ÖSYM VE MERKEZÎ SINAVLAR TARİHİ

ÖSYM

ÖSYM
VE
MERKEZÎ SINAVLAR TARİHİ

Alim Arlı
Emine Kaya
Emine Güzel
Tuğba Kalem Çetinkaya

ÖSYM

T.C. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı

Araştırma-İnceleme: **50**

ÖSYM VE MERKEZÎ SINAVLAR TARİHİ

ÖSYM Adına İmtiyaz Sahibi
Prof. Dr. Bayram Ali Ersoy

Yayın Koordinatörü
Halil Şengün

Editör / Sanat Yönetmeni
Üzeyir Karadöl

Kapak Tasarım
Hasan Basri Özdemir

Grafik Uygulama
ÖSYM

ISBN
978-605-9863-01-8

Sertifika No: 82822

ÖSYM Yayınları
Haziran 2026

Baskı
Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Ticaret A.Ş.
Üniversiteler Mahallesi, 1606. Cadde, No: 8/1 Çankaya/ANKARA
Sertifika No: 46519
"Baskı sürecinde verilen katkıdan dolayı Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Ticaret A.Ş'ye teşekkür ediyoruz."

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Kaynak göstermek suretiyle yapılacak kısa alıntılar dışında metin ve görsel malzeme ÖSYM'den izin alınmadan çoğaltılamaz, yayınlanamaz, dağıtılamaz.

ÖSYM
Üniversiteler Mahallesi, İhsan Doğramacı Bulvarı, No: 4D 06800 Bilkent, Çankaya/ANKARA
Telefon: 4446796
e-Posta: osym.gov.tr

Bu eser, 1964'ten bugüne merkezî sınavlara emek veren unutulmuş isimlere, tüm ÜSYM / ÖSYM camiasına armağandır.

Prof. Dr. Bayram Ali Ersoy
ÖSYM Başkanı

İSTİKLAL MARŞI

"Kahraman Ordumuza"

Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak,
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül; ne bu şiddet, bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım,
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım.
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım,
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın,
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın,
Kim bilir, belki yarın belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak" diyerek geçme, tanı,
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır atanı,
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak, toprağı sıksan şüheda.
Canı, cananı, bütün varımı alsın da Hüda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar, ki şehadetleri dinin temeli,
Ebedî, yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecdile bin secde eder, varsa taşım,
Her cerihamdan, İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruhumücerret gibi yerden naaşım,
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal.
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

Mehmet Akif Ersoy

İçindekiler (Özet)

İçindekiler (Özet) 10

İçindekiler 11

Görsel Listesi 15

Kısaltmalar 20

Sunuş 22

Ön Söz ve Teşekkür 24

Giriş 30

1. Bölüm: Yükseköğretim Kurumlarına Öğrenci Seçimi: Tarihî Arka Plan 35

2. Bölüm: Merkezî Sınav Düşüncesinin Doğuşu ve İlk Merkezî Sınavlar (1961-1974) 73

3. Bölüm: Merkezî Sınavdan Doğan Kurum ÜSYM: Örgütsel Dönüşüm (1974-1981) ... 171

4. Bölüm: ÖSYM ve Kurumsal Değişimi: 1981'den Günümüze 213

5. Bölüm: Genişleyen ve Yetkinleşen Örgütsel Yapı: ÖSYM'nin Yaptığı Sınavlar (1981-2025) 251

Ekler 285

Kaynakça 390

Yazarlar 398

İçindekiler

İçindekiler (Özet) 10

İçindekiler 11

Görsel Listesi 15

Kısaltmalar 20

Sunuş 22

Ön Söz ve Teşekkür 24

Giriş 30

1. Bölüm 35

Yükseköğretim Kurumlarına Öğrenci Seçimi: Tarihî Arka Plan 36

Cumhuriyet Öncesinde Modern Yükseköğretimin Doğuşu ve Öğrenci Kabulleri 36

1923-1960 Döneminde Öğrenci Seçim ve Kabul Çerçevesi 48

Üniversitelerarası Kurulun Öğrenci Kabul Siyasetinde Yetkili Hâle Gelmesi 50

Test Sınavlarının Gelişiminde Dönüm Noktası: Test Araştırma Bürosunun (TAB) Kurulması 65

2. Bölüm 73

Merkezî Sınav Düşüncesinin Doğuşu ve İlk Merkezî Sınavlar (1961-1974) 74

1961-1966 Dönemi: Ankara Üniversitesi ve Test Araştırma Bürosu (TAB) İş Birliğiyle Merkezî Test Sınavlarının Başlatılması 77

Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu'nun Yaşam Öyküsü 79

1962 Yılı: Mıhçıoğlu'nun Yönettiği SBF, DTCF ve SHYO'da Yapılan Sınavlar 84

1963 Yılı: Ankara Üniversitesine Giriş Sınavı 88

ÜAK Kararıyla Merkezî Sınav Sisteminin Kuruluşu (1964-1966): Ankara Üniversitesi Tarafından Yapılan İlk Üniversitelerarası Giriş Sınavları (ÜGS) 92

1964-1965: İlk Merkezî Sınav Olarak Üniversitelerarası Giriş Sınavı (ÜGS) ... 95

1965-1966: İkinci Kez Yapılan Üniversitelerarası Giriş Sınavı (ÜGS) .. 108

Prof. Dr. Haydar (İzzet) Furgaç (1919 – 1973) 113

1966-1973: Sınavın Yeni Yürütücüsü İstanbul Üniversitesi Elektronik Hesap ve Araştırma Merkezi (EHAM), Haydar Furgaç ve ÜGİ 114

1966-1969 Yılları Arasında Merkezî Giriş Sınavları 116

Bakanlık ve Üniversiteler Müzakerede: 8. Millî Eğitim Şûrasında (1970) Üniversitelerarası Giriş İmtihanı (ÜGİ) Sınavlarının Yeniden Düzenlenmesi İçin Uzlaşı Arayışı 123

1970-1973 Yılları Arasındaki Merkezî Sınavlar, Teknik Gelişmeler ve 1973 Yılı Soruların Çalınması Krizi 136

Kriz ve Dönüşüm Anı: 141

11 Ağustos 1973 – 22 Kasım 1974 Dönemi Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) Toplantıları ve Yeni Düzene Geçişte Mıhçıoğlu Yeniden Devrede 141

Prof. Dr. Aydın Köksal 152

İTÜ ve ODTÜ'nün Merkezî Sınava Dâhil Olması 166

3. Bölüm.....171

Merkezî Sınavdan Doğan Kurum ÜSYM: Örgütsel Dönüşüm (1974-1981)..... 172

ÜSYM'nin Kuruluşu, Gelişimi ve Stratejik Planlanması (1974-1977)..... 176

ÜSYM Teşkilat Yapısının Oluşumu 180

Sınav Hizmetlerindeki Gelişim ve Teknolojik Dönüşüm 183

Fiziksel Güvenliğin Sağlanması ve Sahtekârlığın Önlenmesi.....187

Ölçme Hizmetlerinde Yetkinlik Artışı188

Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Yükselişi 193

1977 Türk Eğitim Derneği (TED) Panelinde Mıhçıoğlu, Günalp ve Toker'in Merkezî Sistem Üzerine Değerlendirmeleri.....195

Merkez Olgunlaşırken: Krizler ve Reform Hazırlığı (1978-1981) 200

4. Bölüm 213

ÖSYM ve Kurumsal Değişimi: 1981'den Günümüze.....214

ÜSYM'den ÖSYM'ye: Yeni Yasa, Yeni Statü (1981-1983)..... 215

Reform Arayışları ve Tartışmalar (1987, 1990 ve 1999).....223

ÖSYM'nin Başkanları ve Dönemleri ...229

Prof. Dr. Altan Günalp (1933 - 1988) 234

Fethi Toker'in Günalp'in Cenazesinde Yaptığı Konuşma 237

İhsan Doğramacı'nın Günalp'in Cenazesinde Yaptığı Konuşma..... 238

ÖSYM'de Diğer Teşkilat Yapısı Değişiklikleri (2011 ve 2016)..... 240

Yükseköğretim İstatistiklerinin 1983 ile 2013 Yılları Arasında ÖSYM Tarafından Yeniden Düzenlenmesi, Toplanması ve Yayımlanması 244

5. Bölüm.....251

Genişleyen ve Yetkinleşen Örgütsel Yapı: ÖSYM'nin Yaptığı Sınavlar (1981-2025).....252

Türkiye'nin Sınav Merkezi ÖSYM'nin Eğitim Alanlarında Yaptığı Merkezî Sınavlar.....253

Yükseköğretime Geçiş Sınavları.....253

Yabancı Dil Seviye Tespit Sınavları 257

Lisansüstü Eğitime Geçiş Sınavları... 262

Yurt Dışı Yükseköğretim Diploma Denklik Sınavları 263

Açık Öğretim Sınavları..... 264

Sağlık Alanında Uzmanlık Sınavları.. 264

Askerî Eğitim Kurumlarına Giriş Sınavları 265

Türkiye'nin Sınav Merkezi ÖSYM'nin Yaptığı Memuriyete Giriş Seçme Sınavları.....267

1980'lerden Günümüze Çeşitli Kamu Kurumları İçin Gerçekleştirilen Sınavlar 268

1980'li Yıllarda Gerçekleştirilen Sınavlar 268

1990'lı Yıllarda Gerçekleştirilen Sınavlar 269

2000'li Yıllarda Yapılan Sınavlar.....273

Sınavlara İlişkin Bir Değerlendirme ..278

SONUÇ 279

Alanyazın Üzerine Bir Değerlendirme..... 281

Ekler 285

EK – 1: Üniversitelerarası Kurula Bağlı Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanları 286

EK – 2: Üniversitelerarası Kurula Bağlı Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM) Başkanları 287

Ek – 3: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) Başkanları 288

EK – 4- 1978 Yılı Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM) Teşkilat Yapısı 289

EK – 5: ÖSYM'nin Kurumsal Politikası 290

EK 6: Yönetim Şeması 292

EK 7: Ankara Üniversitesine Giriş Sınavının Merkezîleştirilmesi Kararı (1962) 293

Ankara Üniversitesi Senatosunca Teşkil Edilen Komisyonun, Giriş Sınavları ile Kayıt İşlerinin Birleştirilmesi Hakkındaki Raporu 295

EK 8: Ankara Üniversitesine Giriş Sınavının Bütün Üniversitelere Uygulanması Düşüncesi (1963) 297

Ankara Üniversitesinde Uygulanmakta Olan Üniversiteye Kayıt ve Test Usulü İle Giriş Sınavı Sisteminin Türkiye'deki Bütün Üniversitelere Teşmili Meselesi 299

EK 9: Ankara Üniversitesine Giriş Sınavının Merkezî Giriş Sınavına Dönüştürülmesi Kararı (1963) 306

Üniversitelerarası Kurulca Teşkil Edilen Komisyonun Hâlen Ankara Üniversitesinde Uygulanmakta Olan Giriş Sınavı Sisteminin Diğer Üniversitelere de Teşmili Hakkındaki Kararı (1963) 306

EK 10: İlk Merkezî Sınav İşlemleri Yönetmeliği (1963) 308

EK 11: İlk Merkezî Sınav Kılavuzu Önsözü (1964) 310

1964-1965 Ders Yılı Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş Sınavı Kılavuzu Ön Söz .. 311

EK 12: İlk Merkezî Sınav Hakkında Bilgiler (1964) 314

Üniversitelerarası Giriş Sınavı Hakkında Genel Bilgi (1964) 314

EK 13: İkinci Merkezî Sınavın Kılavuzu (1965) 316

Kılavuz: 1965-66 Ders Yılı Üniversitelerarası Giriş Sınavı 318

EK 14: İkinci Merkezî Sınavın Uygulama Kuralları (1965) 328

EK 15: ÜAK'ın ÜSYM'nin Kuruluşuna İlişkin Kararları 337

EK 16: Üniversitelerarası Giriş Sınavı Kayıt Ücretleri Yönetmeliği (1974) 341

EK 17: ÜSYM Kuruluş Yönetmeliği 344

Üniversitelere Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yönetmeliği ..... (1974) 345

EK 18: YÖK Kanunu'nda ÖSYM'ye İlişkin Maddeler (1981) 347

EK 19: ÖSYM Kuruluş ve İşleyiş Yönetmeliği (1982) 350

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Kuruluş İşleyiş ve Görev Yönetmeliği (1982) 351

EK 20: ÖSYM Kanunu (2011) ve Sonraki Değişiklikler 354

EK – 21: Üniversitelerarası Kurul Merkezî Giriş Sınavları, ÜSYM ve ÖSYM

Zaman Dizini 369

I. Yükseköğretim Kurumlarına Giriş Sınavları Zaman Dizini 370

II. Merkezî Sınavlar: Kurumsal ve Yasal Gelişim Zaman Dizini 374

III. Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu: Merkezî Sınav Planlanma Süreci, Yönetim Görevleri, Yazdığı Kılavuz ve Eserlerin Zaman Dizini 379

IV. ÖSYM'nin Gerçekleştirdiği Sınavların Zaman Dizini 381

Kaynakça 390

Birincil Kaynaklar 390

Kanun, Yönetmelik ve Kararnameler 390

ÜSYM ve ÖSYM Raporları 391

Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) Kararları 392

Diğer Birincil Kaynaklar 392

İkincil Kaynaklar 394

Kitaplar 394

Makaleler 396

Ansiklopedi Maddeleri 397

Yazarlar 398

Görsel Listesi

Görsel 1: Topkapı Sarayı Babussaade Kapısı

Görsel 2: Topkapı Sarayı Enderun Kütüphanesi

Görsel 3: Aslı Süleymanname'den alınan minyatür eser yapay zekâ ile yeniden yorumlanmıştır

Görsel 4: Erzurum Çifte Minareli Medrese

Görsel 5: Amasya Kapı Ağa Medresesi

Görsel 6: Mekteb-i Mülkiye Öğrencileri

Görsel 7: Mekteb-i Mülkiye Rozetleri

Görsel 8: Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi)

Görsel 9: Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ilk sayfa

Görsel 10 Dârülmuallimât'a Öğrenci seçimi

Görsel 11 Dârülfünûn Binası

Görsel 12: Eczacı Mektebi 1923 Mezunları

Görsel 13: Dârülinas Öğrencileri

Görsel 14: Mühendis Mekteb-i Ali Öğrencileri, 1911

Görsel 15: Mühendishane-i Berr-i Hümâyûn Öğrencileri

Görsel 16: Bayazıt Meydanı, 1909

Görsel 17: Sadrettin Celal Antel'in Olgunluk İmtihanında Hakim Olan Esaslar adlı makalesinden alıntı

Görsel 18: Üniversitede İmtihanlar haber metni

Görsel 19: Olgunluk İmtihanının kalktığına dair haber metni

Görsel 20: Ünivresiteler Kanunu adlı kitabın kapak resmi

Görsel 21: Üniversiteler Kanununun yayınlandığı Resmî Gazete ilk sayfası

Görsel 22: İstanbul Üniversitesi Tabelasının olduğu fotoğraf

Görsel 23: Şemsettin Sami Sirer, ÜAK'ın ilk Başkanı ve Dönemin MEB Bakanı

Görsel 24: Üniversite kayıtlarıyla ilgili haber

Görsel 25: Üniversitelerarası Kurulun ilk toplantısı

Görsel 26: Devlet Olgunluk Diploması Örneği

Görsel 27: İstanbul Dârülfünûnu Öğrencileri

Görsel 28: ODTÜ Bilim Ağacı

Görsel 29: Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi

Görsel 30: İstanbul'dan Ankara'ya taşınan Mülkiye Öğrencileri

Görsel 31: Liseyi Bitirme Diploması Örneği

Görsel 32: Ali Fuat Başgil'in Makalesinden Alıntı

Görsel 33 İstanbul Üniversitesinde bir gösteri

Görsel 34: İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ)'nün Taşkışla Yerleşkesi ön cephe

Görsel 35: ODTÜ'lü öğrenciler ilk yıllarda barakalarda ders görürken

Görsel 36: ODTÜ Seçme İmtihanı Kabul Kartı Örneği

Görsel 37: İTÜ Giriş İmtihanı Soru Örneği

Görsel 38: 1960 sonrası ODTÜ'lü öğrenciler

Görsel 39: Güzel Sanatlar Akademisi Öğrencileri, 1937

Görsel 40: Hemşirelik Okulu Mezuniyet Töreni

Görsel 41: Posta Pulu Örneği

Görsel 42: Gazi Üniversitesi Rektörlük Binası

Görsel 43: Ankara İTİA Son Sınıf Albüm kapak resmi

Görsel 44: Ankara Opera Binası

Görsel 45: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Öğrencileri

Görsel 46: Dönemin İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (Günümüzde Uluslararası İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Rektörlük binası)

Görsel 47: Çocuklarda Zekâ Ölçüleri kapak resmi

Görsel 48: İbrahim Alaeddin Gövsa

Görsel 49: İbrahim Alaeddin Gövsa'nın Zekânın Mikyası adlı eserinin kapağı

Görsel 50: Sadrettin Celal Bey

Görsel 51: Test Usulü adlı eserin kapak resmi

Görsel 52: Terbiyede Ölçü adlı eserin kapak resmi

Görsel 53: Hüseyin Hüsnü Cırıtlı

Görsel 54: Terbiye ve Öğretimde Metot adlı eserin kapak resmi

Görsel 55: Yapay zekâ ile oluşturulmuş görsel

Görsel 56: Refia Şemin Uğurel

Görsel 57: IBM Bilgisayarlarda kullanılan delikli kart örneği

Görsel 58: IBM 26

Görsel 59: ÖSYM'nin ilk çalışmalarını yaptığı bina Kavaklıdere, No: 223

Görsel 60: Üniversitelerarası Giriş Sınavı (ÜGS), 09.07.1971, (Anadolu Ajansı)

Görsel 61: ÜGS'de çocuklarını bekleyen aileler 24.06.1975, (Anadolu Ajansı)

Görsel 62: Cemal Mıhçıoğlu (sağdan ikinci sıradaki) Siyasal Bilgiler Fakültesinde arkadaşlarıyla, 1960'lar

Görsel 63: Yapay zekâ ile oluşturulmuş görsel

Görsel 64: Yapay zekâ ile oluşturulmuş görsel

Görsel 65: Cemal Mıhçıoğlu

Görsel 66: Ankara'da açlık grevi yapan öğrencilerin haber metninden alıntı

Görsel 67: Ankara Ünivesitesinin öğrenci alımıyla ilgili haber metninden alıntı

Görsel 68: İdari Bir Mesele Olarak Üniversiteye Giriş Sınavlarının Yeniden Düzenlenmesi – S.B.F. Tecrübesi, Bir İnceleme ve Teklifler Kapak resmi (1962)

Görsel 69: Eğitimde Yörelerarası Dengesizlik adlı eserin kapak resmi

Görsel 70: Ankara Üniversitesi DTCF

Görsel 71: Siyasal Bilgiler Okulu Hüviyet Varakası Örneği

Görsel 72: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrencileri, 1959

Görsel 73: Ankara Üniversitesi, Fen Fakültesi 1959-60 ders yılı öğrencileri

Görsel 74: Ankara Üniversitesi Giriş Sınavı Hakkında Talimat (1963) Kapak resmi

Görsel 75: Üniversiteye Giriş Sınavlarının Merkezî Bir Sisteme Bağlanması Meselesi, 1963 Kapak resmi

Görsel 76: Prof. Dr. Yusuf Vardar

Görsel 77: Giriş İmtihanı Sonuç Belgesi zarf örneği

Görsel 78: Üniversite Kayıt ve İmtihan Yönetmeliğinin yayınlandığı Resmî Gazete sayfası

Görsel 79: Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Giriş Kartı Örneği, 1966

Görsel 80: Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Giriş Kartı Örnekleri

Görsel 81: ÜSYM Sınav Ücreti için Posta Çeki örnekleri

Görsel 82: Üniversiteye Giriş Sınavı Uygulama Kuralları (1964) Kapak resmi

Görsel 83: Üniversite Giriş Sınavı

Görsel 84: Üniversite Giriş İmtihanı haber metni alıntısı

Görsel 85: IBM 1620

Görsel 86: İTÜ Elektronik Hesap Merkezinden görsel örnekleri

Görsel 87: İTÜ Elektronik Hesap Merkezi adlı eserin kapak resmi

Görsel 88: 1964-65 Ders Yılı Üniversitelerarası Giriş Sınavı Sıralaması ve Bazı İstatistik Sonuçlar adlı eserin kapak resmi

Görsel 89: İlk merkezî sınav sonrası çıkan haber

Görsel 90: Merkezî Sınavın ilk birincisi Ruşen Omak

Görsel 91: Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu bir sunum sırasında (Mıhçıoğlu ailesinin izniyle)

Görsel 92: Üniversitelere öğrenci alımıyla ilgili haber metni alıntısı

Görsel 93: 1965-1966 Yılı Üniversitelerarası Giriş Sınavı Uygulama Kuralları (1965) Kapak resmi

Görsel 94: IBM Bilgisayarlarda kullanılan delikli kart örneği

Görsel 95: 1964-1965 ve 1965-1966 Yılları Üniversitelerarası Giriş Sınavı Kılavuzları (1964 ve 1965) Kapak resimleri

Görsel 96: Prof. Dr. Haydar Furgaç

Görsel 97: Prof. Dr. Haydar Furgaç'ın babası Ahmet İzzet Paşa

Görsel 98: Prof. Dr. Haydar Furgaç

Görsel 99: "Elektronik Hesap Merkezinden BUYAMER'e İstanbul Üniversitesinin Bilişim Tarihine Yolculuk" adlı eserden alınmıştır. Sayfa: 225

Görsel 100: İstanbul Üniversitesince yapılan ilk ÜGS'nin soru kitapçık kapağı

Görsel 101: Üniversitelerarası Kurul Kararları kapak resmi

Görsel 102: Üniversitelerarası Giriş İmtihanı kitapçık kapak resmi, 1967

Görsel 103: Üniversiteye Giriş konulu haber metni alıntısı

Görsel 104: Üniversite kayıtlarıyla ilgili haber metni alıntısı

Görsel 105: Elektronik beyin ile ilgili haber metni alıntısı

Görsel 106: Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Rehber Kapakları

Görsel 107: Üniversite Giriş Sınavı'nın (ÖSS) birinci aşaması yapıldı

Görsel 108: Üniversite sınavını kazananlarla ilgili haber metni alıntısı

Görsel 109: Üniversiteye Giremeyenlerle ilgili yapılan panelin haber metni alıntısı

Görsel 110: Üniversiteye Giriş ve Liselerimiz adlı kitabın kapak resmi

Görsel 111: Prof. Dr. Orhan Oğuz 1969-1971 MEB Bakanı

Görsel 112: Ortaöğretim Sistemimizin Kuruluşu ile Yüksek Öğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi Konusunda VIII. Millî Eğitim Şûrasının İncelemesine Sunulan Esaslar (1970) Rapor kapağı

Görsel 113: En üstteki fotoğraf 2. Maarif Şûrası, ortadaki fotoğraf 7. Milli Eğitim Şûrası ve en alttaki fotoğraf 10. Milli Eğitim Şûrası üyeleri

Görsel 114: 8. Milli Eğitim Şûrası, 1970, Sayfa 49

Görsel 115: 8. Milli Eğitim Şûrası Raporu Giriş Kısmı

Görsel 116: Prof. Dr. Haydar Furgaç

Görsel 117: İTÜ Giriş Sıralama İmtihanları adlı eserin kapak ve içkapak resmi

Görsel 118: Ankara Siyasal Bilgiler Okulu Kütüphane, 1939

Görsel 119: Üniversite Giriş Sınavı

Görsel 120: Üniversiteye giriş sorularının saklanmasıyla ilgili haber metni alıntısı

Görsel 121: Üniversiteye aday kaydı ile ilgili haber metni alıntısı

Görsel 122: Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme birinci basamak sınavı (ÜSYM) sonuçlarını öğrenmek isteyen adaylar

Görsel 123: Üniversitelerarası Giriş İmtihanı rehberi 1971 ve 1973

Görsel 124: Haydar Furgaç'ın üniversite adaylarıyla ilgili yaptığı açıklama haber metni alıntısı

Görsel 125: Üniversite Giriş Sınavı

Görsel 126: Prof. Dr. Haydar Furgaç bir arkadaşıyla

Görsel 127: Prof. Dr. Haydar Furgaç'ın vefatıyla ilgili haber metni alıntısı

Görsel 128: Prof. Dr. Haydar Furgaç'ın vefatıyla ilgili haber metni alıntısı

Görsel 129: Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Sonuç Belgesi örneği

Görsel 130: ÜGİ

Görsel 131: Üniversitelerarası giriş imtihanı sorularının çalınmasıyla ilgili haber metni alıntısı

Görsel 132: Üniversitelerarası Kurul'un Prof. Dr. Yusuf Vardar başkanlığında 11 Ağustos 1973'teki tarihî toplantısı Ankara Üniversitesi

Görsel 133: Prof. Dr. Yusuf Vardar

Görsel 134: Prof. Dr. Nazım Terzioğlu, Dönemin İÜ Rektörü

Görsel 135: Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu

Görsel 136: ÜSYM Başkanı Altan Günalp makamında

Görsel 137: Üniversitelerarası Kurul Kararları Kapak resmi

Görsel 138: Prof. Dr. İhsan Doğramacı basın toplantısında

Görsel 139: Prof. Dr. Aydın Köksal, 1967

Görsel 140: Prof. Dr. Aydın Köksal ile Röportaj

Görsel 141: Prof. Dr. Vural Bertan

Görsel 142: Aydın Köksal ile yardımcısı Ersay Gürsoy

Görsel 143: Test Hazırlama Kılavuzu Kapak resmi

Görsel 144: Ünal Yarımağan ve Aydın Köksal'ın içinde bulunduğu fotoğraf

Görsel 145: Üniversitelerarası Seçme Sınavı Kılavuzu, 1974

Görsel 146: Üniversitelerarası Kurul Kararları Kapak resmi

Görsel 147: ÜSYM Kılavuzundan örnek sayfalar

Görsel 148: Üniversitelerarası Seçme Sınavı Komisyonu Başkanı Altan Günalp

Görsel 149: KKTC Bayrağı

Görsel 150: ÜSYM Başkanı Altan Günalp makamında

Görsel 151: ODTÜ 1973-1974 Seçme Sınavları ile İlgili Açıklamalar adlı kitap kapak resmi

Görsel 152: İTÜ ve İTÜ Teknik Okulu Giriş Sınavı Aday Kayıt Karnesi (1965-1966)

Görsel 153: ODTÜ Giriş Sınavı, 1971

Görsel 154: ÜSYM metni

Görsel 155: Siyasal Bilgiler Fakültesinde (SBF) Öğrenci Eylemi

Görsel 156: Üniversite Yasası ile ilgili haber metni alıntısı

Görsel 157: ÜSYM'nin de içinde bulunduğu ÜAK binası (1979)

Görsel 158: ÜSYM tarafından 1975 yılında ÜSS adıyla ilk kez yapılan tek aşamalı sınav kitapçık kapak resimleri

Görsel 159: ÜSYM Sınav haber metni alıntısı

Görsel 160: Üniversitelerarası Seçme Sınavı Komisyonu adına yapılan sınavın kitapçık kapağı, 1974

Görsel 161: ÜSYM Çalışma Raporu Kapak resmi

Görsel 162: ÜGS, 1975

Görsel 163: Test Hazırlama Kılavuzu Kapak resmi

Görsel 164: ÜSYM evrak örnekleri

Görsel 165: Prof. Dr. Durmuş Ali Özçelik

Görsel 166: Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu öğrencileriyle

Görsel 167: 1976 Sınav Uygulama Yönergesi Kapak resmi

Görsel 168: ÜSYM evrak örnekleri

Görsel 169: ÜSYM evrak örneği

Görsel 170: ÜSYM Merkezi

Görsel 171: ÜSYM Merkezi

Görsel 172: Dr. Fethi Toker ve Prof. Dr. Yıldız Kuzgun

Görsel 173: Üniversite giriş sınavı iptali ile ilgili haber metni alıntısı

Görsel 174: Prof. Dr. Durmuş Ali Özçelik

Görsel 175: Üniversiteler arası giriş sınavı

Görsel 176: Test ve Madde Puanları Ayrıştırımı için Kılavuz Kapak resmi

Görsel 177: ÜSS testlerini Hazırlanma Kılavuzu Kapak resmi

Görsel 178: Test Hazırlama Kılavuzu, Sayfa 13

Görsel 179: 1976 ÜSS Soru Kitapçığı Kapak resmi

Görsel 180: Aday Araştırma Formu örneği

Görsel 181: Dr. Fethi Toker

Görsel 182: Sınava giren öğrencileri bekleyen veliler haber görseli

Görsel 183: Politika Dergisi Üniversite Eki, Konuşan: Turan Tanyer

Görsel 184: 1986, Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu SBF bahçesinde

Görsel 185: ÜSYM Başkanı Prof. Dr. Altan Günalp

Görsel 186: Erkan Fişenk, ÖSYM logosunun tasarımcısı

Görsel 187: Üniversitelerarası Kurul Toplantısı

Görsel 188: Sınav için İstanbul'a gelen öğrencilerle ilgili haber metni alıntısı

Görsel 189: ÜSYM Evrakı alıntısı

Görsel 190: Fotoğraflarla Atatürk Üniversitesinin Elli Yılı adlı kitaptan ÜAK Toplantısı fotoğrafı. s.137

Görsel 191: Prof. Dr. Altan Günalp

Görsel 192: Prof. Dr. Altan Günalp ile Röportaj

Görsel 193: ÜSYM'nin farklı birimlerindeki çalışmalardan örnekler

Görsel 194: Prof. Dr. Altan Günalp ile Röportaj

Görsel 195: 1979 ÜSYM Sınavı Sınav Uygulama Yönergesi

Görsel 196: İki Aşamalı Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Sınav Sistemi Kapak resmi

Görsel 197: ÖSYM Başkanı Prof. Dr. Altan Günalp

Görsel 198: ÖSYM Başkanı Prof. Dr. Altan Günalp'in evrak örneği

Görsel 199: 1975 Seçme sınavı kılavuzu kapak resmi

Görsel 200: Harp Akademileri rozet görseli

Görsel 201: Yükseköğretim Kanunu'nun yayınlandığı Resmî Gazete görseli

Görsel 202: YÖK'ün kuruluşundan sonraki ilk toplantısı

Görsel 203: Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme birinci basamak sınavı (ÜSYM) sonuçlarını öğrenmeye çalışan adaylar

Görsel 204: ÜSYM bünyesinde yapılan ilk Üniversiteye Giriş Sınav belgeleri dağıtılmaya başlandı

Görsel 205: (ÜSYM) soru kitapçıklarının basımına başlandı ÜSYM Başkanı Prof. Dr. Altan Günalp, basım merkezinde incelemelerde bulundu

Görsel 206: ÜGS'ye giren öğrenciler

Görsel 207: Prof. Dr. Altan Günalp'in ÖSYM Başkanı personel kartı

Görsel 208: YÖK Başkanı İhsan Doğramacı basın toplantısında

Görsel 209: 1981 sınav kılavuzu kapak resmi

Görsel 210: ÜSYM Başkanı Altan Günalp matbaa denetiminde

Görsel 211: ÜSYM Başkanı Altan Günalp ÜSS İkinci Basamak sınavında bir okul denetiminde

Görsel 212: 1981 ikinci basamak sınav kılavuzu kapak resmi

Görsel 213: ÜYS puanlarının hesaplanması ile ilgili gazete küpürü

Görsel 214: ÖSYM Başkanı Altan Günalp basın toplantısı

Görsel 215: Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme birinci basamak sınavı (ÜSYM) sonuçları açıklanması

Görsel 216: ÖYS Sonuçları Gazete küpürü

Görsel 217: Ösym Başkanı Fethi Toker ÖYS Sonuçlarını Bir Basın Toplantısı ile Açıkladı

Görsel 218: Dr. Fethi Toker

Görsel 219: Yeni Sınav Sistemi konulu gazete küpürü

Görsel 220: Prof. Dr. Altan Günalp

Görsel 221: ÖSYM Baskanı Fethi Toker ÖSS Birinci Basamak Sınavı Sonuçları Açıklandı

Görsel 222: Prof. Dr. Altan Günalp, Feza Günalp (Oğlu), Prof. Dr. Ayfer Günalp, 1987

Görsel 223: Dr. Fethi Toker

Görsel 224: Prof. Dr. İhsan Doğramacı

Görsel 225: 6114 Sayılı Kanun'un yayınlandığı Resmî Gazete görseli

Görsel 226: 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ve 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Resmî Gazete görseli

Görsel 227: Bir grup ÖSYM çalışanı ve Ünal Yarımağan, Fethi Toker ve Atilla Özmen

Görsel 228: ÜSYM tarafından yapılacak olan yüksek öğretime giriş sınavı soru kitapçıkların basımı

Görsel 229: Basım işlerinde çalışacak personel konaklayacakları odalara yerleşmesi

Görsel 230: ÜSYM tarafından yapılacak olan yüksek öğretime giriş sınavı soru kitapçıklarının basımın yapılacağı bina giriş ve çıkışlarında güvenlik tedbirleri

Görsel 231: 1982 ÖSYS İkinci Basamak Sınav Sonuçları gazete ilk sayfası

Görsel 232: Üniversite Seçme Sınavına katılan öğrencilerin ÖSYM'ye gelerek üniversitelerarası 1. aşama sınavı sonuçlarını öğrenmeye çalışmaları

Görsel 233: 280 bin adayın katıldığı Üniversitelerarası giriş sınavı yapıldı. Öğrencilerin sınava üzerleri aranarak alınması

Görsel 234: Sınav sonuçları gazete küpürü

Görsel 235: KKTC'de (Lefkoşa) üniversite giriş sınavı başvuruları

Görsel 236: Yurt Dışı Sınav İnfografisi

Görsel 237: ÖSYM Başkanı Altan Günalp soruları matbaa çalışanlarına teslim ederken (1974)

Görsel 238: Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme birinci aşama sınavı (ÜSYM) soru kitapçıklarının basımı

Görsel 239: ÖSYM Başkanı Prof. Dr. Bayram Ali Ersoy'un basın toplantısı

Görsel 240: İlk e-TEP Sınav Kılavuzu Görseli

Görsel 241: Üniversite yerleştirme sınav sonuçlarını öğrenmek isteyen adaylar ve yakınları

Görsel 243: Oğuz Aral'ın 1997 ÖSYM Kılavuzundaki çizimleri

Görsel 244: Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Üniversitelerarası Kurul Toplantısına Katılması

Görsel 245: Üniversite Seçme Sınavına katılan öğrencilerin ÖSYM'ye gelerek üniversitelerarası 1. aşama sınavı sonuçlarını öğrenmeye çalışması

Görsel 246: 1985 ÖSYS Sınav Sonuçları

Görsel 247: İşe Giriş Yarışma Sınavları 1965-1974 Kapak resmi

Görsel 248: ÜGS yapıldı. Öğrenci yakınlarının bekleyişi

Görsel 249: ÜGS'ye giren öğrenciler

Görsel 250: ÖSYM Başkanı Ünal Yarımağan seminer verirken

Görsel 251: Esenboğa e-Sınav Merkezi

Görsel 252: Görev Süreleri

Görsel 253: ÜSYM Başkanları görev süreleri

Görsel 254: ÖSYM Başkanları Görev süreleri

Görsel 255: 1978 Yılı ÜSYM Teşkilat Yapısı

Görsel 256: Sınav İnfografisi.

Görsel 257: Üniversiteye Giriş Sınavlarının Merkezî Bir Sisteme Bağlanma Meselesi iç kapak resmi

Görsel 258: ÖSYM Flaması

Görsel 259: Kuruluş yıl dönümü kutlamasından bir kare

Görsel 260: Kılavuz

Görsel 261: Kuruluş yıl dönümü kutlamasından bir kare

Görsel 262: Uluslararası Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Sempozyumu

Görsel 263: Uygulama Kuralları Kılavuzu kapağı

Görsel 264: ÖSYM'de Yaz

Görsel 265: Uygulama Kuralları Kılavuzu kapağı

Görsel 266: Üniversitelerarası Kurul Kararları kapağı

Görsel 267: ÜSYM Yönetmeliğinin yayınlandığı Resmî Gazete görseli

Görsel 268: ÖSYM'de İlkbahar

Görsel 269: ÜSYM Yönetmeliğinin yayınlandığı Resmî Gazete görseli

Görsel 270: Başbakan Bülent Ecevit ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan

Görsel 271: YÖK Binası

Görsel 272: YÖK Başkanı Prof. Dr. Erol Özvar'ın ÖSYM Ziyareti

Görsel 273: ÖSYM'de Sonbahar

Görsel 274: ÖSYM Genel İstişare Toplantısı

Görsel 275: ÖSYM Protokol Giriş Kapısı

Görsel 276: ÖSYM Başkanı Prof. Dr. Bayram Ali Ersoy çalışma ekibiyle

Görsel 277: 25. Yıl Hatırası

Görsel 278: 50. Yıl Hatırası

Kısaltmalar

Kurumlar

AGB – Araştırma, Proje ve Geliştirme Birimi (ÜSYM-ÖSYM)

ATAÜNİ – Erzurum Atatürk Üniversitesi

AÖF – Açık Öğretim Fakültesi

AÜ – Ankara Üniversitesi

BİB – Bilgi İşlem Birimi (ÜSYM-ÖSYM)

BOÜN – Boğaziçi Üniversitesi

DTCF – Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (AÜ)

EHAM – Elektronik Hesap ve Araştırma Merkezi (İÜ)

EÜ-Ege Üniversitesi

HİM – Haberleşme ve İstatistik Müdürlüğü (AÜ)

HÜ – Hacettepe Üniversitesi

İTİA – İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri

İÜ – İstanbul Üniversitesi

İTÜ – İstanbul Teknik Üniversitesi

KTÜ – Karadeniz Teknik Üniversitesi

MEB – Millî Eğitim Bakanlığı

NYU – New York Üniversitesi

ODTÜ – Orta Doğu Teknik Üniversitesi

ÖSYM – Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi

SBF – Siyasal Bilgiler Fakültesi (AÜ)

SHB – Sınav Hizmetleri Birimi (ÜSYM-ÖSYM)

SHYO – Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu

TAB – Test Araştırma Bürosu (MEB Talim ve Terbiye Dairesi)

TAB – Test Araştırma ve Geliştirme Birimi (ÜSYM-ÖSYM)

TODAİE – Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü

ÜAK – Üniversitelerarası Kurul

ÜSYM – Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Merkezi

ÖSYS – Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı

YÖK – Yükseköğretim Kurulu

ÜSYM-ÖSYM Tarafından Gerçekleştirilen Sınavların Listesi

Yükseköğretime Geçiş Sınavları

DKS – Dikey Geçiş Sınavı

LYS – Lisans Yerleştirme Sınavları

ÖSS – Öğrenci Seçme Sınavı

ÖYS – Öğrenci Yerleştirme Sınavı

ÜGİ – Üniversitelerarası Giriş İmtihanı

ÜGS – Üniversitelerarası Giriş Sınavı

ÜSS – Üniversitelerarası Seçme Sınavı

ÜYS – Üniversitelerarası Yerleştirme Sınavı

YGS – Yükseköğretime Geçiş Sınavı

YKS – Yükseköğretim Kurumları Sınavı

YÖS – Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı

TCS – Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Toplulukları Sınavı

YÇS – Yurtdışında Çalışanların Çocukları İçin Yükseköğretime Giriş Sınavı

TR-YÖS – Türkiye Yurt Dışından Öğrenci Kabul Sınavı

Lisansüstü Eğitime Geçiş Sınavları

LES – Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı

ALES – Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı

Yabancı Dil Sınavları

DOÇ – Üniversitelerarası Kurul Doçentlik Merkezî Yabancı Dil Sınavı

KPDS – Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı

ÜDS – Üniversitelerarası Kurul Yabancı Dil Sınavı

YDS- Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı

e-YDS – Elektronik Yabancı Dil Sınavı (e-YDS)

YÖKDİL – Yükseköğretim Kurumları Yabancı Dil Sınavı

e-YÖKDİL – Elektronik Yükseköğretim Kurumları Yabancı Dil Sınavı

Sağlık Grubu Sınavları

TUS – Tıpta Uzmanlık Sınavı

DUS – Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı

EUS – Eczacılıkta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı

YDUS – Tıpta Yan Dal Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı

Kamu Personeli Seçme Sınavları

DİS – İlk Defa Daimî İşçi Olarak Alınacaklar İçin Seçme Sınavı

EKPSS – Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı

DMS – İlk Defa Devlet Memuru Olarak Atanacaklar İçin Seçme Sınavı

KMS – Kurumlar İçin Merkezî Eleme Sınavı

KPSS – Kamu Personel Seçme Sınavı

KPSS-SB – Kamu Personel Seçme Sınavı-Sağlık Bakanlığı

ÖMSS – Özürlü Memur Seçme Sınavı

MEB AGS - Millî Eğitim Bakanlığı Akademi Giriş Sınavı

Sunuş

Eğitim sisteminin esas unsurlarından olan ölçme değerlendirme, bireysel başarının tespitinin yanında fırsat eşitliği ve sosyal adaletin tesisi için de mühim bir rol üstlenmektedir. Türk eğitim tarihinde öğrenci seçme süreçleri geleneksel yöntemlerin dışında medrese eğitimi ve icazetleri, Enderun Mekteplerine talebe seçimi gibi farklı uygulamalar ile karşımıza çıkmaktadır. 1800'lü yılların başından itibaren eğitimde yenileştirme çalışmaları hız kazanmış, öğrenci yetiştirme modelleri Osmanlı modernleşmesinin uzantısı olarak çağdaş eğitim sistemimize temel oluşturmuştur. Özellikle Meşrutiyet sonrası rüştiye ve idadilerde uygulanan imtihan yöntemleri Cumhuriyet'in ilanından sonra da devam etmiştir.

20. yüzyılın gelişen şartları, eğitimde planlı kalkınmayı gerekli kılmış ve bu kapsamda öğrencilerin yetenekleriyle uyumlu alanlarda eğitim görmesi amacıyla ölçme değerlendirme sisteminin sistematik ve bilimsel dayanaklarla güçlendirilmesi mecburiyeti ortaya çıkmıştır. 1950'li yıllardan itibaren yüksekokul ve üniversitelere başvuran aday sayısındaki hızlı artış, yapılan sınavların ekonomik maliyetini artırmış aynı zamanda güvenilirlik sorununu da beraberinde getirmiştir. 1963 yılında ÜAK kararı ve Temmuz 1964'de ilk uygulama ile merkezî özellik kazanan ölçme değerlendirme sistemi, 1974 yılında ÖSYM'nin kurulmasıyla kurumsal kimlik kazanmıştır. Böylece yükseköğretime geçişte şeffaf, güvenilir, nesnel ve eşitlikçi bir yapı oluşmuştur.

Ülkemizde yükseköğretime ve kamu görevlerine geçiş, uzun yıllar boyunca yerel ve dağınık bir yapıda sürmüştür. Her üniversite kendi sınavını yapmış, ölçütler kurumdan kuruma değişmekle kalmamış, denetlenemez ve itiraza kapalı kalmıştır. Merkezî sınav, keyfiliği azaltmak, bireysel kanaati etkisizleştirmek, değerlendirmeyi sayısal-karşılaştırılabilir kılmak ve sonucu kişiden bağımsızlaştırmakla kuralları, bilgiyi ve adaleti yeğleyerek ahlaki duruşu bina etmiştir. Bu bakımdan ÖSYM, salt sınav yapan bir kurum değil modern devletin nesnellik, bilimsellik ve adalet gibi temel kabullerinin gereğini gerçekleştirmede hassas bir görev üstlenmektedir.

ÖSYM'nin kuruluşundan bugüne koşul ve taleplerin değişimine bağlı olarak teknolojik alt yapısını yeniliklere açık tutan, sürekli iyileştiren bir kurum olmuştur. Başkanlığımız sınav uygulayan bir kurum olmanın yanında örneği dünyada birkaç ülkede olan yerleştirme sürecini de başarılı şekilde yürütmektedir. Kamuoyunda güven ve şeffaflık misyonuyla üst sıralarda bulunan Başkanlığımız, bilimsel araştırmalar ışığında her geçen gün kendini yenileyerek ölçme değerlendirme süreçlerinde gücünü ve güncelliğini korumaktadır. Başkanlığımız bilişim teknolojisini üst düzeyde kullanmak vizyonuyla, 2025 yılı itibariyle bilgisayar destekli Elektronik Dört Becerili İngilizce Yeterlilik (e-TEP) Sınavı, 2026 yılı itibariyle Elektronik Yabancı Dil olarak Türkçe (e-YDTS) Sınavı başta olmak üzere bilgisayar destekli sınav uygulamalarını artırmak suretiyle kamu kaynaklarının verimli kullanımını ve adayların zaman tasarrufu / erişim kolaylığını öncelemektedir. Başkanlığımızın kağıt tabanlı sınavlardan dijital tabanlı uygulamalara geçiş bağlamında çalışmaları devam ederken aynı zamanda yapay zekâ destekli soru üretimiyle ilgili çalışmaları da sürmektedir.

ÖSYM bugün üniversiteye geçiş sınavlarının yapıldığı bir kurum olmanın çok ötesine geçmiş,

kamu kurumlarının da sınav ve yerleştirme taleplerini karşılayan büyük bir sınav merkezi hâline dönüşmüştür. Bu bakımdan Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı, Cumhuriyet Dönemi Türk eğitim tarihinin şekillenmesinde öncü bir rol üstlenmiş olmakla beraber kamu yönetim işleyişinin de destekçisi konumundadır.

Burada şunu da ifade etmek gerekir ki, merkezî sınav fikrinin inşasını sağlayan ve çalışmalarıyla sonuna kadar desteğini sürdüren bilim insanlarını, kuruluş yıllarının sosyal, politik, ekonomik zorluklarını fevkalade bir fedakârlıkla yüklenen ÖSYM'nin ilk kadrosunu, her kademede görev yapmış tüm emektarlarını saygıyla ve hayatta olmayanları rahmetle anıyorum.

Elinizdeki kitap, İmparatorluktan günümüze sınav niteliklerini ana hatlarıyla ortaya koyarken, Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren üniversiteye öğrenci alım modellerini ve gelişim süreçlerini incelemektedir. Esas itibariyle eser, merkezî sınav fikrinin ve ihtiyacının gerekçelerini, ilk sınav uygulamalarını ve uygulayıcılarını tarihî, sosyolojik, kronolojik bir yaklaşım ile ortaya koymaktadır. Bununla birlikte kitapta, eğitim sistemimiz içinde ölçme değerlendirme yapısının evrimini izlemek de mümkün olacaktır. Eserin, ÖSYM'nin kurumsal kimliğinin temellerini, oluşum süreçlerini bilimsel yöntemlerle ortaya koyması bakımından hem kamuoyuna hem araştırmacılara katkı sağlayacağına inanmaktayız.

Başkanlığımızın kuruluşunun 50. yılı vesilesiyle hazırlanan eserin yazarı Prof. Dr. Alim Arlı ve ekibine, ayrıca yayımında emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

Fotoğraf: Mustafa Bayram

Prof. Dr. Bayram Ali Ersoy

ÖSYM Başkanı

Ön Söz ve Teşekkür

Türkiye'de merkezî sınavların tarihî gelişimini inceleyen bu eserde, Cumhuriyet Dönemi boyunca adım adım kitleselleşen yükseköğretimin orta öğretimden yükseköğretime geçiş sorunuyla nasıl yüzleştiğinin süreçleri ele alınmaktadır. Türkiye'nin II. Dünya Savaşı sonrası tarihinde temel bir kamu politikası sorunu hâline gelen yükseköğretimin genişleme sancıları ile yükseköğretime öğrenci kabul seçim ölçütleri kendine has bir kurumsal yenilik icadıyla yönetilmeye çalışılmıştır. Ayrıntılarını eserde ele aldığımız bu sürecin şekillenmesinde birer aktör olarak üniversiteler ve bazı öncü yöneticilerinin girişimleri ayrıntısıyla ele alınmayı gerektiren hususiyetlere sahiptir.

Şimdiye kadar merkezî sınavlar tarihinin bu yönüyle incelenmemiş olması birçok bakımdan şaşırtıcıdır. Büyük ölçüde Ankara merkezli bir girişim olarak başlayan bu serüvenin kayıtlarının derlenmemiş olması bile tüm haneleri ilgilendiren bu konunun gelişim dinamiğine duyulan bilimsel ilgisizliğin bir göstergesidir. Çeşitli eserlerde genel hatlarıyla vurgulanan bu öykünün idari, örgütsel ve altyapısal tarihinin şaşırtıcı ayrıntıları yükseköğretime geçiş tarihinin tartışmalı alanlarını kat ederek biçimlenmiştir. Bu nedenle bağlamı anlamak her tarihî döneme egemen olan yasal ve idari çerçevenin incelenmesini gerektiriyor.

Türkiye'de yükseköğretimin örgütsel ve kurumsal dönüşümünde tartışmasız en fazla çıkan konulardan biri yükseköğretime geçişin düzenlenmesine ilişkin süreçlerdir. Üniversiteler arasında merkezî giriş sınavlarını yönetmek üzere bir çözüm olarak ortaya çıkan Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu ilişkili olduğu konunun içerdiği geniş talep kümesi nedeniyle önce bir Merkeze (ÜSYM) sonrasında büyük bir merkezî sınav örgütüne (ÖSYM) evrilmiştir. Kitlesel yükseköğretim genişlemesinin gecikmesine yol açan çeşitli (mali, akademik, yönetsel vd.) etkenler, yükseköğretim talep eden kitlenin zaman içinde büyümesine yol açmıştır.

Yükseköğretime erişimi sınırlı kalmış geniş bir sosyal kesimin de dâhil olduğu geniş bir aday kitlesinin 1950'lerin ortasından itibaren üniversite talebinin yükselişiyle birlikte öğrenci kabul süreçleri gittikçe daha karmaşık bir niteliğe bürünmüştür. Böylece yükseköğretime yönelen adayların seçimi için yarışmacı bir eleme sistemi geliştirilmiş ve yerleştirme işlemleri merkezîleştirilmiştir. Türkiye nüfusunun artış hızı karşısında arz-talep dengesi hiçbir zaman oluşmasa da merkezî yarışmacı sınavlar yoluyla mevcut yükseköğretim kontenjanının adaylar arasında dağıtımı düzenlenmeye çalışılmıştır.

Bu bakımdan son altmış yılda merkezî sınavların en temel işlevi, standartlaştırılmış nesnel bir test sınavı aracılığıyla yükseköğretime erişimi farklı toplumsal kesimler için yarışmacı bir düzende kurumsallaştırmasıdır. Artan nüfus baskısını karşılayacak bir yüz yüze yükseköğretim kontenjan kapasitesi oluşturma, belirtilen tarihlerdeki tüm hükümetlerin önde gelen konularından biri olagelmiştir. ÜSYM ve ÖSYM görev alanında yer alan işleri yürüterek nesnellik ölçütlerine uygun şekilde merkezî sınavları temel bir kamu hizmeti olarak kurumsallaştırmıştır.

Eserde bu sürecin tarihî arka planına kısaca değindikten sonra merkezî sınavların ortaya çıkışını zorlayan gelişmeler ele

alınmaktadır. Yükseköğretim kanunlarıyla belirlenen iş ve kuralların sınırları içinde, çeşitli aktörler (fakülteler, üniversiteler, Üniversitelerarası Kurul, Yükseköğretim Kurulu, öğretim elemanları, eğitim camiası ve farklı sektörlerdeki oyuncular) merkezî sınav sistemini adım adım inşa eden uygulamalar icra etmiştir.

Bu anlamıyla "sistem", farklı dönemlerin talep yapıları ve teknolojik koşullarıyla etkileşimli şekilde "süreç içinde" oluşmuştur. Bu süreçte yükseköğretime geçişi bir yönetim sorunu olarak kavramsallaştıran ve örgütsel bir yenilik içinde merkezî bir ölçekte tasarlayan Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu'nun soruna müdahale biçimi paradigmatik olmuştur. Bu müdahale ve sonrasına ilişkin süreçler erişilebilir kaynaklar ışığında ayrıntısıyla belgelenmeye ve anlatılmaya çalışıldı.

ÜSYM ve ÖSYM'nin büyük bir sınav kurumu olarak oluşumunu anlamak için kendilerinden önceki dönemde yükseköğretime geçişle ilgili sürecin nasıl işlediğinin kavranması gerekir. Bu amacı gerçekleştirmek için dönemi ve bağlamını belgelemeye çalıştık. ÜSYM'nin kuruluşu ilgili yasal çerçevede ve büyük mali kısıtlar içinde merkezî sınav mekanizmasının ihtiyaçları içinde şekillenmiştir. Bu nedenle sonraki yıllarda da merkezî sınavlara farklı alanlarda başvurulmasının nedenlerini anlamak için merkezî sistemin farklı evrelerini keşfetmek gerekmektedir. Bu anlamıyla ÜSYM dönemindeki kapsamlı altyapı geliştirme çalışmalarının kurumsallaşmasının sonraki yıllarda önemli sonuçları olmuştur. Son kırk yılda ÖSYM'nın sınav hizmeti sunduğu alanların sayısı olağanüstü bir artış göstermiştir. Böylece tek bir sınavın ve onun ihtiyaçlarının ortaya çıkardığı kurumsal ve örgütsel gereksinimler, bugün Türkiye'nin eğitim ve sınav hizmetleri alanındaki en gelişmiş merkezî kurumsal kapasitesini meydana getirmiştir.

Bu anlamıyla bakıldığında merkezî sınavların ve ÜSYM-ÖSYM'nin yakın tarihi nispeten daha iyi bilinirken sınavın kökenleri ve gelişimi yeterince belgelenmemiş, bu da konuya dair anlatıları yakın dönem aktörlerinin hatıralarına dayalı seçici anlatılarla sınırlandırmıştır. Merkezî sınavların gelişimine dair, mekanizma temelli bütüncül bir analizin olmaması, sınavın tarihi için üretilen söylemleri kişisel öykülerin sınırlarına hapsetmiş ve okuyucuları da konuyu bu çerçeve içinde anlamlandırmaya itmiştir. Hâlbuki, sınavı ortaya çıkaran toplumsal koşullar, sınavın gelişiminde etkili olan fikirler ve eylemler, sınavları uygularken karşılaşılan zorlukların ürettiği sonuçlar gibi hususlar bugün sahip olunan kurumsal kapasitelerin ortaya çıkışını şekillendirmiştir.

Sürecin aktörleri, süreçleri şekillendiren kurallar ve yararlanılan tüm toplumsal/kurumsal kaynaklar arasındaki ilişkilerde, dönemin koşullarına bağlı olarak bazen aktörler, bazen de kurallar baskın roller oynamıştır. Hemen hemen tüm dönemlerde kaynaklar (teknolojik, mali, insan gücü, örgütsel vd.) sınırlı olmuş, dönemin sorun tanımlamalarına bağlı olarak ortaya çıkan fikirler ve toplanan uzman heyetleri tarafından üretilen çerçeveler, aktörler ve kurallar arasındaki ilişkilerin doğasını ve yenilikçilik kapasitesini belirlemiştir.

Bu nedenle merkezî sınavların "süreç" içinde katettiği güzergâhları ve zaman içinde oluşan kurumsal mekanizmaların oluşumunu açıklamak, yakın dönem eğitim tarihimizi anlamak bakımından da değerli olacaktır. Böylesi bir amaç da zorunlu olarak sürecin en az bilinen yönü olan sınavın kökenlerini, zaman içinde gelişen kurumsal çerçevesini

ve ÜSYM öncesi örgütsel gelişimini olabildiğince belgelemeyi gerektirdi.

ÜSYM/ÖSYM sonrası dönem ise, eserin hacmini de dikkate alarak, daha ziyade ÖSYM'nin genişleyen kurumsal kapasitesini ve sınav hizmetleri alanındaki gelişimlerini öne çıkarmayı gerektirdi. Bu dönemin kurumsal ve yasal tarihi eserde daha özlü bir şekilde ele alınmış, sınav hizmetlerinin genişleme dinamiği ise ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir. Yanı sıra yükseköğretime geçiş sınavlarında reform girişimlerinden ise 1987, 1990 ve 1999 reform arayışları ve uygulamaları bir örnek olay olarak incelenmiştir. Buradaki amaç merkezî sınavların doğuşundan günümüze kadar sınavın mantığında ortaya çıkan değişimleri okuyucunun izleyebilmesini sağlamaktı.

Dolayısıyla 2004 yılında Kurumun başkanı olan A. Ünal Yarımağan'ın ÖSYM Başkanlığı dönemi (ki bu yıllar Erdoğan Teziç ve Yusuf Ziya Özcan'ın YÖK Başkanlıkları dönemlerine tekabül etmektedir) ve sonraki dönemler (Ali Demir, Ömer Demir, Mahmut Özer, Halis Aygün ve Bayram Ali Ersoy'un ÖSYM Başkanlıkları) Kurumun yerleşik hâle geldiği ve kurumsallaşmasını tamamladığı bir zaman dilimidir. Bu yılların kurumsal gelişimine dair ayrıntılar bu nedenle daha kısa ve özlü bir şekilde incelenmiştir. Özellikle 2011 yasasıyla birlikte ÖSYM bir sınav kuruluşu olarak tamamen tekâmül etmiştir.

Olgun ve gelişmiş, uluslararası standartlarda çalışan bir sınav kurumu olarak ÖSYM'nin yaşadığı gelişmeler ve karşılaştığı zorluklar, sorumluluk alanında uyguladığı ve eserde bilgileri verilen her bir sınavın gelişim tarihi ayrıntılı şekilde izlenerek farklı boyutlarıyla incelenmeyi bekliyor. Her bir sınav uygulamasında sunduğu kamu hizmetinin boyutlarının ayrıntılı şekilde aydınlatılması yükseköğretim çalışmaları alanının gelişimine kurucu katkılar sunacaktır. Böylesi bir çalışma şüphesiz çok sayıda ciltten oluşacak eserleri ortaya çıkaracak ve Türkiye'nin eğitim ve meslekler tarihini anlamak için kilit bir girişim olacaktır. Türkiye'nin merkezî sınav kurumu olarak ÖSYM'nin eğitim ve meslekler tarihimiz ile toplumsal yapımızın şekillenmesindeki merkezî yeri ve rolünün hak ettiği akademik ilgiye kavuşması oldukça gecikmiştir.

ÖSYM'nin öyküsü bu anlamıyla yakın dönem Türkiye'sinin eğitim tarihini anlamak kadar modernleşme tarihinde tecrübe edilen çeşitli kurumlaşma zorluklarını ve sistem kurma sancılarını anlamak bakımından bir örnektir. Türkiye yükseköğretim sisteminin sadece ortaöğretimden yükseköğretime geçiş sürecini değil, mezunların meslek piyasalarına geçişi, profesyonel mesleklerde uzmanlık derecelerinin dağıtımı, lisansüstü eğitime geçişte bilgi ve biliş yeteneklerinin ölçümü ve başka birçok alanda ihtiyaç duyulan ölçme, değerlendirme, sıralama ve yerleştirme işlemleri ÖSYM tarafından yapılan sınavlar yoluyla düzenlenmektedir.

Kurumun sınav iş ve etkinlikleri ile arşivinde biriken deneyim alanının zenginliği, modern Türkiye tarihinin şekillenmesine ve düzenlenmesine eğitim ve meslekler boyutuyla ışık tutacak niteliktedir. Bu bakımdan ÖSYM'nin görev sahasındaki kamusal ihtiyaç ve sınav işlevlerinin anlaşılması yükseköğretimin ortaöğretim, meslek piyasaları, kamu sektörü ve toplumla bağlarını gözlemlemek için de ortaöğretim elzemdir. Eserde bu sistemin doğuş ve gelişimine yakından bakılmaktadır. Çalışmanın farklı alanlardaki merkezî sınavlar alanına yönelik akademik ilgiyi canlandırmasını, eğitim ve meslek

dünyalarına yönelik bilgimizin artışını desteklemesini umuyoruz.

Elinizdeki eserin ortaya çıkışı, çalışmanın ele alındığı konunun zaman ölçeği bakımından yakın bir geçmişi araştırmasına rağmen, esere temel teşkil eden kaynakların toplanması için on yılı aşkın süreyi aldı. Türkiye'de yükseköğretimin değişim ve dönüşümüyle ilgili bir çalışma içerisindeyken ÖSYM'den merkezî seçme sınav tarihine dönük bir eser çalışması talebini memnuniyetle karşıladığımı ifade etmek isterim. Konunun şimdiye dek örgütsel ve kurumsal tarih perspektifinden çalışılmamış olması alana bir katkı imkânı içermekteydi. Eserin hazırlanma süreci, sınavlar tarihi alanında bilgi ve belge toplamanın hiç de kolay olmadığını gösterdi. Cumhuriyet Dönemi'ni konu edinen uzmanlık odaklı yükseköğretim araştırmaları henüz başlangıç safhasında olduğundan kütüphane veya araştırma merkezlerinde başvurulabilecek sistemli araştırma koleksiyonlarından mahrumuz.

Koleksiyonlarının eksikliği araştırmacıları kaçınılmaz biçimde kişisel arşiv ve koleksiyon oluşturmaya yöneltmektedir. Cumhuriyet Dönemi yükseköğretimi sahasında sistemli koleksiyonlar kurma görevi on yıllardır üniversite kütüphanelerinin önünde durmaktadır. Henüz anlamlı bir girişim olmamakla birlikte, bu konuda önümüzdeki yıllarda ilerleme kat edilmesini umuyorum. Bu bakımdan elinizdeki çalışmanın ortaya çıkması, özellikle ÖSYM öncesi yıllar için, gerekli kaynakların kütüphane ve sahaflardan derlenerek bir koleksiyonda toplanması ile mümkün olabildi. Her araştırmada olduğu gibi bu eserin ortaya çıkış sürecinde de çok sayıda insanın doğrudan ve dolaylı katkı ve yardımları oldu.

Merkezî seçme sınavları tarihinin müstakil bir eser olması gerekliliğini ve önemini ortaya koyarak ÖSYM kitaplığında inceleme yapma imkânı sunan ve süreçleri kolaylaştıran, açık kaynaklardan erişilmesi imkânsız bazı ÖSYM raporlarının dijital versiyonlarının paylaşımını sağlayan ÖSYM Başkanı Sayın Prof. Dr. Bayram Ali Ersoy'a teşekkürü kıymetli bir borç bilirim.

Eserin yazımında Marmara Üniversitesinde Prof. Dr. Alim Arlı yürütücülüğünde devam eden 124R002 numaralı "Türkiye'de Yükseköğretimin Dönüşümü: Örgütsel Değişim, Büyüme Politikaları ve Kurumsallaşma (1923-2023)" başlıklı Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu (TÜBİTAK) 1001 araştırma projesinde üretilen veri ve araştırma kaynaklarından da yararlanılmıştır. Projeye desteği için TÜBİTAK'a teşekkür ederim. Araştırma sürecimizdeki destekleri için TÜBİTAK proje ekibinden Prof. Dr. Seyfi Kenan, Doç. Dr. Eda Ünlü Yücesoy, Doç. Dr. Yunus Uğur ve Dr. Öğr. Üyesi Ali Adem Yörük'e teşekkür ederim.

Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu'nun merkezî sınavı planladığı ve incelediği farklı yıllarda çekilmiş fotoğraflarını eserde kullanmamız için bizimle paylaşan ve çeşitli eserlerinden yapılan alıntıların eserde kullanımına izin veren Sayın Doç. Dr. Elif Mıhçıoğlu Bilgi, Sayın Nurten Mıhçıoğlu ve Mıhçıoğlu ailesine içtenlikle teşekkür ederim. Sınavın kurumsallaşmasındaki diğer önemli isim olan Prof. Dr. Haydar Furgaç'ın kişisel fotoğraflarını paylaşan oğlu Sayın Ahmet Furgaç ve yeğeni Sayın Prof. Dr. Ayşe Nazlı Başak'a teşekkür ederim.

ÖSYM'den Sayın Üzeyir Karadöl'ün eserin talebinden baskı sürecine kadar çeşitli aşamalardaki güçlü desteğini anmak isterim. Görsellerin seçimi, alıntı metinlerin kurumlarıyla izin yazışmaları, ÖSYM'deki kaynak araştırması sürecindeki yardımları ve son okumalardaki etkin rolü ile üzerimizden büyük yükler aldı. Eserin elinizdeki hâliyle

okuyucuya ulaşma sürecindeki tüm kıymetli katkıları için Üzeyir Bey'e içtenlikle teşekkür ederim.

Çalışma sırasında farklı bölümlerin ilk taslaklarını okuyarak eleştiri ve katkılarını paylaşan ve nadir bulunan bir raporu tarafımıza ileten Prof. Dr. Mustafa Gündüz'e; yine metnin ilk versiyonlarından birini okuyan ve değerli eleştiriler yapan Dr. Zeynel Hakan Aşer'e özel olarak teşekkür etmek ederim.

Çalışmanın farklı aşamalarında ihtiyaç duyduğumuz konularda ve bazı kaynakların temininde yardımcı olan kişilere müteşekkirim: Dr. Fikriye Karaman, Mertcan Köroğlu, Dr. Burhan Fındıklı, Dr. Serhat Aslaner.

EKLER kısmında paylaşılan ve EK 7 ile EK 20 arasındaki seçilmiş metinler, merkezî sınavlar tarihine ilk elden ışık tutan resmî belgelerdir. Özellikle bir kısmına erişilmesi artık zor olan bu metinleri esere alarak sonraki yıllarda konuya ilgili araştırmacılar için de kullanılabilir olmasını arzu ettim. Ayrıca eserde yapılan tartışmalarda da bahsi geçen bu metinleri eserin okuyucularının da incelemesini amaçladım. Bu metinlerden künyelerinde bilgileri verilenlerden ilgili olanların yeniden basımı için izin veren Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne, Üniversitelerarası Kurula ve Mıhçıoğlu ailesine teşekkür ederim. Yine merkezî sınavlar tarihinden önemli görsel ayrıntılar içeren ve içinde ÖSYM başkanlarının fotoğrafları da bulunan fotoğrafların kullanımına izin veren Anadolu Ajansı yetkililerine teşekkür ederim.

Türkiye'de merkezî sınav sisteminin kuruluşuna, üç idealist öğretim üyesinin (ve yakın çalışma arkadaşlarının) her yurttaşın nitelikli bir kamu hizmeti alması için hayatlarının sonuna kadar bu işe adanmış emekleri, mütevazı ama görkemli kişilikleri damga vurmuştur. Merkezî sınavların 1962-1966 yılları arasındaki ilk dört yılındaki titiz tasarlayıcısı, uygulayıcısı, sınavın 1974'ten sonra ÜSYM bünyesinde yeniden örgütlenmesinin yöneticilerinden ve sınav hakkındaki sayısız incelemenin yazarı, "sınavın babası", Ankara Üniversitesinden Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu (1927-1996) bu isimlerin ilkidir.

İstanbul Üniversitesi bünyesinde 1966-1973 arasındaki sekiz yıl boyunca sınavın iş ve işlemlerini, dar imkânlar ve somut imkânsızlıklar içinde gerçek bir eğitimci sorumluluğuyla yüksek görev ahlakı, sabır ve akademik ciddiyet içinde yöneten Prof. Dr. Haydar Furgaç (1919-1973) ikinci isimdir.

Son olarak merkezî sınavın yeniden örgütlenmesiyle önce ÜSYM'ye, sonra ÖSYM'ye dönüşen iki kurumun kurucusu, 1974 ile 1988 yılları arasındaki on dört yılda da başkanı olan Hacettepe Üniversitesinden Prof. Dr. Altan Günalp (1933-1988) diğer isimdir.

Altan Günalp (ve Kurumun ilk kadrosunda yer alan ve sonrasında on üç yıl başkanlığını yürüten Dr. Fethi Toker; nitelikli testler hazırlanmasının akademik altyapısını kuran Prof. Dr. Durmuş Ali Özçelik; bilgi işlem hizmetlerinin temelini atan Prof. Dr. Aydın Köksal; AR-GE çalışmalarına öncülük yapan Prof. Dr. Arif Payaslıoğlu; bilgi işlem ve AR-GE alanlarında çalışmalar yapan ve yedi yıllık süreyle de kurumda başkanlık görevini yürüten Prof. Dr. Ahmet Ünal Yarımağan ve ilk dönemden diğer isimler) yöneticiliğindeki yıllardan başlayarak merkezî sınavlar tıpta uzmanlık sınavlarından yabancı dil sınavlarına, memuriyette mesleğe giriş ve yükselme sınavlarından lisansüstü eğitim

sınavlarına kadar sayısız alana genişleyerek yurt ölçeğinde bir sınav örgütüne dönüşmüştür.

Bu inceleme, ülkedeki hemen her gencin hayatına dokunmuş çalışmalara öncülük eden üç kurucu öğretim üyesinin anısına, onların şahsında başlangıcından itibaren merkezî sınavlara farklı aşamalarda katkı sağlayan bütün emektarlara ithaf edilmiştir.

Alim Arlı

5 Ocak 2026

Altunizade, İstanbul

İmlâ ve Alıntılar Hakkında

Metinde alıntı yapılan resmî kaynak ve eserlerdeki imlâ ve sözcük tercihleri orijinal biçimleriyle alıntılanmıştır. Belirgin bir yazım hatası olmadıkça üslup ve sözcüklerde günümüz standartlarına uygun bir müdahale yapılmamıştır.

Giriş

Bugün ülkemizde bir yükseköğretim kurumuna girmek isteyen bir öğrenci adayı lise yıllarından başlayarak merkezî bir test sınavına hazırlanmak üzere uzun bir planlamaya dayanan bir çalışma yürütmektedir. Sınava hazırlık süreci lise müfredatının özümsenmesini, test sınavı yanıt tekniklerinin dikkatli şekilde öğrenilmesini, uzun saatlere yayılan sınavlarda dakik bir zaman yönetimi yapılmasını ve sınav stresinin doğru bir şekilde yönetilmesini gerektiren hassas bir dönemdir. Adaylar, aileleri ve yakın çevreleri tarafından bu süreçte azami bir hassasiyet içinde desteklenmeye çalışılırlar.

Süreç genellikle konuya dair çeşitli kamusal tartışmalarla birlikte yürür ve adaylar sınavdan sonra aldıkları puanla bu kez en doğru tercihleri yapmak üzere yükseköğretim kurumlarını ve gönüllerinden geçen diploma programlarını tespit etmek üzere işe koyulurlar. Genellikle adaylar ve aileleri önceki on yıllarda yükseköğretim kurumlarına giriş üzerine de sohbetler yapar ve işlerin bu kadar yoğun emek gerektirip gerektirmediğini aralarında konuşurlar. Öğrenciler, çevrelerine ve aile büyüklerine önceden insanlar yükseköğretim kurumlarına nasıl girerdi anlamında sorular sorduklarında ise yanıtlar genellikle parça parça olur ve çoğunlukla kimse tam olarak bu sistemin nereden neşet ettiğini bilmez. İşin uzmanları arasında dahi merkezî bir sınav örgütünün nasıl ortaya çıktığını, yükseköğretime geçiş düzeninin nasıl değiştiğini ana hatlarıyla anlatacak kişi sayısı bir elin parmaklarını geçmez.

Bu eserde Türkiye'de merkezî test sınavlarına dayalı düzenin nasıl başladığını, bunun zamanla kapsamlı bir örgüte nasıl dönüştüğünü ve ortaya çıkan kurumun büyük bir örgütsel genişleme yaşayarak benzer alanlarda seçme ve sıralama işlemlerini gerçekleştirecek bir kapasiteyi nasıl ürettiğini okuyucuya aktarmaya çalıştık. Özetle, merkezî sınavların tarihine bakınca 1950 sonrasında Türkiye'nin modernleşme tarihiyle koşut bir öykünün nasıl şekillendiğini görüyoruz.

Eğitim konularının eğitsel içerikleriyle ilgilenmek kadar eğitimin yönetim, örgütlenme ve kurumsal sorunlarının siyasi, iktisadi ve toplumsal bağlamını anlamlandırmak da gerekmektedir. Yine Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM) ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinin (ÖSYM) bir kurum olarak tarihini anlamaya çalışırken, 1974 öncesi dönemde merkezî sınav sisteminin ortaya çıkış koşullarının ve işlemlerinin nasıl geliştiğini ve neden merkezî bir kuruma dönüştüğünü birlikte inceleme zorunluluğu ortaya çıktı. Bu nedenle incelemeyi modern yükseköğretim kurumlarına öğrenci seçmenin tarihiyle başlatarak ele almaya çalıştık.

Türkiye'de ÜSYM'nin 1974'te kurulmasından önce yükseköğretim kurum ve kuruluşlarına (üniversiteler, akademiler, yüksekokullar vb.) başvuran adayları ölçme, seçme, sıralama ve yerleştirme işlemleri merkezî bir yöntemle yapılmıyordu. Cumhuriyet tarihinde yükseköğretim kurumlarına öğrenci seçme ve kabul işlemlerinin örgütsel, kurumsal ve idari gelişimini sosyolojik bir perspektifle inceleyerek anlayış süreksizliklerini, kopuşlarını ve kurumsal bağları belirlemeyi amaçladık. Osmanlı Devleti tarihinin uzun asırlarında yükseköğretim kurumlarına öğrenci seçim

yöntem ve kuralları müstakil bir araştırmayı gerektirdiğinden bu tarihe ayrıntılı bir bakış geliştirmek bu çalışmanın konusu değildir. Ancak Cumhuriyet tarihini etkilemesi bakımından incelemenin ilk kısmında bu tarihî arka plana kısaca bakılmaktadır.

1923-1964 tarihleri arasında yüksek öğrenim kuruluşlarına giriş sınavları, sınavlara kayıt işlemleri, sınavların uygulanması ve öğrencilerin bir yükseköğretim birimine yerleştirilmesi sınavları uygulayan kurumların kendi belirlediği ölçütlere göre gerçekleşiyordu. Bu yıllarda adayların yükseköğretim kurumlarına seçilmesi lise ve dengi orta öğretim kurumu mezun sayıları yüksek olmadığından büyük bir sorun teşkil etmiyordu. Ortaöğretimin ikinci devresinin (lise) mezunları öğrenci olmak istedikleri fakülte veya yüksekokullara başvurduklarında yeterli kontenjan varsa doğrudan kayıt yaptırabiliyordu.

Belirlenen kontenjandan daha fazla başvuru olduğu hâllerde ise bir sıralama yapmak için genellikle klasik (kompozisyon sınavı) yöntemle bir seçme süreci gerçekleştirilirdi. Birden fazla kuruma başvuru yapan adaylar her bir başvuru için ilgili kuruluşların sınavlarına ayrı ayrı girmek durumundaydı. Başvuran aday sayıları belirlenen kontenjanı biraz geçtiğinde klasik kompozisyon sınavı, aday sayıları çok fazla olan durumlarda ise test veya iki sınavın bir arada uygulandığı karma sınavlar yapılırdı. Bu tür karma uygulamalar teknik üniversiteler, askerî yükseköğretim kurumları veya tıp gibi alanlarda az çok denenmişti (ÖSYM, 1990, s. 25; Tan, 1966, s. 9).

Yükseköğrenim kuruluşlarına öğrencileri seçme ve yerleştirme işlemleri Cumhuriyet tarihinin farklı dönemlerinde yükseköğretim kurumlarının işleyişini düzenleyen kanun ve yönetmeliklere göre biçimlendi. Yükseköğretim kurumları 1946'ya kadar çeşitli bakanlıklara (Millî Eğitim, Kültür, Bayındırlık, Ticaret, Ziraat, Adalet vb.) bağlı olduğundan öğrenci seçim yöntemleri de bakanlıkların ihtiyaç, karar ve onaylarına bağlı şekilleniyordu. Ticaret lisesi, meslek liseleri veya ortaöğretimde öğretmen okullarından mezunların yükseköğretim kurumlarına başvurularında bakanlıkların dönemsel olarak değişebilen seçim ölçütleri de etkili oluyordu. Üniversitelere bağlı birimler de (fakülte, yüksekokul) kendi seçim ilkelerini belirleyip uygulayabiliyordu.

1946'dan sonra üniversiteleri özerk kuruluşlar hâline getiren 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ile üniversiteler bakanlık etkisinden önemli ölçüde çıksa da (Bunun önemli istisnalarından biri üniversitelere öğrenci seçim kurallarının MEB'in son onay yetkisine bağlı olmaya devam etmesiydi.) diğer yükseköğretim kurumları (yüksekokullar, akademiler, öğretmen okulları vd.) bağlı bulundukları bakanlıkların yönetmeliklerine tabi kalmaya devam etti.

Cumhuriyet'in kuruluşundan 1960'lı yılların başına kadarki dönemde her kuruluş kabul edeceği öğrencileri seçmek üzere iş ve işlemlerini kendi bağımsız süreçleri içinde uygulamaktaydı. Lise mezuniyeti sonrasında bir merkezî ölçme ve sıralama işlemi söz konusu değildi. Bu dönemde ortaeğitim kurumlarından mezun sayıları ve dolayısıyla yükseköğretim kurumlarına kayıt yapmak isteyen aday sayıları yönetilebilir ölçeklerde olduğundan, yüksek öğrenim kuruluşları seçme işlemlerini, sıralama, kabul ve kayıt uygulamalarını kendi bağımsız süreçlerine bağlı yürütüyordu.

1950'li yılların ikinci yarısından itibaren yükseköğretim kuruluşlarının bağımsız

sınav ve kabul süreçlerine ilişkin durum adım adım değişti. Yeni bir ölçme, sıralama ve yerleşme siyasa çerçevesi için farklı alanlardan akademisyenler ve yöneticiler arasında tartışmalar canlandı. Değişimin ortaya çıkmasında farklı sosyal ve akademik olguların belirmesi etkiliydi. Bu etkenlerden öne çıkanlar şu şekilde sıralanabilir:

I. Aday öğrenci sayılarındaki büyük artış

Ortaöğretim kurumlarından mezun öğrenci sayıları ve herhangi bir yükseköğretim kurumuna yerleşmek isteyen öğrenci sayısı yıllar içinde belirgin şekilde arttı. Bu artış arz ve talep arasında zaman içinde büyük bir uçurum ortaya çıkardı.

II. Yükseköğretim kurum sayılarının artışı

Farklı türde yükseköğretim kurum sayılarında zaman içinde büyük bir genişleme yaşandı. Bu gelişmeye rağmen ülkenin coğrafi genişliği ile başvuran adaylar arasındaki iktisadi ve sosyal farklılıklar kurumlara başvuru süreçlerinde adaylar için karmaşık bir durum ortaya çıkardı.

III. Seçeneklerin artışı ve işlemlerin karmaşıklaşması

Aynı yıl içinde bir yükseköğretim kurumuna yerleşme şansını artırmak için başvuru yapılmak istenen yükseköğretim kuruluş sayıları da koşut şekilde arttı. Böylece başvuru ve yerleşme süreçlerinde adayların birden fazla işlemi dar bir zamanda eş anlı yürütmesini gerektiren karmaşık bir süreç ortaya çıktı.

IV. Klasik ölçme yöntemlerine güvensizlik

Kamuoyunda, aileler ve adaylar arasında farklı yükseköğretim kurumlarının öğrenci kabul süreçlerinde kullanılan ölçme ve eleme yöntemlerine ve ilan edilen sonuçların nesnelliğine yönelik sorgulamalar arttı. Aday öğrenci seçiminin ortak standartlara dayalı, şeffaf, nesnel ölçütlerle ve liyakate göre yapılmasına yönelik beklentiler de çoğaldı.

V. Sınav sürecinin kurum ve adaylar için yüksek maliyeti

Ülke nüfusunun çoğunluğunun kırsal alanlarda yaşadığı, şehirler arasında ulaşım imkânlarının kısıtlı ve pahalı olduğu 1950-1960 döneminde yükseköğretim kurumlarına başvurular farklı kurumlar arasında mekik dokumayı gerektiren ve aylara yayılan seyahatler gerektiriyordu. Her bir kuruma ayrı ayrı başvuru gerektiğinden aynı işlemler için tekraren aynı masraflar yapılıyordu. Sınavları beklerken barınma imkânları pahalı olduğundan başvuran adaylar bekleme sürelerinde düşük ücretlerle çalışmak ve kötü koşullarda barınmakla yüz yüze kalıyordu. Pahalı ithal kâğıtlar ile basılan polaroid fotoğraf masrafları başvuran adaylar için en yüksek gider kalemlerinden biriydi. Bu harcamalar dar gelirli adaylar için bir zorluk ve başlı başına caydırıcıydı. Sınavların tek seferde merkezî yöntemle yapılması, hızlı şekilde açıklanması, yerleştirmelerin merkezî olarak yapılması ve ilgili tüm kurumların katılımının sağlanması olağanüstü bir mali tasarruf anlamına geliyordu. Yine de bu sistemin yerleşik hâle gelmesi uzun bir zaman dilimini gerektirecekti.

Bu gelişmeler 1950'lerden itibaren tedricen belirginleşti ve kamusal bir sorun olarak tanındı. Standart testlere dayalı sınavlarla ölçüm yapılması, öğrenci seçimi ve kurumlara

yerleştirme işlemlerinin yarışmacı sınav puanlarına göre belirlenen kurallara dayalı gerçekleştirilmesi için 1950'lerin sonundan 1970'li yılların başına değin yaklaşık on beş yıllık bir öğrenme, deneme-yanılma dönemi yaşandı. 1950'lerin sonundan itibaren artan öğrenci başvurularını yönetmekte zorlanan çeşitli okullar o günkü standartlarda hazırlanan testlerin ilk uygulamalarını yaptılar.

1950'li yıllarda İstanbul Üniversitesi (bundan sonra İÜ), 1958'de Ankara Üniversitesi (bundan sonra AÜ) Tıp Fakültesi ve 1959'da Orta Doğu Teknik Üniversitesi (bundan sonra ODTÜ) ilk kez standart testlerle öğrencilerini seçen yükseköğretim kurumlarıydı. Türkiye'de yükseköğretim kurumlarının öğrenci kabul politikasını değiştiren gelişme AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesinde kamu yönetimi hocası Cemal Mıhçıoğlu'nun, yönetim ve örgütlenmede akılcı karar verme yaklaşımlarından ilham alan bilimsel bir yöntemle, öğrenci seçme ve yerleştirme işlemlerini merkezî bir sınavla yapmayı başlatmasıydı. Bu teşebbüs üniversiteye girişi bir eğitim-öğretim değerlendirmesi olarak kabul etmenin yanında, idari bir sorun ve idari hizmet düzeninin iyileştirilmesi yaklaşımıyla hareket ediyordu. Böylece sistemli şekilde adayların nesnel testlerle ölçümü, sıralanması, seçimi ve yerleştirilmesi için Mıhçıoğlu'nun yönetiminde 1961'de SBF'de 3.000 kişilik bir aday grubuna test sınavları uygulandı. Sınavın sonuçları Mıhçıoğlu tarafından çok yönlü olarak analiz edilip raporlandı (Mıhçıoğlu, 1962).

Bir yıl sonra bu sınav Dil ve Tarih-Coğrafya ve Sosyal Hizmetler Yüksek Okulunu içine alarak genişletildi, 1963'te ise Ankara Üniversitesi genelinde uygulandı. Uygulamanın başarısını izleyen Üniversitelerarası Kurul (bundan sonra ÜAK) tüm üniversiteleri kapsayacak bir merkezî sınavın yapılmasını 24 Mayıs 1963'te kabul etti. Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş İmtihanı Yönetmeliği 5 Şubat 1964'te kabul edilerek sınav işlemlerinin bir komisyon tarafından yürütülmesi kararlaştırıldı ve ilk uygulama 1964 yılında (İTÜ ve ODTÜ hariç) tüm üniversiteleri ve İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerini (İİTA) de içine alacak şekilde standart testlerle merkezî olarak gerçekleştirildi (Mıhçıoğlu, 1969, s. 32-38).

1974'e kadar devam eden bu uygulama nihai olarak merkezî bir kuruluşun doğuşuyla (ÜSYM) yeni bir döneme girdi. 1981'de kuruluşun yapısı ve yasal statüsü değiştirilerek Yükseköğretim Kuruluna (bundan sonra YÖK) bağlı şekilde ÖSYM adını aldı. Böylece yükseköğretim kurumlarına ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına merkezî, yarışmacı, standart testlere dayalı, çok yönlü (yetenek, bilgi, yorum gücü vb.) ölçmeler yapan sınavlarla adayların seçme ve yerleştirme işlemlerini gerçekleştirecek merkezî bir kuruluş ortaya çıktı. Bu kuş bakışı girişin ardından şimdi bu tarihî gelişime daha yakından bakabiliriz.

Yükseköğretim Kurumlarına Öğrenci Seçimi:
TARİHÎ ARKA PLAN

1. Bölüm

Yükseköğretim Kurumlarına Öğrenci Seçimi: Tarihî Arka Plan[1]

Cumhuriyet Öncesinde Modern Yükseköğretimin Doğuşu ve Öğrenci Kabulleri

Yakın ve uzak tarihimiz çeşitli eğitim kuruluşlarına öğrenci seçmenin zengin misalleriyle doludur. Tarihimiz boyunca çeşitli üst düzey devlet görevlerine gelebilmek için belirli eğitim-öğretim aşamalarını geçmek, bunların uygulama kısımlarını tecrübe etmek, yapılacak iş ve mesleklere uygun donanımları edinmek gerekirdi.

Osmanlı Devleti'nde klasik çağların akli, dinî ve hukuki ilimlerin eğitimlerinin yapıldığı medreseler ile devlet görevlilerinin yetiştirildiği saray okulları imparatorluğun uzun yüzyıllar ana eğitim kurumları oldu.

Bu kurumlara talebe seçimleri devlet bürokrasisinin çeşitli ihtiyaçlarına, eğitimi verilecek iş ve mesleklerin gerektirdiği yeteneklere göre yapılırdı.

Osmanlı Devleti'nde özellikle askerlik, adalet, güvenlik, maliye gibi alanlarda devlet görevlilerini yetiştirmekle sorumlu Enderun Mektebine öğrenci kabulünde belirli kıstas ve vasıflar gözetilirdi.

Görsel 1: Topkapı Sarayı Bâbüssaâde Kapısı, Fotoğraf: Mustafa Bayram

Gayrimüslim tebaadan devşirme yoluyla alınan çocuklar Enderun Mektebine girmeden önce kan bağı temelli bir düzenden çıkarılır, ortak kültür temelli bir düzene geçmeleri için Türk ailelerin yanında belli bir süre kalıp Türkçe öğrenimi ve İslami esaslar üzerine eğitilirlerdi.

---

(1) Bu bölüm Emine Güzel iş birliğiyle yazılmıştır.

Daha sonra Edirne, Galatasaray veya İbrahim Paşa saraylarında eğitimlerine devam eder ve buralarda belirli bir aşama kaydettikten sonra kendilerine "acemi oğlanları" sıfatı verilirdi. Acemi oğlanlar "çıkma" olarak adlandırılan bir ritüelle askerî birliklere yerleştirilirlerdi. Böylece talebelerin yeteneklerinin belirli bir zaman zarfında inkişaf ettirilmesi hedeflenirdi. Daha özel yeteneklere sahip olanlar ve Acemi Oğlanları Mektebinden üstün başarı ile mezun olanlar, Topkapı Sarayı'ndaki Enderun Mektebinde eğitimlerine devam ederdi. Yedi kademeden (Büyük Oda, Küçük Oda, Doğancılar Koğuşu, Seferli Koğuşu, Kiler Odası, Hazine Odası, Has Oda) oluşan Enderun Mektebi teorik ve uygulamalı eğitimleri birlikte verir ve mezuniyet öncesinde olgunlaşmanın iyi bir seviyede olmasını hedeflerdi. Bir sonraki aşamaya geçemeyenler yine "çıkma" usulü ile bir askerî birliğe yerleştirilirdi (Unat, 1964, s. 4-6 ve s. 16, şema A; Miller, 1941; Akkutay, 1984; İpşirli, 2021, s. 383-417).

Görsel 2: Topkapı Sarayı Enderun Kütüphanesi, Fotoğraf: Mustafa Bayram

Miller'ın (1941, s. 81) erken tarihli eserinde Enderun'a kabul koşullarına dair tasviri çarpıcıdır:

"Kapı ağaları tarafından toplanan devşirmeler İstanbul'a geldiklerinde, saray eğitim sisteminin reisi sıfatıyla ak hadım başkanlığındaki uzman bir sınav kurulunun önüne çıkarılırdı. Bu usul, satın alınan köleler ve savaş esirleri için de uygulanırdı. Modern zekâ testlerinin öncüllerini anımsatan bir tür test ile; at, köpek veya sığır gösterilerinde uygulananlara benzer fizikî becerilerin incelenmesi yöntemiyle gençler iki sınıfa ayrılırdı. Sultanın hizmetinde olacaklar için fizikî güzellik ve bedensel kusursuzluk sine qua non (olmazsa olmaz) şartlardı. Her bakımdan en mükemmel yapılı, en zeki ve en umut vaat edenler saray hizmetine ayrılırdı." [2]

Görsel 3: Aslı Süleymanname'den alınan minyatür eser yapay zekâ ile yeniden yorumlanmıştır.

(2) Metne dikkatimizi çeken ve çevirisini yapan Prof. Dr. Mustafa Gündüz'e teşekkür ederiz.

Devlet seçkinlerini yetiştirmek üzere şekillenen kul sınıfına dayalı yönetim sistemi ve uzun bir zamana yayılan eğitimler ile özel seçme yöntemleri, geniş bir devlet adamları sınıfını ortaya çıkarmak üzere şekillenmişti. Devletin toprak genişlemesinin durması ve sonra gerilemeye başlaması ile eğitimde modernleşme arayışlarının başladığı 18. yüzyılın son çeyreğine kadar bu usul devam etmiştir.

Osmanlı Devleti'nin esas ve yaygın yükseköğretim müessesesi olan medreseler ise vakıflara bağlı olup mütevellilerce yönetilirdi. Geniş anlamıyla geleneksel bilimlerin korunup geliştirildiği ve kuşaklar arasında aktarıldığı bir sistemdi. Medreseler ilmî yapıları ve amaçları bakımından farklı devirlerde değişiklikler geçirmiştir.

Medreselere kabul edilen talebelerin sıbyan mektebinden temel bilgileri almış olması beklenirdi. Herhangi bir yaş sınırlaması olmayan medreselerde isteyen herkes eğitim alabilmekteydi.

Temel ilimlerin ihtisas düzeyinde öğretildiği yüksek medreselerin büyük kısmı ise İstanbul'daydı. Bu medreselerde dönemin ünlü müderrislerine öğrenci olabilmek için talebenin hamiliğini üstlenecek bir kişi olması gerekliydi.[3]

Görsel 4: Erzurum Çifte Minareli Medrese, Fotoğraf: Gülcan Acar

(3) https:// turkmaarifansiklopedisi.org.tr/medrese (Erişim Tarihi: 11.06.2025)

Görsel 5: Amasya Kapı Ağa Medresesi (www.kulturportali.gov.tr)

Medreselere ilk kabullerde uygulanan sınavlarla ilgili bilgiler daha kısıtlı olsa da bir medrese derecesi alındıktan sonra daha üst düzeyde bir eğitim için devam edilmek istendiğinde bir referans olması gerektiğine dair yaygın anlatılar bulunur. Talebenin önceki eğitim hayatındaki yetkinliği, birikimi bir müderris tarafından sözlü imtihanla değerlendirilirdi. Medreselerin farklı dereceleri arasında bu tür sınavlarla geçişler mümkün olabilirdi. Yüksek medreseler uzun yüzyıllar boyunca devlet işleyişinde etkin roller üstlenen ve alim bürokrat olarak görülebilecek vasıflara sahip insanların çıktığı en üst eğitim kurumlarıydı. Bu özelliği ile imparatorluğun kültürel ve entelektüel seçkinlerini yetiştiren merkezlerdi (Çelik, 2019; Atçıl, 2019).

Talebenin önceki eğitim hayatındaki yetkinliği, birikimi bir müderris tarafından sözlü imtihanla değerlendirilirdi.

18. yüzyılının son çeyreğinden itibaren medrese ıslahı çalışmalarının yanı sıra, devletin askerî ve idari alanlardaki beliren ihtiyaçlarını görmek üzere yeni eğitim kurumları kurulmaya başlandı. 19. yüzyıl Osmanlı modernleşmesi pek çok sahada

Görsel 6: Mekteb-i Mülkiye Öğrencilerinin Grup Fotoğrafı , 1880 1893. Abdullah Fréres, LOT 9544, no. 21. Kaynak: Vaşington Kongre Kütüphanesi

yeni kurumların ve politika çerçevelerinin oluştuğu bir zaman dilimidir. Bu siyasi güç ve ıslah çerçeveleri belirli ölçülerde Cumhuriyet Dönemi'nde de devam etti.

Osmanlı Devleti'nde öncelikle askerî mektepler (Mühendishaneler), daha sonra yüksek mektepler (Tıbbiye, Mülkiye) ve nihayet üniversite (Dârülfünûn) izleğinde bir modern yükseköğretim güzergâhı şekillendi.

Bu kurumların ihdas edilme sürecinde hangi özniteliklere sahip öğrencilerin seçileceği, bu tür kurumlara öğrenci tedarik edecek ortaöğretim sisteminin büyüklüğüne bağlıydı. Genelde imparatorluğun başkenti ve bazı büyük şehirlerinde kümelenen az sayıdaki ortaöğretimin ikinci devresine ait okulların ve bazı medreselerin mezunlarıyla desteklediği sınırlı bir modern yükseköğretim sistemi mevcuttu. Yüksekeğitime geçecek ortaöğretim mezun öğrenci sayıları bir eleme sınavını gerektirecek sayıya gelinceye kadar öğrenci seçim yöntemleri her kurumun kendi uyguladığı klasik yöntemler içinde kaldı. Genellikle ortaöğretim sonrasında belirli şartları sağlayan mezunlar doğrudan veya formalite gereği yapılan bir yeterlilik sınavıyla yüksekeğitim kurumlarına kabul edilmekteydi (Unat, 1964, s. 49-76).

Talim, terbiye ve maarif alanlarında yapılan bu ihdas ve ıslah hareketleri ile klasik eğitim kurumlarının yanı sıra dönemin Avrupa öğretim anlayışına yakın faaliyet gösteren modern yüksekeğitim kurumları açıldı. Bu kuruluşlar Mühendishane-i Berri Hümayun (1795), Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane (1827), Mekteb-i Mülkiye (1859) gibi mühendis, tabip, bürokrat yetiştiren okullardı.

Mekteb-i Mülkiye belirli kısa dönemler hariç öğrencilerini seçmek için belirli sınavlar uygulayan nadir okullardandı.

Mühendis Mekteb-i Âli'si olarak yeniden düzenlenen mühendishanelere öğrenci seçiminde de sınav uygulamaları yapılırdı. "Bakalorya" denilen ilk yeterlilik sınavı 1868'de kurulan Mekteb-i Sultanî'de (Galatasaray Sultanisi) dönemin Maarif Nezareti tarafından uygulandı (Unat, 1964, s. 78-80, 113-116). 1869 Maarif-i Umumiyye Nizamnamesi'ne göre mevcut idadiler ve kurulması planlanan sultanileri bitirenlerin "Mülazemet Rüûsu" denilen bir yeterlilik sınavına girmeleri öngörüldü (Eşme, 2014, s. 27-28; Mıhçıoğlu,1974, s. 7).

Osmanlı Devleti'nde kurumsal ve yasal reformların hızlandığı reform hareketleri döneminde gündeme gelen konulardan biri de Avrupai tarzda yüksek tahsil ve araştırma yapacak bir üniversitenin kurulmasıydı.

Osmanlı Devleti yüksek mesleklerde (hekimlik, askerlik, mühendislik, bürokratlık vd.) uzman meslek erbabı yetiştirmek için çeşitli kurumlara sahipti. 1770'lerden sonra ortaya çıkan mühendishaneler ile 19. yüzyılda açılan yeni askerlik ve tıp mektepleri belirli ölçülerde Fransa'daki büyük okullar

Görsel 7: Mezunin-i Mülkiye (sağda) ve Mekteb-i Mülkiye Rozeti

(*grand écoles*) sisteminden ilham alınarak tasarlanmıştı. Meslek odaklı eğitim yapan bu bağımsız yüksek mekteplerin varlığına rağmen, 19. yüzyıl boyunca kabuk değiştirerek birer araştırma ve bilim kurumuna dönüşen Avrupa üniversitelerinin bir benzerine ihtiyaç olduğu yönünde 1840'lardan sonra fikirler ve talepler dillendirilmeye başlanmıştır (İhsanoğlu, 2010: s. 79-84).

19. yüzyıl boyunca Osmanlı Devleti'nde yüksekeğitim kurumlarının yeniden düzenlenmesi ile bilgi üretim süreçlerinin Avrupai tarzda örgütlenmesi birbiriyle

Görsel 8: Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi)

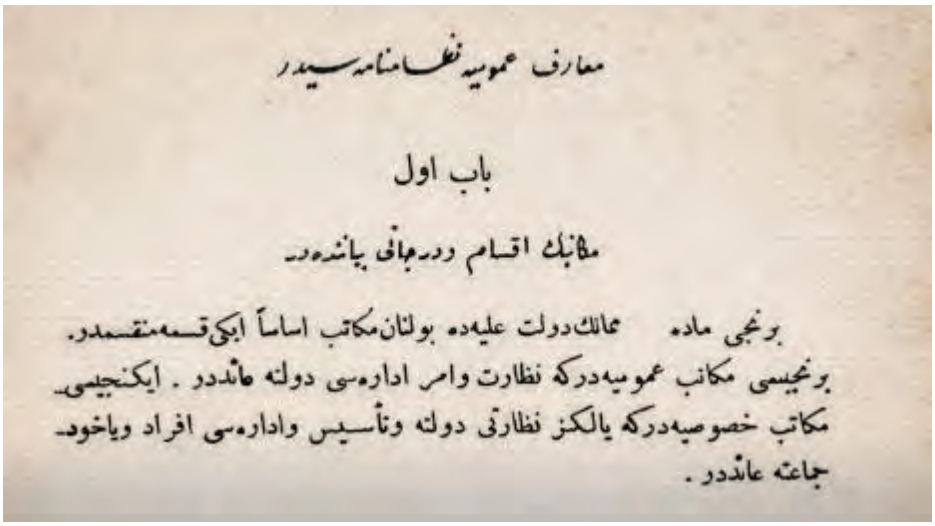

koşut bir tarihi gelişim sergiledi. Başlangıçta devletin öncülüğünde gelişen bu hareketler yüzyılın sonundan itibaren yabancı menşeli okulların da katılmasıyla büyük ölçüde imparatorluğun Müslüman olmayan topluluklarının toplumsal hayatına dâhil olan misyoner okullarını da içerir hâle geldi (Tekeli ve İlkin, 1999, s. 53-142).

Tanzimat reformlarıyla merkezî bürokratik yapıda yaşanan değişimlerle bağlantılı şekilde, devlet erkinin eğitim siyaseti sahasındaki ihtiyaçlarını tespit etmek için 1845 senesinde bir *Meclis-i Muvakkat* kuruldu. Bu heyetin çalışmaları sonrasında yaptığı öneriler içinde bir dârülfünûn (üniversite) kurulması da bulunmaktaydı. Açılacak üniversiteyi adlandırmak için çeşitli öneriler içinde dârülfünûn ve dârülulûm gündeme gelmiş ancak modern bilimleri tanımlamaya daha yakın olduğu düşünülerek dârülfünûn tercih edilmişti. İlk önce açılması düşünülen dârülfünûn için 1845'te bir bina yapımı düşüncesi gündeme gelmiş ancak kurumun açılıp derslere başlayabilmesi 1863'te mümkün olabilmişti. Ders kitabı ihtiyacının giderilmesi ve terminolojinin geliştirilmesi için 1851'de oluşturulan ve bazı uzmanlar tarafından Osmanlı Devleti'nin ilk bilim akademisi olarak da görülen Encümen-i Dâniş adında bir kurum görevlendirildi. Encümen-i Dâniş bünyesinde yaklaşık on yıl süren çalışmalarla bu konuda kısmen başarılı olunmuş ve bu kurum 1863'te faaliyetlerine son verilerek kapanmıştı (İhsanoğlu, 2010, s. 92-133; İhsanoğlu, 2021: s. 35-131).

Açılacak üniversiteyi adlandırmak için çeşitli öneriler içinde dârülfünûn ve dârülulûm gündeme gelmiş ancak modern bilimleri tanımlamaya daha yakın olduğu düşünülerek dârülfünûn tercih edilmişti.

Dârülfünûn'da ilk dersler 1863'te (genel halk konferansları) başlamış, eğitimin verildiği bina 1865'te yangında yok olduğu için eğitim sürdürülemeyerek kapanmıştı. 1868 tarihli *Maarif-i Umumiye Nizamnamesi* Dârülfünûn'un açılmasını öngörünce 8 Nisan 1869'da daha hazırlıklı bir şekilde

معارف عمومیه نظامنامه سیدر

باب اول

مکاتبك اقسام ودرجاتی بیانندر

برنجی ماده ممالك دولت علیه ده بولنان مکاتب اساساً ایکی قسمه منقسمدر.
برنجیسی مکاتب عمومیه درکه نظارت وامر اداره سی دولته عائددر . ایکنجیسی
مکاتب خصوصیه درکه یالکز نظارتی دولته وتأسیس واداره سی افراد ویاخود
جماعته عائددر .

Görsel 9: Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ilk sayfa.

bir Dârülfünûn-ı Osmânî kurulmuş ve bir sene sonra yüksek devlet görevlilerinin de katılımıyla faaliyetlerine başlamıştı. Bu dârülfünûn nizamnamesine göre en az 16 yaşını doldurmuş adaylar giriş imtihanını tamamladıktan sonra kayıt yapabilirlerdi. Giriş imtihanından muaf olmak için sınav yapılan derslerden birini önceden bir devlet okulunda vermiş olmak ve imtihanını geçmiş olmak şartı vardı. Bu kural mektep öğrencilerinin medreselilere göre tercih edildiğini gösterir. Bu teşebbüste binden fazla öğrenci okumak için müracaat etmiş, bunlardan 450'si Dârülfünûn'a kabul edilerek kayıt yaptırmıştır. Kabul edilen öğrencilerin çoğu medrese öğrencisiydi. Ayrıca Ramazan'da geceleri boş geçirmemek için halka açık dersler verilmesi için iki adet on beşer günlük program yapılmıştır. Bu kurum 1870-73 arasında eğitim verse de mezununun olup olmadığı bilinmemektedir (İhsanoğlu, 2010, s. 92-133; İhsanoğlu, 2021: s. 35-131).

Görsel 10: Dârülmuallimât'a öğrenci seçimi

Dört yüz dokuz talebe ile eğitime başlayan kurum, tam ücretini ödeyenlerin sayısının azlığı ve öğrencilerin önemli bir bölümünün burslu olduğu bir yapıda devam etmişti. Fransız büyük okullar sistemini örnek alan bu dönemde ayrıca okul içinde Hukuk Mektebi sonra Turuk ve Maabir Mektebi

Bu tecrübeleri takiben Sava Paşa öncülüğünde kurulan Dârülfünûn-ı Sultanî 1874 yılında kurulmuş ve içinde mühendis, hukuk ve edebiyat mektepleri olan bir yükseköğretim kurumu olmuştu.

Görsel 11: Dârülfünûn Binası, Zeynep Hanım Konağı.

(Sivil Mühendislik Okulu) kurulmuş, bir süre eğitim devam etse de sonradan kapanmıştı (İhsanoğlu, 2010, s. 138-171).

Diğer Avrupa devletleriyle kıyaslandığında Osmanlı Devleti'nde modern tarzda bir üniversite açılması nispeten gecikmiştir. Ancak böyle bir kuruma olan ihtiyacın iyice anlaşılması ve devlet yetkililerinin de bu konuda daha kararlı bir tavır geliştirmeleri neticesinde 31 Ağustos 1900'de Dârülfünûn-ı Şâhâne kurularak ilk modern Osmanlı üniversitesi açıldı (Aynî, 2007: s. 1-32; İhsanoğlu, 2021: s. 35-131).

1900'de kurulan Dârülfünûn-ı Şâhâne (İmparatorluk Üniversitesi) üç yeni ve iki de eski fakültenin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Şube olarak adlandırılan yeni fakülteler Edebiyat ve Hikmet (Felsefe), Ulûm-i Riyâziyye ve Tabîiyye (Doğa Bilimleri ve Matematik) ile Ulûm-i Âliye-i Dîniyye'dir (İlâhiyat).

Bu fakültelere uzun zamandır eğitimlerini sürdürmekte olan Hukuk ve Tıp mektepleri de dâhil edilerek beş fakülteli bir üniversite yapısı kuruldu.

Bunlara ilaveten Dârülfünûn-ı Şâhâne'ye laboratuvarlar ve kütüphaneler de kurulması kararlaştırıldı. Eğitim, Ulûm-i Âliye-i Dîniyye şubesinde dört, Ulûm-i Riyâziyye ve Tabîiyye ile Edebiyat ve Hikmet şubelerinde üçer yıldı ve on sekiz yaşın üstünde seçkin ortaöğretim kurumları ile bazı medreselerden az sayıda mezun kayıt yaptırabiliyordu. Fakültelere 16 yaşını bitirenler kaydolabiliyordu (Dölen, 2009, s. 348-350, 443, 493, 555, 566).

1913'te Eczacılık ve Dişçilik mektepleri Dârülfünûn bünyesindeki Tıp Fakültesine, Şam'daki Tıbbiye Mektebi de yine İstanbul Dârülfünûnu'na bağlanmıştır.

Aynı yıl şube adının yerine fakülte adı kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemde Dârülfünûn yönetiminde Maarif Nazırı'nın etkisi büyüktü ve kurum nazır tarafından görevlendirilen bir genel müdür ile şubelerin seçilmiş reislerince (dekan) yönetilmekteydi. Bu bakımdan idari özerkliği sınırlıydı. Takip eden süreçte İstanbul Dârülfünûnu bünyesindeki Ulûm-i Âliye-i Dîniyye şubesi Dârülfünûn bünyesinden alınarak Dârü'l Hilâfeti'l Aliyye Medreselerine bağlanmıştır. 12 Eylül 1914'te İnas (Kadın) Dârülfünûnu kurulmuş ve 1917'de ilk mezunlarını vermiştir. Dar'ül İnas binası

Görsel 12: Eczacı Mektebi 1923 Mezunları

Görsel 13: Darülinas Öğrencileri

1919'da işgal kuvvetlerince zapt edildiğinden 1919'da kadınlar Dârülfünûn'da eğitim almaya başlamıştı. Bir sene sonra Darü'l-inas resmen kapatılmış ve 1921'den sonra Dârülfünûn'da iki sene önce fiili olarak başlayan karma eğitim resmen kabul edilmiştir. Dârülfünûna 1915'te Almanya'dan çok sayıda bilim insanı gelmiş, eğitim-öğretimde görev almış ve özellikle dârülmesâîlerin (enstitü) geliştirilmesinde önemli çalışmalar yapmışlardır. Gelen akademisyenlerin kurulmasına öncülük ettikleri çok sayıda enstitü arasında Jeoloji, Kimya, Karşılaştırmalı Sami Dilleri, Uygulamalı Psikoloji ve Pedagoji, Botanik, Zooloji, Mukayeseli Ural-Altay Dilleri, Maliye ve Halk İktisadı, Arkeoloji ve Edebiyat sayılabilir (Widmann, 1981: s. 24-30; İhsanoğlu, 2021: s. 165-194; Dölen, 2010: s. 259-261). [4]

Dârülfünûn'a ilk başlarda mektep mezunları sınavsız alınırken mektep eğitimi olmayanlara bir imtihan ile okula öğrenci olarak kabul edildiğine yukarıda değinilmişti. İlerleyen süreçlerde ise Dârülfünûn hocalarının, öğrencileri yetersiz görmesi sebebiyle idadi, sultani ve liseleri bitiren öğrenciler için bir "yeterlilik sınavı" düzenlendi (Dökmen, 1992, s.7).

1944'te İTÜ'ye dönüşen Mühendis Mekteb-i Âlisi de dârülfünûn gibi geç dönem Osmanlı Devleti'nin merkezî yüksekeğitim kurumlarından biriydi.

1910'lu yıllarda mektebin başvuru için ilk ve ana koşulu belirli bir akademik altyapı kazandıracak bir orta eğitime sahip olmaktı. Mektebe başvurabilmek ve yapılacak giriş sınavına katılabilmek için adaylar yedi yıllık lise (mekteb-i idadi) diplomasına sahip olmak, sultani orta mekteplerinse dokuzuncu senesini bitirmek zorundaydı. Bu şartı karşılayan ve yapılan kabul sınavında başarılı olanlar, okulun bir yıl süren idadi (hazırlık) sınıfına kaydolmaya hak kazanıyordu. Bu ön koşul adayların matematik, fen bilimleri ve yabancı lisan

---

(4) II. Meşrutiyet'ten sonra Dârülfünûn dışında yüksek meslek erbabı ve teknik elemanlar yetiştiren yüksek mektepler bulunmaktaydı. Bu okullar şunlardır: İstanbul Hukuk Mektebi, Selanik Hukuk Mektebi, İstanbul Mülkiye ve Askeriye Tıbbiyeleri, Şam Tıbbiye Mektebi, Mühendishane-i Mülkiye Mektebi, Harbiye Mektebi, Mülkiye Mektebi, Ticaret Mektebi, Sanayi Nefise Mektebi, Halkalı Ziraat Mektebi, Orman Mektebi, Darülmuallimini Âliye, Baytar Mektebi (Unat, 1964, s. 49-76).

Görsel 14: Mühendis Mekteb-i Ali Öğrencileri,1911

derslerini takip edebilmelerini sağlamak üzere yapılıyordu. Şartları karşılayan adaylar belirlenmiş belgeleri okul yönetimine teslim ederek başvurabiliyordu. Aday mektebe girme talebini bir dilekçe ile resmî olarak iletirdi. Diplomanın yanı sıra, hüsn-i hâl mazbatası, aşı tasdiknâmesi, Osmanlı tebaası olduğunu kanıtlayan resmî kimlik belgesi de başvuruda teslim edilirdi. Bu şartları karşılayan adaylar iki aşamalı bir sınav ve seçme işlemine tabi tutulurdu. Mühendis Mekteb-i Âlisi'nde adayların bilgi seviyesini belirlemek üzere bu sınavlar yapılırdı.

Mektebin hazırlık sınıfına giriş için temel yöntem bir müsabaka imtihanına girmekti. Bu sınav adayların lise düzeyi yetkinliklerini ölçmek amacıyla Lisan-ı Osmanî ve Kitabet (Osmanlı Dili ve Kompozisyon), Coğrafya ve Tarih-i Umumî-i Osmanî (Coğrafya ve Genel Osmanlı Tarihi), Riyaziyat (Matematik) ve Fransızca alanından yapılıyordu. Hazırlık sınıfına girmeyip doğrudan ilk sınıftan başlayabilmek için yüksek düzeyde başarılı olmak ve iyi derecede Fransızca bilmek gerekiyordu. İlaveten matematik ve fen bilimleri, edebiyat tarihi, coğrafya, kitabet ve lisan-ı Osmani alanlarında ileri düzey bir sınava girmek gerekiyordu (Aysal Cin, 2023, s. 30-34).

Bu şartları karşılayan adaylar iki aşamalı bir sınav ve seçme işlemine tabi tutulurdu. Mühendis Mekteb-i Âlisi'nde adayların bilgi seviyesini belirlemek üzere bu sınavlar yapılırdı.

Cumhuriyet kurulduğunda Dârülfünûn ve Mühendis Mektebi en önemli yükseköğretim kurumları olarak varlıklarını sürdürmekteydi. Dârülfünûnda yaklaşık 2.300 öğrenci ve 250 civarında hoca kadrosu bulunuyordu (Dölen, 2010, s. 192, 205, 231, 266, 283). Bunun yanı sıra Yüksek Mühendis Mektebi gibi bazı yüksek mektepler de Cumhuriyet'e devroldu. Cumhuriyet devrine miras kalan öğrenci seçme yöntemlerinin 1950'lere kadar devam etmesinin bir nedeni ortaeğitim kurumlarındaki öğrenci sayılarının sınırlı kalmasıydı. Cumhuriyetin ilk yıllarında okuma yazma seferberliği ve ilköğretimin yaygınlaştırılması politikası genel halk okuryazarlığını artırma amacını gütmekteydi. Nüfusun %80'den fazlasının köylerde yaşadığı bu dönemlerde yükseköğretim kurum sayıları sınırlı olduğu gibi bu okullara başvurabilecek nitelikte orta öğretim mezunu da azdı. Böylece merkezî bir standart ölçme ve sıralama sınavı ve buna dayalı bir yerleştirme yöntemi gündeme gelmedi.

Görsel 15: Mühendishane-i Berr-i Hümâyûn Öğrencileri

1923-1960 Döneminde Öğrenci Seçim ve Kabul Çerçevesi

Osmanlı Dönemi'nden Cumhuriyet'e devrolan yükseköğretim kurumlarına giriş ve öğrenci kabul işlemleri ortak bir yönteme kavuşmadan kurumların kendi ihtiyaçları için geliştirdiği yol ve yordamlarla yeni rejime tevarüs etti. Bu dönemde yükseköğretime erişim çok sınırlı bir niteliğe sahipti, orta ve yükseköğretim kuruluş sayıları azdı ve talep ile arz arasında belirgin bir fark yoktu.

Bazı fakülte ve yüksekokulların kontenjanları çeşitli yıllarda dolmamaktaydı. Belirli dönemlerde bazı yükseköğretim birimleri talebe bulmakta önemli zorluklar yaşamakta, hatta bazıları bu nedenle kapanmak durumunda kalmaktaydı.

Üniversiteler ve yüksek mektepler olarak sınıflandırılan yükseköğretim kuruluşları kendi belirledikleri kontenjanlar ile kendi bünyelerinde kabul ettikleri kurallara dayalı olarak öğrencilerini kabul etti. Cumhuriyet'in kuruluşundan ilk merkezî sınavların yapıldığı 1964 yılına kadar olan süreçte öğrenci seçme ve yerleştirme işlemleri genel hatları ile bazı ortak özellikler sergiliyordu.

Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde lise kademesinde uygulanan sınavlar, Osmanlı döneminden kalan ilkeler temel alınarak 1923 tarihli Sultani Mektepleri Talimatnamesi'ne göre gerçekleşti. 1926 yılında bu talimatnamenin sınav ile ilgili kısmı değiştirilerek lise bitirme sınavı olarak düzenlendi. 1936-37 ders yılında ikili sınava geçildi; klasik tarzdaki Lise Mezuniyet İmtihanı ilki, Devlet Olgunluk İmtihanı ise ikincisiydi. Lise bitirme sınavından geçenler lise diploması alarak Devlet Olgunluk İmtihanına girme hakkı kazanıyorlardı. Bu

Görsel 16: Beyazıt Meydanı, 1909

TAN

Muharrir, Bu Yazıda Olgunluk İmtihanında Hâkim Olan Esasları Tebarüz Ettiriyor ve Bu Seneki Tatbik Şekli Hakkında Temennilerde Bulunuyor

o o o

Olgunluk İmtihanında Hâkim Olan Esaslar

YAZAN,
Sadrettin Celâl Antel

Görsel 17: Tan Gazetesi, 29 Haziran 1940

sınavlar yazılı ve sözlü olmak üzere klasik yöntemlerle yapılan imtihanlardı. Maarif Vekâleti tarafından hazırlanan sınavlar tüm liselerde aynı anda uygulanıyordu. Değerlendirmeler ise okullarda kurulan komisyonlarca gerçekleştiriliyordu. Vekâlet, nesnel değerlendirme için her okula cevap anahtarı ve not baremleri gönderilirdi. 1939 yılında olgunluk sınavında liselerin edebiyat ve fen kolları için ilave derslerden sorumluluk getirildi ve başarı notu yükseltildi. 1955'e gelindiğinde ise öğrenci seçme düzeninde değişimler hissedilmeye başlandı. O yıl bakalorya imtihanı kaldırılarak iki sınav birleştirildi ve Devlet Lise İmtihanı adıyla yeni bir sınav uygulanmaya başlandı. Sınav soruları 1958'e kadar Maarif Vekâleti tarafından hazırlanırken bu tarihten sonra merkezî uygulamaya son verilerek sınavların hazırlanması okullara bırakıldı. 1974-1975 eğitim öğretim yılından itibaren lise bitirme sınavları tamamen kaldırılarak diploma notu olarak yıl içinde gerçekleştirilen sınavlar esas alındı (Eşme, 2014, s.29-33).

1960'lı yıllara bir merkezî ve yerleştirme olmadığı, kurumların kararlarıyla süreçleri yönettiği öğrenci kabul vardı ve kurumlar kabullerinde birbirinden farklı izleyebilmekteydi. Kurumların geneli Lise Mezuniyet veya Devlet Olgunluk sonuçlarını adaylık başvuru şartı olarak kabul ediyordu. Bu koşula sahip olan adaylar bazı fakültelere başvuru sırasına göre seçilir ve kabul edilirdi. Bu okullar ilan ettikleri kontenjan kadar adayı kabul ettikten sonra "kayıtların kapandığını" ilan ederlerdi (Özgüven, 1974, s. 47).

İlk mekteplere talebe yazılıyor

nım İstanbul akşam mektebi müdür muavinliğine, İsmet Paşa kız enstitüsü Türkçe muallimi Mebrure Hanım İstanbul kız sanat mektebine nakledilmiştir.

Selçuk kız sanat mektebi mezunlarından Şaziye ve Müzeyyen Hammâm Akşam kız sanat mektebine stajiyer muallim olarak tayin edilmişlerdir.

Selçuk kız sanat mektebi Fran-

itibaren yeni ders yılı için talebe yazımına başlamışlardır. Bu yıl 927 doğumluları almacak yer olduğu takdirde 928 doğumlulardan da almacaktır. Bu yıl hiç bir çocuğun mektepsiz kalmaması için Maarif müdürlüğü icap eden bütün tedbirleri almıştır. Yeniden açılan sekiz ilk mektebin de hazırlıkları tamamlanmıştır.

Geçen yıl ilk mekteplere yazılmak için gelen talebe on beş bin kadardı. Bu sene bu miktar bir kaç bin kadar artacağı söylenmek tedir.

Üniversitede imtihanlar

Üniversitede bugünden itibaren yeni ders yılı için talebe yazımına başlanmıştır. Evvelce de yazdığımız gibi, bu yıl yazılma doğrudan doğruya rektör tarafından yapılacak, ve on beş gün sürecektir.

Ayni zamanda bugünden itibaren Üniversitede ikmal imti-

Görsel 18: Vakit Gazetesi, 16 Eylül 1934

1960'lı yıllara kadar bir merkezî seçme ve yerleştirme sisteminin olmadığı, kurumların özerk kararlarıyla süreçleri yönettiği bir öğrenci kabul siyaseti vardı ve kurumlar öğrenci kabullerinde birbirinden farklı yollar izleyebilmekteydi.

Liselerde olgunluk imtihanı kalktı, bir tek imtihan olacak

Bir talebe, liseyi er veya geç mutlaka bitirecek, son sınıf devlet imtihanı hakkı daimi olarak kabul ediliyor

Maarif Vekili dün bendisile görüşen arkadaşımıza tanzim edilen yeni imtihan talimatnamesi hükümlerini anlattı

Görsel 19: Cumhuriyet Gazetesi, 20 Mart 1955

Üniversitelerarası Kurul'un Öğrenci Kabul Siyasetinde Yetkili Hâle Gelmesi

1944 ile 1946 yılları arasında yükseköğretimde bir dizi tarihsel gelişme yaşandı. Kuruluşundan itibaren "müsabaka" ile öğrencilerini seçen Yüksek Mühendis Okulu 1944 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi adıyla yeniden örgütlendi. 1933 yılında Darülfünun'un kapatılması ve İstanbul Üniversitesinin kurulmasıyla sonuçlanan üniversite reformu girişiminden itibaren üniversitenin kimliği ve niteliği konusu devletin güçlü denetimi altındaydı. 1945'ten sonra ortaya çıkan tartışma ortamında bazı yenilikler gerçekleşti. 13 Haziran 1946 yılında üniversiteyi kurum ve kavram olarak yeniden konumlandıran ve (1973'te çıkarılan 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu'na kadar) yükseköğretimin çerçevesini büyük ölçüde belirleyen genel bir yasa olarak 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu çıktı. Bu kanun ile birlikte aynı zamanda Ankara'daki bağımsız fakülte, enstitü ve yüksekokullar Ankara Üniversitesi adıyla yeniden örgütlenirken; kanunun 13. maddesiyle ise üniversitelerin rektör ve dekanlarıyla her üniversite senatosunun kendi üyelerinden seçeceği iki üyeden oluşan bir Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) kuruldu.

Kanun No: 4936 Kabul tarihi : 22/6/1946

ÜNİVRESİTELER KANUNU

Resmi Gazete'nin 18.6.1946 tarih ve 6336 sayılı nüshasından alınmıştır.

1 9 2 5

TÜRKİYE YAYINEVİ

1 9 4 6

Görsel 20

T. C.
Resmî Gazete

CUMARTESİ

KANUN

Görsel 21

Görsel 22

(Kurulun başkanlığını Millî Eğitim Bakanı'nın yapması hükme bağlanmıştır. 27 Ekim 1960 tarih ve 115 sayılı kapsamlı değişiklikte Bakan kuruldan çıkarıldı). (1946 tarihli 4936 Sayılı Kanun, madde 13; 1960 tarihli 115 sayılı kanun, madde 13)

ÜAK'ın kuruluşunun ardından 2 Eylül 1946'daki kurulun ilk toplantısında üniversiteye giriş konusu gündeme alınır. Bu durum konunun belirgin biçimde önemini göstermektedir. Kurulun başkanı olarak Millî Eğitim Bakanı, toplantıda lise bitirme

Görsel 23: Şemsettin Reşat Sirer - ÜAK'ın ilk Başkanı ve Dönemin Millî Eğitim Bakanı

olgunluk sınavından sonra üniversitelerin öğrenci kabulü için ikinci bir sınav yapmasına yönelik üniversitelerden gelen talepleri ve eleştirileri değerlendirmiştir. Bakan, üniversitelere geçiş için kullanılacak "tahdit ve kriteryum"un ne olacağı konusunda üniversitelerin çalışma yapmasını ve bir sonraki toplantıya kadar konunun ele alınmasını ister. 21 Eylül 1946'da Ankara'da yapılan ikinci ÜAK toplantısında İstanbul, İstanbul Teknik ve Ankara Üniversitelerinin profesörler kurulunda görüşülüp senatolar tarafından düzenlenen raporlar okunmuştur. İstanbul Üniversitesi burslu ve yatılı okuyanlar dışında 'her ne şekil ve nâm altında olursa olsun giriş imtihanlarının kaldırılması' görüşünü belirtir. Ankara Üniversitesi de olgunluk imtihanını veren lise mezunlarının üniversitelerin fakültelerine serbestçe girebilmesini, sadece Fen ve Tıp fakülteleri için fazla başvuru olması hâlinde olgunluk derecesi olması şartıyla sıralama yapılmasını teklif eder. Öğrencilerini yarışmacı sınavlarla seçen İstanbul Teknik Üniversitesi ise yarışmacı sınavlarla (konkur usulü)[5] öğrenci kabulünün daha doğru olduğunu belirten bir görüşü Kurula iletir. Üç üniversitenin görüşlerinin okunmasını müteakip ÜAK'ta alınan karar olgunluk sınavlarının üniversite ve yüksekokullara giriş için bir ehliyet anlamına geldiği şeklinde olmuştur. Kararın devamı ise üniversite ve fakülteler tarafından ayrıca bir sınava tabi tutulmadan üniversitelere yerleşmenin bir hak olduğu, ancak üniversitelerin altyapı ve öğretim elemanı sayılarını dikkate alarak kabul edecekleri öğrenci sayısını sınırlandırabilecekleri şeklinde olur (Balkır, 1963, s. 257-258).

DAHİLİ HAB

Yeni talebeler Üniversiteye yazılırlarken

Üniversitede Yeni Talebe Yazımına Dün Başlandı

Fabrikalarda Çalışan Çocukların Okutulması İçin Tedbirler Alınıyor

Dünden itibaren Üniversitede bülûğ'leme ve engel imtihanları ve yeni talebe yazımı başlamıştır. Henüz müracaat eden'ler çok değildir. Dün Hukuk Fakültesine yalnız üç kişi baş vurmuştur.

İlk Okullarda

İlkmekteplerde de kayıt işleri dün başlamıştır. Yazım on gün devam edecektir. On gün zarfında alınacak neticeye göre, yeniden mektep açılacaktır.

Bu yıl, fabrika vesair yerlerde çalışan çocukların da, iş saatlerinin dışında okutulmalarını temin etmek için de tedbirler alınmakta ve yarım tedrisat usulleri düşünülmektedir.

Dün, Kültür Direktörlüğünde, ilk tedrisat müfettişleri toplanarak, bu işleri görüşmüşlerdir.

Görsel 24: Son Posta Gazetesi, 3 Eylül 1935

(5) Konkur usulü ifadesi 1950'li yıllarda İTÜ'deki kabul yöntemini anlatan İTÜ tarafından basılan eserde zikredilir. Konkur usulü, liselerdeki müfredata dayalı ve sınav kurallarının önceden açıklandığı bir sınav düzenini ifade etmek üzere kullanılmaktadır.

İstanbul'da

Üniversitelilerarası kurul dün ilk toplantısını yaptı

İstanbul, 2 a.a. — Üniversiteler arası kurulu bu sabah saat onda Milli Eğitim Bakanının başkanlığında ilk toplantısını yapmıştır.

Toplantıda üniversiteleri ilgilendiren bazı ana meseleler ile olgunluk imtihanı vermiş olan lise mezunlarının doğrudan doğruya üniversiteye kabulü ve üniversitelerin mali durumu konuşulmuştur.

Kurul, ikinci toplantısını bu ay içinde Ankara'da yapacak ve bu mevzularla diğer bazı meseleler üzerinde kararlar verecektir.

Birkaç gündenberi şehrimizde bulunan Milli Eğitim Bakanı Semsettin Sirer, bu akşam Ankara'ya hareket etmiştir.

Görsel 25: Ulus Gazetesi, 3 Eylül 1946

Bu dönemde liselerin fen ve edebiyat kollarında okuyan öğrenciler lise bitirme ve olgunluk düzeylerinde ayrı ayrı pek iyi, iyi ve orta olarak üç farklı mezuniyet derecesiyle mezun oluyordu. İlgili fakülte ve şubelerin (bölümlerin) belirlediği kontenjanların aşıldığı durumlarda bu derecelere göre öğrenciler tekraren bir sıralamaya tabi tutularak seçilirdi. ÜAK'ın kararını müteakip İTÜ olgunluk imtihanı dışında bir sınav yapmak üzere 14 Nisan 1947'de senatosunda yeni bir karar almıştır. Bu karar onaylanmak üzere 30 Nisan 1947'de "Öğrenci Yazılma Yönetmeliği" adıyla MEB'e gönderilmiştir. Ancak bakanlık bu talebi tekrar incelenmek üzere üniversiteye iade etmiştir. Üniversite bunun üzerine 1946'da ÜAK'ta benimsenen kurala göre öğrenci kabulüne devam etmeye karar vermiştir. Bu kez İTÜ 1947-1948 eğitim-öğretim yılında liselerin fen ve edebiyat kollarından mezunların lise bitirme ve olgunluk derecelerine katsayılar vererek seçme yoluna gitmiş ve fen kolu mezunlarını önceleyen yeni bir çerçeve geliştirmiştir. İTÜ senatosu 29 Ocak 1948 yılında aldığı kararla müsabaka sınavını hayata geçirmek üzere tekrar Bakanlık'a başvurmuş (4936 sayısının 14. Maddesini gerekçe göstererek), Bakanlık ise ilgili talep için istatistiki kanıt içeren bir gerekçe talep etmiştir. Üniversite tarafından verilen ayrıntılı gerekçe 21 Nisan 1948'de ısrarlı vurgular içerecek şekilde Bakanlık'a gönderilse de bu girişimden de herhangi bir sonuç alınamamıştır. Olgunluk imtihanı sonucuna göre üniversitelere öğrenci kabulü 1950 yılına kadar ÜAK'ın 1946'daki kararına atıfla devam etmiştir (Balkır, 1963, s. 258-267).

İTÜ 24 Temmuz 1950'de olgunluk imtihanı ve lise bitirme derecesinin (pek iyi, iyi, orta) puanlanması yoluyla öğrenci kabulü yöntemine ilişkin eleştirilerini tekrarlayan yeni bir karar almıştır. Okula göre ülkenin farklı okul ve bölgelerindeki eğitim niteliği farklılıkları nedeniyle bu puanlar öğrenci kabulü için kullanılmamalıydı. Çünkü puanlar 'öğrencilerin gerçek seviyelerini göstermemekteydi'. Bu görüşleri içeren bir senato kararı ile İTÜ, okulların kendi yapacağı bir yarışmacı sınav önerisiyle tekrar MEB'e başvurdu. 5 Eylül 1950 tarihli Üniversiteler Arası Kurul toplantısında üniversiteler ve bakanlık arasında yapılan uzun müzakereler sonrasında 26 Nisan 1946 tarihli ÜAK kararı yürürlükten kaldırılmıştır. Kararın ikinci maddesinde üniversiteye giriş işlemleri yeniden düzenlenmiştir:

Görsel 26

"2- Üniversitelere alınacak talebenin sayısı, fakültelerin kendi imkân ve özelliklerine göre yapacakları teklifler üzerine Senatolarca kararlaştırılır.

Müracaat edenlerin sayısı, tespit edilen mikdarı aştığı takdirde talipler arasında yapılacak seçimin şekli, fakültelerin teklifi ile senatolar tarafından tayin edilir. Seçim, tercih imtihanı şekli[n]de de yapılabilir." (Balkır, 1963, s. 268). [6]

Görsel 27: İstanbul Dârülfünûnu Öğrencileri

Bu kararla birlikte sadece olgunluk imtihanı sonucu ve lise bitirme derecesine bağlı üniversitelere öğrenci kabulü dönemi sona ermekteydi. İsteyen üniversiteler için bir sıralama sınavı yapma hakkı getiren yeni bir öğrenci kabul politika çerçevesi ortaya çıktı. Örneğin İstanbul Teknik Üniversitesi bu kararın ardından 1970'lerin başına kadar İTÜ Sıralama İmtihanı olarak bilinen seçme sınavı uygulamasını başlatmıştır. Bu sınavlar klasik sorular, testler veya karma sorular şeklinde yıllar içinde değişik yöntemlerle gerçekleştirildi. İmtihanları yapmak üzere bir İmtihan Komisyonu, İmtihan Heyetleri (sınavların icrasından ve okunmasından sorumlu) ve İmtihan Nezaretçileri olmak üzere bir üniversite içi sınav sistemi kurulmuş ve sınavın iş ve işlemleri bu şekilde yürütülmüştür (Balkır, 1963, s. 277-280).

İstanbul Üniversitesi de 1950 yılında kendi sınavlarıyla öğrenci almaya başladı (Eşme, 2014, s. 34-35, 42). Bu yıllarda tamamen bir test sınavı ile olmasa da öğrencilerini düzenli bir şekilde (kısa kesintiler hariç) sınavla seçen yükseköğretim kurumları SBF, İTÜ ve ODTÜ olmuştur. Ankara Üniversitesi her fakülteye kendi öğrenci kabul yöntemi belirleme yetkisini veren bir karar çerçevesi benimsemiştir. Yeni kurulan ODTÜ de İTÜ gibi kendi seçme sınavlarını yapmaya başlamıştır. Bu iki okulun yanı sıra Ankara Üniversitesinde SBF de yine kendi öğrenci seçim yöntemini yarışmacı bir sınavla yapan bir diğer okul olmuştur (Mıhçıoğlu, 1974, s. 7).

İstanbul Üniversitesi de 1950 yılında kendi sınavlarıyla öğrenci almaya başladı. Bu yıllarda tamamen bir test sınavı ile olmasa da öğrencilerini düzenli bir şekilde sınavla seçen yükseköğretim kurumları SBF, İTÜ ve ODTÜ olmuştur.

(6) Orijinal alıntıdaki imlâ ve vurgular korunmuş, köşeli parantez müdahâlesi tarafımızca yapılmıştır.

Görsel 28: ODTÜ. Fotoğraf: Mustafa Bayram

1960'ların başına gelindiğinde Türkiye'de yedi üniversite, ticari ve iktisadi sektörler için uzman yetiştiren akademiler, din görevlisi ve öğretmen yetiştiren çeşitli yüksek enstitüler bulunmaktaydı. 1950 öncesi dönemde kurulmuş İstanbul, İstanbul Teknik, Ankara ile 1954-1960 yılları arasında kurulmuş Orta Doğu Teknik, Karadeniz Teknik, Ege ve Erzurum Atatürk Üniversiteleri; 1959'da İktisadi ve Ticari İlimler Akademisine dönüştürülen Yüksek İktisat ve Ticaret Okulları; 1959'da kurulan Yüksek İslâm Enstitüsü, Osmanlı'dan devrolan ve farklı ad ile yöntemlerle öğretmen yetiştiren yüksek okul ve enstitüler yükseköğretim talebine yanıt veren yükseköğretim kuruluşlarıydı.

1955 ile 1961 yıllarında yükseköğretim kurumlarına başvuru yapacak adaylar için hazırlanmış iki başvuru rehberi incelendiğinde bu iki farklı kılavuz arasında çok az fark olduğu ve öğrenci kabul yöntemlerinin her kuruluşun kendi tanımlamasına göre şekillendiği görülmektedir. Merkezî sınavların başlamasından önceki bu yıllarda birçok kurumun seçim (test) imtihanları yapmaya başladığı ancak testlerin henüz standart bir nitelik arz etmediği de görülüyordu. Bu yıllarda yükseköğretim kurumlarının öğrenci kabul yöntemlerine bakmak farklı kuruluşların merkezî sınavlar öncesindeki kabul koşullarını görmek açısından anlamlıdır.Şimdi 1955 ile 1961 yılları arasında yükseköğretim kurumlarının öğrenci seçme ve kabul koşullarına tek tek bakılacaktır. [7]

(7) 1955 yılında İÜ Rektörlüğü Yazı İşleri Birinci Mümeyyizi Celal Özaydın tarafından o yılda öğrenci kabul eden üç üniversitenin (İÜ, AÜ, İTÜ) öğrenci kabul süreçlerini içeren Üniversiteye Gireceklere Kılavuz adlı bir kılavuz eser yayımlanmıştır. Bu eserde üç üniversiteye bağlı tüm birimlerin öğrenci kabul ve kayıt süreçlerine dair ayrıntılı bilgiler mevcuttur. Üniversitelerin yaptığı test ve kompozisyon sorularından ayrıntılı örnekler de bulunmaktadır. 1961 yılında Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesi tarafından yayınlanan ve o yıl öğrenci kabul eden yükseköğretim kurumları hakkında bilgi veren Türk Üniversiteleri Kılavuzu adlı eserde de ilgili kurumlara giriş ve kabul süreçleri hakkında bilgiler yer almaktadır. Kılavuzda İÜ, AÜ ve İTÜ hakkındaki bilgiler büyük ölçüde Özaydın'ın tekrarıdır. Aşağıda yer alan üniversiteler ile ilgili bilgiler derlenirken bu iki esere başvuruldu.

Görsel 29: Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi, (Anadolu Ajansı) 01.01.1950

Ankara Üniversitesinde merkezî sınavlara 1960'tan sonra öncülük yapacak SBF'nin neden buna teşebbüs ettiği 1960'ların başında fakültenin aldığı başvuru sayılarının çokluğundan anlaşılabilir. SBF'ye başvuran aday sayıları çok fazla olduğundan giriş için bir aylık zamana yayılan sınavlar yapılmaktaydı. Giriş İmtihanları eylül ayında başlar, ekim başında biterdi. İmtihanlar Ankara'da SBF'de, İstanbul'da Hukuk Fakültesinde aynı zamanda yapılırdı. İmtihanlar şu konulardan yapılırdı:

a) Türkçe kompozisyon ve edebiyat,

b) Yabancı Dil (Adayın seçeceği bir dilden Fransızca, İngilizce, Almanca),

c) Matematik (Lisede edebiyat kolu mezunlarının bilmesi gereken konulardan),

d) Psikoloji, Sosyoloji, Mantık,

e) Türkiye, Komşu Devletler ve Büyük Devletler Coğrafyası,

f) Yeni ve Yakın Çağlar Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti tarihi.

Seçme sınavını kazananlardan (25 yaşını geçmemiş) ilk altmış kişiye burs verilirdi (Özaydın, 1955, s. 142; Türk Üniversiteleri Kılavuzu, 1961, s.9-10).

Ülkenin en büyük beşerî bilimler, dil ve sosyal bilimler programına ev sahipliği yapan iki fakültesinden biri olan DTCF (diğeri İÜ Edebiyat Fakültesi) 1960 öncesinde başvuran adayların kayıt tarihlerini dikkate alarak öğrencileri imtihansız kabul ediyordu. 1961 yılından itibaren artan başvurular nedeniyle fakülte bünyesindeki bölümlerin bir kısmı imtihan ve bir giriş yoklaması yapma kararı almıştır. İmtihan ve giriş yoklaması, genel bilgiyi ölçen konulardan ve seçilen bölümün disipliner özelliklerine dayalı sorulardan yapılmaktaydı. Yine AÜ Fen Fakültesinin Fizik, Kimya ve Tabiiye bilim kollarına girmek için başvuran adayların sayısı bu bölümlerin laboratuvarlarında çalışabileceklerin sayısını aştığı hâllerde bir giriş sınavı yapılmaktaydı. Fizik ve Kimya kollarına müracaat edenlerin sınavları Matematik, Fizik ve Kimya; Tabiiye koluna başvuranların sınavı ise Matematik ve Tabiiye konularından yapılmaktaydı. Hukuk

Görsel 30: İstanbul'dan Ankara'ya taşınan Mülkiye öğrencileri, 6 Kasım 1936

Fakültesinde başvurular fazla olduğundan bir yazılı giriş imtihanı yapılmaktaydı. Bu sınavda Psikoloji, Mantık ve Sosyoloji grubu dersler, Tarih ve Ülkeler Coğrafyası alanları ve Türkçe olmak üzere bir kompozisyon sınavı yapılmakta, alınan puanlara göre adaylar sıralanmaktaydı. İlahiyat fakültesine giriş için ise ayrı bir imtihan yapılmamaktaydı (Özaydın, 1955, s. 141; Türk Üniversiteleri Kılavuzu, 1961, s.4-6).

Yine AÜ Tıp Fakültesine müracaat eden aday öğrenci sayısı kontenjandan fazla olduğu hâllerde öğrenciler aday kartlarıyla birlikte girdikleri bir test imtihanına tabi tutulurdu. Veteriner Fakültesi ise başvuran adayların lise eğitimlerinde aldıkları dereceleri dikkate alarak öğrencileri kabul etmekteydi. Fen (Pekiyi), Edebiyat (Pekiyi) bitiren başarılı adaylar öncelikliydi. Bunları Fen (İyi), Edebiyat (İyi) alanlarından başarı sıralamalarında ikinci sıradaki öğrenciler takip ederdi. Ziraat Fakültesi de öğrencileri giriş imtihanıyla kabul etmekteydi. Bölümlere alınacak öğrenci kontenjanına göre Fizik, Kimya, Matematik ve Biyoloji konularından yapılan imtihanda başarı kazananlar arasından, başarı derecelerine göre öğrenciler seçilirdi (Özaydın, 1955, s. 141-142; Türk Üniversiteleri Kılavuzu, 1961, s. 6, 10-13).

TÜRKİYE CUMURİYETİ
KÜLTÜR BAKANLIĞI
LİSEYİ BİTİRME DİPLOMASI

DİPLOMA GENEL NUMARASI: 537

Oğlu / Kızı

Lisede Edebiyat, Tarih, Coğrafya, Psikoloji Filozofi-Sosyoloji, Fizik, Kimya, Tabiiğ bilgiler, (Biyoloji ve Jeoloji), Matematik (Cebir, Geometri, Kozmoğrafya, Mekanik Müsellesat, Teorik Aritmetik), Yabancı Dil(İngilizce), Askerlik ve Beden Eğitimi Derslerinden sınavlar geçirerek Lisenin Fen Kolundan Pek iyi derecede "Liseyi Bitirme Diploması" almağa hak kazanmıştır. 5/VII/1939

İzmir Kız Lise Direktörü — İzmir Kız Lise Yar. Direktörü

Adı ve soyadı	
Babasının adı	
Doğduğu yer	
Doğduğu yıl	1337
Diploma veren okul	İzmir Kız Lisesi
Talebenin okul №	1491
Bitirme ders yılı ve devresi	1938-39 Hazıran
Mecburi hizmet müddeti	—

Form. III. 938

Görsel 31

Üniversitemizde günün meselesi

Talebe sayısının tahdidi ve giriş imtihanı doğru mudur?

Yazan: Prof. Dr. A. Fuat Başgil

Geçen senedenberi Tıb Fakültesine, bu sene de Üniversitenin diğer fakülte ve yüksek mekteblerine alınacak talebe sayısının tahdidine ve fazla müracaat olursa giriş imtihanı yapılmasına karar verildiğini ve kararın da tatbik edildiğini biliyoruz. Sosyal akisleri ve psikolojik neticeleri itibarile çok mühim olan bu karar aynı zamanda Üniversitenin ilmi inkişafı, umumi memleket kültürü ve devlet hizmetlerinin eleman ihtiyacı bakımlarından da üzerinde ehemmiyetle durulmağa değer bir memleket meselesi teşkil etmektedir. Mesele üzerinde matbuatta bir kaç yazı çıktı. Hususile «Cumhuriyet» in 25 birincitesrin sayısında Profesör Dr. Fahreddin Kerimin nefis bir tenkid yazısını okuduk. Bu değerli arkadaşın tahdid kararını daha çok Tıb Fakültesi yönünden ele alıyor ve inceliyordu. Biz de aynı meseleyi biraz daha genişliği ile ele alacak ve fakat esas itibarile Hukuk ve İktisad Fakültelerile benzeri müesseseler cephesinden tetkik etmek istiyeceğiz.

* * *

Üniversiteye alınacak talebeyi niçin

müesseselerin gayeleri ve varlıklarının hikmetile telifi kabil olmıyan bir şeydir.

Şu da var ki, Tıb Fakültesi tahdid davasını 1939 temmuzunda ortaya atığına göre, acaba hemen o sene mi birdenbire ve hiç beklenmedik bir şekilde talebe sayısı kabarmış ve vesait ve teşkilât kifayetsizliği ile karşılaşmıştır? Hiç şüphe yok ki, hayır. Hakikat şudur ki, Üniversitenin kuruluş senesi olan 1933 tenberi her yıl, başta Tıb Fakültesi gelmek üzere, her fakültede talebe sayısı mütemadi bir artış göstermiştir. Tıb Fakültesi, artan talebe nisbetini gözönünde tutarak her sene vesait ve teşkilâtını peyderpey genişletip tekemmül ettirseydi, 1939 da, yani Üniversitenin kuruluşundan altı sene sonra, böyle bir davayı müdafaa zorunda kalmadı. Vesaitimiz az ve teşkilâtımız kifayetsizdir, diyen Tıb Fakültesi idaresi, bu hususta dinlenilebilecekleri en kotayını diyordu. Güç olan bu azlığın ve kifayetsizliğin hesabını vermekti.

Öyle tahmin ediyoruz ki, Vekâlet o

tariyetine riayetî vazife bilen Maarif Vekâleti bu tahdid kararlarını tasdik etti. İşte Üniversite fakültelerinde talebe tahdidinin tarihçesi. Şimdi esasa gelelim.

* * *

Üniversiteye alınacak talebeyi tahdid etmek ve bunun için giriş imtihanı yapmak doğru mudur?

Okuyucularımın sabırsızlandırmamak için, kanaatlerimizi hulâsa edip hemen söyliyelim: Bize doğru değildir. Çünkü:

I — Eğer bu tahdidi yersizlikten ve vesait kifayetsizliğinden ötürü yapıyorsak, böyle bir sebeb her fakülte için mevcud değildir.

II — Eğer bu tahdidi memlekette bir nevi fikir pürületeryası türetmemek için bir içtimai siyaset programı olarak kabul ediyorsak, Üniversiteyi normal gayesinden uzaklaştırıyor ve hatalı bir yola sokuyoruz.

III — Yok eğer bu tahdidi Üniversite talebesinde kaliteyi temin için yapıyorsak, giriş imtihanları bunu asla temin etmez. Çünkü:

1) Giriş imtihanı bir müsabaka değildir.

Görsel 32: Cumhuriyet, 3 Kasım 1944

Merkezî sınav uygulamasından önce kendi sınavını düzenleyen kurumlardan biri de İstanbul Üniversitesiydi. İstanbul Üniversitesinde belirlenen kontenjanlar dâhilinde yılda iki kez test yöntemiyle sınav yapılmaktaydı. Sınavlar 5 Ekim'den sonraki günlerde ve yaz dönemi kabulleri içinse 18-21 Şubat tarihleri arasındaydı. Üniversite İstanbul'da yer aldığından başvuru sayıları da yüksek olmaktaydı. Bunun için fakültelere göre yapılacak imtihanlar üç gruba ayrılmıştı: İlk grup Edebiyat Fakültesine giriş için sınavdı. Bu sınav Mantıki Tefekkür, Türkçe, Yabancı Dil alanlarında yapılırdı. İkinci grup Tıp, Diş Hekimliği, Eczacı, Orman, Fen Fakültesi ve İktisat Fakültesi için yapılırdı ve sınav Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji konularından oluşurdu. Son grup ise Hukuk Fakültesine girecekler için yapılırdı ve sınav konuları Edebiyat, Tarih, Coğrafya, Felsefe alanlarındandı. Sınava yazılmak için adayın şahsen müracaat etmesi şart değildi. Giriş imtihanının gün ve saatinde imtihan yapılacak yerde bulunmayan aday giriş hakkını kaybederdi. Başvuran adayların bir kısmı sınava gelmediğinden kılavuzlarda bu uyarı açık şekilde yapılırdı (Özaydın, 1955, s. 11-15; Türk Üniversiteleri Kılavuzu, 1961, s.14-15). Söz gelimi 1954-1955 ders yılında İstanbul Üniversitesine 3.278 aday başvurmuş ancak bunların 1.469'u yoklama imtihanına girmişti. O yılki sınavı, Yabancı Dil Okulu Direktörü Prof. Vehbi Eralp düzenlemiştir (İstanbul Üniversitesi 1954-1955 Açılış Nutku ve Fakülte ve Yüksek Okulların 1953-54 Ders Yılında İlmi Faaliyeti, 1955, s.4).

Görsel 33: İstanbul Üniversitesinde bir gösteri

İstanbul Teknik Üniversitesi fakültelerine girebilmek için adaylar önce adaylık kaydı yapmalıydı. Aday kayıtları her ders yılında 15 Eylül'de başlamakta, 5 Ekim'de de bitmekteydi. İTÜ öğrencisi olmak için Devlet Lise Bitirme veya Olgunluk imtihanlarını başarmış olma ön koşulu vardı. Fakültelere alınacak öğrenci kontenjanı fakültelerin teklifiyle Senato tarafından belirlenirdi. Aday sayısı her fakülte için belirlenen kontenjandan fazla olduğu takdirde aşağıdaki derslerden bir Sıralama İmtihanı yapılırdı. Bu imtihanda Matematik 600 puan, Fizik 300 puan ve Kimya 100 puan olmak üzere azami puanlar alınabilirdi. Sınavlarda başarı için asgari düzey, her ders için belirlenen puanın %10'ydu. Her dersin sınavı önceden ilan edilen gün ve saatte, belirtilen dersliklerde yapılırdı. Sınava gelmeyen veya geç gelen aday, ilgili dersten sıfır puan alırdı. Sınava giren aday kurşun kalem ve silgi getirmeli, sınavda sadece kurşun kalem kullanmalıydı. Ancak sonuçlar açıklandıktan sonraki bir hafta içinde yapılan itirazlar kabul edilmekteydi. İtiraz eden öğrenci 50.000 TL teminat ücreti yatırır, itirazı kabul görmezse ücret iade edilmezdi. Lise eğitimlerini yurt dışında bitiren adaylar bu ülkelerde yapılan olgunluk sınavlarında başarılı olmak ve Senatonun yabancı öğrencilere ayırdığı kontenjan dahilinde İTÜ'ye girmek, üniversiteye kabulü için dersleri Türkçe takip edebilecek düzeyde Türkçe bilmek zorundaydı. Ayrıca lise mezuniyetinin üzerinden iki yıldan fazla süre geçen adaylar kayıt için iyi hal belgesi sunmak zorundaydı. Adaylar tehlikeli ve bulaşıcı hastalığı olmadığına dair sağlık raporunu ve aşı belgelerini de kayıtta ibraz etmeliydi (Özaydın, 1955, s. 103-106; Türk Üniversiteleri Kılavuzu, 1961, s.21-23).

İTÜ, yüksek mühendis mektebinden itibaren tarihi boyunca öğrenci seçimlerinde klasik veya test yöntemiyle olsun yarışmacı bir kabul sınavı uygulaması yapmış bir kurumdu. Üniversiteye dönüştükten sonra (1944) dört saati bulan ve fizik, kimya ve

Görsel 34: İTÜ Taşkışla Yerleşkesi

matematik sorularından oluşan klasik sınavlar gerçekleştirmişti. 1946-1950 arasında yukarıda belirtilen ÜAK kararı sonrasında devlet olgunluk sınav puanını esas almaya başlasa da 1950'de bu uygulamanın kaldırılmasıyla kendi sınavlarını yapma uygulamasına geri dönmüştür.

Merkezî üniversite seçme sınavları başladığında sisteme dâhil olmayan İTÜ, 1968-1969 eğitim-öğretim yılında merkezî sınav puanlarını öğrenci kabulünde esas almaya başlamış, 1972-1973 eğitim öğretim yılında ise merkezî sınavın parçası olmuştur (Eşme, 2014, 34-35). Bu sürelerde kendi giriş sınavlarında (söz gelimi 1967-1968 ve 1968-1969 yılları İTÜ Giriş Sıralama İmtihanları incelendiğinde) soruların Matematik, Kimya ve Fizik konularından oluşan klasik tarzda, uzun sorulardan oluştuğu görülür (İTÜ Giriş Sıralama İmtihanları, 1968, 1969).

Orta Doğu Teknik Üniversitesinin fakülte ve bölümlerinin birinci sınıfına kabul edilebilmek için adayların bazı şartları karşılaması gerekliydi. ODTÜ giriş sınavları da yarışmacı (müsabaka) mantıkla tasarlanan Giriş İmtihanları'ydı. Bu sınavda gösterecekleri başarı derecesine göre sıralanan adaylar arasından belirlenen kontenjan dâhilinde öğrenciler seçilirdi. Aday sayısı her zaman belirlenen kontenjanlardan fazla olduğu için sınavların mecburen bir yarış imtihanı olduğu belirtiliyordu. Aday olabilmek için bir Türk lisesinden veya üniversite tarafından lise ayarında kabul edilen bir okuldan mezun olma şartı bulunmaktaydı. Kaydın yapılabilmesi için lise veya muadili diploma ve mezuniyet belgeleri Kayıt ve Kabul İşleri Müdürüne verilmeliydi (Türk Üniversiteleri Kılavuzu, 1961, s.24-25).

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Seçme İmtihanı Kabul Kartı
1967

02-2116

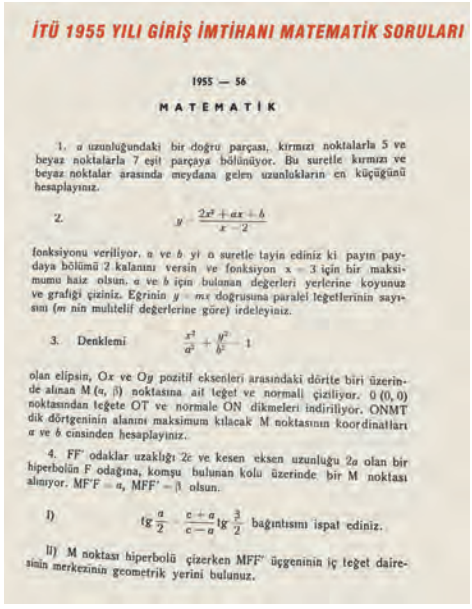
TUNALI HİLMİ CADDESİ NO: 2/4
ANKARA

ADAYLARIN DİKKAT EDECEĞİ HUSUSLAR

Görsel 36

Görsel 35: ODTÜ'lü öğrenciler ilk yıllarda barakalarda ders görürken

İTÜ 1955 YILI GİRİŞ İMTİHANI MATEMATİK SORULARI

1955 — 56

MATEMATİK

1. a uzunluğundaki bir doğru parçası, kırmızı noktalarla 5 ve beyaz noktalarla 7 eşit parçaya bölünüyor. Bu suretle kırmızı ve beyaz noktalar arasında meydana gelen uzunlukların en küçüğünü hesaplayınız.

2. $y = \frac{2x^2 + ax + b}{x - 2}$

fonksiyonu veriliyor. a ve b yi a suretle tayin ediniz ki payın paydaya bölümü 2 kalanını versin ve fonksiyon $x = 3$ için bir maksimumu haiz olsun. a ve b için bulunan değerleri yerlerine koyunuz ve grafiği çiziniz. Eğrinin $y = mx$ doğrusuna paralel teğetlerinin sayısını (m nin muhtelif değerlerine göre) irdeleyiniz.

3. Denklemi $\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1$

olan elipsin, Ox ve Oy pozitif eksenleri arasındaki dörtte biri üzerinde alınan M (α, β) noktasına ait teğet ve normali çiziliyor. O (0, 0) noktasından teğete OT ve normale ON dikmeleri indiriliyor. ONMT dik dörtgeninin alanını maksimum kılacak M noktasının koordinatları a ve b cinsinden hesaplayınız.

4. FF' odaklar uzaklığı $2c$ ve kesen eksen uzunluğu $2a$ olan bir hiperbolün F odağına, komşu bulunan kolu üzerinde bir M noktası alınıyor. MF'F = α, MFF' = β olsun.

I) $\operatorname{tg}\frac{\alpha}{2} = \frac{c+a}{c-a}\operatorname{tg}\frac{\beta}{2}$ bağıntısını ispat ediniz.

II) M noktası hiperbolü çizerken MFF' üçgeninin iç teğet dairesinin merkezinin geometrik yerini bulunuz.

Görsel 37

ODTÜ'nün giriş sınavları her yıl 25 Temmuz'dan sonra başlamak üzere Ankara, İstanbul ve İzmir ile yabancı ülkelerde belirlenen bazı merkezlerde yapılmaktaydı. Sınavlarda mecburi konular olan İngilizce, Matematik ve Kabiliyet testinin yanı sıra öğrencinin seçimine bağlı olarak Fizik, Kimya, Sosyal İlimler, Mimari Kabiliyet testinden oluşuyordu. Adaylar girmek istedikleri fakülte/bölüm ve bunların ihtiyaçlarına göre seçime tabi konulardan istedikleri kadarını alabilirlerdi. Söz gelimi Mimarlık Fakültesine girmek isteyen bir aday yukarıda belirtilen mecburi konuların yanı sıra Mimari Kabiliyet Testi de almak zorundaydı. ODTÜ, haziranda liselerden mezun olamayan son sınıf adaylarını sınava kabul etmekte ancak eylül başına kadar liseden mezuniyeti üniversiteye kaydolmak için şart koşmaktaydı. Aksi hâlde üniversiteye kabul edilemezlerdi. Bölüm temelli Amerikan üniversite organizasyon modeline göre kurulan ODTÜ'de öğrenci ve başvuru süreçlerini takip eden özel bir birim (Admission Office) bulunuyordu. Üniversiteye giriş için bütün başvurular Kayıt ve Kabul İşleri Müdürlüğü tarafından yapılmaktaydı (Türk Üniversiteleri Kılavuzu, 1961, s.24-25).

Görsel 38: 1960 sonrası ODTÜ'lü öğrenciler

1973'te çıkan Üniversiteler Kanunu, yeniden yapılandırılan ÜAK ve ÜSYM kurulduktan sonra merkezî sınav dışında kendi sınavıyla öğrenci seçen tek kurum olan ODTÜ de bu sisteme dâhil olmuştur.

ODTÜ 1974 yılına kadar öğrencilerini kendi yaptığı sınavlarla seçmeye devam etti. İlk merkezî sınavın yapıldığı 1964'ten 1974'e kadar bu tutumunu devam ettirmiş, merkezî sınavlara ancak ÜSYM kurulduktan sonra dâhil olmuştur. ODTÜ'nün ÜAK'ın ısrarlı taleplerine rağmen merkezî sınava dâhil olmama kararı merkezî sınavın yöneticileri tarafından sıklıkla eleştirilmiştir. Mükerrer aday sayısını azaltmak için merkezî sınav ile ODTÜ sınavı birçok yılda aynı güne konulmuş ve adaylardan en baştan bir tercih yapmaları beklenmiştir. Özellikle merkezî yerleştirme işlemlerinde belli dönemlerde kontenjan boşluğuna neden olduğu iddiasıyla üniversitenin "bölücü tutum" içinde olduğu ifade edilerek eleştirilmiştir.

1973'te çıkan Üniversiteler Kanunu, yeniden yapılandırılan ÜAK ve ÜSYM kurulduktan

sonra merkezî sınav dışında kendi sınavıyla öğrenci seçen tek kurum olan ODTÜ de bu sisteme dâhil olmuştur. (Mıhçıoğlu, 1974, s. 18-19, 40-41; Eşme, 2014, s. 35, 64).

1960'ların başında henüz ilk kuruluş yıllarında olan Erzurum'daki Atatürk Üniversitesi ve İzmir'deki Ege Üniversitesi, İstanbul ve Ankara'nın imkânlarına göre daha dezavantajlı bölgeler olarak öğrenci kabulünde farklı kurallara sahipti.

Fen-Edebiyat ve Ziraat Fakülteleri olan Atatürk Üniversitesi öğrenci kabulünü o tarihlerde imtihansız yapmaktaydı. Ancak 1960'ların başında Ziraat Fakültesi Fizik, Kimya, Biyoloji, Matematik ve kompozisyon sınavı yaparak öğrenci kabul etmiştir. Ege Üniversitesi ise tıp, ziraat ve hemşirelik alanlarındaki fakülteleri için bir giriş imtihanı yaparak öğrenci kabul etmekteydi (Türk Üniversiteleri Kılavuzu, 1961, s.13-14).

Güzel Sanatlar Akademisine girmek için lise bitirme imtihanını geçmek veya muadil okulların sınavlarını bitirmek şartı vardı. Okula kabul için bir imtihan yapılmaktaydı. 30 yaşını doldurmamış adaylar akademinin farklı bölümleri için farklı becerilere sahip olmak durumundaydı. Yüksek Heykel Bölümü antik ve tabiattan birer resim yapmak, sınav komisyonunca hazırlanan soruları yanıtlamak, sözlü sınavı geçmek zorundaydı. Yüksek Resim Bölümü'ne girmek için birinci derecede orta ihtisas devresi mezunları sınavsız alınmakta ancak şubede bir yıl eğitim aldıktan sonra ihzari bir atölyede desen ve modelaj yapmalı ve sanat tarihi, mitoloji, teşrih, menazır (optik) derslerinin sınavlarını başarıyla geçmeliydi. Yüksek Dekoratif Sanatlar Bölümü'ne girmek için adaylar kabul sınavını geçmek, dekoratif sanatlar istidat (yetenek) yoklamalarını vermek

Görsel 39: Güzel Sanatlar Akademisi Öğrencileri, 1937

Görsel 40: Hemşirelik Okulu Mezuniyet Töreni

ve komisyonca belirlenen meslekle ilgili bir konudan yazılı ve sözlü sınavı vermek durumundaydı. Mimari bölümüne girmek için adayların matematik, fizik ve kimyadan yazılı sınavı geçmeleri gerekirdi. Süsleme Sanatları Bölümü'ne girmek içinse lise ve dengi okul mezunlarının yüksek devreye geçmek için bir yıl süreyle süsleme sanatlarında eğitim alması, menazır, eski sanatlar, anatomi ve sanat tarihi derslerinin imtihanlarını vermesi gerekmekteydi (Türk Üniversiteleri Kılavuzu, 1961, s.31-32).

Öğretmen yetiştiren Gazi Eğitim Enstitüsünde okumak isteyenlerin lise veya öğretmen okulu mezunu olması, Ankara'da olanların doğrudan Enstitü'ye, Ankara dışındaki adayların ilin Maarif Müdürlüğüne başvurmaları gerekmekteydi. Enstitü'ye giriş iki aşamalı bir imtihan ile yapılmaktaydı. Eleme imtihanı yurtta kalmak isteyenlerin katıldığı, temmuz ayının üçüncü haftasındaki salı günü, test yöntemiyle yapılan bir sınavdı. Seçme imtihanı ise eleme sınavında başarılı olanlar ile yatısız okumak isteyen adayların girdiği yazılı ve sözlü bir sınavdı. Sınav konuları Enstitü'de okumak istenen dal ne ise ona göre belirleniyordu. İki imtihanı da kazananlar kayıt yapma hakkı kazanmaktaydı. Pedagoji bölümüne başvuran adayların en az üç yıl öğretmenlik yapmış olması gerekiyordu. Yatılı okuma hakkı kazananlar Enstitü'de kalmakta, her türlü ihtiyaçları burada karşılanmakta ve her yıl giyim masrafları da karşılanmaktaydı (Türk Üniversiteleri Kılavuzu, 1961, s.25-26).

Görsel 41

Görsel 42: Gazi Eğitim Enstitüsü Binası, Fotoğraf: Mustafa Bayram

İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerine kayıt yaptırabilmek için lise veya ticaret lisesi mezunu olmak veya bunlara denkliği MEB tarafından kabul edilen bir ortaöğretim kurumundan mezun olmak gerekliydi. Akademi gerek gördüğü hâllerde bir seçme imtihanı yapabilmekteydi. Bu imtihan belirlenen kontenjanların üzerinde başvuru olan hâllerde uygulanırdı. Ankara Yüksek Ticaret Öğretmen Okuluna girmek için lise, ticaret lisesi veya sekreterlik okulu mezunu olmak; genel istidat, Türkçe, genel bilgi, mekanik kabiliyet ve büro işleri kabiliyetlerini ölçen imtihanları geçmek ve yönetim kurulunca yapılacak sözlü sınavı başarmak gerekliydi. Yüksek Hemşire Okuluna girmek için Kız Enstitüsü mezunu olmak, 20 yaşını aşmamış olmak ve okulun yaptığı giriş imtihanını geçme şartı bulunmaktaydı. Kılavuzun yayınladığı 1961'de açılan Sosyal Hizmetler Yüksek Okuluna (SHYO) girmek için özel bir başvuru şartı bulunmamaktaydı. Devlet Konservatuvarına girmek isteyen orta okul mezunu adaylar okulun eğitim ihtiyaçlarına göre yapılan uygulamalı ve teorik giriş imtihanlarıyla kabul ediliyordu. Opera ve Tiyatro bölümlerine 21 yaşını geçmemiş lise mezunları alınıyordu (Türk Üniversiteleri Kılavuzu, 1961, s.26-32).

Görsel 43

Görsel 44: Ankara Opera Binası

1960'ların başına gelindiğinde yüksek okul, akademi, enstitü ve üniversitelere öğrenci kabulleri kurumların kendi belirlediği yöntemlere göre yapılmaktaydı. 1950-1960 dönemi yükseköğretime talebin ülkenin kentleşme ve göç eğilimleriyle koşut şekilde dereceli olarak arttığı, kurumların öğrenci seçme ve yerleştirme işlemlerinde daha fazla karmaşık yöntemi geliştirmekle yüz yüze kaldığı yıllardı. Bu yıllarda yükseköğretim olduğu kadar ilk ve orta eğitimde de standart test sınavlarının geliştirilmesi için bilimsel ve bürokratik arayışlar bulunuyordu. Test sınavlarının yüksek bir standart içinde hazırlanması, uygulanması için en önemli adım Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde atıldı.

Görsel 45: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Öğrencileri

Görsel 46: İTİA Binası. Günümüz Uluslararası İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Fotoğraf: Mustafa Bayram

Test Sınavlarının Gelişiminde Dönüm Noktası: Test Araştırma Bürosunun (TAB) Kurulması

Türkiye'de standart test sınavları ile kabiliyet ve öğrenmenin ölçülmesi, bu ölçüme dayalı bir sıralama yapılması 1930'lu yıllardan itibaren tartışılsa da sınırlı şekillerde uygulanır. 1940'lı yılların sonunda bazı kurumlarda buna yönelik uygulamalar yapılır ancak uygulamaların görece yaygın bir hâl alması 1950'lerin ikinci yarısında olur. Testlerin nasıl hazırlanacağı, uygulanacağı, okunacağı ve ilanı ile ilgili aşamaların her biri için farklı idari zorluklar olduğundan, konuyu bütünsel olarak ele alan bir yaklaşımın ortaya çıkışı merkezî sınavların başlangıcını bekleyecektir. En önemli sorunlardan bir diğeri binlerce öğrencinin katılacağı bir sınavın hızlı ve geçerli bir şekilde sonuçlandırılması için gereken elektronik hesaplama (erken dönem bilgisayarlar) makina altyapısının mevcut olmayışıydı.

İmtihan usullerini nesnel olarak ölçülebilir hâle getirmenin ilk adımları kısmi olarak 1933-1935 yıllarında ortaokul, lise ve öğretmen okullarının mezuniyet imtihanlarında uygulanan Bakalorya İmtihanlarında ve 1939'dan beri uygulanmakta olan ortaokul ve lise devlet imtihanlarının yazılılarında gerçekleşti. Bu sınavlarda izlenen yöntem şu şekildeydi:

a. *"Soruların daha önce seçilmiş öğretmenler tarafından merkezde hazırlanması,*
b. *Her sorunun notlarının tespit edilmesi,*
c. *Soruların okullara gönderilmesinde, muhafazasında, cevapların incelenmesinde gözetilen gizlilik,*
d. *Bütün imtihanların yurdun her yanında aynı gün ve saatte yapılması,*
e. *Özel bir surette hazırlanmış bir köşesi karbonlu kâğıtlar kullanılması,*
f. *Böyle bir imtihan yapmak ve kâğıtları okumadaki usul, düzen vs." (Ersoy, 1956, s.101).*

Nesnel test sınavları ilk uygulanmaya başlandığı yıllarda "zekâ testi" olarak adlandırılıyordu.

ÇOCUKLARDA
ZEKÂ ÖLÇÜLERİ

Alfred Binet ve Dr. Simon'dan terceme eden
İBRAHİM ALÂETTİN

Mf. V.

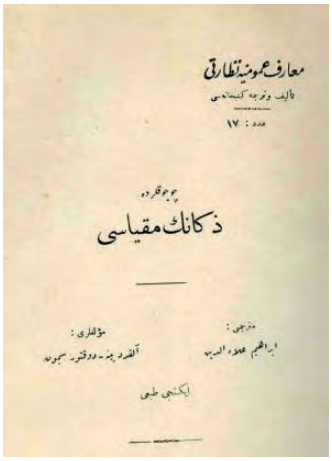
1931
İSTANBUL
DEVLET MATBAASI

Görsel 47

Bunun ilk örneklerinden biri, 1915 yılında Avrupa ve ABD'de uygulanmaya başladıktan sonra, İbrahim Alâettin Gövsa tarafından 1915'te ilk kez Binet-Simon Zekâ Ölçeğinin Türkçeye çevrilmesidir.

Görsel 48: İbrahim Alaeddin Gövsa

Görsel 49: Zekânın Mikyası adlı eserin Osmanlı Türkçesi kapağı

Görsel 50: Sadrettin Celal Bey

Ancak bu minvaldeki daha sistemli çalışmalar 1930'lu yıllardan başlayarak Prof. Sadrettin Celal Bey (Antel) tarafından yapılanlardır. Türkiye'nin ilk istatistik ve ölçme uzmanlarından olan Antel, Yüksek Öğretmen Okulunda pedagoji öğretmeniyken Test Usulü kitabını yazar. Amacı test yöntemlerini öğretmenlere tanıtmak, testlerin insan kabiliyetlerini hızlı ve objektif olarak tetkik ve teşhis eden bir usul olduğunu göstermektir. Antel 1936 yılında İstanbul Üniversitesine pedagoji profesörü olarak atanmış ve 1937'de Pedagoji Enstitüsünün kurulmasında ve işleyişinde öncü rol almıştır. İstanbul Üniversitesi bu dönemde ilk defa "tercih yoklamaları" sınav uygulamasını başlatmıştır. Antel merkezî sınavlar başlamadan önce test uygulamaları, testlerle ölçme ve istatistik hesapları hakkındaki en kapsamlı eser olan Terbiyede Ölçü adlı eseri de yazmıştır (Antel, 1955; Ersoy, 1956, s. 101-12). [8]

Görsel 51

Görsel 52

(8) Derli toplu bir tanıtım şu yazıdan izlenebilir: Meşeci-Giorgetti, https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/antel-sadrettin-celal)
Antel'in döneminde bu testlere yönelik yaklaşımı görmek açısından çarpıcı bir olay şudur: "Sadrettin Celal Bey (Antel) Avrupa'dan dönmüş 1929-1930 İstanbul Öğretmen Okulunun Tatbikat okulu olan 44. İlkokulda Test tatbikine başlamıştır. Fakat tam bu gelişmeye yüz tutuş sırasında 8/9/1932 de izin almadan test uygulanması hakkında Talim ve Terbiye Dairesinden bir tamim yayınlanıyor. (Buradaki izin alma meselesi biraz yasak tesiri yapmış olacak ki iş bir ara tavsıyor) Talim ve Terbiye kurulunun test hazırlamayı, test uygulamayı ve alınan sonuçları yorumlamayı ve değerlendirmeyi, yetişmiş bir personel meselesi ve devamlı bir çalışma mevzuu olarak kabul ettiği ve bir yanlışlığa yol açılmaması düşüncesiyle şu veya bu şahsın hazırladığı testi uygulamasını uygun bulmadığı anlaşılıyor." (Ersoy, 1956, s.102).

Test çalışmasını uygulayan bir diğer isim olan H. Hüsnü Cırıtlı 1939 yılında Gazi Eğitim Enstitüsünde öğrencilerin başarılarını ölçmek üzere test sınavları yapmıştır. Cırıtlı 1944'te öğrencilerine testler hazırlatarak Ankara okullarında uygulatmış ve alınan neticeleri yayınlamıştır. Testlerin yaygınlaşmasında kayda değer diğer adım 1948'de Eğitim Enstitülerinin bütün sınıflarında haftada birer saat "ölçme tekniği" dersi konması, 1952'de "Özel Eğitim Bölümü" açılması ile bu bölümde haftada dört saat ölçme ve araştırma tekniği dersi verilmeye başlanmasıydı. Yine 1946'da Teknik Öğretime bağlı bir Psikoteknik Laboratuvarı ve 1950'de Ordu Test Bürosu kurulması çalışmaları da öncü adımlardı (Ersoy, 1956, s. 101-12).

Görsel 53: Hüseyin Hüsnü Cırıtlı

Görsel 54

Test sınavlarının yararını ve gerekliliğini göstermek üzere yapılan dikkate değer deneysel bir uygulama İstanbul Çapa Ortaokulunda 1948-1949 ders yılında yapılır. Türkçe, Matematik ve Tabiat Bilgisi derslerine ait sınav kâğıtları teksir makinesi ile çoğaltılarak 150 ortaokula gönderilerek farklı öğretmenlerden bu kâğıtları notlandırması istenir. Bu deneyle, aynı Türkçe kâğıdına 2 ila 9 arasında değişen notlar verildiği görülür. Klasik sınav sisteminde sınav kâğıtlarına yapılan puanlamalarda eğiticiler arasında büyük takdir farklılıkları olduğu daha çok görülür (Mıhçıoğlu, 1962, s. 13-14). Bu deney, öğretici kişi ve topluluklar arasında klasik sınav yöntemleriyle yapılacak sınavlarda toplu ölçme çalışmalarının sınırlılıklarını ve standardize edilmesinde ortaya çıkacak karmaşayı erken bir tarihte en çarpıcı şekilde gösteren öncü çalışmalardandır.

Test sınavlarının nitelik ve uygulama kapsamı bakımından en önemli gelişme 1953 yılında yaşandı. Klasik sınavlarla ilgili on yıllara yayılan tartışmalardan sonra test sınavlarının pedagojik ve psikometrik ölçülere göre nasıl geliştirileceği ve sınavların yönetiminin en etkin altyapıyla nasıl gerçekleştirileceği hakkında etkin bir araştırma ve uygulama merkezî Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde hayata geçti. Bakanlık içinde Talim ve Terbiye Dairesi'ne bağlı olarak Test ve Araştırma Bürosu (MEB TAB) 4 Haziran 1953'te kuruldu. (Bundan sonra Büro olarak anılan yerlerde bu birim kastedilecektir). Aynı yıllarda konuyla Antel'in çalışmalarından başlayarak ilgilenen diğer önemli kurum olan İstanbul Üniversitesi Pedagoji Enstitüsünde test sınavlarına yönelik araştırmalar ve tartışmalar da devam etmekteydi (Ersoy, 1956, s.102).

Büro'nun kurulması 1940'ların sonundan itibaren ABD hükümeti (AID kurumu) ve ABD'nin büyük vakıflarıyla (Ford Vakfı)

Türkiye'deki bakanlık ve üniversiteler arasında başlayan geniş kapsamlı iş birliklerinin bir başka çarpıcı örneğiydi. Test araştırmalarının standartlarının belirlenmesi, uygulanması ve elektronik hesap makinalı (erken bilgisayarlar) altyapılarla işlemlerin yürütülmesi için ABD'li uzmanların etkin iş birliği, danışmanlıkları ve teknik yardımlarıyla MEB bünyesinde kurulan Büro test sınavlarında uzmanlaşma yolunda bir dönüm noktası oldu. MEB bünyesinde ilk ve ortaeğitim ağırlıklı çalışmaların yapıldığı Büro, 1960 sonrasında başlayan yükseköğretime öğrenci seçimi için yapılan ilk merkezî test sınavlarının gerçekleştirilmesinde de anlamlı bir rol üstlendi. Büro'nun sahip olduğu teknik ve pedagojik altyapı, merkezî sınav sisteminin yerleşik hâle gelmesinde ateşleyici bir kurumsal kapasiteydi.

Büro'nun kuruluşundan itibaren uzman olarak gelişimine katkı yapan ABD'li Dr. George A. Prescott ile diğer uzman isim Claude F. Briedges 1956 yılında yapılan bir sempozyumda Büro'nun amaçları, yapısı ve işlevleri hakkında birinci elden bilgilere dayalı değerlendirmeler yapmıştır. Yine aynı toplantıda Büro'nun Türk uzmanı Osman Ersoy ile İÜ'den pedagog Doç. Dr. Refia Şemin-Uğurel de test sınavlarına yönelik görüşlerini açıklamıştır. Bu dört uzmanın, test tekniklerine, Büro'nun yapısı ve amaçlarına ve 1950'lerdeki test sınavlarına ve ilgili kurumlara ilişkin değerlendirmeleri o günün ihtiyaçları hakkında da önemli fikirler vermektedir. Bu dört yazıyı inceleyerek Büro'nun niteliklerini anlamaya çalışacağız.

Büro'da görevli ABD'li uzman George A. Prescott'un Büro'nun kuruluşu ve amaçları ile ilgili yazısı bu birimin ABD'liler açısından anlamını da gösterir. Prescott MEB bünyesinde yapılan ilk test çalışmalarına değindikten sonra (1956, s. 76), test sınavları geliştirmek üzere kurulan Büro'nun amaçlarını dört alanda toplayarak sınıflandırır. Buna göre Büro şu amaçlarla kurulmuştur;

1. "İhtiyaca göre testler tanzim etmek ve bunları standardize etmek.
2. Okul personelinden ilgilenen kimselerin, test tanzimi, uygulanması ve test neticesi bulunan neticelerin manalandırılması hususunda yetiştirilmesi.
3. Testlerin inkişaf ve kullanışlarıyla ilgili araştırmalar yapmak.
4. Okullara; rehberlik, değerlendirme ve seçme işlerine ait problemlerde yardım etmek." (Prescott, 1956, s. 76).

Prescott halihazırda testlere ihtiyaç duyulan alanları gruplandırır. Bu ihtiyaçların ayrıntılarını da tartıştığı altı alanda test geliştirmeye ihtiyaç olduğunu vurgular. Bu alanlar şunlardır:

1. Öğrenciye rehberlik;
2. Seçme;
3. Müfredat programının düzenlenmesi;
4. Eğitim araştırmaları;
5. Gruplandırma ve
6. Sınıf geçirme." (Prescott, 1956, s. 77).

Prescott'un zikrettiği altı başlık sonraki on yıllar boyunca test araştırmaları ve sınavlarının odaklandığı ve geliştirildiği alanlardı.

Büro'nun diğer ABD'li uzmanı George Briedges ise Büro'nun yapılanma tarzı üzerine odaklandığı konular ve bunların potansiyel işlevleri hakkında değerlendirmeler yapar. Ona göre Test Bürosu'nun yerine getirmesi gereken

işlevler ve yürütmesi gereken çalışmalar yedi alandadır. Test çalışmalarının biçim ve içerik bakımından sonraki yıllarda alacağı yörüngeye dair de bilgi veren alanlar içinde yedinci madde 1960 sonrasında yükseköğretime geçiş için yapılacak merkezî test sınavlarının iş birliği yapılarak başarıyla gerçekleştirilmesini de sağlar. ÜAK kararı ile 1963'te kurulacak Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu ile Büro'nun yaptığı iş birliği Briedges'in aşağıda zikrettiği konuların yedinci maddesi kapsamındadır. Büro'nun çalışmalar yaptığı alanlar Briedges tarafından şu başlıklar altında tarif edilir:

1. "Başarı Testleri Geliştirme": Farklı eğitim düzeylerine uygun şekilde öğretmen ve okul yöneticileri için müfredatla uyumlu alan uygun başarı testleri geliştirmek.
2. "İstidat (Yetenek) Testleri Geliştirme": Öğrencilerin önemli alanlarda yeteneklerini ölçmek üzere öğrenim, yönetim ve rehberlik etkinliklerinde kullanılacak testler geliştirmek.
3. "Öğretimle İlgili Hizmetler Alanında": Çeşitli kabiliyetleri öğretim alanında ölçmek üzere ölçme çalışmasının teknik boyutlarına dair eğitim ve yayın yapmak.
4. "Seçme ve Ayıklama Standartları Üretme": Çeşitli okullardaki öğrencilerin öğretilen içeriklere uygun şekilde ölçülmesi ve elenmesi. Büro bu çerçevede yükseköğretime geçişteki ilk profesyonel ölçme çalışmasını 1954-1955 yıllarında Gazi ve Çapa Eğitim Enstitülerine alınacak adaylar ve yabancı ülkelere eğitime gönderilecek adayların seçimi için yapmış ve hazırladığı testler kullanılmıştır.
5. "İlmi Araştırmalar Yapmak": Okul başarıları değerlendirmede ölçme ve istatistik araçlarıyla bilimsel çalışmaları Bakanlıklar için gerçekleştirmek.
6. "Diğer Hizmetler Alanında": Büro'nun uzmanlarının ve personelinin geliştireceği testlerin alandaki akademik uzmanlarla iş birliği hâlinde tahlil ve tenkidi.
7. "İş birlikleri Alanında": "Test Bürosunun diğer faaliyetlerini aksatmadığı müddetçe, ölçme alet ve vasıtalarının değiştirilmesi makası ile, diğer resmî müesseselerle iş birliği yapmak." (Briedges, 1956, s. 80- 81).[9]

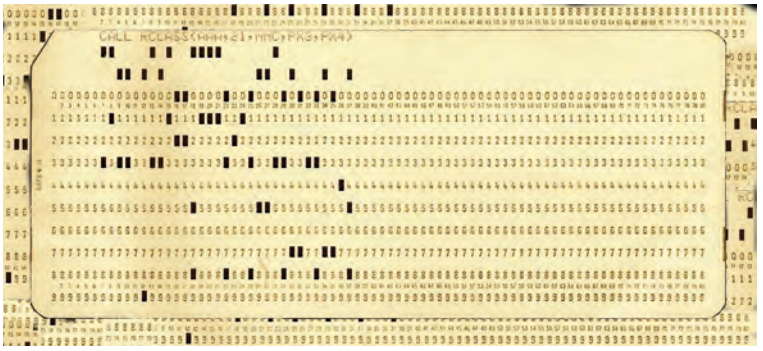
Görsel 55

(9) Maddelerdeki sadece tırnak içine alınan kısımlar Briedges'den yapılan doğrudan alıntılardır. Açıklamalar maddelerden tarafımızca özetlenmiştir.

Görsel 56: Refia Şemin Uğurel

Testlerde ölçümü yapılacak bilgi, beceri ve yetkinliklerin ortaöğretimde uygulanan müfredat ve ülkenin *kültürel yapısıyla* bağlantılı şekillenmesi gereğine dair eleştirel tutum aynı toplantıda Şemin-Uğurel tarafından yapılır. Testlerde ölçümü yapılacak *eğitim içeriklerinin sahip olacağı kültürel yanlılıklar nedeniyle testler hazırlanırken Türk kültürüne ve eğitim sistemine uyumlu* hâle getirilmesi gerektiğini belirten pedagoji doçenti Şemin-Uğurel, çeşitli sosyal bilim uzmanlarının görüşlerine de dayanarak bu sınavların üniversitelerde de kullanımına işaret eder (1956, s. 82-87).

Görsel 57: IBM Bilgisayarlarda kullanılan delikli kart örneği

Görsel 58: IBM 26

Büro'nun diğer uzman personeli ve Gazi Eğitim Enstitüsü mensubu Osman Ersoy ise, test sınavlarının karşılaştırmalı tarihi ve Büro'nun amaçları hakkında ayrıntılı bir makale yazar. Testleri; tarzları, soru tipleri, içerikleri ve amaçları bakımından sınıflandırır. Ersoy objektif testlerin klasik ölçme araçlarına göre üstünlükleri üzerinde de ayrıntılı şekilde durarak öğretmenler, yöneticiler ve öğrenciler bakımından yararlarını gerekçelendirmektedir (Ersoy, 1956, s. 88-102).

1953-1960 yılları arasında Büro'nun MEB bünyesinde yaptığı araştırma ve geliştirme çalışmaları, ürettiği standartlar ve yaptığı uygulamalar 1961'de Ankara Üniversitesinde uygulanacak ilk büyük ölçekli test sınavının başarısına da etki edecektir.

Cemal Mıhçıoğlu'nun ilk sınavları yapmadan önce yardımına başvurduğu ve ilk sınavları birlikte tasarladığı Büro ve çalışanları, sınavın gerçekleştirilmesi ve sonuçlarının hızlı şekilde açıklanmasında etkin görev almışlardır.

İlk yıllarda belirli bir süre devam eden bu iş birliği yükseköğretim kurumlarına geçiş için geliştirilen test ölçeklerinin geliştirilmesinde ilk ve en etkili şekilde uygulanmış profesyonel çabaların başında gelecektir. Büro'nun en önemli teknik üstünlüğü, ABD tarafından bağışlanan ve sınav sonuçlarının hızlı okunup puanlanması için kullanılan IBM tabanlı TAB elektronik hesaplama makinalarına ve delikli kartlara sahip olmasıydı. TAB'daki elektronik hesaplama makinaları kullanılan ilk merkezî sınavların başarıyla uygulanması, sonuçların kısa bir sürede değerlendirilmesi ve öğretim üyelerinin test sınavlarının geçerlik ve güvenirliğine dair kuşkularını gidererek sınava dair önyargılarını gözden geçirmeleri açısından etkili olmuştur.

Görsel 59: ÖSYM'nin ilk çalışmalarını yaptığı bina. Kavaklıdere, No: 223

Merkezî Sınav
Düşüncesinin Doğuşu ve

İLK MERKEZÎ SINAVLAR (1961-1974)

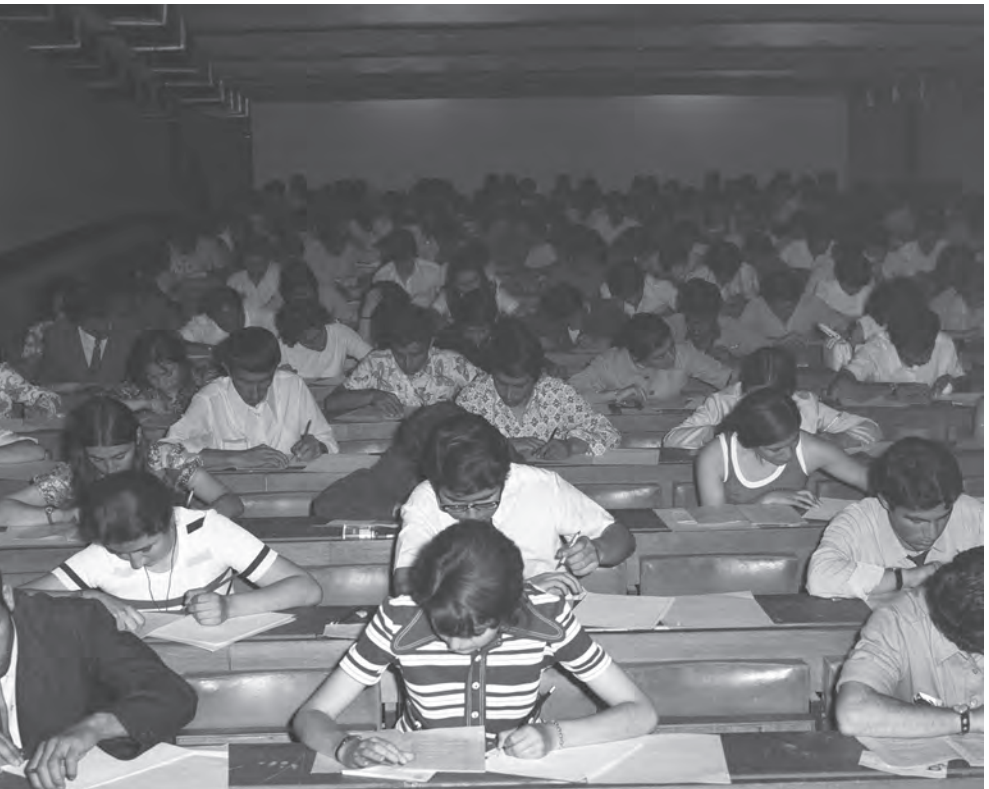
2. Bölüm

Merkezî Sınav Düşüncesinin Doğuşu ve İlk Merkezî Sınavlar (1961-1974)

Yükseköğretim kurumlarına merkezî test sınavlarıyla giriş sisteminin başlatılması, uygulanması ve sürdürülebilir hâle gelmesinde öncülük yapan kişi; Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (AÜ SBF) kamu yönetimi bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu'ydu. AÜ'de 1962 ve 1963 yıllarında test sorularıyla seçme ve yerleştirme uygulaması yaptıktan sonra 1964 yılında yurt çapında da ilk merkezî sınavı gerçekleştirmiştir. 1973'te merkezî sınav krize sürüklendiğinde de bu krizin kaynaklarını inceleyip sınavın yeni bir örgütlenme mantığı içinde düzenlenmesi için kapsamlı bir resmî rapor yazan Mıhçıoğlu ortaöğretimden yükseköğretime geçiş sürecini yapılandıran aktörlerin başında geliyordu.

1962'de AÜ'nün çeşitli fakültelerinde, 1963'teyse Ankara Üniversitesi genelinde tek bir merkezî test sınavı gerçekleştirdikten sonra Üniversitelerarası Kurul bünyesinde oluşturulan merkezî sınav sistemini inceleme komisyonuna katılmış ve çalışma ilkelerini belirlemiştir. 1964-1974 arasında üniversiteler tarafından yapılan on yıllık merkezî sınav deneyiminden sonra 1973-1974 yılları arasında sınavların merkezî bir sınav örgütü tarafından yürütülmesi için kurulan inceleme komisyonunda ÜSYM'nin kuruluşunu gerekçelendiren kapsamlı raporu da yazmıştır.

Görsel 60: Üniversitelerarası Giriş Sınavı(ÜGS), 09.07.1971

Bugüne kadar ilk merkezî sınavları başlatan ve gerçekleştiren kişi olarak ilgili yayınlarda adı belirtilse de 1961-1974 döneminde sınavın gelişimindeki tüm kritik aşamalarda, resmî kararların biçimlendirilmesinde ve sınav organizasyonunun genel planının oluşturulmasında

üstlendiği esas rol yeterince anlaşılmamış ve ihmal edilmiştir. Bunun temel nedeni konuyla ilgili yayınladığı, sınavların talimat ve kurallarını da içeren eserlerinin, dönemin sınavdan sorumlu kurumunun (ÜAK) ilgili yayınlarında sistemli bir şekilde ve örgütsel gelişim açısından incelenmeden bırakılmasıdır. Bu çalışmada ilgili aktörlerin yükseköğretime geçiş konusu karşısında üstlendikleri tarihsel rol erişilebilir kaynaklara başvurarak incelenmektedir.

Merkezî sınavların işleyiş ve kapsamını tasarlayan, 1961 ile 1988 arasında yapılan sınavlarla ilgili çok sayıda bilimsel inceleme yazan Mıhçıoğlu, süreçte ortaya çıkan sorunları idari ve örgütsel boyutlarıyla yıllar içinde ele almıştır. Merkezî sınav sistemi konusu her şeyden önce ve aynı zamanda onun için bir kamu yönetimi ve kamu hizmeti örnek olayıydı. Konuyu bir yönetim ve örgüt sorunu vakası olarak sistemli bir şekilde inceleyip izlemiş, bu izlemenin yazılı neticeleri 1960 ve 1970'li yıllarda sınavın geleceğine etki eden siyasa inşası raporlarına da temel bir girdi sağlamıştır.

Kaleme aldığı eserlerde merkezî sistemin ne şekilde uygulanacağını izah etmesinin yanı sıra şu konularda da inceleme ve uygulamalar yapmıştır: merkezî sisteme neden ihtiyaç duyulduğu, sınavların geçerliliğine ilişkin sorunlar, öğrencilerin yapılan sınav uygulamalarından memnuniyetleri, sınavın halkla ilişkiler boyutunda adaylar ve ailelerinden gelen soru ve taleplerin telefon yoluyla öğrenilip çözümlerinin iletilmesi, sınavların okullar ve bölgeler arasındaki eşitsizliklerin kaynakları. Bu listede ele alınan sorunlar aslında onun bilimsel uzmanlık alanıyla yakından ilgiliydi ve bir kamu hizmet alanı ortaya çıkarmanın yanı sıra bilimsel bir merakın da konusuydu. Yine sınavın yürütülme sürecine kamuoyu ilgisini artırmak için yaptığı iletişim stratejileri de mesleki yeteneklerinin doğal bir uzantısıydı.

Yıllar içinde sınav uygulamalarından sorumlu bir kişi olduğundan merkezî sınavlarla ilgili eserlerindeki bilgiler ilk elden analizler içerdiğinden sınavlarla ilgili resmî kaynak statüsündedir. Bu çalışmalar 1980 öncesindeki merkezî sınav uygulamalarına dair en ayrıntılı incelemeleri içeren kaynaklardır. Bu sürecin gelişim dinamikleri bundan sonraki bölümlerde ayrıntısıyla incelenecektir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere 1923 ile 1960 yılları arasında yükseköğretim kurumlarına kaydolacak öğrencilerin yarışmacı bir sınavla

Görsel 61: ÜGS'de çocuklarını bekleyen aileler. 24.06.1975

öğrenim ve bilgi düzeylerinin ölçümü, seçimi, sıralanması, kabulü ve kaydı için merkezî bir seçme sıralama işlemi yapılması ihtiyacı yoktu. Yıllar içinde büyüyen lise ve dengi okul mezunu öğrenci sayısındaki artış ve yükseköğretim kurumlarına yönelik artan talep karşısında ortaya çıkan girift yönetim sorunlarını çözmek için test sınavları bir çözüm olarak 1950'lerin ikinci yarısından sonra ciddiyetle gündeme geldi. Ancak bu tür bir sınavın ülke çapında yapılması için gerekli pedagojik, örgütsel ve hukuki (merkezî seçme ve yerleştirme işlemi için üniversiteler üstü bir yönetsel yapı) hazırlık yeterli düzeyde değildi.

Bu girişimin ilk önce AÜ SBF'de başlatılması da tesadüf değildi. SBF'de 1950'lerin başından itibaren fakültenin modern yönetim bilimleri çerçevesinde yeniden yapılandırılması, New York Üniversitesi (NYU) ile kapsamlı eğitim-araştırma iş birliği, müfredatın güncellenmesi ve modern devlet bürokrasisinin o günün ihtiyaçlarına göre eğitim ve öğretiminin tanımlanıp çözülmesi için kapsamlı bir ıslah programı (Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünün kurulması da dâhil) yürümekteydi. NYU Kamu Yönetimi ve Sosyal Hizmetler Fakültesi ile SBF arasında yapılan iş birliği ile fakülte çağdaş yönetim bilimleri düşüncesine göre yeniden yapılanmaktaydı. Bu yapılanmanın bir boyutu da personel seçme işlemi yapan kurum ve örgütlerin iş ve işlemlerini standart, ölçülebilir ve verimli yöntemlerle yapması düşüncesi oluşturuyordu ve bu bağlamda çalışmalar yürüten isimlerinden biri de Mıhçıoğlu'ydu. Kamu ve özel kurumlara personel, eğitim kurumlarına öğrenci seçimi gibi işlemlerin çağdaş yönetim bilimleri standartlarına göre yeniden yapılanması için birçok kritik kurumsal süreç Mıhçıoğlu'nun temel akademik ilgi alanındaydı. Sınav süreçlerinde aldığı rollerde bu konumu sınavların tasarımına da yansımış, Mıhçıoğlu uyguladığı sınavları yönetim ve eğitim bilimleri alanları için sürekli olarak bilgi üretecek daimî bir vaka çalışması örneği olarak incelemiştir (Mıhçıoğlu, 1962; 1963; 1965; 1969; 1974; 1976; 1986; 1988).

Görsel 62: Cemal Mıhçıoğlu (soldan ikinci) SBF'de arkadaşlarıyla, 1960'lar (AÜ.SBF Arşivi.)

1923 ile 1960 yılları arasında yükseköğretim kurumlarına kaydolacak öğrencilerin yarışmacı bir sınavla öğrenim ve bilgi düzeylerinin ölçümü, seçimi, sıralanması, kabulü ve kaydı için merkezî bir seçme sıralama işlemi yapılması ihtiyacı yoktu.

1961-1966 Dönemi: Ankara Üniversitesi ve MEB Test Araştırma Bürosu (TAB) İş Birliğiyle Merkezî Test Sınavlarının Başlatılması

Üniversiteye giriş sınavları meselesi 1961 yılının son aylarında basında ülkenin en sancılı siyasi ve iktisadi meseleleri kadar geniş yer bulur. Artan öğrenci başvuruları karşısında yönetsel bir çözümsüzlük karşısında kalan bir diğer kurum aday öğrenci başvuru sayılarının 5.000'i geçtiği AÜ SBF'dir. Okul yöneticileri klasik sınavların ölçme ve sıralama için yetersizliğini ve öğrenci kayıtlarının aylarca gecikmesine yol açan bir verimsizlik kaynağı olduğunu fark etmiştir (Mıhçıoğlu, 1962, s. 1-3). Bu krizi çağdaş bir yönetim sorunu olarak gönüllü bir iş biçiminde ele alan Mıhçıoğlu; artan başvuruları nesnel, hızlı ve ölçülebilir bir yöntemle çözmek üzere SBF'ye yapılan tüm başvuruları standart bir test sınavıyla çözmek için fakülte yönetimine başvurur ve kabul edilir. Bu sınav uygulaması sonraki merkezî sınavların ilk örneği ve sınavın idaresi bakımından ilk tasarımıydı. Karar öncesi durumu şöyle tasvir etmiştir:

"Konuyla ilk kez, SBF Dekanı Cahit Talas'ı 1960-61 öğretim yılı seçme sınavına katılan 3000 öğrencinin sınav kâğıtlarını eldeki kısa süre içinde kime, nasıl değerlendirteceğini şaşırmış durumda gördüğümde ilgilendim. Dekana yürürlükteki sınav düzenini yeniden düzenleme işini gönüllü olarak üzerime almak istediğimi söyledim. Önerdiğim yeni düzen, geleneksel yazılı sınavla test türü sınavın birlikte kullanılmasını gerektiriyordu. Sonuçların alınmasında o gün için gerekli olan çabukluğu sağlayabileceğine inandığım böyle karma bir düzenin bir yandan o güne değin pek güven uyandırmayan test düzenine hızlı bir geçiş yapıldığında uyanabilecek olumsuz tepkileri önleyeceğini, bir yandan da bu iki seçme yöntemi arasında bir karşılaştırma yapılmasına olanak sağlayacağını düşündüm. Gerçekten de, 1961-62 öğretim yılında bu yöntemle SBF sınavına giren beş bini aşkın adayın başarıları iki hafta gibi kısa bir süre içinde değerlendirilip sonuçlar açıklanabilmişti. Sınavı oluştururken, geleneksel sorulara benzeyen, ancak onlardan daha dar kapsamlı olmaları -dolayısıyla yanıtlarının daha kısa olması- bakımından ayrılan "kompozisyon" türü sorulara mı, yoksa "test" türü sorulara mı daha çok ağırlık verilmesi gerektiği sorusunu yönelttiğimde, test yöntemine karşı olduğunu bildiğim arkadaşlar bile, daha çok sayıda soru içermeleri nedeniyle testlere daha büyük bir ağırlık verilmesi gerektiği görüşünü savundular" (Mıhçıoğlu, 1983, s. 29).

Merkezî bir sınav için çalışmalara başlayan Mıhçıoğlu, öncelikle yapılan sınavlarla ilgili sorunları derler, farklı görüşleri tespit eder ve bütünsel bir yaklaşımla konuları tasnif ederek inceler. Ona göre klâsik sınav düzeniyle ilgili karşılaşılan en yaygın sorunlar şunlardı:

Görsel 63

i. Her kuruma ayrı başvuru: Adayların bu yıllarda yerleşmek istediği her fakülteye veya akademik kuruma ayrı ayrı başvuru yapması gerekiyordu. Bu durum birden fazla şehre seyahat etmek, büyük bir mali külfet altına girmek ve Mıhçıoğlu'nun tespitine göre ortalama 28 gün evden ayrı vakit geçirmek anlamına geliyordu.

ii. Sınav tarihlerinin çakışması: Farklı akademik kurumlar arasındaki eşgüdüm eksikliği nedeniyle sınav tarihleri sıklıkla çakışıyordu. Bu durum adaylar açısından belirli kurumlardan zorunlu olarak vazgeçmeyi gerektiriyordu.

iii. Sınav işlemlerinin yürütülmesinde yavaşlık ve verimsizlik: Sınavların hazırlanması, uygulanması, sonuçların açıklanması ve yerleştirmelerin yapılması çok uzun zamanlar gerektirmekteydi.

iv. Ölçümde öznel takdir sorunu: Sınavların değerlendirilmesinde haksız puanlamalar, uygulama ve ölçme bakımından yeknesak hâle getirilemeyen klasik kompozisyon türü sınavlar temel bir sorundu. Ölçme ve değerlendirmede öznelliğe ve puanlamada farklı öğretim elemanları arasında takdir farklılıklarına yol açan klasik yazılı sınavlar temel bir sorundu.

SX-70
Polar-70
Polaroid
Polaroid
Polaroid

Cemal Mıhçıoğlu (1927 - 1996)

Cemal Mıhçıoğlu, 9 Eylül1927'de Gaziantep'in Kilis ilçesinde doğdu. İlkokul öğretmeni Hasan Fehmi Mıhçıoğlu ile Nazmiye Mıhçıoğlu'nun oğludur. Orta öğrenimini 1944 Gaziantep Lisesinde tamamladı. Siyasal Bilgiler Okulu'nu1948 yılında bitirdi. 1951'de AnkaraÜnivesitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye Asistanlığına atandı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde yaptığı doktora çalışmalarını 1954'te tamamladı. 1957'de doçentliğine, 1963'te profesörlüğe atandı. Doçentlik Tezi "ABD'de Kadroların Sınıflandırılması, profesörlük takdim tezi "İdari Reform-Belçika Tecrübesi ve Türkiye İçin Alınacak Dersler" konusu üzerineydi. 1951-1953 yılları arasında ABD Güney Kaliforniya Üniversitesi Kamu Yönetimi Fakültesinde, 1955-1956 yıllarında New York Üniversitesi Kamu Yönetimi ve Sosyal Hizmetler Fakültesinde, 1962'de Brüksel'de Uluslararası Yönetim Bilimleri Enstitüsünde, yine aynı yıl dört ay süreyle Paris'te Direction Generale del'Administration et del a Fonction Publique'te araştırma, inceleme çalışmaları yapmıştır. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünde 1959-1962 yıllarında Öğretim Yetiştirme Şubesi Müdürlüğü, 1965-1968 yıllarında Genel Müdürlük, 1971-1979 yıllarında Mill Prodüktivite Merkezinde Yönetim Teknikleri Danışmanlığı görevlerinde bulundu.

1960-1961 öğetim yılında Siyasal Bilgiler Fakültesinde yaptığı yeniden düzenleme çalışmaları, bu konudaki kişisel girişimleri üzerine 1962-1963, 1963-1964 yıllarında Ankara Üniversitesinin bütününü kapsayan, 1965 şubatında ülkedeki öbür üniversitelerin de katıldığı "merkezî sistem"in kurulmasıyla sonuçlanmış, bu uygulamanın 1964-1965 ile 1965-1966 öğretim yıllarındaki ilk iki yıllık bölümünü kendisi yönetmiştir. TODAİE Genel Müdürlüğü sırasında Şubat 1967'de yurttaşların yönetimle ilgili sorularını telefonla yanıtlayan İdari Danışma Merkezini kurarak ilk bir yıllık çalışmalarını yakından izleyip bu çalışmaları değerlendiren yayınlar yapmıştır. Yine TODAİE Genel Müdürlüğü döneminde 1965 yılında başlatığı "Kırtasiyecilikle Savaş" çalışmaları 1965 ekiminde kurulan yeni hükümetin izlencesinde yer almış, kendisinin bu görevden ayrılmasından sonra da sürdürülen bu çalışmalara 1980 sonrası hükümetlerinin izlencelerinde de yer verilmiştir. Üçü çeviri olmak üzere 28 kitap, çoğu çeviri olmak üzere 104 gazete yazısı, TODAİ Bülteninde 135 yazı, çoğu çeviri olmak üzere 117 dergi yazısı, basılı ya da basılı kapak içinde çoğaltma broşür niteliğinde 6 yayını daha vardır. İngilizce ve Fransızca bilen Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu Nurten Mıhçıoğlu ile evliydi. Nurten – Cemal Mıhçıoğlu'nun Umut, Elif, Cem adlı üç çocukları vardır.

Görsel 65: Cemal Mıhçıoğlu (Mıhçıoğlu Aile Arşivi)

SBF'de ilk sınavın gelişim sürecine bakıldığında üniversiteye öğrenci seçim işlemlerinin merkezî sınavlar öncesindeki durumu da anlaşılmış olacaktır. Mıhçıoğlu'nun verdiği bilgilere dayalı olarak bakıldığında 1959-1960 ders yılında SBF'nin birinci sınıfına yeni öğrenci alımıyla ilgili kurumun harcadığı ilan masrafları 27.141 lirayı bulur. Yine sınav kâğıtlarını okuma masrafı 10.000 liraya ulaşır. 1960-1961 ders yılında SBF'nin seçme sınavlarına katılan öğrenci sayısı 3.000 gibi o zamana kadar görülmemiş rekor bir düzeye ulaşır. Klasik kompozisyon sınavıyla 3.000 adayın sınav işlemleri bir ayda güçlükle tamamlanır ve sonuçlar ertesi sabah saat yedide açıklanır. Öğretim üyelerinin iş yükleri üzerinde de büyük bir baskı oluşturan bu durum, klasik seçme sisteminin yetersizliklerini belirgin hâle getirir. Dekanın (Prof. Dr. Cahit Talas) onayı ile Doç. Dr. Cemal Mıhçıoğlu ve Asistan Dr. Mete Tunçay fakülte için merkezî bir test sınavı yapmak üzere çalışmalara başlar.

Ankarada açlık grevi yapan talebeler

Üniversiteye giremiyen öğrenciler Ankarada açlık grevine devam ediyorlar

Görsel 66: Cumhuriyet Gazetesi, 1 Aralık 1961

1961 yılının ağustos ayında SBF'ye öğrenci alınacağına dair gazetelerde ilanlar yayımlanır. 1-24 Eylül 1961 tarihlerinde SBF'de yeni kayıt usulü uygulanır. Başvuru sayısı 5.000'i aşar. 1961 yılı eylül ayında SBF giriş sınavlarında yeni sınav uygulaması (test ve klasik yazılı sınav birleşimiyle) başarıyla gerçekleştirilir. Başvuran 5.000'den fazla aday tek günde sınava tabi tutulur ve sonuçlar iki hafta içinde ilan edilir. O dönemin bir diğer büyük sorunu olan liselerde yaz sonuna kalan bütünleme sınavları nedeniyle giriş sınavı eylül ayının sonuna doğru yapılabilir. Yine 18 Ekim 1961'te Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (DTCF) için de bir giriş sınavı yapılır. Aynı gün sınava katılan 4.120 öğrenciye merkezî sistem ihtiyacını belirlemek üzere bir anket uygulanır. Bu anket sonucuna göre adayların ortalama 4.9 fakülteye başvurduğu belirlenir (Mıhçıoğlu, 1962, s. 110-112).

Bu başarılı deneyimden sonra 1961 yılı kasım ayında Ankara Üniversitesi Senatosu üniversiteye giriş sınavları konusunu tartışır. 21 kasım 1961 tarihli AÜ Senatosu aldığı 2190 sayılı kararla, üniversite giriş ve kayıt işlerini inceleyip teklifler hazırlamak üzere her fakülteden bir temsilcinin katılacağı bir komisyon kurulmasını kararlaştırır. Doç. Dr. Cemal Mıhçıoğlu komisyon raportörü olarak görevlendirilir.[10]

Ankara Üniversitesi 1101 öğrenci alıyor

Karar uzerine eqikte autanlar aclık grevini kesti, nabete devam edesekilir

Görsel 67: Yeni Sabah Gazetesi, 18 Aralık 1962

(10) Komisyon şu üyelerden oluşur:
Prof. Dr. Halil Demircioğlu (Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Temsilcisi)
Prof. Dr. Hicri Fişek (Hukuk Fakültesi Temsilcisi)
Prof. Dr. Nurettin Öktel (Tıp Fakültesi Temsilcisi)
Prof. Dr. Mihri Minioğlu (Veteriner Fakültesi Temsilcisi)
Prof. Dr. Lütfü Tat (Eczacılık Fakültesi Temsilcisi)
Prof. Dr. Kâmuran Birand (İlahiyat Fakültesi Temsilcisi)
Prof. Dr. Cemil Dikmen (Fen Fakültesi Temsilcisi)
Prof. Bahri Savcı (Siyasal Bilgiler Fakültesi Temsilcisi)
Prof. Dr. Cahit Öncü (Ziraat Fakültesi Temsilcisi)
Doç. Dr. Cemal Mıhçıoğlu (Raportör, Siyasal Bilgiler Fakültesi)

16 Aralık 1961'de AÜ Giriş Sınavı Komisyonu ilk toplantısını rektörlük binasında yapar ve Mıhçıoğlu, SBF'de uygulanan yeni sistem hakkında bilgi verir. 22 ve 29 Aralık 1961'de Komisyon, merkezî sınavlar tarihi açısından önemli iki toplantı daha yapar. Bu toplantılar test sınavları için o tarihte en gelişkin birim olan MEB Test ve Araştırma Bürosu'nda ve Büro uzmanlarının da katılımıyla gerçekleştirilir. Kayıt işleri, sınav planı ve finansmanı gibi teknik konular görüşülür, testlerin elektronik hesap makinesiyle nasıl yapılacağı uygulamalı olarak Komisyona gösterilir. 12 Ocak 1962'de Komisyon ilkesel olarak kabul edilen yeni merkezî sistem hakkındaki raporunu Senato'ya sunar. Cemal Mıhçıoğlu 20 Ocak 1962'de *İdari Bir Mesele Olarak Üniversiteye Giriş Sınavlarının Yeniden Düzenlenmesi – S.B.F. Tecrübesi, Bir İnceleme ve Teklifler* adlı merkezî sınav sisteminin temelini atan önemli kitabını yazar ve önsözünü tamamlar (Mıhçıoğlu, 1962, s. 110-112). Bu eser merkezî sınava giden yolu açan ilk sınavın analizini yapan ve günümüze kadar devam eden seçme sınavlarının çerçevesini öngörü ile çizen bir yönetim bilimi çalışmasıdır. Bu çalışma, 20. yüzyılda Türkiye'de sosyal bilim araştırmaları içinde planlama, sevk ve idare (yöneylem), eğitim politikası ve eğitim sosyolojisi alanlarında etkisi en yüksek ancak akademi ve geniş kamuoyunda tanınırlığı en düşük eserlerden biri olacaktır.

Üniversite (ve ülke) genelinde bir ölçme ile merkezî bir sınavı yapılması düşüncesini üniversite yönetimine kabul ettiren kişi Mıhçıoğlu olsa da bu teklifin bundan bir süre önce o dönemde MEB Test ve Araştırma Bürosu'nda görevli ABD'li bir uzmandan da (ilk merkezî giriş sınavlarının geliştirilmesinde de önemli katkıları bulunan) geldiği bilgisini bizzat Mıhçıoğlu 1962 yılındaki eserinde ifade eder. Ona göre sınavın neden Angell'in teklifiyle değil de kendisinin önerisiyle yapıldığının yanıtı, üniversite yönetimlerinin örgütsel davranışları hakkında bir ipucu verir. Teklif doğrudan üniversitenin kendi girişimiyle ve mensuplarının gözetiminde başlatıldığında yöneticiler güven duyarak işi başlatmıştır:

Görsel 68: Mıhçıoğlu'nun merkezî sınavları örgütsel olarak modellediği, ilk sınav sistemini başlattığı eseri.

Görsel 69

"1960-61 ders yılı zarfında Test ve Araştırma Bürosundaki Amerikalı uzman Dr. George Wm. Angell tarafından Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne bütün Türkiye Üniversitelerini içine alacak bir sistemin kurulması hususunda tekliflerde bulunulmuştu. Bahis konusu teklifler fakültelere gönderilmiş, fakat orijinal metnin gereken vuzuhtan mahrum bulunması, daha ziyade bu işin mütehassıslarına hitap edercesine kaleme alınmış ve Türkçeye açıkça anlaşılır bir şekilde tercüme edilmemiş olması yüzünden maalesef bu teşebbüsten herhangi bir netice alınamamıştı.

Bu defaki teşebbüsün daha müsbet bir sonuca ulaşmasının sebebi, bizzat Üniversiteden gelmesi, Üniversitenin şiddetle hissedilmiş ihtiyaçlarına dayanması ve Siyasal Bilgiler Fakültesinin beş bin kadar öğrencinin katıldığı giriş sınavında başarı ile uygulanmış olmasıdır.

Merkezîyetin genel faydaları, burada öne sürdüğümüz kayıt ve sınav sistemi için de bahis konusudur. Bir kere yeni sistem eskisine nazaran çok daha az masraflıdır. Bir öğrencinin ortalama beş ayrı yere kaydolması ve beş ayrı sınava tâbi tutulması, öğrenci bakımından olduğu kadar Üniversite bakımından da mânâsız bir israfa yol açmaktadır. Teklif ettiğimiz sistem bu israfa son verecektir." (Mıhçıoğlu, 1962, s.112).

Mıhçıoğlu merkezî sınav konusunu o günkü Türkiye'nin kamu hizmetleri alanındaki en temel sorunlarından biri olarak kabul etmiş, ilk sınavı kayda değer bir ayrıntıda planlayarak uygulamasını gerçekleştirmiştir. Uygulamanın sonuçlarını idari ve istatiksel olarak sistemli şekilde inceleyerek yazmış, bu şekilde yapılabilecek sınavlar çok etkili, sade, anlaşılır ve iyi planlanmış sınav uygulama kuralları ve sınav kılavuzları üretmiştir. Bu kural ve kılavuzların temel mantığı günümüze kadar büyük ölçüde korunarak gelmiştir. Mıhçıoğlu 1980'lerin sonlarına kadar merkezî sınav sorunları ve istatistiksel analizleri hakkında çalışmalar yapmış, sınavın gelişim süreçlerini de çözümlemiştir (1962; 1963; 1969; 1974; 1975; 1980; 1988).

Merkezî sınav sisteminin kurumsallaşmasında bir diğer önemli gelişme, 1962 yılında sınav işlerinin yürütülmesi için Ankara Üniversitesi bünyesinde bir Haberleşme ve İstatistik Müdürlüğü (AÜ HİM) kurulmasıdır. Müdürlük birimi 1962, 1963 ve 1964 yıllarında yapılan sınavlardaki temel iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesinden sorumluydu. Sınavın yönetimi 1966'da İstanbul Üniversitesine devredildikten sonra bu müdürlük merkezî giriş sınavı işlemlerinin "Ankara İl Yönetimi" merkezi olarak çalışmaya devam etmiştir. Ankara ili ve sınavın yürütülmesinde bu vilayete bağlı diğer illerin tüm sınav işlemleri bu müdürlükçe yürütülmüştür. Müdürlüğün görevleri sınava girecek adayların sınav yerlerini belirlemek, gözetmenleri tespit etmek, sınav evrakını dağıtmak, toplamak ve korumaktı. Sınav Komisyonunun başındaki İl Sorumlusunun idaresinde bu iş ve işlemler 1978 yılına kadar sürdürülmüştür. Müdürlüğün resmî adına karşılık halk arasındaki yaygın adı "Enformasyon Müdürlüğü" olarak bilinmiş, 1972 yılındaysa resmî adı Haberleşme-İstatistik ve Öğrenci İşleri Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir (Çadırcı ve Süslü, 1982, s. 89-91).

Müdürlüğün görev alanları; üniversite kontenjanlarını tespit ederek merkezî sınav komisyonuna (1975'ten sonra ÜSYM'ye) bildirmek, sınav sonuçlarını ilgili fakülte ve yüksekokullara iletmek, üniversitelere kayıt esaslarını tespit etmek ve ülke çapında duyurmak, yerleştirmelerin kayda dönüşlerini izlemek ve kontenjanların doldurmak için gerekli iş ve işlemlere yardımcı olmaktı. Müdürlük, yurt dışında üniversitenin tanıtımı için broşür hazırlamak, tanıtım yapmak görevlerini yaptığı için üniversitenin yurt dışına bakan yüzünü temsil ediyordu. Daha sonra da Ankara Üniversitesi bünyesinde yabancı öğrenciler için Türkçe öğretimi yapan ilk merkez olan Türkçe Öğretim Merkezî 'ne (TÖMER) dönüşecek olan Ankara Üniversitesi Türkçe Kursu bu müdürlük altında 1975 yılında açılır. Türkiye'ye yükseköğretim almaya gelen yabancı öğrenci sayılarının artışını önemli ölçüden artıran bu kurs tarafından 1981 yılında hazırlanan Türk Üniversiteleri: 1980-1981 Öğretim Yılı Yabancı Öğrenci Kayıtları adlı broşür bu alandaki düzensizliği ortaya çıkarmıştır. Bu broşür ÜSYM-Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınav Sistemi'nin kuruluş ve düzenlenmesinde etkili olmuştur (Çadırcı ve Süslü, 1982, s. 89-91).

Mıhçıoğlu merkezî sınav konusunu o günkü Türkiye'nin kamu hizmetleri alanındaki en temel sorunlarından biri olarak kabul etmiş, ilk sınavı kayda değer bir ayrıntıda planlayarak uygulamasını gerçekleştirmiştir. Uygulamanın sonuçlarını idari ve istatiksel olarak sistemli şekilde inceleyerek yazmış, bu şekilde yapılabilecek sınavlar çok etkili, sade, anlaşılır ve iyi planlanmış sınav uygulama kuralları ve sınav kılavuzları üretmiştir.

Görsel 70: Ankara DTCF

1962 Yılı: Mıhçıoğlu'nun Yönettiği SBF, DTCF ve SHYO'da Yapılan Sınavlar

Mıhçıoğlu, 1961 güz dönemi SBF ve DTCF test sınavı uygulamasını başarıyla tamamlayıp sonuçlarını da çok boyutlu bir kitaba dönüştürmüştür. Arkasından 1962 yılı başında üniversiteye yeni bir sistem teklif eden Mıhçıoğlu, bundan sonraki yıllarda yapılacak merkezî ölçme ve yerleştirme sınavlarının tüm idari boyutlarını kapsayacak şekilde sınavla ilgili konuları eserinde irdelemiştir. Eserin 50 sayfalık EKLER kısmında sekiz farklı örnek metin bulunur. Bu sekiz ekte düzenlenen metinler; sınavın hazırlık, uygulama, sonuçlandırma ve açıklama süreçleri için sonraki yıllar boyunca bir başvuru kaynağı olacak şekilde ayrıntılı olarak hazırlanmış ve sınav uygulamalarındaki başarının kaynağında yer almıştır. Henüz merkezî bir sınav için karar alınmamışken hazırlanan bu ayrıntılı teklif, merkezî sınav sisteminin muhtemel tüm uygulama ayaklarına dair boşlukları gidermeyi, nitelik ve kapsam bakımından saygın bir kamu hizmeti üretmeyi amaçlıyordu. [11]

Görsel 71

Görsel 72: Ankara Üniversitesi SBF Öğrencileri, 1959

Kitapta yer alan sekiz EK'in başlıkları şunlardır:

- EK 1: «Kayıt Kartonu» Örneği
- EK 2: Siyasal Bilgiler Fakültesi Giriş Sınavlarına Katılacak Öğrenciler İçin Önemli Açıklama
- EK 3: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi 1962- 1963 Öğrenim Yılı Kayıt ve Sınav İşleri Hakkında Bilgi
- EK 4: Öğleden Sonra Yapılan Klâsik Tipteki Toplum Bilimleri ve Matematik Yazılı Sınav Kâğıtlarını Okuyacaklara Not
- EK 5: Çeşitli Testlerden Soru Örnekleri
- EK 6: Bina Organizasyon Sorumlularına Talimat

(11) 1974 yılında sınavların onuncu yılında yazdığı kapsamlı yeniden değerlendirmede, merkezî sınavlara yönelik bazı eleştirileri de dikkate alarak Mıhçıoğlu kendi yönetim bilimi anlayışını da açıklayarak şöyle yazmıştır (1974, s. 18): "Sağlanan bu yararlar bazı kimselerce pek önemli görülmeyebilir. Ama asıl önemli olan bu uygulamanın arkasında yatan ve -üzülerek söylemek gerekir ki- yurdumuzda pek de yaygın olmayan, yurttaşa çabuk, etkili ve saygılı hizmet sağlama bilincidir."

- EK 7: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Giriş Sınavları ile İlgili Uygulama Kuralları
- EK 8: Ankara Üniversitesi Senatosunca Teşkil Edilen Komisyonun, Giriş Sınavları ile Kayıt İşlerinin Birleştirilmesi Hakkındaki Raporu

Klasik kompozisyon ve test sorularıyla karma şekilde uygulanan sınavın sonuçları iki hafta gibi kısa bir sürede açıklanmış, adaylar başvurularını posta yolu ile yapmış ve sınav iki oturum hâlinde tek günde gerçekleşmiştir. Öğleden önce zekâ testi ve lise derslerindeki konuları ölçen bir sınav uygulanmış, öğleden sonra ise Toplum Bilimleri ve Matematik sorularının yer aldığı kompozisyon sınavı uygulanmıştır. Öğleden önce uygulanan sınavların standart puanları hesaplanıp toplamları alınarak belli bir puandan fazlasını alan 700 öğrenci bu sınavlarda başarılı kabul edilmiştir. Yalnızca bu 700 öğrencinin öğleden sonraki sınavları değerlendirilerek klasik sınav ve test sınav sonuçları eşit ağırlık verilerek birleştirilmiştir. Tüm bunların neticesinde 218 aday SBF'ye kaydını yaptırmıştır. Aynı yıl Ankara DTCF ve Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı SHYO da bu sistemi benimseyerek giriş sınavı uyguladı (Mıhçıoğlu, 1974, s.16). Tüm bu sınav sonuçlarının değerlendirilmesi Test ve Araştırma Bürosu uzmanları tarafından yapılmıştır. Kâğıtların yazılma ve hesaplanma işlemlerinde delikli kartlarla çalışan Büro'da bulunan IBM makineleri kullanılmıştır (Mıhçıoğlu, 1962, s.12).

Klasik seçme sisteminin sorunlarını ortadan kaldırmak üzere 1961-62 ders yılında uygulanan sınavın sonuçlarına dair Mıhçıoğlu'nun değerlendirmeleri birkaç başlık altında özetlenebilir:

1. Yeni uygulamanın başarıları;
2. Yeni sisteme yönelik itirazlar ile verilen cevaplar;
3. Sınava giren adayların mezun oldukları liseler arasındaki başarı düzeyi farklılıkları ve bunun sınavla ilgili boyutları;
4. Bir merkezî ölçme, seçme, yerleştirme sistemi teklifi ve bunun yararları (1962, s. 2-145).

Mıhçıoğlu'na göre yeni sınav uygulamasının başarılı olmasını sağlayan bazı özellikleri bulunur. Bunlar sınavın neden ülke çapında yapılması gerektiğini ve vatandaşlar arasındaki öğrenci seçim yöntemleriyle ilgili haksızlık algılarını nasıl ortadan kaldıracağını da içeren unsurlardır. Merkezî seçme sınavını ayırt eden başarılı özellikleri (Mıhçıoğlu, 1962, s. 2-59) şunlardır:

i. Objektif Test Uygulaması
ii. Verimlilik ve Hız
iii. Azaltılmış Maliyet
iv. Öğrenci Memnuniyeti
v. Seçme Kalitesi

Yeni sisteme yönelik eleştiriler ise Mıhçıoğlu'na göre şu başlıklara odaklanır:

i. Sınavın cevaplamalarda tesadüfe izin verdiği,
ii. Bilgileri bölük pörçük ölçtüğü,
iii. Kopyaya müsait olduğu ve gizliliğin ihlal edildiği.

Ona göre üç iddia da kendi içinde çelişik ve kolaylıkla çözülebilecek sorunlardır (Mıhçıoğlu, 1962, s. 18-19).

Sınava giren adayların mezun oldukları liseler arasındaki başarı farklarına dair değerlendirmeleri Mıhçıoğlu tarafından

sonraki yirmi yıl boyunca izlenmiştir. Bu incelemeler; soru niteliklerinin iyileştirilmesi, müfredata dayalı soru geliştirme çalışmalarının başlatılması, orta eğitim kuruluşları arasındaki başarı farklarının gözetilmesi gibi konuları gündeme getirir. Liseler arasında büyük eşitsizliklerin ortaya çıkması ve bunların aynı zamanda az gelişmiş bölgelerde yığılmalara neden olması sonraki on yıllar boyunca eğitim sistemine dair tartışmalarda merkezî bir yer edinir. Yine orta öğretim sisteminde yapılacak iyileştirmelere dair tartışmaları da etkiler. Mıhçıoğlu bu sorunun ancak bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik düzey farkları iyileştiği takdirde çözülebileceğini ifade eder (1962; 1980).

Buna göre 1961 yılı itibarıyla sınava giren adayların liseleri karşılaştırıldığında şöyle bir tablo ortaya çıkar:

i. Büyük şehir liselerinin üstünlüğü: Ankara ve İstanbul liseleri mezunları, taşra liseleri mezunlarına göre daha yüksek başarı göstermiştir (Mıhçıoğlu, 1962, s. 65-70).

ii. Yabancı dilde öğretim yapan liselerin üstünlüğü: Yabancı dilde öğretim yapan lise ve kolej mezunları (%42) diğer tüm kategorilerden daha başarılıdır (Tablo 1, s. 66). Bu durum, bu okulların öğrenci seçme sistemi, kadrolu ve ehliyetli öğretmenleri, az mevcutlu sınıfları ve daha ileri öğretim araçlarıyla açıklanmıştır (Mıhçıoğlu, 1962, s. 70-79).

iii. En düşük verimli liseler: İlçe merkezlerindeki liseler (%10.9) ve özel liseler (Ankara Koleji hariç, %8.8) en düşük başarı oranlarına sahiptir (s. 80). Bunun ana nedenleri, öğretmen kadrosunun eksikliği/ehliyetsizliği (ilkokul öğretmenlerinin lisede ders vermesi gibi), sınıfların kalabalık olması ve ikili öğretim sistemidir (Mıhçıoğlu, 1962, s. 51, 81-84).

iv. Taşra liselerinin sorunları: Taşra liselerinin öğretmen sıkıntısı (örn. ilkokul öğretmenlerinin lisede ders vermesi), kalabalık sınıflar ve ikili öğretim gibi sorunlar yaşadığı ve bu durumun başarı oranlarını düşürdüğü örneklerle açıklanmıştır (s. 83-84). Bu durum, yeni liseler açılmadan önce dikkatli olunması ve öğretmen yetiştirme programlarının güçlendirilmesi gerektiği sonucunu doğurmaktadır (Mıhçıoğlu, 1962, s. 145).

Mıhçıoğlu, eserin sonunda[12] AÜ ve diğer tüm üniversiteler için önerdiği merkezî sınav sisteminin yarar ve üstünlüklerini şu şekilde gerekçelendirmiştir (Mıhçıoğlu, 1962, s. 112-113):

i. Tek sınav ve tek kayıt: "Üniversiteye başvuran öğrencilerin kayıtlarını bir merkezde yaptırmalarını ve bir günde sona erecek tek bir giriş sınavına tâbi tutulmalarını teklif ediyoruz." (s. 112).

ii. Maliyet tasarrufu: Yeni sistem, öğrenci ve üniversite açısından "mânâsız

---

(12) Kitabın adı doğacak merkezî sınav sistemini ayrıntısıyla tasarlarken Mıhçıoğlu'nun konuya yaklaşımına dair de bilgi verir niteliktedir. Konuyu bir eğitim sorunu olarak algılayan geniş bir kesimin aksine ona göre sorun temelde bir yönetim ve organizasyon sorunuydu. Sınav için sonradan hazırlayacağı ayrıntılı Kılavuz ve Uygulama Kuralları metinlerindeki mantıkta merkezî sınavı bir sistem ve organizasyon olarak tasarlar. Kitabın adıyla ilgili anısı şöyledir (1983, s. 30): "O günlerde üyesi olduğu 'Amme İdaresi' kürsüsü başkanlığı görevini de yürüten Tahsin Bekir Balta, en kısa sürede Brüksel'deki Uluslararası Yönetim Bilimler Enstitüsünde incelemeler yapmak üzere yurt dışına gitmem konusunda ivecenlik gösteriyor, üzerinde çalıştığı konunun 'yönetim' değil 'eğitim' olduğunu söylüyordu. Yayının başlığına 'İdari Bir Mesele Olarak' sözcüklerini onun bu sözlerine sessiz bir yanıt olmak üzere eklemiştim."

bir israfa son verecektir" (s. 112). Öğrencilerin birden fazla yere başvuru maliyetleri ortadan kalkacaktır (s. 101-102).

iii. Yeknesaklık ve nesnellik: Merkezî sistem, farklı fakültelerdeki sınavlar arasındaki nitelik farklarını ortadan kaldırarak daha "yeknesak" ve "sübjektif takdir farklarına geniş ölçüde yer vermeyen" bir sistem sağlayacaktır (s. 112-113).

iv. Hizmet niteliğinin yükseltilmesi: Sınırlı uzman elemanların daha iyi kullanılması ve sınavların hazırlanma, uygulanma ve değerlendirilme niteliğinin artırılması mümkün olacaktır (s. 113).

v. İdari ve istatistiki faydalar: Toplanacak istatistiki veriler, üniversite yönetiminin kararları için yararlı olacaktır (s. 113).

vi. Genişleme potansiyeli: Sistemin başlangıçta Ankara Üniversitesi bünyesinde uygulanması ve daha sonra diğer üniversite ve yüksekokullara (özellikle İstanbul Üniversitesi fakülteleri ve İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri) genişlemesi hedeflenmektedir (s. 113-114).

vii. Finansman modeli: Programın masrafları için öğrencilerden alınacak "aday harcı" (en az 25 TL) ile karşılanacak bir döner sermaye kurulması önerilmektedir. Bu fon, hazineye yük olmadan işlemleri yürütecek ve elemanlara yeterli ödeme yapılmasını sağlayacaktır (s. 114-115).

viii. Ölçme işleminde sınavın çoğul yapısı: Sınav, bir «zihin kabiliyeti testi» (zekâ testi) ve bir «başarı testi» (bilgi testi) içerecektir (s. 116). Zekâ testinde nicel ve sözel kısımlara, bilgi testinde ise edebiyat ve fen konularına farklı ağırlıklar verilerek öğrencilerin tercih ettikleri alanlara göre ayrım yapılması hedeflenmektedir (s. 116-117).

ix. Öğrencilerin birden fazla tercihinin dikkate alınması: Öğrencilerin tercih ettikleri fakülteler önceden belirlenecek ve puan sıralamasına göre yerleştirmeler yapılacaktır. Bu sayede öğrencilerin arzularına daha uygun yerlere yerleşmeleri sağlanacaktır (s. 123).

x. Bölgesel sınav merkezleri: Öğrenciler her bir başvurusunda sınavlara girmek için iller arasında dolaşmayacak, kendisine en yakın bir merkeze giderek tek sınava girecektir. Sınavların ilk etapta Ankara, İstanbul, İzmir ve Erzurum gibi o dönemin dört üniversite şehrinde yapılması önerilmektedir (s. 124).

xi. Komisyon ve genel sekreterlik: Sınav işlerini yürütmek üzere bir "Üniversite Giriş Sınavı Komisyonu" ve "Genel Sekreter" atanması, bu görevin planlama, örgütlenme ve uygulama yeteneği yüksek dinamik bir kişiye verilmesi önerilmektedir (s. 119).

SBF, DTCF ve SHYO'da 1962'de de uygulanan sınav önceki klasik sınavlardan ölçme niteliği, maliyet (başvuran adaylar ve kurumlar açısından) ve açıklama zamanı bakımından daha hızlı ve etkin olunca bir sonraki yıl tüm üniversite çapında merkezî bir standart ölçme sınavı yapıldı. Böylece üç yükseköğretim kurumunda gerçekleştirilen sınavlar ertesi yıl tüm üniversite çapında uygulanabilir hâle geldi. Bu üç yılda yapılan sınavların uygulama ayakları, tasarım sürecinin ana

mantığı bakımından günümüze kadar ana hatlarıyla devam etti. Sınav sorularının hazırlanmasından, uygulanmasına ve açıklanmasına kadarki süreç Mıhçıoğlu'nun başkanı olduğu komisyonca yürütüldü.

Sınav talimatnameleri ve uygulama kuralları büyük bir yetkinlikle oluşturularak 1964 yılında yapılan ilk merkezî sınavda da başarıyla uygulandı. Sınavın amacı modern yönetim bilimleri ilkelerine göre düzenlenmiş bir merkezî seçme sınavı ve sıralama işlemi yoluyla seçim işlemlerinde öznel takdirin en aza indirilmesi ve öğrencilerin başarı, yetenek ve genel kültür düzeylerinin en adil şekilde ölçülmesiydi.

Mıhçıoğlu'nun eserlerinde ayrıntılarıyla tartıştığı gibi böylesi bir sınav, ülke genelindeki eğitsel ve mekânsal eşitsizlikleri ortadan kaldırma amacında değildi. Ayrıca standart test sınavlarının pedagojik açıdan da çeşitli sorunları vardı. Ancak ona göre yükseköğretim kurumlarının o günkü klasik yöntemlerle yaptıkları seçme işlemleri, artan aday sayıları ve pedagojik ilkeler bakımından artık sürdürülemez durumdaydı.

Sınav talimatnameleri ve uygulama kuralları büyük bir yetkinlikle oluşturularak 1964 yılında yapılan ilk merkezî sınavda da başarıyla uygulandı.

1963 Yılı: Ankara Üniversitesine Giriş Sınavı

1961 ve 1962 sınavlarının başarılı ve sorunsuz uygulanması sonrasında Ankara Üniversitesi Senatosu üniversiteye başvuran öğrencileri seçmek üzere üniversite genelinde bir merkezî test sınavı uygulama kararı aldı. Böylece bir tür pilot proje olarak uygulanan SBF, DTCF ve SHYO test sınavları tüm üniversitede uygulanabilecek hâle geldi. 1963-1964 yılı Ankara Üniversitesi Giriş Sınavı ise bir sonraki yıl tüm ülke genelinde uygulanacak ilk sınavın pilot projesi olacaktı.

Görsel 73: Ankara Üniversitesi, Fen Fakültesi 1959-60 ders yılı öğrencileri

1963-1964 Ankara Üniversitesi Giriş Sınavı ile ilgili olarak değinilmesi gereken önemli bir husus yine Mıhçıoğlu'nun hazırladığı Ankara Üniversitesi Giriş Sınavı Hakkında Talimat metnidir. Bu metnin önemi; merkezî giriş sınavlarını yer, zaman, araç-gereç, vazife tayini vb. açılardan ayrıntılı planlamasıdır. Belirlenen yöntem, sınava sadece pedagojik bir konu değil aynı zamanda karmaşık bir yönetim bilimleri konusu olarak yaklaşmakta ve uygulamada ortaya çıkabilecek sorunlara dair öngörüler içermekteydi. Talimat kitapçığı sınavın

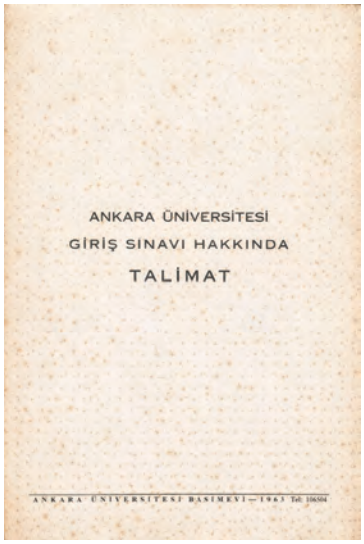
uygulama ayaklarını yürütecek il sorumlusu, bina sorumlusu, sınıf sorumlusu, gözetmen (gözcü) gibi sınavın tüm sorumlularının iş ve işlemlerini hiyerarşik şekilde belirlerken yalın, etkili ve uygulanabilir iş ve işlem aşamaları tanımlamaktaydı. Özetle Talimat bir test sınavının üniversite çapında nasıl yapılacağını tarif eden ve içinde bir sınavın tüm aşamalarına dair açık yönlendirici bilgiler ve sorumluluk dağılımı içeren resmi bir kayıttır.

Bu metnin önemi; merkezî giriş sınavlarını yer, zaman, araç-gereç, vazife tayini vb. açılardan ayrıntılı planlamasıdır. Belirlenen yöntem, sınava sadece pedagojik bir konu değil aynı zamanda karmaşık bir yönetim bilimleri konusu olarak yaklaşmakta ve uygulamada ortaya çıkabilecek sorunlara dair öngörüler içermekteydi.

Talimat metni yakından incelendiğinde, henüz fikir aşamasındaki bir merkezî sınavın geleceği hakkında da bilgi vermektedir. Talimat, 1963 yılı Ankara Üniversitesi Giriş Sınavı'nın işleyişini ve organizasyonunu ayrıntılı açıklar, sınavda görev alanların rollerini tarif eder. Sınav görevlilerinin toplantılarını içeren ön hazırlık aşamasında yapılacaklar listesinde şunlar yer alır:

- *Sınav sabahı 07:00'da başlayan sınav evrakı dağıtımının kuralları, adayların salona alınma biçimi ve kimliklerin denetlenmesi, sınavın uygulanmasında aday ve sorumluların uyması gereken kurallar ve testlerin toplanması aşamaları. Bu işlem aşamaları günümüzde uygulanan standart sınav uygulama yöntemleriyle büyük ölçüde benzerdir.*
- *Sınavın sorunsuz biçimde tamamlanmasında hassas bir role sahip adaylardan, sınav Bölge Başkanlarına, Salon Başkanlarına ve nezaretçilere (gözetmen) kadar her bir sorumlunun görev, iş ve yapmaları gereken işlemleri ayrı ayrı tanımlanır.*

Metin, sınavı bir organizasyon mantığıyla titizlikle planlayan ve uygulanabilirliğini sağlayan kapsamlı bir kılavuz niteliğindedir. Kılavuzun mantığı daha ayrıntılı olarak özetlendiğinde bu tarihten sonra yapılan tüm sınavlara da bir çerçeve kazandırdığı görülecektir.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞ SINAVI HAKKINDA
TALİMAT

Görsel 74: Üniversite çapında uygulanan ve ülke çapındaki ilk sınava örnek teşkil eden sınav işlemleri talimatnamesi

Sınavın tasarımına daha yakından bakıldığında yönetsel planı daha iyi anlaşılacaktır. 23 Eylül 1963 Pazartesi günü Saat 17:00'da sınav görevlileri (Salon Başkanları ve Nezaretçiler) için DTCF Konferans Salonu'nda yapılacak iki toplantıdan ilki gerçekleştirilir. Bu toplantıda sınavın işleyişi anlatılır, görev yerleri gösterilir, liste ve tanıtma kartları ilgililere dağıtılır. 26 Eylül 1963 Perşembe günü Saat 17:00'da yine görevliler için (Salon Başkanları ve Nezaretçiler) aynı yerde ikinci toplantı yapılır. İlk toplantıya katılamayan görevlilerin bu toplantıda mutlaka bulunması istenir. Sürece ilişkin aşamalar şu şekilde ilerler:

- *28 Eylül 1963 Cumartesi günü (sınavdan bir gün önce) salon başkanları, sınavdan sorumlu ve sınavın gerçekleştirileceği ilgili kurumlar (Fakülteler, Liseler, İlkokullar vb.) ile temas kurarak sınav*

salonlarını ziyaret eder. Ziyaret sınav günü (Pazar) salonların açık ve düzenli bulundurulmasını sağlamayı amaçlar.

- *Yine salon başkanları, kendilerine yardım edecek nezaretçilerle toplanarak görev paylaşımı ve sınav öncesi hazırlıkları hususunu gözden geçirir.*
- *29 Eylül 1963 Pazar günü (Sınav Günü) sabah 07:00'de sınav Bölge Başkanları (Sınav Komisyonu Üyeleri), Tandoğan Meydanı Bayramoğlu Apartmanı 1. katta bulunan Test ve Araştırma Bürosu'na gelerek sınav evraklarını (test torbaları, cevap kartları, aday listeleri vb.) teslim alır. Bu esnada Büro'dan bir veya iki personel yanlarında bulunur. Sabah 07:30 ve sonrasında Bölge Başkanları, kendi bölgelerindeki belirlenmiş buluşma merkezlerinde (örn. Ziraat ve Veteriner Fakülteleri Basımevi Kapısı, Gazi Lisesi Antresi) salon başkanları ile buluşarak sınav paketlerini dağıtır.*
- *Sabah 08:00'de sınav salonları açılır. Salon başkanları ve nezaretçiler, adayları kimlik belgelerini denetleyerek salona almaya başlar. Adayın kendi kimlik belgesi ile Üniversite tarafından verilen kimlik kartı karşılaştırılır ve fotoğrafla kontrol edilir (Sınavın denetimi İÜ'ye geçtikten sonra adayın kimlik kartına bakılmaması büyük sorunlara neden olacaktır). Doğrulanan adaylara kendi aday numaralarını içeren cevap kartı zarfları verilir ve sistemli bir oturma düzeni oluşturulur.*
- *Adaylar cevap kartlarını kontrol eder, isimlerini ve yabancı dil seçimlerini ilgili karta yazar. Kalem ve silgi kontrolleri yapılır. Sabah 09:00'dan sonra hiçbir öğrenci sınav salonuna alınmaz. Testlerin bulunduğu mühürlü torba, adayların ve sınav heyetinin gözleri önünde açılır. Zekâ Testi ve Başarı Testi paketleri ayrılır.*
- *İlk önce Zekâ Testi paketleri açılır ve test defterleri sayılır. Test defterleri dağıtılır, adaylara 1 numaralı cevap kartını zarftan çıkarmaları ve diğerlerini zarfta bırakmaları söylenir. Test defterindeki açıklamalar yüksek sesle okunur. «Başla» komutu verilir ve 55 dakikalık süre başlatılır. Başlama ve bitiş zamanları tahtaya yazılır. Süre bitiminde «DUR!» komutu verilir.*
- *Zekâ Testi defterleri ve 1 numaralı cevap kartları toplanır, sayılır ve eksik olanlar rapora kaydedilir. Aynı işlem sonrasında sırayla Başarı Testi Bölüm I (Fen Bilimleri), Başarı Testi Bölüm II (Sosyal Bilimler), Başarı Testi Bölüm III (Yabancı Diller) uygulaması için de tekrar edilir. Tüm işlemler tamamlandıktan sonra adaylar salondan çıkarılır.*
- *Aynı gün sınavdan sonra salon başkanları, testleri 50'şerlik paketler halinde bağlar. Test paketleri, müsvedde kâğıtları ve boş zarflar test torbasına konulur. Cevap kartları (1, 2, 3 ve 4 numaralı kartlar) ayrı ayrı paketlenir. 4 numaralı yabancı dil kartları İngilizce, Almanca ve Fransızca işaretlerine göre üç gruba ayrılarak tek bir paket haline getirilir.*
- *Test raporunun geri kalan kısmı doldurulup imzalanır. Bozulan, sınava gelmeyen, aday numarası yazılı olmayan, sınavdan çıkarılan veya sınavı yanda bırakan öğrencilerin kartları özel bir zarfa konulup rapora eklenir. Zarf, cevap kartları ve diğer tüm malzemelerle birlikte paketlenerek, test torbası ile*

birlikte daha önce testlerin teslim alındığı Test ve Araştırma Bürosu'ndaki grup başkanına teslim edilir. Acil durumlar grup başkanına bildirilir. 15.000 adayın katılacağı bu büyük ölçekli sınav sistemli, şeffaf ve adil bir ortamda yürütülür.

- *Sınavın uygulamasından sorumluların görev ve sorumlulukları da yazılır. Sınavın Bölge Başkanlıkları (Sınav Komisyonu Üyeleri) sınav günü sabah 07:00'de Test ve Araştırma Bürosu'ndan sınav malzemelerini teslim almak, kendi bölgelerinde belirlenen bir yerde sınav paketlerini Salon Başkanlarına dağıtmak ve yanlarında Test Bürosu'ndan bir veya iki eleman bulundurmak zorundadır.*
- *Salon Başkanları sınavdan bir gün önce sınav salonlarını ve ilgili kurumları ziyaret ederek düzenlemeleri kontrol etmek, sınav günü (Pazar) salonların açık ve düzenli olmasını sağlamak, nezaretçilerle sınavdan önce bir toplantı yaparak görev paylaşımı yapmakla sorumludur.*
- *Yine adayların kimlik belgelerini kontrol ederek salona almak, sınav malzemelerinin (cevap kartları, test defterleri vb.) dağıtımını ve toplanmasını yönetmek, sınav esnasında genel düzeni sağlamak ve talimatları okumak, sınav sürelerini takip etmek ve öğrencileri yönlendirmek, sınav sonunda malzemeleri paketlemek ve raporları doldurmak, kopya ve usulsüzlük durumlarını raporlamak, test uygulamasındaki hataları azaltmak da salon başkanlarının görevleri arasındadır.*
- *Salon nezaretçileri Salon Başkanlarına her konuda yardım etmek, sınav esnasında öğrencileri sürekli olarak gözlemlemek, cevap kartlarını ve test defterlerini toplamakta Salon Başkanına yardımcı olmak, ortalama her 25 öğrenciye bir nezaretçi düşecek şekilde görev yapmak, öğrencilerin doğru cevap kartını kullandığını, adını yazdığını ve cevapları doğru işaretlediğini kontrol etmek ile sorumludur.*

Sınavın malzemelerinin hazırlanması ve tesliminden sorumlu olan Test ve Araştırma Bürosu tarafından sınav günü sağlanması gereken evraklar şunlardı:

"İmtihan salonundaki tüm adayların aday numaralarını gösteren aday listesi, öğrencilerin aday numaralarını içeren, her öğrenciye ait 4 farklı test için (Zekâ Testi, Başarı Testi Bölüm I-Fen Bilimleri, Bölüm II-Sosyal Bilimler, Bölüm III-Yabancı Diller) numaralandırılmış IBM Cevap Kartları ve basılmış yedek kartlar, Zekâ Testi ve Başarı Testi soru defterlerini içeren mühürlü torbalar içinde yer alan ve adaylar önünde açılacak Test Soru Defterleri, Kalem ve Silgi, Test Uygulayıcı Kontrol Fişi, Müsvedde Kâğıdı, İp, zamklı bant gibi Paketleme Malzemesi."

Sınav esnasında ortaya çıkabilecek acil durumlar grup başkanına bildirilecekti. Sınav esnasında adayların birbirleriyle konuşması, bakışması ve kopya çekmeleri yasaktı. Bu tür bir eyleme yönelen kişi sınav salonundan çıkarılarak, deliller ve durum özel formlarıyla birlikte rapor edilmek durumundaydı. Bu öğrencilerin kartlarının ayrı bir zarfa konması ve zarfın üzerine durumun yazılması gerekliydi. IBM Kartlarının zarar görmemesi için görevliler adayları kartları bükmemeleri ve zedelememeleri için sürekli uyarmalı ve denetlemeliydi. Bükülen veya zedelenen kartlar makinelerde puanlanamazdı. Bu

talimatlar doğru şekilde uygulandığı takdirde olabilecek hata ve sorunların asgari olacağı belirtilir.

Görüldüğü üzere ülke çapında merkezî sınavlara öncülük edecek 1963 yılı Ankara Üniversitesine Giriş Sınavı organizasyon bakımından oldukça ayrıntılı tasarlanmış ve uygulamada karşılaşılabilecek muhtemel sorunlara dair tüm idari önlem ve işlemler de dâhil olmak üzere bir örnek sınav geliştirilmiştir. Sınav başarıyla tamamlanıp ilan edilen kontenjanlara öğrenciler sorunsuz şekilde yerleştirilince Üniversitelerarası Kurul bu uygulamayı ülke çapına genişletmek üzere konuyu gündemine almıştır.

ÜAK Kararıyla Merkezî Sınav Sisteminin Kuruluşu (1964-1966): Ankara Üniversitesi Tarafından Yapılan İlk Üniversitelerarası Giriş Sınavları (ÜGS)

"Gerek öğrenciler, gerek veliler Türk Üniversitelerine girişte ehliyet ve liyakatten başka hiçbir tesirin rol oynamıyacağını kesin olarak bilmeli ve buna inanmalıdırlar. Adaylar, sınavın ciddiyeti ile bağdaşmayacak hareketlerle karşılaştıkları takdirde, bunları, zaman ve yer belirterek, mümkünse şahit de göstererek bize bildirmelidirler."

Üniversitelerarası Giriş Komisyonu Başkanı, 1964-65 sınavı öncesi radyo konuşmasından (Mıhçıoğlu, 1969, s. 77).

Ege Üniversitesinde Fen Fakültesi Dekanı Yusuf Vardar tarafından (Mıhçıoğlu'nun kendisine tavsiyesi ile) o yıllardaki Üniversitelerarası Kurul gündemine ülke çapında bir giriş sınavı yapılması, gerekli işlemlerin başlatılması için bir öneri getirilir. Konuya olumlu yaklaşan ÜAK üyeleri 26 Nisan 1963'te yükseköğretim kurumlarına geçişi düzenlemek üzere merkezî bir sınav sisteminin tüm üniversiteleri kapsayacak şekilde geliştirilmesi maksadıyla Ankara, İstanbul, Ege ve İTÜ temsilcilerinden oluşan bir ön hazırlık komisyonu kurma kararı alır. Bu hazırlık komisyonu şu üyelerden oluşur:

- Prof. Dr. Mecit Çağatay (Başkan),
- Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer (İÜ Temsilcisi),
- Prof. Sedat Ersoy (İTÜ Temsilcisi),
- Prof. Dr. Yusuf Vardar (EÜ Temsilcisi)
- Doç. Dr. Cemal Mıhçıoğlu (AÜ Temsilcisi ve Raportör)

Ege Üniversitesinde Fen Fakültesi Dekanı Yusuf Vardar tarafından (Mıhçıoğlu'nun kendisine tavsiyesi ile) o yıllardaki Üniversitelerarası Kurul gündemine ülke çapında bir giriş sınavı yapılması, gerekli işlemlerin başlatılması için bir öneri getirilir.

Komisyon 24 Mayıs 1963 günü Ankara Üniversitesi Rektörlük binasında yaptığı toplantının ardından bir merkezî sınav sisteminin yapısına dair aldığı kararları bir rapor metnine dönüştürmüştür. Bu raporda Ankara Üniversitesinde uygulanan "sistemin teşmilini uygun görmekte ve tavsiye etmektedir" denilmektedir (Mıhçıoğlu 1963b, s. 4). Rapor 1963 yılında Ankara Üniversitesi Yayınları tarafından yayımlandı.

Rapor üç kısımdan oluşmaktadır. Bunlar Mıhçıoğlu'nun merkezî sınav ihtiyacına ve içeriğine dair bilgiler verdiği Giriş kısmı, ÜAK Komisyonu Raporu ve yine Mıhçıoğlu'nun sistemin tüm üniversitelere teşmiline dair gerekçeli metnidir (Mıhçıoğlu, 1963b). Metinlerin başlıkları şunlardır.

1. Giriş (s. 3-6)
2. ÜAK Komisyonu Raporu: Üniversitelerarası Kurulca Teşkil Edilen Komisyonun Hâlen Ankara Üniversitesinde Uygulanmakta Olan Giriş Sınavı Sisteminin Diğer Üniversitelere de Teşmili Hakkındaki Kararı (s. 7-8)
3. Cemal Mıhçıoğlu- Ankara Üniversitesinde Uygulanmakta Olan Üniversiteye Kayıt ve Test Usulü ile Giriş Sınavı Sisteminin Türkiyedeki Bütün Üniversitelere Teşmili Meselesi (s. 9-16)

Komisyon'un karar metninde bu sınavın ancak test yöntemiyle tahakkuk ettirilebileceği, sınavın gerçekleştirilebilmesi için MEB Test Araştırma Bürosu'ndan yardım alınabileceği ve ayrıntıların belirlenmesi için gerekli teşebbüslerin başlatılması tavsiye edilmiştir. Raporlörlük yapan Mıhçıoğlu, merkezî sınava neden ihtiyaç olduğunu gerekçelendiren "Üniversiteye Giriş Sınavlarının Merkezî Bir Sisteme Bağlanması Meselesi" başlıklı bir metin yazarak rapora eklemiş ve 4 Haziran 1963'te tüm rektörlüklere iletmiştir. ÜAK'ın merkezî bir sınavı kabulü sonrasında Komisyon'dan talep edilen "Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş İmtihanı Yönetmeliği'ni ÜAK'a sunulmuştur. ÜAK tarafından kabul edilen bu yönetmelik 5 Şubat 1964 günü, 11625 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmış ve üniversitelere giriş sınav işlemlerini yürütecek bir "Merkezî Sistem" kurulmuştur (Mıhçıoğlu, 1969, s.7; 1974, s. 17).

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI

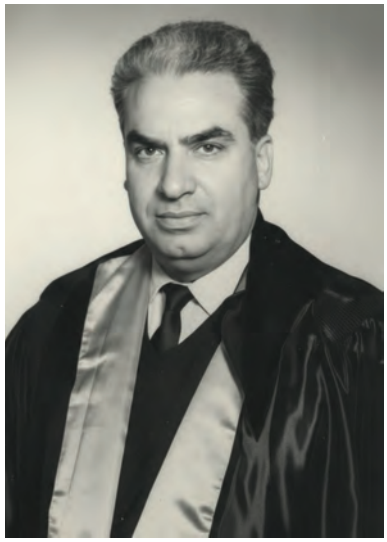
Üniversiteye Giriş Sınavlarının
Merkezî Bir Sisteme
Bağlanması Meselesi

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ - 1963 TEL: 105404

Hazırlayan :
Doç. Dr. Cemal MIHÇIOĞLU
Ankara Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi

Görsel 75: Not: Bu rapor, ÜAK tarafından görevlendirilen Komisyon'un merkezî giriş sınavları başlatan Kararı ile karara temel teşkil eden Cemal Mıhçıoğlu'nun önerilerini içermektedir (s.75).

Cemal Mıhçıoğlu anılarını topladığı eserinde raporun ve merkezî sistemle ilgili önerinin ÜAK gündemine gelmesine dair birinci elden bilgiler paylaşmıştır. Kararın şekillenmesinde etkili olan kişilerin bilinmesini ve dönemin ruh halinin anlaşılmasını sağlamaktadır (Mıhçıoğlu, 1983, s. 35): *"Üniversitelerarası Kurulda böyle bir kararın alınmasıyla*

Görsel 76: Prof. Dr. Yusuf Vardar

sonuçlanan öneri, bildiğime göre, 13 Şubat 1963 günü Bornova'da kendisiyle tanışıp konuyu açtığım Yusuf Vardar'ca götürülmüş, böylece "Merkezî Sistem"in ülke ölçüsünde kurulması yolunda en önemli adım atılmıştı. Konuyu görüşen üniversitelerarası kurulun üyeleri, Mecit Çağatay, Sulhi Dönmezer, Sedat Ersoy, Yusuf Vardar'la bendim. Bu küçük yayının sonunda yer alan 15 Mayıs 1963 günlü, somut öneriler içeren aydınlatıcı nitelikteki belgeyi önceden yazıp üyelere göndermiştim. Yarkurul, 24 Mayıs 1963te -SBF Profesörler Kurulunun profesörlüğe yükseltilmemle ilgili kararı verdiği 23 Mayısın ertesi günü- Ankara'da toplanarak yeni düzenin 1964-1965 öğretim yılında uygulanmasını da içeren olumlu kararını aldı. Bu toplantıdan sonra bir aralık Sulhi Dönmezer bu işin yürümeyeceği yolunda kötümser bir görüş belirtmiş, benim "neden yürümesin?" biçimindeki sorum üzerine gülümseyerek "başına sen geçersen yürür" karşılığını vermişti. 27 Mayıs günü yazdığım bir giriş yazısı ile birlikte bastırılan, ayrıca yarkurul kararının metnini de içeren bu yayını 4 Haziran 1963 günü bütün üniversitelere gönderttim."

Böylece ÜAK bağlı ve ona karşı sorumlu olmak üzere Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu kurulmuş ve merkezî sınav sisteminin işleyişinin Komisyon üzerinden yürütülmesi kararlaştırılmıştır. ÜAK, sınavların yürütülmesinde iki yıllık sürelerle bir üniversitenin görevi devralacağı bir model benimsemiştir. Komisyon üyeleri ve sınavdan sorumlu üniversite iki yıl sonra başka bir üniversiteye ve belirlenecek yeni Komisyon'a görevi devredecekti.[13] 1964 ve 1965 yıllarında sınavın sorumluluğu Ankara Üniversitesine verildi ve ayrıca sınavla ilgili kararları alıp gerekli iş ve işlemleri yürütmek üzere aşağıdaki Komisyon üyeleri belirlendi:

- Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu (Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanı ve Giriş Sınavı Genel Yöneticisi. AÜ SBF)
- Prof. Dr. Saffet Süray (Ankara Şehir Sınav Yöneticisi. AÜ Fen Fakültesi)
- Dr. Lütfü Öğüş (Erzurum Şehir Sınav Yöneticisi. ATAÜNİ Ziraat Fakültesi)
- Prof. Dr. Haydar Furgaç (İstanbul Şehir Sınav Yöneticisi. İÜ İktisat Fakültesi Dekanı)
- Prof. Dr. Emin Dikman (İzmir Şehir Sınav Yöneticisi. Ege Üniversitesi Fen Fakültesi)
- Prof. Dr. Berki Yurtsever (Trabzon Şehir Sınav Yöneticisi. KTÜ Temel Bilimler Fakültesi)
- Nazmi Yıldız: Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş Sınavı Bürosu Müdürü ve Ankara Üniversitesi Enformasyon Müdürü (Üniversitelerarası Giriş Sınavı Uygulama Kuralları, 1964).

İlgili Komisyon ilk merkezî giriş sınavını 1964-1965 ve 1965-1966 yıllarında gerçekleştiren çalışmaları yürüttü. Metnin bu kısmında 1965 ve 1966 yıllarında icra edilen ve Ankara Üniversitesi sorumluluğunda yürütülen ilk merkezî giriş sınavlarıyla ilgili gelişmelerin ayrıntısına bakılacaktır.

---

(13) İlk iki yıl sonunda Ankara Üniversitesi görevi İstanbul Üniversitesine devretmiş ancak sonrasında görev sürekli olarak bu üniversite üzerinde kalmıştır. Diğer üniversitelerin sınav işlemlerini üstlenecek altyapıya sahip olmaması fiilen ÜAK'ın başlangıçta aldığı iki yıllık sürelerle görevin yürütülmesi kararını işlevsiz kılmıştır.

1964-1965: İlk Merkezî Sınav Olarak Üniversitelerarası Giriş Sınavı (ÜGS)

Türkiye'nin ilk merkezî yükseköğretime giriş sınavı olan 1964-1965 yılı sınavı bir önceki yıl Ankara Üniversitesinde gerçekleştirilen giriş imtihanından çıkarılan dersler ve kazanılan deneyimlere dayalı yapılır. Ancak bu kez, sınavın tasarımı ve sistematiği üzerinde yapılan hazırlık çalışmasının ayrıntı düzeyi muazzamdır. Sınavın önemli bir özelliği sınava ilişkin hazırlanan iki ayrıntılı kılavuz metnin kapsamı ve içerdiği bilgilerin sistematiğidir. İlk metin Uygulama Kuralları, ikincisi ise Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş Kılavuzu'dur. Her ikisi de merkezî bir sınav organizasyonu için gerekli tüm idari süreçleri ayrıntısıyla tarif eden ve sınavı bir "sistem" olarak yapılandıran bütüncül bir tasarıma dayanır. Sınav hazırlıklarının ayrıntılı planlandığı ve muhtemel risklerin birçok açıdan belirlenerek öngörü çalışmasının yapıldığı bu metinlerden rahatlıkla görülebilmektedir.

Görsel 77

İlk metin olan 1964 yılı merkezî sınavı Uygulama Kuralları kitapçığı yukarıda incelenen 1963 yılı Ankara Üniversitesi Giriş Sınavı Talimat kitapçığı ile temel hatları itibarıyla benzerdir ancak kapsamı çok daha geniştir. 1964 yılı sınavının Uygulama Kuralları kitapçığına Komisyon Başkanı tarafından yazılan Ön söz başlatılan çalışmanın tarihî anlamının farkında olunduğunu gösterir niteliktedir:

T.C.
Resmî Gazete
Kuruluş tarihi : 7 Ekim 1836 - 1920
5 ŞUBAT 1964
ÇARŞAMBA
Sayı : 11625

YÖNETMELİK

Ankara Üniversitesi Rektörlüğünden :

Üniversitelere Kayıt ve Giriş İmtihanı Yönetmeliği

Madde 1 — Üniversitelere bağlı fakülte ve yüksek okullara aday kaydını ve giriş imtihanlarını düzenlemek ve yürütmek üzere, bir «Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Komisyonu» kurulmuştur.

Madde 2 — İmtihan Komisyonu, merkezî kayıt ve giriş imtihanı sistemini kabul eden Üniversitelerin Senatolarınca, iki yıl için seçecekleri birer üyeden meydana gelir.

Madde 3 — Komisyon üyeleri, aralarından birini «Genel Yönetici» olarak seçerler. Genel Yönetici, komisyonca alınan kararları tatbik eder. Aynı zamanda, komisyona başkanlık eder.

Madde 4 — Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Komisyonu :

a) Aday kaydı işlerinin yürütülmesi ile ilgili esasları tesbit eder.

b) Giriş imtihanlarının hazırlanması, tatbiki ve neticelerin değerlendirilmesinde takip edilecek usulleri belirtir ve bu konuda, ilgili kurumlara tavsiyelerde bulunur.

Madde 7 — Aday kaydının yaptırmak üzere... den, herhangi bir diploma veya diploma yerine geçen... mez. Bununla beraber, imtihanı kazanan adayların ... tirahimleri için, ilânında diplomaya veya diploma ... geye sahip olmaları lâzımdır.

Madde 8 — Giriş imtihanları test usulü ile ya... gili fakülte, bölüm ve okullara ayrılmalarında, puva... lan müesseseleri arasında bir tercih yaparken adaylı... sına ve bu müesseselerin kontenjanları gözönünde tu...

Madde 9 — Yalnızca uyruklu adayların kayıt ve ... kardaki esaslara tabi tutulmaz. Bu öğrencilerin al... fakülte veya yüksek okullarca tesbit edilir.

Madde 10 — İmtihanlarla ilgili olup bu Yönetme... olan hususlar hakkında, Komisyon gerekli kararları ...

Madde 11 — Merkezî kayıt ve giriş imtihanı sü... versite ve yüksek okulların hatırlamaları açık tutulur.

Görsel 78

"Bu yıldan itibaren uygulanmasına başlanan Üniversitelerarası Giriş Sınavı, Türk üniversitelerinin birlikte başaracakları nadir teşebbüslerden biridir. Gerek vatandaşa, gerek idareye büyük kolaylıklar sağlayan, aynı zamanda hizmetin kalitesini de geniş ölçüde yükselten yeni sistem, Türkiye'nin ihtiyaçlarından doğmuş ve Türk üniversiteleri tarafından geliştirilmiş yerli bir eserdir.

Yurt ölçüsünde bir ilgi gören ve olumlu yankılar uyandıran bu teşebbüsün en kritik safhasına gelmiş bulunuyoruz. Testlerin uygulama safhasında göstereceğimiz ciddiyet bütün gayretlerimizin başarısını tâyin edecektir.

Çalışmalarımızın bu safhası üniversite mensuplarının herşeyden önce büyük bir ciddiyet ve sorumluluk duygusu ile hareket etmesini gerektirmektedir.

Bu konuda Ankara Üniversitesinin son iki yıllık tecrübesinden elde ettiğimiz sonuçlar ve aldığımız dersler aşağıdaki noktalara mutlak bir riayetin şart olduğunu göstermiştir:

1. *Bütün görevliler, eksiksiz olarak ve zamanından önce vazifeleri başında bulunacaklardır.*
2. *Sınav salonlarında görev alan Gözcüler, yanlarında gazete, dergi ve kitap bulundurmıyacaklar ve sınav sırasında bunlarla hiçbir şekilde meşgul olmıyacaklardır.*
3. *Gözcülerin sınav sırasında bir araya gelip aralarında sohbete dalmaları sınav disiplini ile bağdaşamaz. Bu hareketten de titizlikle kaçınılmalıdır. Gözcüler, Salon Başkanlarınca kendilerine gösterilen öğrenci grubuna nezaretten başka hiçbir şey yapmıyacaklardır.*
4. *Gözcülerin, hiçbir kötü niyetleri olmadan bile sınav sırasında adaylara yaklaşmaları ve onlarla ilgilenir intibaını uyandırmaları sınavın ciddiyetine gölge düşürmekte ve sonradan -özellikle sınavı kazanamıyan öğrenciler tarafından- asılsız birçok dedikodular çıkarılmasına yol açmaktadır. Bu bakımdan, gözcülerin adaylara yaklaşmaları ve onlarla konuşmaları yasaktır. Gerek gözcüler, gerek adaylar, söyliyeceklerini başkalarının da duyacağı şekilde yüksek sesle ve uzaktan söyliyeceklerdir.*
5. *Bazı Gözcülerin sınav başladıktan sonra ellerine yedek test broşürlerinden birini alıp içini açarak incelemeye daldıkları görülmektedir. Ne Salon Başkanları, ne de Gözcüler broşürleri açmaya ve soruları incelemeye yetkili değildirler. Görevlilerin sınavın ciddiyeti hakkında da şüphe uyandırmaktan geri kalmıyan bu hareketten kesin olarak sakınmalarını rica ederiz.*
6. *Gerek test broşürlerinin, gerek cevap kartlarının eksiksiz olarak toplanması hayati bir önem taşımaktadır. Salon Başkanları, test paketleri içinden çıkacak Tutanak Çizelgesini dikkatle doldurup altını ilgililere imzalatacak ve her türlü vukuatı bu Çizelge üzerinde titizlikle tesbit edeceklerdir. Test broşürü veya cevap kartı noksan çıkan veya Tutanak Çizelgesini usulüne uygun olarak doldurmayan Salon Başkanları vazifesini yapmamış demektir ve maalesef kendilerinden hesap sormak zarureti hâsıl olacaktır.*

Diğer lüzumlu bilgilere broşürün müteakip sayfalarında yer verilmiş bulunmaktadır.

Üniversitelerarası sisteme dâhil kurumlardaki öğretim üye ve yardımcılarından önemli bir kısmı, Ankara, İstanbul ve İzmir'de Orta Doğu Teknik Üniversitesinin sınav yapacağı salonlarda görevlendirileceklerdir. Bu üniversitenin sınavına girenlerin hemen hepsi bize de müracaat etmiş bulunduğundan söz konusu öğretim üye ve yardımcılarımız bizzat kendi öğrencilerimize nezaret etmiş olacaklardır. Bu meslekdaşların isimleri tesbit edilip Orta Doğu Teknik Üniversitesine verildikten sonra sözü geçen üniversite yetkilileri kendileriyle temas edecek ve bu «Uygulama Kuralları"na benzer bir başka broşürden kendilerine dağıtılacaktır. Her iki broşür birbirine paralel hükümler ihtiva etmekle beraber bu meslekdaşlar, çalışmalarında onların broşürünü esas alacaklardır.

Sınavdan önce her üniversite şehrinde Şehir Sınav Yöneticileri tarafından toplantılar düzenlenecek ve görevli arkadaşların tereddüt ettikleri noktalar varsa aydınlatılacaktır. Bununla beraber, meslekdaşlardan müphem buldukları noktaları bize mektup veya telefonla bildirmelerini rica ederiz. Böylece sözü geçen toplantılar için de bir nevi ön hazırlık yapılmış olacaktır.

Üniversite öğretim üye ve yardımcılarının bu teşebbüsün tam bir başarıya ulaşması için ellerinden gelen gayret ve titizliği göstermelerini rica eder, saygılarımızı sunarız.

Ankara, 15 Haziran 1964
Komisyon Başkanı ve Giriş Sınavı Genel Yöneticisi
Prof. Dr. Cemal MIHÇIOĞLU

Mıhçıoğlu SBF'de yönetim bilimleri alanında örgütsel analiz, kamu yönetimi, insan ilişkileri konularında dersler veren bir profesördü. Doktora çalışması Yönetimde İnsan İlişkileri başlığını taşıyan, kurumlar ve yurttaşlar arasındaki ilişkilerin yapısına odaklanan bir örgüt ve yönetim sosyolojisi çalışmasıydı. Eserlerinin tamamına yansıyan kamu hizmetlerinin üst nitelikte, iyi tasarlanmış, devlet ile vatandaş arasında açık ve şeffaf bir iletişimi öngören, azaltılmış bürokrasiye dayalı bir bakış açısını taşıması merkezî giriş sınavları üzerinde de derin bir iz bırakmıştır.

1. Bu giriş kartını göstermeyenler imtihana alınmazlar.
2. Kart imtihandan sonra muhafaza edilmelidir.
3. Esas kayıt yapılırken, bu kart ilgili müessesaye teslim edilmelidir. Aksi halde kayıt muamelesi yapılmaz.

Giriş kartlarını kaybedenler, bir suretini 100 lira muhabilinde Kayıt ve İmtihan Bürosundan temin edebilirler.

26 29 33 45 50 96

Aday No. su 39863

ÜNİVERSİTELERARASI
1966 Yılı Giriş İmtihanı
Giriş Kartı

1. Soyadı :
2. Adı :
3. İmtihana gireceği şehir : ANKARA

Bu kısma birşey yazmayınız

İMTİHAN YERİ : Ankara Koleji Lise Kısmı Üst Yemekhane

Görsel 79

Mıhçıoğlu'nun daha en başta sınavı ele alma biçimi 1974'te sınavdan, sınavın on yıllık deneyiminden ve zaman içinde teşhis edilen ihtiyaçlarından doğacak merkezî kurumun (ÜSYM) iş yapma şeklini de belirleyecektir. Bu çerçevede Mıhçıoğlu bu tarihten itibaren sınav iş ve işlemleri bir modern kamu yönetimi deneyi/örnek olayı olarak sürekli inceleyip kayıt altına alarak baştaki tasarımının izlediği yolu ve ihtiyaçlar içinde yeniden şekillenen mantığını dakik bir şekilde takip etmiştir. Bu ilginç sosyal bilimsel "deney" ve sürece dair ayrıntıların farklı eserlerde kayıt altına alınmasına yönelik titizlik Türk yükseköğretim tarihinin en anlamlı inceleme konularından biridir. Eserlerini ve sınava dair etkinliklerini sistematik şekilde incelediğimizde ortaya çıkan çarpıcı sonuç henüz ilk sınavın tasarımında dahi temel kavramın "güven inşası" olduğunu göstermektedir. Sınav, Mıhçıoğlu'nun zihninde devlet ve vatandaş arasında sıkı bir sözleşme ve temel bir güven ilkesine denk düşmektedir.

Bu çerçevede ilk merkezî sınavın tasarım sürecinde yapılan iş ve işlemlerin örgütsel mantığının incelenmesi kaynaklar ve kurallar arasında kurulan ilişkiyi göstermektedir. Kurala dayalı, şeffaf, mevcut olan teknik, insani, eğitsel ve kurumsal kaynakların verimli kullanımı ve iş birliği fikrine dayalı olarak bir sınav yönetim sistemi geliştirilmiştir. Başlangıçta farklı kurumlar arasında iş birliğini zaruri kılan bu durum 1974'te ÜSYM kurulduğunda kaynakların merkezî bir kurum bünyesinde toplanmasıyla sonuçlanmıştır. İlk sınavın organizasyonu şu şekilde izlenebilir:

- Mıhçıoğlu merkezî sınav komisyonunun başkanı olunca MEB Test Araştırma Birimi başta olmak üzere benzer paydaş kurumlarla sınav hazırlıklarını başlatır ve işbirlikleri geliştirir.
- Sınavdan yaklaşık bir yıl önce sınavla ilgili vatandaşların merak edeceği, adayların ve uygulayıcıların bilmesi gereken bilgiler belirlenmiş ve geniş bir Halkla İlişkiler çalışması başlatılmıştır. Kamuoyu sınava hazırlanmış ve sınav kamusal bilince tescillenmiştir. 1963 yılı Mayıs ayında sınavı tanıtan bir broşürden üniversitelere, gazetelere ve yazarlara gönderilir.
- 1961 sınavı öncesi Ankara Üniversitesindeki sınavdan önce yapılan anket çalışmasının bir benzeri 1964 Nisan ayında lise müdürlerine uygulanır. Basın ile sürekli bir iletişim kanalı açılır. 19 Mayıs 1964'te bir basın bildirisi yayımlanır.
- 21 Mayıs 1964 tarihinde Ankara ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi rektörlerinin katılımıyla bir basın toplantısı yapılır, sonra tüm rektörlerin katıldığı genel bir heyete sunum yapılır.
- Mayıs ve haziran aylarında çok sayıda orta ve yükseköğretim kurumunda toplantı ve konferans ve ulusal radyoda da konuşmalar yapılır. Haziran ayı boyunca adayları bilgilendiren duyuru ve bildiriler yayımlanır.
- Sınavdan bir önceki akşam ulusal radyodan Komisyon başkanının adayları ve kamuoyunu bilgilendirmesi ile başarı dileklerini ilettiği bir program yapılır. Benzer bilgilendirme çalışmaları düzenli ve amaçlı şekilde sınav sonrasındaki aşamalar için de yapılır.
- Sınavın kurallarını ve uygulama esaslarını içeren kapsamlı rehber metin hazırlanır. Kurallar sınavla ilgili bilgileri ayrıntılı

şekilde ve örneklerle içeren bir başvuru evrakıdır aynı zamanda.

- Uygulama kuralları kitabında sınavın organizasyon modeli kurulur: Şehir sınav yöneticisi, bölge başkanı, bina sorumlusu, salon başkanı ve gözcüler. Her bir sorumlu için ayrıntılı bir yapılacak işler listesi oluşturulur. Sınavın uygulama takvimi saat ve yerler itibariyle ayrıntılı şekilde, kurallarıyla birlikte verilir (Mıhçıoğlu, 1969, s. 75-99; Üniversitelerarası Giriş Sınavı Uygulama Kuralları, 1964).

Eserlerini ve sınava dair etkinliklerini sistematik şekilde incelediğimizde ortaya çıkan çarpıcı sonuç henüz ilk sınavın tasarımında dahi temel kavramın "güven inşası" olduğunu göstermektedir. Sınav, Mıhçıoğlu'nun zihninde devlet ve vatandaş arasında sıkı bir sözleşme ve temel bir güven ilkesine denk düşmektedir.

Bu kapsamlı hazırlık sürecinin dönemin ulaşım ve iletişim sınırlılıkları ve kamu hizmetleri niteliği açısından bakıldığında oldukça ayrıntılı bir tasarım ve memnuniyet hedefi güdülerek hazırlanan öncü bir girişim olduğu görülüyor. Sonraki yıllar boyunca sınavın devam edebilmesinde bu nitelikli örgütsel ön hazırlığın ve kamuoyu çalışmasının etkili olduğu görülmüştür. 1974'te ÜSYM kurulduğunda kurumun bünyesini oluşturacak, teşkilat yapısında kurulacak birimlerin büyük kısmı ilk sınavın organizasyon mantığıyla oluşturulmuştur. Ancak 1974'e kadar sınavın tüm işleri kurumsal bir çerçeveden yoksun, mali imkânlarını sadece sınav ücretine dayalı bir Komisyon ve ona yardımcı olan yükseköğretim kurumlarının müşterek çabalarıyla yürütülür.

1974'te ÜSYM kurulduğunda kurumun bünyesini oluşturacak, teşkilat yapısında kurulacak birimlerin büyük kısmı ilk sınavın organizasyon mantığıyla oluşturulmuştur. Ancak 1974'e kadar sınavın tüm işleri kurumsal bir çerçeveden yoksun, mali imkânlarını sadece sınav ücretine dayalı bir Komisyon ve ona yardımcı olan yükseköğretim kurumlarının müşterek çabalarıyla yürütülür.

Bu hazırlık aşamalarını takiben ilk merkezî sınav 9-10 Temmuz 1964 tarihinde gerçekleştirilmiştir (ÜAK, Üniversitelerarası Giriş Sınavı Uygulama Kuralları, 1974; Eşme, 2014, s.47). Sınava Ankara, Ege, İstanbul, Karadeniz Teknik, Atatürk üniversiteleri ile Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi dâhil olur. Bu sınavın hazırlık sürecinde ilginç bir gelişme yaşanır. Kendi sınavlarını yapma kararını devam ettiren ODTÜ merkezî sınava dâhil olmaz. Test Araştırma Bürosu görevlileri Büro'nun çalışma programındaki yoğunluk nedeniyle sınavların 1964 yaz ayları başına yetiştirilmesinin mümkün olmadığını Komisyona iletir. Tek çözüm ODTÜ'nün kendi sınavı için hazırladığı testlerin kullanılmasıdır. Komisyon ODTÜ'ye sınava dâhil olması teklifini yenilese de ODTÜ yönetimi bunu kabul etmez. Ancak sınav için hazırladığı soruların merkezî seçme sınavı için de ortak olarak kullanılmasını kabul eder. Bu ilginç durum nedeniyle aynı sınavda hem merkezî sınavın

hem de ODTÜ'nün cevap kâğıtları ayrı ayrı kullanılır. TAB'ın yaz ayları başına soruları yetiştiremeyeceğini iletmesi nedeniyle ODTÜ'nün hazırladığı soruları kullanma fikri o dönemde Ankara Üniversitesi rektörlüğü yapan İhsan Doğramacı tarafından Komisyon Başkanı Cemal Mıhçıoğlu'na önerilir (Mıhçıoğlu, 1969, s. 30-33).

Doğramacı ve Mıhçıoğlu'nun yolları tam on yıl sonra bu kez ÜSYM kuruluş çalışmaları sırasındaki kritik ÜAK kararları alınırken yeniden kesişecektir. Bu ilginç başlangıç anına dair durum Mıhçıoğlu (1969, s. 32-33) tarafından şu şekilde anlatılmaktadır:

"O günlerde Orta Doğu Teknik Üniversitesinin merkezî sisteme katılmak istemediğini kendisine bildirdiğimiz Ankara Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. İhsan Doğramacı, pek ilginç bir buluşla "o halde biz onlara katılalım" cevabını verdi. Merkezî sistemle ODTÜ arasındaki iş birliği, o zaman 5 üniversiteyi (98 fakülte, bölüm ve yüksek okulu) kapsayan merkezî sistemin bu üniversiteye "katılmasıyla" mümkün oldu. Kayıtlar sona erdiği zaman, sınava girmek üzere ODTÜ'ne 6.506, merkezî sisteme ise 33.760 adayın başvurmuş olduğu görüldü. İki üniversitenin rektörleri (Prof. Dr. İhsan Doğramacı ve Kemal Kurdaş) tarafından bu konuda imzalanan -hazırlıklarını adı geçen rektörlerle temas ederek bizim yaptığımız protokolün ilk maddesinde "Ankara, İstanbul, Ege, Atatürk ve Karadeniz Teknik Üniversiteleri ile Üniversitelerarası Giriş Sınavı Sistemine (Merkezî Sistem) dâhil diğer müesseseler, ilişik gerekçede gösterilen sebeplerle, 1964-1965 ders yılı giriş sınavlarında Orta Doğu Teknik Üniversitesine katılmak, aynı test soruları ile, aynı günlerde imtihan yapmak karar ve arzusunu izhar etmişler ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörü ile merkezî sisteme dâhil üniversitelerle yüksek öğretim müesseselerini temsilen Ankara Üniversitesi Rektörü arasında bu hususta mutabakata varılmıştır" deniyordu. Aradaki işbirliği esas itibariyle iki tarafın da aynı testleri kullanmasından ibaretti. Adayların gerek ODTÜ'ne, gerek merkezî sisteme ayrı ayrı başvurup aday kaydı yaptırmaları ve ayrı ayrı harç yatırmaları gerekiyordu. Giriş sınavları 9-10 temmuz 1964 tarihlerinde Ankara, Adana, Burdur, Bursa, Diyarbakır, Edirne, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir ve Trabzon'da yapılacaktı. Hem merkezî sisteme üye kurumların, hem de ODTÜ'nin giriş sınavına katılmak isteyen adayların sınavı ODTÜ'nin düzenlediği şekilde ve bu üniversitenin nezareti altında yapılacak, bu öğrencilerin sınav sonuçları sonradan merkezî sisteme intikal ettirilecekti. Sınavlardan sonra cevap kartları Test ve Araştırma Bürosunca ODTÜ'ne girmek isteyen öğrenciler bakımından tasnif edilip değerlendirilecek ve sonuçlar ODTÜ'ne bildirilecekti. ODTÜ sonuçları alındıktan sonra cevap kartları, sadece ODTÜ'ne girmek isteyenlerinki hariç, tümüyle merkezî sisteme üye kurumların değerlendirme işlemine tabi tutulacaktı. Bu işlemi mümkün kılmak üzere, merkezî sisteme üye kurumlara başvuran öğrenciler, aynı zamanda ODTÜ'ne başvurmuşlarsa bunu merkezî sistemin kayıt kartonlarında göstermeye mecbur tutulacaklardı."

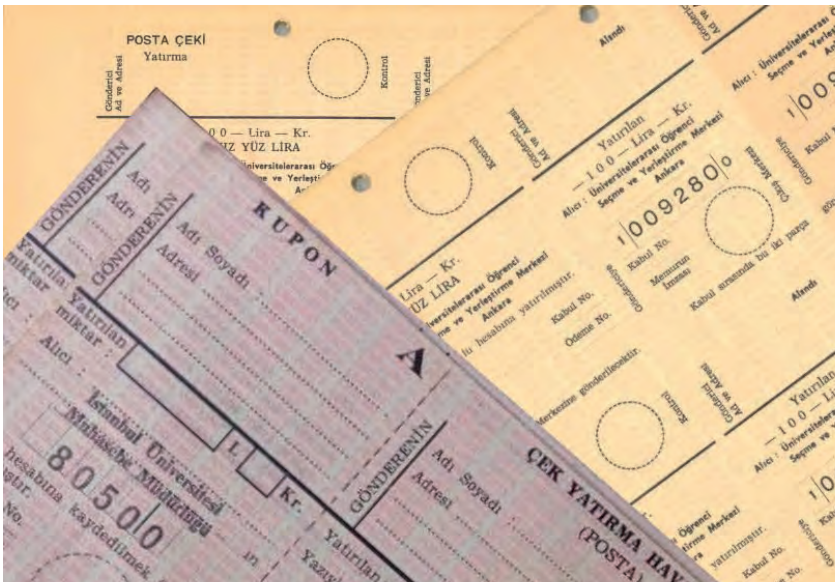

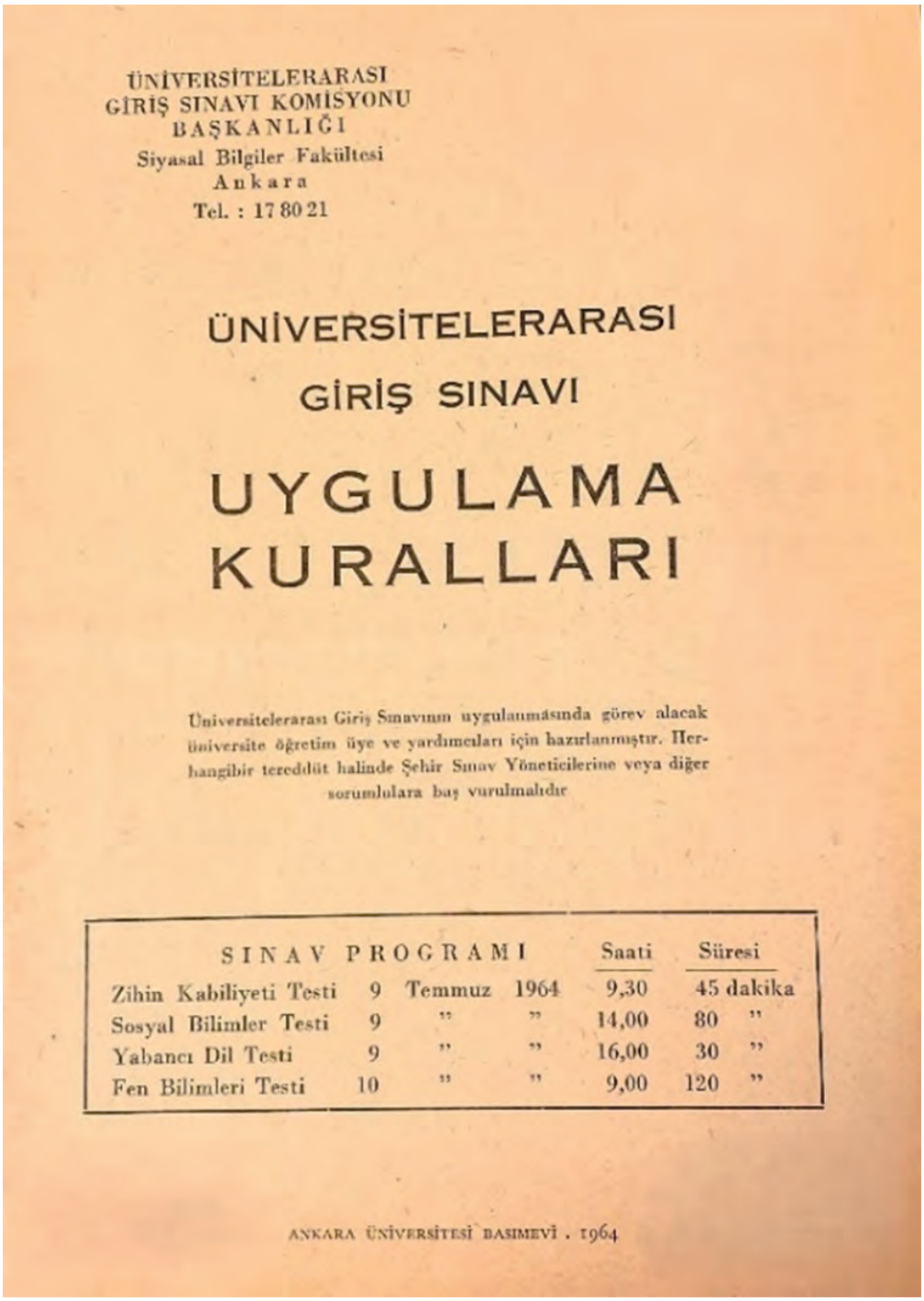
Görsel 80

ODTÜ tarafından hazırlanan sınavlar aynen uygulansa da yabancı dil testlerinin (İngilizce, Fransızca, Almanca) Test ve Araştırma Bürosu tarafından hazırlanması kararı alınır (Mıhçıoğlu, 1969, s.32). 9-10 Temmuz 1964 yılında uygulanan Üniversitelerarası Giriş Sınavı Zihin Kabiliyeti Testi, Sosyal Bilimler Testi, Yabancı Dil Testi ve Fen Bilimleri Testinden oluşuyordu. Sınavın uygulandığı yerler belirli bölge merkezleridir: Ankara, İstanbul, İzmir, Erzurum ve Trabzon. Sınav iki güne ayrılmış ve tek bir merkezden yönetilmiştir.

Sınav işlemlerini yürütmek üzere Ankara Üniversitesi bünyesinde kurulan Haberleşme ve İstatistik Müdürlüğü (Kayıt ve Giriş Sınavı Bürosu olarak da geçen) gerekli işlemleri yürütür. Yine sınavdan önce sınava yönelik beklenti ve algıları belirlemek üzere öğretim üyeleri ve lise müdürleri arasında anketler yapılır. Sınavın kamu iletişimine önem veren Komisyon 19 Mayıs 1964'te sınavla ilgili ilk basın bildirisi yayımlayarak yeni sistemi kamuoyuna tanıtır. Sınav kayıtları 20 Mayıs ila 20 Haziran tarihleri arasında sadece posta yoluyla yapılır. Haziran ayı içerisinde TAB ile iş birliği içinde test broşürleri ve cevap kartları özel güvenlik önlemleriyle basılır ve paketlenir. Bir diğer ilginç uygulama başvuran adaylar içinde hileye başvurması muhtemel adaylar için SBF öğrencilerinden oluşan 11 kişilik bir ekiple bir tarama yapılmasıdır. Mükerrer kayıtları tespit için soyadı listeleri alfabetik olarak denetlenir. Görme engelli (o günkü isimlendirme ile kör) öğrenciler için özel düzenlemeler yapılır. İlk sınav Ankara, İstanbul, İzmir, Erzurum ve Trabzon'da yapılır. 16 Eylül 1964'de açıklanan sınav sonuçlarına göre 26 Eylül'e kadar asil listeden kayıtlar gerçekleşir. Sınavda başarılı olan 9.724 adayın bilgileri, Kazananlar

Görsel 81

ÜNİVERSİTELERARASI
GİRİŞ SINAVI KOMİSYONU
BAŞKANLIĞI
Siyasal Bilgiler Fakültesi
Ankara
Tel. : 17 80 21

ÜNİVERSİTELERARASI GİRİŞ SINAVI

UYGULAMA KURALLARI

Üniversitelerarası Giriş Sınavının uygulanmasında görev alacak üniversite öğretim üye ve yardımcıları için hazırlanmıştır. Herhangibir tereddüt halinde Şehir Sınav Yöneticilerine veya diğer sorumlulara baş vurulmalıdır

SINAV PROGRAMI				Saati	Süresi
Zihin Kabiliyeti Testi	9	Temmuz	1964	9,30	45 dakika
Sosyal Bilimler Testi	9	"	"	14,00	80 "
Yabancı Dil Testi	9	"	"	16,00	30 "
Fen Bilimleri Testi	10	"	"	9,00	120 "

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ . 1964

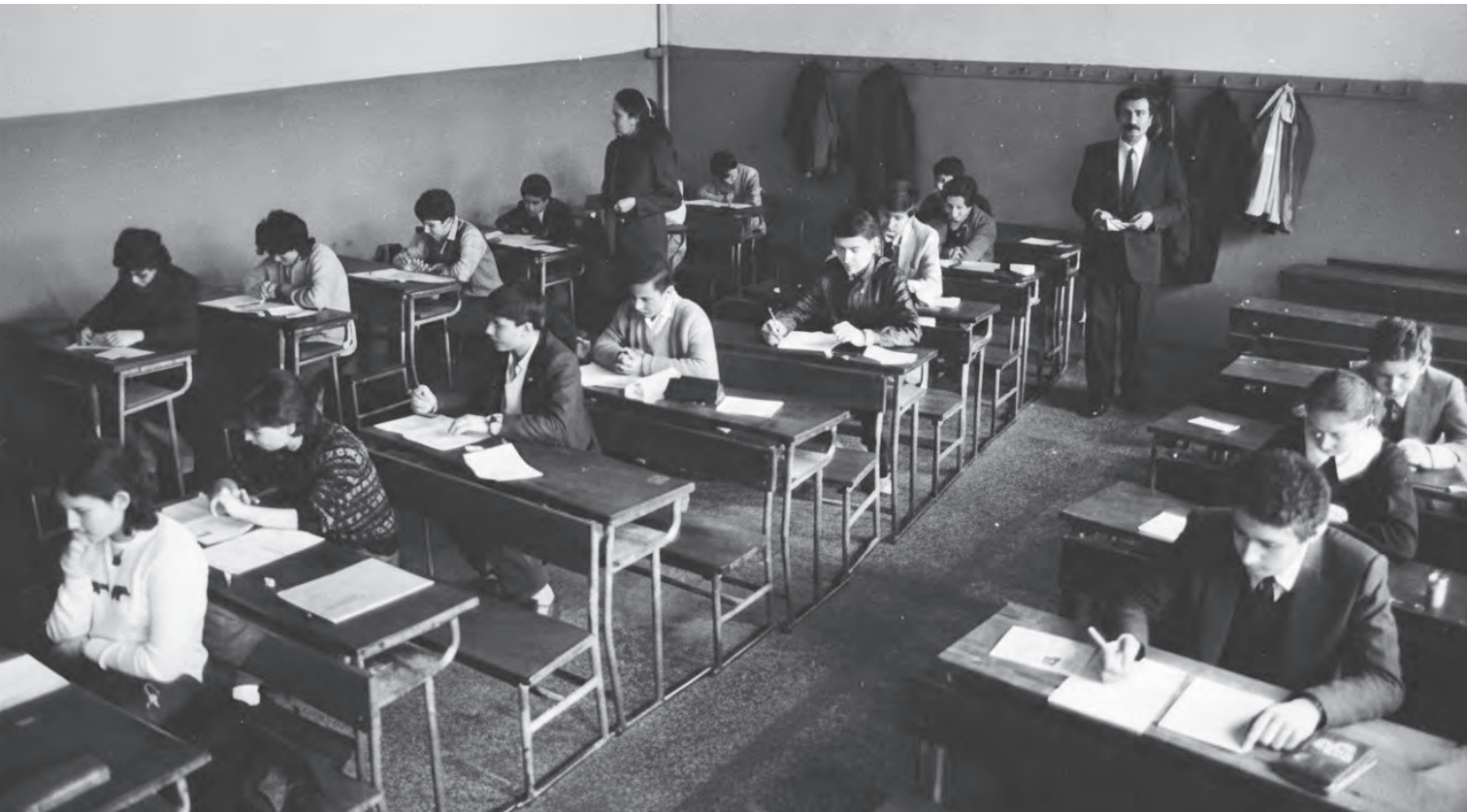
Görsel 82

Listesi adıyla ve puanlarıyla birlikte 486 sayfa hâlinde hazırlanarak ilgili kurumlara dağıtılır. 16 Eylül ile 23 Kasım arasında ise yedek listedeki kayıtlar iki aşama hâlinde yapılır. İÜ yedek kayıtların birinci aşamasına değil ikinci aşamasına katılır. Yedek alımlarda elle tasnif ve elektronik beyin kullanılır. 23 Kasım 1964'te Komisyon Başkanlığı, nihai kayıt listelerini talep ederek birinci yıl uygulamasını sonlandırmıştır (Mıhçıoğlu, 1969, s. 30-38).

İlk merkezî sınavı değerlendirmesinde Mıhçıoğlu; sınavların tarafsızlığı, güven duygusu oluşması, önceki yıllardaki sınavlara göre asayiş sorunlarının azalması, şeffaflık ve kırtasiyeciliğin giderilmesi açısından başarılı olduğunu belirtir. Karşılaşılan en temel sorunlar ise yetersiz personel, ödenek azlığı, mali zorluklar, dış kurumlarla koordinasyon güçlükleri, öğrencilerin bilgi eksikliği gibi hususlardı (Mıhçıoğlu, 1969, s. 46-48).

Sınavdan sonra 11 Temmuz'da çıkan bir gazete haberi "Üniversite giriş imtihanları bitti." başlığıyla verilmiş ve Mıhçıoğlu'nun "Sınavları hadisesiz atlattık, hepsi gül gibi geçti." ifadesi öne çıkarılmıştır. Haberde edebiyat şubesi mezunlarının soruların çok zor olduğundan yakındığı, sınavın fen şubesi mezunlarına göre hazırlanması nedeniyle fen şubesi mezunlarının puanlarının 0.5, edebiyat şubesi mezunlarının puanlarının ise 0.2 ile çarpılacağı belirtilmiştir. Sınavların Ankara'da elektronik beyinden geçirilmeye başlanacağı ve bu beynin oyuna gelmeyip öğrencilerin kurnazlık yaparak beş şıktan birini işaretleyecekken iki şıkkı birden işaretlemesini bile fark ettiğini ve özel bir jeneratörle çalıştığını belirtmiştir. Mıhçıoğlu ayrıca Ankara'da inceleme safhası bittikten sonra İTÜ'deki elektronik beyine de başvurulacağı ve burada puanların son bir kez daha kontrol edileceğini belirtmiştir (Milliyet, 11 Temmuz 1964, s. 1, 6).

Görsel 83: Üniversite Giriş Sınavı, (Anadolu Ajansı)

Üniversite giriş imtihanları bitti

İmtihan kâğıtları bugün Ankara'da elektronik beyinle değerlendirilecek

ANKARA, ÖZEL

BEŞ Üniversiteye giriş sınavları dün sona ermiş, Komisyon Başkanı Prof. Cemal Mıhçıoğlu «Sınavları hâdisesiz atlattık, hepsi gül gibi geçtiş demiştir.

Ankara'da sınavlara giren Edebiyat Şubesi mezunu öğrenciler ise, dünkü soruların çok zor olduğunu, büyük bir kısmını yapamadıklarını söylemişlerdir.

Sınav Komisyonu Başkanı da bu hususu doğrulamış, «Sorular Fen Şubesi mezunlarına göre hazırlanmıştır. Bu sorulardan Fen Şubesi mezunlarının aldıkları puanlar, 0.5 ile Edebiyat Şubesi mezunlarının aldıkları puanlar ise 2 ile çarpılacaktır» demiştir.

Sınav kâğıtları bugün Ankara'ya gelmiş olacak ve kâğıtların elektronik beyinden geçirilmesine başlanacaktır.

Devamı Sa. 7, Sü. 1 de

Üniversite giriş imtihanı

Başlarafı Birincide

Bu beyin cevap kartlarındaki doğru, yanlışları değerlendirecektir, Eğer öğrenci bir sorunun beş şıkkından birini işaretliyecekken iki şıkkı doğru diye işaretlemişse, elektronik beyin oyuna girmeyip nemen bunu farketmekte ve öğrencinin kurnazlık yaptığını ortaya koymaktadır.

Elektronik beyin özel bir jenatörle çalışmaktadır.

Ankara'da inceleme safhası bittikten sonra, İstanbul Teknik Üniversitesinde bulunan elektronik beyine başvurulacak, burada son puan değerlendirmesi yapılacaktır.

Görsel 84: Milliyet, 11 Temmuz 1964

Yine 26 Temmuz'daki başka bir haberde ise Mıhçıoğlu sınavın teknik süreci ve güvenliği hakkında bilgiler vermiştir. Elektronik gözün öğrencilerin kaç soruyu cevaplandırdıkları kadar kaç soruyu cevaplandırmadıklarını da okuyabildiğini belirtir. Haber metninde Mıhçıoğlu, sınav kâğıtları üzerinde "o kadar titizlikle durulmaktadır ki, bir sınav kâğıdının kaybolması, değiştirilmesi imkânı gerçekten yoktur" demektedir. Hem içeride hem de dışarıda gözetleyicilerin olduğunu, içeride çalışanların yan gözle izlendiğini, kapıların cezaevi kapısı gibi mazgallı olduğunu ve sınav kâğıtlarının baskı ve klişe işlemlerinde okuma yazması olmayan personel çalıştırıldığını belirtmiştir. Haberde sınav kâğıtlarını değerlendiren ODTÜ'deki elektronik beyinle okumanın bittiği ve bu işlemden sonra son inceleme ve fakültelere göre değerlendirmenin İTÜ'de yapılacağı ve eylülün ilk haftasında sonuçların açıklanacağı belirtilmiştir (Milliyet, 26 Temmuz 1964, s. 6).

İlk merkezî sınavın bir diğer özelliği, kazanan öğrencilerin listelerinin açıklanması ve sınavın istatistiksel sonuçlarının İstanbul Teknik Üniversitesi bünyesindeki Elektronik Hesap Merkezi uzmanları tarafından yapılmasıydı. Bu merkez, sınav sonuçlarına ilişkin istatistiksel analizini bir yıl sonra yayınlamıştır (İpek, 1967, s.1-3, 27-28). Türkiye'nin üniversitelerdeki ilk bilgisayar merkezî olan bu birim Makine Mühendisliği bölüm başkanı da olan ve TÜBİTAK'ın kurucu genel sekreterliğini de yapan Prof. Dr. Mehmet Nimet Özdaş tarafından

Görsel 85

1962 yılında kurulmuştur. IBM 1620 bilgisayarlarının kuruluşuyla açılan merkez İTÜ'de sonraki yıllarda gelişecek bilgisayar ve bilişim alanlarının öncüsüydü ve tasarım, statik hesap, numerik analiz gibi alanlarda ülkenin ilk uzmanlarının yetişeceği akademik birimdi (Özkan, 2005, s. 87-90).

Merkezin ilk işlerinden birisi sınav komisyon başkanı Mıhçıoğlu'nun bu birimle kurduğu bağlantı ile ilk merkezî sınavın bilgi işlem işlerinin üstlenilmesiydi. Hem sıralama hem de yerleştirme işlemlerini merkezî olarak yapan ilk iki yıldaki sınavlarda, üniversiteye giriş işlemleri merkezîleştirilirken dönemin test geliştirme ve bilişim alanındaki ilk yenilikleriyle de olabilecek en optimum ilişkinin kurulduğu görülüyor. Bu başarılı başlangıç ve oluşturduğu güven sonraki yıllarda yaşanacak çeşitli ve zaman zaman ciddi sorunlara rağmen sınavın devam ettirilmesinde rol oynadı. Sonraki yıllarda başarının kısmen (sıralama yapmaya devam ederken yerleştirme işleminin yapılmasından vazgeçilmesi nedeniyle adayların memnuniyetinde yaşanan düşüş) devam ettirilebilmesi Mıhçıoğlu'nun ilk yıllardaki test geliştirme, sınav organizasyonu ve güvenliği ve bilişim temelli sonuç açıklama olarak özetlenebilecek yönetim anlayışıyla bağlantılıydı. Bu arayışların oluşturduğu kurumsal çerçeve, 1974'te ÜSYM kurulurken yaşanacak yönetsel tartışmalarda da tekrar gündeme gelecektir.

İlk merkezî sınavın bilişim işlemlerini yapan İTÜ Elektronik Hesap Merkezi sınav sonuçlarına dair çok önemli bir eser yayımlamıştır. Sınavın istatistiksel sonuçlarını özetleyen 1964-65 Ders Yılı Üniversitelerarası Giriş Sınavı Sıralaması ve Bazı İstatistik Sonuçları başlıklı metinde sınavda kullanılan sıralama, çözüm yöntemi

INCELEMELER

İ.T.Ü. Elektronik Hesap Merkezi Çalışmaları

Yazan :
Muzaffer İPEK
Y. Müh.
İTÜ Elektronik Hesap Merkezi
Teknik Kısım Şefi

1. Gaye :

1964 yılı Ocak ayında hizmete açılan İstanbul Teknik Üniversitesi Elektronik Hesap Merkezi, kısa zaman içinde bir müddet zarfında Üniversiteye yeni imkânlar sağlamış bulunmaktadır. İTÜ Elektronik Hesap Merkezinin (İTÜHM) kuruluş gayeleri arasında başlıca şu hususlar belirtilebilir :

1 — İTÜ mensup ve öğrencilerine hesaplama ile ilgili modern metodları tanıtmak,

2 — İTÜ öğretim üye ve öğrencilerinin araştırma, tez veya projelerinde karşılaştıkları nümerik hesapları istenilen doğrulukta ve süratle yaptırılmalarını sağlamak,

3 — İTÜ dışındaki eğitim kurumlarının bilimsel araştırmalarına yararlı olmak,

4 — Endüstrinin teknik ve ekonomik problemlerinde yardımcı olmak,

5 — İTÜ'nün millî kalkınma davasında daha etkili olmasını sağlamak,

2. Yönetim ve Personel :

İTÜ Elektronik Hesap Merkezi İTÜ Rektörlüğüne bağlı bir kuruluş olup, Senatoca seçilmiş beş İTÜ Profesöründen müteşekkil bir Yönetim Kurulu ile Yönetim Kurulu üyeleri

Şekil : 1

arasından seçilen Müdür tarafından yönetilmektedir. Merkezin çeşitli işleri ,görevleri aşağıda belirtilen personel tarafından yürütülmektedir.

1 Teknik Kısım Şefi
2 Program Danışmanı
1 Program Koordinatörü
1 Ana Makinalar Operatörü
1 Yardımcı Makinalar Operatörü
1 Sekreter.

3. IBM 1620 Data Proses Sistemi :

İTÜ Elektronik Hesap Merkezinde IBM 1620 Data Proses Sistemi faaliyette bulunmaktadır. Bu sistem, bilimsel ve teknolojik maksatlar için gayet uygun ve ölçmüş, tecrübeleştirilmiş bir elektronik hesap makinası olup, eskiden daha büyük ve daha pahalı sistemlerin hatz olduğu kapasite, hız ve doğrulukta çalışmaktadır. Diğer data proses sistemleri gibi IBM 1620 sistemi de esas itibariyle Giriş/Çıkış, Hafıza ve Merkez Proses Ünitelerinden ibarettir. Sistemi çeşitli Giriş/Çıkış ve Hafıza Üniteleri ile donatarak genişletmek mümkündür.

İTÜ Elektronik Hesap Merkezinde halen mevcut üniteler Tablo 1 de verilmiştir.

TABLO : 1

Tip	İsim	Adet
IBM 1620	Merkez Proses Üniteci	1
IBM 1622	Kart Okuyucu ve Delici	1
IBM 1623	Ilâve Hafıza	1
IBM 1311	Disk Hafıza	1
IBM 1443	Printer	1
IBM 447	Muhasebe Makinası	1
IBM 085	Kart Dişici	1
IBM 026	Kart Delme Makinası	3

IBM 1620 Merkez Proses Ünitesi : Bu ünite aritmetik ve kontrol kısımlarını çekirdek hafızasız (core storage) 20,000 pozisyonunu ve konsolu ihtiva eder. Ayrıca hem giriş hem çıkış için kullanılabilen bir daktilosu vardır. Bu daktilonun çıkış hızı saniyede 15 karakterdir. Sistemin bir bütün halinde çalışması merkez proses ünitesi yardımiyle sağlanır. (Şekil : 1).

IBM 1622 Kart Okuyucu ve Delici : Makinayı kartla girişler ve kartla çıkışlar bu ünite yardımı ile yapılır. Kart Okuyucu ve kart delici kısımları birbirinden tamamen bağımsız olarak çalışır. Dakikada 250 kart okuyup, 125 kart delebilir. Kart okuyucu, konsoldaki daktilo dışında, sistemin başlıca giriş ünitesini, kart delici ise önemli bir çıkış ünitesini teşkil eder. (Şekil : 2).

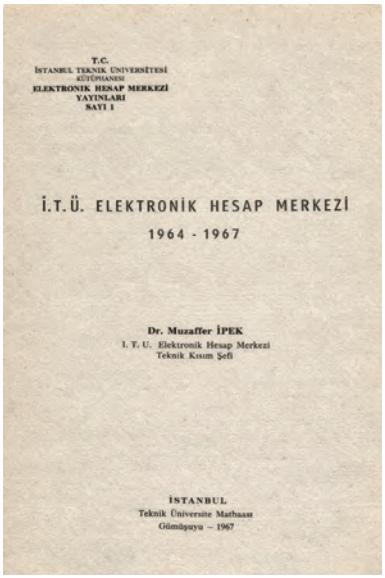
Şekil : 2

IBM 1623 Ilâve Hafıza : Bu ek hafıza Merkez Proses Ünitesindeki 20.000 pozisyonluk çekirdek hafızaya ilâveten 20.000 pozisyonluk bir çekirdek hafızayı ihtiva eder ve böylece bütün hafızası 40.000 pozisyona yükselmiş olur. 40.000 pozisyonluk hafıza, karşılaşılan problemlerin bir çoğu için yeterli olup, ileride ihtiyaç duyulduğu takdirde hafızayı 20.000 pozisyon daha genişletmek imkânı da mevcuttur. (Şekil : 3)

Görsel 86

ve uygulama adımları hakkında yöntemsel bilgiler verilir. Eser üç bölüme ayrılır:

1. Sınavla ilgili temel bilgiler ve sınavın ölçtüğü konuların kapsamı hakkında bilgiler Sıralama sürecinde elektronik hesap makinesi kullanılarak ayrıntılı bir iterasyon yöntemi uygulanır. Bu kısımda sıralama sorununun üç aşamada çözümlendiği belirtilir.

Görsel 87

Görsel 88

a. Arttırılmış kontenjanlara göre minimum puanların elde edilmesi (çok adımlı iterasyon)

b. Mutlak kontenjanlara göre minimum şartların elde edilmesi (tek adımlı iterasyon)

c. Son kontrol

2. İstatistiksel analizden elde edilen sonuçlar
3. İstatistiksel sonuçlarla ilgili grafikler

Rapora göre sınava katılan 33.763 adaydan 9.724'ü 98 fakülteye yerleştirilmiş, geri kalan 24.039 aday kontenjan dışı kalmıştır. Sıralama işleminin temel amacı, adayların başarı derecelerine göre istedikleri kurumlara en adil şekilde dağıtılmasını sağlamaktır. İşlem süreciyle ilgili özetle şu bilgiler verilir (Utku ve İpek, 1965):

- Başlangıçta gönderilen 33.690 kartın 812'sinde hata bulunmuştur. New York'tan gelen 53 karttan 7'si de hatalı çıkmıştır.
- Hatalı kartların düzeltilmesi ve yeni eklenen kartlarla birlikte toplam 33.763 aday sıralama işlemine girmiştir.
- Zaman kazanmak amacıyla hatalı kartlar beklenmeden iterasyonlara başlanmıştır. İlk iterasyon 8 adım, düzeltilen kartlarla yapılan ek iterasyon ise 7 adım sürmüş, toplam 15 adımda sıralama tamamlanmıştır.
- 15 adım sonunda 10.589 aday kurumların minimum puanlarını tutturarak arttırılmış kontenjanlar içinde kalmış, 23.174 aday elenmiştir.
- Kontenjan fazlası olan 865 aday (%8.9) SON programı ile tek adımda elenmiştir. Bu işlem sonucunda 49 kurumda (%50'si) minimum puanlar ortalama 1.25 puan yükselmiştir.
- Elenen kontenjan fazlası adayların dağılımı: Sosyal Kurumlar (%9.4), İktisat Fakültesi (%8.2), Fen Kurumları (%4.9).
- Sıralama sonunda sadece bir kurumda (90 No'lu) kontenjan 6 kişi eksik kalmış, 9.718 aday kurumlara girme hakkı kazanmış ve 24.045 aday elenmiştir.

Metinde yapılan işlemlerin iki temel amacı olduğu belirtilir. Bunlardan ilki sıralama çözüm yöntemini ve uygulanan sıralama işlemini açıklamak iken ikincisi gelecek yıllarda sistemin geliştirilmesi için faydalı olabilecek ilk yıl uygulamasına ait istatistik bilgileri derlemektir. Uzmanlara göre sıralama işleminin doğruluğu için iki temel şartın gerçekleşmesi gerekmektedir. İlk olarak kontenjan dışı kalan her adayın puanının, nitelikçe uygun olduğu ve istediği tüm kurumların asgari giriş şartlarının altında kalması gerekir. İkinci olarak ise kontenjan içindeki her adayın puanının, kabul edildiği kurumdan önce istediği ancak nitelikçe uygun olduğu tüm kurumların asgari giriş şartlarının altında kalmalıdır.

Sıralama işlemleri için şu programlar kullanılır:

- ELE Programı: Bu program, "Ana Bilgi Kartları"ndaki hataları (isim/soyadı eksikliği, yanlış kodlar, yaş sınırlaması, cinsiyet-kurum uyumsuzluğu, dil sınavı uyumsuzluğu vb.) kontrol eder ve hatalı

Üniversite sınavında başarı gösteren okullar belli oldu

Bu yıl Üniversite ve Yüksek Okul imtihanlarına giren 33.763 öğrenci arasında Haydarpaşa Lisesi mezunlarından 17 yaşındaki Ruşen Omak 174 puanla birinci olmuştur. İstanbul Teknik Üniversitesi imtihanlarında da Galatasaray Lisesi öğrencilerinden Önder Korfalı 914 puanla birinciliği kazanmıştır.

Üniversite giriş sınavında başarı gösteren öğrencilerini yetiştikleri liseler arasında yapılan genel tasnifte ilk dereceyi Robert Koleji almıştır.

Genel tasnifde ilk beş sıra şöyledir: 1 — Robert Koleji, 2 — İzmir Koleji, 3 — Tarsus Koleji, 4 — Saint

Devamı Sa. 7, Sü. 2 de

Görsel 89: Milliyet, 22.10.1964

Üniversite imtihanlarında 33.763 öğrenci arasında birincilik kazandı

RUŞEN OMAK, 17 yaşında ve Bakırköy'de oturan orta halli bir işçi ailesinin 4 çocuğundan biridir. İlkokul, ortaokul ve lisesi birincilikle bitirmiş, üniversite giriş imtihanlarında en yüksek puanı alarak gene büyük muvaffakiyeti sağlamıştır. Eczacılık Fakültesine giren Ruşen, aynı zamanda Amerika imtihanını da kazanmıştır. Eczacılık yerine Amerika'ya giderek Yüksek Kimya Mühendisliği tahsil edecektir. Yukarıda Ruşen Omak görülüyor. (Foto: HA)

Eczacılık Fakültesi'ne giren öğrenci Amerika imtihanlarını da kazandı

Bu yıl ilk defa olarak, merkezden yönetilen bir sistemle, Üniversite ve Yüksek Okullara müracaat eden 33.763 öğrenciden, Haydarpaşa Lisesi mezunu 17 yaşındaki Ruşen Omak, tuttuğu 174 puanla en "başarılı öğrenci" ünvanını almıştır. Ruşen Omak'ın tuttuğu başarıa diğer hiçbir öğrenci varamamış ve kendisi, İstanbul Eczacılık Fakültesine birincilikle girme hakkını elde etmiştir.

Bakırköy, Şemerbank Evlerinde orta halli bir işçi ailenin 4 çocuğundan üçüncüsü olan Ruşen Omak'ın, tahsil hayatındaki başarısı, daha ilk tahsilini tamamladığı Behramağa İlkokulunda başlamış ve bu başarısı Bakırköy Ortaokulunda da aynı derecede devam etmiştir. Üç yıl önce açılan Devlet Lise parasız yatılı imtihanlarında da, büyük bir başarı göstererek, Haydarpaşa Lisesine kabul edilmiş ve hiçbir zaman 5 den aşağı almadığı notları mezuniyeti sırasında da aynı olmuştur. Haziran döneminde öğrencisi olduğu 6-Fen sınıflarından mezun olan 13 öğrencinin de basında görülmüştür.

AMERİKA'YA GİDECEK

Ruşen Omak'ın başarısı, sadece Üniversiteye birincilikle girmek de değildir. O, Üniversite imtihanlarından sonra, devletin açtığı Amerika imtihanlarını da kazanmış, bu bakımdan, birinci başarısı onun için sadece manevi yönden bir kazanç teşkil etmiştir. Amerika, Ruşen'e, kendi ifadesiyle, en az sevdiği bir dersin, tahsil yolunu açmış-

(Devamı Sa. 9, Sü. 1 de)

Görsel 90: Merkezî Sınavın ilk birincisi Ruşen Omak, Hürriyet, 19 Eylül 1964

kartlar için mesajlar üretir.

- SAY Programı: Sıralanmış kartların kontrolünü ve sayımındaki hataları önlemek amacıyla kullanılır. Minimum puanı belirler ve o puandaki diğer adayları da arttırılmış kontenjana dâhil eder.
- DEL Programı: İlk isteklerine göre açıkta kalan adayları toplar, diğer isteklerini ve hafızadaki minimum puanları karşılaştırır. Girebilecek durumda oldukları kurumlar için yeni kartlar deler.
- SON Programı: Kontenjanlı kurumların tam kontenjan hizasından kesilmesini sağlar. Minimum puanlı adayların tüm niteliklerine göre sıralanmasını kontrol eder ve hataları tespit eder. Bu aşamada kontenjan fazlası adayların elenmesi ve yeni delinen kartların dağıtılması esastır (Utku ve İpek, 1965).

İlk merkezî sınavda MEB-TAB ve ODTÜ ile yapılan verimli iş birliğinin yanı sıra sınava dâhil olmayan bir diğer kurum olan İTÜ ile de -Türkiye'de ilk açılan elektronik hesap merkeziyle- sınav sonuçlarının istatistiksel değerlendirilmesi için anlamlı bir iş birliği yapılmıştır. Böylece imkânları sınırlı bir Komisyon marifetiyle yürütülen ilk merkezî sınava ilişkin bir analiz, sınavın seçme ve yerleştirme işlemlerinin metodolojisine dair sistemli bir açıklama da günümüze kalmıştır. Sınavın işleyiş kuralları ortaya çıkmış, kullanılacak kaynaklar, türleri ve yerleri belirlenmiş ve görev ve sorumluluk akışları örgütsel olarak hiyerarşik hâle getirilmiştir. 1964 yılı ülke çapında yapılan bir merkezî test sınavının miladı olmuştur.

1965-1966: İkinci Kez Yapılan Üniversitelerarası Giriş Sınavı (ÜGS)

1965-1966 yılında gerçekleştirilen merkezî sınavın ikinci uygulaması bir önceki yıl yapılan sınavın işleyiş kurallarını tekrarlamıştır. Sınav öncesinde soruların Ankara Üniversitesi tarafından hazırlanması, gerekli işlemlerin yürütülmesi ve diğer hazırlık çalışmalarının tamamlanması için çalışmaları görevli komisyon yapmıştır. Yenilenen sınav komisyonu üyeleri yine ilgili yüksek eğitim kurumlarının belirledikleri temsilcilerden oluşmaktaydı. Komisyon üyeleri şu isimlerden oluşmaktaydı: (Üniversitelerarası Giriş Sınavı Uygulama Kuralları 1965-66 Ders Yılı, 1965, s. 2):

Üniversitelere 3000 öğrenci daha alınıyor

Yedek kayıtları için esas olan geçerli puan listeleri açıklandı. Adaylar 18 - 23 Ekim günleri arasında yedeklik için başvuracaklar

ANKARA, A.A.

ÜNİVERSİTELERARASI Giriş Komisyonu Başkanı Prof. Cemal Mıhçıoğlu dün «İkinci safha yedek öğrenci alınmasıyla, Üniversitelere, listelerde adı olmayan üç bin öğrencinin daha girebileceğini» söylemiştir.

Mıhçıoğlu, yedek olarak girebilecek öğrencilerin asgarî puan sınırlarının bir liste halinde yayınlandığını, bu puanları tutturanların yedek olarak üniversiteye girmek için dilekçe ile başvurabileceklerini açıklamıştır. İkinci safha yedeklik müracaatları 18 - 23 Ekim tarihleri arasında yapılacak, sonuçlar 20 Ekim'de açıklanacaktır. Mıhçıoğlu adayların bundan önce verdikleri dilekçelerin yedeklik müracaatı için yeterli olmadığını da belirtmiştir.

Görsel 92: Milliyet, 18 Ekim 1965

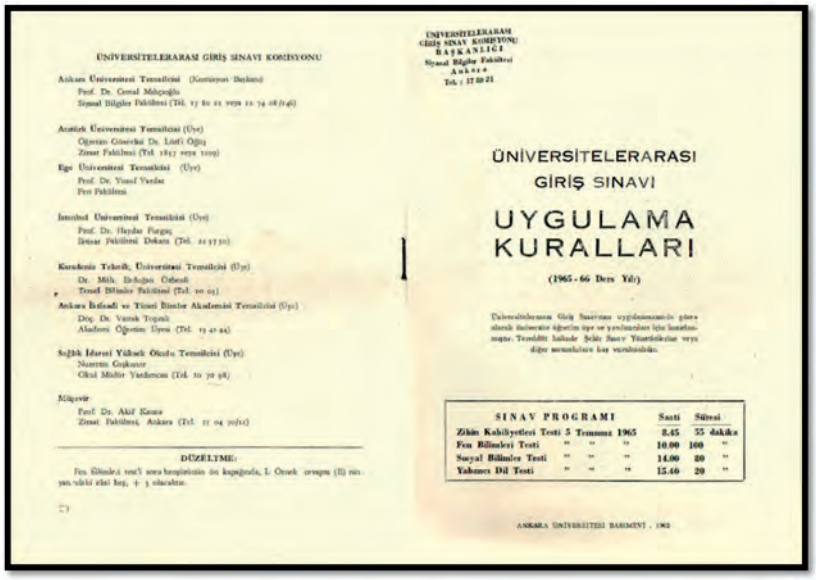

Görsel 91: Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu bir sunum sırasında (Mıhçıoğlu Aile Arşivi)

- Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu (Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanı ve Giriş Sınavı Genel Yöneticisi. AÜ SBF)
- Dr. Lütfü Öğüş (Atatürk Üniversitesi Temsilcisi, Ziraat Fakültesi)
- Prof. Dr. Yusuf Vardar, (Ege Üniversitesi Temsilcisi, Fen Fakültesi)
- Prof. Dr. Haydar Furgaç (İstanbul Üniversitesi Temsilcisi, İktisat Fakültesi Dekanı)
- Dr. Müh. Erdoğan Özbenli (Karadeniz Teknik Üniversitesi Temsilcisi, Temel Bilimler Fakültesi)
- Doç. Dr. Vamık Toprak (Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Temsilcisi)
- Nurettin Coşkuner (Sağlık idaresi Yüksek Okulu Temsilcisi)
- Prof. Dr. Akif Kansu (Müşavir)

Sınavın ikinci yılında da sınav sistemine üye olmayan yüksek eğitim kurumlarını sınava dâhil etme çabası görülmektedir. 17 Aralık 1964'te Komisyon Başkanlığı 1965 yılı sınavının gerçekleştirilmesi için yazdığı raporunu üye kurumlara gönderir ve raporda uygulanacak yeni yöntem önerileri sunar ("uzun liste" uygulaması). Şubat-Mart 1965'te merkezî sınava dâhil olmayan İTÜ, ODTÜ ve diğer bazı yüksek öğretim kurumları yeniden sisteme davet edilir. Davet edilen kurumlardan Yüksek Denizcilik Okulu sınava dâhil olsa da bir süre sonra sınav

üyeliğinden ayrılır. Ancak bu esnada Ankara Sağlık İdaresi Yüksek Okulu yeni sınav sistemine katılma kararı alır. 19 Nisan 1965'te gerçekleştirilen Komisyon toplantısında yeni katılımlar kabul edilir. Testler doğrudan Komisyon tarafından yaklaşık 40 kişilik bir ekiple hazırlanır ve gizliliğe önem verilir. 1965 yılı 8 Mayıs ila 8 Haziran arasında sınava katılacak adaylar kayıtlarını yapar. Bir önceki yıl olduğu gibi gerek adaylar gerekse de uygulamacılar için ayrıntılı yönergeler içeren "Kılavuz", "Uygulama Kuralları" ve "Başvurma Belgesi" sorumlu birimlere yeterli sayıda dağıtılır (1965-1966 Ders Yılı Üniversiteler Arası Giriş Sınavı, Kılavuz, 1965).

ÜNİVERSİTELERARASI GİRİŞ SINAVI KOMİSYONU

ÜNİVERSİTELERARASI GİRİŞ SINAVI KOMİSYONU BAŞKANLIĞI
Sosyal Bilgiler Fakültesi
Ankara
Tel. : 17 20 21

ÜNİVERSİTELERARASI
GİRİŞ SINAVI

UYGULAMA KURALLARI

(1965 - 66 Ders Yılı)

SINAV PROGRAMI

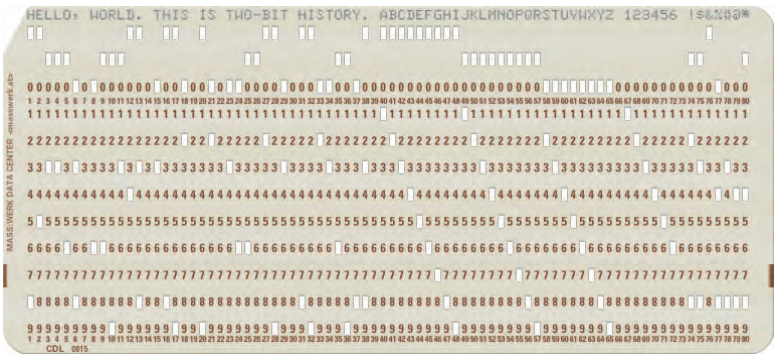
	Saati	Süresi
Zihin Kabiliyetleri Testi 5 Temmuz 1965	8.45	55 dakika
Fen Bilimleri Testi " " "	10.00	100 "
Sosyal Bilimler Testi " " "	14.00	80 "
Yabancı Dil Testi " " "	15.40	20 "

DÜZELTME:

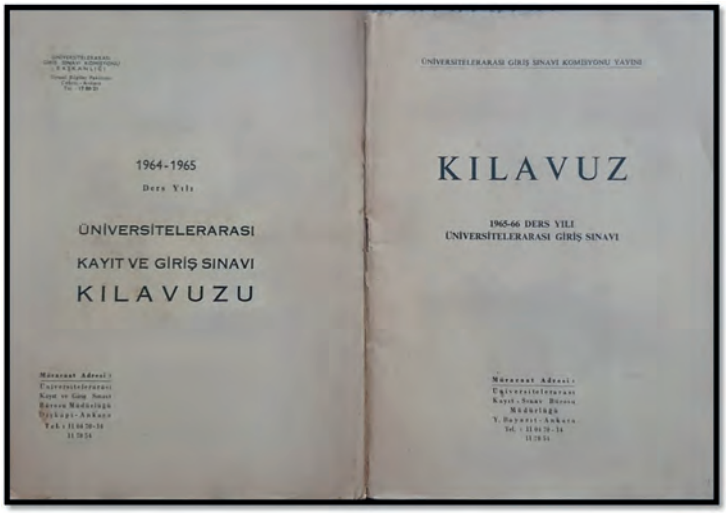
ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ - 1965

Görsel 93

Adaylar, lise müdürlükleri ve üniversitelerin genel sekreterliklerinden temin edebilecekleri başvuru belgesini doldurup postalayarak sınava kayıt yaptırabiliyordu. Bu belgede tercih ettikleri okulları (6 tane olmak şartıyla) ve sınava girmek istedikleri şehri de belirtmek zorundaydılar. Sınava kaydolduktan sonra adaylara "Giriş Sınavı Kimlik Kartı" gönderilerek sınava nerede, hangi binada ve salonda gireceği belirtilmiş olacaktı. Sınav, yurt içinde Ankara, İstanbul, İzmir, Erzurum ve Trabzon, Adana, Diyarbakır'da; yurt dışında ise New York ve Bonn'da uygulanıyordu. Sınav soruları IBM kartlara işaretlenerek cevaplanıyordu. Bu kartlar elektronik makinelerden geçirilerek, otomatik olarak puanlanarak, adayların tercihleri ile puan durumları göz önüne alınarak adaylar çeşitli kurumlara yerleştirilmiştir. Yabancı uyruklu öğrencilerin merkezî sınava dâhil olmayıp girmek istedikleri fakülte ve bölümlerde ayrıca sınava girmeleri gerekiyordu. Adaylar sınava girerken yanlarında iki kurşun kalem ve silgi getirmek zorundaydı. 5 Temmuz 1965'te sınavlar herhangi bir sorun yaşanmadan gerçekleştirilmiştir (1965-1966 Ders Yılı Üniversiteler Arası Giriş Sınavı, Kılavuz, 1965).

Görsel 94

Görsel 95

Sınava 36.656 aday katılmıştır. 15 Eylül 1965'te "Ana Liste" basılarak ilgili kurumlara gönderilmiş; 30 Eylül 1965'te 9.939 adayı içeren "Asil Kazananlar Listesi" dağıtılmış; 4-12 Ekim 1965'te erken başlayan üniversiteler (Ege, Atatürk, Hacettepe Tıp) için kesin kayıtlar ve yedek listeler açıklanmıştır. 14-16 Ekim 1965'te öğretime kasım ayında başlayan kurumlar için birinci safha yedek öğrenci kayıtları yapılmış; 18-23 Ekim 1965'te ikinci safha yedek öğrenci alımı için başvurular yapılır radyodan taban puanlar ilan edilmiştir. 26-28 Ekim 1965'te ikinci safha yedek kayıtları yapılmış ve fakülteler böylece Kasım ayının ilk yarısında normal kontenjanlarını doldurarak eğitim-öğretime başlamıştır (Mıhçıoğlu, 1969, s. 56-59).

Gerek öğrenci seçimi gerekse de yerleştirme sınavlarının iki yıl üst üste başarıyla gerçekleştirilmesi sınavın yönetim ve organizasyonunun ayrıntılı bir tasarım içermesiyle bağlantılıydı. Sınav öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak tüm iş ve işlemler, görevli personelin yetki ve sorumlulukları ve adayların bu süreçte uymaları gerekli kurallar seti yine ayrıntılı şekilde planlanmıştı. Bu durum henüz iki yıl önce merkezî bir sınavın yapılma biçim ve yönetimine dair duyulan kuşkuları da önemli ölçüde ortadan kaldırmıştı. Ancak sınavın bir Komisyon marifetiyle yürütülmesi, yöneticilerinin gönüllü emeklerinin sınırları, artan başvuru sayılarının gereksindiği altyapı imkânlarından yoksunluk gibi sorunlar temel bir tehdit kaynağıydı.

Sistemi tasarlayan ve öneren kurum olarak Ankara Üniversitesi ve sorumlu kıldığı yönetim ve organizasyon profesörü Mıhçıoğlu 1964 ve 1965 yıllarında ilk merkezî sınavları bu koşullar altında belirgin bir sorun yaşanmadan tamamlamıştı. Şehirler arasında farklı okulların sınavları arasında mekik dokuyan erkek ve kadın adaylar ve aileleri için önemli bir vatandaş memnuniyeti oluşturan merkezî sınav, ÜAK'ın iki yıllık süreyle görevlendirdiği Komisyon'un 14 Kasım 1965'te görev süresinin bittiğini belirten mesajı ile yeni bir durumla karşı karşıya kalacaktı.

Yeni bir sınav organizasyonunun karşılaştığı çeşitli zorluklar ve bunları çözmek için Komisyonun mali kaynak yokluğu, sınavın yürütücülerini oldukça zorlamış görünmektedir. Sınavın uygulanmasında ortaya çıkan sorunlar üç alanda özetlenebilir.

İlki gerek yürütücü üniversitenin gerekse de ÜAK'a bağlı çalışan Komisyon'un bu tür büyük bir organizasyonu yürütmek için gerekli mali ve kurumsal altyapıdan yoksunluğudur. İkinci sorun alanı sınavın başarısını garanti eden ve elektronik hesap altyapısına sahip MEB Talim ve Terbiye Kuruluna bağlı Test ve Araştırma Bürosu'nun iş yükü, eksik personel sorunları nedeniyle beklenen desteği vermeyeceğini Komisyon'a

iletmesiydi.[14] Üçüncüsü özellikle fen puan gruplarındaki başarılı adayların en çok tercih ettiği, sınava dâhil olmayıp kendi sınavlarını yapan iki kuruluşun (İTÜ, ODTÜ) sınav zamanlarında adayları birden fazla sınava girme mecburiyetinde bırakmaları; okullara yerleşme aşamalarında (okulların uyguladığı farklı takvimlerin yol açtığı) farklı kurumlar arasında tercih için beklemeye geçen adaylar nedeniyle kontenjanlar üzerinde yaşanan boşluklar ve belirsizliklerdi (Mıhçıoğlu, 1969, s. 33-34). Bu kısıtlılıklar ve belirsizlik kaynakları bir merkezî sınav uygulamasında karşılaşılabilecek sorunlar için aynı zamanda bir laboratuvar ortamıydı. Bunlara sonraki yıllarda yenileri eklenecek ve yıllar içinde keşfedilen sorun ve boşluklar önemli bir örgütsel öğrenme deneyimine dönüşecekti.

Sınav Komisyonu 14 Kasım 1965 günü yayımladığı bildiri ile merkezî sınavların tarihinde yeni bir dönemin kapısını aralayacaktır. 1961 yılında SBF, DTCF ve SHYO'da ilk denemesi yapılan, sonrasında Ankara Üniversitesi çapında denenip başarılı olan ve iki yıl tüm ülkede gerçekleştirilen standart merkezî test sınavları yönetsel bir model olarak kendini ispat etmiştir. Belirtilen zorluklar karşısında sınavlara yeni bir adres arayan ÜAK bu görevi İstanbul Üniversitesine verir. ÜAK'a bilgi veren Mıhçıoğlu, Ankara Üniversitesinin sınavı yapamaması hâlinde sınavı üstelenebilecek tek kuruluşun İstanbul Üniversitesi olduğunu belirtir:

"O dönemde Ankara Üniversitesi dışında bu görevin yürütülmesi sorumluluğunu üstlenebilecek tek kuruluş İstanbul Üniversitesiydi. Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonunda İstanbul Üniversitesi yansıtmanı olan Haydar Furgaç bu görevi üstlenmeye istekli görünüyordu. Haydar Furgaç, üyelerinin çeşitli kentlere dağılmış bulunmasının yanı sıra benim yönetim anlayışımın da bir sonucu olarak pek seyrek toplanan bu komisyonun Ankara'da yaptığı toplantılara katılmazdı. İstanbul İktisat Fakültesi İstatistik Enstitüsünün Müdürü de olan Furgaç, sanırım, bu görevi üstlenmeyi daha çok Enstitü'nün bilgisayar donanımı gereksinmesini bu yoldan karşılamak için istiyordu. Son Osmanlı sadrazamlarından Müşir Ahmet Paşanın oğlu olan Haydar Furgaç, yaşça benden epeyce büyük, belki saçlarının erken ağarmış olması yüzünden olduğundan daha olgun gösteren, yüzünden gülümsemesi eksik olmayan, durgun görünüşlü bir İstanbul efendisiydi" (Mıhçıoğlu, 1983, s. 72-73).

Görsel 96: Prof. Dr. Haydar Furgaç (Oğlu Ahmet Furgaç'ın izniyle)

---

(14) Test Araştırma Bürosu'nun süreç içinde katkısının azalmasının nedenleri ile ilgili Mıhçıoğlu'nun verdiği bilgi (1969, s. 38-39) şöyledir:

"Test ve Araştırma Bürosu o günlerde birçok iç sıkıntı ve imkânsızlıklarla karşılaşmıştı. Bu Büro Amerikalılar tarafından kurulmuş, binası ve kullandığı elektronik makinalar da dâhil hemen hemen her şeyi AID örgütünce sağlanmıştı. Kullandığı malzemenin önemli bir kısmı, hatta personelinin yetersiz olan aylıklarını tamamlayan ek ödemeler bile bu dış kaynaktan karşılanıyordu. 1964-1965 yılında bu kaynak kurumaya ve Büro'nun çalışmasında ciddi güçlüklerle karşılaşılmaya başlanmıştı. Bu durumun olumsuz etkilerini üniversitelerarası giriş sınavları sırasında da yakından hissettik. TAB bu yüzden protokola bağlanan taahhütlerini bile tam olarak yerine getiremedi. Bu olay, memlekette müesseseler kurulurken yabancı kaynaklara bu derece bağlı kalmanın ve kendi işlerimize bilinçli olarak sahip çıkmamanın ne gibi sakıncalar doğurabileceğini göstermesi bakımından ilginçtir."

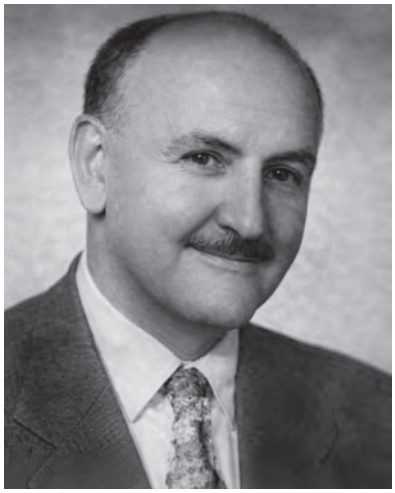
Böylece İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi öğretim üyesi ve aynı zamanda üniversitenin yeni kurulan Elektronik Hesap Merkezinin müdürü olan Prof. Dr. Haydar Furgaç sınavın yeni yöneticisi olmuştur. Furgaç, merkezî sınavların yapıldığı iki yılda da İstanbul Üniversitesi adına Komisyon'un üyesiydi. İstanbul Üniversitesi sorumluluğunda Furgaç'ın sekiz yıl süren yöneticiliği döneminde sınavlar başarıyla yapılır. Soruların güvenliği için gece boyu uyumadan kampüste soruların başında nöbet tutacak kadar hassas bir yönetici ve dezavantajlı yörelerden gelenler için sınavın nasıl iyileştirilebileceğine yönelik kaygıları olan Furgaç, sınavların sekiz yıl içinde aksamadan devamını sağlayarak sonraki kurumsallaşmanın mimarlarından olur. (Sınavların İstanbul Üniversitesince yapıldığı dönemde, Furgaç'ın vefatından üç ay sonra yapılan 1973 sınavında soruların çalınması nedeniyle sınavın iptali ve iki ay sonra yenilenmesi olayı istisnadır.) Ancak bu dönemde, ilk yıllardaki uygulamalardan bazı farklılaşmalar da görülür. Bu nedenle sistemin işleyişiyle alakalı tartışmalar ortaya çıkar. Bütün bu deneyimler 1974 sonrasında ortaya çıkacak yeni kurumsal düzenin yapılanma biçimleri üzerinde etkiler bırakacaktır.

Görsel 97: Prof. Haydar Furgaç'ın babası Ahmet İzzet Paşa (Orta sıra soldan ikinci, Mustafa Kemal Paşa ve Halil Kut Paşa ile beraber), 25 Temmuz 1917, Halep

Haydar (İzzet) Furgaç (1919 – 1973)

Üniversitelerarası Giriş İmtihanı (ÜGİ) Komisyon Başkanı Prof. Dr. Haydar FURGAÇ, son Osmanlı sadrazamlarından Müşir Ahmet İzzet Paşa'nın dört evladının en küçük çocuğu olarak 16 Nisan1919 yılında İstanbul'da doğmuştur. İlk ve ortaöğreniminin büyük kısmı Saint Joseph Fransız Lisesinde geçti. 1936'da Saint Michel Lisesini bitirdikten sonra Lausanne (Lozan) Üniversitesi Ecole des Sciences Politigues'ten 1941'de mezun olmuştur. 1949 yılında İstanbul İktisat Fakültesinde Asistan olarak çalışmaya başlamış, 1956 - 1958 yılları arasında iki yıl müddetle Paris'te UNESCO'da "İstatistik Müşaviri" olarak görev almıştır. 1960 yılında "Profesör"olmuştur. 1962 - 1966 yılları arasında üst üste iki dönem ve 1972 yılında olmak üzere toplam üç dönem İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dekanlığına seçilmiştir. 1964 yılında Elektronik Hesap Merkezinin kurulmasında faal rolü olmuştur. 1966 yılında (Üniversitelerarası Giriş İmtihanı) ÜGİ'yi ilk kez elektronik yapmaya başlamıştır. 1964 -1966 yılları arasında Ankara Üniversitesinin yönettiği Üniversitelerarası Giriş İmtihanı (ÜGİ) Merkezi Sistemi'nin, "Elektronik Hesap ve Araştırma Merkezi"nde İstanbul temsilciliğini yapmıştır. 1966 yılından itibaren ÜGİ sistemi İstanbul Üniversitesine devredilince, sekiz sene başarılı bir şekilde Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Komisyon Başkanlığı görevini, yaz tatillerinden de feragat ederek, haftalarca gece yarılarına kadar çalışarak, üstün bir başarı ile yürütmüştür. Bu sayede yurdun dört bir yanından sağanak hâlinde akıp gelen müracaatları karşılamayı, her birini zamanında cevaplandırmayı, daha derli toplu, daha insancıl hâle getirilmesini sağlamıştır.

Görsel 98: Haydar Furgaç (Furgaç Aile Arşivi)

1966-1973: Sınavın Yeni Yürütücüsü İstanbul Üniversitesi Elektronik Hesap ve Araştırma Merkezi (EHAM), Haydar Furgaç ve ÜGİ[15]

İstanbul Üniversitesi Elektronik Hesap ve Araştırma Merkezi, ÜAK'ın görevlendirmesiyle 1966 ila 1973 yılları arasındaki sekiz yıllık sürede üniversite ve yüksekokullara merkezî giriş sınavlarını kesintisiz şekilde yürütmüştür. Merkezin de başında olan ve aynı zamanda İktisat Fakültesi'nin dekanlığını yürüten Prof. Dr. Haydar Furgaç, vefatına kadar Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanı olarak kesintisiz şekilde görev yapmıştır. Sınavın İstanbul Üniversitesindeki döneminde benimsenen bazı idari tercihler nedeniyle sınav sistemi başlangıçtaki tasarımından farklı bir yöne doğru gitmiştir.

Resim-110: IBM 9672 Anaçatı Sunucusu

Resim-111: IBM Anaçatı Terminal Birimi

Resim-112: IBM 4245 20 Model Anaçatı Bilgisayarları için Nokta Vuruşlu Tek Renkli (Monochorome – Siyah Beyaz) Yazıcı - Ön Yüzü

Resim-113: IBM 6262 Model 022 Anaçatı Bilgisayarları için Nokta Vuruşlu Siyah-Beyaz Tek Renkli Yazıcı (Printer - Monochrome – Dot-Matrix)

Görsel 99

Sınavın ilk iki yılı Mıhçıoğlu'nun halkla ilişkiler ve açık kamu iletişimi tercihiyle desteklenmiş ve ayrıntılı yönetimsel planlama yaklaşımıyla uygulanmıştı. Sınavın sonuçları çok yönlü şekilde raporlanarak kamuoyuyla paylaşılmıştı. Ancak İstanbul Üniversitesi yıllarında sınavın sonuçları, işleyişi ve sınavdan hareketle üretilebilecek bilgilere ilişkin EHAM ve yöneticileri ile sınavın sahibi olan ÜAK tarafından herhangi bir idari veya bilimsel bir rapor yayımlanmamıştır.[16] Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu sorumluluğundaki on yılda yapılan sınavlara ilişkin incelemeler 1969, 1974 ve 1975 yıllarında Mıhçıoğlu tarafından yapılmıştır. Mıhçıoğlu'nun sınav komisyonundan gerekli istatistiki

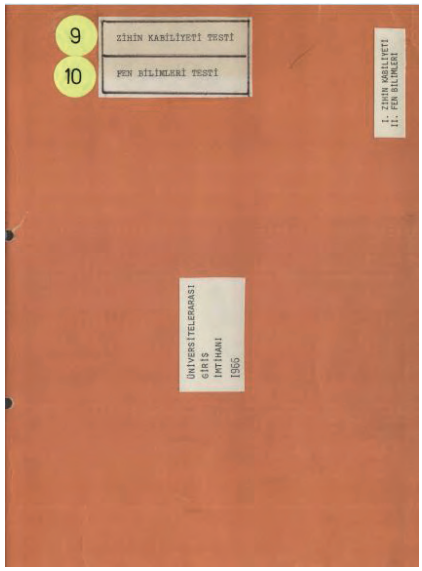
---

(15) Bu bölüm Emine Kaya iş birliği ile yazılmıştır.

(16) Uzun yıllara dayanan kaynak toplama girişimiyle ortaya çıkan elinizdeki araştırmanın farklı aşamalarında özel olarak bu döneme dair belirtilen türde bir yayına rastlanmamıştır. Sınavla ilgili bilgi ve belgelerin İstanbul Üniversitesi arşivlerinde olduğu varsayılabilir.

bilgileri sağlayarak oluşturduğu tablolar döneme dair tek bilgi ve veri kaynağıdır. Bunun tek istisnası Özgüven'in (1974) doçentlik çalışmasıdır ancak bu eserde sınav sisteminin işleyişine dair yeni bir bilgi bulmak zordur. Bu yıllarda az sayıda başka bilimsel yayınlara rastlansa da bunlar Mıhçıoğlu'nun sağladığı verileri kullandıkları için anlatılarının yörüngesi Mıhçıoğlu metinleriyle koşuttur.

EHAM tarafından sınavın yürütüldüğü dönemde sınavın adı Üniversitelerarası Giriş İmtihanı olmuş ve ÜGİ olarak kısaltılmıştır. Sınavlar için basılan Üniversitelerarası Giriş İmtihanı- Rehber belgesinin 1969, 1971, 1973 yıllarına ait olanları incelendiğinde oldukça kısa ve sade bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir (Bu Rehber esasen 1965 yılındaki ayrıntılı iki Kılavuz'un yanında daha dar bir içerikle basılan Kısa Baskı[17] türünün benzeridir). Önceki bölümde de gösterildiği üzere 1964 ve 1965 Kılavuz ve Uygulama Kuralları metinleri sınavın tüm aşamalarındaki organizasyon kurallarını içerecek kapsamdaydı. Yeni dönemde rehberler basitleştirilmiş, sınav ve organizasyonu daha ziyade bir "eğitim sorunu/uygulaması" olarak görülmüştür. Sınavın 1964'teki ilk tasarımında bir "merkezî sınav sistemi" oluşturma niyetiyle sınava aynı zamanda bir yönetim ve organizasyon, yükseköğretime geçişte erişilebilirliği artıracak bir mekanizma ve sınav sonuçlarına göre orta öğretim kurumlarındaki başarı farklılıklarını raporlayarak eğitim politikası yapımında kullanılabilecek bir genel ölçme ve sıralama sistemi olarak bakmak yönünde bir eğilim vardı.

Görsel 100: İstanbul Üniversitesince yapılan ilk ÜGS'nin soru kitapçık kapağı

Yükseköğretim kurumları ile çeşitli kamu kuruluşlarına girecek veya işe başlayacak kişilerin seçimi sorunu 1960 ve 1970'li yıllara damga vuran adil değerlendirme talebinin bir parçasıydı aynı zamanda. Bu nedenle sadece yükseköğretime geçiş değil aynı zamanda kamu kurum ve kuruluşlarına seçilecek personelin niteliği ve seçimi konusunda da Mıhçıoğlu'nun bir kamu politikası çerçevesi geliştirilmesi yönünde çabaları vardı. 1970'lerde kamu memur ve yöneticilerinin seçimlerine dair sorunlar üzerine eserler kaleme alması ve İşe Giriş Yarışma Sınavları (1972; 1976; 1986) üzerine eğilmesi onun zihninde bu tür seçme sınavlarının daha geniş bir ölçme ve seçme çerçevesine oturduğunu göstermektedir. Bu nedenle yükseköğretime geçişte merkezî

(17) 1965-1966 Ders Yılı Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş Sınavı Kılavuzu (Kısa Baskı), Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanlığı, Ankara

sınavın ilk iki yılındaki ayrıntıcı tavrı ile 1966-1974 döneminde sınavın uygulamasına yönelik EHAM yaklaşımı arasındaki fark uygulayıcıların farklı gündemleriyle ilgiliydi.

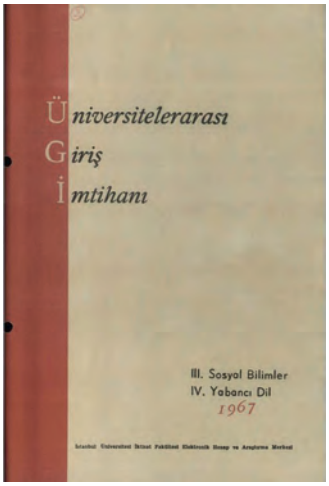
Görsel 101

Mıhçıoğlu modern bir toplum inşasında nesnel ölçmeye dayalı, liyakat esaslarını gözeten işe alma uygulama ve incelemeleri yapmaktaydı. 1980'li yıllardan sonra ÖSYM'nin farklı meslek gruplarının ve devlet memurlarının seçimine yönelik sınavlara da başlayarak adım adım geniş bir ölçme, seçme ve yerleştirme organizasyonuna doğru evrilmesi Türkiye'nin toplumsal dönüşüm süreçlerinin bir yansımasıydı. Bu açıdan Mıhçıoğlu'nun konuya yaklaşımı tamamen sosyolojikti. Kentleşen, refahı artan, gelişen bir toplumda mesleki ve eğitsel alanları düzenleyecek nesnel bir sınav mekanizması ve örgütüne duyulan ihtiyaç bu yıllarda kendini iyice göstermekteydi.

Furgaç'ın sınavın yönetimini yaptığı sekiz yıllık dönemde ise merkezî sınavların yürütülmesi büyük ölçüde salt bir eğitim konusu olarak değerlendirilmiştir. Türkiye'nin önemli istatistik uzmanlarının başında gelen ve bu alanda öncü çalışmalar yapan Furgaç'ın sınav yönetimi yıllarında karşılaştığı sorunlara yaklaşım biçimi ve önerdiği çözümlerin izlenmesi, merkezî sınavlar tarihindeki bazı dönüm noktalarını görmek ve sonraki yıllarda benimsenecek yeni yaklaşımların kaynaklarının anlaşılması bakımından önemlidir. Bu kısımda sınavın İstanbul Üniversitesindeki gelişimi incelenecektir.

1966-1969 Yılları Arasında Merkezî Giriş Sınavları

ÜAK'ın merkezî sınavları yürütme sorumluluğunu 1966-1967 ders yılından itibaren İstanbul Üniversitesine vermesi ile birlikte sınavın tarihinde yeni bir dönem başlamıştır. 1973-1974 ders yılına kadar sürecek bu dönemde merkezî sınavların devam etmesi aday seçim mantığına yönelik standart test

Görsel 102

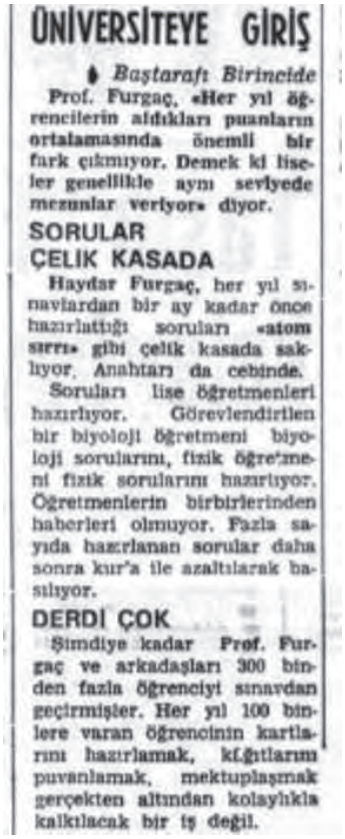
sınavı uygulamasının yaygın şekilde benimsenmesini sağlamıştır. Bu sürede sınava yönelik, aşağıda tartışılacak eleştiriler artarak sürmüş olsa ve hatta bizzat yürütücü kurum sınavın uygulama yükünün kendi üzerinde kalmasından memnun olmasa da sınav düzenli bir şekilde yapılmaya devam etmiştir. Diğer üniversitelerin sınavı üstlenmek

konusundaki kısıtlılıkları ve gönülsüzlükleri sınavın kurumsal olarak İstanbul Üniversitesi sorumluluğunda devam etmesine neden olmuştur. Ancak kişisel anlatılarda da görüleceği üzere Furgaç'ın yüksek sorumluluk duygusu ve işi bir eğitimci görevi olarak görmesi belki de sınavın kurumsallaşmasının esas nedeniydi.

"Furgaç'ın yüksek sorumluluk duygusu ve işi bir eğitimci görevi olarak görmesi belki de sınavın kurumsallaşmasının esas nedeniydi."

Merkezî sınav komisyon başkanı Prof. Dr. Haydar Furgaç; bu görev sırasında istatistik ve iktisat alanlarında dersler vermeye, dekanlık yapmaya, sınav işlemlerini yönetmeye ve aynı zamanda EHAM'ın (İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Elektronik Hesap ve Araştırma Merkezi) müdürlüğünü yapmaya devam etti. Sekiz yıl boyunca sınav öncesi, sırası ve sonrasındaki işlemler bu merkez üzerinden yönetildi. Yeni kurumla birlikte 1966-1967 eğitim-öğretim yılından itibaren sınavın uygulanmasında önemli farklılıklar da ortaya çıktı.

Testlerin puanlanması ve öğrencileri çeşitli yükseköğretim kurumlarına yerleştirme işlemleri EHAM'da yapılırken sınavın pedagojik açıdan iş yükü ağır, korunması hassas ve güvenlikli bir yapı gerektiren iş kalemi olan testlerin hazırlanması sorumluluğu ise bu süre zarfında Ankara Üniversitesinde kaldı. 1966-1967 yılı sınav uygulamasında aday kayıt işlemleri 9 Mayıs ila 11 Haziran 1966 arasında İmtihan ise 6 Temmuz 1966'da yapıldı. Bu sınavda elektronik beyin programı kullanılmadığından adayların adı birden fazla listede çıkmış ve bu durum listelerin şişmesine ve sonuçların gazetelerde yayınlanmasında zorluğa neden olmuştu. Bunun olumsuz sonucu adayların tercih ettikleri kurumlar dışında bir yere girememesi olmuştur. Mıhçıoğlu, 1966-67 ders yılı itibarıyla öğrenci tercihlerine dayalı kazananlar listesinin yayınlanmamasını merkezî sistemden uzaklaşma olarak nitelemiştir. Bu dönemde esasen adayların yalnızca sınav işlemleri gerçekleştirilmiştir. Adayların isimlerini tercihlerine göre kurumlara ayıracak bir elektronik hesap programı olmadığından adaylar tercih ettikleri altı ayrı kurum için düzenlenen listelerin birçoğunda mükerrer şekilde yer almıştır. Öğrenciler sınav sonuçlarını öğrenmekte zorlanmış, Üniversitelerarası Giriş Komisyonunca hazırlatılıp gönderilen listeler gereksiz

ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ

◆ *Baştarafı Birincide*

Prof. Furgaç, «Her yıl öğrencilerin aldıkları puanların ortalamasında önemli bir fark çıkmıyor. Demek ki liseler genellikle aynı seviyede mezunlar veriyor» diyor.

SORULAR ÇELİK KASADA

Haydar Furgaç, her yıl sınavlardan bir ay kadar önce hazırlattığı soruları «atom sırrı» gibi çelik kasada saklıyor. Anahtarı da cebinde.

Soruları lise öğretmenleri hazırlıyor. Görevlendirilen bir biyoloji öğretmeni biyoloji sorularını, fizik öğretmeni fizik sorularını hazırlıyor. Öğretmenlerin birbirlerinden haberleri olmuyor. Fazla sayıda hazırlanan sorular daha sonra kur'a ile azaltılarak basılıyor.

DERDİ ÇOK

Şimdiye kadar Prof. Furgaç ve arkadaşları 300 binden fazla öğrenciyi sınavdan geçirmişler. Her yıl 100 binlere varan öğrencinin kartlarını hazırlamak, kâğıtlarını puvanlamak, mektuplaşmak gerçekten altından kolaylıkla kalkılacak bir iş değil.

Görsel 103: Milliyet, 16 Haziran 1972

şekilde çok uzun hâle gelmiş ve fakültelerde boş kontenjan sayısı ilan edildiği halde kaydını yaptıranların sayısı çok az olmuştur. Boş kontenjanlar için tekraren yapılan ilanlar nedeniyle kayıt işlemleri uzamış ve son kayıt tarihlerinin üniversitelerce kapatılması çok gecikmiştir (Mıhçıoğlu, 1974, s.19). Bu yeni duruma karşın sınavın işleyişinde belirgin bir sorun yaşanmadan sınav gerçekleştirilmiştir.

ÜNİVERSİTEDE KAYITLAR BAŞLIYOR

8 ildeki test sınavı 7 Temmuz'da yapılacak, 10432 öğrenci kaydedilecek

CAHİT ÜZEN

MERKEZİ sisteme dahil Üniversite ve Yüksek Okullarda aday öğrenci kaydı önümüzdeki 10 Nisan Pazartesi günü başlayacak, 26 Mayıs Cuma günü sona erecektir. Giriş test sınavları 7 Temmuz Cuma günü sabah ve öğleden sonra Ankara, Erzurum, İstanbul, İzmir, Trabzon, Bonn (Federal Almanya) Chicago ve New-York (ABD) şehirlerinde yapılacaktır.

Üniversite ve Yüksek Okullara bu yıl alınacak öğrenci sayısı 10.432 dir. Öğrenciler 100 liralık sınav harcı ve gerekli belgeleriyle «Üniversitelerarası İmtihan Bürosu, Üniversite İstanbul» adresine posta ile başvuracaklardır.

Komisyon Başkanı Prof. Haydar Furgeç, öğrencileri test metoduna hazırlamak amacıyla Mayıs ayı içinde bütün Liselerde kurslar açılacağını bildirmiştir. Prof. Furgaç'ın verdiği bilgiye göre halen resmî Liselerin son sınıflarında 33.919 öğrenci okumakta, 6380 öğrenci de beklenmektedir.

Kaydolmak isteyen öğrenciler geçen yıl olduğu gibi 6 kurum için müracaat edebileceklerdir. Tercih sırası genç yoktur. Gerekli belgeler Lise ve Millî Eğitim Müdürlüklerinden alınabilecektir.

İstanbul'da kontenjan şöyle bölünmüştür:

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ (1932)

Diş Hekimliği 60, Eczacılık 180, Edebiyat 1655 (550'si gece), Fen 560, Hukuk 1455, İktisat 475, Gazetecilik Enstitüsü 75, Orman 175, Tıp 390.

Görsel 104: Milliyet, 4 nisan 1967

1967-1968 yılında aday kayıtları 10 Nisan ile 26 Mayıs 1967 tarihleri arasında alınmış, sınav ise 7 Temmuz 1967'de yapılmıştır. Bu yıl da önceki yılda yapıldığı gibi mekanik usulle listeler hazırlanmış, tercihlere göre yerleştirme listesi hazırlama uygulaması devam etmiştir. Sınavın kamusal iletişiminde bir önceki yıl da yaşanan halkla ilişkilere dair zorluklar bu yıl artarak devam etmiştir. Adayların sınavla ilgili bilgilenme kanalları yeterince planlanamamıştır. Bunun üzerine 1965-1968 yılları arasında Mıhçıoğlu'nun başkanlığını yürüttüğü Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) (Ergun, 1996, s. 9) bünyesinde 25 Eylül 1967'de bir "İdari Danışma Merkezi" kurulur. Halktan gelen soruları telefonla yanıtlayan bu merkez, görevlerinden birini de merkezî sınav sistemiyle ilgili sorulara cevap vermek olarak belirlemiştir. Komisyon'un kısıtlı imkânları nedeniyle üzerinde duramadığı kamu iletişimi alanında ortaya çıkan bu destekle adaylar ve ailelerinden gelen sorulara telefonla yanıt verilip çözüm yolları iletilmiştir. Bu hizmet özellikle iletişim ve ulaşım zorlukları olan il ve yöreler için adaylara ve ailelerine büyük kolaylıklar sağlamıştır. Mıhçıoğlu'nun TODAİE başkanıyken merkezî sınav işlemlerini kolaylaştırıcı çalışmalara devam etmesi, sınavın kurumsallaşması için çabalarını sürdürmesi anlamlıdır. Kendisi görevden ayrıldıktan sonra bu Merkez'in kaldırılmasını yönetim-yurttaş ilişkilerine bakışla ilgili bir sorun olarak görmüş ve işlerin 'kişilerle kaim' olarak anlaşılmasının bir şekli olarak nitelemiştir (Mıhçıoğlu, 1969, s. 91-94).

1968-1969 ders yılında adayların kayıtları 24 Nisan ila 25 Mayıs 1968 tarihleri arasında alınmış, sınav ise 5 Temmuz 1968'de yapılmıştır. Ancak bu yıl uygulamada temelli bir değişiklik ortaya çıkmıştır. Yerleştirme işlemleri için tercih sistemi değiştirilmiş; adaylardan tercih istenme uygulaması kaldırılmış ve sınav sonuçları açıklandıktan sonra adaylara istedikleri kuruma serbest şekilde, doğrudan başvurma hakkı getirilmiştir. Sınav bir merkezî seçme ve yerleştirme mantığına göre kurgulandığı için bu yeni

TODAİE

ÜNİVERSİTELERARASI GİRİŞ SINAVI KOMİSYONU BAŞKANI PROF. HAYDAR FURGAÇ, ELEKTRONİK BEYNİN ÇALIŞMASI HAKKINDA ARKADAŞIMIZA BİLGİ VERİYOR..

Üniversitedeki elektronik beyin ağır çalışıyor

Şükran KETENCİ

■ Sınav sonuçlarının çabuk saptanması için yeni elektronik beyin alınacak

Üniversite adayları! 7 temmuzda girdiğiniz sınav sonucunu, neden acaba 1 eylül tarihinde öğrenebildiğinizi biliyor musunuz? Peki ya bir yüksek okul veya fakülteye girebilmek uğruna, her fakülte ve yüksek okulun ilân ettikleri taban puanlarına göre kapa kapa dolaşmak zorunda kalmanızın, bu uğurda haftalar ve aylarca uğraş tırılmasının suçlusunu tanıyor musunuz? Soğuma savaşı ayağa kalkmış» demeye kalkışmayın. Çünkü suçlu kendi kendine yeridir kapatılmayacak durumda, üstelik de kuş beyinli.

Suçlu sınavlara katılan öğrencilerin kâğıtlarını okuyan, puanlarını değerlendiren ve sonuçlarını bazılayan elektronik beyin. Sınavlara katılan yüzbinlerden fazla öğrenci ile ilgili her türlü bilgiyi hafızasında tutan ve sorulara verdikleri cevapların tümünü seçerleyerek, hatasız istenen sonuçları verebilecek kapasitedeki bir hafıza, nasıl kuş beyinli olur demeyin?

Sonuçlar

Üniversitelerarası giriş sınavları sonuçlarını değerlendiren

(Devamı Sa. 7, Sü. 4 de)

OLAYLARIN

Beyin, insan beyni değil ki, elektronik beyin. Ve bu beyni çalıştıranların başında bulunan Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanı Prof. Haydar Furgaç'a göre, diğer elektronik beyinlerle karşılaştırdığı zaman, beynimin büyüklüğü, hatırası, kusursuz kadar ağırlığıdır da üstün diyormuş.

Görsel 105: Cumhuriyet, 15 Eylül 1972

durum böylesi bir uygulamaya dair hazırlığı olmayan kurumlar ve adaylar için büyük bir karışıklık yaratmıştır. Tercih işlemlerinin maliyet, zamansal ve ulaşım yükü öğrenci ve velilerin kararlarına bırakılmıştır. Bir önceki yıl bilgilendirmede önemli bir hizmet gören TODAİE bünyesindeki İdari Danışma Merkezi kaldırıldığından bu yıl bu hizmeti verememiştir. Bu durum ülkenin farklı bölgelerinde sınavla ilgili bilgi almak isteyen adaylar ve aileleri için önemli sorunlar ortaya çıkarmıştır. Yerleştirme işlemlerinin adaylara bırakılmasında anlaşıldığı kadarıyla EHAM'ın karşı karşıya olduğu mali zorluklar ve altyapı imkânsızlıkları rol oynamıştır. Dönemin gazetelerine konuşan Prof. Dr. Haydar Furgaç, elektronik beyinin ağır çalışmasından ve Merkez'in olanaksızlıklarından bahseder. Öğrencilerden kayıt sırasında herhangi bir tercih alınmadığından ve kazananlar listesi hazırlanmadığından üniversiteler kendi taban puanlarını ilan ederek ön kayıtla öğrencileri alma yoluna gitmiştir. Birden fazla yeri tercih eden adaylar, kurumlar sonuçları farklı zamanlarda açıkladıkları için, çeşitli zorluklar yaşamıştır (Mıhçıoğlu, 1974, s. 19; Tural, 2014, s. 146-149).

Görsel 106: Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Rehber Kapakları

Görsel 107: Üniversite Giriş Sınavı'nın (ÖSS) birinci aşaması yapıldı. 13.04.1981 (Kadir Şengün -Anadolu Ajansı)

Üniversite sınavını kazananlar belli oldu

DURUM

■ Günde 3 bin öğrenci sınav sonuçlarını öğrenmiş olacak...

ÜNİVERSİTE ve yüksek okullara girmek üzere «Merkezî sistem»e göre sınava giren öğrencilere durumları bildirilmeye başlanmıştır. Üniversitelerarası Sınav Komisyonu Başkanı Prof. Haydar Furgaç: «Öğrencilerin aldıkları puvan durumlarını kendilerine bildirmeye başladık» demiştir.

Prof. Furgaç «Erzurum ve İzmirdeki öğrencilere durumun posta ile bildirilmeye başlandığını, günde 3 bin öğrencinin sınav sonuçlarını öğreneceğini» açıklamıştır.

Diğer illerde sınava giren öğrenciler de şu günlerden itibaren sınav sonuçlarını öğrene-

◆ Devamı Sa. 7. Sü. 1 de

Görsel 108: Milliyet, 6 ağustos 1968

1969-1970 yılında yapılan ÜGİ'de adayların kayıtları 5 ile 31 Mayıs 1969'da alınmış ve sınav 11 Temmuz 1969'da yapılmıştır. Bu sınavda Zihin Kabiliyeti Testi kaldırılmış, soru sayısı da önemli ölçüde azaltılmıştır. Bu dört yıllık sürede aday sayıları da sürekli artmıştır. Böylece 1964-1965'te aday sayısı 33.760 iken, 1968-69'da 51.297'ye, 1969-70'te 65.000'e çıkmıştır (Mıhçıoğlu, 1969, s. 69-70).

Mıhçıoğlu yerleştirme işleminde ortaya çıkan belirsizliği iki temel boyutta eleştirir: İlki fakültelerin gerekçelendirme yapmaksızın belirledikleri taban puanların üstündekileri kayda çağırmaları ve bunlara dayalı listeler açıklamalarıydı. İkinci sorun, dolmayan kontenjanların ardından yeni kontenjanlar ilan edilmesiydi. Böylece adaylar başka kurumlara da ön kayıt yaptırmaları nedeniyle kesin kayda dönüşler azalmış ve aylar boyunca devam eden yerleştirme işlemleri ortaya çıkmıştı (Mıhçıoğlu, 1974, s.19). Sınav komisyon başkanlığının yerleştirme işlemlerini münferit olarak üniversitelere bırakması nedeniyle karmaşık işlemler ortaya çıkmıştı. Adaylar merkezî sınavlar öncesindeki yıllarda olduğu gibi şehirler arasında zahmetli yolculuklar yapmaya ve kayıt işlemleri için kurumlar arasında mekik dokumaya başlamıştır.

7 Aralık 1969 tarihinde üniversiteye giremeyenler sorununu tartışmak üzere Ali Gevgilili'nin yönettiği bir gazete panelinde İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Nazım Terzioğlu, Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Haydar Furgaç, Bayram Kayan adlı bir öğrenci ile Türkiye Millî Gençlik Teşkilatı Başkanı Kazım Kolcuoğlu düşüncelerini paylaşmıştır. 1969'da sınava giren yaklaşık 65.000 öğrenciden ancak 15.000 kadarının üniversitelere yerleşebildiği ve kalanların yerleşemediği eleştirilerini tartışan katılımcılar farklı bakış açılarından bir reform talebini dile getirmiştir. Haydar Furgaç'ın sınavlara ilişkin nadir değerlendirmelerinden olan bu panelde onun verdiği bilgiler kamuoyunun sınavlar hakkındaki yaygın bilgi eksikliğini

ÜNİVERSİTEYE GİREMEYENLER

KATILANLAR: Prof. Dr. Nâzım TERZİOĞLU (İstanbul Üniversitesi Rektörü), Prof. Dr. Haydar FURGAÇ (Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanı), Bayram KAYA (Direnen öğrenci), Kâzım KOLCUOĞLU (Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı Genel Başkanı)

Yöneten: ALİ GEVGİLİLİ

EĞİTİM MAHKÛMLARI

Görsel 109: Milliyet, 7 Aralık 1969

de gösterir. Furgaç sınava giren 65.000 öğrencinin yaklaşık 10.000 kadarının hâlen bir yükseköğretim kurumunda okuyan öğrencilerden oluştuğunu, 12.000'in bir önceki yılın mezunları olduğunu, 5.000 adayın lise son sınıfta bütünlemeliler olduğunu ve lise son sınıftaki öğrenci sayısının 35.000 olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle üniversiteye giremeyenlere ilişkin değerlendirmelerin toptan bir değerlendirmeyle değil, adayların sahip olduğu farklı profiller dikkate alınarak yapılması gereğini ifade etmiştir. Sınavın öğrenciler için tek bir sınavı getirerek şehirler arasında dolaşmayı azalttığını, şans ve iltimas etkenlerini ortadan kaldırdığını belirtmiştir (Milliyet, 7 Aralık 1969, s. 2).

Bu yıllardan itibaren merkezî sınavlara giriş konusunun kamuoyu ve ilgili kurumlar tarafından daha yoğun bir ilgiyle ele alınmaya başlandığı görülmektedir. Yükseköğretim arzındaki artışın sınırlı kalması, artan aday memnuniyetsizliği gibi konular "sistem" üzerine tartışma ve düşünmenin daha fazla gündeme gelmesine yol açmıştır.

Bakanlık ve Üniversiteler Müzakerede: 8. Millî Eğitim Şûrasında (1970) Üniversitelerarası Giriş İmtihanı (ÜGİ) Sınavlarının Yeniden Düzenlenmesi İçin Uzlaşı Arayışı

Yükseköğretime geçiş konusu 1960'lı yıllarda yalnızca Türkiye'de değil, kalkınma ve yurttaşlık tartışmaları çerçevesinde birçok ülkenin, UNESCO ile Uluslararası Üniversiteler Birliği gibi kurumların da gündemindeydi. Yükseköğretime olan talebi karşılamak üzere İngiltere, Fransa, Almanya, ABD gibi gelişmiş sanayileri olan ülkelerde çok sayıda yeni üniversite kurulmaktaydı. MEB'in gündemine de 1965-1967 yıllarında konunun geldiği ve bu yıllarda üç önemli eserin Türkçeye çevrildiği görülmektedir. Frank Bowles'un[18] UNESCO ile Uluslararası Üniversiteler Birliği tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarını da değerlendiren geniş kapsamlı uluslararası karşılaştırmalar içeren eseri doğrudan yükseköğretim geçiş sorununu incelemektedir. Yine James Brown ve James W. Thornton tarafından yazılan yüksek öğretimin yapısını inceleyen eser[19] ile İngiltere'de yeni üniversiteler kurulurken benimsenecek yöntem ve politikayı

(18) Yüksek Öğrenime Giriş: Üniversiteye Öğrenci Kayıt ve Kabulleri Hakkında Milletlerarası İnceleme, cilt 1, İstanbul: MEB, 1967.

(19) Yüksek Öğretim, Ankara: MEB Yayınları, 1965.

Görsel 110

belirlemek üzere Lord Robbins başkanlığındaki kurulun dünyadaki farklı ülkeleri inceleyerek yazdığı kapsamlı raporun özet cildi[20] de 1967'de hemen Türkçeye çevrilir. Bu üç eser 1970 yılında ortaöğretim ve yükseköğretime geçiş konusu üzerine yapılan 8. Millî Eğitim Şûrası'nda şûra üyelerinin dikkatine sunulur. Konu, Bakanlık ve üniversite çevreleri için ortaöğretim ve yükseköğretim sistemi arasında daha fazla araştırma odaklı bir patikada tartışılmaya başlanmıştır. Şûra esnasında yükseköğretime geçiş üzerine katılımcılara önerilen diğer eser ise Cemal Mıhçıoğlu'nun *Üniversiteye Giriş ve Liselerimiz* (1969) adlı merkezî sınavların başlangıç yıllarına dair yazılmış kapsamlı eseri olmuştur (Sekizinci Millî Eğitim Şûrası, 1970, s. 47). Mıhçıoğlu'nun 1969 yılında "merkezî sistemi" kapsamlı şekilde ele alan eseri, 1962 yılındaki *İdari Bir Mesele Olarak Üniversiteye Giriş Sınavlarının Yeniden Düzenlenmesi* adlı merkezî sistemi kuran çalışmasından sonraki en kapsamlı ikinci eserdi. Bu yıldan itibaren konuya ilişkin tartışmalarda 1969 tarihli eser temel referans hâline gelecektir.

8. Millî Eğitim Şûrası yükseköğretime geçiş tartışmaları açısından aldığı bazı kararların yanı sıra Şûra'da gündeme gelen çeşitli önerilerin dönemin yetkili kurumlarının konuya yaklaşımlarını doğrudan göstermesi bakımından temel bir kaynaktır. Şûra'nın diğer bir özelliği akademiden siyasete geçen ve yükseköğretim tarihinde önemli görevler üstlenmiş Prof. Dr. Orhan Oğuz'un bakanlığı döneminde yapılmasıdır. Oğuz, 3 Şubat 1969 ila 14 Mart 1971 tarihleri arasında Millî Eğitim Bakanı olarak görev yaptığı yıllarda orta öğretim sisteminin yeniden yapılandırılması ve yükseköğretime geçiş konusunu odağa alan Şûra'ya başkanlık etmiştir. 1970'li yıllar boyunca artan orta öğretim mezun sayılarıyla yükseköğretime talep, katlanarak büyüyecek ancak yükseköğretim arzında yeni üniversiteler açılmasına rağmen kapasite artırımı oldukça sınırlı kalacaktır. Bu bakımdan 8. Şûra yükseköğretime geçişle ilgili tartışmalarda aldığı kararlar bakımından anlamlı bir tarihi dönemeçte çeşitli kurumsal görüşleri içeren önemli bir etkinlik ve sonraki yıllarda ortaya çıkacak uzlaşımlar için önemli bir zihinsel hazırlık çalışmasıdır.

Merkezî sınav uygulamaları İstanbul Üniversitesi tarafından yürütülürken

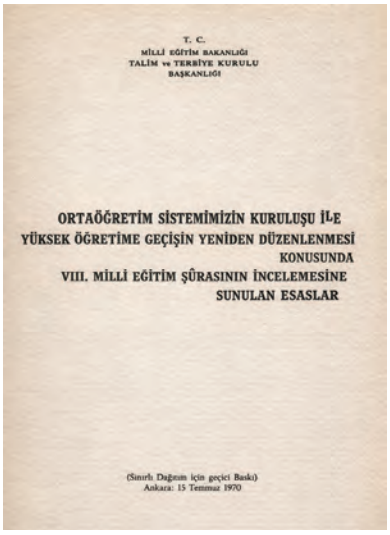

Görsel 111: Prof. Dr. Orhan Oğuz 1969-1971 MEB Bakanı 23.01.1971 (AA Arşivi)

(20) Çeşitli Ülkelerde Yüksek Öğretim, İstanbul: Varlık Yayınevi, 1967.

konunun geniş kamuoyunun gündeminde olması nedeniyle Şûra'daki tartışmalar yüksekeğitime geçişe yönelik farklı seçenekler öneren üniversite ve kurumların konuyu ele alırken sahip oldukları görüş, tutum ve ön yargılara dair de zengin tartışmalar içermektedir. Şûra öncesinde 15 Temmuz 1970'te MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığında VIII. Millî Eğitim Şûrası hazırlıkları kapsamında yükseköğretime geçiş üzerine ilgili kurum temsilcilerinin katıldığı bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantının raporu "Ortaöğretim Sistemimizin Kuruluşu ile Yüksek Öğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi Konusunda VIII. Millî Eğitim Şûrasının İncelemesine Sunulan Esaslar" adıyla hizmete özel basılmış ve tartışılmak üzere Şûra'ya gönderilmiştir. 28 Eylül ile 3 Ekim 1970 tarihleri arasında yapılan 8. Millî Eğitim Şûrası'nda bu raporun esasları tartışılarak görüşülür. Şûra öncesi hazırlık toplantısında ve Şûra'da Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı'nın talebiyle Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanlığı; İstanbul Üniversitesi, İTÜ, ODTÜ, Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Ege Üniversitesi bünyelerinden oluşturulan inceleme komisyonları; İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri ile TÜBİTAK yetkilileri "Ortaöğretim Sistemimizin Kuruluşu ile Yüksek Öğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi Konusunda" çeşitli tekliflerde bulunmuştur. Bu raporun içinde yer alan tartışma ve uygulama önerileri Şûra kitabına da bire bir alınmış ve yayımlanmıştır.

Farklı üniversitelerin yükseköğretime geçiş konusunda üniversitelerde oluşturdukları komisyonlar tarafından oluşturulan tekliflerinin yanı sıra Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu başkanı olan Prof. Dr. Haydar Furgaç da beş sayfa tutan önerilerde bulunmuştur. Bu metin konuya dair Furgaç'tan kalan erişilebilir tek değerlendirmedir. Bu bakımdan Şûra esnasında ortaya konan görüşler üzerinde ayrıntılı şekilde durulmasının nedeni konun temel muhatabı olan kurumların döneme dair arka planda kalan değerlendirmeleri hakkında önemli bilgiler vermesidir.

T. C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
TALİM ve TERBİYE KURULU
BAŞKANLIĞI

ORTAÖĞRETİM SİSTEMİMİZİN KURULUŞU İLE YÜKSEK ÖĞRETİME GEÇİŞİN YENİDEN DÜZENLENMESİ KONUSUNDA VIII. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASININ İNCELEMESİNE SUNULAN ESASLAR

(Sınırlı Dağıtım için geçici Baskı)
Ankara: 15 Temmuz 1970

Görsel 112

Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanı sıfatıyla Haydar Furgaç'ın değerlendirmelerde temel bir eksen olmuştur. Bu bakımdan öncelikle merkezî sınavlara dair onun tekliflerinin incelenmesi gerekmektedir. Furgaç,

Görsel 113: Milli Eğtim Şûra fotoğrafları

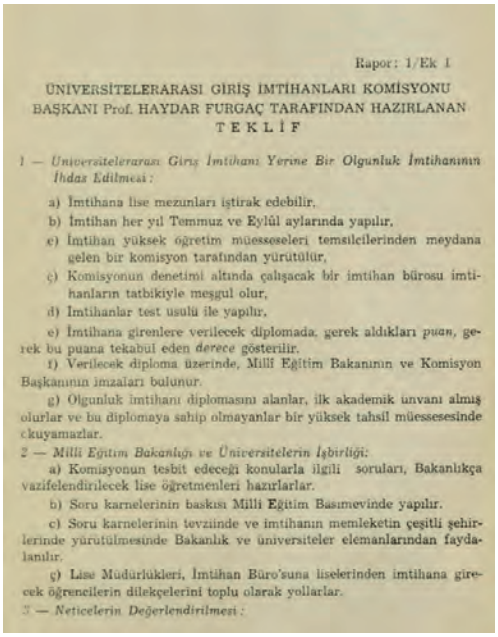
görüşlerinin ayrıntılarını şu başlıklar altında toplamıştır:

1. Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Yerine Bir Olgunluk İmtihanının İhdas Edilmesi
2. Millî Eğitim Bakanlığı ve Üniversitelerin İşbirliği
3. Neticelerin Değerlendirilmesi.

Bu başlığa Ağırlıklı Puanların Hesabı başlığı ile dört EK maddede ise aşağıda başlıkları listelenen analizler eklenir:

I. Tatbik Edilmekte Olan Usul
II. İmtihan Neticeleri ve Lisede Alınan Notların Bir Arada Ele Alınması
III. Devreden Devreye Mukayeselerin Sağlanması
IV. Neticelere Keyfi Bir İfade Verilmesi (Sekizinci Millî Eğitim Şûrası, 1970, s. 49-52).

Merkezî sınavı beş yıl yönettikten sonraki yaz aylarında yapılan bu toplantıda Prof. Furgaç'ın sorunu ele alma biçimi ve önerileri farklı yönleriyle konu edinmeyi gerektiriyor. Öncelikle Furgaç, üniversiteler tarafından yürütülen merkezî bir sınav yerine üniversiteler ve MEB tarafından ortak yürütülecek bir ölçme ve sıralama modeli önerir. Bu öneri, kısmen 1960'lardan önce de uygulanan Olgunluk İmtihanı'nı hatırlatsa da üniversite temsilcilerinden oluşan merkezî sınav komisyonu uygulaması düşüncesini korur. Ancak sınav sorularını hazırlayan ve sınavın yürütülmesinde üniversitelerle birlikte çalışacak bir MEB kurgulamaktadır. Furgaç, merkezî sınavların yeniden düzenlenmesi için şu işleyişi önermiştir:

Rapor: 1/Ek 1

ÜNİVERSİTELERARASI GİRİŞ İMTİHANLARI KOMİSYONU BAŞKANI Prof. HAYDAR FURGAÇ TARAFINDAN HAZIRLANAN

TEKLİF

1 — *Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Yerine Bir Olgunluk İmtihanının İhdas Edilmesi:*

a) İmtihana lise mezunları iştirak edebilir.

b) İmtihan her yıl Temmuz ve Eylûl aylarında yapılır,

c) İmtihan yüksek öğretim müesseseleri temsilcilerinden meydana gelen bir komisyon tarafından yürütülür,

ç) Komisyonun denetimi altında çalışacak bir imtihan bürosu imtihanların tatbikiyle meşgul olur,

d) İmtihanlar test usulü ile yapılır,

e) İmtihana girenlere verilecek diplomada, gerek aldıkları *puan*, gerek bu puana tekabül eden *derece* gösterilir.

f) Verilecek diploma üzerinde, Millî Eğitim Bakanının ve Komisyon Başkanının imzaları bulunur.

g) Olgunluk imtihanı diplomasını alanlar, ilk akademik unvanı almış olurlar ve bu diplomaya sahip olmayanlar bir yüksek tahsil müessesesinde okuyamazlar.

2 — *Millî Eğitim Bakanlığı ve Üniversitelerin İşbirliği:*

a) Komisyonun tesbit edeceği konularla ilgili soruları, Bakanlıkça vazifelendirilecek lise öğretmenleri hazırlarlar.

b) Soru karnelerinin baskısı Millî Eğitim Basımevinde yapılır.

c) Soru karnelerinin tevziinde ve imtihanın memleketin çeşitli şehirlerinde yürütülmesinde Bakanlık ve üniversiteler elemanlarından faydalanılır.

ç) Lise Müdürlükleri, İmtihan Büro'suna liselerinden imtihana girecek öğrencilerin dilekçelerini toplu olarak yollarlar.

3 — *Neticelerin Değerlendirilmesi:*

Görsel 114

"Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Yerine Bir Olgunluk İmtihanının İhdas Edilmesi:

a) İmtihana lise mezunları iştirak edebilir

b) İmtihan her yıl temmuz ve eylül aylarında yapılır

c) İmtihan yüksek öğretim müesseseleri temsilcilerinden meydana gelen bir komisyon tarafından yürütülür

ç) Komisyonun denetimi altında çalışacak bir imtihan bürosu imtihanların tatbikiyle meşgul olur

d) İmtihanlar test usulü ile yapılır

e) İmtihana girenlere verilecek diplomada gerek aldıkları puan gerek bu puana tekabül eden derece gösterilir

f) Verilecek diploma üzerinde, Millî Eğitim Bakanının ve Komisyon Başkanın imzaları bulunur

g) Olgunluk İmtihanı diplomasını alanlar, ilk akademik unvanı almış olurlar ve bu diplomaya sahip olmayanlar bir yüksek tahsil müessesesinde okuyamazlar" (Sekizinci Millî Eğitim Şûrası, 1970, s. 49).

Aşağıda ayrıntıları da verileceği üzere Furgaç'ın bu önerileri birçok kurum tarafından da kabul edilerek tavsiye edilmiştir. Toplam yedi yıllık merkezî sınav uygulamasından sonra bu önerinin ortaya atılması, sınavın işlevinin kabul edilmesine rağmen yürütülmesindeki temel zorluklara işaret eder. Tek bir üniversitenin sorumluluğunda ve sadece sınav ücretlerine dayalı kısıtlı bir bütçe ile yürütülen sınavın, yükseköğretim üst yöneticileri için önemli bir açmaz ortaya çıkardığını da göstermektedir.

Görsel 115

Furgaç'ın bu önerisi yapılan merkezî sınavın örgütlenmesini korurken işlevinde manidar değişiklikler öneren bir niteliktedir. Ona göre merkezî sınavın amacı, orta eğitim kurumlarından mezuniyeti düzenlemek, sınavda başarılı olanlara bir diploma vermek ve diplomayı bir yüksek eğitim kuruluşunda okumak için bir baraj olarak kullanmak olmalıdır. Furgaç, öğrencilerin yerleştirme işlemlerine ilişkin merkezî bir çözüm önermemiştir. Bu tutumu, yukarıda zikredilen merkezî yerleştirme uygulamasını kaldırması ve sınavdan sonra adayların yükseköğretim kurumlarına kendilerinin başvurması uygulamasını başlatmasıyla koşuttur. Ayrıca bu öneriyle, merkezî sınavı üniversitelere seçim için bir sınav olmaktan çıkararak lise bitirme ve üniversiteye başvurmada kullanılacak merkezî sınav öncesi bir sertifika edinme şekli olacak bir olgunluk imtihanı olarak kurgulamaktadır. Özetle bu kısımdaki öneriler merkezî sınav sisteminin örgütlenmesinde üniversiteler ve MEB arasında yeni bir iş birliği modeli arayan ve üniversite yerleştirme işlemlerinde aday öğrenci ile kurumları tekrar ikili bir muhataplığa yönelten bir mantığa sahiptir. Birçok Avrupa ülkesinde bulunan bakalorya sınavı uygulamasına benzer bir yaklaşımın izleri olan bu görüş, yükseköğretim giriş işlemlerinde temel yükü üniversiteler üzerine yükleyen o günkü modelin sorunlarına da işaret etmektedir.

Furgaç'ın önerilerinin ikinci başlığı MEB ve üniversiteler arasında iş birliği konularına odaklanır. Bu kısımdaki tavsiyeleri, bu kez merkezî sınav sorularının hazırlanması işinin üniversiteler yerine MEB tarafından görevlendirilecek bir komisyona verilmesini içerir. Bu önerileri şunlardır:

"Millî Eğitim Bakanlığı ve Üniversitelerin İş birliği:

Görsel 116: Haydar İzzet Furgaç (Furgaç Aile Arşivi)

a) Komisyonun tespit edeceği konularla ilgili soruları, Bakanlıkça vazifelendirilecek lise öğretmenleri hazırlarlar.

b) Soru karnelerinin baskısı Millî Eğitim Basımevinde yapılır.

c) Soru karnelerinin tevziinde ve imtihanın memleketin çeşitli şehirlerinde yürütülmesinde Bakanlık ve üniversiteler elemanlarından faydalanılır.

ç) Lise Müdürlükleri, İmtihan Büro'suna liselerinden imtihana girecek öğrencilerin dilekçelerini toplu olarak yollarlar" (Sekizinci Millî Eğitim Şûrası, 1970, s. 49).

Yukarıda da ifade edildiği gibi Furgaç'ın son önerisi yapılacak Olgunluk İmtihanı için standart sapmaların ve puanların hesaplanması, katsayıların ve ağırlıklandırmaların yapılması için istatistiki yöntem önerileriyle ilgilidir. Bu önemli metin Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyon Başkanı'nın yürütmekte olduğu mevcut merkezî sınav uygulamasında temel değişikliklere ihtiyaç olduğunu düşündüğünü göstermektedir. Özetle Furgaç mevcut uygulamanın sorumluluk ve yetkiler bakımından melezleştirilip bir olgunluk sınavına dönüştürülmesini ve yerleştirme işlemlerinin ademi-merkezîleştirilmesini önermektedir.

Şûra'da çeşitli üniversitelerden de görüş istenmiş ve bu görüşler kitapta yayımlanmıştır. Üniversitelerden gelen görüşler merkezî sınavlar yapılırken bu sınava karşı tutumları hakkında da bilgi vermektedir. O tarihte merkezî sınavlara dâhil olmayan ve kendi seçme sınavlarını yapan İTÜ ve ODTÜ ile merkezî sınava dâhil olan Ankara, Hacettepe ve İstanbul (Furgaç'ın da katıldığı İstanbul Üniversitesi Komisyon'unda kurumun kendi önerisi de bulunur.) üniversitelerinin görüşleri o dönemde kurumların sınava dair aldıkları konumları ve düşüncelerini gösterir.

O tarihte merkezî giriş sınavını yöneten kuruluş olan İstanbul Üniversitesinde 8-9 Aralık 1969 tarihli bir Komisyon toplantısı yapılır ve hazırlanan raporu üniversitenin yükseköğretime geçiş konusundaki kurumsal görüşünü yansıtır. Komisyon üyeleri Prof. Dr. Arif Erzen, Prof. Dr. Vehbi Eralp, Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Prof. Dr. Refia Şemin, Prof. Dr. Nezahat Arkun, Prof. Dr. İsmail Yalçınlar ve Prof. Dr. Haydar Furgaç'tan oluşur. Aynı komisyonun toplantısına Talim Terbiye Kurulu Başkanı Zekâi Baloğlu, Kurul üyeleri Dr. Ferhan Oğuzkan, TÜBİTAK temsilcisi Süleyman Çetin

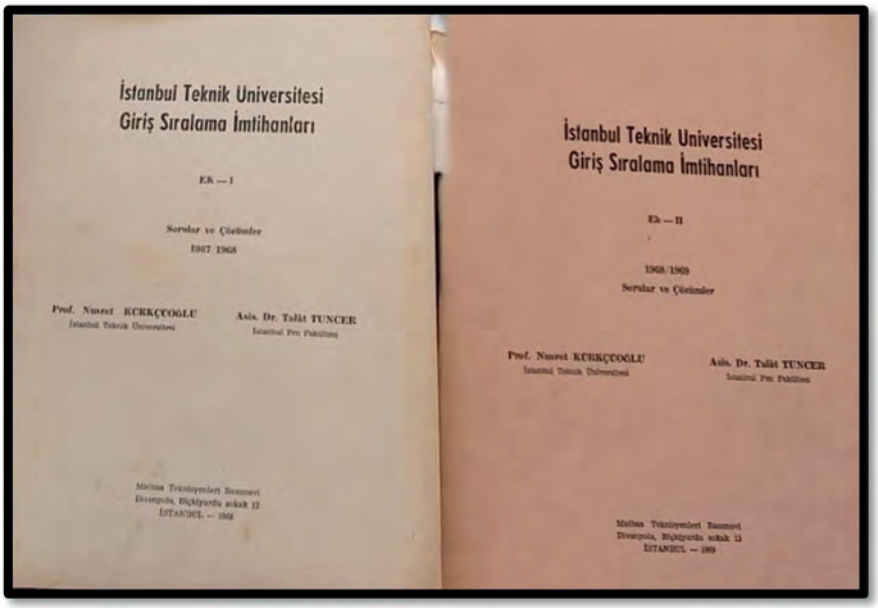
Özoğlu da katılır. Raporun ağırlıklı kısmı orta eğitimin kapsamlı şekilde yeniden düzenlenmesine ilişkin görüş ve önerilerden oluşur. Yükseköğretime geçişle ilgili kısımda yapılan öneriler Furgaç'ın sınav komisyonu başkanı sıfatıyla yazdığı metinle koşuttur:

> *"d) Lise sonunda "Lise bitirme diploması" verilmeli; bu diplomayı kazananlardan üniversiteye ve akademilere girmek isteyenler olgunluk imtihanına tabi tutulmalıdır.*

4. Olgunluk imtihanı, lise diploması sahiplerine yetiştikleri istikamette fakültelere giriş hakkını verecek şekilde düzenlenmelidir. Bu imtihanlar merkezî test sistemi şeklinde olmalı; üniversite ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın yetkili elemanlarından kurulu merkezî bir kuruluş tarafından yürütülmelidir.

Bu konu ile ilgili olarak mevcut üniversitelerarası giriş imtihanlarının ihdas edilmesi hususunda Üniversitelerarası Giriş İmtihanları Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Haydar Furgaç tarafından hazırlanan ve bu rapora eklenen (ek 1) teklif, prensip olarak, olumlu karşılanmıştır." (Sekizinci Millî Eğitim Şûrası, 1970, s. 47).

Görüldüğü üzere İstanbul Üniversitesince görevlendirilen Komisyon'un önerisi de sınavın MEB tarafından kurulacak bir kuruluş tarafından yönetilmesi ve sınavın 1960 öncesindekine benzer bir olgunluk sınavı şeklinde gerçekleştirilmesi yönündedir.

Görsel 117

İTÜ raporunu hazırlayan Komisyon Makine Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Kemal Kafalı, Prof. Dr. Lütfullah Ulukan ve Prof. Dr. Ali Sümer'den oluşur. Onların görüşleri de eğitim sisteminin mevcut durumunun analizinin yanı sıra ülkenin nüfus ve ekonomik gelişmesine dair dört sayfalık bir gerekçelendirmeden oluşur. Önerilerinin hassas noktasını oluşturan, aşağıdaki 7 nolu öneriden önce, lise sistemini düzenlemeyi öneren altıncı maddedir. Buna göre lise öğrencileri dört kola ayrılmalı (Edebiyat, Sosyal ve Ekonomik Bilimler, Matematik, Tabii Bilimler) ve bunların gidecekleri yüksek öğrenim dalları belli olmalıdır. Bu öneriden sonra üyeler aşağıdaki öneri yapmıştır. Merkezî sınavlara dâhil olmayan ve on yıllardır kendi sınavlarını yapan İTÜ'nün görüşü ile Furgaç'ın görüşleri arasında benzerlikler bulunur:

Liseyi bitiren öğrencilerin ve tesbit edilecek bazı şartları yerine getiren orta dereceli

Görsel 118

meslek ve teknik okulu mezunlarının, okudukları bölüm derslerinden bir "olgunluk imtihanı"na girmelerinin faydaları kabul edilmiştir. Olgunluk imtihanları, lise diploması sahiplerine yetiştirildikleri istikamette fakültelere giriş hakkını verecek şekilde olmalı, üniversite ve Millî Eğitim Bakanlığının yetkili elemanlarından kurulu bağımsız merkezî bir kuruluş tarafından yürütülmelidir. (Sekizinci Millî Eğitim Şûrası, 1970, s. 56).

Merkezî sınava dâhil olmayan diğer kuruluş olan ODTÜ'nün önerilerini de okul adına bir komisyon hazırlar. Üyeleri, Prof. Dr. Vedat Enüstün, Prof. Dr. Hüseyin Batuhan, Assoc. Prof. Tuğrul Taner, Assoc. Prof. A. Kemal Özinönü, Yard. Prof. Dr. Turhan Oğuzkan ve Yard. Prof. Dr. Teo Grünberg'ten[21] oluşan Komisyon'un hazırladığı raporun tamamına yakını orta eğitim sisteminin yapısı, amaçları ve yeniden düzenlemesine odaklanır. Rapor üniversiteye giriş için iki maddelik bir öneri yapar:

"5- Böyle bir okul düzeninde, herhangi bir kolu başarıyla tamamlamış olan öğrenciye, Millî Eğitim Bakanlığı üniversiteye girmek için aday olma hakkını tanımış olur.

6- Hangi fakültelere kimlerin, nasıl gireceği üniversitelerce kararlaştırılır. Üniversitelerin uygulamaları ya merkezî sistemle ya da ferdi olarak düzenlenebilir." (Sekizinci Millî Eğitim Şûrası, 1970, s. 61).

ODTÜ'nün önerisi hâlihazırda yapılan merkezî sınava alternatif bir sistem önermez. Mevcut sistemin devam etmesini, üniversitelerin (ve fakültelerin) kendi öğrencilerini seçme haklarının devam ettirilmesini ve isteyen üniversitelerin merkezî bir sınavla öğrenci seçme hakkının devam edebileceğini ifade etmiştir. Özetle öneride yükseköğretim açısından hiçbir yenilik yer almaz, daha ziyade orta eğitimin lise kısmında (rapordaki ifadeyle "orta eğitimin ikinci devresi") öğrencilerin belirli lise tiplerine ve müfredatlarına göre kredili bir sistemle eğitim alabileceği üç yıllık bir model önerir.

Ancak ODTÜ'nün önerisinde yer alan iki husus sonraki yıllarda orta öğretimde ve üniversiteye geçişte benimsenecek unsurlar içerir ve Şûra kitabında da bu hususa vurgu yapılır. ODTÜ Komisyonu lise sistemini akademik, teknik ve diğer mesleki liseler olmak üzere üç alanda yeniden yapılandırmayı, öğretilecek tüm içerikleri kredili bir sistemle yapmayı, sınıf geçme ve sınıfta kalma uygulamasının kaldırılıp dersten kalma uygulamasının getirilmesini ve okuduğu lise grubunun amaçlarına uygun şekilde öğrencilerin üç yıllık bir eğitimden geçirilmesini önerir. Daha kritik olan öneri, o dönemde kendi diplomaları ile doğrudan yükseköğretime geçiş sınavlarına başvuramayan teknik ve mesleki liseleri de ilgilendirir. ODTÜ Komisyonu hangi türde orta öğretim kurumundan mezun olursa olsun isteyen herkese yükseköğretime geçiş için başvuru hakkının açık olmasını tavsiye eder. Bu bakımdan daha demokratik bir başvuru hakkı tanımı geliştirir (Sekizinci Millî Eğitim Şûrası, 1970, s. 13).

Merkezî sınava dâhil olan bir diğer üniversite olan Hacettepe Üniversitesinin beş sayfa tutan raporundaki önerilerde eğitimin amaçları, liselerin durumu, orta öğretimin sorunları ele alınmıştır. Öğrencilere lisede

(21) Unvanlar, o dönemde kendine özel kanun ile idare edilen ODTÜ'de kullanıldığı ve metinde belirtildiği şekilde alınmıştır.

rehberlik ile kendilerini keşfedecekleri bir eğitim anlayışına geçiş önerilmiştir. Yükseköğretimle ilgili kısımdaki öneriler toplantıdaki görüşlerden de yola çıkılarak yapılan karma bir niteliğe sahiptir.

Hacettepe Üniversitesinin Komisyon üyeleri şu isimlerden oluşmuştur: Prof. Dr. Osman Okyar (Başkan), Prof. Dr. Cemil Şanver, Doç. Dr. Bozkurt Güvenç, Doç. Dr. Selahattin Ertürk, Dr. İonna Kuçuradi. Rektör Prof. Dr. İhsan Doğramacı da Komisyonun ilk oturumunda görüşlerini açıklamıştır. Eğitim sistemiyle ilgili uzunca bir değerlendirmeden sonra bir uyarı olarak aşağıdaki ifadeler yer alır:

Tek sınavla öğrencilerin istikbali hakkında karardan sakınılmalı ve üniversiteye girecek ve girmeyecek öğrencilerin orta dereceli okullarda izleyecekleri programlarla seçilmesine çalışılmalıdır. Üniversiteye hazırlamayan bir program izlemiş olmasına ve aksi yöndeki tavsiyelere rağmen üniversiteye girme arzusu gösteren öğrencilere son bir şans olarak ilâve program takip etme şansı tanınabilir. Bu hazırlayıcı programda da başarılı olmayanlara üniversiteye girme yolu kapatılmalıdır (Sekizinci Millî Eğitim Şûrası, 1970, s. 65).

Hacettepe Üniversitesinin yaptığı öneri Furgaç'ın önerisiyle benzerlikler taşır. Bu yakınlık başvuran öğrenci sayılarını sınırlama amacıyla bağlantılı olarak ortaya çıkmış, yükseköğretime giren öğrenciler için ilk yıl bir çekirdek müfredat önermiş ve orta öğretimden yüksek öğretime geçemeyenler için de farklı meslek politikaları geliştirilmesi önerilmektedir. Merkezî sınavla ilgili öneriyse daha ziyade sayıları sınırlandıracak bir geçiş sınavı ile sınırlıdır:

1. *"Geçiş döneminde eski sistemle yetişenler için bir üniversiteye geçiş eşiği konmalıdır. Bu hususta Prof. Furgaç'ın teklifi üzerinde durulabilir.*
2. *Üniversiteye giren öğrencilerin yetersizliklerini gidermek için üniversitelerde telafi programları ihdas olunmalıdır. Bu hususta Hacettepe Üniversitesi Temel Bilimler Yüksek Okulu denemesinden yararlanılabilir.*
3. *Üniversiteye giremeyen lise mezunu öğrenciler için liselerde kısa yoldan hayata hazırlayıcı seçmeli dersler ihdas olunmalıdır.*
4. *Orta okulu bitirip de lise seviyesine geçecek öğrencilere orta okuldaki notlarına ve öğretmen kanaatlarine göre (geçiş döneminde) hangi okula giderlerse, başarılı olacakları hususunda tavsiyelerde bulunulmalıdır."* (Sekizinci Millî Eğitim Şûrası, 1970, s. 65).

Merkezî sınavın ilk uygulayıcısı ve geliştiricisi olan Ankara Üniversitesinin Komisyonu Prof. Dr. Rauf Nasuhoğlu, Prof. Dr. Şerafettin Turan ve Doç. Dr. Fatma Başaran'dan oluşur. Komisyon'da ilginç bir şekilde Cemal Mıhçıoğlu bulunmamaktadır. Ancak Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinden uzmanlarca kaleme alınan (Doç. Dr. Şefik Uysal, Dr. Ziya Bursalıoğlu, Dr. Mithat Enç ve Dr. Hızır Doğan) ikinci bir rapor daha yazılmıştır. Bu heyetin raporu daha ziyade genel sistemin yapısı ve orta eğitim ile yüksek eğitim birimleri arasında bağlantıların yeniden gözden geçirmesini öneren tartışmalar içermektedir. İlk raporda yükseköğretime olan artan talebin sınırlandırılması üzerinde duran bu komisyon da Furgaç ve Hacettepe önerisinde olduğu gibi MEB tarafından orta öğretim mezunlarının düzeyini belirleyecek bir olgunluk imtihanı önermiştir. Ancak merkezî sınavın durumuyla ilgili bir değerlendirme yapılmamıştır:

Bugünkü koşullar içinde yüksek öğretime geçişte bir seçme imtihanı gerekli olduğuna göre 100.000'e doğru tırmanan aday sayısının normal sınırlar içine dönmesi için şu tedbirler alınabilir:

1. *"Orta öğretimin bünyesini değiştirerek her öğretim doğrultusunun gerçekten kabiliyetli öğrencilere açık tutulması,*
2. *Öğrencinin orta öğretimdeki başarı durumunun değerlendirilmesi,*
3. *Liseyi bitiren öğrencilerin çeşitli yönlerden merkezî bir olgunluk imtihanı sisteminden geçirilmesi;*
4. *Liseyi geçmiş yıllarda bitirdiği hâlde yerleştiği öğrenim kurumunu beğenmeyen ya da ücretli özel kurumlardan ücretsiz devlet kurumlarına geçmek isteyenlerin her yıl imtihana yeniden girmekle yarattıkları haksız rekabetin sınırlanması;*
5. *Yüksek dereceli mesleki ve teknik okulları artırarak üniversitelerin sosyal prestij sağlayan tek müessese olmaktan kurtarılması gereklidir."* (Sekizinci Millî Eğitim Şûrası, 1970, s. 71).

Ege Üniversitesi Senatosunun görüşü ise orta öğretim sisteminin iyileştirilmesine ilişkin öneriler içerir. Bu toplantıya da Talim Terbiye Kurulu Başkanı Zekâi Baloğlu katılmış, senatonun görüşünü Prof. Dr. Yusuf Vardar, Prof. Dr. İsmet Köktürk ve Genel Sekreter İsmet Âşıkhan rapor hâline getirmiştir. Raporda ülkenin genel insan gücü ihtiyacı çerçevesinde eğitim politikalarının bütüncül ele alınmasına dair öneriler sunulur. Yükseköğretime geçişle ilgili doğrudan bir öneri içermese de rapordaki iki vurgu bu bağlamda önemlidir. Yükseköğretime yönelen talepteki patlamayı incelerken yeni üniversite kurulamadığı durumda üniversitelerin ikili öğretim ile gece öğretimini ayırarak daha fazla kontenjan kapasitesi üretebileceği ifade edilir. Ayrıca meslek liselerinin de yükseköğretime geçişini kolaylaştıran 8. Şûra'da, lise sonrası olgunluk imtihanının yeterli yükseköğretim kontenjan kapasitesi olmayan bir ortamda işe yaramayacağı ve daha ziyade herkesi nesnel sınavlarla üniversitelere kabul edecek esaslara yoğunlaşılması önerilir (Sekizinci Millî Eğitim Şûrası, 1970, s. 73-78, 76, 77). İlk merkezî sınavların başlatılmasında olduğu gibi ÜSYM kuruluş sürecinde tavsiyeleriyle kritik rol alacak olan Prof. Dr. Yusuf Vardar'ın heyetteki varlığı anlamlıdır. Yukarıda değinildiği gibi Vardar'ın bu konudaki tutumu Şûra genelindeki tutumdan ayrılır ve merkezî sınav uygulamaları lehine bir tutum içerir.

İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin kısa görüşünde ticaret liselerinden mezunlara doğrudan üniversiteye geçiş hakkı talebi dile getirilmiştir. İTİA'ların kendi kurumlarının ihtiyaç ve konumlarına göre bir içeriğe yoğunlaştıklarını gösterir.

Ancak TÜBİTAK'ın kurumsal görüşü yükseköğretime geçiş konusuna dair en ilginç ayrıntıyı içermiştir:

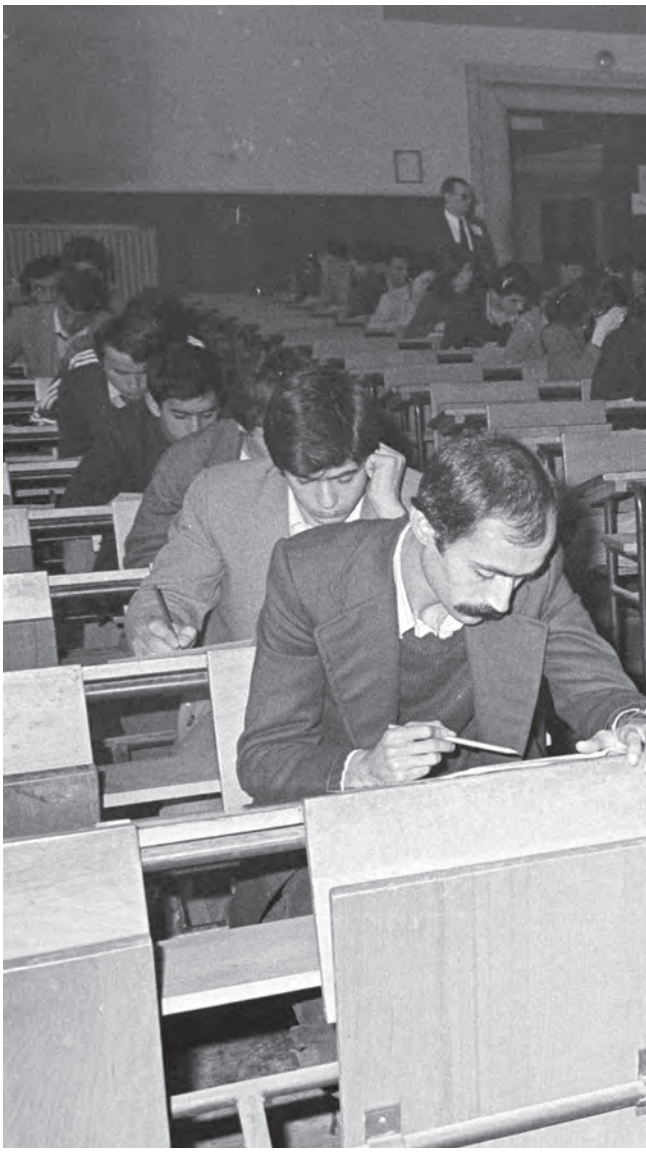
"Yüksek öğrenime geçiş ile ilgili olarak, öngörülen sistemde yatay ve dikey geçişler çerçevesinde öğrencilerin alması söz konusu "olgunluk" diploması uygun görülmektedir. Üniversitelere mutlaka bir seçme ile öğrenci alma söz konusu olduğuna göre bu seçmenin Millî Eğitim Bakanlığı ile üniversitelerin müştereken teşkil

edecekleri **bir merkez örgüt**[22] tarafından yapılması uygun olur. Bu meslekî örgütün seçme için tesbit edeceği kritere esas olarak öğrencilerin orta öğretim programlarında kazandıkları başarı notları ile yapılacak bir standart sınav puvanları dâhil edilmelidir. Bu konuda Prof. Dr. Haydar Furgaç'ın teklifi benimsenmektedir" (Sekizinci Millî Eğitim Şûrası, 1970, s. 91).

Seçme sınavlarının yapılması için bir merkez örgüt kurulması fikri, sadece bu öneride geçer. TÜBİTAK üyeleri üniversitelerde yapılan toplantılara da katıldıkları için bu konudaki uygulamanın artık üniversiteler tarafından yapılmasının zorluğunu görerek bunu bir kurumsal yapı olarak önermiştir. Buradaki ilginç nokta Furgaç'ın, sorunların yazımının ve sınavın yürütülmesinin MEB tarafından üstlenilmesi ve üniversitelerle iş birliği içeren olgunluk sınavı yapılması önerisinin burada biraz daha farklı bir şekilde ifade edilmesidir. Bu öneri merkezî bir seçme sınavının gerekliliğinde müşterek bir anlayışa ulaşıldığını, çözümün şekline dair tartışmanın ilerlediğini ancak nihai kararın henüz tam olgunlaşmadığını da göstermektedir.

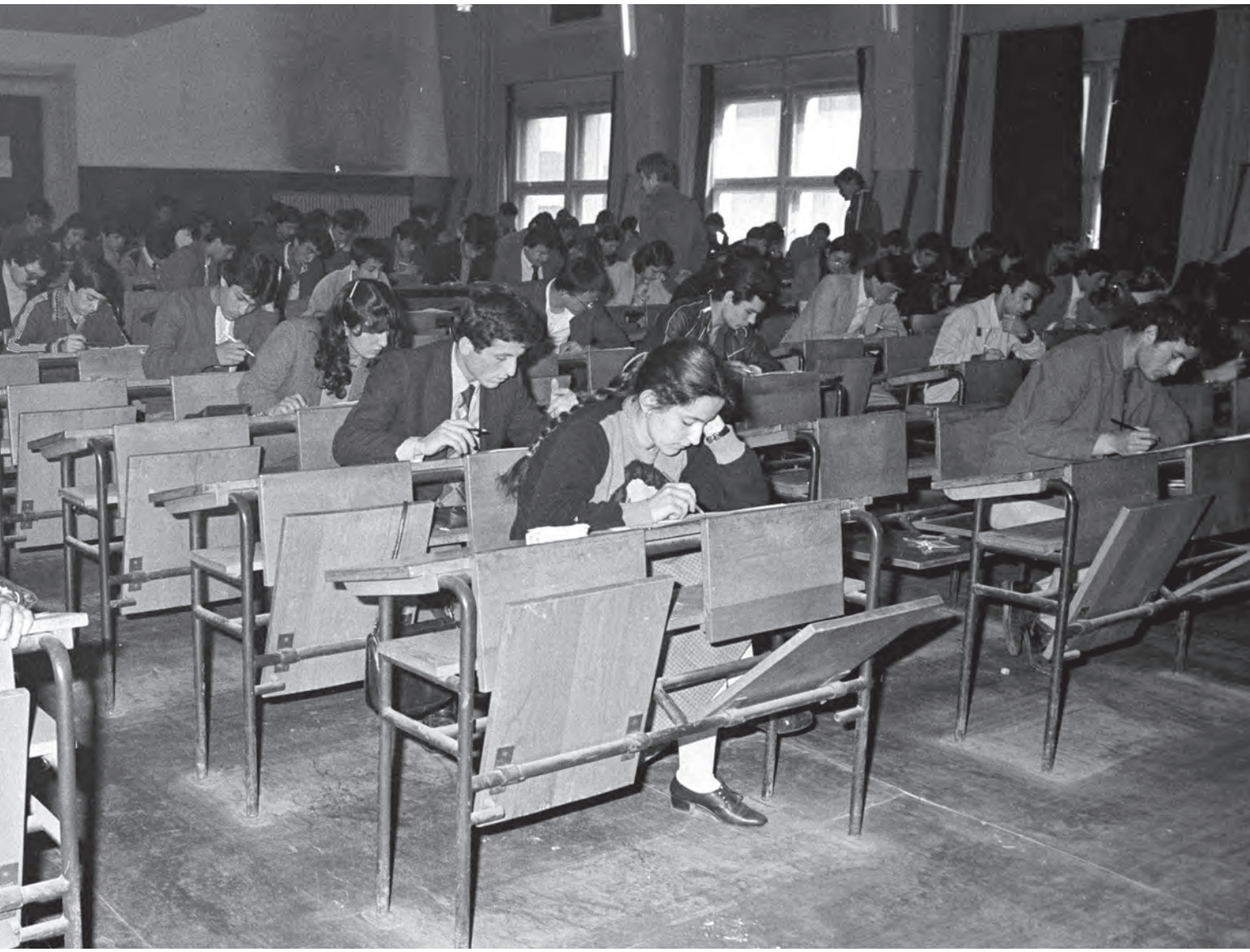
Görüldüğü üzere 1970 yılı itibarıyla yükseköğretim geçişin niteliği sorunu gerek MEB gerekse de üniversiteler için temel bir tartışma konusuydu. Üniversite gündemi ülke siyasetinin merkezine oturduğundan ve kampüslerdeki eylemler nedeniyle sıklıkla boykot ve ders tatilleri yaşandığından bu yıllar boyunca üniversite yasası daimî bir gündem hâline gelmiştir. Bu yıldan başlayarak artacak şekilde üniversite yasası tartışmaları alevlenir ve 1973 yılı dönüm noktasında yükseköğretime geçiş tartışmaları ile yeni kanun eş zamanlı bir gündeme dönüşmüştür.

Merkezî sınav sistemi ihtiyacı ile her geçen gün artan yükseköğretim talebi karşısında

gerekli kapasitenin üretilememesi sorunu hükümet, üniversiteler ve toplumsal kesimler arasında temel bir konu olarak tartışmalarda yer almıştır. İstanbul Üniversitesi sorumluluğunda sürecek üç yıllık uygulamadan sonra merkezî sınav örgütü ihtiyacının zannedilenden daha

(22) Vurgu yazarlar tarafından eklenmiştir.

Görsel 119: Üniversite Giriş Sınavı, 13.04.1981 (Anadolu Ajansı)

acil bir konuya dönüştüğü yaygın şekilde kabul edilecek ve yeni bir dönemin kapısı aralanacaktır."

Üniversitelere mutlaka bir seçme ile öğrenci alma söz konusu olduğuna göre bu seçmenin Millî Eğitim Bakanlığı ile üniversitelerin müştereken teşkil edecekleri bir merkez örgüt tarafından yapılması uygun olur. Bu meslekî örgütün seçme için tesbit edeceği kritere esas olarak öğrencilerin ortaöğretim programlarında kazandıkları başarı notları ile yapılacak bir standart sınav puvanları dâhil edilmelidir. Bu konuda Prof. Dr. Haydar Furgaç'ın teklifi benimsenmektedir.

1970-1973 Yılları Arasındaki Merkezî Sınavlar, Teknik Gelişmeler ve 1973 Yılı Soruların Çalınması Krizi

1970 yılının Eylül - Ekim aylarında yapılan 8. Millî Eğitim Şûrası'ndan önceki yaz aylarında yapılan Üniversitelerarası Giriş İmtihanı ülke genelinde üniversitelerin gündemde olduğu bir yılda yapılır. 1968 ile 1980 yılları arasında öğrenci hareketleri, kampüslerde yaşanan şiddet ve boykot eylemleri nedeniyle hükümetler için yükseköğretim meseleleri temel bir konu hâline gelir. Yükseköğretim dünyasında küresel bir görüngüye dönüşen kampüs hareketleri yükseköğretimde kitlesel genişleme dalgasının ortasında yaşanmıştır. Yükseköğretime yönelik artan öğrenci talebi nedeniyle sayı ve büyüklük bakımından sistemin genişletilmesi yönündeki geniş kamuoyuna rağmen bu hareket beklenen hızın altında kalır. Yükseköğretim kurumlarına başvuran aday sayılarındaki artış nedeniyle Komisyon'un çalışmaları üzerindeki iş yükü baskısı gittikçe büyümüştür.

Prof. HAYDAR FURGAÇ

Üniversiteye giriş soruları atom sırrı gibi saklanıyor

Prof. Furgaç, «Bâzı dolandırıcılar bizim dağıttığımız eski yıllara ait giriş sorularını yeni sorular diye 5 bin liraya sattı» diyor.

ÖZER ORAL

YEDİ yıldan beri üniversitelerarası giriş sınavlarını düzenleyen Prof. Haydar Furgaç, «eski lise mezunları ile yeniler arasında bilgi bakımından önemli bir fark görmediğini» söylemiştir.

Devamı Sa. 9. Sü

Görsel 120: Milliyet, 16 Haziran 1972

25 MAYIS 1971

Üniversite aday kaydı başladı

Üniversite, yüksek okul ve akademilere girmek isteyenler 12 haziran'a kadar kayıtlarını yaptıracaklar...

ÖNÜMÜZDEKİ öğretim yılı için 9 temmuz cuma günü, yurt içi ve yurt dışında yapılacak Üniversitelerarası Giriş Sınavı aday kaydına dün sabahtan itibaren başlanılmıştır.

Üniversite, yüksek okul ve akademilere 1971—72 öğretim yılında girmek isteyen öğrenciler, 12 haziran cumartesi günü saat 13'e kadar müracaatlarını yapacaklardır.

Mehmetçik Anıtının temeli 10 ağustosta törenle atılacak

GELİBOLU, AA

Conkbayırı - Mehmetçik Anıtı Yaptırma Derneği'nin kongresinde, «Anıtın temelinin Anafartalar Zaferinin yıldönümü olan 10 ağustos günü atılacağı» açıklanmıştır. Orhon Kitabeleri'nden esinlenerek hazırlanan projeye göre anıt, sekiz metre boyunda ve 12 metre enindeki sekiz büyük ve 20 küçük kitabeden meydana gelecektir.

PROF FURGAÇ NE DEDİ?..

Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Haydar Furgaç, «Giriş sınavı için gerekli belgelerin liseler ve Milli Eğitim Müdürlüklerinden sağlanacağını» belirterek «Bu yılki sınav kontenjanlarının fakülteler tarafından daha sonra tesbit edileceğini» bildirmiştir.

Görsel 121: Milliyet, 25 Mayıs 1971

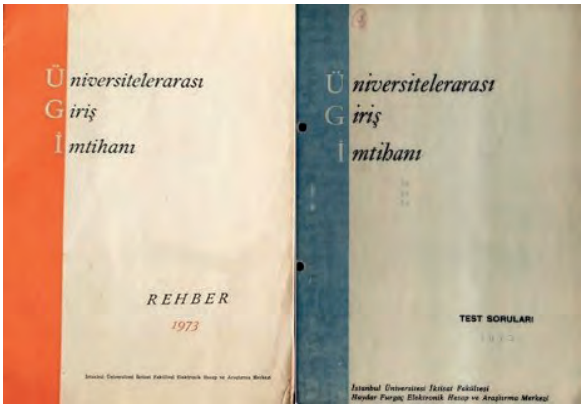
1970 yılında ÜGİ'ye 76.540 aday öğrenci başvurur. Bunların 30.810'u bir yükseköğretim programına yerleşir (Mıhçıoğlu, 1974, s. 9). 1971 yılında yapılan ÜGİ'ye katılan yükseköğretim kuruluşlarının sayısı artar.[23] Kayıtlar 24 Mayıs 1971 ila 12 Haziran 1971 tarihleri arasında posta yolu ve posta çeki ile yapılır. Sınavlar Ankara, Erzurum, İzmir, İstanbul, Trabzon, Lefkoşe, Bonn ve New

(23) Sınavlara yedi üniversite (Ankara, Atatürk, Ege, Hacettepe, İstanbul, İstanbul Teknik, Karadeniz Teknik) ile Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademileri (Elazığ, İstanbul, İzmir), İktisadi ve Ticari ve İlimler Akademileri (Adana, Ankara, Bursa, Eskişehir, İstanbul), Sosyal Hizmetler Akademisi, Ankara Sağlık İdaresi Yüksek Okulu, Mühendislik ve Mimarlık Yüksek Okulu (Eskişehir, Konya, Sakarya) dâhil olur. İTÜ bu sınava ilaveten kendisinin ikinci bir sıralama imtihanı yapacağını ve sadece Fen kolu mezunlarını kabul edeceğini de ilan eder (ÜGİ Rehber, 1971, s. 22).

Görsel 122: Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme birinci basamak sınavı (ÜSYM) sonuçlarının adaylara bildirilmesi nedeniyle ÜSYM'nin Kavaklıdere'deki binası önünde toplanan adaylar izdihama yol açtı. (20 Mayıs 1982 Yavuz Yüksel - (Anadolu Ajansı)

York'ta 9 Temmuz 1971'de gerçekleştirilir. Sosyal bilimler, fen bilimleri ve yabancı dilden yapılan sınav 09.30'da yapılır. İmtihanın sadece 1971-1972 yılı için muteber olduğu ve adayların sisteme dâhil kurumlardan birine kabulünün ilgili kurumun şartlarına bağlı olduğu belirtilir (ÜGİ Rehber, 1971, s. 2-3). Yerleştirme işlemleri bu yıl da kurumlara bırakılır.

Görsel 123

1971 yılında başvuran aday sayısı yaklaşık 100 bine çıkarken yerleştirilen aday sayısı 25 bin civarında gerçekleşir. 1972'de 111.691 aday başvurup 27.489 kişi yerleştirilirken bu sayı 1973'te 117.93 başvuru 30.272 yerleştirme olarak gerçekleşir (Soruların çalınması nedeniyle sınav tekrar edilmiştir). Merkezî sınavların başladığı 1964 ile ÜSYM'nin kurulduğu 1974 yılları arasında sınava girenlerle

bir yükseköğretim birimine yerleşenlere bakıldığında başvuran sayıları sürekli artarken özellikle 1970'ten itibaren herhangi bir yükseköğretim programına yerleştirilen aday sayılarının kayda değer şekilde düşmüş olması dikkat çekicidir (Tablo 1). Bu düşüşte 1971 yılında Anayasa Mahkemesi kararıyla kapatılan özel yüksekokulların karşıladığı kontenjanlardaki kayıpların payı vardır (Dikmen, 1971). Ayrıca merkezî sınav yapılırken merkezî yerleştirme uygulamasından vazgeçilmesi de sistemin işleyişi üzerinde etkiler üretmiş ve kontenjanlarda düşüşlere yol açtığı kadar ilan edilen kontenjanların doldurulmasında da çeşitli sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Prof. Furgaç: Üniversite adayları aldatılıyor

Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanı, «Bâzı müesseseleri mahkemeye vereceğiz» dedi...

ÜNİVERSİTELERARASI giriş sınavı komisyonu başkanı Haydar Furgaç, «Bâzı özel dershane ve yayınevleri tarafından öğrencilere yanıltıcı bilgiler veren ve sınav komisyonunu şâibe altında bırakan ilân yayınlandığını» açıklamıştır. Furgaç «Bu tür ilân veren müesseseyi mahkemeye vereceğini» bildirmiştir.

Sınav komisyonu başkanı Prof. Furgaç'ın

Devamı Sa. 9, S. 8 da

Görsel 124: Milliyet, 25 Temmuz 1972

1972 itibarıyla sınava başvuran aday sayısı 100 binin üzerine çıktı. 1966 yılından itibaren delikli kart bilgi işleme makineleriyle yapılan sınav işlemlerinin bu teknikle yapılması artık imkânsız hâle gelmekteydi. Kurulduğundan itibaren kendi giriş sınavlarını yapan ODTÜ'de 1965 yılında Hesap Merkezi ve Hesap Bilimleri Bölümü'nde dönemin IBM bilgisayarlarından oluşan önemli bir sistem kurulmuştu ve ODTÜ kendi sınav işlemlerini bu sistem üzerinden gerçekleştirmekteydi. Haydar Furgaç, Millî Eğitim Bakanlığı'nın da desteğiyle benzer bir sistemi İstanbul Üniversitesinde kurmak üzere 1972'de harekete geçmiştir. ODTÜ'yü ziyaret etmiş, merkezin yöneticisi ve Türkiye'nin ilk bilgisayar

Görsel 125: Üniversite Giriş Sınavı, 07.07.1972 (Anadolu Ajansı)

programcılarından N. Kaya Kılan ile fikir alışverişinde bulunmuştur. 1973 yılı sınavlarında uygulanmak üzere İstanbul Üniversitesinde kurulan IBM bilgisayar sistemini aynı yıl Haydar Furgaç'ın vefatı nedeniyle kullanabilecek uzman kalmamıştır. Bunun üzerine ODTÜ'den uzmanlık yardımı talep eden İstanbul Üniversitesi rektörlüğünün isteği üzerine ODTÜ Hesap Merkezi'nden İhsan Delilbaşı ve N. Kaya Kılan 1973 sınavlarının bilgisayar işlerini yapmak üzere İstanbul'a gelmiştir (Kılan, 2019, s. 100-101; Köksal, 2019, s. 90).

Görsel 126 : Prof. Dr. Haydar Furgaç bir arkadaşıyla

Dekan Prof. Haydar Furgaç

İktisat Fakültesi Dekanı Prof. Haydar Furgaç vefat etti

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dekanı ve Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanı Profesör Haydar Furgaç, önceki gece aniden kalp krizi sonucu vefat etmiştir.

1919 yılında İzmir'de doğan Prof. Furgaç, Saint Joseph Lisesini bitirdikten sonra yüksek öğrenimini Lozan Üniversitesinde tamamlamıştır. Prof. Furgaç, 1946 yılında İstanbul Üniversitesine girmiş, 1952 yılında doçent, 1960 yılında da profesör olmuştur.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dekanlığı olan Prof. Furgaç, aynı zamanda İstanbul Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonunun da başkanlığını yapmaktaydı.

Prof. Haydar Furgaç dünün üniversitede yapılacak törenden sonra Silivrikapıya Camiinde kılınacak öğle namazını takiben, Karaağaçmezarlığındaki aile kabristanında toprağa verilecektir.

Görsel 127: Cumhuriyet, 30 Nisan 1973

NOTLARI

"Ani bir kalp krizi sonucunda kaybettiğimiz Prof. Dr. Haydar Furgaç, özellikle Türkiye'de istatistik teorisine ve sondaj tekniğine önemli katkılarda bulunmuş bir bilim adamıydı. Pratik alandaki en büyük eseri ise, fikri temellerini atıp geliştirdiği üniversitelerarası giriş imtihanları merkezi sistemi'ydi. Furgaç, üzerine titrediği bu esere en ufak bir gölge düşürmemeye çalışmış ve bunda da başarılı olmuştur."

İstatistik bilimi, bir değeri daha kaybetti

YAZAN :

Prof. Dr. Kenan GÜRTAN

İktisat Fakültesi öğretim üyesi

UNIVERSITE'ye GİRİŞ SINAVINI 8 YILDAN BERİ DÜZENLEYEN Prof. FURGAÇ ÖLDÜ

SON SADI AHMET IZZ OĞLU

Bir ilim adamı ve idareci olarak Prof. Furgaç'ın hizmetleri yalnız İktisat Fakültesine ve İstanbul Üniversitesine inhisar etmemiş, yurt çapında bir kapsam ve değer kazanmıştır. Pratik alanda onun en büyük eseri olan Üniversitelerarası Giriş İmtihanları Merkezi Sistemidir. Gerçekten, bu sistemin gerek fikri temelinin atılması ve kurulması, gerek gelişmesi hakkında Prof. Furgaç'ın üstün gayret ve hizmetlerini belirtmek bir kaldırımaktır sanırım. Öyle ki, Haydar Furgaç, Merkezi Sistemle birlikte hatıra gelen bir isim olmuştur. Hayatının sonuna kadar titizlikle koruduğu ve üzerine titrediği bu esere en ufak bir gölge düşürmemeye çalışmış ve bunda başarılı da olmuştur. Prof. Furgaç, Üniversitelerarası Giriş İmtihanları Sisteminde her zaman takdirle anılacak çalışmaları ile hem üzerine aldığı işi nasıl mükemmelen başarabileceğini, hem de fahriyen çalıştığı bu işte dünya nimetlerine nasıl değer vermediğini göstermiştir.

YERİ DOLDURULMAYACAK

Prof. Furgaç'ın en verimli çağında ani ve beklenmedik şekilde aramızdan ayrılması Üniversite ve memleket için her yönden büyük bir kayıptır. O, vazifesini ifayla yapmış insanların vicdan huzuru içinde ebedi istirahatgâhında dinlenirken, yeri doldurulamayacak bu insanın eserleri, sevgi ve anıları ile gönüllerde yaşayacağına şüphe yoktur.

Görsel 128: Milliyet, 30 Nisan 1973 / Milliyet, 23 Haziran 1973

Tablo 1: Üniversitelerarası Giriş Sınavına Katılan ve Kabul Edilen Adaylar			
Sınav Yılları	Sınava Girenler	Bir Yüksek Eğitim Kurumuna Kabul Edilenler	Başvuran/Kabul Oranı (%)
1964-65	33.763	19.065	56,47
1965-66	36.656	22.666	61,83
1966-67	41.327	25.233	61,06
1967-68	46.295	35.058	75,73
1968-69	51.297	35.509	69,22
1969-70	64.183	33.020	51,45
1970-71	76.540	30.810	40,25
1971-72	99.697	25.739	25,82
1972-73	111.691	27.489	24,61
1973-74	117.932	30.272	25,67
Kaynak: Mıhçıoğlu, 1974, s. 9			

1973 yılında 1750 sayılı yeni Üniversiteler Kanunu'nun çıkması bir dönüm noktasıydı. Aynı yıl çıkan bir diğer yasa olan Millî Eğitim Temel Kanunu'nda da bir değişiklik yapılır ve yükseköğretime geçişe dair bir hüküm eklenir. 1973 tarih ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 31. maddesinde (Resmî Gazete, 1973, s.3);

"Hangi fakülte, akademi ve yüksek okullara hangi programları bitirenlerin nasıl girecekleri ilgili kurumlarca kararlaştırılır. Giriş şartlarının tespitinde ve uygulamada Millî Eğitim Bakanlığı ile ilgili kurumlar arasında iş birliği yapılır. Giriş, ya yalnızca diplomadaki derecelere ve notlara göre, ya merkezî müsabaka imtihanları sistemiyle, ya da her kurum tarafından münferit olarak düzenlenebilir." denmiştir.

Bu maddede yükseköğretime geçiş için merkezî sınavların önemini göreceli olarak azaltan bir ton bulunsa da 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu'nda ÜAK'ın aldığı yeni biçim ve soruların çalınması sonrası merkezî sınavların yeniden düzenlenmesine yönelik çabalar burada bahsedilen seçenekli durumu ortadan kaldıracaktır. Bu bakımdan 6 Temmuz 1973 tarihinde yapılan ve soruların çalınması nedeniyle tekrarlanan giriş sınavı her ne kadar büyük bir kriz olsa da yükseköğretim için yeni düzenlemelerin de kapısını aralamış oldu.

Kriz ve Dönüşüm Anı: 11 Ağustos 1973 – 22 Kasım 1974 Dönemi Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) Toplantıları ve Yeni Düzene Geçişte Mıhçıoğlu Yeniden Devrede

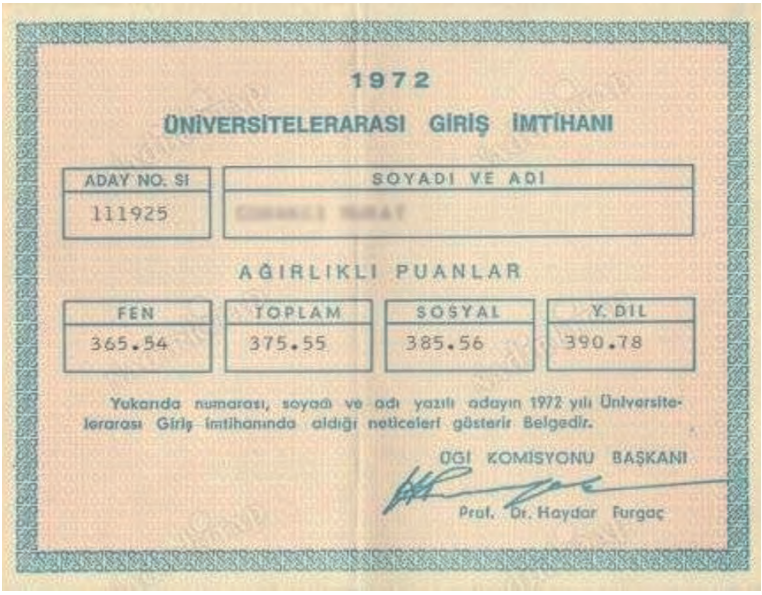
Beklenmeyen gelişme, sınavın büyük bir emek ve cömertlikle sekiz yıl boyunca yürütücülüğünü yapan Prof. Dr. Haydar Furgaç'ın 1973-1974 dönemi ÜGİ hazırlık çalışmaları sırasında 28 Nisan 1973'te vefat etmesi olur.[24] 1973 yılı Türkiye'de yükseköğretim alanında sonraki elli yılda şekillenecek yeni düzenin ve bazı kritik kurumsal yenilenmelerin ortaya çıktığı bir milat yılı olur. Yükseköğretim alanı açısından ise uzun yıllardır devam eden üniversite reformu tartışmaları 20 Haziran 1973 tarihinde yayımlanan 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu ile yeni bir boyuta evrilir.

---

(24) Furgaç'ın vefatı ile ilgili Cemal Mıhçıoğlu (1983, s. 74) şöyle yazar: "Merkezî Sistem'in İstanbul Üniversitesinin sorumluluğundaki uygulaması sekiz yıl sürdü. Bu sürenin sonuna doğru -28 Nisan 1973- Haydar Furgaç'ın ölüm haberini işittiğimde büyük üzüntü duydum. Sanırım ölümünde bu yoğun çalışmaların yol açtığı yorgunluğun, gerilimlerin de etkisi olmuştu."
Yine yakın dostu Prof. Dr. Sabri F. Ülgener vefâtı sonrasında Furgaç için kaleme aldığı yazısındaki üniversite giriş sınavları ile ilgili çalışmalarına değindiği yazısında şöyle yazmıştır:
"1960 da profesörlüğe yükseltildikten sonra Haydar Furgaç'ı İktisat Fakültesi Dekanı olarak görüyoruz. Dekanlık görevi bir dönem daha uzatılarak 1966 yılına kadar sürdü. Güç ve çetin problemlere anlayışlı, yumuşak yoldan çözüm arama ve bulma sanatı Furgaç'ın İdarecilikteki başarısının başlıca sırrı olmuştur. Fakat meslek hayatında asıl şükranla anılan ve anılacak olan büyük başarısı Üniversite giriş imtihanındaki hizmeti ve daha sonra da Elektronik Hesap Merkezinin kuruluşundaki faal rolü olmuştur. 1964 - 1966 arasında Ankara Üniversitesinin yönettiği merkezî imtihan sisteminin İstanbul temsilciliği görevini yürüten Furgaç 1966'da bu imtihan İstanbul Üniversitesinin yönetimine devredildikten sonra komisyon başkanlığını sekiz yıl usanmadan ve yılmadan başarı ile sürdürdü. Yurdun dört bir yanından sağnak hâlinde akıp gelen müracaatları karşılamayı, her birinin zamanında cevaplandırılmasını daha derli toplu, daha insancıl hâle getirmek için Merkez'de haftalarca gece yarılarına kadar çalıştığını dostları ve meslekdaşları hâlâ şükran ve takdirle anarlar. Üniversite giriş imtihanlarının yanı sıra İktisat Fakültesi Elektronik Hesap Merkezinin kuruluşu da birinci planda Haydar Furgaç'ın eseri sayılır.

Furgaç 1972 de tekrar İktisat Fakültesi Dekanı seçildi. Yönetici olarak ağır vazifeyi bir kere daha göze alması biraz da üstüne titrediği Hesap Merkezinin askıdaki işlerini daha yakından yürütebilme arzusundan ileri gelmiş olmalıdır. Son yıllarda Hesap Merkezi hızla çeşitlenen ve genişleyen ihtiyaçlara cevap veremeyecek durumda idi. Haydar Furgaç yeni bir sistemin geliştirilmesi üstünde çalışıyordu. Bunlar her yanı ile yorucu ve yıpratıcı olan çalışmalardı. Sağlığını dahi tehlikeye atacak ölçülere varan bu didinmeler içinde Haydar'ın tam anlaşıldığını, gereği kadar destek gördüğünü sanmıyorum. Üst kademelerde hasis demeyelim ama herhâlde cömert olmayan davranışlar günün yorucu çalışmaları ile üst üste geldikçe sağlığının da adım adım ve için için yıprandığı, ne yazık ki, en yakınlarının bile dikkatinden kaçtı. Ve nihayet bir gün, 28 Nisan gününün akşamı birden ip koptu: Haydar Furgaç'ı ebedî olarak kaybetmiştik! Son dakikalarında bile nerede ise evlât sevgisiyle bir tuttuğu Hesap Merkezinin ve hazırlığı yürütülen giriş imtihanlarının âkıbeti onu düşündürmekten geri kalmamıştı: İmtihanlar şimdi ne olacaktı? Hesap Merkezinin işlerine şimdi hangi omuzlar tahammül edecekti? Son sözleri galiba bu olmuştu. Bir gün sonra da ebediyet yolculuğunun son vakfesi, kısa bir zaman sonra cephesine İktisat Fakültesi Haydar Furgaç Hesap Merkezi tabelâsının iliştirileceği binanın önünde oldu. Bu, son eserine vedâ vakfesi oluyordu." (Ülgener, 1974, s. X-XI).

Bir diğer yazı ise ölümü sonrasında sosyolog Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil tarafından 9 Haziran 1973 tarihinde Cumhuriyet Gazetesi'nde yazılmıştır. Yazıda giriş sınavı ile ilgili kısımda 27 Haziran 1967'de yine aynı gazetedeki yazısından alıntı yaparak şöyle yazmıştır: "Bize kalırsa Prof. Dr. Haydar Furgaç adı, bundan böyle onun adını taşıyan "Elektronik Hesap Merkezi"yle gelecek kuşaklara ulaşacaktır. Daha önce de yazdığımız gibi, 'Merkezî sistem, işleyişi insana gurur veren büyük bir organizasyondur. Her şeyin en küçük ayrıntılarına kadar önceden düşünülüp hesaplandığı, elektronik hesap makinelerindeki değerlendirme işleminin yanı sıra her müracaat sahibinin imtihana gireceği şehirdeki binadan imtihan salonuna kadar her şeyini önceden hazırlayan, herkese ayrı ayrı duyuran bu organizasyonla Prof. Dr. Haydar Furgaç ve ekibi bizlere övünç vermektedir.'"

1972

ÜNİVERSİTELERARASI GİRİŞ İMTİHANI

ADAY NO. SI	SOYADI VE ADI
111925	[redacted]

AĞIRLIKLI PUANLAR

FEN	TOPLAM	SOSYAL	Y. DİL
365.54	375.55	385.56	390.78

Yukarıda numarası, soyadı ve adı yazılı adayın 1972 yılı Üniversitelerarası Giriş İmtihanında aldığı neticeleri gösterir Belgedir.

ÜGİ KOMİSYONU BAŞKANI

Prof. Dr. Haydar Furgaç

Görsel 129

Bu kanun 1946'dan beri devam eden Üniversitelerarası Kurulu yeniden yapılandıran ve güçlendiren bir içeriğe de sahiptir (9. ve 10. maddeler). Ayrıca başkanlığını Millî Eğitim Bakanı'nın yaptığı ve yarısının üniversitelerden seçim yoluyla gelen rektörlerden, diğer yarısının ise Bakanın teklifi ile Bakanlar Kurulu'nun atadığı isimlerden oluşan bir Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) kurulur. Bu YÖK 1981'de kurulacak YÖK'ten farklı, metinlerde birinci YÖK olarak anılan kuruluş ve 1975 yılında üniversite özerkliği ilkesiyle çeliştiği gerekçesiyle Anayasa Mahkemesince kuruluşu iptal edildi. Bir diğer kurul "üniversiteler üzerinde gözetim ve denetim sağlamak üzere Başbakanlığa" bağlı kurulan Üniversite Denetleme Kurulu (ÜDK) olur. ÜAK, YÖK ve ÜDK'dan oluşan üç üst kurul olarak tasarlanan yeni düzenleme kanunda Üniversitelerüstü Kuruluşlar üst başlığı altında sınıflandırılır. Üniversiteler sayı ve organizasyon bakımından büyüyüp genişledikçe tekil olarak karar verilmesi güç, üniversiteler arasında eşgüdüm gerektiren konu başlıklarının bazı üst kurul yapıları yoluyla düzenlenmesi düşünülen yeni bir yaklaşım ortaya çıkar. Bu esnada Haydar Furgaç'tan sonra Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Komisyon Başkanlığı görevi İstanbul Üniversitesinden Prof. Dr. Kenan Gürtan tarafından devralınır. Sınavın akıbetinin şekillenme sürecinde Gürtan bu görevi 22 Mart 1974 tarihine kadar yürütür.

Görsel 130: ÜGİ Sınavı 9 Temmuz 1971, (Anadolu Ajansı)

Cumhuriyetin ilanının 50. yılında gerçekleşen üniversitelerin yönetsel süreçlerinin belirli bir düzeyde merkezîleştirilmesi, sonraki yıllarda ortaya çıkacak yeniden yapılanmanın habercisidir. Her ne kadar birinci YÖK olarak anılan kuruluş beklenen görevleri ve işlevleri üstlenemeden kapansa da ÜAK yeni dönemde daha da etkin bir organ olarak çalışır. ÜAK'ın çalışma sistemindeki en önemli değişiklik kurulun toplantılarını düzenli şekilde kayıt altına alacak bir sekretarya düzeninin oluşturulmasıdır.

ÜNİVERSİTE'DE SKANDAL

Giriş sınav soruları çalındı

İstanbul ve Ankara Savcılıkları olayla ilgili olarak soruşturma yapıyor

7 Temmuz 1973

Görsel 131: Cumhuriyet, 7 Temmuz 1973

Kanunun yayımlanmasının üzerinden iki hafta geçtikten sonra gerçekleştirilen Üniversitelerarası Giriş İmtihanının yeni IBM sistemiyle kayıt işlemlerini ve teknik bilişim işlerini gerçekleştirmek üzere N. Kaya Kılan ve İhsan Delilbaşı ODTÜ'den İstanbul Üniversitesindeki Elektronik Hesap Merkezine gelerek süreçte rol almıştır.[25]

(25) İlk kez IBM firmasından sipariş edilen bilgisayarların kurulumu ve sınav sürecine dair N. Kaya Kılan o günlere dair şu bilgileri paylaşır: "İstanbul'a geldiğimizde durumu şöyle belirledik: Bilgisayar Merkezine IBM Firmasına sipariş edilen bilgisayar sistemi henüz gelip kurulmamış, Bilgisayar Merkezinde iki kart delgi (IBM 029+ 2x026) ve denetim makinesi (IBM 2x059), bir kart sıralama (IBM 082) birimi, varlığını iyi hatırlamadığım yazıcı birimi ile Optik Değerlendirici (IBM 1230+534) vardı. Daha önce kurulan IBM 1620/1 kiralık "Bilgisayar Sistemi", yenisi geleceğinden çıkarılmıştı. Yeni gelecek IBM /370-135 DOS Sistemi + Ana bellek 192 KB, Konsol + 2x Magmatik Disk ve Magmatik Şerit Sistemi – IBM 3410+ 3411. Yeni sistem kurma alanı tam düzenlenmemişti. Merkezde iki kart delgi işletmeni ve daha çok İstatistik Bölümü'nde çalışan bölüm asistanı Bay Durmuş DÜNDAR ve Bay Kenan URAL, Üniversite Giriş Sınavı süreçleri ile görevli değillerdi. Bir de ismini hatırlamadığım merkez şoförü bir beyefendi vardı ki bizim işlemlerimizde her türlü destek ve yardımı aldığımız tek kişi idi... Yaklaşık 150 Bin Öğrencinin bu sınava girdiği söyleniyordu...
Bize merkez binanın yakınında olan revirde iki yataklı bir oda tahsis edildi... Hızla işe başladık, Haydar Bey'in yerine atanan Prof. Dr. Kenan GÜRTAN ara sıra "İşler nasıl gidiyor?" diye hatırımızı soruyordu...
Bilindiği gibi Seçme Sınavı: Soru Kitapçığının hazırlanması, Öğrenci Kayıt İşlemi ve Sınav yerlerinin belirlenmesi, 'Soru-Yanıt Optik Kağıtları'nın hazırlanması', 'Sınavın Gerçekleştirilmesi' ve 'Optik Cevap Formlarının Bilgi İşlem Merkezi'nde toplanmasından sonra tasarlanan uygulama sürecinde, bilgisayar programları denetiminde – seçme yöntemi uyarınca- sonuç listelerinin hazırlanmasını kapsıyordu... Bilgi İşlem Merkezinin, dolayısı ile bizim görevimiz bu son aşamada başlıyordu....

Bir taraftan İhsan'la birlikte Merkezimizde belirlediğimiz uygulama süreçlerinden de yararlanarak gerekli uygulama adımları, aşamaları programlarını hazırlıyor, test için yeni bilgisayar sisteminin kurulmasını bekliyorduk. Sanırım İstanbul'da test için kullanacağımız eşdeğer bir sistem yoktu....
Yeni sistemin kurulup işler içeriğe (İşletim Sistem ve Disk Sistemi Programları ile) dönüştürülmesi, IBM Şirketinin sorumluluğunda idi. Bu nedenle zaman zaman IBM ilgilileri ile hem uygulama adımlarını,hem de daralan zamanda her türlü riski düşünerek hızlı hareket etmemiz gerektiğini paylaşıyorduk. 'IBM İstanbul'dan (Acar BUMİN, Göksel YAŞAR, Saydam GÜNDÜZ, ve Miray TEKELİ) bu proje ile ilgilenenlerden kimilerini daha önceden tanıyorduk, onlar da bizim kadar heyecanlı idi. Yeni sistemin bir an önce kurulup işletime hazırlanması için gayret gösteriyorlar, destek oluyorlardı...

Akşamları gece yarısı saat 3'e – 4'e kadar çalışıyorduk. Sonuçta üniversiteler bazında çıktı listeleri hazırladık ve Haziran 1973 ortalarında sınav sonuçları yayımlandı, biz de Ankara'ya döndük...
Ağustos ayı ortalarında bir sabah İstanbul Gazetelerinden birini açtığımda şu başlığı gördüm. "Yapılan Üniversite Giriş Sınavları, soruların çalındığı mahkemece tespit edildiğinden iptal edilmiştir!"
İstanbul'dan Sayın Kenan GÜRTAN'dan şöyle bir yazı geldi: "Bilgisayar sınav değerlendirmesini, yapılacak yeni sınav için de değerlendirmenizi rica ederiz.

Bu kez, bizim İstanbul'da beraber çalıştığımız kendi Merkezimizden "Sistem Çözümleyici" Metin DEMİRKIRAN ile birlikte İstanbul'a gelerek yeniden yapılan sınavın bilgisayar sistemi uygulamasını yineledik ve ay sonunda sonuçlar yayımlandı... Bu projenin bize, gerçek bir deneyim kazandırmasından mutluyduk..." (Kılan, 2019, s. 101-102).

Ancak sınav beklenmedik şekilde büyük bir krizle sonuçlanır. Furgaç'ın ölümü sonrasında 6 Temmuz 1973'te sınavın yapıldığı gün soruların çalındığı haberleri çıkar. Dönemin *Cumhuriyet Gazetesi* muhabiri Şükran Ketenci (Soner) Cağaloğlu'nda bir dershanede sınav sorularının üzerinde çalışıldığı duyumu sonrasında bu soruları alarak noterde onaylatır. Sınavda çıkan sorularla noter onaylı soruların aynı olduğunun anlaşılmasıyla birlikte sınav iptal edilir. Yapılan soruşturmada soruların matbaa çalışanları tarafından dışarıya verildiği anlaşılır. Soruların çalındığının duyulmasıyla birlikte ülke gündeminde büyük bir tartışma dalgası ortaya çıkar (Köksal, 2019, s. 92).

Olayın gelişim seyrini anlamak, konunun neden bir krize dönüştüğünü ve ÜAK tarafından sınav işlerinin neden büyük bir reforma tabi tutulduğunu da açıklar niteliktedir. Sınavdan önce gazete soruların çalındığına ve yetkililerin önlem alması gerektiğine dair 4 Temmuz'da bir haber yapar. Ancak sınav sorumluları bu iddiaları yalanlar. Muhabir Ketenci 5 Temmuz'da soruları noter Münip Tarhan'a tasdik ettirir. 6 Temmuz'da sınav yapıldıktan bir gün sonra ise gazete "Üniversite'de Skandal: Giriş sınav soruları çalındı" manşetiyle olayı duyurur. 7 Temmuz'da manşette yine "Sınavların iptali bekleniyor" başlıklı bir haber vardır.

Millî Eğitim Bakanı Orhan Dengiz olayın savcılık ve bakanlık tarafından soruşturulduğunu, Ankara Üniversitesi ile ODTÜ senatoları ise iddiaları görüşmek üzere toplandıklarını belirtir. Sınav Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Kenan Gürtan, gazeteye "soruların dünkü sınavlardaki sorulara uyması hâlinde gerekli kararı Komisyon verecektir" beyanatını vermiş, rektör Terzioğlu ise olayın tüm üniversiteleri ilgilendirmesi nedeniyle savcılık tahkikatının beklenmesi gerektiğini belirtmiştir. 1750 sayılı Üniversite Kanunu reform tartışmalarının göbeğinde gerçekleşen bu tartışma 12 Temmuz'a kadar her gün sürmanşetten tartışılmaya ve savcılığın konuya dair soruşturması etrafında yapılmaya devam eder (Cumhuriyet, 6-12 Temmuz 1974).

Bu haberin ardından kamuoyu ve adaylar, sınavın kanuni olarak sahibi ve sorumlusu olan Üniversitelerarası Kurulun kararını bekler. Bu haftalar içinde Türk yükseköğretim sistemini yeniden yapılandıran 1750 sayılı kanuni reform hayata geçmektedir. 20 Haziran 1973'te kabul edilen kanunla Üniversitelerarası Kurul da yeniden yapılandırılır. Ancak kanun *Resmî Gazete'de* 7 Temmuz'da yayımlanır. Sınavda soruların çalınmasıyla patlak veren kriz ise 6 Temmuz'da gerçekleşir. Yeniden düzenlenen Üniversitelerarası Kurul'un yönetim organlarını seçmesi ise 24 Temmuz 1973'te gerçekleşir. Konu aradaki sürede medyanın ve kamuoyunun gündeminin merkezinde olmaya devam eder. Bu toplantıda ÜAK'ın yeni yönetimi belirlenir ve başkan olarak Ege Üniversitesi rektörü Prof. Dr. Yusuf Vardar seçilir. Genel sekreterlik yapısı oluşturulur ancak sınavın gündeme gelmesi Kurul'un 11 Ağustos'taki ilk olağanüstü çağrılı toplantısına kalır. 26 Temmuz ile 9 Ağustos tarihleri arasında yeni seçilen Başkan Vardar'ın daha önceden planlamış olduğu altı İngiliz üniversitesine yapacağı araştırma gezisi nedeniyle toplantı için bu tarih beklenir (Varlık, 2007, 136-149). Vardar 5 Ağustos'ta Londra'dayken verdiği bir demeçte kanuna göre Kurul'un kendi başkanlığında toplanması gerektiğini, sınavlara gölge düştüğünü ve yenilenmesinin bir gereklilik olduğunu belirtir (Milliyet, 5 Ağustos 1973,

s. 1). 1963'te Cemal Mıhçıoğlu'nun teşvikiyle üniversite sınavlarının tüm üniversiteler için merkezî şekilde yapılması için ÜAK'a ilk teklifi götüren Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Dekanı olan Yusuf Vardar bu tarihten tam on yıl sonra sınavın geleceğini şekillendirecek süreçte bu kez Ege Üniversitesi Rektörü ve ÜAK Başkanı olarak görevlidir.

Böylece sınavın gerçekleşmesinin üzerinden bir aydan fazla vakit geçtikten sonra 11 Ağustos 1973 tarihinde ÜAK Başkanı Vardar'ın çağrısıyla Ankara Üniversitesinde ilk toplantı olağanüstü çağrıyla yapılır. Kurula seçilen, yirmi yedi üyesinin yirmi beşinin katılımıyla yapılan tarihî toplantıda tek gündem olan 1973-1974 eğitim-öğretim yılı Üniversitelerarası Giriş İmtihanı ayrıntıları ile görüşülür. Krizin çözümü tartışmalarıyla geçen Kurulun ilk toplantısı, sınavla ilgili oy birliği ile alınan kapsamlı kararlara imza atar.

ÜAK tarafından alınan kararlar şunlardır:

1. *"6 Temmuz 1973 tarihinde yapılmış olan "Üniversitelerarası Giriş Sınavı", soruların çalınmış bulunması nedeniyle yetkili sınav komisyonunun kararına uygun olarak iptal edilmiştir.*
2. *Lise bütünleme sınavlarının 15 Eylül 1973 tarihine kadar devam edeceği dikkate alınarak Üniversitelerarası Giriş Sınavı'nın 19 Eylül 1973 Çarşamba günü saat 10.00'da yapılması uygun görülmüştür.*
3. *Merkezi kayıt ve giriş sınavı sistemine tâbi olan Üniversitelerin tümü, merkezî sınav sistemiyle öğrenci alacaklardır.*
4. *Sınavlar, şimdiye kadar merkezî sistemde Üniversitelerce uygulanmakta olan usullere göre aynı şehirlerde ve aynı yerlerde tekrarlanacaktır. Sınavlar için yeniden kayıt yapılmayacak, adaylar, ellerinde bulunan giriş kartlarında gösterilen yerlerde, binalarda ve salonlarda sınava gireceklerdir. Sınavların bütün il merkezlerinde yapılması, sınav güvenliği açısından ve aynı zamanda idari ve teknik yönden sakıncalı ve imkânsız görülmüştür.*
5. *Sınava girecek adaylardan yeniden sınav ücreti alınmayacaktır.*
6. *Üniversiteler arası sınav komisyonu, sınavların iptaline karar verdiği tarihten itibaren, yeni sınavların hazırlıklarına süratle başlamış, mevcut zaman en iyi şekilde değerlendirmiştir.*
7. *Sınav Komisyonu, sınavların en iyi şekilde ve süratle yürütülmesi için Millî Eğitim Bakanlığının imkânlarından yararlanacaktır.*
8. *Sınavlar, yukarıda açıklanan esaslar çerçevesinde, şimdiye kadar olduğu gibi, Üniversitelerarası sınav komisyonunca düzenlenip yürütülecektir.*
9. *Sınavlara ilişkin ayrıntılı bilgi Sınav Komisyonu Başkanlığı tarafından ayrıca duyurulacaktır."* (1 numaralı karar)[26] (ÜAK, 1973, s.1-2)

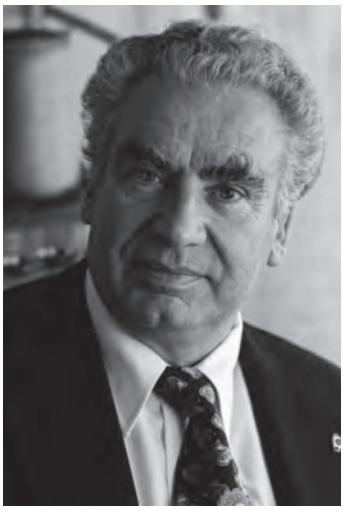
1963'te Cemal Mıhçıoğlu'nun teşvikiyle üniversite sınavlarının tüm üniversiteler için merkezî şekilde yapılması için ÜAK'a ilk teklifi götüren Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Dekanı olan Yusuf Vardar bu tarihten tam on yıl sonra sınavın geleceğini şekillendirecek süreçte bu kez Ege Üniversitesi Rektörü ve ÜAK Başkanı olarak görevlidir.

(26) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 11 Ağustos 1973-20 Temmuz 1974, Toplantı sayısı: 1, 11 Ağustos 1972, 1-9 nolu kararlar, s. 1-2

Görsel 132: Üniversitelerarası Kurul'un Prof. Dr. Yusuf Vardar başkanlığında 11 Ağustos 1973'teki tarihi toplantısı. Ankara Üniversitesi. (Anadolu Ajansı)

Görsel 133: Prof. Dr. Yusuf Vardar[27]

Çözülmesi gereken bir diğer sorun adayların yatırdıkları sınav giriş ücretleriyle yapılan sınavın tekrarında mali kaynağın bulunmasıdır. Komisyon'un yönetiminde ve sadece adayların ücretleriyle yürütülen süreç sınavın iptaliyle birlikte belirsizliğe sürüklenir. ÜAK Başkanı Vardar, sorunun çözümü için Başbakan'dan randevu alır. Başbakan krizin çözülmesi için Vardar'a ek bütçe çıkarılacağı sözünü verir ve böylece mali sorun çözülür (Varlık, 2007, s. 145). Sınav yapılırken Millî Eğitim Bakanlığının tüm imkânlarından yararlanılacağı, bütün il merkezlerinde yapılmasının güvenlik açısından sakıncalı olduğu ve sadece iptal edilen sınavın yapıldığı merkezlerde ve aynı yerlerde yapılacağı belirtilir (Milliyet, 12 Ağustos 1973, s. 8).

Bir diğer sorun ise sınavın yapılması için gerekli bilgi işlem altyapısı sorununun çözümüdür. Furgaç'ın ölümü sonrası sınavın bilgi işlem sürecini yöneten N. Kaya Kılan ve İhsan Delilbaşı sınavın tekrarlanması kararı alınınca bu kez N. Kaya Kılan ile birlikte Metin Demirkıran İstanbul Üniversitesindeki Komisyon'a yardım için görevlendirilerek sürece katkı yaparlar (Kılan, 2019, 102).

ÜAK kararında belirtildiği şekilde sınav 19 Eylül 1973 günü herhangi bir sorun yaşanmadan yeniden yapılır. Krizin aşılmasından sonra ÜAK'ın karşısına daha temel bir sorun gelmiştir. Haydar Furgaç'ın vefatı ve sınavların çalınması sonrasında sınava yeni bir adres ve sınavın nasıl gerçekleştirileceğine dair kapsamlı kararlar alınması gerekir. Ancak Komisyon tarafından yürütülen ve çok sayıda aktörün taraf olduğu bir ortamda belirsizlikler bulunuyordu. Bunun için ÜAK 20-21 Eylül 1973'te Hacettepe Üniversitesinde ikinci toplantısını yapar. Bu toplantıda Üniversitelerarası Giriş Sınavı sonuçlarının ÜAK'ın bir önceki olağanüstü toplantısında tespit edilen süreden daha kısa bir zamanda ilânını temenni eden yedi imzalı bir takrir okunur. Bunun kabulüne karar verilir ve temenni kararı telgrafla Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Komisyonu Başkanlığını yürüten İstanbul Üniversitesi Rektörlüğüne iletilir.[28]

Bu toplantıda üniversitelere giriş sınavı hakkında müzakere yapılır ve konuyu düzenleyici bir yönetmelik tasarısı hazırlamak üzere yeni kurulmuş olan Yükseköğretim Kurulunun önerilerinin istenmesine ve gelen cevabın ÜAK bünyesinde kurulacak komisyona aktarılmasına karar verilir. Aynı toplantıda üniversitelere giriş sorununu incelemek, düzenlemek ve bir yönetmelik hazırlamak üzere bir araştırma komisyonu oluşturulması kararı alınır.[29]

---

(27) Prof. Dr. Yusuf Vardar'a dair 1979 tarihli ÜAK çalışma raporunda şu biyografik bilgiler verilir: "Başkan Ege Üniversitesi Rektörü iken 7 Temmuz 1973 tarihinde yürürlüğe giren 1750 sayılı Kanunla kurulan Üniversitelerarası Kurulun ilk başkanlığı yanında kuruluşunda da büyük emeği geçmiştir. Ege Üniversitesi dışında TÜBİTAK, YÖK ODTÜ ve CENTO gibi birçok kuruluşlarda idari ve akademik görevlerde bulunmuş ve Kasım 1977 de emekli olmuştur. Kurulun, ülkenin üniversite hayatındaki çalışmalarda yeterli etkinlikler göstermediğini belirterek Üniversiteler Kanununun uygulanmasında ve üniversitelerin hizmete yönelmesinde ağırlığını koymasını istemektedir."

(28) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 11 Ağustos 1973-20 Temmuz 1974, Toplantı sayısı: 2, 20-21 Eylül 1973, 4 numaralı karar, s. 4.

(29) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 11 Ağustos 1973-20 Temmuz 1974, Toplantı sayısı: 2, 20-21 Eylül 1973, 6 numaralı karar, s. 4.

Üniversite giriş sistemindeki sorunları inceleyecek yeni araştırma komisyonunun şu üyelerden oluşması kararlaştırılır:

- Prof. Dr. Nazım Terzioğlu (Başkan, İÜ)
- Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu (AÜ)
- Prof. Dr. Sedat Ersoy (İTÜ)
- Prof. Dr. Tarık G. Somer (ODTÜ)
- Dr. Aptullah Kuran (BOUN)

Görsel 134: Prof. Dr. Nazım Terzioğlu, Dönemin İÜ. Rektörü

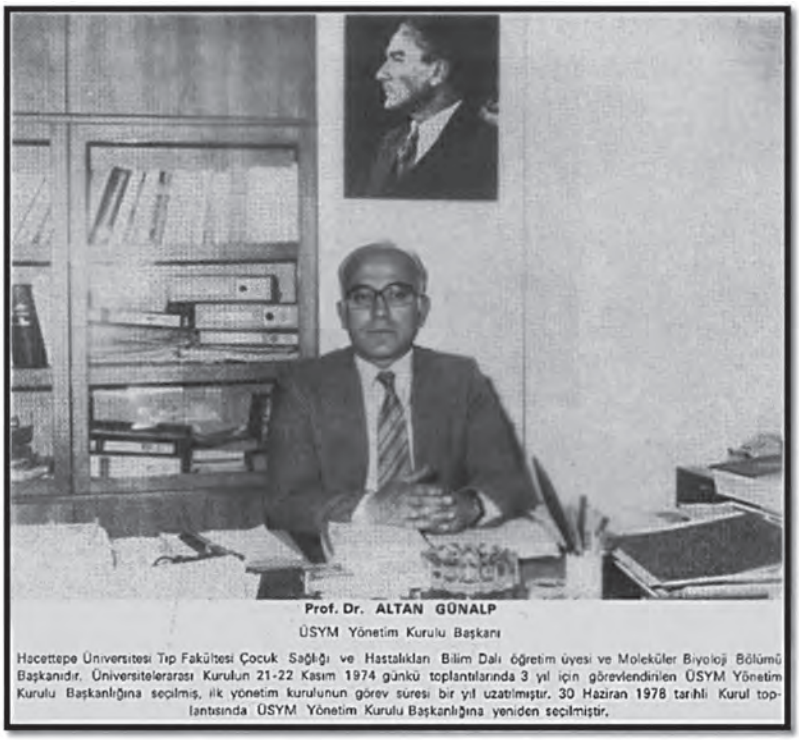
Komisyona çalışmalarını tamamlaması için 31 Aralık 1973'e kadar süre verilir. Komisyonun yeni kurulan Yüksek Öğretim Kurulu'nun önerilerini de nazara alarak çalışması gerekmektedir.[30] Komisyona seçilen Cemal Mıhçıoğlu, ÜAK toplantısının ardından 7 Kasım 1973 günü İstanbul'da Rektör Nazım Terzioğlu ile baş başa bir toplantı yapar. Kurulan Komisyon 5 Aralık 1973'te İstanbul Üniversitesinde toplanır. 31 Aralık 1973'te Kurul'a sınırlı öneriler iletildiği bir sonraki ÜAK karar tutanaklarından anlaşılıyor. Ancak istenen rapor üzerinde çalışmalar bir süre daha devam eder. ÜAK'ın 18-19 Ocak 1974 toplantısı için Ankara'ya gelen Prof. Dr. Nazım Terzioğlu 19 Ocak 1974 tarihinde Mıhçıoğlu ile bir toplantı daha yapar ve merkezî sistemin iyileştirilmesine ilişkin önerilerini yazarak on beş gün içinde kendisine iletmesini söyler. Mıhçıoğlu önerilerini 23 Ocak'ta özel bir ulakla Terzioğlu'na iletir (Mıhçıoğlu, 1983, s. 74-75).

ÜAK Yusuf Vardar başkanlığında 18-19 Ocak 1974'te Hacettepe Üniversitesinde 4 sayılı olağan toplantısını yapar. Toplantıda üniversitelere giriş sorununu incelemek, düzenlemek ve yönetmelik hazırlamak üzere Üniversitelerarası Kurulun 21-22 Eylül 1973 tarihli toplantısında kurduğu Komisyonun raporu, bu konudaki Yükseköğretim Kurulunun görüşü, Furgaç'ın vefatı sonrasında Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Komisyon Başkanlığını üstlenen Prof. Dr. Kenan Gürtan'ın görüş ve teklifleri, Üniversitelerarası Kurul Başkanlığının sunuşu ve Millî Eğitim Bakanlığının ön kayıtlarla ilgili yazıları okunur. Toplantı sonucunda öncelikle 1974 yılı sınavları ile ilgili kararlar alınır ve daha ayrıntılı

Görsel 135: Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu Haydar Furgaç, Mıhçıoğlu'nu "Sınavın babası" olarak anmıştır. Altan Günalp de ona ÖSYM'yi kastederek "Buranın temelinde siz varsınız." demiştir.

(30) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 11 Ağustos 1973-20 Temmuz 1974, Toplantı sayısı: 2, 20-21 Eylül 1973, Karar 12 Madde 3, s. 7.

Prof. Dr. ALTAN GÜNALP

ÜSYM Yönetim Kurulu Başkanı

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Bilim Dalı öğretim üyesi ve Moleküler Biyoloji Bölümü Başkanıdır. Üniversitelerarası Kurulun 21-22 Kasım 1974 günkü toplantılarında 3 yıl için görevlendirilen ÜSYM Yönetim Kurulu Başkanlığına seçilmiş, ilk yönetim kurulunun görev süresi bir yıl uzatılmıştır. 30 Haziran 1978 tarihli Kurul toplantısında ÜSYM Yönetim Kurulu Başkanlığına yeniden seçilmiştir.

Görsel 136: (1974 - 1979) ÜAK yıllığından alınmıştır. s. 45

önerilerle ilgili çalışmaların devamına karar verilir. Kararlar şunlardır:

a. *"1974 - 1975 öğretim yılı için seçme sistemine devam edilmesine,*

b. *Üniversiteler arası Kurula bağlı merkezî ve sürekli bir örgütün kurulmasına; bu örgütün araştırma, seçim ve yerleştirme ile ilgili çalışmaları yapmasına, yetiştirme hususunda Üniversitelerin özelliklerinin de göz önüne alınarak çalışmaların yürütülmesine;*

c. *Çok büyük bir kitleyi bir anda imtihan etmenin imkânsızlaşması karşısında bu işi çözümleyecek bir yol bulunması gerektiğine;*

d. *Raporu hazırlayan Komisyonun Üniversitelerarası Kuruldaki görüşmelerin ışığı altında ve işin aciliyetini de göz önüne alarak derhal bir uygulama planı, yönetmelik tasarısı hazırlamasına;*

e. *İta amirliği, kayıt ücreti gibi konuların komisyonun getireceği esaslar sırasında görüşülmesine karar verilmiştir."* [31]

ÜAK'ın bu toplantısından sonra Komisyon, öğrenci hareketlerinin zirveye çıktığı bir dönemde, 27 Şubat 1974'te İstanbul Üniversitesi Rektörlük ofisi olarak kullanılan Suphi Paşa Konağı'nda toplanır, tüm gün mesai yaparak önerilerini olgunlaştırır. Komisyon daha sonra 6 Mart 1974'te bu kez Ankara Üniversitesi Rektörlük binasında toplanır. Anlaşıldığı kadarıyla Komisyonun gayriresmî raportörlüğünü Mıhçıoğlu üstlenmiştir. Mıhçıoğlu üretilen metnin dar versiyonunun Ankara Üniversitesi matbaasında basılmasını ve 22 Mart 1974'te yapılacak ÜAK toplantısına katılacak tüm üyelere dağıtımını sağlar. Bu dağıtma işlemi öncesinde Mıhçıoğlu dönemin ÜAK başkanlığını yürüten Ege Üniversitesi rektörü Yusuf Vardar'la sıklıkla telefonda görüştüğünü, Vardar'ın konuyla ilgili görüşlerini sorduğunu ve kurulması planlanan yeni merkezin başına geçmesi için nabzının yoklandığını belirtir. ÜAK'ın 22 Mart 1974 tarihli toplantısında dağıtılan öneriler metni, üyelerce toplantıda müzakere

---

(31) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 11 Ağustos 1973-20 Temmuz 1974, Toplantı sayısı: 4, 18-19 Ocak 1974, 22 nolu karar, s. 25.

ÜNİVERSİTELERARASI KURUL GENEL SEKRETERLİĞİ

HİZMETE ÖZEL

ÜNİVERSİTELERARASI KURUL KARARLARI

(14 Ekim 1974 — 27 Haziran 1975)

Başbakanlık Basımevi
ANKARA — 1975

Görsel 137

edilir. Bu metni de ihtiva eden daha geniş versiyonu ise Mıhçıoğlu kitap olarak basacaktır.[32] Basılan kitap ÜAK kararları üzerinde belirleyici olacak ve yeni kurulacak ÜSYM'nin iş, işlem ve organizasyonunun çerçevesini teşkil edecektir (Mıhçıoğlu, 1983, s. 74-75).

Belirtilen metnin dağıtıldığı ÜAK'ın 22-23 Mart 1974 tarihinde İstanbul Üniversitesinde gerçekleşen tarihî 5 sayılı toplantısı Mıhçıoğlu'nun beklediği gibi ÜAK başkanı Yusuf Vardar'ın yanı sıra İstanbul Üniversitesi rektörü Nazım Terzioğlu, Hacettepe Üniversitesi rektörü İhsan Doğramacı gibi etkin üyelerin kendisine yeni merkezin başına geçmesi üzerine yaptıkları tekliflere sahne olur. Toplantı karar tutanağına yansımayan kısımlara dair Mıhçıoğlu anı-inceleme eserinde önemli bilgiler verir. 1974 yılında yapılacak sınav görevini hangi üniversitenin üstleneceği konusu toplantının temel tartışmalarından olur. İstanbul Üniversitesinin sekiz yıllık sınav yürütücülüğü deneyiminden sonra görev Ankara'da bir üniversite tarafından üstlenilecekti. Mıhçıoğlu, toplantıdayken Ankara Üniversitesinin bu görevi üstlenip üstlenemeyeceğini rektör Prof. Tahsin Özgüç'e sorar. Olumsuz cevap gelince Mıhçıoğlu, Ankara'da bu işi yapabilecek ODTÜ ve Hacettepe Üniversitesi olduğunu ancak bunlardan HÜ'de gerekli bilgisayar donanımlarının olduğunu Kurul üyelerine belirtir. Bunun üzerine Hacettepe Üniversitesi Rektörü Prof. İhsan Doğramacı bu görevi üstlenebileceklerini ancak sınav komisyon başkanı olarak Cemal Mıhçıoğlu'nun görevi kabul etmesi hâlinde bunun mümkün olabileceğini ifade eder. Ancak Mıhçıoğlu toplantıdayken yeniden tasarımını yaptığı sınav için bu tür yöneticilik görevini değil ama başdanışmanlık görevini kabul edebileceğini Doğramacı'ya iletir (Mıhçıoğlu, 1983, s. 75-76).

Görsel 138: Prof. Dr. İhsan Doğramacı[33] 16.09.1982 (AA Arşivi)

Sınavın Hacettepe Üniversitesi sorumluluğuna geçişindeki önemli ayrıntı ise üniversitenin 1967'deki

(32) Bu eser Üniversiteye Girişin Yeniden Düzenlenmesi – Bugünkü Durum ve Öneriler başlıklı 1974'te basılan metindir.

(33) Prof. Dr. İhsan Doğramacı'ya dair 1979 tarihli ÜAK çalışma raporunda şu biyografik bilgiler verilir: "Hacettepe Üniversitesi Rektörü iken Kurul Başkanlığına seçilmiştir. Daha önceleri Ankara Üniversitesi Rektörlüğü görevini de yürüten Profesör Doğramacı hâlen Türk Üniversite Rektörleri Konferansı ve Konseyi Başkanıdır. Yurt içinde ve dışında birçok bilimsel ve akademik kuruluşun üyesi bulunan Sayın Doğramacı Uluslararası Pediatri Kurumu Genel Direktörlüğü. Uluslararası Çocuk Yılı Türkiye Millî Komitesi Koordinatörlüğü görevini de sürdürmektedir."

Aydın Köksal (d.1940, İstanbul)

Görsel 139: Aydın Köksal, 1967
(Aydın Köksal Arşivi)

1940'ta İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesini birincilikle bitirdi ve buradaki birinciliğinden dolayı 1964 yılında çağrılı olarak gittiği Fransa'nın Lyon şehrindeki INSA'dan Elektronik Yüksek Mühendisi diploması aldı. Bütün iş yaşamı bilişim alanında, bilgisayarlar konusunda çalışmakla geçti. Hacettepe Üniversitesi kurulurken planlanan Bilgi İşlem Merkezinin (BİM) kurucu müdürlüğünü 1967'de kabul edip 18 yılı aşkın bir süre HÜ'de bulundu. Bilişimsel dilbilim dalında bilim doktoru, Bilgisayar Bilimleri Mühendisliği dalında üniversite doçenti, Bilgisayar Yazılımı ana bilim dalında profesör oldu.

1971'de Türkiye Bilişim Derneğini kurdu. 1978-87 yılları arasında Bilişim Dergisi'ni yayınladı. Bu derginin yayın kurulu üyeliğini 1996'ya değin sürdürdü. ***Bilgisayar, bilgi işlem, yazılım, donanım, bilişim, bellek, iletişim vb.*** *Türkçe bilişim terimlerini geliştirdi (yaklaşık 2.500 yeni sözcük).* ***Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS)*** *projesini Bilgi İşlem Birim Başkanı olarak örgütledi ve yönetti (1974-80);* ***ÖSYM Bilgi İşlem Merkezi****'nin kuruluşunu gerçekleştirdi (1976). Hacettepe Üniversitesi Bilişim Enstitüsünün kurulmasını sağlayarak (1973), Bilgisayar Mühendisliği dalında Türkiye'nin ilk doktora programını başlattı (1974). HÜ Bilgisayar Mühendisliği Bölümü'nü, yine bu alanda Türkiye'de açılan ilk bölüm olarak kurdu (1977) ve bu bölümün başkanlığını yaptı (1980-85).*

Kamu İktisadi Kuruluşlarını Yeniden Düzenleme Komisyonu Bilişim Alt komisyonu üyeliği; DPT Elektronik Bilgi İşlem Sürekli Özel Uzmanlık Kurulu üyeliği ve başkanlığı yaptı; Başbakanlık Danışmanlığında (Devlet Durum Merkezi) bulundu. Bununla birlikte Türk Dil Kurumu üyeliğine ve yönetim kurulu üyeliğine ve TÜBİTAK Bilim Adamı Yetiştirme Grubu Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi. Dil Derneğinin kurucu üyeliğini ve genel yazmanlığını yaptı. Aynı zamanda bu Dernek'in yönetim kurulu üyeliğini 1992'ye kadar sürdürdü. Birleşmiş Milletler, UNESCO, SPIN, OECD, IFIP vb. uluslararası örgütlerde yurt dışında Türkiye'yi 22 kez temsil etti.

Dr. Aydın Köksal iyi düzeyde İngilizce, Fransızca, İtalyanca bilmekte, Almanca ve İspanyolca teknik belgeler üzerinde de çalışma yapabilmektedir. Prof. Dr. Gülden Köksal ile evlidir (1967).

kuruluşuyla birlikte açılan Bilgi İşlem Merkezi ve onun kurucusu Aydın Köksal'ın (sonradan Bilgisayar Mühendisliği Bölüm Başkanı, Prof. Dr.) yerleştirme sistemiyle ilgili yaptığı yeniliklerle ilgilidir. Mıhçıoğlu, 1964 yılındaki ilk merkezî sınavda İTÜ Elektronik Hesap Merkezi ile iş birliği yaparak parlak bir başlangıç yapmıştı. Elektronik hesap makinelerinin ve erken bilgisayarların sınavın başarısı için kilit teknolojiler olduğunu ilk yılda test eden Mıhçıoğlu'nun sonradan bu alandaki gelişmeleri takip ettiği görülüyor. Furgaç döneminde sadece sıralama sınavı yapıp merkezî yerleştirmeden vazgeçilmesinin ortaya çıkardığı yönetsel sorunların kaynağında da bu altyapı eksiklerinin rolü bulunuyordu. İlk yılda yapılan merkezî yerleştirmeden vazgeçilmesiyle ortaya çıkan yönetsel karmaşa ile her üniversite kendi yöntemleriyle yüzleşmekteydi. Bu sırada Hacettepe Üniversitesi Bilgi İşlem Birimi 1969'dan sonra üniversiteye başvuran adaylardan aldığı altı adet tercihi adayların puanlarına göre sıralayarak üniversiteye yerleştirme işlemini yapmaya başlamıştır. İTÜ, İÜ ve ODTÜ'den sonra kendi bilgi işlem altyapılarını dönemin etkin bilgisayarlarıyla kuran HÜ'nün bu altyapıyı kendi yerleştirme işlemlerinde kullanıldığını duyan Mıhçıoğlu bu sürecin mimarı Aydın Köksal'ı birden fazla kez ziyaret ederek yerleştirme işleminin ayrıntıları hakkında bilgi almıştır. Zamanla ilerleyen bir yakınlığa dönüşen bu arkadaşlığın sonucu ÜSYM'nin kuruluş sürecinde kritik bir rol oynayacaktır. Bir görüşmelerinde Mıhçıoğlu, Köksal'a altı tercih yerine on sekiz tercih yapıldığında aynı işlemin bilgisayarlar aracılığıyla yapılıp yapılmayacağını sormuş ve "Neden olmasın?" yanıtını almıştır. Ayrıca Mıhçıoğlu bu konularda ders vermesi için Aydın Köksal'a 1971'den itibaren AÜSBF'de ders açar. Köksal'ın, bilgisayar terimini öneren kişi olması ve bilişim bilimleri alanındaki terimlerin Türkçeleştirilmesine yönelik özel ilgisi bu konudaki ünü yaygın olarak bilinen Mıhçıoğlu ile arkadaşlıklarının gelişimindeki diğer bir etken olur (Köksal, 2007, s. 129-130).

Bu ilişki ve Köksal'ın Hacettepe Üniversitesinde sınava ilişkin işlemleri, yazdıkları bilgisayar programlarıyla çok hızlıca yapabildiği bilgisi, Mıhçıoğlu'nun sınavın yeniden yapılandırılmasında Hacettepe'yi öne sürmesinin ana nedenidir. Böylece Mıhçıoğlu 22-23 Mart 1974 tarihli ÜAK'ın tarihi önemdeki toplantısına katılıp sınavın Hacettepe Üniversitesine verilmesini teklif ve teşvik etmiştir. Prof. Dr.

Görsel 140: Prof. Dr. Aydın Köksal ile ÖSYM ve Merkezî Sınavlar Tarihi kitabının editörü Üzeyir Karadöl söyleşi yaparken. 25.11.2025, Fotoğraf: Hasan Basri Özdemir

Aydın Köksal'ın ÜSYM'nin kuruluşundan 1980'e kadar kurumun bilgi-işlem birimini kurması ve başkanlığını yapması bu şekilde başlamıştır.[34]

Mıhçıoğlu'nun yukarıda hakkında bilgi verdiği ÜAK'ın 22-23 Mart 1974'teki tarihî nitelikteki toplantısı merkezî sınavlar tarihinde bir milat olur. Sonuç olarak ÜAK tarafından alınan kararlar içindeki 4 numaralı kararın alt maddeleri yükseköğretime geçişin düzenlenmesi işlemlerinin kurumsal biçimini değiştirecek ve merkezî sınav sistemini yeni bir kurumsal biçime doğru yönlendirecek hükümler içerecektir. 4 numaralı kararın alt maddeleri şu şekildedir:

a. *"Görevli komisyonca hazırlanan raporla yönetmelik okundu. Yeni yönetmeliğin çok iyi hükümler ihtiva ettiği ancak formaliteler icabı resmileşmesinin zaman alabileceği benimsenerek kamuoyu yönünden beklemeye tahammülü olmayan konuyla ilgili bu yıl yapılacak uygulamanın öncelikle görüşülmesi ve sonra yeni yönetmeliğin incelenmesine geçilmesine oy çokluğu ile,*

b. *5 Şubat 1964 tarihli 11625 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan yönetmeliğin yürürlükte olduğuna ve mezkûr yönetmeliğin 12. maddesi gereğince Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Komisyonunun Hacettepe Üniversitesi rektörlüğüne bağlanmasına,*

c. *Üniversiteye girecek lerin seçme ve yerleştirme çalışmalarının Yönetmeliğe göre kurulacak Komisyonca Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü'nün sorumluluğu altında Ankara'da yürütülmesine ve bu konuda Rektörlüğün tam yetkili kılınmasına,*

ç. *1750 sayılı Üniversiteler Kanununun 52. maddesi uyarınca Üniversitelerarası Kurul'da temsil edilen bütün üniversitelerin aynı seçme ve değerlendirme esaslarına tâbi olmasına ve bu durumda ODTÜ'nün de aynı sisteme dâhil edilmesine,*

d. *Üniversitelerarası giriş imtihanı komisyonunun isin müstaceliyetine binaen Üniversitelerarası Kurul'ca her Üniversiteden görevlendirilecek bir*

---

(34) Prof. Dr. Aydın Köksal bu karar ve sonrasına dair rektör İhsan Doğramacı'nın aldığı kararlara dair şu bilgileri verir (Buradaki metin Köksal'ın 2007 tarihli anı eserinin büyük ölçüde yeniden basımıdır. 2007 tarihli eserde 130-131 sayfalarında küçük farklarla aynı öykü anlatılır):
"Ertesi sabah erkenden Rektör beni telefonla aradı: Bu yıl üniversitelere giriş sınavını, yerleştirmeyle birlikte, siz yapıyorsunuz. Hemen gel" dedi. "Cemal MIHÇIOĞLU Kurul'da senin HÜ'de yaptığın çalışmaları çok övdü, 'Bu işi en iyi Hacettepe yapar.' dedi. Başka kimse talip olmayınca ben de 'Evet, yapabiliriz.' deyip işi kabullendim. İki ayda yetiştirebilirsiniz, değil mi?" Benimle birlikte Rektör yardımcısı Vural BERTAN'ı da çağırmıştı. Bizlere "Bu işin başına kimi geçirelim?" diye sordu. Ben bir ad söylemeden Vural Bertan "Altan GÜNALP arkadaşımız kamuoyu önünde üniversitemizi iyi temsil eder." deyince hepimiz onayladık. Mali konular Ankara, Beşevler'deki Akşam Sanat Enstitüsü Döner Sermayesi ile çözülecekti. 1974'te işi Hacettepe olarak biz yaptık." (Köksal, 2019, 97).

adayla teşkili hususu kabul edildi ve neticede;

Ankara Üniversitesinden Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu, İstanbul Üniversitesinden Prof. Dr. Hasan Çanakçıoğlu, İstanbul Teknik Üniversitesinden Prof. Dr. Sedat Ersoy, Atatürk Üniversitesinden Prof. Dr. Münip Yeğin, Ege Üniversitesinden Prof. Dr. Fuat Saatçi, Karadeniz Teknik Üniversitesinden Prof. Dr. Altan Gümüş, Orta Doğu Teknik Üniversitesinden Prof. Dr. Tarık G. Somer, Hacettepe Üniversitesinden Prof. Dr. Vural Bertan, Boğaziçi Üniversitesinden Prof. Dr. Vedat Yerlici, Çukurova Üniversitesinden Prof. Dr. Erdoğan Pakel'in görevlendirilmelerinin ilgili Üniversite ve Senatolarına bildirilmesine ve üyelerin en kısa zamanda Hacettepe Üniversitesinde toplantıya çağrılmasına, bu değerlendirme sistemine katılacak diğer öğretim kuramlarından da temsilci istenmesine (geçen yıllarda toplantılara katılan Akademi ve Yüksek Okullar dikkate alınacak) ve bu temsilcilerin en kısa zamanda Komisyon Başkanlığına bildirilmesine ve ayrıca:

1. *Komisyonun kendi içinde işleri devamlı yürütecek bir yürütme komitesini teşkil edebileceğine,*
2. *Buna göre komisyonca süratle işlerin başlatılmasına,*
3. *Tüm Üniversitelerin bilgisayar ve uzmanlarının yardımcı olmasına,*
4. *Giriş imtihanlarında alınacak kaydiye ücretlerinin 100 TL olmasına,*
5. *İstanbul Üniversitesi bütçesine bu maksatla konmuş ödeneğin Hacettepe Üniversitesi bütçesine aktarılması için Üniversitelerarası Kurul Başkanlığınca teşebbüse geçilmesine,*
6. *Komisyon Başkanlığının çalışmaları ile ilgili kararlarının sınavlardan önce tüm üniversitelere bildirilmesinin esas alınmasına,*
7. *Komisyonda ve işlerin yürütülmesinde çalışacak personelin fazla mesailerinin maddi değerlendirme hususunun Hacettepe Üniversitesi Teknoloji Enstitüsü imkânları içinde Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğünce karşılanmasına,*
8. *Görevli komisyonun, Üniversitelerarası Kurula konu ile ilgili olarak sunulan raporlara ve Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu'nun basılı dokümanında yer alan önerilere göre seçme ve yerleştirme ile ilgili bütün teknik ve İdarî hususları kapsayacak bir bildiriyi kamuoyuna duyurmasına,*
9. *Seçme ve yerleştirme işlerinin çeşitli üniversitelerin öğretime başlama tarihleri dikkate alınarak azami 15 Eylül'e kadar bitirilmesi için gerekli tüm tedbirlerin zamanında eksiksiz alınmasına,*
10. *Görevli Komisyonun MEB test bürosu Basım ve elemanlarından illerdeki dershanelerden faydalanmasına ve illerdeki öğretmenlerin gözcülük işinde yardımlarının sağlanmasına,*
11. *MEB ile iş birliği bakımından Komisyona MEB'den de bir elemanın Komisyon Başkanlığınca davet edilebileceği kararlarına varılmıştır.*

e. Üniversitelerin en yetkili organları

Fakülte veya Yüksek Okul kontenjanlarının % 20'sinin aşmamak kaydıyla puan durumları ile bağlı olmaksızın kendi içlerinde yapılacak sıralamaya Türkiye düzeyindeki liselerin yaz döneminde mezun olmuş en başarılı öğrencilerinin isteyen üniversitelerce alınması hususunun Komisyonca esaslara dâhil edilmesine, liselerin en başarılı öğrencilerin tespit ve sıralamasının bütün liseleri kapsayacak şekilde ilgili en yetkili üniversite organınca tayin olacak kurallara göre yapılmasına, tespit olunacak bu kurulların seçme sınavlarından önce Üniversitelerarası Kurul'un bilgisine sunulmasına,

f. İsteyen üniversitelerin ayrılacak bir özel kontenjan içinde yapılacak bir özel sıralama ile meslek liseleri mezunlarını da kabul edebileceklerine,

g. Bir çok üniversitede uygulandığı gibi Orta Doğu Üniversitesinin ayrı bir sıralama imtihanı yaparak yabancılar sorununu halletmesine,

h. Yukarıdaki hususların, gereği ivedilikle yapılmak üzere tüm Üniversitelere ve ilgililere bildirilmesine oy birliğiyle,

i. Hazırlanmış yeni yönetmeliğin aynen benimsenmesine ancak resmî makamlarca süratle kabul edilecek hukukî şekle sokmak üzere redaksiyonun Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın yürütücülüğünde Prof. Dr. Safa Reisoğlu tarafından yapılmasına bu şeklinin görüşülerek kesin şekle sokulmasına, karar verildi." [35]

Aynı toplantıda daha sonra Prof. Dr. Kemal Oğuzman, Prof. Dr. Safa Reisoğlu tarafından redaksiyonu yapılan üniversitelere öğrenci seçme ve yerleştirme yönetmeliğinin görüşülmesine geçilir. Yönetmelik madde madde incelenerek yapılan tadillerle kabul edilir, tadillere göre nihaî redaksiyonun Prof. Dr. Aptullah Kuran tarafından yapıldıktan sonra Başkanlıkça işleme sokulmasına ayrıca bu yönetmeliğe bağlı olarak hazırlanması gereken Üniversitelerarası Kurul Döner Sermaye Yönetmeliği'nin Prof. Dr. İhsan Doğramacı tarafından hazırlanarak müteakip Üniversitelerarası Kurul toplantısında görüşülmesine karar verilir.[36]

ÜAK'ın 26-27 Nisan 1974'te İzmir'de toplanan 6 sayılı toplantısında üniversiteye öğrenci seçme ve yerleştirme Yönetmeliğinin Prof. Dr. Aptullah Kuran tarafından redakte olunan şekli okunur. Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın bu yönetmeliğe paralel olarak hazırladığı "Üniversitelerarası Kurul, Üniversitelere Giriş Sınavı Kaydiye Ücretleri Fon Yönetmeliği" müzakere edilir. Tadillerle kabul edilerek işleme konulmasına, anılan yönetmeliklerin tüm işlemleri tamamlandıktan sonra yayına gitmeden Üniversitelerarası Kurula getirilmesine ve ondan sonra duruma göre yayına gönderilmesine karar verilir.[37]

Bu toplantıda karara varılan bir diğer mesele, Millî Eğitim Bakanlığının 28.2.1974 tarih ve 10059 sayılı yazıları ile sorulan "Önlisans"

---

(35) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 11 Ağustos 1973-20 Temmuz 1974, Toplantı sayısı: 5, 22-23 Mart 1974, 4 nolu karar, s. 30-32.

(36) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 11 Ağustos 1973-20 Temmuz 1974, Toplantı sayısı: 5, 22-23 Mart 1974, 4 nolu karar, s. 30-32.

(37) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 11 Ağustos 1973-20 Temmuz 1974, Toplantı sayısı: 6, 26-27 Nisan 1974, 24 nolu karar, s. 49.

sorununa ilişkin Üniversiteler görüşünü tespit eden komisyon raporunun okunarak ve oy çokluğu ile benimsenerek aynen Millî Eğitim Bakanlığına bildirilmesine karar verilmesidir (53 numaralı karar). Ancak Yusuf Vardar bu karara muhâlefet eder. Vardar; "Konunun YÖK'teki kabul esasına göre çeşitli yönleri ile değil sadece öğrenci fazlalığı açısından ele alındığı için rapora muhalif kaldım." beyanında bulunmuştur.

ÜAK'da Önlisansa ilişkin benimsenen görüşler ise şu şekildedir;

"Önlisans konusunda YÖK'ün önerilerini Üniversitelerarası Kurulun 22-23 Mart tarihli 7 sayılı kararı uyarınca incelemekle görevlendirilen Komisyonumuz, Komisyon Başkanlığına 13 Nisan 1974 tarihine kadar gönderilen Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesinin cevaplarını da Çukurova, Ege ve Hacettepe Üniversiteleri yetkililerinin izahlarını da göz önünde tutarak Üniversiteye giriş ile ilgili olarak aşağıdaki sonuçlara varmıştır;

Üniversiteler tarafından açılacak önlisans okulu veya sınıflarının lisansa yöneltici öğretim yaparken fırsat eşitliğini sağlayıcı bir fonksiyonu da yerine getirileceği düşünülebilirse de bunun sınırlı sayıda öğrenciye (Boğaziçi Üniversitesinde 360 kişi, Ege Üniversitesinde 600 kişiye) münhasır kalacağı ve bu öğrencileri alırken de bir seçme sınavı yapılacağı cihetle bu yolda temelde fırsat eşitliği gene de bulunmayacaktır.

Üniversitelere ister lisans düzeyinde ister Önlisans düzeyinde olsun öğrenci alınırken bir seçme usulüne başvurma zorunluğu hâlen mevcut bulunduğu gibi ilerdeki yıllarda da bu zorunluluk devam edecektir. Böyle bir seçme için en az sakıncalı ve en âdil yolun Merkezî Sisteme bağlı ve elektronik makine ile değerlendirilen bir sınav olduğu kabul edilmek gerekir." [38]

Bu noktada ilginç bir gelişme olur. 22-23 Mart 1974'teki ÜAK toplantısında merkezî sınavları yapma yetkisi Hacettepe Üniversitesine verilmiş, her üniversiteden bir temsilciden oluşan yeni bir Sınav Komisyonu teşkil edilmiş ve Hacettepe Üniversitesini temsilen Prof. Dr. Vural Bertan ismi kararlara geçirilmişti. Alınan kararın c maddesinde Hacettepe Üniversitesi Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu adına sınav işlemleri için tam yetkili kılınmıştı. Ancak ÜAK'ın 19-20 Temmuz 1974 tarihli 8 sayılı Boğaziçi Üniversitesinde düzenlenen toplantısında Üniversitelerarası Seçme Sınavı Komisyonu Başkanı olarak Prof. Dr. Altan Günalp'ın adı geçmektedir. 22-23 Mart tarihli ÜAK toplantısından bir gün sonra Doğramacı'nın Aydın Köksal ve Prof. Vural Bertan'la birlikte sınavın yeni yönetiminin nasıl yapılandırılması gerektiğine dair görüştüğü yukarıda ifade edilmişti. Köksal bir başka yerde bu toplantıda Hacettepe Üniversitesi SİSAG müdürü Önol Örs'ün de

Görsel 141: Prof. Dr. Vural Bertan

---

(38) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 11 Ağustos 1973-20 Temmuz 1974, Toplantı sayısı: 6, 26-27 Nisan 1974, 53 nolu karar, s. 56.

olduğunu ve Örs'ün Doğramacı'ya Komisyon başkanlığını bizzat kendisinin üstlenmesini önerdiğini belirtmiştir. Ancak Doğramacı'nın bu öneriye olumsuz yanıt vermesi nedeniyle, Vural Bertan'ın üniversiteyi kamuoyu önünde daha iyi temsil edeceğini ifade ederek Altan Günalp ismini Komisyon başkanlığına önerdiğini belirtir (Özkan, 2005, s. 109).

İhsan Doğramacı'nın Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu başkanlığı görevini Altan Günalp'e teklif etme sürecine dair anısı konuyla ilgili metinlerde en fazla başvurulan kaynaktır. Günalp'in cenazesinde (1988) ifade edilen bu bilgi ve tarihlerin bir kısmının, yukarıda belirtilen kararlar ve diğer hatıratlara dayalı olarak verilen bilgilerle karşılaştırıldığında, yanlış hatırlandığı anlaşılmaktadır.[39]

Görsel 142: Aydın Köksal ile yardımcısı Ersay Gürsoy. Hacettepe Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezinin Burroughs B3500 Ana Bilgisayarı sistem odasında, Eylül 1969. (Aydın Köksal Arşivi)

Böylece tam tarihi kesin olmamakla birlikte Günalp'in Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü tarafından 1974 yılı mart ayının son haftasında Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyon Başkanı olarak atandığı bu hatıratlardan ve Günalp'in sınavı başarıyla tamamlayıp 19-20 Temmuz 1974 tarihli toplantılarda ÜAK Genel Kurulu'na yaptığı sunumdan anlaşılmaktadır. Aydın Köksal yönetimindeki Hacettepe Üniversitesi Bilgi İşlem Birimi'ndeki teknik, kurumsal ve uzmanlık imkânları merkezî sınav yönetiminin bu okula geçmesinde birincil derecede etkili olur.

Kriz sonrasında Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu'nun görevlendirmesiyle Hacettepe Üniversitesi adına 1974 yılı sınavının yürütücülüğünü Prof. Dr. Altan Günalp yapmıştır.[40] Göreve atanmasından bir süre sonra Altan Günalp 26 Mayıs 1974'te sınav başvurularında yaşanan sorunlarla ilgili medyaya bir beyanat vermiştir. Gazetenin ilk sayfasından verilen haberde sınava başvuran adayların %10'unun başvuru evrakını hatalı doldurduğunu ve bunun sınava başvuruyu geçersiz kılacak bir sorun olduğunu, bu nedenle evrakları hatalı dolduran adaylara evraklarının doğru doldurulması için geri gönderildiğini belirtmiştir (Milliyet, 26 Mayıs 1974, s. 1).

Aydın Köksal yönetimindeki Hacettepe Üniversitesi Bilgi İşlem Birimi'ndeki teknik, kurumsal ve uzmanlık imkânları merkezî sınav yönetiminin bu okula geçmesinde birincil derecede etkili olur.

(39) İhsan Doğramacı, 1 Mayıs 1988'de 55 yaşında iken vefat eden Altan Günalp'in cenaze töreninde yaptığı konuşmada 1974 yılında Günalp'in ÜSYM'nin başına geçme sürecini kendi açısından özetlemiştir. (ÖSYM, Sayın Altan Günalp'in Anısına, 1989, sh. 34) Doğramacı'nın yaptığı konuşmanın tam metni kitabın 238. sayfasında bulunmaktadır.

(40) Bu sınavın hazırlık sürecine dair TRT 1974 yılında bir haber yapmıştır. 1973'te soruların çalışması krizi sonrasında matbaa ortamı ve sınav güvenliği konusunda bilgiler verilen haberde Altan Günalp, matbaacılar ve sınav ekibine dair görüntüler yer almaktadır. https://x.com/trtarsiv/status/1533737961816133633 Erişim tarihi 1 Eylül 2025.

Sınavın yönetimini devralan Hacettepe Üniversitesi , 1974 yılı sınavları için üniversite içinde yeni bir örgütlenme geliştirir. Buna göre Altan Günalp'in Komisyon Başkanlığında önemli bir kısmı Hacettepe'deki bilgisayar mühendislerinden oluşan ekiple bir iş bölümü yapılır ve görevler dağıtılır. 1974 yılı sınavının başarılı şekilde tamamlanması için yoğun bir çalışma yürüten bu çalışma ekibi, yeni bir kurumsal oluşumun çekirdeğini oluşturacak bir işi yürütür. 1974 yılı sınavını yönetmesi için belirlenen bu yönetici grubundaki isimlerin birçoğu; sonraki on yıllar boyunca ÜSYM/ÖSYM'nin bilgi işlemden, test hazırlamaya, araştırma geliştirmeden sınav organizasyonuna ve kurumun başkanlığına kadar neredeyse tüm iş alanlarını kurup yönetecek kişilerden oluşacaktır. 1974 yılı sınavını yürüten çalışma ekibi şu isimlerden oluşmuştur:

Bilgi İşlem Birimi: Aydın Köksal

Sınav Organizasyonu (Uygulama) Birimi: Ersay Gürsoy

Değerlendirme ve Yerleştirme Birimi: Ünal Yarımağan

Sınav Uygulama ve Değerlendirme (Aday Kayıt) Birimi: Atalay Yunusoğlu

Test Hazırlama, Geliştirme ve Araştırma (TEGAP) Birimi: Dr. Fethi Toker, Yıldız Kuzgun, Durmuş Ali Özçelik, Ünal Oktay (Köksal, 2007, s. 131).[41]

41 *Fethi Toker ve Yıldız Kuzgun, Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Dairesi Araştırma ve Değerlendirme Bürosu bünyesinde 1968'de yaptıkları ortak bir çalışmada öğrenmede zekâ kuramlarını incelemişlerdir. Günümüzde zekâ kavramına yönelik güçlü eleştirel literatür karşısında yeni açıklayıcı kavramlar kullanılmaktadır. Ancak 1960'lardan 1990'ların sonuna kadar öğrenme kuramlarında sıklıkla başvurulan bir kavramdı. Toker ve Kuzgun, ÖSYM'de yaptıkları katkılardan önce bu alanda çalışmalar yapan araştırmacılardı (Toker vd., 1968; Kuzgun 1980; Kuzgun 1985).*

Görsel 144: Fotoğraftakiler, sağdan birinci Ünal Yarımağan, üçüncü Ersoy Gürsoy ve soldan birinci Aydın Köksal (Ünal Yarımağan Arşivi).

Bu ekibin yoğun ve sistemli çalışmasıyla sınav hazırlıkları başarılı şekilde tamamlanmış, yeni bir kılavuz yazılmış ve ÜAK'ın verdiği iş ve işlemler bitirilmiştir. 24-25 Haziran 1974 tarihli sınavdan iki hafta önce yapılan Üniversitelerarası Kurul toplantısında Prof. Günalp'ten Üniversitelere Giriş Sınavı hakkında izahat vermesi konusunun gündeme alınması oylanır ve kabul edilir. Prof. Dr. Altan Günalp'in daha önce üniversiteler tarafından bildirilen kontenjanların doldurulamaması hâlinde açık kalan miktarın nasıl kapatılacağının tespitinin yapılması ve komisyona bu konuda bir oran bildirilmesi önerilir ve yapılan müzakereler neticesinde,

Görsel 143

a. Merkezî yerleştirme sisteminin mahiyeti icabı tek liste ilanı yapılmasına,

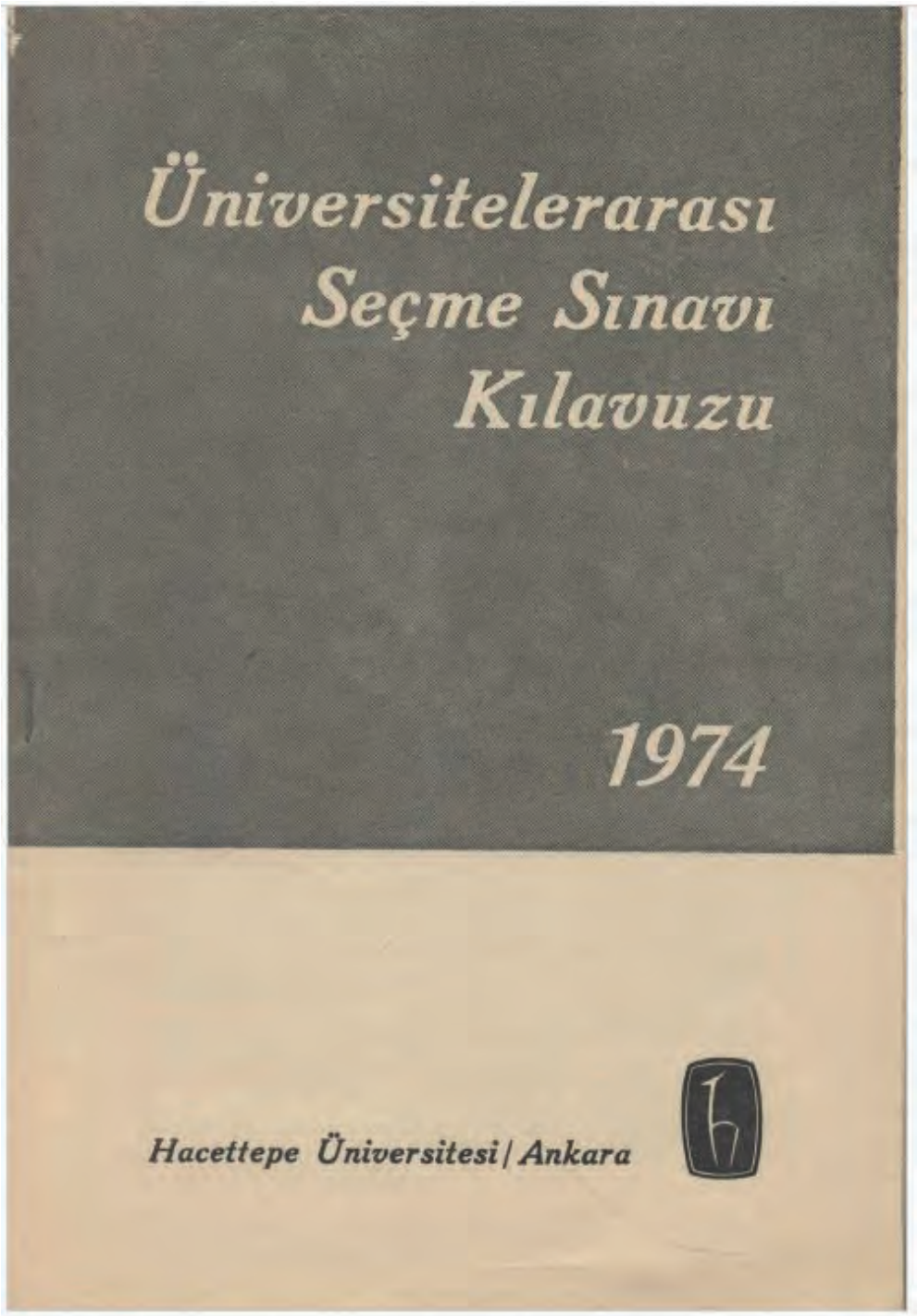
b. Mevcut kontenjanların doldurulması için üniversite rektörlerinin toleranslarını

24.7.1974 tarihinde komisyon başkanı Prof. Dr. Altan Günalp'e bildirmesine karar verildi.[42]

Böylece Günalp'in adına da ÜAK kararlarında ilk resmî atıf bu toplantıda yapılır ve merkezî sınavlar tarihinde bir dönüm noktası olan 1973 ve 1974 yıllarının sınav krizinden sonra Altan Günalp'in on dört yıllık sınav yöneticiliği dönemi de başlamış olur.

1974 yılı sınavı 5 Temmuz 1974 tarihinde sorun yaşanmadan gerçekleştirilir. Bu sınavın en önemli özelliği Komisyon'un sorumluluğundan ÜSYM'ye geçmeden önce yapılan son sınav olarak ayrıntılı bir kılavuza sahip olmasıdır. Kılavuzun; sınavın işleyişine dair süreçleri ayrıntısıyla açıklayan 17 sayfalık ilk bölümünde başvuru süreci, kayıt işlemleri, sınav esasına dair bilgiler ve sınav puanlarının hazırlanma ilkelerine dair bilgiler verilmiştir. Kılavuzda sınavın ismi ÜSS olarak kısaltılmıştır. Kılavuzda ayrıca üç EK bölüm bulunmaktadır. EK 1'de sınava başvuru hakkı bulunan tüm lise ve dengi meslek okullarının isimlerinin yer aldığı illere göre sınıflanmış kod listesi; EK 2'de "Tercihlerin Saptanmasına İlişkin Uyarılar" başlıklı, adayların sınav tercih edecekleri yüksek eğitim programlarını belirlerken dikkat etmeleri gereken unsurlar; EK 3'te ise "1974-

(42) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 11 Ağustos 1973-20 Temmuz 1974, Toplantı sayısı: 7, 24-25 Haziran 1974, 7 nolu karar

Üniversitelerarası
Seçme Sınavı
Kılavuzu
1974
Hacettepe Üniversitesi / Ankara

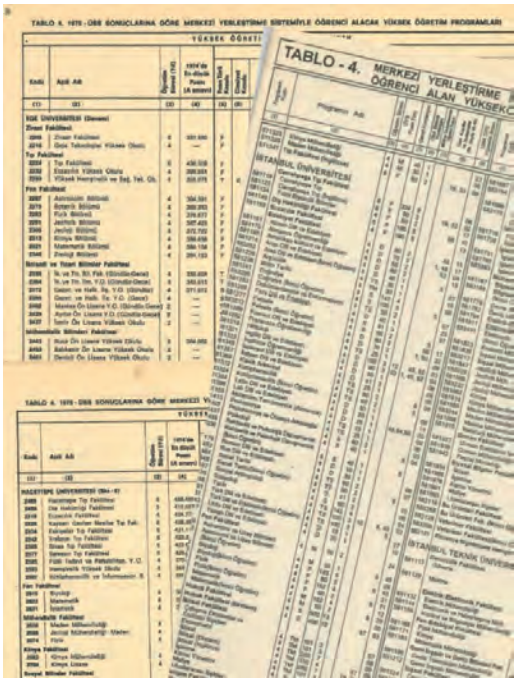
Görsel 145

Görsel 146

75 Ders Yılı Yüksek Öğretim Programlarının Kontenjanları ve Uygulanacak Kayıt İşlemleri Hakkında Genel Bilgiler" başlıklı kısımda ise tercih edilebilecek yüksek eğitim kurumlarına bağlı programların isimleri, kontenjanları ve bir önceki yılki kabullerde gerçekleşen en yüksek ve en düşük puanların listesi verilmiştir (Üniversitelerarası Seçme Sınavı Kılavuzu, 1974).

Hacettepe Üniversitesi yönetiminde 1974 yılı sınavının başarılı şekilde tamamlanması sonrasında merkezî sınavlarla ilgili esas gelişmeler, yapılan aynı yılın kasım ayındaki ÜAK toplantısında yaşanacak ve sınavların sorumluluğunun merkezî bir kuruluş marifetiyle yürütülmesi kararı somutlaşacaktır. On yıldır görev yapan Sınav Komisyonu, yerini bir "sınav merkezine" bırakacaktır. Bu kısımda bu toplantılardaki gelişmeler incelenecektir.

Görsel 147

ÜAK'ın 14 Ekim 1974 tarihinde Hacettepe Üniversitesinde gerçekleşen 9 sayılı toplantısı yaz döneminde yapılan giriş sınavı sonrasında boş kalan kontenjanlar ve bunlarla ilgili ön kayıt işlemleri için kararları içeren gündemlerle toplanır. Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu tarafından yürütülen son sınava ve işlemlerine dair de son toplantı bu olacaktır. Bu toplantıda şu kararlar alınmıştır:

"MEB'in 20/09/1974 tarih ve 5308 sayılı, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığının 10/10/1974 ve 1198 sayılı yazıları ve Üniversitelerarası Seçme Sınavı Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Altan Günalp'in yüksek öğretim kurumlarındaki kontenjan açıkları ile ilgili 8/20/1974 tarih ve ÜSS- 1214 sayılı yazıları ile ilgili olarak aşağıdaki hususlara karar verildi.

a. *"Merkezî yerleştirme ve kesin kayıt işlemleri sonunda kontenjan açığı bulunduğu saptanan veya kontenjanlarında arttırım yapan yüksek öğretim programlarına, merkezî yerleştirme listesindeki en düşük puana kadar veya bunun üstünde puana sahip olan hiçbir yüksek öğretim programına kesin kayıt hakkı kazanamamış olan adaylar arasında ön kayıt sistemi ile öğrenci alınacaktır.*

b. *Ön kayıt işlemleri 21-25 Ekim 1974 tarihleri arasında, kesin kayıt işlemleri ise 31 Ekim-4 Kasım 1974 tarihleri arasında tamamlanacaktır.*

c. *Kasım 1974 tarihinde tamamlanan kesin kayıtlar sonunda her yüksek öğretim kurumuna (Üniversite, Akademi ve diğer yüksek öğretim kurumları.) fiilen yeni kayıt yaptırmış öğrencilerle önceden ilân edilen kontenjan mukayese edilecektir. Bu mukayesede, her yüksek öğretim kurumunun çeşitli öğretim*

programlarına alınacağı ilân edilen öğrencilerin toplamı esas alınacaktır. Bu kıyaslamaya göre ilgili yüksek öğretim kurumunun kontenjan açığı %5 veya daha fazla olduğu takdirde taban puanlar kurumca gerekli görüldüğü ölçüde düşürülerek bir kereye mahsus olmak şartıyla, hiçbir yüksek öğretim programına kesin kayıt hakkı kazanmamış adaylar arasından ön kayıt ile öğrenci alınacaktır. Bu ikinci uygulama en geç 15 Kasım 1974 tarihinde sona erecek şekilde düzenlenecektir.

d. *Ön kayıt ve kesin kayıtlarla ilgili diğer şartlar ve açık kontenjan miktarları ilgili yüksek öğretim kurullarınca saptanacak ve ilân edilecektir."* [43]

Komisyon böylece soruların çalınması sonrası ilk sınavı bilgisayar altyapısı ile başarılı şekilde gerçekleştirmiş, uzun yıllar sonra tekrar merkezî yerleştirme işlemiyle sınav yapılmış ve yerleştirme işlemlerinde uzun yıllardır temel tartışma konularının başında gelen boş kontenjanlarla ilgili bir dizi karar alınmıştır. Komisyon çatısı altındaki son sınavın yöneticiliğini yapan Günalp için de sınavın yeni düzeninin belirleneceği bir süreç başlamıştır.

Üniversite sınavı için başvurma belgeleri % 10 yanlış doldurduluyor

■ Prof.Günalp yanlış doldurulan belgeler yüzünden doğan zaman kaybının sınava girmeme durumunu doğuracağını söylüyor

ANKARA, ÖZEL

ÜNİVERSİTELERARASI Seçme Sınavı Komisyonu Başkanı Prof. Altan Günalp, komisyona gönderilen başvurma belgelerinden yüzde 10'unun hatalı, ya da eksik doldurulduğunu açıklamıştır.

Prof. Günalp, bütün uyarılara rağmen, adayla-

Devamı Sa. 8, Sü. 6. da

Prof. ALTAN GUNALP

Görsel 148: Milliyet, 26 Mayıs 1974

Bu toplantıdan bir gün sonra ÜAK'ın 15 Ekim 1974 tarihli ve 10 sayılı toplantısı yine Hacettepe Üniversitesinde gerçekleştirilir. Bu toplantıda hem giriş sınavı Yönetmeliğinde hem de bir önceki toplantıda rektör İhsan Doğramacı tarafından hazırlanan sınava kayıt ücretlerini düzenleyen yönetmelikle ilgili Maliye Bakanlığı ve Sayıştay görüşleri sonrasında yapılan düzenlemeler görüşülerek karara bağlanır. Buna yönelik alınan karar şöyledir:

Toplantıda, daha önce kurulca kabul edilmiş olan Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yönetmeliği okundu ve birinci, ikinci, dördüncü, sekizinci, dokuzuncu maddelerde bazı değişiklikler yapılması, 10. maddenin metinden çıkarılması uygun görüldü. Maliye Bakanlığı ve Sayıştay mütalâasına göre yeniden düzenlenen Üniversitelerarası Kurul Üniversitelere Giriş Sınavı Kaydiye Ücretleri Fonu Yönetmeliği okundu ve beşinci madde ile geçici 3. maddede bazı değişiklikler yapılması uygun görüldü. Neticede, her iki yönetmeliğin de son değişikliklere göre Başkanlıkça redaksiyonu yapıldıktan sonra yayınlanmak üzere Resmî Gazete'ye gönderilmesine karar verildi.[44]

Aynı toplantıda alınan diğer kararların birisi 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında Kıbrıslı öğrencilerin Türkiye'de okumalarına imkân

(43) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 14 Ekim 1974-27 Haziran 1974, Toplantı sayısı: 9, 14 Ekim 1974, 1 nolu karar, s. 34-35.

(44) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 14 Ekim 1974-27 Haziran 1974, Toplantı sayısı: 10, 15 Ekim 1974, 1 nolu karar, s. 40.

Görsel 149

sağlayan, diğerleri ise şehit çocukları ile ilgili hususları düzenleyen kararlardır. Kıbrıslı öğrencilerle ilgili karar şöyledir:

"Üniversitelerarası Seçme Sınavı Komisyonundan Kıbrıs uyruklu öğrencilerin Yüksek Öğretim Kurumlarına yerleştirilmesi hakkındaki yazısı okundu ve neticede; "Kıbrıs uyruklu öğrencilerin Yüksek Öğretim Kuramlarında yerleştirme İşlemlerini Plânlama Komisyonunun" yaptığı işlemlerin ve aldığı kararların kabulüne karar verildi." [45]

Şehit çocukları ile ilgili bir istisnai bir de genel olmak üzere ise iki farklı karar alınır:

"Birinci Kıbrıs Barış Harekâtında şehit olan Topçu Yarbay Refik Cesur'un iki çocuğunun Üniversitelerarası Seçme Sınavında yeterli puan alamadıklarından şehit çocuklarına ayrılacak kontenjandan üniversitelere kabul edilmelerine dair Kara Kuvvetleri Komutanlığının yazısına ekinde gönderen ve konunun kurulca karara bağlanmasını isteyen Millî Eğitim Bakanlığı yazısı okundu ve yapılan görüşmeler neticesinde; Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında şehit düşen Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarının öz çocuklarına bu yıla mahsus olmak üzere Kıbrıs uyruklu öğrencilerin Yüksek Öğretim Kuramlarına yerleştirilmeleri hususunda teşkil edilmiş bulunan Plânlama Komisyonunun tanıdığı hakların tanınmasına karar verildi." (4 numaralı karar)

Öte yandan, Kore'de ve diğer geçmiş savaşlarda şehit ve harp malulü olanların çocuklarına puan aranmaksızın fakültelere girme hakkının tanınmasına dair müracaatlar incelendi ve neticede; isteklerin kabulüne imkân bulunmadığına karar verildi.[46] (5 numaralı karar) (ÜAK Kararları, 1974, s.40-41).

Soruların çalınması kriziyle başlayan ÜAK'ın merkezî sınavlar gündeminin önce krizi çözme sonra yeni bir sınav düzeni oluşturmasının dönüm noktası toplantısı 21-22 Kasım 1974'te yapılır. Bu toplantı merkezî sınavlar tarihinde Mıhçıoğlu'nun 1974 yeniden düzenlemelerine ilişkin tabiriyle "yörünge düzeltme" işleminin son aşamasıdır. ÜAK'ın Hacettepe Üniversitesinde gerçekleşen 11 sayılı toplantısında Üniversitelere Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi resmen kurulur. Yönetim kurulu teşkil edilir ve başkanı seçilir. Bu tarihi karar şöyle kayda geçmiştir:

Üniversitelere Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yönetmeliğinin 3. Maddesinde öngörülen Yönetim Kurulunun bir an önce teşkilinde zaruret görülerek konu görüşüldü; bilâhare Senatolara sunulmak şartıyla Kurul üyesi Üniversite Rektörlerinin gösterdiği üçer (Ankara Üniversitesinden Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu, Prof. Dr. İlhan Akalın, Doç. Dr. Ergun Özbudun, Hacettepe Üniversitesinden Prof. Dr. Altan Günalp, Prof. Dr. Vural Bertan, Dr. Mustafa Öktem, Orta Doğu Teknik Üniversitesinden Prof. Dr. Cemal Yıldırım, Prof. Dr. Kemal Özinönü, Prof. Dr. Hasan Tan) arasından Yönetim Kurulu asil ve yedek üyeleri ile yönetim kurulu başkanının seçimine geçildi. Neticede; Asil üyeliklere Prof. Dr. Altan Günalp, Prof. Dr. Cemal

(45) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 14 Ekim 1974-27 Haziran 1974, Toplantı sayısı: 10, 15 Ekim 1974, 3 nolu karar, s. 41.

(46) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 14 Ekim 1974-27 Haziran 1974, Toplantı sayısı: 10, 15 Ekim 1974, 4-5 nolu kararlar, s. 40-41.

Mıhçıoğlu, Prof. Dr. İlhan Akalın, Prof. Dr. Cemal Yıldırım, Dr. Mustafa Öktem; Yedek üyeliklere de Doç. Dr. Ergun Özbudun, Prof. Dr. Vural Bertan, Prof. Dr. Kemal Özinönü, Yönetim Kurulu başkanlığına ise asil üyeler arasından Prof. Dr. Altan Günalp seçildi. Ayrıca mezkûr Yönetmeliğin 6. maddesinde öngörülen Danışma Kurulunun teşkiline ve Üniversiteler ile merkeze üye Yüksek Öğretim Kurumlarının temsilcilerini bildirmelerine karar verildi.[47]

ÜSYM'nin ilk yönetim kurulu merkezî sınavların kurumsallaştırılması girişiminin çekirdek ekibi olacaktır. Kurul üyeleri Ankara'daki üniversitelerden oluşmaktadır:

Prof. Dr. Altan Günalp (Başkan, Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu (Üye, Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. İlhan Akalın (Üye, Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Cemal Yıldırım (Üye, ODTÜ)

Dr. Mustafa Öktem (Üye, Hacettepe Üniversitesi)

Aynı toplantıda bir önceki toplantıda Kıbrıs Barış Harekâtına katılıp şehit düşenlerin çocuklarıyla ilgili verilen sınavsız giriş hakkıyla ilgili yeni bir karar daha verilir:

Kıbrıs Barış Harekâtına katılan gazilerin Üniversite girişlerinde kendilerine kontenjan ayrılması hakkındaki müracaatları okundu ve neticede;

Görsel 150: ÜSYM Başkanı Altan Günalp makamında. Fotoğrafın sol üst köşesindeki vesikalık fotoğraf Prof. Dr. Haydar Furgaç'a ait. 1 Ocak 1979 (Anadolu Ajansı, Necdet Onur Arşivi)

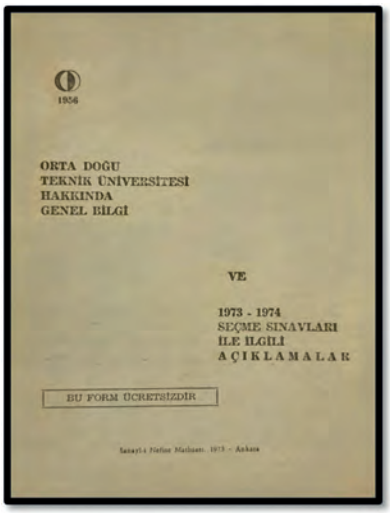
Üniversitelere giriş konusunda Kıbrıslı mücahitlere tanınan hakların Kıbrıs'ta savaşan Türk Silahlı Kuvvetleri mensubu gazilere de tanınması ve durumun Üniversitelere, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yönetim Kurulu Başkanlığına bildirilmesine karar verildi.[48]

Böylece bu tarihi toplantı sonucunda 1962 yılında Ankara Üniversitesinde başlayan merkezî test sınavları bu kez merkezî bir sınav örgütü bünyesinde toplanarak Türkiye tarihinde yeni bir sayfanın başlangıcını oluşturacaktır.

(47) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 14 Ekim 1974-27 Haziran 1974, Toplantı sayısı: 11, 21-22 Kasım 1974, 4 nolu karar, s. 46.

(48) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 14 Ekim 1974-27 Haziran 1974, Toplantı sayısı: 11, 21-22 Kasım 1974, 5 nolu karar, s. 46-47.

İTÜ ve ODTÜ'nün Merkezî Sınava Dâhil Olması

1956

ORTA DOĞU
TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
HAKKINDA
GENEL BİLGİ

VE

1973 - 1974
SEÇME SINAVLARI
İLE İLGİLİ
AÇIKLAMALAR

BU FORM ÜCRETSİZDİR

Görsel 151

Bu sürecin önemli sonuçlarından biri uzun yıllar kendi seçme sınavlarını yapan İTÜ ve ODTÜ'nün bu merkezî sınav sisteminin parçası hâline gelmesiydi. Yukarıda da ifade edildiği üzere İstanbul Teknik Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi kabul edecekleri öğrencileri kendi yaptıkları sınavlarla almaktaydılar. Üniversitelerarası Merkezî Sınav Komisyonu'nun yıllar içindeki tüm çağrılarına rağmen her iki kurum da bu sınava dâhil olmamıştır. Ancak 1973'teki kriz durumunda önce İTÜ sonra ise ODTÜ merkezî sınava dâhil olurlar. Her ikisi de yine standart test sınavlarıyla öğrencilerini seçen bu iki üniversitenin merkezi sınav sisteminin dışında kalmaları adayların sınav ve yerleşme süreçleri ve üniversitelerin kayıt dönemlerinde oluşan karmaşa nedeniyle merkezî sınav sistemini tasarlayanların buna ilişkin temel amaçlarını engelliyordu. Bu amacın odağında tüm lise sonrası yüksek eğitim talep eden adayların tek bir standart sınavla ölçülmesi, adayların puanlarına göre sıralanması ve buna göre de yerleştirilmesi vardı. Ancak merkezî sınava giren öğrencilerin (özellikle de en başarılı grubun) çoğu hemen hemen eş zamanlı olarak bu iki üniversitenin sınavlarına da girmekteydi. Öğrenciler bu üniversitelerin sonuçlarının ilanını bekledikleri için merkezî sisteme bağlı üniversitelerin kontenjanlarının dolması gecikiyordu (Dökmen, 1992, s.17).

C

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ve İ.T.Ü. TEKNİK OKULU
ADAY KAYIT KARNESİ

196 - 196 DERS YILI

Yalnız Üniversite içinde muteberdir.

1. Bu kart imtihana kabul edilecek olan adayların adreslerine imtihan günlerinden önce postalanmış olacaktır.
2. Bu kart olmadıkça imtihana giremezsiniz. İmtihana geç gelenler içeri alınmazlar.
3. İmtihana gelirken, yanınızda, hüviyetinizi isbat edecek başka bir fotoğrafla belge daha bulundurmanız mecburidir. Nüfus cüzdanı, okul kimlik kartı gibi)
4. Kalem ve imtihan kağıdı Üniversitece verilecektir.

(Büyük kitap harfleriyle doldurunuz)

Aday No. 2518

(Burayı bir şey yazmayınız)

Soyadı :
Adı : BURHANİYE
Doğum yeri ve yılı : 1967 BURHANİYE
Baba adı :
Uyruğu : T.C.
Adresi : KEREMKÖY-GENEL BURHANİYE

İmtihana girdi: İmtihana girdi
Kağıdı teslim etti: 1 Kağıdı teslim etti

Görsel 152

İstanbul Teknik Üniversitesi, merkezî sınava kısmen dâhil olup bu sınava giren ve ağırlıklı fen puanları belli bir sınırın üstünde olan adayları tekrar kendi düzenlediği sınava tabi tutarak seçmiştir. Bu üniversite 1968 yılında merkezî sınava dâhil olup daha sonra vazgeçmiştir. 1969-1970 ders yılı itibarıyla ise merkezî sınava dâhil olmuştur (Mıhçıoğlu, 1969, s.67).

ODTÜ 1956-57 eğitim yılında 72 öğrenci ile eğitime başlar. İlk fakülteler olarak mimarlık, mühendislik daha sonra ise idari ilimler, fen ve edebiyat fakülteleri faaliyete geçmiştir. Kuruluş kanunu itibarıyla birçok mali ve idari ayrıcalıkla yola çıkan ODTÜ kuruluşundan itibaren öğrencilerini bir yarışma sınavı ile kabul etmiştir. 1961-62 öğrenim yılına kadar sınavlar mülakat ve kompozisyon şeklinde iken bu tarihten itibaren yalnızca test usulü sınav uygulanır (Tan, 1966, s.9). ODTÜ'de ilk yıllarından itibaren başvuran öğrenci sayısı görece çok olmasa da sınavla öğrenci kabul etme ilkesi terk edilmez. 1957-58 ders yılı Mimarlık, Mühendislik ve İdari Bilimler fakültelerine başvuran 400 öğrenciden 110'u kabul edilir. Yıllar içerisinde üniversiteye başvuran öğrenci sayısında anlamlı bir artış olur. 1960 - 1961 ders yılında başvuran aday sayısı 1168'e kadar çıkar. Bu durum sınav kağıtlarının süratle ve hızlı bir şekilde değerlendirilmesini güçleştirdiğinden test

usulüne geçilir. 1962- 63 yılına kadar Sosyal İlimler Testi'nin Tarih ve Sosyal Meseleler kısmında kompozisyon tipi sınavlar yapılmaya devam eder. Giriş sınavları genel olarak Zekâ, Matematik, Sosyal İlimler (Psikoloji, Sosyoloji, Tarih, Sosyal Meseleler), Mimarlık kabiliyet sorularından oluşur (Tan, 1966 s.15-17).

Merkezî sisteme dâhil olmadan önce 1973-1974 ODTÜ Seçme Sınavları Adana, Afyon, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Edirne, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Samsun, Trabzon, Van, Zonguldak ile yurtdışında Bonn, New York, Beyrut, Amman, Tahran, Rawalpindi, Lefkoşe, Karaçi'de yapılmaktaydı. Başvuru şartlarında lise mezunu olmak, ODTÜ seçme sınavına girmek için matbu müracaat formunu doldurmak (ODTÜ kayıt ve kabul işleri müdürlüğü ve Türkiye'de bütün ilgili okul ve Millî Eğitim müdürlüklerinden alınarak) gerekirdi. Telefon, mektup ve telgrafla yapılan müracaatlarda form gönderilirdi. Müracaat formlarında tercih edilen bölüm de yazılmalıydı. Sınavda bilim başarı testi, genel kabiliyet testi, mimari kabiliyet testi yapılırdı (ODTÜ Hakkında Genel Bilgi ve 1973-1974 Seçme Sınavları ile İlgili Açıklamalar).

Yukarıda da ayrıntısı verildiği üzere 1964-1965 ders yılında ilk kez uygulanan merkezî sınav sorumluluğunu üstlenen Ankara Üniversitesinin rektörü Prof. Dr. İhsan Doğramacı sınav takviminde ortaya çıkan sorunu çözmek üzere sınavı ODTÜ'nün hazırladığı sorularla ve ODTÜ sınavı ile aynı oturumda gerçekleştirmişti. Ancak sonraki yıllarda ODTÜ kendi sınavlarını bağımsız olarak yapmayı sürdürdü. Merkezî sınava dâhil olan üniversiteler ile ODTÜ yapı itibarıyla birbirine çok yakın sınavlar uygulamalarına rağmen kayıt işlemleri açısından farklılaşıyordu. 1973 krizi sonrasında çıkan 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu ile birlikte yeni bir dönem başladı. Özerklik tanımlarının yeniden ele alındığı bu kanun ile ÜAK sekreteryalı bir yapıya kavuştuğu gibi, yasayla birlikte ODTÜ de merkezî sınavların ve dolayısıyla merkezî yerleştirme işlemlerinin bir parçası hâline geldi (Dökmen, 1992, s.17). 5 Temmuz 1974'te Hacettepe Üniversitesi tarafından yapılan Üniversitelerarası Seçme Sınavı kılavuzunun ilk sayfasında (1974, s.1) "Bu yıl Orta Doğu Teknik Üniversitesi de dâhil, bütün yüksek öğretim kurumları ÜSS sonuçlarına göre öğrenci alacaktır" ifadesi yer alır. Böylece merkezî sınavların üzerinden on yıl geçtikten sonra ODTÜ, Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu tarafından yapılan son sınavla merkezî sisteme dâhil olmuştur.

Görsel 153: ODTÜ Giriş Sınavı 07.07.1971, (Anadolu Ajansı)

T.C. ÖLÇME, SEÇME VE

Fotoğraf: Tuncay Bölükbaşı

Merkezî Sınavdan Doğan Kurum ÜSYM:

ÖRGÜTSEL DÖNÜŞÜM (1974-1981)

3. Bölüm

Merkezî Sınavdan Doğan Kurum ÜSYM: Örgütsel Dönüşüm (1974-1981)

Türkiye'de 1944 yılında İTÜ'nün kurulması ile birlikte üniversite sayısı ikiye yükselmiş ve 1946 yılında çıkan 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ile birlikte üçüncü üniversite olarak Ankara Üniversitesi kurulmuştur. 4936 sayılı kanunla ortaya çıkan ilk genel üniversite kanununda üniversiteler arası ilişkileri düzenlemek üzere Üniversitelerarası Kurul teşkil edilmiş, başkanı ise Milli Eğitim Bakanı olmuştur. Kanunda yüksek eğitim kurumlarına öğrenci kabul ölçütleri ve nihai karar için Milli Eğitim Bakanı'nın onay koşulu tanımlanmıştır. Düzenleme üniversite sayısının artışıyla birlikte öğrenci kabul şartlarının nihai onayını bakanlığa bırakmıştır. MEB 1950 yılına kadar liseyi bitirenler için kendi düzenlediği olgunluk sınavı sonucunu üniversitelere kabul için yeterli saymıştır. 1950'den sonraysa üniversitelere öğrenci seçiminde ilave kurallar koyabilmesi için yetkisini devretmiştir.

Yükseköğretim kuruluşlarına öğrenci kabul sürecinde özerk karar alma dinamiğinin büyük yüzleşme anı, 1950'lerin sonuna doğru yükseköğretim kurumlarına yönelik talebin artmasıyla ortaya çıktı. Bu gelişme 1960'ların başında her yüksekeğitim kurumunun öğrenci kabul süreçlerini zorlayan bir biçim aldı. Böylece üniversiteler üstü müşterek bir mekanizmayla gerçekleştirilecek bir uygulama ile öğrenci kabul süreçlerinin o gün işlemekte olan özerk dinamiği değişti. MEB'in uhdesindeki öğrenci kabulüne dair nihai karar yetkisi 1960 sonrasında ÜAK'a devredildi. Önceki bölümlerde gelişimi ayrıntısıyla anlatılan bu süreç inişli çıkışlı bir hareket içinde şekillendi. 1964 yılında ilk merkezî seçme sınavı ve yerleştirme işlemi gündeme geldiğinde bu duruma iki tür tepki ortaya çıktı. ODTÜ ve İTÜ gibi teknik üniversitelerle bazı yüksekokul

1979

Üniversitelerarası Seçme Sınavına girmek isteyen adayların dikkatine

1– 1979 - 1980 öğretim yılında yüksek öğretim kurumlarına alınacak öğrencilerin seçimine esas teşkil edecek Üniversitelerarası Seçme Sınavı (ÜSS) 15 Haziran 1979 Cuma günü saat 9.30'da yapılacaktır.

2– Bu sınavla ilgili bütün bilgileri ve Başvurma Belgelerini kapsayan 1979 - ÜSS Kılavuzu yurt içinde lise ve dengi okul müdürlüklerinden, yurt dışında ise Almanya, Fransa, İsviçre, İngiltere ve Amerika'daki öğrenci müfettişliklerinden sağlanabilir.

3– Aday Kayıt işlemleri 5 - 19 Şubat 1979 tarihleri arasında yapılacaktır. Yurt dışında oturmakta olan adayların engeç 16 Mart 1979 tarihine kadar Merkezimize ulaşacak belgeleri işleme konabilecektir. İlgililere önemle duyurulur.

ÜNİVERSİTELERARASI ÖĞRENCİ SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ BAŞKANLIĞI

Görsel 154

ve akademiler kendi bağımsız seçme ve yerleştirme işlemlerini yapmaya devam etti ve yeni oluşan merkezîyetçi mekanizmanın dışında kalmayı tercih etti. Bunlar dışındaki üniversite, yüksekokul ve akademilerin önemli bir kısmı ise merkezî sınava dâhil oldu. Üniversiteler ve diğer yüksekeğitim kuruluşları üzerinde karar alan bir üst kurula (Komisyon) öğrenci seçim ve yerleştirme işlem yetkilerini devretme uygulaması, özerk üniversite düşüncesinde bir bölünme ortaya çıkardı.

1973 yılında çıkan 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu, 1946 tarihli 4936 (ve 1960 tarihli 115 sayılı kanunla birlikte) sayılı kanun ve 1961 anayasasında üniversitelere güçlü bir idari özerklik veren maddeler üzerindeki sancılı tartışmalar sonucunda yapıldı. Bu yıllarda eş zamanlı ortaya çıkan gelişmeler içinde yükseköğretime talepteki patlama, yeni üniversite kurulmasındaki zorluklar, kitlesel yükseköğretime geçememe sancıları ve öğrenci kampüs hareketleri kamusal gündemin merkezine yerleşti. 1960'ların sonundan itibaren yükseköğretim sorunlarına yönelik tartışmalarda dört başlık altında toplanabilecek konular partilerin yeni üniversite kanunu tartışmalarını yaptıkları Meclis görüşmelerinde öne çıktı:

- İlk eğilim, 1960'ların ortalarından başlayarak 1973'e kadar dozu gittikçe artan kampüs eylemleri ve protestoları nedeniyle eğitim-öğretim hayatının büyük kesintiler yaşaması ve üniversite yönetimlerini zorlu kararlar karşısında bırakan yerleşke güvenliği konularıydı.
- İkincisi, yüksek eğitime yönelik artan talebe karşın yeni üniversiteler açılması için hükümetler ve üniversite yöneticilerinin bir görüş birliği oluşturamamasıydı.
- Üçüncüsü, yükseköğretim kurumlarına giriş işlemleri de dâhil olmak üzere üniversiteleri daha fazla ortak karar almaya iten bir üst kurul mekanizması olarak Üniversitelerarası Kurulun daimî bir sekretaryaya kavuşup kurumsallaşmasıydı.
- Son olarak, ilgili bakanlık ve hükümetle üniversiteler arasında bir gözetim (murakabe) mekanizması olarak MEB'e

Görsel 155: Siyasal Bilgiler Fakültesinde (SBF) Öğrenci Eylemi 24.06 1975 (Necdet Onur Arşivi - Anadolu Ajansı)

bağlı üniversiteler üstü kurullar olarak Yüksek Öğretim Kurulu ile üniversiteleri denetleyecek Başbakanlığa bağlı Üniversite Denetleme Kurulu (ÜDK) yapılarının kuruluşunun önerilmesiydi. Yeniden tasarlanan ÜAK'da önerilen üniversiteler üstü üç kuruldan biriydi.

1975 yılında üniversite özerkliğine aykırı olduğu gerekçesiyle birinci YÖK olarak bilinen Yüksek Öğretim Kurulu kaldırılmıştır. 1981'deki 2547 sayılı kanunda bakanlığa bağlı olmaktan çıkarılıp doğrudan anayasal bir kurum hâlinde yeniden kurulduğunda 1973'teki merkezîyetçi eğilimden daha kuvvetli bir yapıda tasarlanacaktır. Bu bakımdan yükseköğretimin yönetim bakımından bazı üst kurul ve kuruluşlar eliyle merkezî karar alma yapılarını üretmesi olgusu ve yükseköğretime öğrenci seçme işlemlerinin merkezî bir sistem üzerinden yapılmaya başlanması birlikte incelenmelidir.

Üniversiteler için güçlü bir idari özerklik getiren ve 1946 yılında çıkan 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nda sınırlı yetkilere sahip, her üniversitenin rektör ve dekanlarıyla iki senato temsilcisinden oluşan bir üst kurul olarak Üniversitelerarası Kurul kurulmuştur. Üst kurulların ilki olan ÜAK'ın kuruluşundan itibaren geçen yaklaşık 80 yılda yapısı ve yetkileri değişmiştir. Üniversiteler arasında iş birliğini gerektiren veya tüm üniversiteleri ilgilendiren alanlarda ortak kararlar alma ihtiyacı ortaya çıkan durumlarda ÜAK 1946-1973 ile 1973-1981 yılları arasında iki farklı kanuna tabi olarak özel bir statü kazandı. ÜAK 1964 ile 1974 arasında üniversiteye girişi bir sınav işlemleri komisyonu aracılığıyla yönetti. Gittikçe karmaşıklaşan yönetim süreçleri ve ortaya çıkan kriz alanları karşısında ise doğrudan sınavları yönetmek üzere bir merkezî sınav kurumunu 1974'te kurdu. Yükseköğretime geçiş için ara bir mekanizma olan bu kurumsal girişimin başarılı olması, 1980'den sonra neredeyse tüm seçme işlemi gerektiren alanlarda merkezî sınav yapan bir merkeze dönüşmesiyle sonuçlanmıştır.

Kurumsallaşma adımları sonraki yıllarda da devam etmiştir. Sınava talep arttıkça sınavın uygulandığı il merkezi sayısı, kurum bünyesinde çalışan personel sayısı, uygulanan testlerin niteliğinin artırılması için harcanan birim saat emek miktarı, kurum bünyesinde kurulan yeni birimlerde çalışan uzman sayıları da artmıştır. Bu gelişmelerin bir kısmı 1975 yılı sonundaki ÜAK kararlarına da yansımıştır.

Üniversiteler Yasası'nın Anayasaya ve uygulamaya aykırı düşen hükümleri değiştiriliyor

■ Milli Eğitim Bakanı tasarının bütün Üniversitelerin özerk hale getirilmesini öngördüğünü bildirdi.

■ Üniversite Denetleme Kurulu ile Yüksek Öğretim Kurulu kaldırılıyor

"İlk seçim konuşm

Görsel 156: Cumhuriyet, 9 Ocak 1975

ÜSYM'nin insan gücü, mekân ve makine imkânları yeterli olduğu takdirde yükseköğretim kurumlarının kesin kayıt işlemlerini de yürütmesinin uygun olacağına (Karar 11); mevcut sınav sisteminin daha etkin işletilmesi için ÜSYM'nin personel

ihtiyacının karşılanması gerektiği ve bu kapsamda önerilerinin desteklenmesine böylece kayıt işlemlerinin kontrol ve denetiminin sağlanmasına karar verilir (Karar 12). Güvenliği sağlayacak kadar personel olmadığından uygulamada görülen zorluklar ve sınav güvenliği gerekçeleriyle yurt dışında yapılan sınavların 1976 yılından itibaren kaldırılması kararlaştırılır (Karar 13).[49]

ÜSYM'nin sınav uygulamalarında görevlendirdiği MEB ve üniversite personeline aktarılan bütçelere ilişkin ilk yıllarda bir zorluk olduğu, zaman içinde bunların kısmen düzenlendiği de görülür. Sınav uygulamalarında karşılaşılan çeşitli sorunlardan sonra 1977 ÜSS'de görevlendirilecek kişilerin ÜSYM tarafından belirlenmesine (Karar 17), ve "Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yolluklar ve Gündelikler Yönetmeliği" taslağının kabulüne (Karar 20) karar verilmiştir (ÜAK, 1976, s. 19). 1977'deki sınavda bir önceki yıl olduğu gibi yurt dışında yalnızca Lefkoşa'da yapılmasına, başka bir yurt dışı merkezde uygulanmamasına karar verilmiştir (Karar 7) (ÜAK, 1976, s. 29).

Aynı toplantıda ÜSYM Yönetim Kurulu Başkanlığının her mali yıl başında bütçe tasarısı ile birlikte merkezde çalışacak personelin sayısı, görevleri, istihdam esasları, ücretleri ve kadrolarının belirlenerek Üniversitelerarası Kurul tarafından onaylanması önerisi tartışılmıştır. Ancak bu konuda komisyonca hazırlanması gereken yönetmelik taslağı henüz gelmediği için görüşmenin ertelenmesine karar verilmiştir (Karar 22) (ÜAK, 1976, s. 32).

Ayrıca merkezde çalışacak personelin görev ve kadrolarına ilişkin esasların belirlenmesine dair yönetmelik, komisyon tarafından hazırlanarak kabul edilmiş ve *Resmî Gazete'de* yayımlanması için gerekli işlemlerin Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı tarafından yürütülmesi kararlaştırılmıştır (Karar 15) (ÜAK, 1976, s. 46). 27-28 Haziran 1977 tarihlerinde Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlık binasında gerçekleştirilen 26. ÜAK Toplantısında, Prof. Dr. Altan Günalp'in açıklamaları doğrultusunda ÜSYM'de çalışacak personelin çalışma esasları, görev tanımları, sorumlulukları ve özlük haklarını düzenleyen yönerge uygun bulunmuştur (Karar 17) (ÜAK, 1976, s. 54).

Üniversitelerarası Kurul, Genel Sekreterlik ve ÜSYM'nin görev yaptığı binadan bir görünüş.

Görsel 157: ÜSYM'nin de içinde bulunduğu ÜAK binası (1979)

ÜAK toplantılarının gündeminde ÜSYM ve merkezî sınav işlemlerine dair kararlar daimî bir şekilde yer edinmiş ve önem bakımından da Kurul'un en fazla hassasiyet gösterdiği konu başlıklarından olmuştur. ÜSYM kendi

(49) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 21 Ekim 1975-29 Haziran 1976, Toplantı sayısı: 17, 21-22 Ekim 1975, 7, 8, 10, 11, 12, 13 nolu kararlar, s. 32-33.

imkânları içinde kurumsallaşma çalışmalarını yürütmeye çalışırken öte yandan ÜAK'a karşı sorumlulukları gereği yapılan iş ve işlemlerin ÜAK tarafından onaylanması süreçleri bulunuyordu. Bu nedenle bir kurul olarak faaliyet gösteren ÜAK'ın ÜSYM'nin iş ve işlemleri üzerindeki gözetleyici ve onaylayıcı rolü 1981'e kadar olağan bir şekilde devam etmiştir. ÜSYM'nin kurumsal gelişim tarihine yakından bakıldığında zaman içinde ortaya çıkan örgütsel kapasitenin boyutları da daha iyi anlaşılacaktır.

Görsel 158

ÜSYM'nin Kuruluşu, Gelişimi ve Stratejik Planlanması (1974-1977)

1974 yılı Kasım ayı sonunda kurulan ÜSYM'nin önünde resmî bir iş tanımı, geçmiş on yıldan kalan bir sınav mirası, sınırlı bir sınav geliri ve bu gelirin sınırları içinde yapılacak çok boyutlu bir planlama görevi bulunuyordu. Personel yokluğu ve önceki yıldan kalan geniş kamuoyu eleştiri ve beklentilerinin ardından merkezin ilk işi olarak 1975 yılı sınavının başarılı bir şekilde tasarlanıp tamamlanması vardı. Sınav sorumluluğunu üstlenen Hacettepe Üniversitesi 1975 yılında da sınavla ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere üniversitenin imkânları ölçüsünde sürece katkı sundu (Köksal, 2007, s. 131).

ÜSYM tarafından 1975 yılında Üniversitelerarası Seçme Sınavı (ÜSS) adıyla ilk kez yapılan tek aşamalı sınav üç bölüme ayrılacaktı: ilk bölüm Genel Yetenek Testi, ikinci bölüm Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler Testi ve üçüncü bölüm Yabancı Dil Testi olarak belirlenmişti. Sınavın toplam süresi 3 saat 45 dakikaydı ve sınavın her kademesindeki organizasyon ve uygulamanın standartlaşmasını sağlama görevi ÜSYM tarafından gerçekleştirilmişti (ÜSYM, 1976, s. 1, 4).

ÜSYM kurulduktan sonraki en önemli gelişme merkezî sınavlara ev sahipliği yapacak şekilde kurumun gelişmeye başlamasıydı. 1975 yılında merkeze bağlı bir Bilgi İşlem Merkezi kurulması ilk büyük

adımdı. Bu birime kapasitesi yeterli bir *Bilgi Sayar* sistemi kurulması ve gerekli diğer makine ve teçhizat için gereken ödeneklerin 1976 ÜSYM bütçesinin olanakları içinde halledilmesi kararlaştırılır.[50] Hacettepe Üniversitesinden Aydın Köksal başkanlığında bilgi işlem çalışmaları yürütülür. Yine aynı ÜAK toplantısında ÜSYM'nin kurumsallaşması için bir matbaa kurulması kararı alınır. Kararda "her türlü baskı, harmanlama, ciltleme ve paketlemenin gerekli güvenlik şartları içinde yapılabilmesi için" ÜSYM'ye bağlı "bir basımevi kurulmasına, baskı, harmanlama, cilt ve paketleme makinalarının en kısa zamanda sağlanmasına ve merkezin 1976 Bütçesine bu projeyle ilgili olarak imkân nispetinde gerekli ödeneğin konulmasına" karar verilir. Ancak matbaa işleri için planlanan bu yapı yerine hizmet alımı yöntemiyle işlemler devam etmiştir. Yine kuruma esneklik kazandıracak şekilde işleyişte olan "satın alma ve ihale işleri ile ilgili yönetmeliğe gizlilik, kira, mutat hesap işleri hakkında hükümler eklenmesi" de kabul edilir.[51]

Kurum ilk yıllarda mali kaynak eksikliği, tüzel kişiliğin muğlaklığı ve bunun kabulüne yönelik çeşitli kurumlarla ilişkilerde karşılaşılan sorunlarla yüz yüze kaldı. Nitelikli sınav içeriğinin oluşturulması için gereken kurumsal kapasitenin üretimi ve sınavın ülke sathına yayılması için yapılması gereken planlama ve organizasyon süreçleri konuları da bu zorluğun bir yönünü oluşturuyordu. Mali kaynak azlığı, ÜSYM yönetici ve ilk çalışan ekibini, ilk olarak belirlenmiş sınavı başarılı bir şekilde gerçekleştirme görevini yapmaya ve kendini ispat etmeye

Sayfa 9

Üniversite giriş sınavı 9.30'dan 13.30'a kadar sürecek

358 bin gencin katılacağı sınav bugün yapılıyor

Genel yetenek için 1 saat, Fen için 70 dakika, Sosyal ve Dil için 80 dakika süre tanınacak. Prof. Günalp, «Sahtekârlık yapanın sınavı iptal edilecek» dedi

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın açtığı Öğrenci Danışma Büroları, sabah 07.00'den gece 24.00'e kadar çalışıp.

GENÇLİK ve SPOR BAKANLIĞI ÖĞRENCİ DANIŞMA BÜROSU

Adaylar, Öğrenci Danışma Bürolarından, genellikle yol, yatacak yer ve sınav yerleri konusunda yardım istediler.

Birçok genç ilk defa sınav için İstanbul'a geldi

İçişleri Bakanı: «Seçme sınavları için tüm önlemler alındı»

Görsel 159: Milliyet, 30 Haziran 1977

zorladı. Kurumsal kapasiteye odaklanma için planlama çalışmaları başlasa da bu kapasitenin üretimi sonraki yıllara yayılacak ve kurum kendini adım adım inşa edecekti. Yine de yetenekli bir ekibin çabalarıyla elde edilen ilk başarılar çarpıcıydı. Buradaki en çarpıcı yön, sınavın gerçekleştirilmesinde 1964'ten itibaren ortaya konan bilimsel ilkelere, süreç bütünlüğüne dayalı yönetim anlayışına ve kurumsal verimliliğe dayalı perspektife daha ilk yönetim kurulu toplantısından itibaren güçlü şekilde bağlanılmasıdır. ÜSYM Yönetim Kurulu ilk üç yılda temelde oldukça yalın ancak iş ve işlemlerin yürütülmesinde üst seviyede etkin bir yapının temellerini atmıştır.

(50) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 14 Ekim 1974-27 Haziran 1974, Toplantı sayısı: 15, 2 Haziran 1975, 8 nolu karar, s. 93.

(51) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 14 Ekim 1974-27 Haziran 1974, Toplantı sayısı: 15, 2 Haziran 1975, 8 nolu karar, s. 93.

ÜNİVERSİTELERARASI
SEÇME SINAVI TESTLERİ

GENEL YETENEK TESTİ **030 - 74**

GENEL AÇIKLAMA

I. Soyadınızı, adınızı ve aday sınav numaranızı sağdaki yerlerine yazınız.

II. Aday sınav numaranızı, sınava giriş belgenizde gösterildiği şekilde cevap kâğıdınıza yazınız ve gerekli aralıkları karalayarak işaretleyiniz.

Soyadı :_____

Adı :_____

Aday Sınav No :_____

III. Cevaplarınızı koyu siyah, yumuşak bir kurşun kalemle işaretleyiniz. Cevap yerinin dışına taşmayınız. Tükenmez veya mürekkepli kalem kullanmayınız.

IV. Değiştirmek istediğiniz bir cevabı yumuşak bir silgiyle temizce siliniz ve yeni cevabınızı işaretlemeyi unutmayınız.

V. Soruların nasıl cevaplandırılacağı testlerin başında ve gerekli hallerde testlerin alt bölümlerinde açıklanmıştır. Testin herhangi bir bölümünü cevaplamaya başlamadan önce o bölümün açıklamasını dikkatle okuyunuz.

VI. Testlerin her sorusunda ancak bir tek cevap doğrudur. Birden fazla cevap yeri işaretlenmiş sorular, puanlamada yanlış sayılır.

VII. Testler puanlanırken yanlış cevaplardan dolayı puan kırılmayacaktır. Onun için hiç bir soruyu cevapsız bırakmamaya gayret ediniz; doğru cevabını kesinlikle bilmediğiniz sorularda size en doğru görünen cevabı işaretleyiniz.

VIII. Cevap kâğıdınıza gereksiz hiç bir işaret koymayınız; cevap kâğıdınızı kırıştırmayınız, silerken örselemeyiniz.

IX. Cevaplamayı bitirince cevap kâğıdınız ile birlikte bu test kitapçığını eksiksiz olarak yöneticiye teslim ediniz. Bundan siz sorumlusunuz.

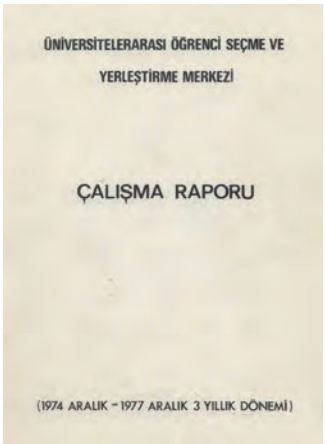
Üniversitelerarası Seçme Sınavı Komisyonu, Hacettepe Üniversitesi

Bu testin her hakkı mahfuzdur. Hangi maksatla olursa olsun, testin tamamının veya bir kısmının Komisyondan izin alınmaksızın kopya edilmesi, fotoğrafının çekilmesi, herhangi bir yolla yayınlanması ya da kullanılması telif haklarını ihlâl eder.

Görsel 160

Buradaki en çarpıcı yön, sınavın gerçekleştirilmesinde 1964'ten itibaren ortaya konan bilimsel ilkelere, süreç bütünlüğüne dayalı yönetim anlayışına ve kurumsal verimliliğe dayalı perspektife daha ilk yönetim kurulu toplantısından itibaren güçlü şekilde bağlanılmasıdır.

Yukarıda da belirtildiği üzere 19 Kasım 1974'te yönetmeliğinin yayımlanması ile birlikte ÜSYM'nin ilk Yönetim Kurulu, Üniversitelerarası Kurulun 21-22 Kasım 1974 tarihli oturumunda seçilerek görevine başlamıştı. ÜAK'a bağlı olarak bu sınav merkezini yönetecek olan Yönetim Kurulu, Aralık 1974'te göreve başladığında öncelikle bir durum tanımı yapmıştı. Geçmiş yıllarda yapılan sınavlara yönelik eksiklik tespitleri ve yaşanan olumsuzlukların ortaya çıkardığı güvensizlik 1974-1977 dönemi üç yıllık kapsamlı kurumsal gelişim raporunda bir "olumsuz nokta" olarak kronolojinin başına yerleştirilmişti. Böylece sonraki üç yılda yapılan işlerin hangi başlangıç koşulları içinde başladığı, farklı başlıklar altında çarpıcı bir şekilde sıralanır:

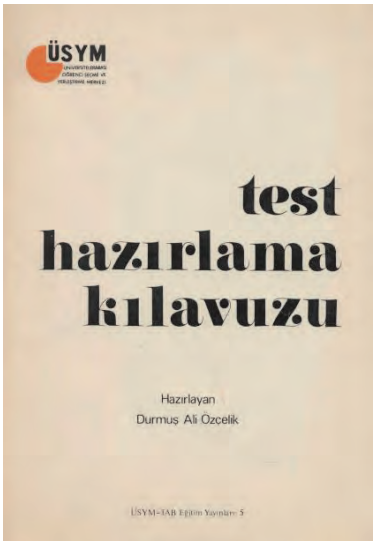
Görsel 161

Görsel 162: Üniversitelerarası Giriş Sınavı, 24.06.1975, (Necdet Onur, Anadolu Ajansı)

- Personel: "Merkezin sürekli çalışan hiçbir personeli yoktu."
- Fiziki Mekân: "Merkezin çalışma yeri olarak yerleşeceği kendine ait bir binası (kiralık olarak bile) yoktu."
- Araç ve Gereç: "Merkezin hiçbir araç ve gereci yoktu."
- Bütçe: "Merkezin personel alımı, araç gereç sağlama ve bina kiralama için kullanabileceği bir bütçesi yoktu."
- Kamuoyu Güveni: Önceki yıllarda sınav sorularının gizliliğinin korunamadığı söylentileri ve bazı sınavların bu nedenle yinelenmesi, sisteme karşı derin bir kuşku ve güvensizlik ortamı yaratmıştı (ÜSYM, 1977, s. 3-4).

Bu başlangıç tespitini takiben ilk görev olarak 1975 yılı sınavını başarıyla tamamlamak için bahsedilen çalışmalar, kurumun sonraki yıllarda hangi iş kalemleri üzerinden kurumsallaşacağının da bir özetidir. İlk yönetim kurulunun berrak bir

Görsel 163

stratejik vizyon içinde kuruma kalıcı bir alt yapı kazandırmak için belirlediği eylem planı raporun genelinde açıkça görülebilmektedir. Başlangıçta belirlenen plana göre 1974 yılı sonunda benimsenen yol haritası önce kamuoyu güvenini tekrar oturtacak şekilde Mıhçıoğlu'nun deyişiyle bir "yörünge düzeltmesi" işi yapılmasıydı. Tasarlanan plan kurumun ilk yıllardaki stratejik berraklığını ve yönetsel niteliğini açıkça gösterir:

1. Nitelikli Testlerin Hazırlanması: İlk ve acil görev, 1975 Üniversitelerarası Seçme Sınavı (ÜSS) için nitelikli testler hazırlamaktı.
2. Sınavın Uygulanması: ÜSS-1975'i sorunsuzca uygulayacak hazırlıklara başlamak ve sınavı tamamlamak.
3. Kurumsallaşma: ÜSYM'yi, öğrenci seçme ve yerleştirme işini sürekli ve sorunsuz şekilde yönetebileceği sağlam bir altyapıyla donatmak.
4. Araştırma Faaliyetlerinin Başlatılması: Sınav sistemini bilimsel ilkeler temelinde yapılandırmak ve geleceğe yönelik öngörülü çözümler geliştirmek amacıyla bir araştırma altyapısı kurmak.
5. Kamuoyu Güveninin Tesisi: Yapılan çalışmaları titizlikle gerçekleştirerek kamuoyunda sınav sistemine ilişkin güveni üretecek her türlü iş ve işlemleri yapmak üzere önlemler almak (ÜSYM, 1977, s. 4).

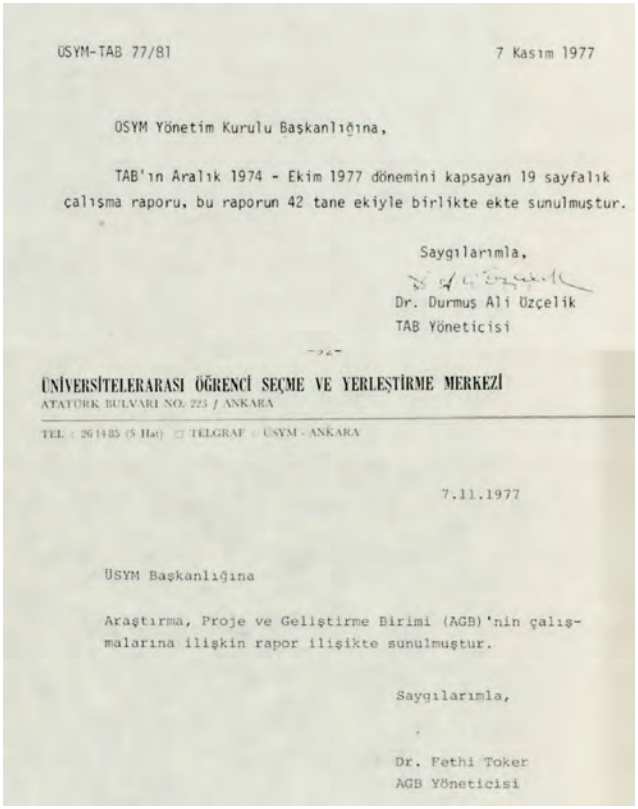
ÜSYM Teşkilat Yapısının Oluşumu

ÜSYM yönetim kurulu ilk raporunda personel seçim ilkelerini belirtirken merkezin sınavdan doğmuş bir kurum olduğunu ve sınavın gerektirdiği planlama ve işlere dayalı olarak personelin seçildiğini güçlü bir şekilde vurgulamıştır. İlk yıllarda personel alım rejimi bürokratik ve kemikleşmiş bir yapıdan bilinçli olarak kaçınma ve "işe ve işin gereklerine göre" personel seçme ilkesi olarak belirlenmiştir. Bu tutum, ülke için de bir yenilik olan yeni sınav kurumunun başarılı olmaktan başka bir seçeneğinin olmamasıyla yakından bağlantılıydı. Üniversitelere öğrenci seçme işini yapacak bir sınavı, olabilecek en etkin, yetkin, sorunsuz, nitelikli ve başarılı şekilde gerçekleştirmek 1975 yılı koşullarında sayısız kısıt altında yapılmalıydı. Bu anlayışla kurumun temel örgütsel yapısı belirlenmiş; karar, yürütme, hizmet birimleri arasında net bir iş bölümü ve tanım çerçevesi yapılmıştır. Merkez'in örgütsel yapısı, 1964-1974 yılları arasındaki komisyon döneminde farklı kurumlarda farklı birimler tarafından üstlenilen iş ve işlemleri tek bir kurum çatısı altında toplamayı gerektiriyordu. Bu,

sınavın yürütülmesine yüksek bir standart kazandırmak yönünde de büyük bir adımı ifade ediyordu.

ÜSYM'nin ilk üç yılında geliştirilen teşkilat yapısında sınav işlemlerinin planlanmasında doğrudan etkili olan dört birimin merkezde olduğu bir mantık bulunuyordu. Aşağıda verilen birim ve yetki tanımları; kurumun sonraki yıllar boyunca kurumsal zeminini oluşturacak, sınav işlemleri kapasitesinin geliştirilmesine de temel olacaktı:

- Yönetim Kurulu: Merkezin en üst karar organı
- Başkan ve Başkan Yardımcısı: Yürütme ve idari sorumluluklar
- Temel Hizmet Birimleri: Kurumun ana işlevini oluşturan sınavla ilgili süreçleri yürüten ve bilimsel-teknik bakımdan uzman ve yetkin personel tarafından yürütülen dört temel birim
  - Test Araştırma ve Geliştirme Birimi (TAB): Sınav testlerinin standartlarını belirlemek, hazırlamak, geliştirmek, ölçme ve değerlendirme süreçlerini ve ölçütlerini tespit etmek ve bu alanlarda araştırmalar yapmak
  - Sınav Hizmetleri Birimi (SHB): Adayların başvuruları, sınavın organizasyonu ve uygulanması, sınavda görev alacak personelin tespiti ve uyacakları iş akış hiyerarşilerinin belirlenmesi gibi işlemleri öngörülen süreçler içinde yönetmek.
  - Bilgi İşlem Birimi (BİB): Adaya ve sınav evrakına ait tüm verileri işlemek, puanları hesaplamak, yerleştirme işlemlerini yürütmek ve kurumun bu temelde ihtiyaç duyduğu bilgisayarlı altyapıları kurmak ve yönetmek

ÖSYM-TAB 77/81 7 Kasım 1977

ÖSYM Yönetim Kurulu Başkanlığına,

TAB'ın Aralık 1974 - Ekim 1977 dönemini kapsayan 19 sayfalık çalışma raporu, bu raporun 42 tane ekiyle birlikte ekte sunulmuştur.

Saygılarımla,

Dr. Durmuş Ali Özçelik
TAB Yöneticisi

-72-

ÜNİVERSİTELERARASI ÖĞRENCİ SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ
ATATÜRK BULVARI NO: 223 / ANKARA

TEL : 26 14 85 (5 Hat) TELGRAF : ÜSYM - ANKARA

7.11.1977

ÜSYM Başkanlığına

Araştırma, Proje ve Geliştirme Birimi (AGB)'nin çalışmalarına ilişkin rapor ilişikte sunulmuştur.

Saygılarımla,

Dr. Fethi Toker
AGB Yöneticisi

Görsel 164

  - Araştırma, Proje ve Geliştirme Birimi (AGB): Sınav sistemini bilimsel açıdan incelemek, istatistiksel olarak geçerli ve güvenilir araştırmalar yapmak, sistemi bilimsel ve teknolojik gelişmelere duyarlı şekilde geliştirmeye yönelik projeler üretmek
- Diğer Birimler: Bu temel hizmetlere destek olmak amacıyla doğrudan Başkan'a bağlı çalışan diğer birimler de kurumun ihtiyaç duyduğu teknik personel yapısının çeşitliliğini hemen ilk yıllarda gösteriyordu.

Görsel 165: Prof. Dr. Durmuş Ali Özçelik (Özgün Özçelik Aile Arşivi)

Değinilmesi gereken hususlardan biri de sınavın ilk on yılında kamuoyu ile sağlıklı bir ilişki kurmak üzere Mıhçıoğlu tarafından ısrarla geliştirilmeye çalışılsa da bir türlü kurumsallaşamayan kamuoyu iletişimi yönünü yürütecek bir birimin, Kamu İlişkileri Bürosu adıyla özel olarak kurulmasıdır. Bir diğer husus, önceki yıllarda sorumluluğun Komisyon'da olması nedeniyle alt yapısı zayıf kalmış bir Arşiv ve Dokümantasyon biriminin kurulmasıydı. Böylece sınavın tarihsel hafızasını korumak üzere sorumlu bir alt birim ortaya çıkıyordu (ÜSYM, 1977, s. 4-13).

On yıllık sınav deneyiminden sonraki ilk üç yılda, her hizmet birimine uzmanlık ve yetkinlik gerektirecek şekilde dağıtılan görevler, ülkenin merkezî sınavlar alanında gereksinim duyduğu kurumsal ve bilimsel zeminin oluşumuna yol açmıştır. Önceki on yılda konuya dair temel kaynakların başında Mıhçıoğlu'nun araştırmaları geliyordu ve merkezî sınavların bir kurum altında toplanmasında bu kayıt ve araştırmalar itici bir güç sağlamıştı. Ancak başvuran aday sayısının katlanarak artışı, aday taleplerinde çeşitlenmeler, artan yüksek eğitim kurum ve birim sayıları, aday profillerinin karmaşıklaşmasıyla beraber daha farklı boyutları da içine alacak araştırma ihtiyacını da ortaya çıkarmıştı. Bunun özel bir birim tarafından üstlenilmesi kaçınılmazdı ve kurum bu bilimsel ihtiyaç için Araştırma, Proje ve Geliştirme Birimi (AGB) adlı temel bir görev birimi oluşturdu. İlk üç yıllık raporda burayı yönetecek kişinin ilgili bir alanda doktora derecesine sahip, nitelikli araştırma ve yayınlar yapmış bir akademisyen olması koşulu getirilmiştir. Benzer şekilde TAB ve BİB gibi birimler de alanında uzman personel yapısıyla kurulmuştu. Kurumun bilimsel ve teknolojik kapasitesini yetkin bir düzeyde oturtmak için belirlenmiş stratejiye dayalı bir istihdam rejimi uygulanmıştı. ÜSYM'nin temel görevi olan sınav hizmetlerini modern teknolojiler, yüksek verimlilik ve güvenlikle sunabilmek için bu tedbirler kaçınılmazdı. Vizyon sahibi ilk yönetim kurulu bu yapıyı kurabilmek için teknolojik ve lojistik gelişmelerin hayata geçirileceği gerekli örgütsel altyapıyı sağlayacak bir iş gelişim planını uygulamıştır. Şimdi ilk üç yılda farklı birim ve işlem alanlarındaki gelişmelere yakından bakılacaktır.

Görsel 166: Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu öğrencileriyle (Ankara Üniversitesi SBF Arşivi)

Sınav Hizmetlerindeki Gelişim ve Teknolojik Dönüşüm

Başvuru sayısı yüz binlere çıkmış ÜSYM sınavında sınav öncesi, sırası ve sonrasında yaşanacak karmaşık bir süreci başarıyla yönetebilmesi için öncelikle iki alanda iş ve işlemlerin üst düzeyde tasarlanması gerekiyordu. Bu iki alan elbette test geliştirme ve bilgi işlemdi. Kurumun sınav hizmetleri veri işleme süreçlerinde geçirdiği dönüşüm, hizmet niteliği ve sınavlara olan güvenle doğrudan ilgiliydi. Temelde insan emeğinin yoğun olduğu bir süreçten zamanla optik okuyucu teknolojisine geçişin amacı hata payını asgariye indirerek sınav sonuçlarının açıklanmasını hızlandırmaktı. İlk üç yılda bu alanda kurumla bağlantılı herkesin dikkatini çekecek şekilde önemli bir aşama kat edildi ve kamuoyu güveni güçlü şekilde yeniden sağladı.

Başvuran adayların sınav süreci de bu teknolojik altyapıda yaşanan dönüşümle birlikte standartlaştırıldı, kod listeleri iyileştirildi ve kesin kurallara bağlandı. 1976 yılı ÜSS Kılavuzunda, bu yeniliklere göre sınav adımlarındaki her basamak ve yapılması gerekenler belirginleştirildi. Kılavuz, adayların takip edeceği şu temel adımları içermekteydi:

- Kılavuz ve Başvuru Belgesi'nin eksiksiz doldurulması
- Sınav merkezleri için tercihlerin belirtilmesi
- ÜSYM tarafından posta ile gönderilen Sınava Giriş Belgesi'nin teslim alınması
- Sınav günü kimlik kontrollerinin ardından sınav salonunda yerini alması

ÜSYM'nin kuruluş yıllarında sınav verilerinin işlenmesinde gerçekleşen teknik dönüşüm çeşitli aşamalardan geçmiştir. Bu aşamalara bakıldığında 1974'ten 1977'ye kadarki sürede başvuru ve değerlendirme işlemlerinde takip edilecek teknolojiye yönelik arayışın ne kadar etkin yürütüldüğü görülebilmektedir. Başvuran aday sayısı arttıkça etkin teknolojik altyapı kurma ihtiyacı da acil bir ihtiyaç hâlini almıştı. Önce delikli kart sistemi, sonra manyetik şerit teknolojisi ve en son optik okuyucuya geçiş; artan başvuruları hatasız, hızlı ve etkin biçimde değerlendirmek için sınav yöneticilerinin karşı karşıya kaldıkları iş yükünün büyüklüğünü de göstermektedir. Bu aşamalar şu şekilde gerçekleşmiştir:

Görsel 167

1. 1974: Delikli Kart Sistemi: Aday bilgileri, sınavın 1964'te başladığı yıllardan itibaren delikli kart sistemiyle yürütülüyordu. Yöntem her aday için iki kart olmak üzere delikli kart sistemine işleniyordu, ancak işlem hızı bakımından yavaştı, hataya açıktı ve defalarca denetleme işlemi gerektiriyordu. Bu yöntem 1974 yılında Komisyon tarafından Günalp başkanlığındaki son sınavda da kullanıldı.
2. 1975-1976: Manyetik Şerit Teknolojisi: Merkez 1975-1976 yılı sınav uygulamasında

sınav verilerini doğrudan manyetik şerit üzerine kaydetme teknolojisini kullanmaya geçti. Amaç veri tutarsızlıklarını önlemekti ve bu önemli ölçüde başarıldı. Veri girişleri insan eliyle (delgi operatörleri) yapıldığından hata olasılığı devam etmekteydi. Ayrıca sınav sonrası işlemlerde muazzam emek-yoğun bir iş gerekiyordu ki 1976'da 316.000 adayın verisi 28 kişilik bir ekip tarafından çift vardiya çalışmayla 40 günde ancak kaydedilebilmişti.

3. Optik Okuyucuya Geçiş: Sınav süreçlerinde en büyük dönüm noktası 1977'de yaşandı ve aday başvuru bilgileri ilk kez optik form ile alındı. Uzun yıllardır ABD'de kullanılan bu teknolojinin Türkiye'de kullanımı birçok açıdan büyük bir devrimdi. Bu yenilikle birlikte insandan kaynaklanan hatalar çok büyük ölçüde ortadan kaldırıldı. Asıl değişim ise çarpıcı şekilde artan işlem hızında ortaya çıktı. Tek bir optik okuyucuyla 360.000 civarında adayın bilgisi, çift okuma yapılarak 30 gün gibi rekor bir sürede işlendi. Bu teknoloji ile birlikte sınav hizmetlerinde verimlilik ve güvenilirlik standartları kökten değişti (ÜSYM, 1977, s. 71-77).

Mıhçıoğlu tarafından 1964 yılında sınav organizasyon adımları titizlikle tasarlanan merkezî sınavlar, 1974 sonrasında gelişen bilgi işlem teknolojisi altyapılarıyla adım adım optimize edildi. Böylece on binlerce adayın katıldığı sınav işlemlerinin sorunsuz yürütülmesi için ÜSYM bünyesinde tüm süreçler yeniden hassas şekilde planlandı ve uygulamaları gerçekleştirildi. Bir krize çözüm olarak doğan kurum, üç yılın sonunda yetkinlik bakımından bir hayli yol kat etmişti.

Görsel 168

Sınavın bir diğer temel süreci olan ölçme-değerlendirme ve aday yerleştirme de aynı teknolojik yetkinlik ve titizlikle yürütülecek bir altyapıya kavuştu. Aday cevap kâğıtlarının, farklı hassasiyet ayarlarında olmak üzere optik okuyucudan iki kez geçirilmesi, adaylar arasında adaleti sağlayan temel bir nitelik değişimi olmuştur. Böylece merkez, sınav süreçlerine

dair kendi bünyesinde güçlü bir denetim mekanizması kurmuştur. Bu yöntem, "silik işaretlemeler nedeniyle hak kaybı yaşanmasının önüne geçmiş" ve adayların yaklaşık %10'unun ham puanları bu hata düzeltme işlemi sonucunda yükseltilmiştir. Puan hesaplanmalarının ardından merkezî yerleştirme algoritması devreye alınmıştır. Böylece adayların tercih işlemlerini, en üst düzeyde karşılayan bir döneme geçilmiş, diğer yandan da yükseköğretim programlarının kontenjan ve koşullarını dikkate alarak en uygun çözümü bulacak şekilde bir sistem tasarlanmıştır.

Görsel 169

Sınavın bu düzeyde işlem niteliği içeren bir hassasiyet düzeyine gelmesi on üç yıl alsa da bunlara imkân sağlayan esas gelişme bilgi işlem teknolojisi alanında yaşanan devrimle bağlantılıydı. Sınav ihtiyaçları için bu sisteme geçen ÜSYM, böylece ülkede de bilgi işlemi bu düzeyde kullanan öncü bir kurum olarak öne çıktı. Bu yönüyle Türkiye'de bilişim devrinin başlangıcına öncülük etmiş ve bilgisayar teknolojileri alanındaki değişimleri sürekli takip eden bir merkeze dönüşmüştür. Bu teknolojik ve işlemsel verimliliğin bilimsel olarak geçerli ve güvenilir ölçme araçları kullanıldığında nesnel bir standart üreteceği açıktı. Eş zamanlı şekilde kurumsal gelişimin diğer bir odağı olarak test sınavlarının bilimsel niteliğini sürekli iyileştirecek ve güvence altına alacak şekilde ölçme ve değerlendirme hizmetlerinde de büyük ilerlemeler katedildi. Dr. Fethi Toker, Dr.

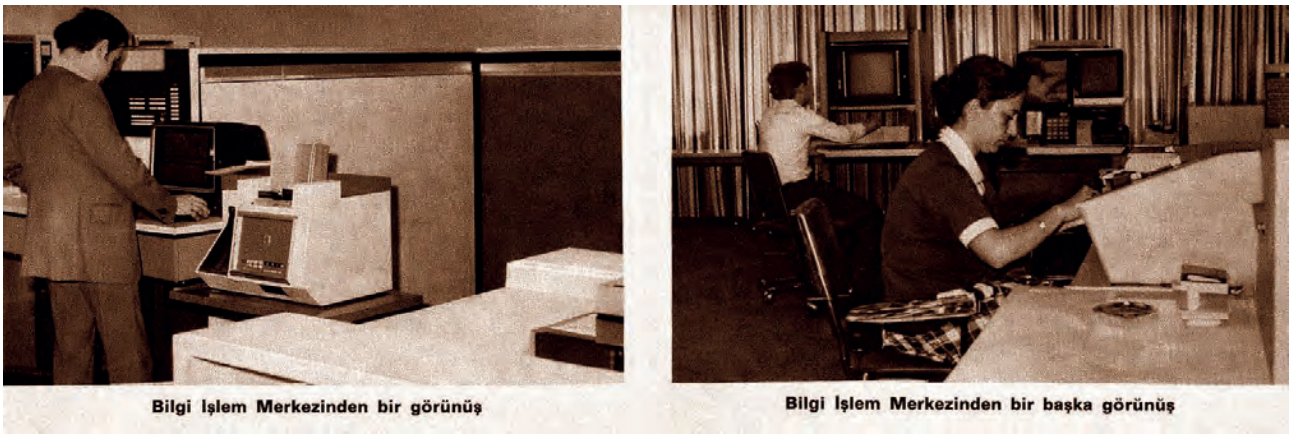

Mikrofilm ve Arşiv Bölümünden bir görünüş

Sinav cevap kağıtlarının değerlendirildiği optik okuyucular

Görsel 170: ÜSYM Merkezi

Görsel 171: ÜSYM Büro çalışanları ve birimlerinden görüntüler, 1979 (Üniversitelerarası Kurul Beşinci Kuruluş Yıllığından alınmıştır. s.45)

Durmuş Ali Özçelik, Yıldız Kuzgun gibi uzmanların rehberliği ve yöneticiliğinde ölçme ve değerlendirme alanlarında da önemli ilerlemeler sağlanmış ve test sınavları için yeni bir aşamaya geçilmiştir.

Görsel 172: Dr. Fethi Toker ve Prof. Dr. Yıldız Kuzgun

Sınavın bu düzeyde işlem niteliği içeren bir hassasiyet düzeyine gelmesi on üç yıl alsa da bunlara imkân sağlayan esas gelişme bilgi işlem teknolojisi alanında yaşanan devrimle bağlantılıydı. Sınav ihtiyaçları için bu sisteme geçen ÜSYM, böylece ülkede de bilgi işlemi bu düzeyde kullanan öncü bir kurum olarak öne çıktı. Bu yönüyle Türkiye'de bilişim devrinin başlangıcına öncülük etmiş ve bilgisayar teknolojileri alanındaki değişimleri sürekli takip eden bir merkeze dönüşmüştür.

Fiziksel Güvenliğin Sağlanması ve Sahtekârlığın Önlenmesi

1973 yılında sınav sorularının çalınması sonrasında kurulan ÜSYM, yıllar içinde sınav işlemlerinin güvenlik protokollerini adım adım yeniden tasarladı. Adayların başvurularda kullanacağı fotoğraflardan başlayarak soru geliştirme, basım ve dağıtım sürecinin güvenlikli hâle getirilmesi, cevap kâğıtlarının bireyselleştirilerek önceden basılması gibi uygulamalar; kurumun zaman içinde sınav güvenliği hizmetleri alanında da bir değişim yaşamasına yol açtı.

Soruların çalındığı kesinleşti

İSTANBUL SAVCISI YAPTIĞI AÇIKLAMADA SORULARIN BASKI SIRASINDA ÇALINDIĞINI VE OLAYLA İLGİLİ YEDİ KİŞİNİN TUTUKLANDIĞINI BİLDİRDİ

SINAVLARIN HANGİ TARİHTE VE NE ŞEKİLDE YENİLENECEĞİ HENÜZ BELLİ OLMADIĞI ÖNÜMÜZDEKİ GÜNLERDE YENİ AÇIKLAMA BEKLENİYOR

ÜNİVERSİTE GİRİŞ SINAV KOMİSYONU DÜN YAPTIĞI AÇIKLAMADA ADAYLARIN «MİTİHANA GİRİŞ KARTLARINI» SAKLAMALARINI DA İSTEDİ

GERÇEK

İPTAL KARARI

Oramiral Kayacan açıkladı: "Bu yıl hücumbotu, 1974'te de denizaltı yapımına başlanıyor,,

Üniversite giriş sınavı iptal edildi

Görsel 173: Cumhuriyet, 01 Ağustos 1973

1974-1977 yılı döneminde sınavların fiziki güvenliğine ve sahtekârlık girişimlerine karşı mücadele etmek üzere bir dizi yenilik hayata geçirildi. Bu yenilikler şunlardır:

- Plastikle Kaplanmış Kimlik Kartları (1976): Başvuru kaydı ve sınav esnasındaki sahtekârlıkları önlemek, başkasının yerine sınava girme girişimlerinden caydırmak üzere 1976'dan itibaren aday kimlik kartları plastikle kaplanarak tahrifata karşı daha güvenli hâle getirildi.
- Bilgisayar Çıktılı ve Kontrollü Cevap Kâğıtları (1976): 1976'dan itibaren adayların kimlik bilgileri bilgisayar aracılığıyla cevap kâğıtlarına önceden basılmaya başlandı. Kâğıtlar sınav öncesi optik okuyucuda kontrol edilerek basılmış ve hatalar en aza indirilmişti. Bu uygulama ile kâğıtların değiştirilme riski ortadan kaldırılmıştır.
- Cevap Kâğıtlarının Çift Okuma Yöntemiyle Değerlendirilmesi: Okuma hassasiyeti en üst düzeye çıkarılmış, adaylar arasında adaleti sağlamak üzere cevap kâğıtları optik okuyucunun farklı hassasiyet ayarlarında iki kez okutulmuştur. Bu yöntem, o dönemlerde en fazla karşılaşılan sorunların başında gelen silik işaretlemelerden kaynaklanabilecek hak kayıplarının önüne geçmeyi amaçlamıştır (ÜSYM, 1977, s. 72-73).

1973 yılında sınav sorularının çalınması sonrasında kurulan ÜSYM, yıllar içinde sınav işlemlerinin güvenlik protokollerini adım adım yeniden tasarladı.

Teknoloji ve yöntem alanındaki bu reformlarla yalnızca sınav işlemlerinin daha verimli ve güvenli uygulanması sağlanmamış aynı zamanda sınav sistemine dair veri toplama ve araştırma yapma kapasitesini de farklı bir düzeye çıkarmıştır. Sınavlar hakkında kamuoyuna dönük artan raporlamaların arka planında da bilgi işlem alanında yaşanan bu devrimsel değişimler bulunuyordu.

Ölçme Hizmetlerinde Yetkinlik Artışı

Merkezin, kamuoyunda kısa sürede önemli bir itibar elde etmesinin temelinde, sınavların nitelik ve bilimsellik ölçütlerinde fark edilir şekilde bir gelişim yaşanması yer alıyordu. Kurumda ölçme ve değerlendirme işlemleri için kararlı adımlar atılmış, MEB bünyesindeki Test Araştırma Bürosu deneyiminden de yararlanarak bir birim kurulmuştu. Sonraki yıllarda kurumun merkez üssüne dönüşecek Test Araştırma ve Geliştirme Birimi (TAB) ÜSYM'nin kuruluşundan sonra oluşturuldu. 1950'lerde MEB bünyesinde ilk örneği kurulan bu birim, önceki bölümlerde de anlatıldığı üzere ilk merkezî sınavların başarısında etkin bir rol üstlenmişti. Birimin başına Dr. Durmuş Ali Özçelik getirilmiş ve çok uzun yıllar ÜSYM/ÖSYM'ye hizmet vererek bu birime büyük bir katkı sağlamıştı. ÜSYM'nin kuruluşu sonrasında yine MEB'deki adıyla oluşturulan bu birim, kurumun sonraki yıllarda atacağı yeni sınav adımları için de etkin bir AR-GE üssü oldu. Birim ÜSYM'yi sınav uygulayan bir yapıdan, farklı sınav gereksinimi olan uzmanlık alanlarında da nitelikli ve bilimsel ölçme araçları üreten yetkin bir merkeze dönüştürmede bir amiral gemisi oldu. Sınavların nesnellik ve geçerliğini güvence altına almak ve sonrasında farklı alanlarda yapılacak sınavlar için de bu kurumsal standartları uygulamak için üretken bir yapı olmuştur (ÜSYM, 1977, s. 46-66).

Görsel 174: Prof. Dr. Durmuş Ali Özçelik (Özgün Özçelik Aile Arşivi)

ÜSYM sonrasında sınavın test yapısı ve felsefesi, adayın sadece müfredat yoluyla edindiği bilgiyi hatırlama becerilerini değil daha üst düzeyde zihinsel yetkinliklerini ölçmeyi de hedeflemiştir. 1976 yılı ÜSS'de uygulanan dört temel test bu anlayışa göre tasarlanmıştır:

- Genel Yetenek
- Fen Bilimleri
- Sosyal Bilimler
- Yabancı Dil

Bu testler; adayların bilgiyi hatırlama, kavrama, uygulama, analiz ve sentez gibi farklı bilişsel becerilerini ölçmeyi amaçlıyordu. Temel amaç, salt bilgiyi ölçmekten ziyade Anayasa'da da işaret edildiği üzere adayın yeteneğini yani "öğrenme gücünü" de değerlendirmekti (ÜSYM, 1977, s. 60).

Testlerin niteliğini sürekli kılmak ve geliştirmek amacıyla TAB bünyesinde kapsamlı arşivleme ve kalite denetim çalışmaları yürütülmüştür. Bu çalışmaların nihai hedefi, on binleri aşan bir "soru bankası" oluşturmaktı. Sınavlarda kullanılan her bir sorunun (maddenin) istatistiksel analizleri (madde tahlilleri) titizlikle yapılıyordu. Bu analizler sonucunda uzman görüşlerine göre düşük nitelikli maddeler ayıklanıyor, daha nitelikli maddelerle yeni test formları oluşturma yöntemi izleniyordu. Bu kalite denetim süreci, testlerin geçerlik ve güvenirliğini sürekli iyileştirme kültürünü kurumsallaştırmış ve sınavların nesnelliğinin temel güvencesi hâline gelmiştir (ÜSYM, 1977, s. 59).

ÜSYM'nin yaptığı ikinci sınav olan 1976 ÜSS ülke genelindeki sınav merkezlerinde standart kurallar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Sınav, 25 Haziran 1976 Cuma günü saat 9.30'da tek bir oturumda yapılmıştır. Sınavın yönetimine ilişkin

yenilikler, nesnel bir ölçme sürecinin altyapısının kurulmasında önemli bir aşamayı temsil ederken yeni dönemle birlikte testlerin içeriği ve metodolojisi açısından da değişimin öncü örneği olmuştur.

1976 ÜSS test bataryası, adayların yalnızca lise müfredatındaki bilgi birikimini ölçmüyordu. Aynı zamanda adayların, farklı akademik alanlarda başarılı olabilmeleri için gereken temel zihinsel becerilerini ve "öğrenme gücünü" ölçmeyi hedefleyen çok boyutlu bir yapıya göre tasarlanmıştı. Dört farklı testten oluşan bu batarya, adayları yetenek ve ilgi alanlarına göre farklı yükseköğretim programlarına yönlendirecek şekilde tasarlanmıştı. Genel Yetenek, Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler ve Yabancı Dil testlerinden oluşan bu batarya sonraki yıllarda kurumsallaşacak olan bir test sınavı mantığının ilki ve öncüsüydü. Bu sınava biraz daha yakından bakılması, sınavın evrimini anlamak bakımından yararlı olacaktır.

"1976 ÜSS Testlerine Hazırlanma Kılavuzu"nda belirtildiği üzere Genel Yetenek Testi'nin temel amacı, ezberlenmiş bilgiden ziyade adayın akademik yeteneğini yani zihinsel becerileri ölçmekti. Sözel, sayısal ve biçimsel akıl yürütme yeteneklerini değerlendiren bu test, aşağıdaki temel soru tiplerini içermekteydi:

- Kıyas (Analoji)
- Sıralama
- Sınıflama
- Uzay İlişkileri
- Çıkarsama (Mantıksal Akıl Yürütme)

Fen Bilimleri Testi ise, adayların lise düzeyindeki Matematik, Fen Bilgisi, Fizik, Kimya ve Biyoloji derslerindeki yetkinliklerini ölçmeyi amaçlıyordu.

Sosyal Bilimler Testi ise adayların sözel ve sosyal bilimler alanlarındaki bilgi ve kavrama düzeylerini ölçmek üzere hazırlanmıştı. Testin kapsamı oldukça geniş olup aşağıdaki alanları içermekteydi:

1. Türk Dili ve Edebiyatı
2. Tarih ve Coğrafya
3. Felsefe Grubu Dersleri (Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji ve Mantık)

Son test olan Yabancı Dil Testi ile adaylar, lisede öğrendikleri yabancı dile göre Almanca, Fransızca ve İngilizce dillerinden birini seçerek bu teste giriyorlardı. Test, adayların seçtikleri yabancı dildeki temel dil bilgisi kuralları, kelime bilgisi ve okuduğunu anlama gibi temel becerilerini ölçmeyi hedefliyordu. Bu testlerin içeriği ve yapısı,

Görsel 175: Üniversitelerarası Giriş Sınavı, 24.06.1975 (Anadolu Ajansı)

adayların farklı yetenek ve bilgi alanlarındaki düzeylerini belirlemek amacıyla tasarlanmıştı. Sonuçların nesnel bir şekilde hesaplanıp ağırlıklandırılması ise puanlama metodolojisinin temelini oluşturuyordu.

Görsel 176

1976 ÜSS'nin puanlama sistemi, sınavın bilimsel ve nesnel olma iddiasının temel taşıydı. Ölçme ve hesaplama işlemlerindeki yeni sistem, farklı testlerdeki ham başarıyı istatistiksel olarak anlamlı ve karşılaştırılabilir standart puanlara dönüştürüyordu. Adayları nesnel bir şekilde sıralama ve farklı yükseköğretim programlarının gerektirdiği yetkinliklere göre yerleştirme amacını taşıyordu.

Puanlama temelde ham puandan ağırlıklı puana geçiş süreci olarak ifade edilebilecek bir işlem sırasını izliyordu. Puanlama süreci, ham verilerin işlenerek yerleştirmeye esas olan nihai puanlara dönüştürüldüğü bir dizi adımdan oluşuyordu.

- Ham Puan: Adayın her bir testte doğru olarak cevapladığı toplam soru sayısını ifade ediyordu.

Görsel 177

- 1976 Yılına Özgü Durum (Yanlış Cevapların Puan Düşürmemesi): 1976 ÜSS'nin en dikkat çekici metodolojik özelliklerinden biri, yanlış cevapların doğru cevapları götürmemesidir. 1976 ÜSS Testlerine Hazırlanma Kılavuzu bu durumu, "Bu yıl, ÜSS-76 için böyle bir düzeltme yapılmayacaktır." ifadesiyle belirtmişti. Yine adaylara hiçbir soruyu boş bırakmamaları tavsiye edilmiştir.
- Standart Puan (f, s, y, d): Her bir testin (Fen, Sosyal, Yetenek, Yabancı Dil) zorluk derecesi ve soru sayısı farklı olduğundan ham puanlar doğrudan karşılaştırılamazdı. Bu nedenle her testin ham puan dağılımı, istatistiksel bir dönüşümle ortalaması ve standart sapması önceden belirlenmiş ortak bir ölçeğe (standart puan) çevriliyordu. Bu işlem, farklı testlerdeki başarıları nesnel bir şekilde karşılaştırılabilir kılıyordu. Formüllerde bu puanlar sırasıyla f, s, y ve d harfleriyle simgelenmişti.

- Ağırlıklı Puanlar (F, S, T, D): Adayların farklı yükseköğretim programlarına yerleştirilmesinde esas alınan nihai puanlardı. Her yükseköğretim programı için tanımlanan yetkinliklere göre dört standart puanın farklı katsayılarla çarpılıp toplanmasıyla elde edilen dört farklı ağırlıklı puan türü bulunuyordu.

Puanlama sisteminde adayların testlerden elde ettikleri ham puanlar, önce istatistiksel yöntemlerle standart puanlara dönüştürülüyordu. Ardından her adayın yükseköğretim programı tercihlerine yönelik olarak bu standart puanlar, farklı katsayılarla çarpılarak dört farklı Ağırlıklı Puanlar hesaplanıyordu. Bu puanlar 1976 yılında şu formülle hesaplanıyordu:

Ağırlıklı Fen Puanı
(F) = 3(f) + 1(s) + 3(y) + 0,2(d)

Ağırlıklı Sosyal Bilim Puanı
(S) = 1(f) + 3(s) + 3(y) + 0,2(d)

Ağırlıklı Toplam Puan
(T) = 2(f) + 2(s) + 3(y) + 0,2(d)

Ağırlıklı Yabancı Dil Puanı
(D) = 0,6(f) + 0,6(s) + 3(y) + 3(d)

Bu formüllerde kullanılan kısaltmaların karşılıkları şöyledir:

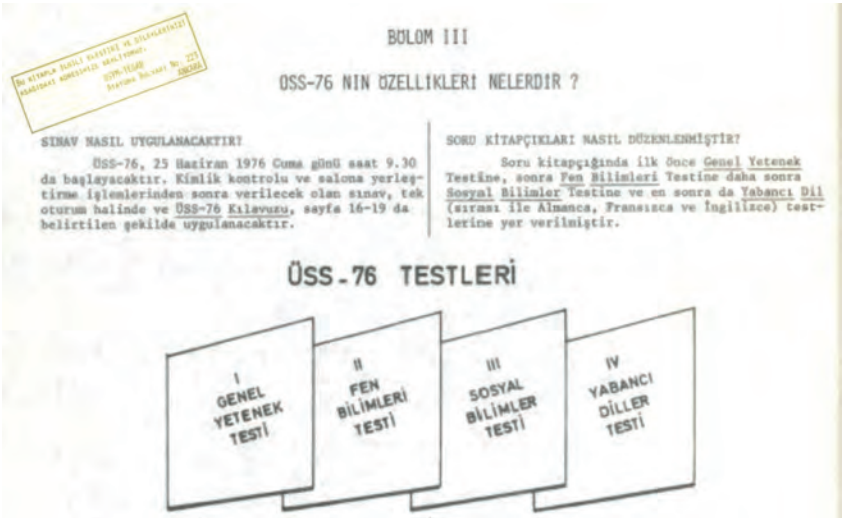
f: Fen Bilimleri Standart Puanı

s: Sosyal Bilimler Standart Puanı

y: Genel Yetenek Standart Puanı

d: Yabancı Dil Standart Puanı (ÜSYM, 1976, s. 19).

Bu formüllerdeki metodolojik açıdan en anlamlı unsur, Genel Yetenek (y) standart puanının istisnasız tüm ağırlıklı puan türlerinde en yüksek katsayıya sahip olmasıdır. Alana özgü bilgi birikiminden daha önemli olan, adayın genel akademik yeteneği, bir başka deyişle "öğrenme gücü" şeklinde kabul edilmiştir. 1976 sınavının metodolojik temelinde yükseköğretime geçişteki başarının birincil yordayıcısının disiplinler üstü zihinsel beceriler olduğu varsayımı bulunur. Geçilen yeni çoklu puanlama sisteminin amacı adayların farklı alanlardaki yetkinliklerini dikkate alarak daha nesnel ve isabetli bir yerleştirme işlemi yapılması olarak açıklanmıştır. Ölçme ve değerlendirme için geliştirilen yeni yöntem, kurumun sonraki yıllar boyunca aday performansını en etkin şekilde değerlendirilebilmesi yönünde bir başlangıç için birikim sağlamıştır. Ölçme konularının derinlemesine anlaşılmasına yönelik ortaya çıkan bilimsel ve idari güçlü kararlılık, araştırma ve geliştirme etkinlikleriyle birlikte ÜSYM'nin sonraki yıllardaki kurumsal gelişiminde belirleyici bir etken olmuştur.

BÖLÜM III

ÖSS-76 NIN ÖZELLİKLERİ NELERDİR ?

SINAV NASIL UYGULANACAKTIR?

ÖSS-76, 25 Haziran 1976 Cuma günü saat 9.30 da başlayacaktır. Kimlik kontrolu ve salona yerleştirme işlemlerinden sonra verilecek olan sınav, tek oturum halinde ve ÖSS-76 Kılavuzu, sayfa 16-19 da belirtilen şekilde uygulanacaktır.

SORU KİTAPÇIKLARI NASIL DÜZENLENMİŞTİR?

Soru kitapçığında ilk önce Genel Yetenek Testine, sonra Fen Bilimleri Testine daha sonra Sosyal Bilimler Testine ve en sonra da Yabancı Dil (sırası ile Almanca, Fransızca ve İngilizce) testlerine yer verilmiştir.

ÖSS-76 TESTLERİ

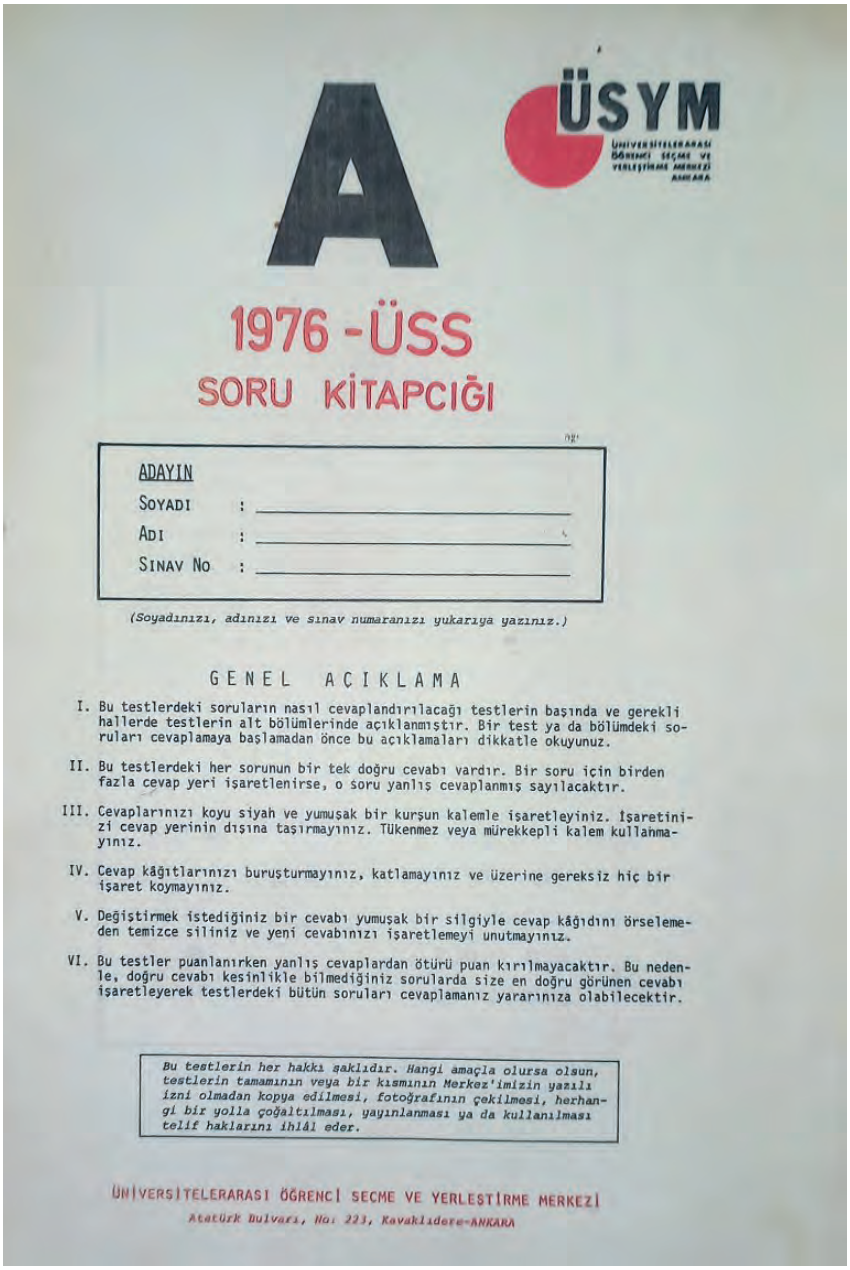
I GENEL YETENEK TESTİ

II FEN BİLİMLERİ TESTİ

III SOSYAL BİLİMLER TESTİ

IV YABANCI DİLLER TESTİ

Görsel 178: Test Hazırlama Kılavuzu, Sayfa 13.

A

ÜSYM
ÜNİVERSİTELERARASI ÖĞRENCİ SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ ANKARA

1976 - ÜSS

SORU KİTAPCIĞI

ADAYIN

SOYADI : _____

ADI : _____

SINAV NO : _____

(Soyadınızı, adınızı ve sınav numaranızı yukarıya yazınız.)

GENEL AÇIKLAMA

I. Bu testlerdeki soruların nasıl cevaplandırılacağı testlerin başında ve gerekli hallerde testlerin alt bölümlerinde açıklanmıştır. Bir test ya da bölümdeki soruları cevaplamaya başlamadan önce bu açıklamaları dikkatle okuyunuz.

II. Bu testlerdeki her sorunun bir tek doğru cevabı vardır. Bir soru için birden fazla cevap yeri işaretlenirse, o soru yanlış cevaplanmış sayılacaktır.

III. Cevaplarınızı koyu siyah ve yumuşak bir kurşun kalemle işaretleyiniz. İşaretinizi cevap yerinin dışına taşırmayınız. Tükenmez veya mürekkepli kalem kullanmayınız.

IV. Cevap kâğıtlarınızı buruşturmayınız, katlamayınız ve üzerine gereksiz hiç bir işaret koymayınız.

V. Değiştirmek istediğiniz bir cevabı yumuşak bir silgiyle cevap kâğıdını örselemeden temizce siliniz ve yeni cevabınızı işaretlemeyi unutmayınız.

VI. Bu testler puanlanırken yanlış cevaplardan ötürü puan kırılmayacaktır. Bu nedenle, doğru cevabı kesinlikle bilmediğiniz sorularda size en doğru görünen cevabı işaretleyerek testlerdeki bütün soruları cevaplamanız yararınıza olabilecektir.

Bu testlerin her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, testlerin tamamının veya bir kısmının Merkez'imizin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğrafının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması, yayınlanması ya da kullanılması telif haklarını ihlâl eder.

ÜNİVERSİTELERARASI ÖĞRENCİ SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ
Atatürk Bulvarı, No: 223, Kavaklıdere-ANKARA

Görsel 179

Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Yükselişi

ÜSYM, kuruluşuyla birlikte sadece mevcut sınav sistemini sürdürecek bir kurum olarak başarılı bir yol yürüyemeyeceğini açıkça görmüştü. Bu nedenle temel iş ve işlemlerini geliştirmek üzere bir araştırma ve geliştirme kapasitesine ihtiyaç duyduğu tespiti erken bir tarihte yapılmıştır. İlk yönetim kurulu tarafından sınav sistemini bilimsel veriler ışığında sürekli olarak geliştirecek stratejik bir araştırma ve geliştirme (AR-GE) vizyonu benimsenmiştir. Dr. Fethi Toker'in yöneticiliğini yaptığı Araştırma, Proje ve Geliştirme Birimi'nin (AGB) öncülüğünde yürütülen çalışmalar, sistemi geleceğin ihtiyaçlarına duyarlı şekilde hazırlamak ve alınacak kararları bilimsel temellere dayandırmak bakımından etkin bir rol üstlenmiştir. AGB, kurumun geleceğe yönelik stratejik planlama ve reform kapasitesinin merkezi olmuştur (ÜSYM, 1977, s. 23-31).

ÜSYM - DPT

ÜNİVERSİTELERARASI ÖĞRENCİ SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI

1977-ÜSS

ADAY ARAŞTIRMA FORMU

1. Bu form ÜSS sonuçlarını, ekonomik ve toplumsal açıdan çözümlemek, sınav ve seçme işlemlerinin etkinliğini ölçmek ve gelecekteki eğitim politikalarına ışık tutabilecek önemli bulguları elde etmek amacı ile hazırlanmıştır.
2. Formda sorulan kişisel soruların cevapları ancak ÜSYM ve DPT'nin araştırmalarında kullanılacak, bireysel düzeyde hiçbir şekilde açıklanmıyacak, adaylarca verilecek bilgilerin gizliliği korunacaktır.
3. Bu form kesinlikle kurşun kalemle doldurulacak ve doldurulduktan sonra Başvurma Belgesi ile birlikte aynı plastik kılıf içerisinde okul müdürlüklerine teslim edilecektir.
4. Adayların cevaplama işlemine geçmeden önce 1977-ÜSS Kılavuzu'ndaki "Aday Araştırma Formu Doldurma Yönergesini"ni dikkatle okumaları ve sorulara içtenlikle ve doğru cevap vermeleri gereklidir.

Görsel 180

Bu yıllarda, temel araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile sistemin farklı boyutlarını analiz etmek amaçlanmıştır. Bu çerçevede yapılan araştırmalar şu başlıklarda özetlenebilir:

Görsel 181: Dr. Fethi Toker

- Testlerin Geçerlik Araştırmaları: Uygulanan sınavlarda sorulan soruların, adayların yükseköğretimdeki akademik başarılarını ne derecede doğru tahmin ettiğini (yordadığını) belirlemek üzere bilimsel "yordama geçerliği" çalışmaları planlanmış ve yürütülmüştür. İlk sınavlardan itibaren merkezî sınavlara yönelik eleştirilerin başında bu konu gelmekteydi.
- Adayların Sosyo-Ekonomik ve Eğitim Durumları Araştırması: 1977 yılında Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) iş birliği ile sınava başvuran tüm adayları kapsayan geniş çaplı bir anket uygulanmıştır. Bu araştırma ile adayların demografik, sosyal, iktisadi ve eğitim geçmişlerini analiz ederek bu unsurların sistem üzerindeki etkileri anlamlandırılmaya çalışılmıştır.
- Gelecekteki Aday Sayısı İzdüşüm Araştırması: Sınav organizasyon sürecinin sağlıklı şekilde tasarımı için, ortaöğretimin ikinci devresinde (lise ve lise dengi okullar) yer alan öğrenci sayıları ve nüfus verilerinden yola çıkılarak gelecekte

sınava başvuracak aday sayısı tahmin edilmeye çalışılmış ve buna yönelik "iz düşüm araştırmaları" yapılmıştır.

- Aday Tercihleri Araştırması: Başvuran adayların yükseköğretim programlarına yönelik tercih eğilimlerini inceleyerek hem aday davranışlarını anlamak hem de yerleştirme sisteminin işleyişi hakkında değerli veriler elde etmek amacıyla araştırmalar yürütülmüştür (ÜSYM, 1977, s. 92-100).

Bu AR-GE çalışmalarının somut ve temel çıktılarından biri, sınav sisteminin ölçme ve yerleştirme etkinliğini artırmak amacıyla geliştirilen "iki aşamalı sınava geçme önerisi" olmuştur. Bu önerinin geliştirilmesi, 1964'ten itibaren sınava yönelik yapılan eleştirilere bir çözüm amacını da içeriyordu. ÜSYM'nin mevcut sistemdeki sorunları teşhis ederek zaman içinde geliştirdiği bu öneri, aynı zamanda sistemi köklü bir şekilde reforma tabi tutma vizyonuyla ilgiliydi. Uygulaması 1981'e kadar yapılamasa da kurumun sürekli gündeminde kalmış ve sınavın reformunda bir eşik olarak tasarlanmıştı. 1974-1977 yılları arasında yürütülen ve sonrasında devam eden kurumsallaşma çabaları, teknolojik dönüşüm ve bilimsel gelişim eşliğinde ÜSYM'yi 1980'lere güçlü bir temel üzerinde hazırladı.

Çocukları sınava giren ana ve babalar erken saatlerde gelip sınavın yapıldığı okulların önünde beklediler.

Sınavların yapıldığı okulların önüne gelen ana ve babalardan bir kısmı örgü örerek, bir kısmı da sohbet ederek çocuklarını sınav sonuna kadar beklediler.

Görsel 182: Milliyet, 1 temmuz 1972

1977 Türk Eğitim Derneği (TED) Panelinde Mıhçıoğlu, Günalp ve Toker'in Merkezî Sistem Üzerine Değerlendirmeleri

25-26 Ekim 1977'de Büyük Ankara Oteli'nde Türk Eğitim Derneği tarafından düzenlenen Yüksek Eğitime Giriş Sorunları başlıklı iki günlük toplantılarda konuyla ilgili akademik ve yönetsel alanda dönemin önde gelen isimleri bir araya gelir, tartışır ve sunumlar yapar. Toplantının ikinci günündeki son panel *Üniversiteye Giriş Sınavları Öğrencileri Seçmede Ne Derece Geçerlidir?* başlıklı oturumdur. Paneldeki konuşmalar daha sonradan konuşmacılar tarafından onaylanarak bir kitap bölümü olarak da basılır.

1974'te ÜSYM'nin kurulması ve 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu (1973) ile birlikte üniversiteler için yeni bir dönem başlar. Özetlemek gerekirse, tüm üniversitelere ve akademilere öğrenci seçme işlemi merkezîleşir, tüm akademik kurumlar

Üniversite[illegible]si Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Kurulu Başkanı

Prof. ALTAN GÜNALP'LE KONUŞMA

"ÜNİVERSİTE ÖNÜNDEKİ YIĞILMA YANLIŞ ŞARTLANMANIN SONUCUDUR"

Sayın Altan Günalp, bu yıl üniversite giriş sınavlarına toplam 271 bin 234 aday katıldı. Bu adaylardan 23 bin 693'ü lise ya da eşdeğer okullarından Temmuz döneminde mezun olamadılar. 588 kişinin sınavları iptal edildi. Geride kalan 246 bin 975 kişi merkezî yerleştirme işlemine girdi. Bu 246 bin 975 kişiden, sadece 68 bin 506'sı merkezî yerleştirme sonunda bir yüksek öğretim programına kayıt hakkı kazandı. Bu durumda, 180 binden çok öğrenci açıkta kalacak. Benim dikkatimi çeken bir şey var. Önceki yıllarda, örneğin toplam 40 bine yakın öğrenci üniversitelere girme olanağına sahipti. Bu yıl ise 70 bine yakın öğrenciye girme olanağı kazandırıldı. Aradaki bu artışın nedeni nedir acaba? Örneğin fakültelerde öğrenci kontenjanları mı artırıldı?

PROF. GÜNALP: Önce şu noktaya değineyim. 246 bin 975 kişi merkezî yerleştirme işlemine girdi. Fakat, geride kalan 23 bin 693 öğrenciye Eylül ayı sonunda mezun oldukları takdirde ön kayıtla öğrenci olan yüksek öğretim kurumlarına girme olanağı bulunduğunu ve açıkta kalmasınlar diye puanlarını gösteren sınav sonuç belgelerini yolladık. Yalnız onların sınav kurulları gereğince Merkezî Yerleştirmeye alınmadık. Kâğıtları değerlendirildi. Ve kendilerine puan kartı yollandı. Puanları çok yüksek dahi olsa, merkezî yerleştirmeye girmedikleri için bu Eylül mezunlarının puan kartlarına "hiç bir öğrenim programına giremedi" ibaresi konuldu. Bu suretle bu adaylar, örneğin ön kayıtla öğrenci olan yerlere ya da kontenjan açığı olup da, ön kayıtla bu kontenjan açığını doldurmadıkları yüksek öğretim kurumlarına başvurma olanağına kavuşturulacaklar. Tabii, Eylül döneminde bu 23 bin 693 öğrenciden kaçı okulunu bitirdi, kaçı üniversitelere kayıt yaptırabilecek düzeyde puan tutturdu, bunu bilmiyoruz. Eğer, bu 23 bin civarındaki adayları da gözönünde tutarsanız açıkta kalacak aday sayısı 200 bine yaklaşıyor. Sorunuza gelince... Geçen yıl 40 bin dolayında merkezî yerleştirme kontenjanı vardı. Bu yıl kontenjan 68 bine kadar yükseldi. Bunun bir nedeni başvuran öğrenci sayısının artışı karşısında bazı yüksek öğretim kurumlarının kontenjanlarını az da olsa artırışı. Önemli olan faktör ise geçen yıl merkezî yerleştirmeye dahil edilmeyen bazı yüksek öğretim kurumlarının 1975 yılında bu sisteme girmesidir.

Politika: Hangileri oluyor bu yüksek öğretim kurumları?

PROF. GÜNALP: Örneğin geçen yıl yalnız meslek okulu mezunu alan bazı öğretim kurumları merkezî yerleştirme sisteminin dışında bırakılmışlardı. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı yüksek öğretim kurumlarından Eğitim Enstitülerinin dışında kalanların tümü geçen yıl ön kayıt sistemiyle öğrenci almışlardı. Sonra, geçen yıl akademilerin ve diğer bazı yüksek öğretim kurumlarının, meslek okulu çıkışlı öğrenciler için ayırdıkları kontenjanlara da merkezî yerleştirme yapılmamıştı. Oysa, bu yıl onlara da merkezî yerleştirme yapıldı. Aslında, geçen yılki 40 bin sayısından bu yılki 68 bin sayısına çıkış, bizim merkezî yerleştirme yaptığımız okul sayısının artışından ileri geliyor. Örneğin şu rakamı vereyim: Geçen yıl merkezî yerleştirme yaptığımız 460 dolayında program vardı. Programların sayısı bu yıl [illegible] 670 oldu. Ayrıca 18 temizde. Bu sistemin sonunda genel eğitimde yani normal liselerden gelen öğrenciler herhangi bir beceri kazanmamış olarak ortada kalıyorlar. Bu yıl takriben 100 bin dolayında lise son sınıf öğrencisi vardı. Fakat biliyoruz ki, bu genel eğitimden geçmiş lise son sınıf öğrencileri lise diplomasıyla iş bulmakta büyük güçlük çekmektedirler. Kendilerine bütün öğrenim yılları boyunca herhangi bir beceri kazandırılmamıştır. Liselerimizden mezun olan gençlerimiz bir iş bulabilmek, bazı haklara kavuşabilmek, bir takım yasal engelleri aşabilmek için üniversite diplomasını elde etmeyi istemektedir. Gelelim, lise dengi meslek okullarına. Kanımca Türkiye'ye önümüzdeki yıllarda en çok gereken öğretim kurumları üniversiteden ya da genel liseden çok, meslek eğitimi veren ve meslek eğitimi sonucunda gençleri bir beceri sahibi kılarak üniversiteye gitmeye özendirmeyecek bir eğitim uygulaması öngörülen meslek okullarıdır. Bizim teknik okullarımız, sanat enstitülerimiz ve diğer meslek okullarımız ne kadar iyi düzenlenir, ne kadar uygulamaya ve yurt gereksinmelerine dönük eğitim yaparlarsa ve burayı bitiren gençler ne derece sosyal güvenliğe, bir takım sosyal haklara kavuşturulursa, bu oranda ellerindeki diplomayla tatmin olacaklarından, üniversite kapısı önüne yığılmaları önlenecektir. Bu yıllarda yurdumuzda uygulanan sistem ise bir kez, bütün ebeveyni çocuklarını meslek okullarından çok genel liselere göndermeye zorlamaktadır. "Oğlumuz, sanat enstitüsüne meslek okuluna gitmesin, liseye gitsin; Üniversiteye girer". düşüncesi adeta zorla oğlanmaktadır. Türkiye'nin çıkarları açısından yanlış bir kanı. Aslında belki de Türkiye'nin şimdi geçerli şartları bakımından doğru olan kanı. Çünkü meslek okullarından mezun olan kişiyi sosyal açıdan tatmin edecek tedbirleri almamış durumdayız. Ne yapılabilir? Ortaöğretimi bitiren kişilere, demin de değindiğim gibi, iş olanakları yaratılır. Sosyal bir takım haklara kavuşturulurlar. Böylece herkesin gözünün üniversiteye dönük olması, umudunun üniversiteye bağlı olması gibi devletin değişik organlarının koordinasyonuyla, gerekli yasaların çıkarılmasıyla ve bir yerde de şimdiye kadar çok yanlış yollara saptırılmış olan komuoyunun yeniden doğru bir inanca yöneltilmesiyle gerçekleşebilir.

Görsel 183

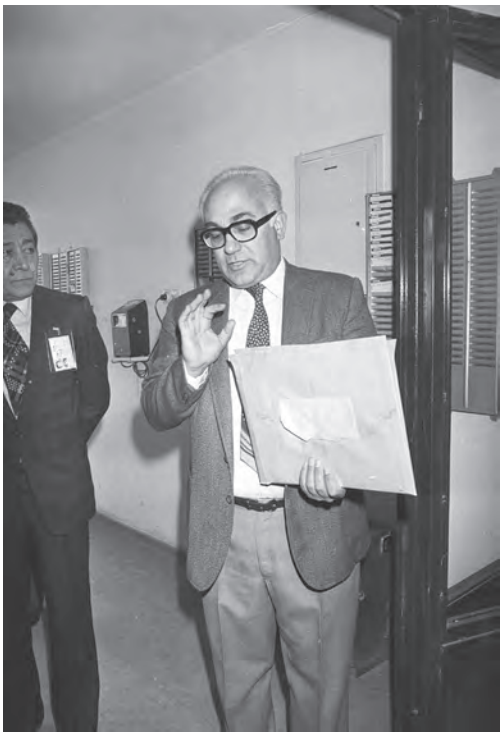
sisteme dâhil olur ve örgütsel dağınıklık ortadan kalkar. Öğrenciler tek sınavla tüm yüksekeğitim kuruluşlarına yerleşebilir hâle gelir. Ancak 1964'te merkezî sınavların başlamasıyla birlikte ortaya çıkan eleştiriler ve test sınavlarına yönelik irdelemeler 1974 sonrasında devam eder ve sistematik hâle gelir. Gerek sınavın, Anayasa'nın eşitlik ilkesine uygunluğu gerekse de kurumlar ve öğrenciler arasındaki kalıcı eşitsizliklerin merkezî sınav açısından ne anlama geldiği konusu geniş bir kamusal eleştiri ortamı meydana getirir. Eleştirilerin ikinci kısmı sınavın güvenirlik ve geçerliğine yöneliktir. Bir diğer eleştiri özellikle ülkenin az gelişmiş bölgelerinden başvuran adayların istemedikleri bölümlerde okumaya mecbur kalmaları görüşüdür. ÜSYM yetkisi altında gerçekleştirilen 1975, 1976, 1977 merkezî sınavlarından sonra üniversiteye girişle ilgili sorunların konuşulduğu bu önemli panel, sisteme dair sorunların masaya yatırıldığı bir içeriğe sahiptir.

1977 yılında gerçekleştirilen panele Prof. Dr. Şefik Uysal (Başkan), ÜSYM Yönetim Kurulu üyesi Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu, ÜSYM Başkanı Prof. Dr. Altan Günalp, Prof. Dr. Fuat Turgut, Doç. Dr. Ethem Özgüven, ÜSYM'den Dr. Fethi Toker katılmıştır. Panelde merkezî sınavların öğrenci seçmede uyguladığı ölçek ve kurallar ve bunların geçerliği, sınavın amacı gibi konular ele alınır. Bu oturum, 1977 yılı itibarıyla giriş sınavları hakkında en yetkili kişilerin değerlendirmelerini içermesi ve Özgüven'in sınavlara ilişkin psikometrik eleştirilerini içermesi açısından temel bir kaynaktır. Bu oturumda başta Günalp ve Mıhçıoğlu olmak üzere konuşmacıların tartıştığı hususlara dair bir inceleme yapılacaktır. ÜSYM'nin kuruluşunun üzerinden üç yıl geçtikten sonra yapılan değerlendirmelerde sınavın yakın geçmişine ve özellikle geleceğine yönelik öngörüler sınavın tarihi bakımından kayda değerdir.

Sınavın 1964 ve 1974'te çerçevesini iki kez büyük oranda tasarlayan Cemal Mıhçıoğlu'nun konuşması yükseköğretime giriş sınavlarının geçerliği ve amaçlarına yoğunlaşır. Sınavın geçerlik tanımını 1964'te yaptığı gibi tekrar belirtir. Ona göre sınavın geçerliği "O sınavın ölçmek istediği şeyi ölçebilme, seçmek istediği kimseleri seçebilme gücü anlamına gelir." (Mıhçıoğlu, 1978, s. 168). Mıhçıoğlu, sınavın amacını ise "ortaöğretim kurumlarının en parlak mezunlarını bir yarışma sınavıyla seçip yüksek öğretim kuruluşlarının öğrenci gereksinimini karşılamak" olarak tanımlar. Parlak öğrenci olarak anılan öğrenci kümesini "zihin yetenekleri yüksek" ve "bu yetenekleri kullanarak bilgi dağarcıklarını olabildiğince zenginleştirmiş lise mezunları" olarak nitelendirir (Mıhçıoğlu, 1978, s. 168).

Görsel 184: 1986, Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu SBF bahçesinde. (Mıhçıoğlu Aile Arşivi)

Görsel 185: ÜSYM Başkanı Prof. Dr. Altan Günalp, 29.03.1982 (Anadolu Ajansı)

Yukarıda ayrıntısı anlatıldığı üzere merkezî bir sınava geçişin neden gündeme geldiğini ve zihin ve bilgi yeteneklerini ölçmek için neden bir yetenek bir de üç parçadan oluşan bir başarı testi (Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler ve Yabancı Dil) kullandıklarını açıklar. Tasarlanan test bataryalarında ölçüm içim zekâ + çalışkanlık kapasitelerinin belirlenmeye çalışıldığını ancak zihinsel yeteneklerin şekillenmesindeki sosyal ve kültürel ortam, yaşanılan coğrafya, eğitim görülen okul gibi etkenlerin çok açık olduğunu ve bu nedenle geçerlik sorunu için en temel konunun bu olduğunu belirtir. Zamanla ezber bilgiden ziyade muhakeme yeteneklerinin ölçülmesine doğru soruların evrildiğini ifade eder. Lisede bu alanlarda ortaya çıkan kapasitelerin adayları üniversitede de başarıya ulaştıracağına dair çok sayıda araştırmada bulgulanan korelasyon sonuçlarına dayanarak geçerlik tartışmasına geçer. Bunun için de zaman içinde çeşitli araştırmalar yürütüldüğünü ve büyük kısmının lisedeki başarı durumlarının yüksek eğitimdeki başarıyla koşut olduğunu gösterdiğini ifade eder. Ancak sosyal-çevresel etkenler; derse devam/sızlık ve ilgi/sizlik, asgari çalışma, büyük şehir sorunları, çok az sayıda da olsa yasa dışı yollarla yüksek eğitime geçenlerin sahtekârlığı gibi durumların ölçülen ilişkiler üzerindeki etkilerini de belirtir. Bu tür durumlarda belirlenen düşük korelasyonlarda yine de özellikle ezberci eğilimlere sahip öğrencilerin başarılarının düşük olduğunun görüldüğünü ifade eder. Burada esasen sorunun sınavdan ziyade test geliştirmeye ayrılan zaman ve kaynakla bağlantılarını vurgular. Ayrım gücü yüksek soruların belirlenmesi için ÜSYM'de çalışmaların artırılması gereğine değinir. Özel dershane sektörünün 1974'ten sonra yayılmasıyla birlikte soru geliştirme çalışmalarının karşılaştığı kurumsal açmazlardan bahseder (Mıhçıoğlu, 1978, s. 168-173).

İkinci konuşmayı yapan ÜSYM Başkanı Altan Günalp, ÜSS'nin öğrencileri üniversitelere öğrenci seçmede ne derecede başarılı olduğu sorununun yurdumuzda niçin ön plana geldiğini ele alır. Merkezî sınavların en temel konusu olan arz ve talep arasında zaman içinde büyüyen mesafe Günalp'in ilk değindiği mesele olur. Türkiye'de yükseköğretime yönelik ilgideki artış olarak görünen sorunun nedeninin talebin yüksekliğinden ziyade mevcut sistemin sunduğu düşük arzdan kaynaklandığını belirtir. 350 ila 400 bin arası kişinin başvurduğu 40 ila 50 bin adayın bir programa yerleştirildiği bir durumda kamuoyunun arzdaki azlıktan ziyade

sınavın doğru seçmeyi yapıp yapamadığı sorununa yönelmesini eleştirir. Bu nedenle yüksek eğitim kapasitelerinin artırılmasının önemini vurgular. Ayrıca eğitim sistemindeki sorunların adayların seçiminde karşılaşılan zorlukları artırdığını özellikle liselerdeki müfredatları iyi özümsetenlerin ve "uygarlık nimetlerine en çok kavuşmuş" yörelerdeki adayların başarıda öne çıktığını belirtir. Eşitsizliklerin mekânsal yansımalarına da değinen Günalp, bu bölgelerdeki sorunları tek bir sınavın ortadan kaldıramayacağını, buralara yönelik daha kapsamlı bir çözüm yaklaşımı gerektiğini ima eder. Özellikle orta eğitim sisteminde yapılacak iyileştirmelerin, yükseköğretim geçiş sınavının geçerliğine ilişkin iyileştirmelerden daha önemli olduğunu belirtir (Günalp, 1978, s. 174-178).

Günalp, üniversitelerin münferit olarak kendi sınavlarını yapması gerektiği görüşünü geçersiz görür. Sadece tıp fakültelerine yönelik ilginin 90 bin başvuru düzeyine geldiği bir ortamda artık merkezî olmayan bir sınav düşüncesinin uygulanabilir olmadığını iddia eder. Bu yorumu, uzun yıllardır devam eden tartışmaya dair ÜSYM başkanının açık bir itirazıdır. Türkiye'deki güvensizlik ortamında mülakata dayalı bir alım politikasının "rüşvet, kayırma, iltimas" gibi lekelemelerden kaçınmasının imkânsızlığını vurgular. Benzer bir eleştiriyi sınavı her bölge için ayrı yapma önerisi için de yapar. En ilginç değerlendirmesi ise merkezî sınavın Türkiye şartlarında on beş yirmi sene daha devam etmesinin zorunlu olduğu tespitidir. Bu iyimser yorum zamanla arzın büyüdüğü bir ortamda merkezî sınav ihtiyacının ortadan kalkabileceği varsayımına dayanıyordu. ÜSYM'nin önündeki görevini ise sınav sisteminin güvenirliği artırmak ve testleri daha geçerli ve ölçücü hâle getirecek çalışmalar yapmak olarak belirler. Bu kapsamda kurumun devletten herhangi bir bütçe almadan sınav gelirleriyle kendi yağında kavrulan bir durumda olması nedeniyle araştırma ve geliştirmeye bütçenin en fazla %5 ila 10'unun ayrılabildiğini ancak bunun artırılması için çaba gösterildiğini belirtir. Sonraki yıllar için en kritik çalışmalardan birinin lise diploma notunun sınava dâhil edilmesi olduğunu ve liseler arası düzey farkları nedeniyle bunun kısa vadede pek mümkün görünmediğini belirtir. Özellikle sınava yeniden giren veya nakil aldıran öğrenciler nedeniyle yükseköğretim kurumlarının üst sınıflarında büyük bir kontenjan israfı yaşandığını, bunun çözümü için tedbirler düşünülmesi gerektiğini ifade eder (Günalp, 1978, s. 174-178).

Katılımcılardan Ethem Özgüven merkezî sınavlar başladığından beri sınavların geçerliğine ilişkin araştırmaların yeterince yapılmadığını, yapılan bağımsız araştırmaların testlerin geçerliğine dair soru işaretleri ortaya çıkardığını belirtir. Lise başarısı ile üniversite başarısı arasındaki korelasyonların yüksek olmasının nedeni eşit olmayan koşullarda yarışan adaylar arasındaki düzey farklarıdır. Ona göre giriş sınavlarında lise akademik ortalamalarının test puanlarından daha yüksek bir ağırlıkla birleşik standart puanlara dâhil edilmesi sınavın geçerliğini önemli derecede arttırabilir. (Günalp bu görüşe karşı şüpheciydi. Ancak 1982'de orta öğretim başarı puanı olarak belirli bir düzeyde puanlara dâhil edilecektir).

ÜSYM'de Araştırma Geliştirme Birimi'nde yönetici olan Dr. Fethi Toker'in konuşması ise sınavlarda geçerlik konusuna odaklanır. Mevcut durumda bir merkezî sınavın

zorunlu olduğunu savunan Toker, sınavın önündeki büyük zorluğun test geliştirme alanında olduğunu belirtir. Bu yorum sonraki yıllar boyunca ÜSYM'de (ve ÖSYM'de) bu alandaki yoğunlaşmaların erken dönemden itibaren temel bir kaygı kaynağı olduğunu gösterir. Soruları hazırlayanların, test planlarının, soru zorluklarını ayarlamanın her yıl temel bir konu olarak gündeme gelmesinin nedeni kurumun bu alandaki yapısının henüz oturmamış olmasıdır. Üniversitelerin tüm alanları için öğrenci seçen bir sınavın yükseköğretim kurumlarının tüm beklentilerini karşılamasının imkânsızlığını belirtir. Lise başarı düzeyleri ile üniversiteye giriş sonrasındaki başarı düzeyler arasındaki korelasyonları belirlemeye dönük çalışmalarının yoğun şekilde devam ettiğini belirtir (Toker, 1978, s. 197-199).

Bu panel, merkezî sınavların sonraki gidişatına ve yapılacak araştırmaların yöneleceği güzergâhlara dair çok sayıda işaret içerir. Özellikle anayasanın fırsat eşitliği ilkesi ile mevcut eşitsizlikler arasındaki büyük uçurum nedeniyle sınav yöneticilerinin geniş çaplı eleştirilere maruz kaldığı bir ortamda konuyu bilimsel yönleriyle toplumsal duyarlılıkların bir dengesi içinde ele alabilmek için bir tartışma zemini sağlamıştır. Yükseköğretime girişte tek bir sınavın belirleyici olmasının sakıncaları ve testlerin geçerliliğinin düşük olması sorunları üzerinde durulmuştur. Panelden bir süre sonra gündeme gelen iki aşamalı sınav tartışmaları ve ÜSYM'nin bu konudaki yayınları da sınav sürecini kademelendirme hedefinin bir aracı olarak hayata geçecektir. Mıhçıoğlu'nun sınav sonuçlarına dayalı olarak yöreler ve bölgeler arasındaki eşitsizliklere dair yapacağı araştırmalar da yine sınavın sonucu olarak keşfedilen eşitsizlik yapıları hakkında yapılan tartışmaların bir örneğidir.

Eşitsizliklerin mekânsal yansımalarına da değinen Günalp, bu bölgelerdeki sorunları tek bir sınavın ortadan kaldıramayacağını, buralara yönelik daha kapsamlı bir çözüm yaklaşımı gerektiğini ima eder. Özellikle orta eğitim sisteminde yapılacak iyileştirmelerin, yükseköğretim geçiş sınavının geçerliğine ilişkin iyileştirmelerden daha önemli olduğunu belirtir.

Görsel 186 (ÖSYM Arşivi)

Merkez Olgunlaşırken: Krizler ve Reform Hazırlığı (1978-1981)

Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 1970'lerin sonuna doğru gelirken ilk üç yılında inşa ettiği sağlam kurumsal, teknolojik ve bilimsel temel üzerinde artık doğrudan yaptığı işin mahiyeti üzerinde yenilikler getirecek gündemler oluşturmaya başlamıştır. Sınav sisteminde köklü değişiklik olarak düşünülen iki aşamalı sınav ve buna yönelik uzun süreli hazırlık evresi en başta gelenler arasındaydı. Bu yıllar aynı zamanda ülkede üniversitelerde siyasi şiddet dalgasının zirve yaptığı ve iktisadi şartların ağırlaştığı bir dönemdi. Bu yıllarda ÜAK gündeminde ÜSYM ile ilgili sınav konuları haricinde de çeşitli sorunlar gündeme gelir. Bu sorunlar etkin kurumsal gelişime eşlik eden çeşitli yönetsel sorunların varlığına işaret eder.

Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Merkezinin 1974-1981 yılları arasındaki kısa ama çarpıcı yolculuğu, bir "olumsuz başlangıç noktası"ndan, imkânsızlık ve yokluklar ile derin bir kamuoyu güvensizliğinden başlayarak ulusal ve uluslararası düzeyde saygın bir kurumun nasıl inşa edilebileceğinin örnek bir tarihsel deneyidir. Ülkenin siyasi ve iktisadi olarak büyük belirsizliklerle boğuştuğu bir dönemde yüksek güven inşa eden merkezî bir sınav kurumunun oluşmasında kuşkusuz 1964'ten kalma çok titiz ana plan (masterplan)mimarisi, bilimsel tutum, amaca uygun örgütsel yapılanma, uzmanlığa azami saygı, ayrıntılı iş planı ve tüm bunları kolaylaştıracak teknolojik yenilikçilik (ülkedeki birçok kurumdan önce ve öncü olarak bilgi işlemde güçlü altyapı kurma) yaklaşımları en temel esaslardı.

Bu dönemin temel kurumsal başarıları dört ana başlık altında özetlenebilir:

- Kurumsallaşma: Hiçbir personeli, binası, bütçesi ve aracı olmadan göreve başlayan ÜSYM, yedi yıl gibi kısa bir sürede işlevsel birimlere, çok sayıda nitelikli personele ve sağlam bir örgütsel yapıya kavuşmuştur.
- Bilimsellik ve Nesnellik: Sınavların hazırlık sürecinden ölçme ve değerlendirmesine kadar tüm süreçler, bilimsel geçerlik ve güvenirlik gibi ölçütler temelinde yapılandırılır. Madde tahlilleri, standart puanlama, ağırlıklandırma ve adil yerleştirme algoritmaları sayesinde sistemin hesap verebilirliği güvence altına alınmıştır. Bu açık tutum kamuoyunun zorlu eleştirilerinde dahi saygılı şekilde yürüyen bir iletişim ve güven ortamı oluşturmuştur.
- Teknolojik Yetkinlik: Delikli kart sisteminden optik okuyucu teknolojisine geçiş ve tüm sınıflama ve kodlamaların ayrıntılı standartlaştırılmasıyla kurum, çağın teknolojik gelişmelerine hızla uyum sağlamıştır. Bu teknolojik atılım, önceki on yılda karşılaşılan dağınıklık ve zorlukları bertaraf etmiş ve yüz binlerce adayın verisinin hatasız, nesnel ve hızlı bir şekilde işlenmesini sağlamıştır.
- Reformcu Yönetim Vizyonu: ÜSYM

sorumlu olduğu işin mahiyetine dair bir araştırma merkezine dönüşmüş ve sistemi iyileştirmek için alternatif vizyonlar geliştirmiştir. Bilimsel araştırmalar sonucunda iki aşamalı sınav sistemine geçiş planlanmış ve 1981'de uygulamaya alınmıştır. Kurumun kendini ispat etmesi ÜAK kararlarında bu durumun sürekli takdirle anılması sonraki yıllarda yükseköğretim dünyasında ve meslek sektörleri içinde fırsat eşitliği ve liyakat ilkelerine dayalı yeni merkezî sınavlar için tartışmaları tetiklemiştir. Bu hazırlık evresi kurumun diğer sınavları için bir milat teşkil etmiştir.

Yüksek güven inşa eden merkezî bir sınav kurumunun oluşmasında kuşkusuz 1964'ten kalma çok titiz ana plan (masterplan)mimarisi, bilimsel tutum, amaca uygun örgütsel yapılanma, uzmanlığa azami saygı, ayrıntılı iş planı ve tüm bunları kolaylaştıracak teknolojik yenilikçilik yaklaşımları en temel esaslardı.

Ancak bu başarı süreci oldukça sancılı bir sosyal ve siyasal ortam ile kurumsal açıdan stresli bir yasal çerçeve (yönetmelik) içinde gerçekleşecektir. 1974-1981 döneminde ÜSYM'nin karşılaştığı ve yürüttüğü hizmetlerin gerçekleştirilmesinde ve kendi haklarını savunmasında engeller ortaya çıkaran temel sorun kurumun tüzel kişiliğinin tanınmasına ilişkin sorunlardır. 1974 yılında ÜAK'a bağlı bir merkez olarak yönetmelikle kurulan ÜSYM, "bazı hukuk ve maliye çevreleri" tarafından tüzel kişiliğe haiz bir kurum olarak tanınmamıştır. Bu durum dönemin ÜSYM yöneticileri tarafından gerçekleştirilmek istenen sınav hizmetlerinin önündeki temel engellerin başında zikredilmiştir. Tüzel kişiliğin tesisi için kanunla kurulma hükmüne başvurduğu anlaşılan söz konusu çevrelerin, kuruma yönelik bu tutumlarının önemli sonuçları olmuştur. ÜSYM yöneticileri tüzel kişiliğe ilişkin bu durum nedeniyle kurumun bina, matbaa, mülk satın alma işlemlerini kurum adına yapamadığını ve gerekli olan birçok teknolojik araç ve gerecin ithal edilemediğini ifade etmiştir. Yine merkezin haklarının çiğnenmesi karşısında hukuki takibat yapılamadığını örneğin kurumun testleri olan sınav sorularını yayımlayan yayıncılara dava açmada sorun yaşandığı belirtilir. Yine sınav hizmetlerinin etkin şekilde yürütülebilmesi için ödeme işlemlerinde önemli yavaşlıklara neden olan bu durumun kuruma önemli sorunlar çıkardığı belirtilmiştir. Bu sorunları çözmek için Maliye Bakanlığı ile olumlu bir diyalog geliştirilmesine rağmen Sayıştay

Görsel 187: Üniversitelerarası Kurul Toplantısı, 6 Aralık 1978 (Anadolu Ajansı)

Birçok genç ilk defa sınav için İstanbul'a geldi

ERHAN AKYILDIZ

ÜNİVERSİTE LERARASI seçme sınavlarının yapılacağı il merkezlerinde her yıl, binlerce öğrenci toplanır. Aslında hepsinin tek bir amacı vardır, "İdeallerine en yakın bir yüksek öğrenim kurumuna girebilmek için gereken puanı tuttura-bilmek..."

100 bine yakın adayın sınava gireceği İstanbul'da da, önceki günden itibaren adaylar toplanmaya başladılar...

Öğrencilern araç bulmakta güçlük çekmemeleri için otobüs şirketleri ek seferler düzenledi. DDY Genel Müdürlüğü, bütün müdürlüklerine genelge göndererek, gerektiğinde ek vagon konulmasını bildirdi. Büyük kent belediyeleri, belediye otobüslerinde öğrencilere indirim yapılacağını açıkladı. Ankara Lokantacılar Derneği adaylara lokantalarda %25 ucuzluk yapabileceklerini belirtiler.

AMAÇ BİR DUYGULAR DEĞİŞİK

Gençlik ve Spor Bakanlığının Topkapı'daki Trakya ve Anadolu Gerejleri de Harem İskelesinde açtığı renci Danışma Bürolarına

Topkapı Anadolu Garajindaki Danışma Bürosu, bir kahvenin içine konulan bir masada görevini yürüttü.

Görsel 188: Milliyet, 30 Haziran 1977

tarafından ortaya çıkarılan güçlüklerin kurum için büyük bir sorun olduğu zikredilmiştir (ÜSYM, 1977, s. 14-15). Temellere ilişkin bu tür yönetsel krizlerin merkezin iş yapma etkinliğini fazlasıyla sınırladığı anlaşılmaktadır. ÜAK'a karşı sorumlu şekilde çalışan ÜSYM'nin haklarının kanunla güçlü bir şekilde teminat altına alınmamış olması, kurum için zaman içinde oldukça büyüyen kurumsal kapasitenin yönetiminde büyük zorluklar ortaya çıkmasına neden olmuştur.

ÜAK'ın Hacettepe Üniversitesi (R) Salonunda 20 Ekim 1978 tarihinde toplanan 32. toplantısında ÜSYM'ye ve yürütülmekte olan sınava dair iş ve işlemler ile doğrudan merkezin işleyişini ilgilendiren kurumsal sorunlarla ilgili kararlar alınır. Toplantıda ÜSYM Yönetim Kurulu Başkanlığının, 1750 Sayılı Kanun'un 73. maddesine göre kurulan fonda istihdam edilen personele 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerin uygulanması ve konunun çözümüne ilişkin hazırlanan Yönetmelikte[52] "yapılan değişikliklerin kabulüne ve bu yönetmeliğe aykırı hükümlerin yürürlükten kaldırılmasına" karar verilmiştir (6 numaralı karar) (ÜAK Kararları, 1978, s. 6).

1978'de yapılan bu yönetmelik değişikliği ile ÜSYM personeli İş Yasası hükümlerinden çıkarılarak Devlet Memurları Yasası kapsamına alınmıştır. Başlangıçta huzursuzluk yaratan bu değişiklikle bazı personeller kurumdan ayrılır ancak değişiklik 1980 sonrasında bir güvence olarak algılanır. Bu değişiklikle personel yapısında ortaya çıkan değişim nedeniyle 1979 yılında geçilmesi planlanan iki aşamalı sınava geçiş ertelenir. Zira personel rejiminde yapılan değişikliğin kurum içinde yarattığı geçici huzursuzluk ve o dönemde üniversitelerle ilgili yasa tasarısı çalışmaları ÜSYM'nin beklemeye geçmesine neden olmuş ve iki aşamalı sınava geçiş için planlanan uygulama ertelenmiştir (ÜSYM, 1980, s. 3).

Diğer kararda ÜSYM tarafından hazırlanan iş-zaman çizelgesi, açılması düşünülen yeni sınav merkezleri ve 1978 yılında uygulanan sınavın 1979 yılında da uygulanması (temel ilkeler) konusunda ÜSYM Yönetim Kurulu kararlarının uygun olduğuna karar verilmiştir (7 numaralı karar) (ÜAK Kararları, 1978, s. 6).

ÜSYM Başkanlığının bina sorunlarına yönelik olarak "Atatürk Bulvarı No. 223" adresli binanın Devlet Bütçesine ödenek konulmak suretiyle satın alınması uygun görülmüştür. ÜAK Başkanı ve ÜSYM Yönetim Kurulu Başkanının gerekli girişimleri yapmasına karar verilir (9 numaralı karar) (ÜAK Kararları,

(52) Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezî Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkındaki Yönetmelik

Görsel 189

1978, s.6). Ancak bu satın alma kararı gerçekleşmemiştir. Atatürk Bulvarı üzerinde yer alan ÜAK'ın da olduğu binada faaliyet gösteren ÜSYM'nin mekân sorunu da zaman içinde büyümüş 1983 yılında hâlen kullanmaya devam ettiği yere geçinceye kadar sürmüştür.

ÜAK 15-16 Ekim 1979 tarihlerinde 39. Toplantısını Hacettepe Üniversitesinde gerçekleştirir. Bu toplantıda Prof. Dr. H. Saim Kendir'in ÜSYM Yönetim Kurulu üyeliğinden istifa etmesi ve yapılan işlem ile ilgili açıklama yapılır (ÜAK Kararları, 1979, s. 1-2). Toplantıda ayrıca şaşırtıcı şekilde ÜSYM Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Altan Günalp'in de istifası görüşülür. İstifanın ayrıntıları verilmeyen gerekçesi görüşülür ve Günalp'in bu konudaki kararlılığı neticesinde istifanın kabulüne, ancak yine Günalp ile varılan uzlaşı ile kararın icrasının planlanan ve karara bağlanan işlerin aksamaması için 1979 aralık ayının sonuna dek uygulanmamasına karar verilir (10 numaralı karar) (ÜAK Kararları, 1979, s.5).

Günalp'in ertelenen bu istifasına ilişkin kriz sonradan çözülmüş ve Günalp, görevine devam etmiş olsa da 1979 yılında bu yönetsel kriz kurumun hâlen kırılgan olan yapısına dair fikir verir. Altan Günalp yıllar sonra 1985'te verdiği bir mülakatta istifasının gerekçesini "genel hava yüzünden" diye tarif etmiştir. Devamında "Öyle bir hava estirildi ki sağlığımı dahi tehlikeye atacak kadar üzüyordu beni. Sağlığımdan olmaktansa istifa etmeyi yeğledim." Neydi o hava sorusuna "Ne olur derdimi deşmeyin. ÖSY Merkezinin görevlerine gösterilen anlayışsızlıktı, iyi niyetle yapılan işlerin kötüye yorumlanmasıydı, demekle yetineyim." Görevine devam etmesine dair, "Gel, biz sana yardımcı oluruz dediler, gerçekten de yardımcı oldular, o gün bugündür yürütüyorum görevimi." demiştir. Mülakatın devamında ÖSYM'deki görevi için ilave bir ücret almadığını, üniversitedeki öğretim üyeliğinden gelen gelirle yaşadığını belirtmiştir (Günalp, 1985, s. 21-24).

Görsel 190: Atatürk Üniversitesinde yapılan ÜAK Toplantısı. (Soldan ikinci sırada Prof. Dr.Altan Günalp) 25 Haziran 1975

Görsel 191: Prof. Dr. Altan Günalp (Fotoğraf : Önder Şenyapılı)

"Öyle bir hava estirildi ki sağlığımı dahi tehlikeye atacak kadar üzüyordu beni. Sağlığımdan olmaktansa istifa etmeyi yeğledim." Neydi o hava sorusuna "Ne olur derdimi deşmeyin. ÖSY Merkezinin görevlerine gösterilen anlayışsızlıktı, iyi niyetle yapılan işlerin kötüye yorumlanmasıydı, demekle yetineyim."

Bahsi geçen ÜAK toplantısında ÜSYM Yönetim Kurulu Başkanlığının 12.10.1979 tarih ve 109 sayılı yazıları ve yazı ekindeki yönetim kurulu kararları da görüşülmüştür. Bu görüşmeler neticesinde "Merkezde çalışan kadrolu personele her kamu kuruluşunda uygulanan, fazla mesai ücreti tediyesinin merkez bütçesinden, bütçe-malî esaslara uygun olarak ödenmesine ve bu mesailerin karşılanması için bütçeye 98 bin saatlik ücret konması hakkındaki 26.9.1979 tarih ve 59-2 sayılı" karar kabul edilir.

25-26 Haziran 1979 tarihli ÜAK toplantısında öğrenci kontenjanlarıyla ilgili üniversite rektörlüklerinin ÜSYM'ye yazılı başvuruda bulunmasına karar verildi. Ayrıca üniversitelere öğrenci seçiminde ülkenin koşullarına en uygun seçme ve yerleştirme usullerinin ve bu güne kadar yapılan yerleştirme yöntemlerini daha sağlıklı ve mükemmel bir düzeye çıkartabilmek için önerilerin saptanmasında koordinasyon görevinde bulunmak üzere ÜSYM Yönetim Kurulu Başkanının da katılacağı üç kişilik bir komisyonun kurulması ve adı geçen konularda ÜSYM'nin araştırma ve geliştirme çalışmalarına acilen ağırlık vermesi ve değişik üniversitelerin ilgili uzmanlık birimlerinin araştırma - geliştirme - danışmanlık hizmetlerinden yararlanılması kararı alınmıştır. Yine aynı toplantıda 1980 yılında yapılacak sınav gündeme alınmıştır. İki aşamalı sınavın görüşüldüğü toplantıda 1980 yılında iki aşamalı sınav uygulanmaması ve 1980'de uygulanacak tek aşamalı mevcut sınav sisteminin geliştirilmesi yönündeki araştırma ve çalışmaların yoğunlaştırılması kararına varılmıştır (Üniversitelerarası Kurul Kararları, 1978).

ÜSYM'nin 1981 yılına kadar ÜAK kararlarına bağlı şekillenen en önemli konularının başında ana gelir kalemi olan sınav başvuru ücretlerine dair alınan kararlar geliyordu. Ülkenin yüksek enflasyon ortamında yaşadığı 1975-1980 arası dönemde sınav ücretleri, kılavuzlar ve buna mukabil kurumun bütçesi de zamanla artmıştır. 1975 yılında kurumun bütçesi 25.520.000[53] TL olarak gerçekleşirken; 1976 yılı gelir ve gider bütçesi toplam 79.295.000 TL olarak kabul edilir. 1980 yılına gelindiğinde kurumun bütçesi artık 376.467.150 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu durum sınav aday kayıt ücretlerine bakıldığında benzer bir eğri

AYIN RÖPORTAJI: Altan Günalp *(ÖSY Merkezi Başkanı)*

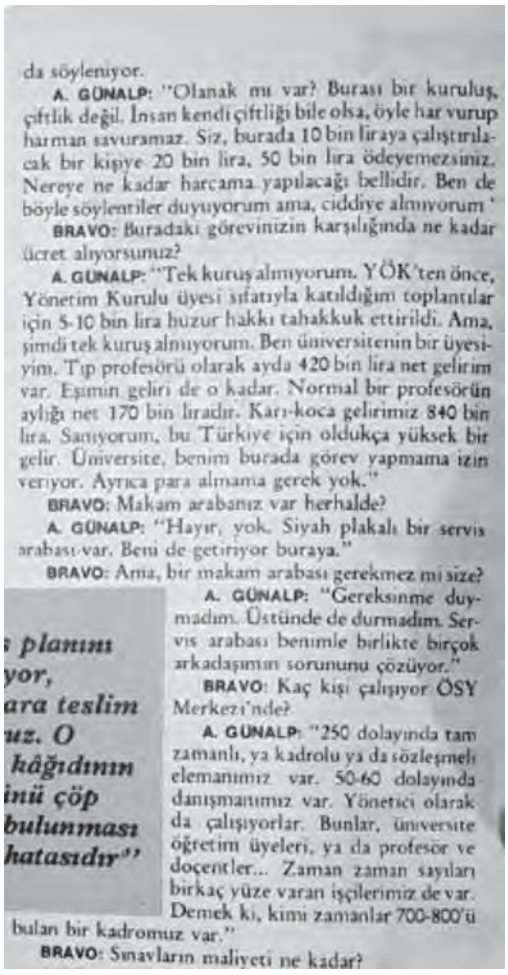
"Âdeta savaş planı yapıyoruz..."

Altan Günalp, 11 yıldır gerek genç kuşakların, gerek orta kuşakların, gerekse de yaşlı kuşakların, ya da şöyle mi söylemeli, yeniden yetmiş berkesin en çok ilgisini toplayan kişidir Türkiye'de. Altan Günalp, ÖSY Merkezi'nin Başkanı. Gerçekte tanıtmaya bile gerek yok. Yüksek Öğretim Giriş Sınavları yapıldı ve Altan Günalp bir her daha TV ekranlarında, gazete sütunlarında görüldü, sesi radyo mikrofonlarından bütün Türkiye'ye yayıldı. Herkes çok iyi tanıyor onu. Bir şey daha söyleyelim: Türkiye de 11 yıl süreyle bulunduğu yeri koruyan çok az kimse olmuştur. Bulunduğu üste 11 yıl kalan ve hâlâ sürdüren çok az kişi vardır ülkemizde. Örneğin, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü görevi yapan Cüneyt Gökçer vardır. Örneğin, bir Tapu ve Kadastro Genel Müdürü vardır, herkesin hayret dolu bakışları altında uzun yıllar görevinde kalmıştır. Ama, şimdi bir ikisi de yok. Onlar da "nöbet değişimi"ne uymak zorunda kaldılar. Prof. Dr. Altan Günalp de, çok az sayıda örneklerden biri. 1974 yılında beden yürümekte olduğu görevin başına getirilmişti. Yalnızca bir kez, 1979 yılında istifa etti görevinden, sonra yeniden döndü.

Görsel 192: Bravo Dergisi, Temmuz 1985. Röportaj : Önder Şenyapılı

Görsel 193: ÜSYM'nin farklı birimlerindeki çalışmalardan örnekler. 1979
Not: 1974-1979 dönemi ÜAK yıllığından, s. 66, alınmıştır.

da söyleniyor.

A. GÜNALP: "Olanak mı var? Burası bir kuruluş, çiftlik değil. İnsan kendi çiftliği bile olsa, öyle har vurup harman savuramaz. Siz, burada 10 bin liraya çalıştırılacak bir kişiye 20 bin lira, 50 bin lira ödeyemezsiniz. Nereye ne kadar harcama yapılacağı bellidir. Ben de böyle söylentiler duyuyorum ama, ciddiye almıyorum."

BRAVO: Buradaki görevinizin karşılığında ne kadar ücret alıyorsunuz?

A. GÜNALP: "Tek kuruş almıyorum. YÖK'ten önce, Yönetim Kurulu üyesi sıfatıyla katıldığım toplantılar için 5-10 bin lira huzur hakkı tahakkuk ettirildi. Ama, şimdi tek kuruş almıyorum. Ben üniversitenin bir üyesiyim. Tıp profesörü olarak ayda 420 bin lira net gelirim var. Eşimin geliri de o kadar. Normal bir profesörün aylığı net 170 bin liradır. Karı-koca gelirimiz 840 bin lira. Sanıyorum, bu Türkiye için oldukça yüksek bir gelir. Üniversite, benim burada görev yapmama izin veriyor. Ayrıca para almama gerek yok."

BRAVO: Makam arabanız var herhalde?

A. GÜNALP: "Hayır, yok. Siyah plakalı bir servis arabası var. Beni de getiriyor buraya."

BRAVO: Ama, bir makam arabası gerekmez mi size?

A. GÜNALP: "Gereksinme duymadım. Üstünde de durmadım. Servis arabası benimle birlikte birçok arkadaşımın sorununu çözüyor."

BRAVO: Kaç kişi çalışıyor ÖSY Merkezi'nde?

A. GÜNALP: "250 dolayında tam zamanlı, ya kadrolu ya da sözleşmeli elemanımız var. 50-60 dolayında danışmanımız var. Yönetici olarak da çalışıyorlar. Bunlar, üniversite öğretim üyeleri, ya da profesör ve doçentler... Zaman zaman sayıları birkaç yüze varan işçilerimiz de var. Demek ki, kimi zamanlar 700-800'ü bulan bir kadromuz var."

BRAVO: Sınavların maliyeti ne kadar?

Görsel 194: Bravo Dergisi, Temmuz 1985.
Röportaj: Önder Şenyapılı

içinde görülür. 1975 yılından başlayarak sınav kaydiye (kayıt) ücretleri ÜSYM tarafından önerilmiş ve ÜAK tarafından karara bağlanmıştır. 1975 sınavında ÜSYM'nin sınavlarda alacağı kayıt ücretinin 100 TL; 1976'da ÜSS için kaydiye ücretinin 200 TL; 1978'de ÜSS kayıt ücretinin 350 TL; 1979'da alınan kayıt ücretinin 400 TL; 1980'de aday kayıt ücretinin 600 TL; 1981'de uygulanacak olan iki aşamalı sınav için alınacak sınav harcının 1200 TL; 1982'de 1. aşama sınav harcının 2.000 TL olması kararlaştırılır. Yine 1975 yılında kılavuz ücreti 15 TL iken 1976'da 25 TL; 1979'da 50 TL; 1980'de 100 TL; 1982'de ise 200 TL olarak belirlenir (ÜAK Kararları, 1974-1981). Yüksek enflasyon ortamında sınav kayıt ücretleri zaman içinde katlanarak artmıştır.

Bu gelişmelere koşut Üniversitelerarası Kurula karşı sorumlu bir sınav merkezi olarak ÜSYM artık Türkiye'nin eğitim sisteminde değişiklikler öngören ve bilimsel analizlere dayandırılan öneriler geliştiren bir kurum olmaya doğru evrilir. Bu olgunlaşma evresinde önceki yıllarda yürütülen yoğun AR-GE çalışmalarının somut sonuçlarını gündeme alacak girişimlere sahne olur.

Üzerinde en fazla durulan reform hazırlığı, 1980-1981 ders yılından itibaren uygulanması planlanan iki aşamalı sınav sistemine geçiş çalışmalarıdır. Bu plan, 1974-1977 döneminde AGB'nin yürüttüğü bilimsel araştırmaların (yordama geçerliği, aday analizleri vb.) sağladığı bilimsel

(53) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 14 Ekim 1974-27 Haziran 1974, Toplantı sayısı: 12, 13-14-15 Aralık 1974, 1 nolu karar, s. 57-58.

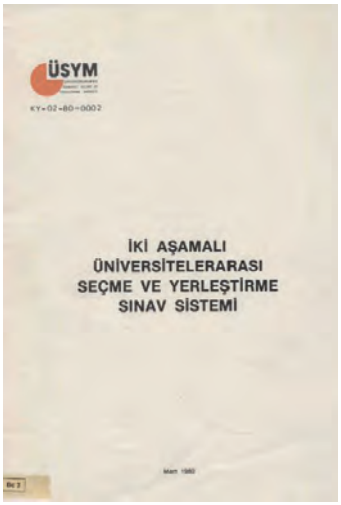
Görsel 195

altyapı, BİB'in her geçen gün olgunlaşan teknolojik kapasitesi yoluyla toplanan veriler ve TAB'ın ölçme ve değerlendirme metodolojisi konusunda gittikçe artan yetkinliğinin doğal bir sentezi olarak olgunlaştı. 1979 yılı ÜSS Kılavuzu'nda kamuoyuna küçük bir bilgi olarak duyurulan bu reform, seçme ve yerleştirme işleminin niteliğini daha da artırmayı hedefleyen stratejik bir adım olarak tasarlanmıştır ve kurumun tüm birimlerinin uyum içinde çalıştığının bir kanıtıdır (ÜSYM, 1979, s. 22).

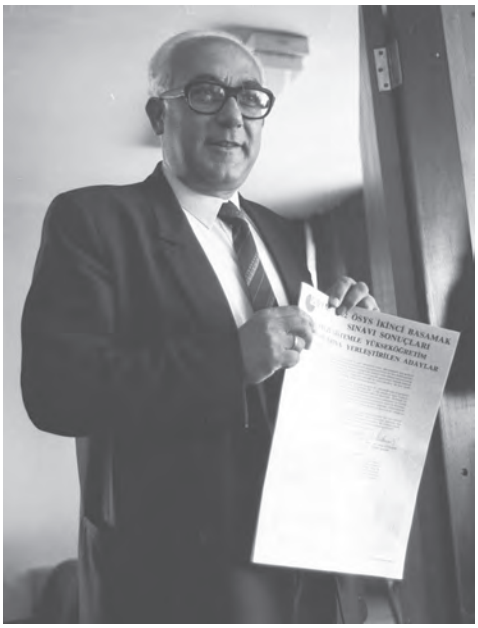
Sınav sisteminin konsolidasyonu da bu dönemde belirgin hâle gelir. Optik okuyucu teknolojisi yeniliği artık standart bir uygulama hâline gelmiştir. Sınav başvuru ve değerlendirme hizmetleri ülke çapında tüm yer, okul, program, mezuniyet statüsü gibi bilgiler bakımından ayrıntılı şekilde sınıflandırılarak kodlanmış ve dönemin ihtiyaçları bakımından neredeyse mükemmel listeler hâline getirilmiştir. Bu yüksek düzeyli standartlaştırma iki açıdan önemliydi: İlki bu işlem, sınav işlemlerinin adaylar açısından okunaklı bir süreç hâline gelmesinde kilit rol oynamıştır. 1979 yılı ÜSS Kılavuzu'nda yer alan, sınıflandırmalar bakımından iyileştirilerek optik tasarıma aktarılan yeni Başvurma Belgesi, başvuru işlemlerinde bir devrimdi. Kurumun teknolojik olgunlaşmasının da en somut ve doğal sonucuydu. Bu düzeyde hatasız hâle getirilerek standardize edilen belge, adayın bilgilerini doğrudan ve yanlışsız bir şekilde sisteme aktararak işlem verimliliğini her aşama için en üst düzeye çıkarmıştır (ÜSYM, 1979). Standartlaşmanın ikinci önemli sonucu ise yükseköğretim kurumlarındaki tüm birimleri bağlı oldukları kurumsal hiyerarşiler içinde sınıflandırarak yükseköğretim sistemine dair kapsamlı bir bilgi altyapısı sunmasıydı. 1980'lerden sonra bu sınıflamalar olağanlaşmış ve yapılacak düzenlemeler için hazır bilgi altyapıları sunmuştur.

Bu dönem, sadece sınav gelirlerine bağlı bir kurum olarak ÜSYM'yi artık sadece hayatta kalmaya ve temel sınav işlevlerini yerine getirmeye çalışan bir kurum olmaktan çıkarıp, Türkiye'nin yükseköğretim sisteminin merkezi bilgi işlem kurumu hâline getirdi. ÜSYM yükseköğretime geçişin bilimsel verilerle şekillendirilmesinde üniversite alanı adına büyük bir kurumsal kapasite ortaya çıkardı ve planlanan reformlar içinde sahip olduğu teknik kapasite ve uzmanlık birikimiyle söz sahibi bir aktöre dönüştü.

İlerleyen süreçte sınav güvenliği için sınavlarda yan yana oturan adayların birbirinden kopya çekmesini engellemek için seçeneklerin sıralanışının farklılaştırıldığı iki tip soru kitapçığı uygulamasına geçilmiştir. Benzer biçimde sınavlarda güvenliği artırmak üzere adayların başvuru esnasında verdikleri fotoğrafların bulunduğu kısım ÜSYM tarafından özel plastikle kaplanmış ve soğuk damga ile mühürlenmiştir. Böylece ÜSS Kimlik Kartı uygulaması güvenliği artırılarak yenilenmiştir

Görsel 196

Görsel 197: Prof. Dr. Altan Günalp, ÖSYM ikinci basamak sınav sonuçlarını açıkladığı basın toplantısında. 01.08.1982 (İlhan Kuyucu - Anadolu Ajansı)

(ÜSYM, 1979, s, 1). İki aşamalı sınava geçiş için 1980 yılında bir değerlendirme yapılmış ancak daha etkin bir güvenlik sağlamak amacıyla bu uygulamaya 1981 yılında geçilmesi kararlaştırılmıştır (ÜSYM, 1980, s. 1-6).

1981 yılına gelindiğinde sınav tarihinde büyük bir değişim olmuş ve iki aşamalı sınava geçilmiştir. Sınav, ilk basamak olarak adlandırılan ÜSS ile ikinci basamak olarak adlandırılan ÜYS olmak üzere iki oturumda yapılmaya başlanmıştır (ÜSYM, 1981, s. 1-2). Sınav puanlarının hesaplanmasında (0,5 Ham Puan Kuralı) hiçbir başarı gösteremeyen adaylara puan hesaplanmaması amacıyla, birinci basamak sınavının sözel ve sayısal bölümlerinin her ikisinden de 0,5 veya daha az "geçerli ham puan" (net) alan adayların ÜSS puanlarının hesaplanmaması kuralı getirilmiştir (ÜSYM, 1980, s. 14). Yine ikinci basamak sınavı (ÜYS) ile birlikte, yükseköğretim programlarının özelliklerine göre 7 farklı puan türü (Fen, Matematik-Fen, Sosyal, Türkçe-Sosyal, Türkçe-Matematik, Yabancı Dil, Eşit Ağırlıklı) geliştirilmiş ve kullanılmaya başlanmıştır (ÜSYM, 1981a, s. 9). Adaylara sınav sonuçları bildirilirken, puanlarının yanı sıra başarı durumlarını daha iyi değerlendirebilmeleri için "yüzdelik sıraları" da bildirilmeye başlanmıştır (ÜSYM, 1981a, s. 11).

İstanbul

Mahkemesi

Bürkandiği'nın

İSTANBUL

İLGİ: 10.11.1977 tarih ve 977/480 Sayılı yazınız

[redacted] 1974 Üniversitelerarası Seçme Sınavından almış olduğu puanlar aşağıda gösterilmiştir.

Sınav Sonuç Belgeleri Bilgi İşlem Makinasınca tek nüsha olarak düzülüp ve ilgili adaylara gönderilir. Kayıp hakkında Merkezimize başvuran adaylara aynı belgenin yeni bilgi işlem makinasınca (uzun acil durumlardan özel dağıtıcı makinalarınca) doldurulmuş bir yenisi verilir.

[redacted] 1974-ÜSS Sınav Sonuç Belgesinin bir örneği ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim

Saygılarımızla

Prof. Dr. A. Günalp

[redacted] 1974-ÜSS

Ağırlıklı puanları

Fen – 319.678
Sos – 333.538
Y.Dil – 317.105
Top – 326.608

Görsel 198

ÜSYM
Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
Ankara
1975
Üniversitelerarası Seçme Sınavı Kılavuzu
Dikkat !
Bu kılavuzun arka kapağında başvurma belgeleri bulunmaktadır
Kılavuzu kirletmeyiniz ve katlamayınız!

Görsel 199

1981 yılına gelindiğinde sınav tarihinde büyük bir değişim olmuştur ve iki aşamalı sınava geçilmiştir. Sınav, ilk basamak olarak adlandırılan ÜSS ile ikinci basamak olarak adlandırılan ÜYS olmak üzere iki oturumda yapılmaya başlanmıştır

Bir diğer önemli yenilik ise ortaöğretim başarı puanı ismi verilen adayların lise eğitimindeki diploma notlarının sınav puan hesaplamasına katılmasıydı. Ortaöğretimdeki ders başarılarının yükseköğretime geçişte dikkate alınması için yıl sonu başarı ortalamalarının veya diploma notlarının belli bir ağırlıkla sınav puanlarına katılmasına karar verilmiştir. Bu uygulama 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu gereğince kesinleşmiş ve 1982'de uygulanmak üzere 1981'de hazırlıklarına başlanmıştır (Toker, 1981, s. 4-15). Kurum lise öğretmenlerinin sınavlara ilişkin bilgi ve görgülerini artırmak maksadıyla okullardaki ölçme ve değerlendirme kalitesini artırmak ve öğretmenlere rehberlik etmek üzere "Okullarda Ölçme ve Değerlendirme" ve "Test Hazırlama Kılavuzu" gibi eğitim yayınları hazırlayıp okullara dağıtmıştır (Özçelik, 1981).

ÜSYM, kuruluş misyonu doğrultusunda sınav icra eden bir kurum olmanın ötesine geçerek, sistemi anlamak, değerlendirmek ve iyileştirmek için veri toplama ve araştırma faaliyetlerini kurumsal bir hizmet alanına dönüştürmüştür. Bu stratejik dönüşümle ÜSYM, Türkiye'nin yükseköğretime geçiş dinamiklerine dair ilk büyük ölçekli ulusal veri havuzunu oluşturmaya başlamış ve eğitim politikaları için paha biçilmez bir kaynak hâline gelmiştir. ÜSYM'nin artan veri ve araştırma kapasitesi, kurumun sadece yükseköğretime öğrenci seçmenin ötesinde, diğer kurumlara da hizmet sunma potansiyelini ve bu alandaki otoritesini ortaya çıkarmıştır.

Bu dönemde ÜSYM'nin ölçme ve değerlendirme alanındaki uzmanlığı, diğer kamu kurumlarının da dikkatini çekmiştir. Genelkurmay Başkanlığının askerî ortaöğretim kurumları ve harp okullarına öğrenci seçimi için yardım talebi ile diğer bazı kamu kuruluşlarının personel seçimi, liyakat belirleme ve ölçme alanında eğitim gibi konulardaki hizmet talepleri, kurumun potansiyel hizmet alanının genişlediğinin ilk işaretiydi (ÜSYM, 1977, s. 16). Yine yükseköğretimdeki verimliliği artırmak amacıyla, ön lisans programları arasındaki yatay geçişlere merkezî olarak yardımcı olma hizmeti tasarlanmıştır. Bu hizmetle, bir yandan ileri sınıflardaki kontenjan açıklarının doldurulması, diğer yandan öğrencilerin yeniden sınava girerek zaman ve kaynak kaybetmesinin önlenmesi hedeflenmiştir (ÜSYM, 1977, s. 50).

Görsel 200

Bu yenilikçi adımlar, ÜSYM'nin rolünü yükseköğretime öğrenci seçen bir kurum olmaktan çıkarıp, Türkiye'nin eğitim ve kamu personel sisteminde ölçme, değerlendirme ve stratejik planlama alanlarında referans alınan merkezî bir uzmanlık kuruluşuna dönüştürmüş ve bu rolünü ilerleyen yıllar için pekiştirmiştir.

T.C. ÖLÇME, SEÇME

Fotoğraf: Tuncay Bölükbaşı

ÖSYM ve Kurumsal Değişimi:
1981'DEN GÜNÜMÜZE

4. Bölüm

ÖSYM ve Kurumsal Değişimi: 1981'den Günümüze

Merkezî sınavlar tarihinde yükseköğretimi düzenleyen genel kanunların tayin edici bir etkisi olmuştur. 1946 yılında çıkan 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ile Üniversitelerarası Kurul teşkil edilmiş ve üniversiteye öğrenci kabul ölçütlerinin tespitinde Milli Eğitim Bakanı'nın nihai onay koşulu getirilmiştir. Sonrasında bu yetki önce üniversitelere daha sonra ise ÜAK'a bırakılmış ve 1960'tan sonra merkezî bir seçme sınavının tesisinde bu yeni yetki mekanizması tayin edici rol üstlenmiştir. 1973 yılında çıkan 1750 sayılı yeni Üniversiteler Kanunu ile birlikte ÜAK yetkileri kısmen artmış, böylece kendi bünyesinde merkezî sınavları düzenleyecek bir sınav merkezi kurulması imkânı oluşmuş ve Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi 1974 yılında kurulmuştur. 1981 yılında ise yükseköğretim kurumlarını köklü şekilde yeniden düzenleyen yeni bir kanun çıkmıştır. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu merkezî sınavların tarihini ve işleyişini de köklü biçimde etkileyecek bir içerikle 6 Kasım 1981 yılında yürürlüğe girmiştir.

YÜKSEKÖĞRETİM KANUNU

Kanun Numarası : 2547
Kabul Tarihi : 4/11/1981
Yayımlandığı Resmî Gazete : Tarih : 6/11/1981 Sayı
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 21

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU

BİRİNCİ BÖLÜM
Kanunun Amacı, Kapsamı ve Tanımlar

Amaç:
Madde 1 – Bu kanunun amacı; yükseköğretimle ilgili amaç ve ilkeleri belirlemek ve bütün yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim - öğretim, araştırma, yayın, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esasları bir bütünlük içinde düzenlemektir.

Kapsam:
Madde 2 – Bu kanun; yükseköğretim üst kuruluşlarını, bütün yükseköğretim kurumlarını, bağlı birimlerini ve bunlarla ilgili faaliyet ve esasları kapsar.

Görsel 201

Kısaca YÖK Kanunu olarak bilinen 2547 sayılı kanun, yükseköğretime dair planlama, düzenleme ve eş güdüm işlevlerini merkezî bir seçilmiş heyete (YÖK) bağlama ilkesiyle çıkarılmıştır. Kanunla birlikte ÜAK'ın yetkileri de değişmiş ve belirli alanlarda (doçentlik işlemleri, doktora denklik işlemleri, üst kurullara üye seçim işlemleri vb.) tanımlanan yetkiler içinde kurul yeniden tasarlanmıştır. 1961 yılından 1981 yılına kadar merkezî sınavların sahibi olarak ÜAK artık bu yetkisini YÖK'e devretmiş ve merkezî sınav işlemlerinde yetkili kuruluş YÖK olmuştur.

Bu ilkenin doğal bir sonucu olarak, öğrenci seçme sistemini yürüten kurumun yasal statüsü, adı ve örgütsel yapısı da temelden değişmiştir. ÜAK'a bağlıyken 1964-1974 yılları arasında Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanlığı, 1974-1981 arasında ise Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi olarak faaliyet gösteren kurum, 6 Kasım 1981 sonrası dönemde Yükseköğretim Kuruluna (YÖK) bağlı, genişletilmiş görev ve sorumluluklara sahip, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi adıyla yeni bir kuruma dönüşmüştür. Bu dönüşüm sonrasında kurum, ülke çapında merkezî sınavlar tasarlayan ve uygulayan büyük bir sınav örgütüne dönüşmüş ve Türk eğitim sisteminde tartışmasız en belirleyici kurum hâline gelmiştir.

ÜSYM'den ÖSYM'ye: Yeni Yasa, Yeni Statü (1981-1983)

1981'den günümüze değin yükseköğretimin gelişimini etkileyen belirleyici yasal düzenleme tüm yükseköğretim kurumlarının işleyişini tek bir çatı kurum altında toplayan ve bunların planlama, eşgüdüm ve denetiminden sorumlu olan Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) kurulmasıdır. Kanunla birlikte ÜAK'a karşı sorumlu olan ÜSYM artık esasları YÖK tarafından belirlenecek şekilde faaliyet gösteren bir yapı olarak yeniden tasarlanmıştır. Bu değişiklik, kurumun idari ve mali işleyişini YÖK'ün denetimine bağlamıştır. Merkez, üniversitelerarası karar dinamiğinin şekillendirdiği bir ortak hizmet birimi olmaktan çıkıp, ulusal eğitim politikalarını uygulayan merkezî bir organ hâline gelmiştir (Toker ve Günalp, 1982).

Türkiye'nin eğitim ve kamu personeli seçme sisteminin merkezinde yer alan Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM), kurulduğu günden bu yana ülkenin sosyal ve idari yapısındaki değişimlere paralel olarak önemli yapısal dönüşümler geçirmiştir. Milyonlarca adayın hayatını doğrudan etkileyen sınavların organizasyonu, değerlendirilmesi ve yerleştirme süreçlerinden sorumlu olan bu Kurumun teşkilat yapısı, artan görev kapsamı ve değişen yönetim sistemleri doğrultusunda periyodik olarak yeniden düzenlenmiştir. ÖSYM'nin idari teşkilat yapısı 1981, 1982, 1983, 2011 ve 2018 yıllarında çıkarılan temel mevzuatlar çerçevesinde birtakım değişimler geçirmiştir.

ÖSYM'nin teşkilat yapısı 1981-1983 döneminde yeniden belirlenirken temel görevleri de yeni bir mantık içinde tanımlanmıştır. YÖK'ün belirlediği esaslar

Görsel 202: YÖK'ün kuruluşundan sonraki ilk Toplantısı. (Selahattin Yılmaz - Anadolu Ajansı - 23.12.1981)

çerçevesinde sınavları hazırlamak, uygulamak, değerlendirmek ve adayları yükseköğretim kurumlarına yerleştirmek ÖSYM'nin yeni görev tanımı olmuştur. Kurum, YÖK'e bağlı genel bir çerçeve ile yeniden tanımlanmış ve faaliyetlerinin finansmanı için adaylardan alınan ücretlerle bir fon oluşturulması öngörülmüştür (2547 Sayılı Kanun, madde 10, 1981). Teşkilat yapısının detayları ve görev dağılımı ise 6 Ocak 1982 tarihli yönetmelik ile somutlaşmıştır (17566 sayılı Resmî Gazete, 1982). Bu yönetmelikle birlikte ÖSYM'nin görev tanımı tekrar yapılmıştır. Buna göre yeni görev tanımı (17566 sayılı Resmî Gazete, 1982, 3.madde);

"Yükseköğretim kurumlarına girecek öğrencilerin sınav sistemini belirlemek, sınavları hazırlamak, uygulamak, seçme ve yerleştirme işlemlerini yürütmek ve sistemi geliştirme amacına yönelik araştırmalar yapmak ve kendisine Yükseköğretim Kurulunca verilecek diğer işleri yürütmekle görevlidir." şeklindedir.

Söz konusu Yönetmelik ile Kurumun idari organları ve hiyerarşik yapısı da yeniden tanzim ve tavsif edilmiştir. Buna göre kurum temelde Başkanlık, Yürütme Kurulu, Danışma Kurulu ve Uzmanlık Birimleri ve Bürolardan oluşacak şekilde tanımlanmıştır.

- Başkan: Kurumun en üst amiri olarak, YÖK Başkanı tarafından üç yıllık süreyle atanan Başkan; Yürütme ve Danışma Kurullarına başkanlık etmek, merkezin idari ve teknik işleyişini sağlamak, personeli atamak veya görevlendirmek ve bütçeyi hazırlayarak YÖK'ün onayına sunmak gibi geniş yetkilerle donatılmıştır (17566 sayılı kanun, 1982, 3 ve 4. madde).
- Yürütme Kurulu: Başkanın önerdiği altı aday arasından YÖK Başkanınca üç yıllığına seçilen üç üyeden oluşmaktadır. Bu kurul, YÖK tarafından belirlenen esasların uygulanmasında Başkana yardımcı olmak ve idari konularda karar almakla görevliydi (17566 sayılı kanun, 1982, 5.madde).
- Danışma Kurulu: Üniversiteler ve Millî Eğitim Bakanlığı temsilcilerinden oluşan bu kurul, Başkanın sunduğu teknik ve uygulamaya yönelik konuları tartışarak tavsiyelerde bulunma misyonunu

Görsel 203: Sınav Sonuçlarının açıklanması sırasında ÖSYM'nin Kavaklıdere'deki Binası Önünde İzdiham. 20 Mayıs 1982. (Anadolu Ajansı)

üstlenmişti (17566 sayılı kanun, 1982, 6. madde). Bu yapı, akademik katılımı kurumsallaştırmayı hedeflemiştir.

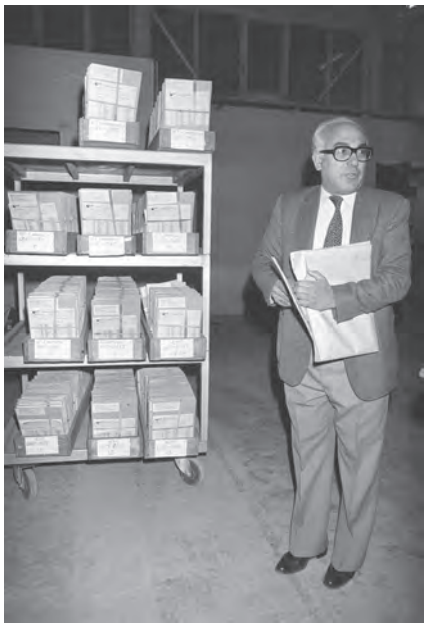
- Uzmanlık Birimleri ve Bürolar: Yönetmelik, test hazırlama, ölçme-değerlendirme, bilgi işlem ve sınav hizmetleri, organizasyon ve koordinasyonla ilgili uzmanlık birimleri ile genel idari hizmetleri yürütmek üzere bürolar bulunur (17566 sayılı kanun, 1982, 7. madde).

Görsel 204: Üniversiteye Giriş Sınav belgeleri dağıtılmaya başlandı. 17.05.1974 (Anadolu Ajansı)

Kurumsal yapının genişlemesi, 21 Kasım 1983 tarihli yönetmelik değişikliği ile devam etmiştir (18228 kanun, 1983). Bu düzenleme, 1982'de genel hatlarıyla çizilen hizmet birimlerini somut müdürlüklere dönüştürerek ÖSYM'nin idari altyapısını güçlendirmiştir. Bu kapsamda kurulan başlıca birimler ve görevleri şunlardır:

- Genel Sekreterlik: İdari teşkilatın başı olarak, kurumun tüm idari işlerinin mevzuata uygun yürütülmesinden sorumlu tutulmuştur (18228 kanun, 1983, 16.madde).
- Bilgi İşlem Müdürlüğü: Sınav değerlendirme, sıralama ve yerleştirme işlemlerinin tasarlanması ve uygulanması gibi teknik görevleri üstlenmiştir (18228 kanun, 1983, 17.madde).
- Araştırma Geliştirme Değerlendirme Müdürlüğü: Öğrenci seçme ve yerleştirme kararlarına etkili olacak projeleri hazırlamak uygulamak ve değerlendirmek görevleri arasındadır. Ayrıca sınavlarda kullanılacak test ve ölçme araçlarını hazırlamak, geçerlik ve güvenirliklerini artırmaya yönelik çalışmalar yapmakla görevlendirilmiştir (18228 kanun, 1983, 18. madde).
- Sınav Hizmetleri Müdürlüğü: Aday başvuru işlemleri, sınav organizasyonu ve uygulama hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu kılınmıştır. Belgelerin arşivlenmesi ve adaylar arasındaki yazışmaları yürütmek görevleri arasındadır. (18228 kanun, 1983, 19. madde).

Görsel 205: (ÜSYM) soru kitapçıklarının basımına başlandı. ÜSYM Başkanı Prof. Dr. Altan Günalp, basım merkezinde incelemelerde bulundu. 29.03.1982 (Mehmet Ünlü - Anadolu Ajansı)

Görsel 206: Üzerleri aranarak sınava alınan öğrenciler. 24.06.1975 (Necdet Onur Arşivi - Anadolu Ajansı)

- Diğer Müdürlükler: Bu dönemde ayrıca Hukuk Müşavirliği, Planlama ve Mali İşler, Kütüphane ve Dokümantasyon, Destek Hizmetler ve Fon Saymanlığı gibi idari, hukuki ve mali süreçleri yönetecek uzman birimler faaliyete geçmiştir (18228 kanun, 1983,19-24. maddeleri).

YÖK Kanunu'nun ÖSYM açısından getirdiği en büyük değişiklik yükseköğretim kurumlarını üniversite çatısı altında toplayan yeni yapısıydı. 1981 öncesinde Türkiye'de üniversitelerin yanı sıra, farklı yasal statülere sahip akademiler ve enstitüler (Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademileri- DMMA, İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri- İTİA, Yüksek İslam Enstitüleri, Eğitim Enstitüleri, öğretmen okulları) bulunmaktaydı. Bu durum, ÖSYM'nin birbirinden bağımsız ilkelerle çalışan farklı türde kurumlara tek bir sınavı referans alarak aday yerleştirme işlemi yapmasını gerektiriyordu. Örneğin 1981 yılı kılavuzunda "ANKARA DMMA" (kod 5274) ve "BURSA İTİA" (kod 6044) gibi kurumlar, kendi fakülte ve bölümleriyle ayrı birer yerleştirme hedefi olarak listelenmekteydi (1981, ÜSYM Kılavuzu). Yeni kanunla birlikte bu dağınık yapı ortadan kaldırılmış; akademiler, eğitim enstitüleri ve diğer yükseköğretim kurumları mevcut veya yeni kurulan üniversitelerin bünyesine fakülte veya yüksekokul olarak bağlanmıştır. Bu bütünleşme, ÖSYM'nin işleyişini doğrudan etkilemiştir. Kurum, artık farklı statülerdeki yüzlerce kuruma değil, "üniversite" çatısı altında toplanmış, daha standart ve bütünleşik bir yapıya sahip olan yükseköğretim programlarına aday yerleştirme yapmaya başlamıştır. Bu durum, kontenjan planlaması, program kodlaması ve yerleştirme algoritmalarının yönetimini daha merkezî ve sistematik bir hâle getirmiştir (Toker ve Günalp, 1982, s. 2-8).

Yeni sisteme geçişle birlikte iki aşamalı sınavın da yeni bir anlam kazandığını belirten Toker ve Günalp bu çerçevede iki aşamalı sınav ve orta öğretim başarı puanının puan hesaplamaya katılmasının

Görsel 207: Prof. Dr. Altan Günalp'in ÖSYM Başkanı personel kartı. Not: ÖSYM: Sayın Altan Günalp'in Anısına, 1978, s. 67

yeni dönemle bağlantılı sonuçlarına değinmiştir. İki aşamalı sınavın, soru sayısının artması nedeniyle ölçüm hatalarını azaltarak güvenirliği artırdığını, yerleştirme işlemlerinde daha isabetli bir puan elde edilmesini sağladığını, adayların potansiyelini daha iyi açığa çıkardığını, adaylar için daha gerçekçi tercihler için bilinçli bir zemin hazırladığını ve tek sınavın yarattığı stresi ortadan kaldırdığını iddia etmişlerdir. Benzer şekilde orta öğretim başarı puanının kısmi olarak puanlara dâhil edilmesinin de öğrencileri daha fazla motive ettiğini, okullar arası eşitsizliğin kısmen azaltılmasına katkı sağladığını ve yeni mezunlara daha fazla öncelik yarattığını öne sürmüşlerdir (Toker ve Günalp, 1982, s. 9-14).

Bu bütünleşme, ÖSYM'nin işleyişini doğrudan etkilemiştir. Kurum, artık farklı statülerdeki yüzlerce kuruma değil, "üniversite" çatısı altında toplanmış, daha standart ve bütünleşik bir yapıya sahip olan yükseköğretim programlarına aday yerleştirme yapmaya başlamıştır. Bu durum, kontenjan planlaması, program kodlaması ve yerleştirme algoritmalarının yönetimini daha merkezî ve sistematik bir hâle getirmiştir.

Dönemin YÖK Başkanı İhsan Doğramacı da yeni kanunu ve getirdiği yenilikleri şu şekilde betimlemiştir. Ona göre, 20 Temmuz 1982 tarihinde yükseköğretim kurumları 1981 reformu çerçevesinde yeniden teşkilatlanmıştır. Üniversitelerin dışında kalmış olan akademiler ile çeşitli bakanlıkların bünyesindeki yükseköğretim kurumlarından bir kısmı mevcut üniversitelere bağlanmıştır.

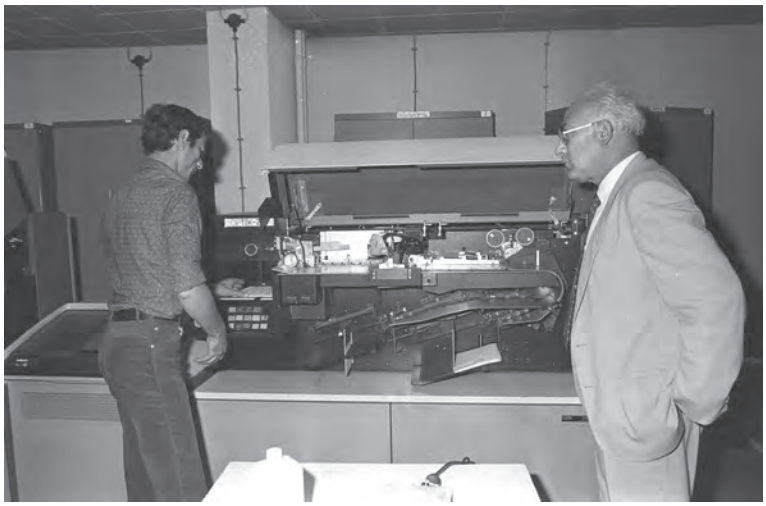

Görsel 208: YÖK Başkanı İhsan Doğramacı (solda) basın toplantısında. 20.10.1983. (Selfet Güner - Anadolu Ajansı)

Bu düzenleme ile Türk eğitim sistemi içindeki üniversite-akademi ikiliği ortadan kaldırılmış, bakanlıklara bağlı yüksekokullar üniversitelerin çatısı altında toplanmıştır. Ona göre böylece yükseköğretim kurumları arasındaki eşgüdüm eksiklikleri ve gereksiz sürtüşmeler vb. önlenmiştir. Yeni teşkilatlanma sırasında daha çok bir mesleğe yönelik personel yetiştirme ve beceri kazandırma yanında yüksek lisans ve doktora programları da düzenlenmek üzere çeşitli enstitüler kurulmuştur. Doğramacı'ya göre yükseköğretimin bir yönetsel çatı altında toplanmış olması yükseköğretim faaliyetlerinin toplumun ihtiyaçlarına ve kalkınma planlarının hedeflerine uygun olarak yürütülmesini

Görsel 209

Görsel 210: ÜSYM Başkanı Altan Günalp matbaa denetiminde. (6 Temmuz 1981, Anadolu Ajansı)

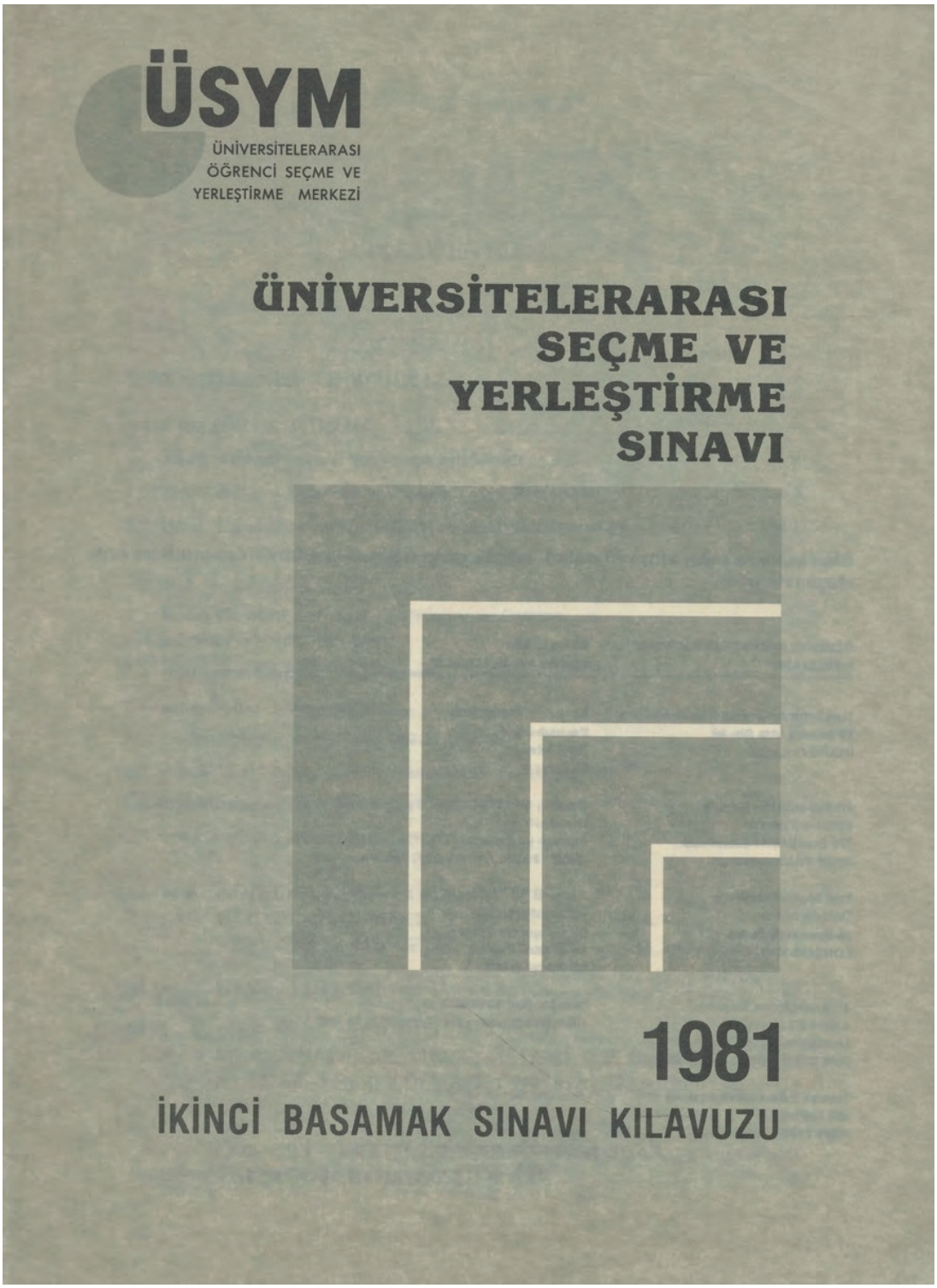
kolaylaştırmıştır.. Dönemin tartışmalı kurumlarından olan YÖK'ün Türk yükseköğretimini daha sağlam bir yapıya ve daha verimli bir işleve kavuşturduğunu öne sürmektedir. Yükseköğretimin yeniden teşkilatlanması ile 1982 sonrasında, üniversitelerde öğrenci sayılarında %52, fakültelerde %14, yüksekokullarda %35, enstitüler ise %5400'lük bir artış yaşanmıştır (Doğramacı, 1988, 18).

Görsel 211: ÜSYM Başkanı Altan Günalp ÜSS İkinci Basamak sınavında bir okul denetiminde. 29 Haziran 1981. (Anadolu Ajansı)

Bu dönemde gündeme gelen bir diğer yeni düzenleme üniversiteye giriş sınavına giriş haklarına getirilen çeşitli kısıtlamalardı. Yükseköğretim programlarına olan yoğun talep ve her yıl sınava giren aday sayısındaki artış, sistem üzerinde büyük bir baskı kaynağıydı. Bu yığılmayı azaltmak ve yeni mezunların şansını artırmak amacıyla, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu çerçevesinde 1982-1983 akademik yılından itibaren bir adayın sınava girme hakkına sınırlama getirildi. Yeni düzenlemeye göre, bir aday altı yıllık bir süre içinde sınava en fazla üç kez girebilecekti. Bu kısıtlamanın, sınavı bir kariyer hâline getiren ve her yıl şansını deneyerek aday havuzunu genişleten eski mezunların sayısını azaltması, böylece yeni mezunların oransal olarak yerleşme olasılığını artırması hedeflenmiştir (Toker ve Günalp, 1982, s. 4).

1981-1985 dönemi, Türkiye'nin yükseköğretime geçiş sisteminde, post-1980 sonrası döneminin merkezîyetçi ve standartlaştırıcı idari felsefesini yansıtan köklü bir yeniden yapılanmaya sahne olmuştur. Bu yıllarda hayata geçirilen reformlar, yalnızca teknik düzenlemeler olmanın ötesinde, yükseköğretime olan yoğun talebi yönetmek, yerleştirme süreçlerinin geçerliğini ve güvenirliğini artırmak ve erişimde standart bir liyakat ölçütü tesis etmek gibi stratejik politika hedeflerinin araçları olarak tasarlanmıştır. İki aşamalı sınav sistemine geçiş, ortaöğretim başarısının değerlendirmeye dâhil edilmesi, sınava giriş hakkına sınırlama getirilmesi ve yabancı uyruklu öğrenciler için merkezî bir sınavın ihdas edilmesi gibi temel değişiklikler, öğrenci seçme ve yerleştirme sürecini, dönemin eğitim politikalarıyla

ÜSYM
ÜNİVERSİTELERARASI
ÖĞRENCİ SEÇME VE
YERLEŞTİRME MERKEZİ
ÜNİVERSİTELERARASI
SEÇME VE
YERLEŞTİRME
SINAVI
1981
İKİNCİ BASAMAK SINAVI KILAVUZU

Görsel 212

uyumlu, daha kontrollü, çok katmanlı ve merkezî bir yapıya dönüştürmüştür.

Orta öğretimdeki başarı puanı her 2 basamakta da ÜSYS puanına eklenecek

ÜSYS puanları yeni bir yöntemle saptanacak

Faruk BİLDİRİCİ

ANKARA — Yüksek Öğretim Yasası (YÖK) ile yürürlüğe giren, orta öğretimdeki başarıya belli bir puanın dönüştürülerek üniversite giriş sınavlarında alınan puanlara eklenmesinin yöntemi belirlendi. Orta öğretimdeki başarı puanının, sınav puanına eklenmesi yönteminin her 2 sınav basamağında bir ayrı ayrı uygulanacak. Ortaöğretim kurumları, öğrencilerin yıllık genel başarı ortalamalarını, mart ayının ilk haftasında öğrencilerin gö rebilecekleri şekilde bir hafta süreyle liste halinde açacaklar. ÖSYM tarafından açıklanan yönteme göre, «Ortaöğretim Başarı Puanı» şöyle hesaplanacak: «Son sınıfta bulunan öğrencilerin başarı puanlarının hesaplanmasında, son sınıftaki ortalamaları ile son sınıf ile yani yıl mat arta kalması gözönünde tutulacak. Bekleyenli durumda bulunan öğrencilerin başarı puanı, son sınıf ve ondan önceki iki sınıfa ait yıllık genel başarı ortalamalarından, mezun durumdaki adayların puanları ile diploma notları gözönünde tu tularak elde edilecek.

Son sınıfta okumakta ve beklemeli durumda olan öğrencilerin başarı ortalamaları, ayrı ayrı kendi okulları içinde ve yıllara göre standart puan ortalamalarına çevrilecek. Bu suretle sınavdaki puanlarını ortalaması o adayın «Ortaöğretim başarı puanı» olacak.

Mezun durumdaki adayın or taöğretim başarı puanının he saplanmasında, okullardaki son sınıftan bir önceki sınıfın yıllık genel başarı ortalamaları dağılımına emsal alınacak.

Görsel 213: Cumhuriyet, 12.11.1981

Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı (YÖS) olarak adlandırılan bu yeni sınav, yurt içinde ve yurt dışında belirlenen sınav merkezlerinde uygulanmaya başlanmıştır.

Sınavın yapısı şu iki testten oluşmaktaydı:

1. Temel Öğrenme Becerileri Testi: Adayların temel soyut düşünme yeteneklerini ölçen ve dil bilgisi gereksinimi en aza indirilmiş olan bu test, yerleştirme işlemlerinde esas alınan puanı belirliyordu.
2. Türkçe Testi: Adayların Türkçe dil yeterliliklerini ölçmeyi amaçlıyordu.

Yerleştirme işlemleri Temel Öğrenme Becerileri Testi sonucuna göre yapılırken Türkçe testi sonucu yetersiz bulunan adaylara, kayıt yaptırdıkları yükseköğretim kurumunda öğrenimlerine başlamadan önce bir yıl süreyle Türkçe öğrenme imkânı tanınıyordu (Toker ve Günalp, 1982, s. 13).

Bu dönemde hayata geçirilen yapısal değişiklikler, öğrenci seçme ve yerleştirme sistemini daha objektif, kapsamlı ve çok faktörlü bir değerlendirme mekanizmasına dönüştürmüş; bu süreçte sınavı uygulayan kurumun rolü ve yapısı da kaçınılmaz bir dönüşüme uğramıştır.

Görsel 214: ÖSYM Başkanı Altan Günalp – İki basamaklı Sınav Sonucu Basın Toplantısı. 1 Ağustos 1982 (Anadolu Ajansı)

Reform Arayışları ve Tartışmalar (1987, 1990 ve 1999)

Türkiye'de yükseköğretime geçiş sisteminin temelini, on yıllardır süregelen yüksek talep ve buna karşılık sınırlı kalan program kontenjanları arasındaki dengesizlik oluşturmaktadır. Bu açık 1980'li yıllar boyunca dramatik bir hızla artmaya devam etti. Artan başvuru sayıları başvuran adayları olabilecek en iyi ölçümle seçmek ve nesnel ölçütlerle değerlendirmek için kurumu sürekli bir arayış içinde tuttu. Sistemin değişmez ilkesi, 1990 tarihli bir raporda da belirtildiği üzere, öğrenme gücü daha yüksek olan adayları, en çok istedikleri yükseköğretim programlarına kapasiteler dâhilinde yerleştirmekti. Bu ilke kurumun elli yılı aşkın tarihinde temel bir bakış açısı olarak kurumsallaşmıştır (Toker, 1990, s. 2). Yine de sistem içinde yapılabilecek iyileştirmeler için tartışmalar hiç bitmemiştir. 1987 yılında uygulamaya konan bazı reformlar ile 1990 yılında sunulan diğer bir reform çerçevesi kurumun doğrultusunu anlamak için önemlidir.

1987 sınav döneminden itibaren Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (ÖSYS) sisteminde uygulamaya konan iki temel değişiklik, sınav sisteminin o yıllardaki işleyişini anlamak için anlamlıdır. Bu düzenlemeler, sınavın iki basamağının birbirinden ayrıştırılarak işlevlerinin yeniden tanımlanması ve ikinci basamağın, adayları akademik alanlara daha isabetli yönlendirecek şekilde özelleştirilmesi olarak özetlenebilir.

Görsel 215: ÜSYM) sonuçlarının adaylara bildirilmesi sırasında ÖSYM'nin Kavaklıdere'deki binası önünde toplanan adaylar izdihama yol açtı. 20.05.1982 (Yavuz Yüksel - Anadolu)

1987 reformuyla birlikte Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) ve Öğrenci Yerleştirme Sınavı (ÖYS) iki ayrı sınav hâline getirilmiştir. Bu değişiklikle birlikte ÖSS, sadece ÖYS'ye geçiş için bir ön eleme aracı olmaktan çıkarılmış; aynı zamanda iki yıllık meslek yüksekokulları, teknik ve mesleki eğitim programları, açık öğretim programları ve bazı özel yetenek programları gibi belirli yükseköğretim programlarına doğrudan yerleştirme amacıyla da kullanılmaya başlanmıştır. Bu yeni yapı çerçevesinde adaylara, başvuru aşamasında şu seçenekler sunulmuştur:

- "Yalnız ÖSS'ye girmek istiyorum"
- "ÖSS'yi kazanırsam ÖYS'ye girmek istiyorum"

Dönem için ÖSS'yi geçme barajı 105.000 puan olarak belirlenmiş, bu puanı alan veya geçen adaylar birinci basamağı kazanmış sayılmıştır. Sisteme getirilen önemli bir esneklik ise ÖSS'yi kazanan bir adayın, bu hakkını takip eden iki sınav döneminde de kullanarak tekrar ÖSS'ye girmeksizin doğrudan ÖYS'ye katılabilmesidir.

Görsel 216: ÖYS Sonuçları, 10 Ağustos 1992

İkinci basamak sınavı olan ÖYS'nin yeniden yapılandırılmasının ardındaki temel amaç ise, yükseköğretim programlarına yerleştirmelerdeki isabet oranını artırmaktı. Bu hedef doğrultusunda, adayların belirli akademik alanlardaki başarı potansiyellerini daha iyi ölçmek üzere sınav içeriği özelleştirilmiştir. Bu kapsamda üç ana akademik grup ve bu gruplara bağlı altı farklı puan türü oluşturulmuştur:

- Fen ve Mühendislik Bilimleri: Fen Bilimleri (F), Mühendislik Bilimleri (M)
- İktisadi ve Sosyal Bilimler: İktisadi Bilimler (TM), Sosyal Bilimler (S)
- Beşerî Bilimler: Dil ve Tarih (TS), Modern Diller (D)

Bu yapılandırma, akademik yetkinliğin tek boyutlu bir kavram olmadığı gerçeğinden hareketle, genel bir başarı ölçütü yerine, adayların belirli alanlardaki potansiyelini daha isabetli öngörmeyi hedefleyen ve sınavın yordama geçerliğini artırmayı amaçlayan nüanslı bir yaklaşıma geçişi amaçlamaktaydı. 1987 yılı ÖSS puanı, adayın sınavdaki sözel ve sayısal standart puanları toplamına, Ortaöğretim Başarı Puanı'nın (OBP) belirli bir katsayı ile çarpılarak eklenmesiyle hesaplanmıştır. Tercih sisteminde de önemli bir düzenleme yapılmıştır. Adaylar toplamda en fazla 24 tercih yapabilirken, bu tercihlerden sadece ÖSS puanıyla veya sadece ÖYS puanıyla öğrenci alan programlara ayrılanların sayısı 18'i geçemiyordu. Bu kural, yalnızca bir teşvik mekanizması olmanın ötesinde, aday beklentilerini yönetmeyi ve başvuruları daha geniş bir program yelpazesine dağıtmayı hedefleyen stratejik bir politika aracıydı. Böylece, yalnızca ÖYS ile öğrenci alan popüler programlardaki yığılmanın önüne geçilmesi ve ÖSS puanıyla öğrenci alan iki yıllık meslek yüksekokulları gibi programlar için daha geniş ve istikrarlı bir başvuru havuzu oluşturulması amaçlanmıştır. 1987'deki bu yapısal düzenlemelerin ardından, sistemin işleyişine dair tartışmalar devam etmiş ve birkaç yıl sonra çok daha köklü bir değişim önerisi gündeme gelmiştir.

1990 yılında dönemin ÖSYM Başkanı Dr. Fethi Toker tarafından sunulan yeni reform önerileri, mevcut sistemin tek bir sınav yılına odaklanan yapısını eleştirerek daha

bütüncül bir yaklaşım sunma amacındaydı. Temel hedef, sınav sürecini lise yıllarına yayarak anlık başarıya dayalı değerlendirme modelinden uzaklaşmaktı.

Önerilen reformun ardındaki temel gerekçeler, mevcut sistemin doğasına yönelik köklü bir eleştiriye dayanıyordu. Tek bir yıla sıkıştırılmış sınav modelinin yerine, esnek ve pedagojik temelleri sağlam bir yapı arayışı ön plandaydı. Bu değişim ihtiyacını doğuran temel felsefe, çok boyutlu bir değerlendirme anlayışına dayanıyordu. İlk olarak, adaylar hakkında verilecek kararların doğruluğunu artırmak üzere tek bir sınav anı yerine, farklı zamanlarda yapılan birden fazla ölçümün kullanılmasının daha güvenilir sonuçlar vereceği ilkesine dayanılıyordu. Bu yaklaşım, öğrencilerin dönemsel başarı dalgalanmalarından olumsuz etkilenmesini önleyerek, beklenmedik bir başarısızlığı telafi etme fırsatı sunuyordu. Aynı zamanda, sınav kaygısının en büyük nedenlerinden biri olan "her şeyin tek bir sınava bağlı olması" algısını kırmayı ve adayların daha az kaygı ile gerçek potansiyellerini sergilemelerini sağlamayı hedefliyordu.

Pedagojik açıdan, yönlendirmenin ortaöğretimin son yılına bırakılması yerine ilk yıllarda başlaması gerektiği vurgusu yapılıyordu. Lise başlangıcında yapılacak merkezî ölçmelerin, öğrencilerin başarılı olabilecekleri alanları erken tespit etmelerine ve hazırlıklarını bu doğrultuda şekillendirmelerine olanak tanıyacağı varsayılıyordu. Ayrıca, lise müfredatında yaygın olmayan çoktan seçmeli test yöntemine adayların lise süreci boyunca aşinalık kazanması da bir diğer gerekçe olarak sunulmaktaydı. Son olarak, mevcut ÖSS puanının tek bir genel yetenek ölçütü olarak kullanılmasının

Görsel 217: ÖSYM Başkanı Fethi Toker (Ortada), ÖYS Sonuçlarını Bir Basın Toplantısı ile Açıkladı. 01.08.1990 (Hasan Aydın - Anadolu Ajansı)

yetersizliği vurgulanıyordu. Örneğin, anaokulu öğretmenliği, sekreterlik, turizm ve otelcilik gibi programlara yerleştirmede sözel puanların; elektrik, makina, inşaat gibi teknik programlara yerleştirmede ise sayısal puanların kullanılmasının daha isabetli olacağı savunulmuştur. Bu bütüncül eleştiri, 1990 reform önerilerinin temelini oluşturmuştur.

Önerilen yeni model, sınav sürecini ortaöğretim dönemine yayan, çok aşamalı ve yıllara sâri dört aşamalı bir yapı sunuyordu:

1. ÖSS 1: Ortaöğretimin 1. sınıfında,
2. ÖSS 2: Ortaöğretimin 2. sınıfında,
3. ÖSS 3: Ortaöğretimin 3. sınıfında yapılacak üç ayrı sınav.
4. ÖYS: Yükseköğretime girilecek son yılda tüm adayların girmesi zorunlu olan yerleştirme sınavı.

Bu sistem, adaylara önemli bir esneklik sağlamak amacındaydı. Aday öğrenciler istedikleri yıl sınava girebilecek, ÖSS 1 veya ÖSS 2'ye katılmayanlar haklarını kaybetmeden ÖSS 3'e girebilecek ve daha yüksek puan almak isteyenler sınavları tekrarlama imkânına sahip olacaktı.

Hayata geçmeyen 1990 önerisi, puan türlerini de yeniden yapılandırarak daha detaylı bir sistem öngörüyordu. Önerilen sekiz yeni ÖYS puan türü şunlardı:

- ÖYS SÖZ (Sözel Ağırlıklı)
- ÖYS SAY (Sayısal Ağırlıklı)
- ÖYS FEN (Fen Bilimleri Ağırlıklı)
- ÖYS MAT (Matematik Ağırlıklı)
- ÖYS TM (Türkçe-Matematik Ağırlıklı)
- ÖYS SOS (Sosyal Bilimler Ağırlıklı)
- ÖYS TS (Türkçe-Sosyal Bilimler Ağırlıklı)
- ÖYS DİL (Yabancı Dil Ağırlıklı)

Yeni puanlama mantığına göre nihai ÖYS puanları; adayın girmiş olduğu ÖSS 1, ÖSS 2 ve ÖSS 3 sınavlarından kendi lehine olan en yüksek puanın, ÖYS'deki ilgili test puanlarının ve ortaöğretim başarı puanının ağırlıklı toplamıyla hesaplanacaktı. Ancak 1990 yılındaki bu öneri hayata geçirilmedi ve sadece bir beyan olarak kaldı.

1987'de hayata geçen politikalar ile 1990'da kâğıt üzerinde kalan reform teklifi kurumun 1980'li yıllar boyunca sınavdan kaynaklı gündeminde ne ölçüde merkezî bir ağırlık teşkil ettiğini de gösterir. Bu yıllarda ÖSYM çok farklı alanlarda merkezî test sınavları yapan bir kuruma dönüşürken üniversiteye giriş sınavları kurumun amiral gemisi niteliğindeki sınav etkinliği ve esas işi olmaya devam etti. Burada bu girişimin hatırlatılmasının nedeni kurumun 1980'li yıllar boyunca, uygulamakta olduğu sistem üzerine derinlemesine araştırmalar yapmış ve olabilecek seçenekler içinde en kabul edilebilir sistemi kurmak üzere fikirler geliştirmiş olmasıdır. Sonraki yıllar boyunca sistem üzerinde artan talep baskısı ve muhtemel seçeneklerin ortaya çıkarabileceği karmaşa varsayımı nedeniyle mevcut sistem devam ettirildi. Özellikle 1990'lı yılların sonuna doğru YÖK bünyesinde başlayan ve sonrasında uygulamaya konulan farklı lise türlerine farklı katsayılar uygulama gibi tartışmalı politikalar nedeniyle sınav sistemi ulusal gündemde kalmaya devam etti. Bu politika sonradan değiştirilse de etkileri itibarıyla kurumu kamuoyunda en fazla meşgul eden uygulamalardan oldu.

ÖSYM tarihinin en tartışmalı politikalarından biri 1999 yılında uygulamaya koyduğu Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı (AOBP) kararıdır. 1964 yılından itibaren yapılan merkezî sınavların genel kabulü adayların bireysel başarılarının temel alındığı, müfredatın ölçümüne dayalı bir nesnel testle yarışmacı bir sınav mantığına dayanıyordu. 1970'lerin sonuna doğru başlayan ve yukarıda bahsedilen iki aşamalı sınav uygulaması da sınavların geçerlik ve güvenirliğini artırmak üzere yine bireysel başarıyı temel alan bir anlayışa dayanıyordu. Ortaöğretim Başarı Puanlarını sınava dâhil ederek adayların lise hayatındaki akademik başarılarını sürece dâhil eden Günalp dönemi politikası sınavlarda adayların puan performanslarını çoğullaştırarak sadece sınava dayalı ölçümün mahzurlarını belirli bir ölçüde azaltmıştı. Yine Toker'in yukarıda özetlenen 1990 reform taslağı da sınavı yıllara yayarak adaylar üzerindeki stresi azaltacak bir anlayışa dayanıyordu. Ancak 1998'de tartışmaları başlayan ve 1999'da

hayata geçen ve on üç yıl boyunca ülke kamuoyunda büyük tartışmalara yol açan AOBP uygulaması önceki uygulamalara zıt varsayımlarla hayata geçirilen bir politikaydı.

1981 yılından itibaren sınavlarda uygulanan temel anlayış, adayların üniversiteye giriş puanlarının merkezî sınav sonucu ve ortaöğretim başarı puanlarıyla (OBP) birlikte değerlendirilmesine dayanıyordu. 1998 yılında MEB ve YÖK arasında bir uzlaşı ile gündeme getirilen ve 1999'dan itibaren uygulanmaya başlanan Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı (AOBP) sistemin ana varsayımlarını köklü şekilde değiştirmiştir. Merkezî sınavların başlangıcından itibaren liseler arasındaki başarı farklılıklarının yüksek olduğu ve dezavantajlı lise ve bölgelerin bu dezavantajlarının nasıl azaltılabileceği üzerine eserler yazan Mıhçıoğlu ve ÖSYM uzmanlarının yayınlarına rağmen başarılı liselerin sistem içindeki avantajları iyice pekiştirilmiştir. AOBP ile sınavların başlangıcından itibaren adayların bireysel başarısına dayalı sistem bireysel başarı aleyhine bozulmuştur. Bu karar alındığı tarihten kaldırıldığı güne kadar eğitim sisteminde derin tartışmalara yol açmıştır. 1999 düzenlemesine ilişkin en ilginç nokta ise ÖSYM Başkanı Fethi Toker'in 1998 yılında düzenleme gündeme geldiğinde büyük bir muhalefet yapması ve düzenlemenin Ortaöğretim sistemini geri dönüşsüz şekilde bozacağına yönelik düşüncesidir. Aşağıda değinildiği şekliyle 2012'de YÖK tarafından düzenlemenin iptali, Toker'in öngörüsünü doğru çıkarmıştır.[54]

Görsel 218: Dr. Fethi Toker ÖYS sonuçlarını açıkladı. 01.08.1991 (Hikmet Saatçi - AA Arşivi)

(54) 1999 AOBP reformu ve iki aşamalı sınavın tek aşamaya indirilmesi politikasının MEB, YÖK ve ÖSYM arasında fikir birliği ile çıkmadığı, ciddi bir krize yol açtığı görülmektedir. MEB ve YÖK'ün birlikte geliştirdiği bu reform taslağı medyaya yansıdığında dönemin ÖSYM başkanı Dr. Fethi Toker gazetelere verdiği beyanatta, bu girişimi "intihar" olarak nitelendirmiş ve 21 Haziran 1998 tarihinden geçerli olmak üzere görevinden istifa etmiştir. Ancak sonradan istifasının kabul edilmediği ve göreve geri döndüğü anlaşılmaktadır. YÖK başkanı Kemal Gürüz ile reform konusunda ters düşen Toker "böyle bir oyunu yürütemem" diyerek görevden ayrılacağını açıklamıştır. Üzerine çok uzun yıllar çalışan ancak hayata geçmeyen 1990 reform taslağını hazırlayan Toker'in kendi görüşleriyle taban tabana zıt 1999 reformunu kabul etmemesi anlaşılabilir niteliğe sahiptir. Getirilmek istenen yeni düzenlemeyle ilgili Toker'in görüşleri haberde şu şekilde verilmiştir:
" 'Sistemi bozmayın' uyarısı taşıyan raporunu, YÖK Başkanı Prof. Dr. Kemal Gürüz'e sunan Toker, üniversite sınavının teke indirilmesini öngören, öğrencinin ÖSS puanı ve lise başarısının ön plana çıkarılmasını hedefleyen yeni modelin, 'eğitim sistemini düzeltme yerine, sınav sistemini bozarak karmaşa yaratacağına' işaret etti... Yalnız genel lise bazında değil, lise türleri bazında da eğitimde fırsat eşitsizliğinin hüküm sürdüğüne işaret eden Toker, getirilmek istenen zorlama modelin, ortaöğretimde tüm dengeleri alt-üst edeceğini vurguladı... Toker, yılların deneyimine dayanarak, tek sınavın hatayı artıracağına ve sistemde tamiri mümkün olmayacak yaralar açacağına inandığını da bildirdi. YÖK Başkanı Gürüz'den istediği desteği bulamayan Toker, "Böyle bir oyunu yürütemem" diyerek, istifasını verdi." (Hürriyet Gazetesi, ÖSYM: Sistemi Bozmak intihar, 17 Mayıs 1998). https://www.hurriyet.com.tr/gundem/osym-sistemi-bozmak-intihar-39019258 Erişim tarihi, 20 Aralık 2025. Ayrıca konuya dair diğer bir haber için bkz. https://www.Millîyet.com.tr/the-others/osym-baskani-gorevinden-ayrildi-5356961 (Millîyet gazetesi, 15 Mayıs 1998). Erişim tarihi, 20 Aralık 2025.

Yeni sınav sistemi

ÖSYS'de planlanan kapsamlı düzenlemeleri açıklıyoruz

Neler değişiyor?

Tek sınav yapılacak

ÖSS'den sonra puan

Uygun seçime teşvik

Yabancı dil konusu

Dersanelere darbe

Meslek tercihi baştan

Görsel 219: Milliyet, 16.05.1998

AOBP kararı, bir adayın bireysel başarısını mezun olduğu okulun genel ÖSS/LYS başarısına göre ağırlıklandıran bir algoritmadır. Buna göre, öğrenci kendi alanında tercih yapsa bile, alacağı ek puan bireysel çabasının haricinde olan okul genel başarısına bağlanmıştır. 1999'da önce adaylar, mezun oldukları liselerin başarı düzeyinden bağımsız şekilde bireysel diploma notlarına göre bir ek puan almaktayken; AOBP ile birlikte "adayın bireysel lise başarısı + adayın bireysel sınav başarısı" formülü, yerini "adayın bireysel lise başarısı + okuldaki adayların genel sınav başarısı + adayın bireysel sınav başarısı" karmaşık formülüne bırakmıştır. Bu yeni formül sınavlarda AOBP'yi bir tür "gizli katsayı"ya dönüştürmüş ve adayların bireysel çabaları liselerinin genel başarısına bağlanmış ve bireysel çabaların değeri telafi edilemez bir şekilde baskılanmıştır (Kurt ve Gür, 2012, s. 4-9).

AOBP uygulaması başladığı 1999'dan yine YÖK tarafından kaldırıldığı 2012'ye kadar üç farklı dönemden geçmiştir. 1999 ile 2002 yılları arasında ağırlıklandırma işlemi liselerin ÖSS ortalamalarına göre yapılmış ve en küçük AOBP 30, en büyüğü ise 80 olarak belirlenmiştir. 2003 ile 2009 yılları arasında Fen ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin puanlarını yükseltmek için okul değiştirmeleri önlemek amacıyla sistemde değişiklik yapılmıştır. Bu karar, başarılı okulları sınav sonuçlarında daha da avantajlı hale getirmiş, bu okullardaki orta seviyede başarıya sahip öğrencileri yüksek başarıya sahip öğrenciler karşısında dezavantajlı duruma düşürmüştür. 2010 ile 2011 yılları arasında ise puan aralıkları 100-500 şeklinde genişletilmiş, ancak bu kez de ortaöğretim başarısının aday yerleştirme puanındaki etkisi dolaylı olarak azalmıştır (Kurt ve Gür, 2012, s. 9-11).

AOBP uygulaması, Türk orta ve yükseköğretim sisteminde önemli sonuçlar üretmiştir. Bunlardan ilki liseler ve bölgeler arasında mevcut olan eşitsizliğin derinleşmesine yol açmıştır. Başarı düzeyi yüksek liselere giden aday öğrencilere açık avantajlar sağlanırken, sosyo-ekonomik bakımdan dezavantajlı bölgelerdeki başarılı öğrencilerin bireysel başarılarının sınava etkisi azaltılmıştır. Bir diğer etki okullar arasındaki başarı hiyerarşisini artırması ve özellikle dezavantajlı konuma itilen liselerdeki sınav baskısını artırmasıydı. İyi bir liseye girme çabası yükseköğretime giriş sınavının baskısını ortaokul düzeyine indirmiştir. Kamuoyunda en fazla gündeme gelen bir diğer etki ise özellikle mesleki ve genel liselerde okuyan aday öğrencilerin, eğitim niteliğiyle ilgili yaşadıkları sorunlarının yanı sıra AOBP nedeniyle puanlarının kırılmasıyla ilave bir dışlanmaya maruz kalmalarıydı. Belki en önemli sonucu,

merkezî sınavların başlangıcından itibaren yüceltilen bireysel başarının okul başarısına bağlanarak değersizleştirilmesiydi. Söz konusu Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP) sistemine 6287 sayılı yasa ve Temmuz 2012'deki YÖK kararı ile geçilmiştir. Yeni sistemde hesaplama basitleştirilmiş ve diploma notunun 5 ile çarpılmasıyla 250-500 aralığında bir OBP elde edilmiş ve bu puanın %12'si (0.12 katsayısı ile) doğrudan yerleştirme puanına eklenmiştir. Böylece sınavların klasik tasarımındaki bireysel başarı ilkesine geri dönülmüştür. YÖK'ün AOBP uygulaması ve düzenlemesi merkezî sınavlar tarihinin en tartışmalı kararlarının başında gelmiştir (Kurt ve Gür, 2012, s. 12-16).

ÖSYM'nin Başkanları ve Dönemleri [55]

YÖK'ün kuruluşu sonrasında ÖSYM'nin yönetimi doğrudan bu kuruma bağlı bir seyir izledi. 1963 ile 1981 yılları arasında ÜAK'a bağlı olarak çalışan Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu ve Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinin üst yöneticiliklerini Cemal Mıhçıoğlu (iki yıl), Haydar Furgaç (sekiz yıl), Kenan Gürtan (bir yıl) ve Altan Günalp (yedi yıl) yürüttü (bkz. EK 1 ve EK2). Türk yükseköğretim sisteminde büyük bir dönüşümü temsil eden YÖK'ün kuruluşuyla birlikte üniversiteler ve onları temsil eden Üniversitelerarası Kurul'un sınavlar üzerindeki düzenleyici yetkileri ortadan kalktı. Prof. Dr. İhsan Doğramacı 21 Aralık 1981 tarihinde YÖK Başkanı olarak göreve başladı. On yıldan fazla bu görevde kalan Doğramacı 9 Temmuz 1992 tarihinde istifa ederek görevinden ayrıldı. Bu yıldan itibaren ÖSYM YÖK'ün belirlediği çerçevelere ve verdiği görevlere bağlı bir sınav kurumuna dönüştü. Böylece ÖSYM'nin yönetim yapısı da YÖK başkanlarının tercihlerine bağlı olarak zaman içinde değişti ve şekillendi.

İhsan Doğramacı kendi görev süresinde ÖSYM başkanı olarak Prof. Dr. Altan Günalp ile çalışmıştır. Günalp, böylece ÜSYM'den ÖSYM'ye dönüşüm sürecinde kurumun başında kalmaya devam etmiş vefatına kadar da görevini sürdürmüştür. Tıbbi biyoloji alanında Hacettepe Üniversitesindeki görevini devam ettiren ve aynı zamanda müzik alanında da akademik görevler alan Günalp'in ölümü merkezî sınavlar tarihinde bir dönemin

Görsel 220: Prof. Dr. Altan Günalp

(55) Bu bölümde kullanılan YÖK başkanları ile ilgili bilgiler için konuya dair kapsamlı bir rapora (Gür ve Çelik, 2011) ve tarihler için YÖK web sitesine başvurulmuştur. ÖSYM başkanlarının görev sürelerinin tam tespiti için ÖSYM Personel Dairesi Başkanlığı yetkilileri yardımcı olmuş, göreve tam başlangıç ve bitiş süreleri olabildiğince tespit edilmeye çalışılmıştır. Sağladıkları bilgiler için ÖSYM ilgili birim çalışanlarına teşekkür ederim. YÖK başkanları için bkz. https://www.yok.gov.tr/tr/board/3

kapılarını kapatmıştır. 1974 yılında ÜSYM başkanı olarak başladığı görevi 30 Mayıs 1988'deki genç yaşta vefatıyla bitmiştir (ÖSYM, 1989). Doğramacı, bu vefatın ardından Günalp ile birlikte 1974 yılından itibaren kurumun üst düzey yöneticilerinden olan ve hastalığı döneminde Günalp'e vekalet eden Dr. Fethi Toker'i ÖSYM başkanı olarak atamıştır.

Eğitim bilimleri, psikoloji ve pedagoji alanlarında Columbia Üniversitesinde doktorasını bitirdikten sonra Türkiye'ye dönen Toker 1960'larda Millî Eğitim Bakanlığı'nda görev almıştır. Bu yıllarda Zekâ Kuramları adlı bir ortak çalışma yapan Toker ÜSYM'nin kuruluşu sonrasında kuruma katılmış ve vefatına kadar büyük ölçüde merkezî sınavlar alanında üst düzey araştırmacı ve yönetici olarak hizmet vermiştir. 1988 Mayıs ayında Günalp'in vefatı sonrasında kurum başkanı olmuş ve bu görevi 1993 yılının Aralık ayı sonuna kadar sürdürmüştür. Doğramacı'nın istifası sonrasında 15 Temmuz 1992'de YÖK Başkanı olan hukukçu Prof. Dr. Mehmet Sağlam döneminde de yaklaşık bir yıl bu görevi sürdürmüştür.

Fethi Toker'den sonra ÖSYM'nin başına ilk kez mühendis akademisyen olarak elektrik-elektronik mühendisi Prof. Dr. Atilla Özmen atanmıştır. Özmen, 1 Ocak 1993'te göreve başlamış, toplam iki yıllık süreyle başkanlık yaptıktan sonra 31 Aralık 1994'te görevden ayrılmıştır. YÖK Başkanı Sağlam bu kez makine mühendisliği alanından Prof. Dr. Eres Söylemez'i 1 Ocak 1995'te ÖSYM Başkanı olarak atamış ve tam bir yıl çalıştıktan sonra 1 Ocak 1996'da görevden ayrılmıştır. Mehmet Sağlam 3 Kasım 1995'te YÖK başkanlığından ayrıldıktan sonra 6 Aralık 1995'te Prof. Dr. Kemal Gürüz YÖK Başkanı olarak atanmıştır. Gürüz bu görevde sekiz yıl süreyle görev yapmıştır.

Gürüz'ün atanmasından kısa bir süre sonra görev süresi biten ÖSYM Başkanı Söylemez'den sonra kurum başına tekrar Dr. Fethi Toker gelmiştir. Kurumun hafızasını temsil eden isimlerin başında gelen Toker, 1 Ocak 1996'da göreve başlamış ve yedi yıllık süreyi tamamladıktan sonra 31 Aralık 2002'de ÖSYM'den ayrılmıştır. Toker'in ikinci ÖSYM Başkanlığı dönemi de dikkate alındığında yaklaşık 13 yıl kuruma başkanlık yapmış ve Günalp'in 14 yıllık başkanlığına yakın süreyle kurumu yönetmiştir. Günalp ve Toker ile birlikte 1974'ten itibaren kurumda görev alan A. Ünal Yarımağan da altı yıl (2004-2010) kuruma başkanlık yapmıştır. ÜSYM kurucu ekibinde yer alan bu isimler ÜSYM-ÖSYM'nin 1974-2025 yılları arasındaki 52 yıllık tarihinin 33 yılında kuruma başkanlık yapmıştır. Gürüz'ün kendi görev süresinin tamamına yakınında Fethi Toker ile çalıştığı görülmektedir.

Gürüz'ün görevinin son yılında ÖSYM'den ayrılan Toker'in yerine kimya yüksek mühendisi Prof. Dr. M. Savaş Küçükyavuz atanmıştır. Küçükyavuz, 1 Ocak 2003'ten 1 Ocak 2004'e kadar bir yıl süreyle ÖSYM Başkanı olarak görev yapmıştır. 6 Aralık 2003'te YÖK'teki görev süresi biten Kemal Gürüz'ün yerine 9 Aralık 2003'te anayasa hukukçusu Prof. Dr. Erdoğan Teziç YÖK başkanı olarak atanmış ve 9 Aralık 2007'ye kadar dört yıl süreyle bu görevi yürütmüştür. Teziç göreve geldikten yaklaşık bir yıl sonra ÜSYM'nin kuruluşundan itibaren kurumla ilişkili olan bilgisayar ve elektronik mühendisi Prof. Dr. Ahmet Ünal Yarımağan'ı 8 Ekim 2004'te ÖSYM başkanı olarak atamıştır. Yarımağan altı yılı aşkın bir süre bu görevi yürüttükten sonra 21 Eylül 2010'da görevden ayrılmıştır.

Teziç'in görev süresinin bitmesiyle 11 Aralık 2007'de YÖK başkanlığına sosyolog Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan atanmıştır. Özcan görev süresinin büyük bölümünde Yarımağan ile çalışmaya devam etmiştir. 2010 yılında KPSS sınavında soruların çalındığının anlaşılması üzerine ortaya çıkan kriz ortamında ÖSYM Başkanı olarak makina ve tekstil mühendisi Prof. Dr. Ali Demir 29 Mart 2011'de ÖSYM başkanlığına getirilmiştir (atama öncesinde birkaç ay bu görevi vekâleten yürütmüştür). YÖK Başkanı Özcan'ın 11 Aralık 2011'de görev süresinin tamamlanmasıyla 12 Aralık 2011'de tarihçi ve siyaset bilimci Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya YÖK Başkanı olmuştur. Çetinsaya bu görevi 6 Kasım 2014 tarihine kadar sürdürmüştür. Çetinsaya döneminde ÖSYM Başkanı olarak Ali Demir görevine devam etmiştir. Çetinsaya'nın 6 Kasım 2014'te görevden ayrılması sonrasında 11 Kasım 2014'te Türk dili ve edebiyatçısı Prof. Dr. M. A. Yekta Saraç YÖK Başkanı olmuştur.

Yeni YÖK Başkanı Saraç, 30 Temmuz 2021 tarihine kadar bu görevi yürütmüştür. 3 Mart 2015'te Ali Demir'in görevden ayrılması sonrasında kamu yönetimi ve iktisat uzmanı Prof. Dr. Ömer Demir 30 Mart 2015'te yeni ÖSYM Başkanı olmuştur. Ömer Demir 4 Ekim 2017 tarihine kadar bu görevi yürütmüştür. Sonrasında elektronik ve haberleşme mühendisi Prof. Dr. Mahmut Özer 5 Ekim 2017'de ÖSYM Başkanı olmuş ve 9 Ağustos 2018'e kadar bu görevi yürütmüştür. Özer, başkanlığı döneminde yazdığı makalede ÖSYM'nin stratejik hedeflerine ilişkin bir değerlendirme yapmış ve kurumun önünde erişilebilirliğin artırılması, şeffaflık ve hesap verebilirliğin güçlendirilmesi ve sürekli izleme ve iyileştirme mekanizmalarının güçlendirilmesi hedefleri olduğunu belirtmiştir. Üç stratejik hedef açıklanırken, toplumsal kapsayıcılığın artırılması, kurumsal meşruiyetin pekiştirilmesi ve operasyonel esnekliğin güçlendirilmesi düşüncelerinin etkili olduğu anlaşılmaktadır (Özer, 2018, s. 221-226). Saraç'ın görev süresinin bitişiyle birlikte YÖK başkanlığına iktisat tarihçisi Prof. Dr. Erol Özvar atanmıştır.

ÖSYM'nin son iki başkanı ise matematik disiplininden gelmiştir. 7 Eylül 2018'de Cumhurbaşkanı tarafından göreve atanan Prof. Dr. Halis Aygün 3 Ağustos 2022 tarihine kadar dört yıl süreyle bu görevi yürütmüştür. ÖSYM'nin son başkanı ise 4 Ağustos 2022'de göreve gelen ve hâlen bu başkanlık görevini sürdüren matematikçi Prof. Dr. Bayram Ali Ersoy'dur.

Görsel 221: ÖSYM Başkanı Dr. Fethi Toker (Sağ 2), ÖSS Sonuçlarını açıkladı. 23.05.1990 (Ecvet Atik - Anadolu Ajansı)

BAŞKANLAR

Prof. Dr. Altan Günalp (Kurucu)

Tıp, Moleküler Genetik, Müzik

21.11.1974 - 06.11.1981 (ÜSYM)

06.11.1981 - 30.05.1988

Dr. Fethi Toker

Pedagoji, Psikoloji, Eğitim

01.06.1988-(Tahmini)1993 Aralık(1.Dönem)

01.01.1996 - 31.12.2002 (2.Dönem)

Prof. Dr. Atilla Özmen

Elektrik-Elektronik Mühendisliği

01.01.1993 - 31.12.1994

Prof. Dr. Eres Söylemez

Makine Mühendisliği

01.01.1995 - 01.01.1996

Prof. Dr. Mehmet Savaş Küçükyavuz

Kimya Yüksek Mühendisliği, Kimya

01.01.2003 - 01.01.2004

Prof. Dr. Ahmet Ünal Yarımağan

Bilgisayar Mühendisliği ve Elektronik Mühendisliği

08.10.2004 - 21.09.2010

BAŞKANLAR

Prof. Dr. Ali Demir
Makine Mühendisliği, Tekstil Mühendisliği

29.03.2011 - 30.03.2015

Prof. Dr. Ömer Demir
Kamu Yönetimi, İktisat

30.03.2015 - 04.10.2017

Prof. Dr. Mahmut Özer
Elektrik ve Elektronik Mühendisliği

05.10.2017 - 09.08.2018

Prof. Dr. Halis Aygün
Matematik

07.09.2018 - 03.08.2022

Prof. Dr. Bayram Ali Ersoy
Matematik

04.08.2022 -

Altan Günalp (1933 - 1988)

Aslen Niğdeli, Behice ve öğretmen Akif Günalp çiftinin evladı olarak 23 Ocak 1933'te Adana'da doğmuş ve 1951 yılında Ankara Atatürk Lisesinden mezun olmuştur. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinden 1957 yılında mezun olduktan sonra aynı yıl Ağustos ayında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Hacettepe Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Kürsüsüne asistan olarak girmiş ve pediatri ihtisasına başlamıştır. Hacettepe Çocuk Hastanesinde asistan olarak çalıştığı yıllarda hastanenin patoloji laboratuvarını kurmuş ve 3 yıl süre ile klinik sorumluluk yanında patoloji laboratuvarının gerektirdiği görevleri yerine getirmiştir. 1960 yılında üniversite tarafından izinli olarak sitogenetik çalışmak üzere Londra'da Guy's Hospital'da Dr. P. E. Polani'nin yanına gönderilmiş ve orada kaldığı üç ay içinde Familial Mongollar üzerindeki Kromozom Analizlerinin yapılmasına katılmış ve bu araştırmanın sonuçları Lancet Dergisinde yayınlanmıştır. Dr. Günalp HÜ'ye döndükten sonra bir sitogenetik laboratuvarı kurmuştur.

Mayıs 1961-Mayıs 1962 arasındaki devrede Hacettepe Çocuk Hastanesi Başasistanlığını yapmış, 1961 Ekim ayında Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ihtisas sınavını başarmıştır. Aynı tarihte ECFMG sınavını da standart başarı derecesi ile vermiştir. Mayıs 1962 ile Aralık 1962 tarihleri arasında Hacettepe Çocuk Hastanesinde pediatri konsültanı olarak görev yapmış ve bu süre içinde bir doku kültürü ve viroloji laboratuvarı kurmuştur.

1962 Aralık ayında, Amerika Birleşik Devletlerine giden Dr. Günalp, Harvard Üniversitesi Tıp Fakültesine bağlı Childrens Hospital Medical Center'de enfeksiyon hastalıkları araştırma bölümünde Dr. J. F. Enders'in yanında postdoktoral fellow olarak viroloji çalışmalarına başlamıştır. Rubella virusu üzerinde yaptığı araştırmalar sonunda Rubella virusunun üretilebilmesi ve test edilmesi için yeni bir doku kültürü metodu geliştirmiş ve bu çalışma daha sonra yayınlanmıştır. Günalp, gene aynı laboratuvarda tümör virusları üzerinde araştırma yapmış, X-ışınlamasının ve değişik mutagenik ajanların tümör virusları ile transformasyona uğratılmış hücreler üzerine etkisini incelemiş ve sonuçları yayınlanmıştır. 1964 Aralık ayında Harvard Üniversitesi Tıp Fakültesi Bakteriyoloji ve İmmunoloji Departmanına geçmiş, burada Ağustos 1966 tarihine kadar bakterilerde RNA metabolizması ve bakteri genetiği üzerinde çalışmıştır.

Dr. Altan Günalp 1966 Ağustos ayında Türkiye'ye dönerek 7 Kasım 1966 tarihinde çocuk sağlığı ve hastalıkları dalında üniversite doçenti ünvanını kazanmıştır. 1966 Kasım ayında Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesinde Biyokimya, Bakteriyoloji, Viroloji alanlarını kapsayan Moleküler Biyoloji Bölümünün kurulmasıyla görevlendirilmiş ve bu bölümün başkanlığına getirilmiştir.

Hacettepe Üniversitesinin kurulmasından sonra Fen ve Mühendislik Fakültesine bağlı Biyoloji Enstitüsünün Müdürlüğüne seçilmiştir. 1966-1971 yılları arasında bu enstitüde öğrenci ve asistan eğitimi ve ileri seviyede virolojik, bakteriyolojik ve genetik araştırmalar için yeterli laboratuvarlar kurmuştur. 1968 Kasım ayında Hacettepe Üniversitesi Temel Bilimler Yüksek Okulu Müdürlüğüne seçilmiş ve 1970 Mart ayına kadar bu görevi de yürütmüştür. 1971 Mart ayında Biyoloji Enstitüsü Müdürlüğünden ayrılmış ve Biyoloji Enstitüsüne bağlı olarak kurulan Moleküler Biyoloji ve Viroloji Bölümü Başkanlığına getirilmiştir. Bu görevi yürütmekte idi.

1972 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesinde Moleküler Biyoloji ve Viroloji Dersi Profesörlüğüne atanmıştır. 1982 tarihinde de Hacettepe Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü Pediatri Profesörlüğüne naklen tayin edilmiştir. Günalp, bu görevinin yanı sıra 1974 yılından vefatına kadar Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) Başkanlığı görevini, Bilkent Üniversitesi Müzik ve Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığını, Tıp Fakültesi Tıbbi Biyoloji Anabilim Dalı Başkanlığı görevini birlikte sürdürmüştür. Ayrıca, Ocak 1988'de Yüksek Öğretim Kurulu Üyeliğine seçilmiştir. 31 Mayıs 1988'de hayata gözlerini kapatmıştır.

Altan Günalp, hayat dolu, her işi amatör ruh ve büyük bir ciddiyet ve heyecanla yürüten, çok sevilen, çok iyi yetişmiş bir öğretim üyesi olarak tanınmıştır. Prof. Dr. Ayfer Günal ile evliydi. Günalp çiftinin Feza Günalp adında bir erkek çocuğu vardır.

Görsel 222: Prof Dr. Altan Günalp, Feza Günalp (Oğlu), Prof. Dr. Ayfer Günalp (Eşi), 1987 (Günalp Ailesi Arşivi)

Prof. Günalp, kansere yenildi

"Büyük Sınav"ın babası öldü...

- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) Başkanı Prof. Dr. Altan Günalp, Amerika'nın Atlanta Kenti'ndeki Crawford Long Hastanesi'nde, dün sabah vefat etti.
- 1974 yılından beri üniversiteye giriş sınavlarını başarıyla yürüten Prof. Günalp'in ölümü, büyük üzüntü yarattı.

ANKARA, (Hürriyet) - Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) Başkanı Prof. Dr. **Altan Günalp**, **Amerika**'nın **Atlanta** kentinde, tedavi gördüğü **Crawford Long** Hastanesi'nde dün sabah öldü. 1974 yılından bu yana üniversiteye giriş sınavlarını başarıyla yürüten **Günalp**'in ölümü büyük üzüntü yarattı.

Yıllardır adı "**Sınav Patronu**"na çıkan Prof. Dr. **Günalp**, akciğer kanserine yakalanmıştı. **Amerika**'da uzun süre tedavi gören ve ameliyat edilen **Günalp**, yakınlarına kanseri yendiğini söylüyordu. 17 Nisan'da yapılan Üniversite Seçme Sınavı'ndan önce zatürree yakalanan **Günalp**, sınav sonuçları açıklanmadan bir gün önce **Hürriyet** muhabiriyle evinde yaptığı görüşmede, "**Çok şükür kanseri yendim. Döküleri saçlarım da yakında çıkacak. Şimdi zatürree ile uğraşıyorum**" demişti.

Günalp, rahatsız olmasına ve güçlükle nefes almasına rağmen, sınav sonuçlarını açıklamak için basın toplantısı düzenlemişti.

Çeşitli müzik aletleri çalan ve yakınlarına sık sık, "**Müziyen olmayı çok arzulu-yordum. Ortaokul öğrencisiyken hastalandım. Ilerde yine hastalanırsam, kendi kendime iyi bakarım diye düşünüp doktor olmaya karar verdim**" diyen **Günalp**, yıllarca hapında bulunduğu sınavların gözden düşürülmüş ve başarılı sınav düzenlemeleri gerçekleştirmişti.

Hacettepe Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. **Ayfer Günalp**'la evli olan **Günalp**'in tek çocuğu olan **Feza Günalp** de doktor. **Günalp**'in kontrol amacıyla gittiği **Crawford Long** Hastanesi'nde kendisini kontrol ve tedaviye çalışan ekibin içinde. **Günalp**'in oğlu da yer alıyordu.

Cenazesi bu hafta yurda getirilecek olan **ÖSYM** Başkanı Prof. Dr. **Altan Günalp**, 1933 yılında **Adana**'da doğdu. İlkokulu **Bilecik**, ortaokulu **Niğde**, lise öğrenimini de **Ankara Atatürk** Lisesi'nde tamamladı. 1951 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne girdi. 1957 yılında mezun oldu ve ihtisası yapmak üzere Hacettepe Üniversitesi Çocuk Hastalıkları bölümüne asistan olarak girdi. 1960 yılında **Londra** Üniversitesi'nde eğitim gördü. 1974 yılında Üniversitelerarası Kurul tarafından oluşturulan Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nin Yönetim Kurulu Başkanlığı'na getirildi. 1982 yılında **YÖK** vasıtasıyla değişik bir statüye sahip olan Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nin Başkanlığı'na atandı. Evli ve bir çocuk babasıydı.

HÜRRİYET/31.5.1988 s/1, 15

Prof. Günalp dün vefat etti

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Profesörlerinden Ayfer Günalp'le evli olan Altan Günalp, evli bir erkek çocuk babasıydı. Günalp öğrencileriyle birlikte.

- Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanı Profesör Altan Günalp, tedavi için gittiği Amerika'nın Atlanta kentindeki hastanede dün sabah öldü.
- **Prof. Dr. Altan Günalp, bir süre önce akciğer kanserine yakalanmış ve ABD'de tedavi görmüştü. 1933 yılında Adana'da doğan Prof. Altan Günalp, 1974 yılından bu yana Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı görevini sürdürüyordu.**

SABAH/31.5.1988 s/3

Hacettepe, YÖK ve ÖSYM'de tören düzenlendi

Prof. Altan Günalp toprağa verildi

YÖK Başkanı Doğramacı, 'Mâdi varlığını yitirdik, ama Altan'ın manevi varlığı devam edecek.'

ANKARA (A.A.)

ABD'nin Atlanta kentinde, bir süre önce ölen ÖSYM Başkanı Prof. Dr. **Altan Günalp** için dün Hacettepe, YÖK ve ÖSYM binasında tören düzenlendi.

Hacettepe Rektörlüğü önünde konuşan YÖK Başkanı Prof. Dr. **İhsan Doğramacı**, Prof. **Günalp**'in çok yönlü bir kişiliğe sahip olduğunu belirterek, "**Mâdi varlığını yitirdik ama Altan'ın manevi varlığı devam edecek**" dedi. Doğramacı, Altan Günalp'in Hacettepe Üniversitesi'nin, her geçişte atılımlarına damgasını vurduğunu kaydetti. "**Liderlerin yetişmesi çok zaman ve şans ister. Bugün Mozart, Beethoven gibi büyük dehalar da genç yaşta ölmelerine rağmen hâlâ yaşıyorlar. Altan'ı da 55 yaşında yitirdik. Altan sıkıntılarla yaşayacak**" şeklinde konuştu.

ÖSYM İkinci Başkanı Prof. Dr. **Fethi Toker** de, **Günalp**'in ÖSYM'de yaptığı hizmetleri anlatarak merkezin hiçbir zaman siyaset karıştırılmadığını ve bugüne kadar hiç kimseye ithamda ve ayrılıkçı yaklaşımda bulunmadığını söyledi.

GÜNALP İÇİN TÖREN

Prof. Dr. **Günalp**'in tabutu, YÖK ve ÖSYM'de düzenlenen törenin ardından Maltepe Camii'ne getirildi. Cenaze namazında Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı **Kaya Erdem**, DYP Genel Başkanı **Süleyman Demirel**, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı **Hasan Celal Güzel**, YÖK Başkanı Prof. Dr **İhsan Doğramacı**, Ankara Valisi **Safter Arıkan Bacık**, Büyükşehir Belediye Başkanı **Mehmet Altınsoy**, çeşitli partilerden milletvekilleri, **İhsan Sabri Çağlayangil**, **Turhan Akyol**, **Cahit Karakaş**, rektörler, öğretim üyeleri, öğrenciler ve YÖK, ÖSYM personeli ve kalabalık bir topluluk katıldı.

GÜNALP törenlerden sonra Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verildi.

GÜNEŞ/7.6.1988 s/9

ACI KAYBIMIZ

Merkezimizin kuruluşu, gelişmesi ve bugünkü iş hacmı ve çeşitliliğine erişmesinde en büyük sorumluluğu alan; Merkezimizin tüm görevlerinin her türlü koşullarda zamanında ve eksiksiz olarak yerine getirilmesini sağlayacak bir organizasyon oluşturarak bunu kurumlaştıran;

değişik durumlarda etkili olacak önlemler düşünme, düşündüklerini ilgililerle paylaşıp onların da görüşlerini alarak bir çalışma programı hazırlama ve işlerin tüm çalışanların içten çabalarıyla yapılmasını sağlamada eşsiz niteliklere sahip olan; sınava giren adaylarını sorunlarına çözüm ararken heyecanlarını onlarla birlikte, onlar kadar yaşayan;

insanları sevme, anlama, onlara değer verme, yeri ve görevi ne olursa olsun her insanla dost olma ve dost kalma isteğinde olan; sevecen, heyecanlı, tüm güzelliklere duyarlı, uygar insan, değerli büyüğümüz

Prof. Dr. ALTAN GÜNALP'i

kaybettik. Acımız sonsuzdur.

Cenazesi, 6 Haziran 1988 pazartesi günü Hacettepe Üniversitesi Merkez Kampüsü'nde saat 09.30'da, Merkezimizin Bilkent'teki binası önünde saat 11.00'de yapılacak törenlerden ve Maltepe Camii'nde öğleyin kılınacak cenaze namazından sonra Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verilecektir.

ÖĞRENCİ SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ

5.6.1988

Fethi Toker'in Günalp'in Cenazesinde Yaptığı Konuşma[56]

"Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, kısa adıyla ÖSYM, eski adıyla ÜSYM, Prof. Dr. Altan Günalp'in başkanlığında kurulmuş ve ilk günden bu yana kesintisiz onun başkanlığında ve liderliğinde görev yapmıştır. Kurulduğu zaman Hacettepe Üniversitesinin çok küçük bir bölümünde bir kaç eleman ile işe başlanmıştır. Bugün ÖSYM'nin oldukça büyük bir binası, 250'yi aşkın devamlı, bir o kadar da geçici personeli bulunmaktadır. Kurulduğu zaman merkezin yılda bir kez sınav yapması amaçlanmıştı. Bugün Merkez ortalama ayda iki sınavı gerçekleştirebilecek güce ulaşmıştır. Çok sayıda araştırma yapılıp yayınlanmıştır. Öğrenci ve öğretim elemanı sayıları ile ilgili tüm istatistikler bu kurumca toplanmakta ve yayınlanmaktadır. Bu büyük gelişmede en büyük pay,merkezin kuruluşundan bu yana başkanlığını yapan Prof. Dr. Altan Günalp'indir. Prof. Günalp, zor günlerde bile görevlerini eksiksiz yerine getirebilen, gelişmeye açık, saygın bir kurum yaratmıştır. Sayın Günalp'in başarısından alınacak dersler vardır. Kendisi ÖSYM'nin işini her şeyin üstünde tutardı. Bu, çok yönlü bir kişiliğe sahip olan Sayın Günalp'in ÖSYM'ye verdiği değeri gösterir… Prof. Günalp'in ÖSYM'deki başarısının diğer bir yönü, bu kuruma politika ve iltiması sokmamasıdır. 1980 öncesi, ülkedeki değişik ideolojik akımların çatışması içinde, ÖSYM, tamamen tarafsızlığını korumuş, Millî eğitimin temel amaçlarından ve ölçme ve değerlendirme biliminin yöntemlerinden en ufak bir sapma göstermemiştir. Hangi düzeyde olursa olsun, hiç bir kimsenin nüfuzu, hatırı, parası, bir adayın üniversiteye yerleştirilmesinde rol oynamamıştır. Öğrenciler, yalnız çalışarak, yalnız yeteneklerini geliştirerek yükseköğretime girebileceklerini artık çok iyi bilmektedirler… Prof. Günalp ÖSYM'de son derece uygun bir çalışma ortamı yaratmıştır. Merkezîmizde birbirine küskün, birbiriyle sürtüşen insan grupları yoktur. Her eleman kendi işini en iyi şekilde yapmak için tüm gücünü ve zamanını harcamaktadır. Sayın Günalp, işini iyi yapanı başının üstünde tutardı. En küçüğümüzden en büyüğümüze kadar hepimize sevgi, dostluk, şefkat gösterirdi. Her kişinin sorunu ile ilgilenir, bitmek bilmeyen bir güçle onlara çözüm arardı. Bu ortamda da çalışanlar kendisine çok nitelikli işler sunmak için hiç bir özveriden kaçınmazlardı. Prof. Günalp'in iyi iş yapılmasına gösterdiği özen, ÖSYM'nin saygın bir kuruluş olmasında en büyük rolü oynamıştır. Bir işin daha iyi yapılabilir oluşuna inancı, bu inançla gecesini gündüzüne katarak çalışması, örnek bir kuruluşun meydana gelmesini sağlamıştır."

Görsel 223: Dr. Fethi Toker, 01.09.1999 (Anadolu Ajansı)

---

(56) On dört yıl Günalp'le çalışan ve kendisinden sonra ÖSYM Başkanı olan Fethi Toker, Günalp'in cenazesinde yaptığı konuşmada kurumun tarihini de ilgilendiren bu konuşmayı yapmıştır. (Sayın Altan Günalp'in Anısına, ÖSYM, 1989, s.33-34)

İhsan Doğramacı'nın Günalp'in Cenazesinde Yaptığı Konuşma*

Görsel 224: Prof. Dr. İhsan Doğramacı (Anadolu Ajansı)

"Altan'ın ölümüyle üniversitelerimiz çok değerli bir bilim adamını kaybetmiştir. Sanat dünyamız, müzisyen olarak doğmuş bir varlığını kaybetmiştir. Türkiye'miz, nadir yetişen, çok çalışkan, çok zeki, idealist bir feragatle görevlerine sarılan, insiyatifi olan ve Atatürk ilkelerine bağlılıkta hiçbir taviz vermeyen bir evladını yitirmiştir. O'nun maddi varlığından olmuş bulunuyoruz; ancak O'nun manevi varlığı devam edecektir.

Altan 55 yaşındaydı. Beethoven, Debussy de aynı yaşlarda; Mozart daha da gençken, 35 yaşında; Schubert 31 yaşında göç ettiler. Ama onlar yaşamıyorlar mı? Altan yalnız müzisyenliğiyle değil, daha başka yönleriyle de yaşamaya devam edecektir.

Fakültelerimizin en seçkin, en kabiliyetli mezunlarını aradığım zamanları hatırlıyorum. Hiç şüphesiz Altan onlardan biriydi. 1957'de asistan olarak göreve başladı. 1959'da Kanada'da bir bilimsel kongreye gittiğimde genetikle ilgili çalışma raporlarının gündeme geldiğini gördüm. İngiltere'den Profesör Polenny ile temas kurdum ve kurulacak olan Hacettepe Çocuk Sağlığı Enstitüsünde de böyle bir araştırma yapılması konusunu görüştük. Altan o zaman daha asistandı; daha uzman olmamıştı. Altan altı aylığına oraya gitti. Bugün kitaplara da geçmiş olan araştırmayı işte orada yaparak Lancet'de yayımladılar.

Hacettepe bir fakülte doğuracaktı ve bu bir üniversite olacaktı. 1961'de Çocuk Sağlığı Uzmanı olan Altan'a başka görevler verilmesi gerekiyordu. Nobel ödülü de olan Ernest'le görüştüm. Sağlanan bir bursla Altan Amerika'ya gitti. Dört yıl orada kaldı ve döndükten sonra bu araştırma alanını Türkiye'de o kurdu. Buna ihtiyaç vardı. Çünkü bir tıp fakültesinin en çok muhtaç olduğu temel bilimlerdi. Her ne kadar klinik bilimler revaçta idiyse de tıbbın esasını temel bilimler teşkil ediyordu. Klinik çalışmalarının yanında Altan, hiç tereddütsüz bu alana atıldı. Çok başarılı oldu.

Yıllar geçti. Sene 1974'tü. 1970'lere kadar üniversiteler ayrı ayrı sınavlarla

(*) Sayın Altan Günalp'in Anısına, ÖSYM, 1989, s.31-32

öğrenci alıyorlardı. Bu sınavların merkezileştirilmesi uygun görüldü. Birkaç yıl bu görevi, rahmetli Haydar Furgaç'ın önderliğinde İstanbul Üniversitesi yapmaya çalıştı. 1974 yılında rahmetli Furgaç, Üniversitelerarası Kurul'a bu sınavın çok zor olduğunu, kendisinin bunun üstesinden gelemediğini, bu sınavı başka bir üniversitenin yapabileceğini bildirdi. Hacettepe o sırada yeni kurulmuş bir üniversiteydi. Kurulda bulunan diğer üniversite rektörlerinden hiçbiri biz bunu yaparız diye ileri atılmadı. Bunun üzerine ben Altan'a güvenerek, başka bir üniversite bunu yapamıyorsa Hacettepe yapar dedim. Hemen kabul edildi. O zaman Rektör Yardımcısı olan Vural Bertan'la birlikte Altan'ı çağırdık. "Altan" dedik, "seni başka bir saha bekliyor." Şunu da söyleyeyim. Altan, bundan birkaç hafta önce benden izin istemişti. İki yıllığına, Amerika'da ziyaretçi profesör olarak bir göreve atanmıştı. "Nedir bu yeni görev?" diye sordu. "Türkiye'nin tümünü ilgilendiren, yeni kuşakların yükseköğretim kurumlarına seçilerek yerleştirilmesini sağlayacak bir mekanizmanın kurularak işletilmesi" dedim. Şimdi adına ÖSYM dediğimiz kurumun görevlerinden söz ettim. "Ama hocam, benim bu işte hiç tecrübem yok ki." dedi. "Altan" dedim, "ben seni düşünerek buna atıldım. Bence tecrübe önemli değil. Hatta tecrübesizlik, kötü tecrübeden daha iyidir. Mühim olan senin kabiliyetin. Sen kabiliyetlisin; her şeyin üstesinden gelirsin." "Amerika'daki işim ne olacak?" dedi. "Cevap yaz, izin alamadım de ve bu işe başla." dedim. "Siz öyle düşünüyorsanız tamam." dedi. Hemen o gün işin hazırlığına başladı. Bugüne kadar da, Türkiye'nin belki en büyük ve en iyi işleyen kuruluşlarından biri olan ÖSYM'yi kurdu, başarıyla yürüterek bugünkü durumuna getirdi.

*Şimdi Altan'sız bir Hacettepe**, Altan'sız bir üniversite düzeni, Türkiye üniversitelerinde Altan'sız bir müzik eğitimi düşünülebilir mi? Çok güç. Onun hayat hikâyesi yazılmalı. Onun yetiştirdiği öğrenciler ve ondan sonraki kuşaklar onu örnek almalı. Onu gönlümüzde, kafamızda yaşatırken anısını gelecek kuşaklara da iletmeliyiz.*

Ruhun şad olsun Altan. Sen de, diğerleri gibi ilelebet yaşayacaksın."

(**) Sayın Altan Günalp'in Anısına, ÖSYM, 1989, s.36

Cenaze Töreninde Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Adına Yapılan Konuşma.

Mükemmel bir bilim adamı ve hoca, ciddi bir araştırıcı, üstün bir lider, sevecen ve tatlı bir arkadaş müşfik bir eş ve baba, engin bir müzik ve sanat kültürü, bütün bu sıfatlar Altan'da fazlasıyla vardı. O ülkemiz tıbbına hoca olarak, araştırmacı olarak, yönetici olarak çok şeyler vermiştir. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'ni bugünkü hâline getirerek ülkemiz için iftihar edilecek şaheser bir kuruluş oluşturmuştur. Bu kuruluş mükemmel bir şekilde çalışmış ve en küçük bir sızlanmaya sebep olmadan görevlerini üstün bir anlayışla yerine getirmiştir. Altan gibi bir lider olmasaydı böyle bir kurum olabilir miydi bilemem? Kader bu mükemmel kişiyi, bu sevgili dostu, bu kıymetli eş ve babayı en verimli çağında, erken bir şekilde aramızdan aldı.
Sevgili Altan, sen de tarih oldun, ama kalplerimizde hep yaşayacaksın.
Ruhun şad olsun.
Prof. Dr. Doğan TANER

ÖSYM'de Diğer Teşkilat Yapısı Değişiklikleri (2011 ve 2016)

Teşkilat yapısının değişimi bakımından ÖSYM tarihinde bir diğer dönüm noktası 2011 yılıydı. ÖSYM'nin görev alanının genişlemesi ve artan toplumsal beklentiler, 2011 yılında 6114 sayılı Kanun ile köklü bir yeniden yapılanmayı beraberinde getirmiştir. Bu kanunla kurum, "Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı" adını alarak kamu tüzel kişiliğine, idari ve mali özerkliğe sahip, YÖK ile "ilgili" özel bütçeli bir kuruluş hâline gelmiştir (6114 sayılı kanun, 2011, 3.maddenin 2.fıkrası).

ÖSYM görevlerini yerine getirirken sınav takvimini ve ücretlerini belirleme, güvenlik tedbirlerini alma, sınavları iptal etme gibi geniş yetkilere sahiptir. Kanun, Başkanlığın bu görevlerini tam bir bağımsızlık içinde yürüttüğünü, hiçbir organ veya kişiden talimat alamayacağını ve sınav hizmetleriyle ilgili alımlarda Kamu İhale Kanunu'ndan muaf olduğunu vurgular (6114 Sayılı Karar, 2011, 3.madde).

Başkanlığın yönetim yapısı, kurumun en üst amiri olan Başkan, Başkan Yardımcıları ve Yönetim Kurulu'ndan oluşur. Devlet üniversitelerinde görev yapan profesörler arasından, YÖK'ün önereceği üç aday arasından dört yıllığına atanan Başkan, hizmetlerin mevzuata ve kurum politikalarına uygun yürütülmesinden sorumludur. Başkanlığın karar organı olan sekiz kişilik Yönetim Kurulu ise Başkan ve yardımcılarının yanı sıra Millî Eğitim Bakanlığı, YÖK, Devlet Personel Başkanlığı ve üniversitelerden gelen temsilcilerden oluşur. Başkan, görev ve yetkilerinin bir kısmını yazılı olarak belirterek başkan yardımcılarına devredebilir (6114 Sayılı Karar, 2011, 4.madde).

6114 sayılı karar, kurumun yönetim yapısını da temelden değiştirmiştir. Danışma Kurulu kaldırılırken, Yürütme Kurulunun yerini daha geniş yetkilere sahip sekiz üyeli bir Yönetim Kurulu almıştır. Başkan ve başkan yardımcılarının yanı sıra Millî Eğitim Bakanlığı, YÖK, Devlet Personel Başkanlığı ve bir üniversite temsilcisinden oluşan bu kurul, Sınavların hazırlanma ve uygulanma ilkelerini belirlemek, ilgili kılavuzları onaylamak ve sınav iptali, erteleme veya aday işlemlerinin geçersiz sayılması gibi kritik kararları vermekle görevlendirilmiştir. Ayrıca Kurumun yıllık iş programını oluşturmak, sınav hizmet bedellerini belirlemek, yurt dışında temsilcilik açılması veya şirket kurulması gibi konularda karar alıp üst makamlara (Bakanlar Kurulu'na) teklif

T.C.
Resmî Gazete
ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ HİZMETLERİ HAKKINDA KANUN

Görsel 225

sunmak da görevleri arasında yer almıştır (6114 sayılı Kanun, 2011, 4. madde).

Hizmet birimleri, artan görev çeşitliliğine yanıt verecek şekilde "Daire Başkanlığı" düzeyinde yeniden organize edilmiştir. Bu dönemde kurulan bazı yeni ve önemli daire başkanlıkları şunlardır (6114 sayılı Kanun, 2011, 4. madde):

a) Ölçme ve Değerlendirme Daire Başkanlığı

b) Sınav Hizmetleri Daire Başkanlığı

c) Yabancı Dil Sınavları Daire Başkanlığı

ç) Bilgi Güvenliği ve Yönetimi Daire Başkanlığı

d) Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı

e) Hukuk Müşavirliği

f) İnsan Kaynakları ve Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı

g) Kurumsal İlişkiler Daire Başkanlığı

ğ) Sınav Görevlileri Yönetimi Daire Başkanlığı

h) Araştırma Geliştirme Daire Başkanlığı

ı) Engelli Adaylar Daire Başkanlığı

ÖSYM teşkilatının günümüzdeki yapısına ulaşması, Türkiye'nin yönetim sisteminde yaşanan değişime paralel olarak 2018 yılında gerçekleşmiştir. 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ve 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ÖSYM, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne uyumlu hâle getirilmiştir. Bu düzenlemelerle kanunun adı "Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Hizmetleri Hakkında Kanun" olarak değiştirilmiş ve "Bakanlar Kurulu" gibi eski sisteme ait ifadeler "Cumhurbaşkanı"

T.C.
Resmî Gazete
Başbakanlık
Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğünce Yayımlanır
9 Temmuz 2018
PAZARTESİ
Sayı : 30473
YÜRÜTME VE
MADDE 81- 17/2/2011 tarihli ve 6114 sayılı Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi
Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun;
a) Adı "Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Hizmetleri Hakkında Kanun" şeklinde
değiştirilmiştir.

Görsel 226

olarak güncellenmiştir (703 sayılı KHK, 2018). Bu değişiklikler, kurum üzerindeki yürütme gücünü ve denetimini doğrudan Cumhurbaşkanlığına bağlayarak merkezîyetçi bir yapıyı pekiştirmiştir.

4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, kurumun idari yapısında önemli bir değişiklik yapmıştır. Yönetim Kurulu'nun yapısı güncellenerek, Devlet Personel Başkanlığı temsilcisinin yerine Cumhurbaşkanlığından en az daire başkanı düzeyinde bir temsilcinin katılımı sağlanmıştır (4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018). Temsilcilik açma ve şirket kurma gibi stratejik kararların Cumhurbaşkanı onayı veya teklifi ile alınması, bu merkezîyetçi yaklaşımın bir diğer göstergesidir (4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018). Hizmet birimleri (Daire Başkanlıkları) büyük ölçüde 2011 yapısını korumakla birlikte, "İnsan Kaynakları ve Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı" gibi bazı birimlerin adı "Personel ve Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı" olarak güncellenmiştir (4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018).

Bu kararname düzenlenen Başkanlığın hizmet birimleri şunlardır (349. Madde, 2. Fıkra);

a) Ölçme ve Değerlendirme Daire Başkanlığı

b) Sınav Hizmetleri Daire Başkanlığı

c) Yabancı Dil Sınavları Daire Başkanlığı

ç) Bilgi Güvenliği ve Yönetimi Daire Başkanlığı

d) Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı

e) Personel ve Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı

f) Kurumsal İlişkiler Daire Başkanlığı

g) Sınav Görevlileri Yönetimi Daire Başkanlığı

ğ) Araştırma Geliştirme Daire Başkanlığı

h) Engelli Adaylar Daire Başkanlığı

ı) Hukuk Müşavirliği

Sonuç olarak 1981'den günümüze ÖSYM'nin teşkilat yapısı, YÖK'e bağlı bir merkezden, idari ve mali özerkliğe sahip, geniş bir yelpazede hizmet veren ve doğrudan Cumhurbaşkanlığı ile ilişkili karmaşık bir "Başkanlık" yapısına doğru evrilmiştir. Kurumun evrimi, başlangıçta yalnızca üniversiteye öğrenci seçmeye odaklanan dar bir görev tanımından, zamanla kamu personeli alımlarını, mesleki yeterlilik sınavlarını ve hatta özel kurumların taleplerini de kapsayan devasa bir ulusal ölçme-değerlendirme otoritesine dönüşümünü gözler önüne serer.

Görsel 227: Bir grup ÖSYM çalışanı ve Ünal Yarımağan, Fethi Toker ve Atilla Özmen. Kuruluş Yıl Dönümü, ÖSYM Yemekhanesi, 19 Kasım 2005 (Nevin Bıyık Arşivi)

TEŞKİLAT ŞEMASI

Yükseköğretim İstatistiklerinin 1983 ile 2013 Yılları Arasında ÖSYM Tarafından Yeniden Düzenlenmesi, Toplanması ve Yayımlanması[57]

Türkiye'de yükseköğretime dair istatistikler farklı yıllarda farklı sorumlu kurumlar tarafından tutuldu, toplandı ve yayınlandı. Cumhuriyetin ilk yıllarında Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü sorumlu kurum olarak resmi istatistik programı kapsamında eğitim istatistiklerini derleyip yayınladı. Bu istatistik yıllıklarında bir alt başlık olan yükseköğretim istatistikleri (uzun yıllar boyunca yüksek tedrisat başlığı altındadır) de bunun bir alt bölümü hâlinde toplanmaktaydı.

Görsel 228: ÜSYM tarafından yapılacak olan yüksek öğretime giriş sınavı soru kitapçıkların basımına başlandı. Basım işleminde görev yapacak personel bina girişinde arandı. 29.03.1982, (Anadolu Ajansı)

Zaman içinde yükseköğretim kurum sayılarının artmasıyla birlikte bu istatistikler, 1943 yılında "Mesleki, Teknik ve Yükseköğretim" olarak ayrı bir kitap hâlinde yayımlanmaya başlanmıştır. Mesleki ve teknik eğitim alanındaki genişleme sonrası, 1965 yılı sonrasında yükseköğretim ile ilgili istatistikler bağımsız bir cilt olarak yayımlanmıştır. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından yayımlanan yükseköğretim istatistikleri 1983 yılından sonra YÖK'ün yetkilendirmesiyle kendisine bağlı olan ÖSYM tarafından yayımlanmaya başlandı. ÖSYM 1983 ve 2013 yılları arasında diğer görevlerinin yanı sıra bu kapsamlı istatistikleri üniversitelerle iş birliği içinde derleyen ve kesintisiz şekilde yayımlayan sorumlu kurum olarak da çalıştı.

(57) Bu bölüm Tuğba Kalem Çetinkaya iş birliği ile yazılmıştır.

ÖSYM'ye devredene dek yükseköğretim istatistiklerinden sorumlu kurum olan Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) ilk defa 1960-1961 yılında istatistiklere dair kapsama, veri toplama ve sunma yöntemlerine dair bir açıklama metnine istatistik yıllığında yer verdi (T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 1965, s. IV). Açıklandığına göre, kurum her öğretim yılı başında geçici bilgiler topluyordu. Fakat DİE bunları yayınlamadı. Bunun yerine sadece bütünleme ve bitirme sınavlarını içeren kesin yıl sonu bilgilerini yayınlamayı tercih etti. Bu bilgiler ise doğrudan okul, enstitü müdürlükleri ve fakülte dekanlıklarından çizelgeler aracılığıyla toplandı (T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 1965, s. IV; T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 1968, s. III; Devlet İstatistik Enstitüsü, 1969, s. III; Devlet İstatistik Enstitüsü, 1972, s. III; Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 1977, s. IV).

1974-1975 öğretim yılından itibaren önemli bir değişiklik yapıldı ve yılsonu bilgileri yerine öğretim yılı başı bilgileri yayınlarda kullanılmaya başlandı. Ayrıca bir önceki yıl mezunlarına dair bilgiler de yıllıklarda yer aldı. Bu değişiklik, Devlet Planlama Teşkilatı ve Enstitü yetkililerinin katıldığı toplantılarda alınan karara binaen gerçekleşti. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsünün 1981-1982 yükseköğretim istatistikleri yıllığında sunulan veriler, ÖSYM sorumluluğundaki dönemde daha ayrıntılı hâle getirilerek ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeylerini içerdi (Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 1984, s. III). ÖSYM'nin istatistiklerden sorumlu kurum olarak belirlenmesinden önceki yılda (1982-1983) son kez istatistikleri derleyen kurum olan DİE istatistikleri paylaşırken ön söz kısmında da belirttiği gibi bu dönemde bir YÖK yasası ile yükseköğretim kurumları yeniden düzenlendi.

Görsel 229: Basım işlerinde çalışacak personel konaklayacakları odalara yerleşti. 29. 03.1982. (Anadolu Ajansı)

"2547 Sayılı YÖK Yasasının geçici 28. Maddesi uyarınca 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye göre yükseköğretim kurumları yeniden düzenlenmiştir. Bu nedenle yayında kapsanan 1982-83 öğretim yılı verileri; 4 Ocak 1983 günkü duruma göre faal olan üniversite, fakülte ve yüksekokullara ilişkin olup, yeni düzenlemeye uygun olarak verilmiştir" (Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 1984, s.III).

Ayrıca bu yılda lisansüstü öğrencilere dair istatistikler de tutulmadı ve bunun sebebi olarak "geçiş dönemi" gösterildi (Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 1984, s. III). YÖK tarafından üniversitelerdeki öğrenci ve öğretim elemanı sayılarının toplanması işinin ÖSYM'ye verilmesiyle birlikte 1982 yılında ÖSYM bu bilgileri toplamaya başladı ve akabinde T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü ile bir protokol imzalandı. Böylelikle toplanan bilgilerin düzenlenmesi, basım için hazırlanması ve yayımlanması görevleri de ÖSYM tarafından yürütülmeye

başlandı (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 1986, s. III).

Devlet İstatistik Enstitüsünün 1982-1983 yılında yayınladığı istatistiklere bakıldığında, Türkiye'deki fakülte ve yüksekokulların, bu kurumlarda görev yapan öğretim elemanlarının ve öğrenim gören öğrencilerin sayılarına ulaşılabilmektedir. Ayrıca, veriler, öğretim alanlarına göre öğrenci ve mezun sayılarını, yeni kayıt yaptıran öğrenci sayılarını ve diploma alan bireylerin dağılımını içermektedir. Ayrıca, yabancı uyruklu öğrencilerin geldikleri ülkelere göre dağılımı ile yabancı öğretim elemanlarının unvanlarına göre sınıflandırılması da sunulmaktadır. Öğretim elemanlarının statülerine ve akademik unvanlarına göre dağılımları, akademik kadronun yapısını da ortaya koymaktadır. Bunların yanı sıra, yükseköğretim sonrası akademik kariyer ve ihtisas sınavlarını kazananlara dair istatistiksel bilgiler de bu yıl da yayımlanan istatistik tablolarında ulaşılabilir durumdadır (Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 1984).

Bir sonraki yıla gelindiğinde tablolarda bazı farklılaşmalar görülmektedir. Nitekim, bu yıl (1983-1984) istatistikler ilk kez ÖSYM tarafından yayımlanmıştır. Önceki yıldan farklı olarak bu yılda lisansüstü öğrenci bilgileri istatistik yıllıklarında yer aldı. Lisansüstü öğrenci sayıları enstitülere göre ve öğretim alanlarına göre olmak üzere farklı kırılımlarıyla birlikte verildi. Bunun yanı sıra yabancı uyruklu öğrencilere dair istatistiklere ön lisans ve lisans düzeylerine dair bilgiler de eklenerek istatistikler yeniden düzenlendi. Önceki yılın aksine bu yılda akademik kariyer ve mezuniyet sonrası ihtisas sınavını kazananlara dair veriler paylaşılmadı (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 1986, s. III).

ÖSYM istatistikleri tutmaya başladığı yıldan itibaren, yıllıkların giriş kısmında istatistiklere dair açıklama kısımları da yayımlamaya başladı. Bu kısımda istatistiklerin toplanma süreci ve metodu tanıtıldı. Devlet İstatistik Enstitüsünün yayımladığı yıllıklarda ise kimi yıllarda böyle açıklamalara yer verilirken kiminde yer verilmemiştir. Bilgilerin toplanması sürecinde kullanılan formlar 1983-1984 yılı yıllığında ek olarak verildi. Bunların yanı sıra tabloların genel içerikleri, sınıflandırmaları ve içerdikleri bilgilere dair izahat da bu bölümde yer aldı.

1984-1985 yılına gelindiğinde, öğretim elemanları ile ilgili tutulan istatistiklerin bilgi toplama yönteminde bir değişiklik yapıldı. Her öğretim elemanı için ayrı ayrı formlar düzenlenmeye başlandı ve bu formlar her öğretim yılı başında toplandı. Toplanan bilgiler bilgisayar ortamına aktarıldı ve böylece güncel olarak tutulmaları sağlandı (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 1986, s. V). Ayrıca bu yılda Tababet Uzmanlık Tüzüğü'ne göre ihtisas yapanların verileri de yıllıklara dâhil edilmeye başlandı (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 1986, s. V).

1985-1986 yılı itibari ile ise öğrenci verilerini toplamak için 1 Kasım tarihi belirlendi ve bu tarih gelecek yıllarda da esas alındı. Bu yıl yapılan bir diğer önemli değişiklik üniversitelerde istatistik birimlerinin kurulmasıdır. ÖSYM bilgilerin zamanında ve doğru olarak elde edilmesi için 22-23 Ekim 1985 tarihlerinde seminerler düzenleyerek üniversitelerden gelen istatistik birimleri yöneticilerine, öğrenci ve öğretim elemanları bilgi derleme formlarının nasıl doldurulması gerektiği ve iç tutarlılıkları hakkında açıklamalar yaptı (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 1986, s. V).

Takip eden 1986-1987 yılında ÖSYM tüm öğrenci sayılarını tablolaştırırken UNESCO'nun Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırmasını (ISCED) kullanmaya başladı (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 1987, s. IX). Bu yılda lisans düzeyindeki öğrenci sayıları UNESCO sınıflamasına göre de yayımlandı. Ayrıca öğretim elemanları tabloları çeşitlendirilerek daha ayrıntılı kırılımlar üzerinden öğretim elemanı sayılarına ulaşılması mümkün hâle geldi (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 1987).

Görsel 230: Basımın yapılacağı bina giriş ve çıkışlarında güvenlik tedbirleri alındı. 29.03.1982 (AA Arşivi)

1987-1988 yılında ÖSYM, istatistiklerin kapsamını genişleterek YÖK'e bağlı olmayan yükseköğretim kurumlarına dair bilgileri de tablolara dâhil etti. Bu verilere "Diğer Eğitim Kurumları" başlığı altında yer verdi (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 1988, s. IX). Bu yılda ayrıca öğretim alanları kategorilerine dokuzuncu bir kategori eklendi: "diğer". Öğrenciler için yaş gruplarına göre yeni bilgi derleme formları da bu yılda kullanılmaya başlandı (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 1988, s. X-XII).

Böylelikle bu yıldaki istatistik tablolarında yeni kayıt yaptıran, mezun olan ve mevcut durumda öğrenci olan kişilerin yaş bilgilerine ulaşmak mümkün hâle geldi (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 1988) 1988-1989 yılı itibarıyla istatistik yıllıkları kitabı üç ana bölüme ayrılmaya başlandı ve bu bölümlerde şu veriler verildi:

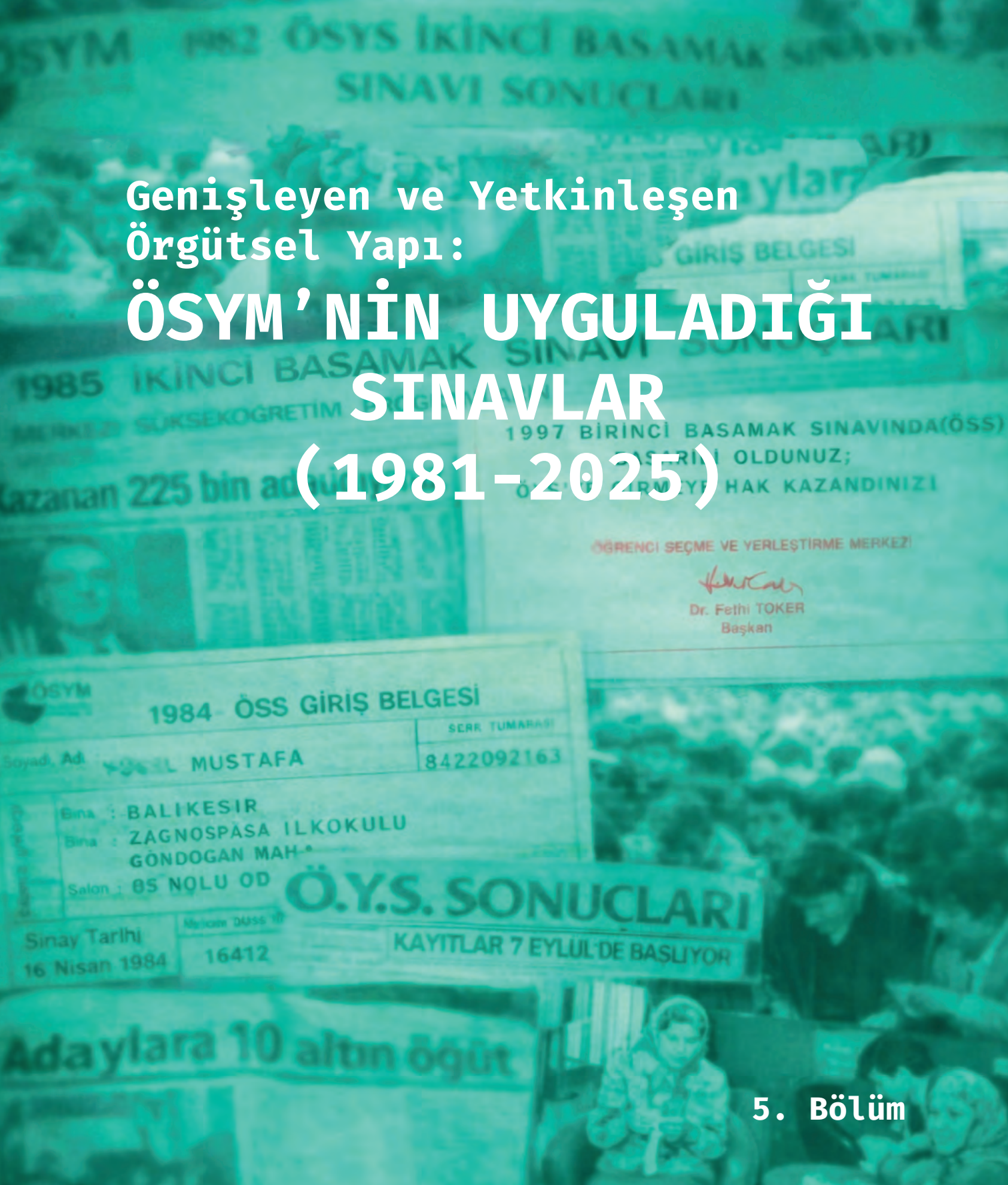
- Öğrenci ve öğretim elemanlarına ait genel bilgilerden oluşan özet tablolar,
- Öğrenci sayıları ve
- Öğretim elemanı sayıları tabloları (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 1989, s.VI).

İstatistikleri toplama ve yayımlamaya başladığı 1983 yılında yayımlanan istatistik tabloları sadece 10 tablodan ibaretken, 2013 yılına gelindiğinde yayımlanan yükseköğretim istatistik tablolarının sayısı 36'ya ulaştı. Sözü edilen eklemelerin yanı sıra tabloların farklı kırılımlarla üretilen farklı türleri de bu sayının artmasında etkili oldu. 2013 yılından sonra, istatistikleri derleme ve yayımlama görevi ÖSYM'den YÖK'e devredildi. Böylelikle ÖSYM Türkiye'de yükseköğretim istatistiklerini otuz yıllık bir zaman diliminde aksamadan toplamış ve yayımlamış kurum olarak çalıştığı dönemin sonuna gelmiş oldu.

T.C. ÖLÇM

Fotoğraf: Mustafa Bayram

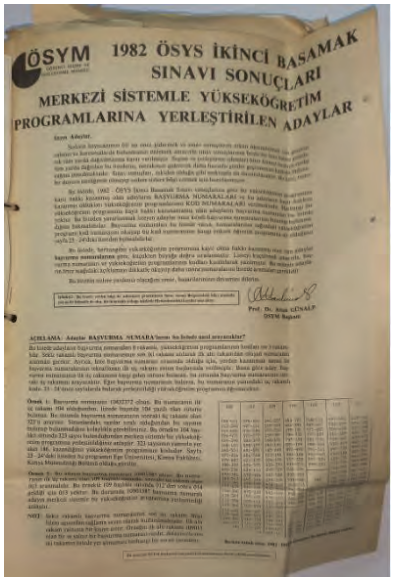
Genişleyen ve Yetkinleşen Örgütsel Yapı:

ÖSYM'NİN UYGULADIĞI SINAVLAR (1981-2025)

5. Bölüm

Genişleyen ve Yetkinleşen Örgütsel Yapı: ÖSYM'nin Uyguladığı Sınavlar[58] (1981-2025)

ÖSYM'nin 1980'lerin başından günümüze kadar genişleyen hizmet sahası, farklı alanlarda uyguladığı sınavların sayı ve kapsamındaki genişleme kurumu ülke açısından kayda değer ölçüde vazgeçilmez bir noktaya taşıdı. Farklı yönetsel ve pedagojik amaçları yerine getirmek üzere tasarlanan her sınav, ülkedeki seçme ve sıralama işlemlerindeki standardizasyon için bir aşamayı temsil eder hâle geldi. Kurumun yükseköğretime geçiş sınavları dışındaki alanlarda uyguladığı sınavlar toplumsal ve mesleki alanlardaki değişimleri anlamak için anahtar etkinliklere dönüştü. Böylece ÖSYM üniversiteye girişi düzenlemek üzere başlayan bir giriş sınavı organizasyonundan günümüzde olağanüstü çeşitlilikte bir alanda seçme, sıralama ve yerleştirme işlemlerini yapan merkezî bir sınav kurumuna evrilmiştir.

ÖSYM
1982 ÖSYS İKİNCİ BASAMAK SINAVI SONUÇLARI
MERKEZİ SİSTEMLE YÜKSEKÖĞRETİM PROGRAMLARINA YERLEŞTİRİLEN ADAYLAR

Görsel 231

Yatay eksende sınav çeşitliliğini artırarak örgütsel bir genişleme gerçekleştiren ÖSYM, dikey eksende çeşitlenen sınav sayısına mukabil farklı alanlarda test sınavı uygulama yetkinliğini büyüterek bir mükemmeliyet merkezî olarak pedagojik bir yetkinleşme de yaşamıştır. Genişleme ve derinleşip yetkinleşmenin bu iki boyutlu gelişimi, ÖSYM'nin yıllar içinde ülkenin her alanda nesnel testlere dayalı sınav uygulama ve buna göre yerleştirme işlemi gerçekleştirme ihtiyacını karşılayan bir sistem üretmesini mümkün kıldı. Bu iki boyutlu gelişimi incelemek kurumun elli yılı geçen tarihinde kat ettiği mesafeyi görmenin yanı sıra birbirinden çok farklı mesleki ve eğitsel alanlarda bir ölçme kapasitesi üretmiş bir kurumsal bünyenin değişimini, zaman içinde zenginleşen görünümünü gözlemlemeyi de mümkün kılmaktadır.

Bu bölümde ÖSYM'nin 1980'li yılların başından itibaren merkezî üniversite giriş sınavlarının yanı sıra hangi alanlarda sınavlar uygulamaya başladığını inceleyeceğiz. ÖSYM'nin yaptığı sınavları temelde iki üst başlık altında toplamayı seçtik. İlki kurumun eğitim alanında yaptığı merkezî sınavlardır. Bu başlığın altında yedi farklı alt başlıkta merkezî sınavların hangi tarihlerde başladığını ve yapıldığını özetlemeye çalıştık. Diğer başlık ÖSYM'nin memuriyete ve çalışma hayatına girişi düzenleyen mesleki ölçme sınavlarıdır.

(58) Bu bölümün yazımında ÖSYM tarafından tarafımıza sağlanan ÖSYM'nin yaptığı sınavlar listesi temel alınmış, ancak sınavların sınıflanması ve kronolojik gelişimi tarafımızca yeniden yapılmıştır.

Türkiye'nin Sınav Merkezi ÖSYM'nin Eğitim Alanlarında Yaptığı Merkezî Sınavlar

Yükseköğretime Geçiş Sınavları

ÜAK'ın Üniversiteye giriş sınavının tek bir merkezden uygulanması kararını vermesi neticesinde 19 Kasım 1974 tarihinde kurulan Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM) 1975-1980 tarihleri arasında tek aşamalı olarak 6 kez "Üniversitelerarası Seçme Sınavı'nı" (ÜSS) uygulamıştır. Bu sınav, kurumun, merkezî sınav işlemini ülke çapında uzun bir süre yaparak kurumsallaştırdığı ve daha sonradan üstleneceği diğer sınavlar için de örgütsel altyapıyı oluşturan ana işi olmuştur.

ÜSS'nin uygulanması 1981 tarihine kadar ÜSYM tarafından tek aşamalı bir sınav olarak yapılmıştır. Yukarıda ayrıntısı verilen ve 1970'li yılların sonuna doğru başlayan tartışmalar sonucunda alınan kararla birlikte sistemde önemli bir değişiklik yaratan uygulama üniversitelere aday öğrenci seçimlerinin iki aşamalı bir sınavla yapılması olmuştur. 1981-1982 yılında Üniversite sınavı ilk kez iki aşamalı olarak Üniversitelerarası Seçme Sınavı (ÜSS) ve Üniversitelerarası Yerleştirme Sınavı (ÜYS) başlıkları altında iki kez düzenlenmiştir. Yine daha önce belirtildiği üzere 1981 tarihinde 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile kurulan Yükseköğretim Kurulu[59] ile birlikte ÜSYM'nin adı da değişerek ÖSYM olmuş ve ÜAK'a bağlı bir yapıdan YÖK'e bağlı bir

Görsel 232: Üniversite Seçme Sınavına katılan öğrenciler, ÖSYM'ye gelerek üniversitelerarası 1. aşama sınavı sonuçlarını öğrenmeye çalıştılar. 21.05.1981. (Anadolu Ajansı - Mehmet Ünlü)

(59) 06.11.1981 Resmî Gazete Sayısı: 17506, s. 3

Görsel 233: ÜGS, 24.06.1975 (Necdet Onur Arşivi - Anadolu Ajansı)

Üniversite giriş sınavı sonuçları belli oldu

PUAN DURUMLARININ ADAYLARA POSTA İLE BİLDİRİLMESİNE DÜN BAŞLANDI

(İSTANBUL HABER SERVİSİ)

Üniversite ve Yüksek Okullar giriş sınavına girenlerin puan durumları, dünden itibaren kendilerine bildirilmeye başlanmıştır.

Üniversitelerarası Sınav Komisyonu Başkanı Prof. Haydar Pirgaç, Trabzon ve Erzurum'da sınavlara girenlerin aldıkları puan durumlarının dün kendilerine posta ile bildirildiğini, İzmir'de sınavlara girenlerin bugünden, Ankara'da girenlerin de Perşembe gününden sonra durumlarının bildirilmeye başlanacağını belirtmiştir.

Görsel 234: Cumhuriyet, 6 ağustos 1968

yapıya dönüşmüştür. Bu tarihten itibaren YÖK, idari ve yönetsel otorite olarak Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinin düzenlediği sınavların genel denetim ve gözetiminden mesul hâle gelmiştir.

1983- 1998 yılları arasında iki aşamalı sınavların adı Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) ve Öğrenci Yerleştirme Sınavı (ÖYS) olarak değiştirilmiştir. Bu sınavlar ÖSYM tarafından sonraki yıllar boyunca 16 kez uygulanmıştır. 1999-2009 tarihlerinde Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) (ÖSS-YDS dâhil) sınavı 11 defa uygulanmıştır.[60]

2010-2017 yılları arasında Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) ve Lisans Yerleştirme Sınavları (LYS) 8 kez uygulanmıştır. YGS ilk basamak mahiyetinde olup barajı geçenler ikinci basamak olan Lisans Yerleştirme Sınavı'na (LYS) girme hakkı kazanırlardı. 2018-2025 tarihleri arasında daha önceden iki aşamalı ve yılın farklı zamanlarında düzenlenen sınav sistemi değiştirilerek tek sistem şeklinde ve üç oturum olarak aynı hafta sonu düzenlenmiştir. Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) adı altında 8 kez gerçekleştirilen bu sınav Temel Yeterlilik Testi (TYT), Alan Yeterlilik Testi (AYT) ve Yabancı Dil Testi'nden (YDT) oluşmaktadır. 1981'den 2025'e kadar düzenlenen yükseköğretime geçiş sınavlarının amacı yükseköğretim programlarına kabul edilecek öğrencilerin seçimi ve istedikleri program tercihlerine yerleştirilmesidir. Yine 2024-2025 ders döneminde ilk defa YKS Kapsamında Spor Bilimleri İçin Özel Yetenek Sınavı (ÖZYES) uygulanmıştır.[61]

---

(60) "Yabancı dil ve edebiyatları, bu dillerin öğretmenlik programları ve bazı turist rehberliği ile ilgili yükseköğretim programlarına girmek isteyen adayların önce ÖSS'ye girmeleri gerekmektedir. Bu adaylar ayrıca Yabancı Dil Sınavı'na (YDS) da girmek zorundadırlar."

https://www.osym.gov.tr/TR,2543/yabanci-dil-sinavi-yds.html (Erişim Tarihi: 21.08.2025)

(61) Bu sınav, Yükseköğretim kurumlarının özel yetenek sınavı kapsamında öğrenci alan spor programlarına alınacak öğrencilerin seçimi ve tercihlerine göre yerleştirilebilmeleri amacıyla yapılmıştır.

Görsel 235: KKTC'de (Lefkoşa) üniversite giriş sınavı başvuruları. 23.08.1988 (Anadolu Ajansı)

Yükseköğretim kurumlarındaki iki ile dört, beş, altı yıllık diploma derece programları arasındaki dikey geçiş işlemlerinin gerçekleştirildiği sınav da ÖSYM tarafından yürütülmektedir. Yıllar içinde kurumsallaşan bu önemli sınav aday öğrencilerin çeşitli programlar arasında yapmak istedikleri geçiş işlemlerinin belirli bir nesnel ölçüme dayalı olarak gerçekleştirilmesini mümkün kılarak yükseköğretim programları arasındaki ilişkileri düzenlemektedir. 2000 ile 2025 yılları arasında düzenlenen ve meslek yüksekokulu programları ile açık öğretim ön lisans programlarından mezun olmuş başarılı öğrencilerin istedikleri lisans programlarına dikey geçiş işlemleri Dikey Geçiş Sınavı (DGS) ile yapılmaktadır. Bu sınav ve yerleştirme işlemleri ÖSYM tarafından yapılmaktadır.

1993-2002 ile 2013-2016 tarihleri arasında gerçekleştirilen Teknik Öğretmenler İçin Mühendislik Tamamlama Programları Giriş Sınavı (Mühendislik Tamamlama) ÖSYM tarafından uygulanmıştır. ÖSYM bu sınavı, 3795 sayılı Kanun'un 4. maddesi[62] gereğince hazırlanan ve 07.08.1992 tarihli Resmî Gazete'de[63] (21308 sayılı) yayımlanan "Teknik Öğretmenler İçin Düzenlenecek Mühendislik Programlarının Uygulama Esas ve Usulleri Yönetmeliği" ve bu doğrultuda alınan Yükseköğretim Genel Kurulu kararı uyarınca gerçekleştirmiştir. Bu tarihten sonra Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavlarından (ALES) en az 75 ALES-SAY puanı alan teknik öğretmenlik programından mezun adayların mühendislik programlarını tercih etmesi ile ÖSYM tarafından gerçekleştirilen bir yerleştirme sistemine dönülmüştür. Bu sınav 14 defa uygulanmıştır.

1981 ile 2025 tarihleri arasında düzenlenen Yurt Dışından Yükseköğretime Öğrenci Yerleştirme Sınavları (YÖS/TCS/YÇS/TR YÖS) birbirinden farklı zaman aralıklarında ve farklı amaçlarla düzenlenmiş sınavlardır. "YÖS" (Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı) 1981 yılından 2010 yılına kadar ÖSYM tarafından 30 kez merkezî olarak uygulanmıştır. 2010 yılından itibaren sınavın ÖSYM tarafından yapılmamasına karar verilmiş

(62)https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3795&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
(Erişim Tarihi: 21.08.2025)

(63) https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21308.pdf
(Erişim Tarihi: 21.08.2025)

ve 2011 yılından itibaren YÖS üniversiteler tarafından yapılmaya başlanmıştır. [64]
YÖK'ün yurt dışından öğrenci kabulünde standartlaşmayı sağlamak üzere başlattığı "Türkiye Yurt Dışından Öğrenci Kabul Sınavı" (TR-YÖS) ise 29 Ocak 2023 tarihinde ilk defa düzenlenmeye başlamış[65] ve üç kez uygulanmıştır. ÖSYM'nin yaptığı bu sınav, Türkiye'de öğrenim görmek isteyen uluslararası öğrencilerin girmek istedikleri yükseköğretim kurumlarına başvuru için kullanacakları geçerli sınav sonucu koşulunu sağlamaktadır.

Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Toplulukları Sınavı (TCS) Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Topluluklarından gelen ve Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında burslu olarak öğrenim görmek isteyen aday öğrencilerin seçme ve yerleştirme işlemlerine esas teşkil eder. Belirlenen kurallar çerçevesinde 1992-2011 yılları arasında 20 kez ÖSYM tarafından yapılmıştır.

Görsel 236: Yurt Dışı Sınavları

Yurt Dışında Çalışanların Çocukları İçin Yükseköğretime Giriş Sınavı (YÇS) 1992 ile 2012 yılları arasında yine ÖSYM tarafından 21 defa düzenlenmiştir. (Yılmaz ve diğerleri, 2016, s.53). Bu sınav belirli kuralları yerine getiren aday öğrencilere uygulanmıştır. Aday öğrenciler sınava girebilmek için lise veya dengi okul eğitimini aldıkları süre ile eş zamanlı şekilde anne veya babasının (varsa velayet sahibinin) yurt dışında bulunduğu süreyi gösterir bir belgeye sahip olmalıydı (çalıştığı, emekli olduğu, işsiz olduğu vb.). Yine lise veya dengi okul eğitiminin tamamını anne veya babasının bulunduğu ülkelerin lise veya dengi meslek okullarında alarak mezun olması ve olacak olması gerekliydi. Bu aday öğrenciler için Türkiye'deki bazı yükseköğretim programlarında ayrılan kontenjandan yararlanmak isteyenler ÖSYM tarafından yapılan YÇS sınavına girmiştir.

ÖSYM geçmişte çeşitli yıllarda yurt içinde teknik alanlardaki öğrenci seçimleri veya yurt dışında YÖK'ün taleplerine bağlı olarak yükseköğretime geçiş için farklı sınavlar da gerçekleştirmiştir. Türk Hava Kurumu Sınavları (Yabancı Dil/Pilot Adayı Seçme) 1989-2009 yılları arasında Türk Hava Kurumu tarafından 21 kez düzenlenmiştir. 24 Eylül 1989 tarihinde bir kez Bulgaristan Göçmenlerinden Yükseköğretime Devam Etmek İsteyenler Seçme Sınavı düzenlenmiştir. Yine bir kez 1992 yılında Özbekistan Cumhuriyeti Öğrenci Seçme ve Yerleştirme İşlemi ÖSYM tarafından gerçekleştirilmiştir.

(64) https://cidde.meb.gov.tr/www/yos-ve-yurtdisindan-ogrenci-kabulu-ile-ilgi-konular/icerik/44 (Erişim Tarihi: 21.08.2025)

(65) https://eski.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2022/tr-yos-29-ocak-2023-te-yapilacak.aspx (Erişim Tarihi: 21.08.2025)

Görsel 237: ÖSYM Başkanı Altan Günalp soruları matbaa çalışanlarına teslim ederken. (1974)

Yükseköğretime geçiş olmasa da orta öğretime geçiş alanında ÖSYM 1980'lerde iki sınav gerçekleştirir. 1984 ve 1985 yıllarında 2 kez Türk Eğitim Derneği TED Ankara Koleji Giriş Sınavı ile 1992 yılında 1 kez Millî Eğitim Bakanlığı Anadolu Liseleri Sınavı olmak üzere iki farklı Ortaöğretime Geçiş Sınavını MEB adına düzenlemiştir.

Yabancı Dil Seviye Tespit Sınavları

ÜSYM'den ÖSYM'ye dönüştükten sonra merkezî sınavlara ilişkin bir paradigma değişikliği de oldu. 1964'ten itibaren ÜAK'a bağlı olarak önce Komisyon sonra Merkez olarak sadece yükseköğretime geçiş sınavları yapılırken, ÖSYM sonrasında YÖK'e bağlanmasını müteakip önce üniversitelerin sonra da kamu sektörünün diğer kurumlarının ölçme ve işe giriş sınavlarını peyderpey ÖSYM üstlenmeye başladı. Merkezî bir sınav örgütüne dönüştükten sonra kurumsal altyapısını tamamen kurumsallaştıran ÜSYM/ÖSYM test geliştirme, araştırma-geliştirme, bilgisayarlı kurum altyapısı alanlarındaki yetkinliği nedeniyle büyük bir merkezî sınav örgütü olma yönünde gelişti. Özellikle yükseköğretim kurumlarının merkezî nitelikteki neredeyse tüm sınavlarının sorumlu kurumu olarak çalıştı. Sonrasında bankacılık sektöründen, sağlık mesleklerine, askerî okullardan, lisansüstü eğitime ve yurt dışı denklik sınavlarına ve nihayet en geniş anlamıyla memurluğa geçiş sınavlarına kadar tüm alanlarda ülkenin ana ölçme, seçme ve yerleştirme mekanizmasından sorumlu hâle geldi.

Görsel 238: ÜSYM Başkanı Prof. Dr. Altan Günalp (önde), basım merkezince incelemelerde bulundu. (Anadolu Ajansı - Mehmet Ünlü - 29.03.1982)

Yükseköğretime geçiş sınavlarını takiben 1982'de ÖSYM'nin başka alanlardaki ilk sınavlardan birisi üniversitelerde doçentliğe yükseltme işlemlerinde geçerli olmak üzere bir dil yeterlilik sınavı oldu. Uzun yıllardır üniversiteler ve doçentlik işlemlerini merkezî olarak yöneten kurum olan ÜAK için önemli bir sorun olan dil sınavları ÖSYM tarafından devralındı. ÜAK'tan başka kamu sektörü ve YÖK için de zamanla farklı türde dil yeterlilik sınavları ÖSYM'nin temel işlerinden birisi hâline geldi.

ÖSYM 1982 yılından itibaren yapılmaya başlanan dil sınavlarını bu anlamda çeşitli kurumlar adına gerçekleştirdi. 1982 ile 1996 yılları arasında Üniversitelerarası Kurul Doçentlik Merkezî Yabancı Dil Sınavı (DOÇ) 15 kez ÖSYM tarafından yapıldı. 1995 yılında ise Üniversitelerarası Kurul Doktora/Sanatta Yeterlik Merkezî Yabancı Dil Sınavı bir kez uygulandı. ÜAK doçentlik başvuruları ve diğer akademik işlemlerde kullanılmak üzere 2000 yılından sonra ÖSYM'nin farklı sınava geçmesini talep etmiştir. Üniversitelerarası Kurul Yabancı Dil Sınavı (ÜDS)[66] adıyla gerçekleşen bu sınav 2000 ile 2012 aralığında 13 kez ÖSYM tarafından yapılmıştır. Sınav Fen Bilimleri, Sağlık Bilimleri ve Sosyal Bilimler alanında Almanca, Fransızca ve İngilizce dillerinde yapılmıştır.

1989-2012 yılları arasında yabancı dil bilgisi tazminatı almak isteyen kamu çalışanlarının dil seviyelerini tespit etmek üzere Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı (KPDS), ÖSYM tarafından toplam 47 kez düzenlenmiştir. 2013 yılında KPDS'nin yerini Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı (YDS) almış; YDS, 2013 - 2025 yılları arasında toplam 27 kez düzenlenmiştir. 2014 yılından itibaren ise ÖSYM'nin belirlediği bilgisayar donanımlı salonlarda Elektronik Yabancı Dil Sınavı (e-YDS) uygulanmaya başlanmış ve e-YDS, 2014 - 2025 yılları arasında toplam 139 kez düzenlenmiştir.

2019 yılında ÖSYM'nin düzenlediği yabancı dil sınavlarına Yükseköğretim Kurumları Yabancı Dil Sınavı (YÖKDİL) eklenmiştir. 2019-2025 yılları arasında 7 kez düzenlenen YÖKDİL; YÖK ve bağlı kurumları ile geçerliliği kendi mevzuatlarında kabul edilmiş olan diğer kurum ve kuruluşlar tarafından aranan yabancı dil koşulunun sağlandığını belgelendirmek amacıyla yapılmaya başlanmıştır. Sınav İlkbahar Döneminde İngilizcede Fen Bilimleri, Sağlık Bilimleri ile Sosyal Bilimler alanlarında, Arapçada sadece Sosyal Bilimler alanında yapılır. Sonbahar Döneminde İngilizcede Fen Bilimleri, Sağlık Bilimleri ile Sosyal Bilimler alanlarında, Almanca, Arapça ve Fransızca dillerinde sadece Sosyal Bilimler alanında olacak şekilde yılda iki kez ÖSYM tarafından yapılmaktadır. 2022-2025 yılları

(66) Bu sınav 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 24. maddesi gereğince hazırlanarak 31 Ocak 2009 tarih ve 27127 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan "Doçentlik Sınav Yönetmeliği" uyarınca doçent ile doktora ve sanatta yeterlik çalışmasına başvuracak adaylara yöneliktir.

(67) 375 sayılı KHK'nın 2. Maddesi, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığı ile Maliye Bakanlığı 23 Haziran 2007 tarihli Resmî Gazete'de (26561 sayılı) yayımlanan "Kamu Personelinin Yabancı Dil Bilgisi Seviyesinin Tespitine Dair Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik" uyarınca yapılmıştır.

(68) 375 sayılı KHK'nın 2. Maddesi, 4 Ocak 2013 tarihli Resmî Gazete'de (28518 sayılı) yayımlanan "Yabancı Dil Bilgisi Seviye Belirleme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" uyarınca yabancı dil tazminatı almak isteyen kamu personelinin yabancı dil bilgisi seviyesini belirlemek için ÖSYM tarafından yılda iki kez yapılır.

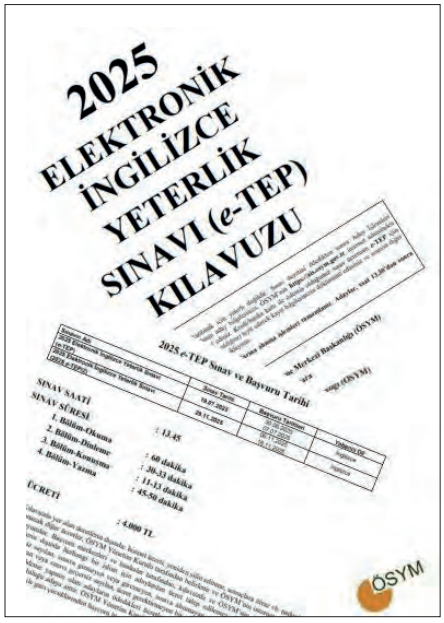
arasında yılda 4 kez olacak şekilde Elektronik Yükseköğretim Kurumları Yabancı Dil Sınavı (e-YÖKDİL), 2024 yılından itibaren ÖSYM tarafından Yükseköğretim kurumlarının özel yetenek sınavı kapsamında öğrenci alan spor programlarına alınacak öğrencilerin seçimi ve tercihlerine göre yerleştirilebilmeleri amacıyla uygulanan Özel Yetenek Sınavı (ÖZYES) yapılmaya başlanmıştır.

Görsel 239: ÖSYM Başkanı Prof. Dr. Bayram Ali Ersoy basın toplantısında. 16.07.2024 (Metin Aktaş, Anadolu Ajansı)

ÖSYM 2025 yılında önemli bir adım atarak dört beceri temelli İngilizce sınavı ile elektronik ortamda Türkçe yeterlilik sınavlarını gerçekleştirmiştir. Bu sınavlar kurumun tarihinde de önemli bir aşama ve uluslararasılaşma vizyonu açısından önemli bir açılım olarak değerlendirilmelidir. Elektronik İngilizce Yeterlik Sınavı (e-TEP) ve Elektronik-Yabancı Dil Olarak Türkçe Sınavı (e-YDTS) İngilizce ve Türkçe yeterlilik sınavları alanındaki büyük talebin karşılanmasında da yeni bir dönemi ifade etmektedir. e-TEP sınavı özellikle kamu kurumlarındaki adayların İngilizce yeterlik ihtiyaçlarını düşük maliyetli ve yerel bir çözümle karşılama potansiyeli taşımaktadır. e-TEP sınavı okuma, dinleme, yazma ve konuşma olmak üzere dört temel dil becerisini ölçmekte ve değerlendirmelerde uluslararası geçerliliği olan Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni (CEFR) ölçütlerine göre adaylara B1, B2 ve C1 düzeylerinde geçerli ve güvenilir sonuçlar sunmaktadır. Sınav tamamen bilgisayar tabanlı bir formatta uygulanmaktadır. Geleneksel dil sınavları olan YDS ve YÖKDİL'in aksine sıralama ve eşleştirme gibi farklı soru tipleri içermekte, yazma ve konuşma bölümleriyle adayların dil üretme ve iletişimsel yetkinliklerini doğrudan ölçme işlevini de üstlenmektedir. Konuyla ilgili ÖSYM Başkanı Prof. Dr. Bayram Ali Ersoy şu açıklamayı yapmıştır:

"e-TEP, Avrupa Ortak Başvuru Metni doğrultusunda dört hedef dil kullanım alanı temel alınarak geliştirilmiş olup özellikle eğitim ve mesleki amaçlı dil kullanımına odaklanan bir içeriğe sahip olan ve B1-B2-C1 düzeyinde ölçüm yapan dört becerili İngilizce uygulaması[ÜK88.1], test özellikleri ve parametrelerinin oluşturulmasından soru havuzu geliştirme, sınav uygulama, sınav

Görsel 240

Görsel 241: Üniversite yerleştirme sınav sonuçlarını öğrenmek isteyen adaylar ve yakınları, Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Merkezinin önünde toplandı. 28.07.1981. (Caner Gören - Anadolu Ajansı)

puanlama, sınav analizi ve değerlendirme, sonuç raporlama ve geçerlik analizi çalışmalarına kadar en güncel akademik, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri yakından yansıtacak şekilde tasarlanmaktadır. Kullanıcı dostu ara yüzü ve yüksek standartlı geçerlik, güvenirlik ve güvenlik nitelikleriyle ülkemizde İngilizce öğretimi, öğrenimi ve ölçümü konularında son derece önemli ve değerli bir etkiye sahip olacaktır."

e-YDTS sınavı ise büyüyen uluslararası öğrenci sayıları dikkate alındığında gerek Türkçe sınav yeterliklerini standartlaştırmayı gerekse de talepleri erişilebilir şekilde belgelendirmeyi sağlama imkânını hedeflemektedir. Sınav uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki üniversitelerde öğrenime başlaması için hızlı bir çözüm sunarken, aynı zamanda mezunların Türkiye bağlantılı kurumlarda istihdam edilmesinde, Türk soylu vatandaşların çevirmenlik yetkinliklerini belgelendirmesinde, yeminli tercümanlık için Türkçe yeterliliğinin kanıtlanmasında, Türkçe Öğretmenliği mezunlarının kendi ülkelerinde öğretmenlik yapabilmesinde kullanılabilecektir.

Görsel 242

Görsel 243: Oğuz Aral'ın 1997 ÖSYM Kılavuzundaki çizimleri

Lisansüstü Eğitime Geçiş Sınavları

Yükseköğretime geçiş için merkezî sınav arayışından doğan ÖSYM'nin yükseköğretim kurumlarındaki bir diğer önemli geçiş aşaması olan lisans programlarından lisansüstü programlara ve lisansüstü programlar arasındaki geçişle ve yurt dışına lisansüstü eğitim yapmaya gidecek aday öğrencileri seçmeyle ilgili alanda nesnel testlerle ölçme yapmaya başlaması 1993 yılında gerçekleşir.

İlk sınav uygulaması yurt dışına gidecek aday öğrencileri seçmek üzere tasarlanan ve 1993 ile 1997 yılları arasında beş kez uygulanan Yurtdışında Lisansüstü Eğitim Görecek Adayları Seçme Sınavı (YÖK/MEB YLS)[69] olmuştur. Daha sonra bunun için LES ve ALES puanları kullanılmaya başlanmıştır.

Bunun yanı sıra Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı (LES)[70] ÖSYM tarafından yüksek lisans ve doktora programlarına başvuracak ve çeşitli yardımcı öğretim elemanı konumlarına atamalarda sınav puanını kullanacak adaylar için düzenlenmeye başlamıştır. 1997 ile 2006 yılları arasında 10 kez düzenlenen sınav yeniden düzenlenip ve adı değişerek 2007'den günümüze kadar devam etmiştir. Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı (ALES) ismiyle düzenlenmeye devam eden sınav 2007 ile 2025 yılları arasında 19 kez uygulanmıştır.

Görsel 244: Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Üniversitelerarası Kurul Toplantısına Katıldı. YÖK Başkanı Prof. Dr. İhsan Doğramacı (Sağda), Ünıversitelerarası Kurul Başkanı Prof. Dr. Yüksel Bozer (Solda). 20.02.1990 (Selahattin Yılmaz-Anadolu Ajansı)

(69) 1929 tarihli ve 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun ile 2 Ekim 2014 tarihli ve 29137 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türk Öğrencilerin Yabancı Ülkelerde Öğrenimleri Hakkında Yönetmeliğe dayalı olarak yükseköğretim kurumlarının öğretim elemanı ile kamu kurum ve kuruluşlarının yetişmiş insan kaynağı ihtiyacının karşılanması amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından resmî burslu statüde lisansüstü öğrenim görmek üzere yurt dışına gönderilecek öğrencileri seçmek amacıyla yapılır.

(70) 78 sayılı Yükseköğretim Kurumları Öğretim Elemanları Kadroları Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye, 5538 sayılı Kanunla eklenen Ek Madde 8 uyarınca, yükseköğretim kurumlarında öğretim görevlisi, okutman, araştırma görevlisi, uzman, çevirici ve eğitim öğretim planlamacısı kadrolarına yapılacak atamalarda, ülkemizde lisansüstü eğitime girişte, yurt dışına lisansüstü eğitim için gönderilecek adayların seçiminde ilgili kurumların kullanacakları puanları sağlamak için yapılmaktadır.

Yurt Dışı Yükseköğretim Diploma Denklik Sınavları

İlk kez 1997 yılında uygulanmaya başlayan bu sınavlar, YÖK'ün talebi doğrultusunda öğrenimlerini yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarında yapan kişilerin kendi alanlarında aldıkları diplomaları Türkiye'de denk olarak kullanabilmeleri için geliştirilmiştir. Diploma geçerlilikleri için ÖSYM tarafından tatbik edilen ve kuralları YÖK tarafından geliştirilen bu sınavların sonuçları YÖK tarafından yürütülen diploma denklik işlemlerinde kullanılır. 1997 ile 2013 yılları arasında 17 kez uygulanan Yükseköğretim Kurulu Yurt Dışı Yükseköğretim Diplomaları Denkliği İçin Seviye Tespit Sınavı (STS)[71] farklı yükseköğretim programlarının[72] denklik işlemleri için yapılmıştır.

Bu alandaki seviye tespit sınavlarından bazıları 2013 sonrasında ihtisaslaşarak devam etmiştir. Bunlardan Tıp Doktorluğu Alanında Yurt Dışı Yükseköğretim Diploma Denkliği İçin Seviye Tespit Sınavı (STS-Tıp Doktorluğu)[73] 2013 yılında yapılmaya başlanmış ve 2013 ile 2025 yılları arasında 13 kez uygulanmıştır. Bir diğer alan olan Diş Hekimliği Alanında Yurt Dışı Yükseköğretim Diploma Denkliği İçin Seviye Tespit Sınavı (STS-Diş Hekimliği)[74] da 2013 ile 2025 yılları arasında 13 kez düzenlenmiştir. Yine Eczacılık Alanında Yurt Dışı Yükseköğretim Diploma Denkliği İçin Seviye Tespit Sınavı (STS-Eczacılık)[75] 2020 yılından itibaren gerçekleştirilmeye başlanmış ve bu tarihten 2025'e kadar 6 kez uygulanmıştır.

Bir başka meslek grubu olan öğretmenlik için uygulanan Öğretmenlik Meslek Bilgisi Alanında Yurt Dışı Yükseköğretim Diploma Denkliği İçin KPSS Eğitim Bilimleri Sınavı 2013 ile 2024 yılları arasında 12 kez uygulanmıştır. Bu sınav, Öğretmenlik Meslek Bilgisi Alanında Yurt Dışı Yükseköğretim Diploma Denkliği İçin Yükseköğretim Kurulu Başkanlığınca sınav kararı verilen adaylara yönelik yapılmıştır. Son olarak 2025 tarihinde uygulanmaya başlanan Öğretmenlik Meslek Bilgisi Alanında Yurt Dışı Yükseköğretim Diploma Denkliği İçin Seviye Tespit Sınavı (STS-Öğretmenlik) Öğretmenlik Meslek Bilgisi Alanında Yurt Dışı Yükseköğretim Diploma Denkliği İçin Yükseköğretim Kurulu Başkanlığınca sınav kararı verilen adaylar için yapılacaktır.

---

(71) 11 Mayıs 2007 tarih ve 26519 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği" uyarınca yapılan olan Seviye Tespit Sınavı (STS) yurt dışında lisans düzeyinde eğitimlerini tamamlayarak diploma denklik belgesi almak üzere Yükseköğretim Kuruluna başvuran ve bu sınava girmesine karar verilen adaylar için yapılır.

(72) Seviye Tespit Sınavlarına (STS) girmesine karar verilen adaylar şu programların mezunlarından oluşur: Tıp Doktorluğu, Öğretmenlik Meslek Bilgisi, Mühendislik I. Aşama, Bilgisayar, Elektrik, Elektrik-Elektronik, Gemi, Gıda, İnşaat, Jeodezi ve Fotogrametri, Kimya, Makine, Metalurji, Tekstil, Uçak, Mühendisliği II. Aşama ile İşletme, Mimarlık, Uluslararası İlişkiler.

(73) Yükseköğretim Genel Kurulunun kararları gereğince, yurt dışında alınan diplomaların denkliğinin kabul edilebilmesi için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına Tıp Doktorluğu alanında başvuran ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından sınava girmelerine karar verilen adaylara uygulanmaktadır. Adayların Seviye Tespit Sınavının (STS) 1.Aşamasına ve/veya 2.Aşamasına girmeleri gerekmektedir.

(74) Yurt dışında alınan diplomaların denkliğinin kabul edilebilmesi için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına Diş Hekimliği alanında başvuran ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından sınava girmelerine karar verilen adaylar için yapılmaktadır.

(75) Yurt dışında alınan diplomaların denkliğinin kabul edilebilmesi için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına Eczacılık alanında başvuran ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından sınava girmelerine karar verilen adaylar için yapılmaktadır.

Açık Öğretim Sınavları

Açık öğretim programlarının Anadolu Üniversitesi bünyesinde açılmasını müteakip büyük bir öğrenci kitlesi bu programlarda öğrenim görmeye başladı. Yıllar içinde büyüyen bu sistem yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören her iki kişiden birinin bulunduğu bir yapıya dönüştü. Sistemin kurulduğu ilk yıllarda Türkiye'nin farklı yerlerinde bulunan öğrenciler için sınavları yapacak örgütsel kapasiteye sahip kurum ÖSYM'ydi. Bu nedenle Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesine bağlı programlarda okuyan öğrenciler için ara sınav, yıl sonu sınavı ve bütünleme sınavlarını 1983 ile 1996 yılları arasında ülke çapında 14 kez ÖSYM düzenlemiştir. Bu sınavlar, daha sonra Anadolu Üniversitesinin Açık Öğretim Fakültesi tarafından yapılmaya başlanmıştır.

Sağlık Alanında Uzmanlık Sınavları

Sağlık alanında uzman personelin seçimi alanındaki sınavlar kendisi bir tıp doktoru olan Prof. Dr. Altan Günalp'in başkanlığı döneminde başlamıştır. Doktorluk, diş hekimliği ve eczacılık alanlarında çok sayıda sınav ÖSYM tarafından gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu alanda yapılan ilk sınav 1986 yılında bir kez uygulanan Sağlık Bakanlığı Asistanlık Sınavı'dır. Bu sınav Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerde asistan olarak öğrenim görmek isteyen adaylar için yapılmıştır.

Bu alanın temel sınavlarından olan Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (TUS)[76] ise ilk kez 1987 yılında yapılmış ve o tarihten günümüze kadar kesintisiz şekilde 39 kez gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra 2007 yılında başlatılan Tıpta Yan Dal Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (YDUS)[77] da günümüze kadar kesintisiz şekilde 19 kez mezkûr yönetmeliğe tabi şekilde uygulanmıştır. Sağlık uzmanlıklarında bir diğer temel alan diş hekimliğidir. ÖSYM bu alanda mesleğe geçiş için temel sınavı gerçekleştirmektedir.

---

(76) 3 Eylül 2022 tarihli ve 31942 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Tıpta ve Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği uyarınca, Sağlık Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Hastanelerinde ve üniversitelerin tıp fakültelerinde tıpta uzmanlık eğitimi görmek isteyen adayların seçme işlemleri ÖSYM tarafından yürütülmektedir. Yeterlik ve yarışma esaslarına dayanan uzmanlık eğitimi giriş sınavlarında adayların, tıp alanındaki temel kavram, ilke ve yöntemleri tanıma, kavrama; bu kavram, ilke ve yöntemler ile düşünme ve bunları belli durumlara uygulama yetilerini yoklayan sorular bulunmaktadır. Mesleki Bilgi Sınavının amacı bu sınav sonucuna göre tıpta uzmanlık eğitimine kabul edilecek adayları seçerek tercihlerine göre mevcut kontenjanlara yerleştirmektir.

(77) 21 Ekim 2016 tarihli ve 29864 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Eczacılıkta Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği hükümlerine göre üniversitelerin Eczacılık Fakültelerinde uzmanlık eğitimi görmek isteyen adayların seçme ve yerleştirme işlemleri, ÖSYM tarafından yürütülmektedir. Eczacılıkta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (EUS) sonucuna göre uzmanlık eğitimine kabul edilecek adaylar, tercihlerine göre mevcut kontenjanlara yerleştirilmektedir.

Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (DUS)[78] 2012 yılında ilk kez yapılmaya başlanmış ve 2012-2025 yılları arasında 14 kez uygulanmıştır. Bu sınav da TUS ve YDUS ile zikredilen yönetmeliğe tabidir. Bir diğer sağlık kolu mesleği olan eczacılık alanında merkezî sınavlar ÖSYM tarafından yapılır. Eczacılıkta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (EUS)[79] 2017 ile 2025 yılları arasında 9 kez uygulanmıştır.

Sağlık iş kollarında ÖSYM ayrıca farklı tıp meslek örgütleri için de farklı tarihlerde sınavlar gerçekleştirmiştir. Tıp meslek örgütlerinin yeterlilik sınavları, meslek derneklerinin talebi üzerine ÖSYM tarafından yapılır. Türk Ortopedi ve Travmatoloji Birliği Derneği Ortopedi ve Travmatoloji Yeterlik Sınavı (TODBİD) 2003 ile 2009 yılları arasında 7 kez; Türk Üroloji Yeterlilik Kurulları Üroloji Yeterlik Sınavı (TÜYK) 2004 ile 2009 yılları arasında 6 kez; Türk Nöroşirurji Derneği Nöroşirurji Yeterlik Sınavı (TND) 2006 ile 2009 yılları arasında 4 kez; Türk Radyasyon Onkolojisi Derneği Radyasyon Onkolojisi Yeterlik Sınavı (TROD) 2007 ile 2009 yılları arasında 3 kez; ve Tıpta Uzmanlık Dernekleri Yeterlilik Sınavları Hematoloji, Nöroşirurji, Radyasyon Onkolojisi sınavı 2010 yılında bir kez ÖSYM tarafından uygulanmıştır.

1993 yılında Hemşirelik Ön Lisans Eğitimi Programı Giriş Sınavı ÖSYM tarafından tek seferlik düzenlenmiştir. Bu sınav, sağlık hizmetlerinde nitelikli hemşirelerin yetiştirilmesi için eğitim programlarına erişimi düzenleyen önemli bir girişim olarak kayda geçmiştir. Sınav, sağlık sektörünün insan kaynakları ihtiyacını karşılamada standart bir değerlendirme süreci sunmuştur.

Askerî Eğitim Kurumlarına Giriş Sınavları

ÖSYM 1986 yılı itibarıyla askerî kurumlara giriş sınavlarını da düzenlemeye başladı. 1986 ve 1995 yılları arasında 10 kez yapılan Gülhane Askerî Tıp Akademisi G.A.T.A. Hemşirelik Yüksek Okulu Giriş Sınavları (GATA) bunlardan ilkidir.

Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde, Jandarma Okullar Komutanlığı Uzman Jandarma Okulunda öğrenim görecekleri seçmek amacıyla yapılan Uzman Jandarma Okulu Giriş Sınavı (JANU) 1996 yılından 2011 yılına kadar ÖSYM tarafından 16 kez

---

(78) Üniversitelerin Diş Hekimliği Fakültelerinde uzmanlık eğitimi görmek isteyen adayların seçme ve yerleştirme işlemleri ÖSYM tarafından yürütülmektedir. Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (DUS) sonucuna göre uzmanlık eğitimine kabul edilecek adaylar, tercihlerine göre mevcut kontenjanlara yerleştirilmektedir.

(79) 21 Ekim 2016 tarihli ve 29864 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Eczacılıkta Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği hükümlerine göre üniversitelerin Eczacılık Fakültelerinde uzmanlık eğitimi görmek isteyen adayların seçme ve yerleştirme işlemleri, ÖSYM tarafından yürütülmektedir. Eczacılıkta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (EUS) sonucuna göre uzmanlık eğitimine kabul edilecek adaylar, tercihlerine göre mevcut kontenjanlara yerleştirilmektedir.

Görsel 245: ÜSS'ye katılan öğrenciler, ÖSYM'ye gelerek üniversitelerarası 1. aşama sınavı sonuçlarını öğrenmeye çalıştılar. 21.05.1981

yapıldı. Ayrıca, Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde Jandarma sınıfında Muvazzaf Astsubay yetiştiren Jandarma Okullar Komutanlığının, Jandarma Astsubay Temel Kursunda öğrenim görecekleri seçmek amacıyla da Jandarma Astsubay Temel Kursuna Alınacak Öğrenciler Seçme Sınavı (JANA) 2003-2016 yılları arasında 14 kez ÖSYM tarafından düzenlendi.

ÖSYM'nin ayrıca, Genelkurmay Okullar Komutanlığı adına yaptığı Hava Kuvvetleri Askerî Lise Giriş Sınavı (ALS) 2000 ve 2001 yıllarında iki kez uygulandı. Askerî Liseler ve Astsubay Hazırlama Okulunda Öğrenim Görecek Öğrencileri Seçme Sınavı (ALS) ise 2002 ile 2016 yılları arasında 15 kez düzenledi. 2016 yılında askerî liselerden mezun olanların yükseköğretim kurumlarına yerleştirilebilmeleri amacıyla Yükseköğretim Kurulu kararı ile Askerî Lise Mezunları İçin Üniversiteye Geçiş Sınavı (ALÜGS) 2016 yılında bir defaya mahsus olarak gerçekleştirildi. Millî Savunma Bakanlığınca Harp Okulları ve Astsubay Meslek Yüksekokulları ikinci seçim aşamalarına çağırılacak askerî öğrenci adaylarını tespit etmek amacıyla Milli Savunma Üniversitesi Askerî Öğrenci Aday Belirleme Sınavı (MSÜ) 2018 ile 2025 yılları arasında ÖSYM tarafından sekiz kez düzenlendi.

ÖSYM

1985 ÖSYS İKİNCİ BASAMAK SINAVI SONUÇLARI

MERKEZİ SİSTEMLE YÜKSEKÖĞRETİM PROGRAMLARINA YERLEŞTİRİLEN ADAYLAR

AÇIKLAMA

Görsel 246

Türkiye'nin Sınav Merkezi ÖSYM'nin Uyguladığı Memuriyete Giriş Seçme Sınavları

Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM), 1984 yılından itibaren Türkiye'de kamu personeli alımı ve görevde yükselme süreçlerinde önemli bir sorumluluk üstlenerek, bu alanda çeşitli sınavlar düzenlemeye başlamıştır. ÖSYM'nin düzenlediği bu sınavlar, kamu kurum ve kuruluşlarının personel ihtiyaçlarını karşılamada merkezî bir rol üstlenmiş ve memuriyete giriş ile görevde yükselme süreçlerinde standart bir değerlendirme sistemi oluşturmuştur. Bu süreç, kamu hizmetlerinin sürekliliği ve etkinliği için kritik bir öneme sahip olmuştur. İlk kez 1976 yılında Cemal Mıhçıoğlu'nun İşe Giriş Yarışma Sınavları (1965-1974) eserinde gündeme gelen bu konu, kamu personelinin seçiminde öznel takdiri ve hatalı ölçümü ortadan kaldırmak üzere bir nesnel ölçme ve yerleştirme sistemi ihtiyacıyla bağlantılı gelişmiştir. Sağlık ve bankacılık gibi sektörler için ÖSYM'nin 1980'lerden itibaren gerçekleştirdiği sınavların bir diğer ve daha genel bir nüfusu ilgilendiren alanı kamu personel seçim sınavlarıdır.

ÖSYM'nin faaliyetleri, özellikle 1989-2013 yılları arasında üniversiteler için düzenlediği personel seçme ve görevde yükselme sınavlarıyla dikkat çekmiştir. Bu sınavlar, memuriyete girişte temel bir ölçüt haline gelmiş ve nitelikli personel teminini kolaylaştırmıştır. Aynı şekilde, 1984-2018 yılları arasında farklı kamu kurum ve kuruluşları için gerçekleştirilen memuriyete giriş seçme sınavları, kamuya yetkin personel sağlanmasında önemli bir işlev görmüştür. Bu sınavlar, kamu hizmetlerinin kalitesini artırmada vazgeçilmez bir rol oynamıştır. Bundan sonraki kısımda ÖSYM'nin kamu kurum ve kuruluşları için düzenlediği sınavlar onar yıllık dilimler içinde incelenecek, finans ve bankacılık sektörüne yönelik düzenlediği sınavlarla ilgili bilgiler verilecektir.

Görsel 247: İşe Giriş YarışmaSınavları 1965-1974. Kapak resmi.(Kaynak: Cemal Mıhçıoğlu tarafından yazılan ve ilk merkezî işe giriş sınavlarına dair değerlendirmeler içeren eser.)

Görsel 248: Öğrenci yakınları sınav süresince heyecanla bekledi. 24.06.1975 (Necdet Onur Arşivi - Anadolu Ajansı)

1980'lerden Günümüze Çeşitli Kamu Kurumları İçin Gerçekleştirilen Sınavlar

1980'lerin başından itibaren çeşitli kamu kuruluşları personel seçim, atama ve terfi işlemlerini nesnel testlerle yapmak için ÖSYM'nin hizmet kapasitesini kullanmaya başladı. ÖSYM de bu süreçte farklı kamu kurumlarının ihtiyaçlarına yönelik çeşitli sınavları sorunsuz şekilde düzenleyecek bir düzeni oturtmaya başlamıştı.

1980'li Yıllarda Gerçekleştirilen Sınavlar

ÖSYM'nin memuriyete giriş sınavlarındaki ilk adımlarından biri, 1984 yılında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) adına düzenlenen Yükseköğretim Kurulu Dünya Bankası Meslek Yüksekokulu Projesi Yabancı Dil Sınavı idi. Bu sınav, 1984 ile 1989 yılları arasında altı kez uygulanmış ve ÖSYM'nin farklı alanlardaki sınav düzenleme kapasitesinin ilk örneklerinden biri olmuştur.

ÖSYM, 1981 yılından başlayarak 1995 yılına kadar MEB adına personel seçim sınavı yaptı. Millî Eğitim Bakanlığı Türk Kültür Vakfı-AFS Sınavı 15 kez gerçekleştirildi. 1990 ve 1998 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı Sınavı[80] ÖSYM tarafından dokuz kez düzenlendi. Yine Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Sınavı (KBYS)[81] 2005 ile 2006 yılları arasında 2 kez ÖSYM tarafından yapıldı. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı Görevde Yükselme Yazılı Sınavı (MEBGYS)[82] 2013 yılında 1 defa ÖSYM tarafından yapıldı.

1985-2000 yılları arasında ÖSYM, Devlet Planlama Teşkilatı adına toplam 16 kez Devlet Planlama Teşkilatı Sınavlarını düzenlemiştir. Bu sınavlar, personel seçme, yabancı dil ve uzman yardımcılığı gibi farklı alanları kapsamıştır. Ayrıca, 1985-1989 yılları arasında Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı için Personel Seçme Sınavları gerçekleştirilmiştir. 1986 yılında ise Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü adına Personel Yükselme Sınavı düzenlenmiştir.

1988-1997 yılları arasında ise Devlet Personel Başkanlığı adına toplam 10 kez Devlet Personel Başkanlığı Sınavları düzenlenmiş; bu sınavlar, bilgisayar programcılığı, yabancı dil, teknik personel ve uzman yardımcılığı gibi konuları içermiştir. 1985 yılında Devlet Meteoroloji İşleri Genel

(80) Bu sınav, Yurtdışı Personel/Geliştirme Projesinde Görevlendirilecek Personeli Seçme/Öğr. İçin Y. Dil/ Sağlık Meslek Liselerine Giriş/Özel Y. Dil Kursları vb. alanlarında MEB tarafından belirlenen tanımlara göre yapılmıştır.

(81) 13/08/2005 tarihli ve 25905 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Yönetmeliği'ne göre tüm öğretmenlerin, öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselmeleri öngörülmüş olan personele yönelik yapılmıştır.

(82) Millî Eğitim Bakanlığı Personelinin Görevde Yükselme, Unvan Değişikliği ve Yer Değiştirme Suretiyle Atanması Hakkında Yönetmelik hükümleri doğrultusunda taşra teşkilatı il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri 1709 şube müdürü kadrosuna yapılacak atamanın yazılı sınavı

Müdürlüğü adına bir kez Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Personel Seçme Sınavı gerçekleştirilmiştir. Benzer şekilde, aynı yıl Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü için Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Avukat Seçme Sınavı düzenlenmiştir. ÖSYM, kamu kurumları için yabancı dil sınavları da düzenleyerek bu alandaki yetkinliğini göstermiştir. 1986 yılında Radyo ve Televizyon Üst Kurulu adına Yabancı Dil Sınavı ve aynı yıl Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu için Stajyer Muhabir ve Yardımcı Prodüktör Seçme Sınavı yapılmıştır. 1988 ve 1990 yıllarında olmak üzere iki kere BOTAŞ Boru Hatları İle Petrol Taşıma A.Ş. için BOTAŞ Boru Hatları İle Petrol Taşıma A.Ş. Yabancı Dil Sınavı ÖSYM tarafından düzenlenmiştir. 1989 yılında ise Milli Piyango İdaresi için Personel Seçme Sınavı gerçekleştirilmiştir.

1990'lı Yıllarda Gerçekleştirilen Sınavlar

ÖSYM'nin kamu kurumları için sınav düzenleme görevi, 1990'lı yıllarda çeşitliliği artarak devam etmiştir. Bu on yıllık süre zarfında uygulanan sınavların konu ve düzey çeşitliliği her bakımdan dikkate değer ölçüdedir.

1990 ile 2000 yılları arasında Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı adına toplam 11 kez Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Sınavları gerçekleştirilmiştir. Bu sınavlar, yeminli murakıp, hazine kontrolörlüğü, yabancı dil ve personel seçme gibi alanlarda düzenlenmiştir. Yine 1990 ile 2000 yılları arasında Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) için Sermaye Piyasası Kurulu Sınavları (meslek personeli, uzman yardımcılığı vb.) ve Sosyal Sigortalar Kurumu için Sosyal Sigortalar Kurumu Sınavları (personel seçme, müfettiş yardımcılığı vb.) yapılmıştır. Ayrıca, 1990 yılından başlayarak 2004 yılına kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) adına 15 kez Türkiye Büyük Millet Meclisi Sınavları düzenlenmiştir. Bu sınavlar, personel seçme, uzman yardımcılığı ve sekreterlik-daktilo gibi alanları kapsamıştır.

Ayrıca, 1991-1998 yılları arasında İçişleri Bakanlığı için İl Planlama Uzman Yardımcısı, Araştırma Planlama Koordinasyon (APK) Uzman ve diğer Personel Seçme Sınavları düzenlenmiştir. Bu sınavlar, Bakanlığın idari ve teknik kadrolarını güçlendirmeyi amaçlayarak, bölgesel planlama ve kamu yönetimi alanlarında uzmanlaşmış personelin istihdamına olanak sağlamıştır.

Savunma sanayi alanında, ÖSYM 1991-1997 yılları arasında Savunma Sanayi Müsteşarlığı adına toplam yedi kez Personel Seçme Sınavı düzenlemiştir. Bu sınavlar, Türkiye'nin savunma sanayi altyapısını güçlendirmek için teknik ve idari personel seçiminde kritik bir rol oynamış, sektörel uzmanlaşmayı desteklemiştir.

1991-2013 yılları arasında Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) adına Memuriyete Giriş Seçme Sınavı[83] ÖSYM tarafından 23 kez

(83) 7163 sayılı TODAİE Teşkilat Kanunu hükümlerince Kamu Yönetimi, Yerel Yönetimler, Adalet Yönetimi, Kolluk Yönetimi, Eğitim Yönetimi, Kamu Yönetimi alanlarında yüksek lisans programlarına başvuracak adaylar için ÖSYM tarafından yapılmıştır.

Görsel 249: 24.06.1975 (Necdet Onur Arşivi - Anadolu Ajansı)

uygulanmıştır. Bu sınavlar, kamu yönetimi alanında uzmanlaşmış profesyonellerin yetiştirilmesini destekleyerek, kamu sektörünün yönetim kapasitesini artırmayı hedeflemiştir. 1992 yılından başlayarak 2025 yılına kadar Sayıştay Başkanlığı için 34 kez Memuriyete Giriş Seçme Sınavı adlı bir eleme ve seçme sınavı yapılmıştır.[84] 1992 ve 1999 yıllarında Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü için personel seçme ve müfettiş yardımcılığı alanlarında Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Sınavları yapılmıştır.

1997 yılı, ÖSYM'nin sınav yelpazesinin daha da genişlediği bir yıl olmuştur. Adalet Bakanlığı adına Adli Yargı Hâkim ve Savcı Adaylığı Sınavı (ADLİ), İdari Yargı Hâkim Adaylığı Sınavı (İDARİ), İcra Müdür ve Müdür Yardımcılığı Sınavı (İCRA), Hâkim ve Savcı Meslek Öncesi Eğitim Sınavı (HMGS) ve İdari Yargı Öncesi Sınavı (İYÖS) gibi alanlarda sınavlar düzenlenmeye başlanmış ve bu sınavlar 28 yıldır kesintisiz olarak ÖSYM tarafından yapılmaktadır. Aynı yıl, Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü için 1997-1998 yıllarında iki kez Başbakanlık Uzman Yardımcılığı Eleme Sınavı gerçekleştirilmiştir. Yine 1990 yılında Yükseköğretim Kurulu Dünya Bankası adına Yükseköğretim Kurulu Dünya Bankası 2. Endüstriyel Eğitim Projesi Yabancı Dil Sınavı düzenlenmeye başlamıştır. 1990 yılında Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı adına Uzman Yardımcılığı Seçme Sınavı düzenlenmiştir.

1991 yılında ÖSYM, Dışişleri Bakanlığı adına İdari Memur Seçme Sınavı'nın Yabancı Dil kısmını tek seferlik olarak düzenlemiştir. Bu sınav, Dışişleri Bakanlığı'nın idari kadrolarına dil yeterliliği yüksek, uluslararası ilişkiler alanında yetkin personel seçimi için kritik bir adım olmuştur. ÖSYM'nin bu sınavdaki rolü, kurumun uzmanlık gerektiren sınav organizasyonlarındaki yetkinliğini ortaya koymuştur. İçişleri Bakanlığı adına düzenlenen sınavlar, ÖSYM'nin kamu personel seçimindeki stratejik rolünü gözler önüne sermektedir.

---

(84) 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 17. maddesinin 3. fıkrası ile Sayıştay Denetçi Yardımcılığı Yönetmeliği'nin 5. maddesi uyarınca; Sayıştay Başkanlığı denetçi yardımcılığı için yapılan Sayıştay Başkanlığı Sayıştay Denetçi Yardımcısı Adaylığı Eleme Sınavı (Sayıştay-Eleme) ve bu sınavda başarılı olanlar için yapılan Sayıştay Başkanlığı Sayıştay Denetçi Yardımcısı Adaylığı Yazılı Sınavı (Sayıştay-Yazılı) Sınavları ÖSYM tarafından düzenlenmektedir.

Kaymakam Adaylığı Giriş Sınavı, 1700 sayılı Dâhiliye Memurları Kanunu'nun 2. ve 2/A maddeleri çerçevesinde 1991-2025 yılları arasında ÖSYM eliyle kesintisiz olarak icra edilmiştir. Söz konusu sınav, yerel idareci kadrolarının seçiminde ve adayların mesleki hazırlık sürecinde temel belirleyici mekanizma olma niteliği taşımaktadır.

Benzer şekilde, 1991-1993 yılları arasında Tarım Reformu Genel Müdürlüğü adına Personel Seçme Sınavı düzenlenmiş, tarım sektöründe reform süreçlerini destekleyecek nitelikli personelin istihdamı sağlanmıştır. Yine 1992 yılında Dışişleri Bakanlığı adına Dışişleri Bakanlığı Aday Bölge Uzmanlığı Sınavı ve Dışişleri Bakanlığı İdari Memurları Seçme Sınavı düzenlenmiştir. 1992 yılında bir kez olmak üzere Emniyet Genel Müdürlüğü için Emniyet Genel Müdürlüğü Sivil Personel Seçme Sınavı yapılmıştır. Bu yılda Sağlık Bakanlığı adına da giriş sınavı, yabancı dil sınavı, personel seçme sınavları gibi çeşitli sınavlar düzenlenmiştir. Buna göre Sağlık Bakanlığı Anadolu Üniversitesi Sağlık Personeli Ön Lisans Eğitimi Giriş Sınavı, Sağlık Bakanlığı Dış İlişkiler Dairesi Yabancı Dil Sınavı ile Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Adaylarını Yerleştirme ve Sağlık Bakanlığı Yurtdışında Öğrenim Görecek Personeli Seçme Sınavı ÖSYM tarafından yapılmıştır.

1992 yılında Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü adına Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü Elektrik ve Makine Mühendisi Sınavı yapılmıştır. Ayrıca aynı yıl Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı için Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Koruma Görevlisi Seçme Sınavı düzenlenmiştir. 1992 ve 1995 yıllarında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı için müfettiş ve personel seçme sınavını içeren Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Sınavları ÖSYM tarafından yapılmıştır. Ayrıca 1992, 1993 ve 1999 yıllarında toplamda üç kez Petkim için yabancı dil ve koruma ve güvenlik görevlisi seçme sınavlarını içeren Petkim Sınavları yapılmıştır. 1993 yılında Sağlık bakanlığı adına personel seçme ve yabancı dil sınavları düzenlenmesi ÖSYM tarafından yapılmıştır. Buna göre Sağlık Bakanlığı Sağlık Personeli Seçme Sınavı ve 1993-1994 yıllarında Sağlık Bakanlığı Yabancı Dil Sınavı düzenlenmiştir. ÖSYM, yine 1993 yılında farklı bir tür sınavın gerçekleştirilmesini üstlenmiş ve Diyarbakır Belediyesi adına Diyarbakır Belediyesi Personel Seçme Sınavı düzenlemiştir.

1993 ve 1999 yıllarında Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu için işçi adayları seçme ve müfettişlik alanlarında Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu Sınavları düzenlenmiştir. ÖSYM, 1994 yılından itibaren çeşitli kamu kurum ve kuruluşları adına sınavlar düzenlemeye devam etmiş ve personel seçme süreçlerinde önemli bir rol üstlenmiştir. Bu dönemde, farklı bakanlıklar ve bağlı kuruluşlar için çeşitli sınavlar gerçekleştirilmiştir. Örneğin, 1994 yılında Başbakanlık GAP İdaresi Başkanlığı için Koruma ve Güvenlik Görevlisi Seçme Sınavı düzenlenmiştir. Aynı yıl, Dış Ticaret Müsteşarlığı Orta Anadolu İhracatçıları Birliği adına Orta Anadolu İhracatçıları Birliği Personel Seçme Sınavı ÖSYM tarafından yapılmıştır. Bunun yanı sıra, Dışişleri Bakanlığı personeli için Yabancı Dil Sınavı gerçekleştirilmiş, Sağlık Bakanlığı adına ise Sağlık Enstitülerine Seçme ve Yerleştirme Sınavı düzenlenmiştir. Ayrıca, yine 1994 yılında Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı için Ön Lisans Eğitimi Programları Sınavı yapılmıştır. 1995 yılına gelindiğinde, ÖSYM Dış Ticaret Müsteşarlığı adına sınavlar düzenlemeye devam etmiştir. Bu kapsamda, 1995-

1998 yılları arasında Stajyer Dış Ticaret Kontrolörlüğü Giriş Sınavı ve 1995-2000 yılları arasında Uzman Yardımcılığı Sınavı gerçekleştirilmiştir. Bu sınavlar, Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın nitelikli personel ihtiyacını karşılamaya yönelik önemli adımlar olmuştur.

1996 yılında ise ÖSYM, Türkiye Petrol Rafineleri A.Ş. (TÜPRAŞ) için 1996-2000 yılları arasında TÜPRAŞ Personel Seçme Sınavı düzenlemiştir. Bu sınav, TÜPRAŞ'ın personel alımlarında standart bir değerlendirme süreci sağlamıştır. 1996 ve 1998 yıllarında Milli Güvenlik Kurulu için Milli Güvenlik Kurulu Uzman Yardımcılığı Giriş Sınavı yapılmıştır. Ayrıca 1996, 1998 ve 1999 yıllarında Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi için Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Personel Seçme Sınavları ÖSYM tarafından düzenlenmiştir.

Yine 1996 yılında ve 2000 yılında olmak üzere iki kere Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı için Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı Başbakanlık Müfettiş Yardımcılığı Eleme Sınavı ÖSYM tarafından gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra, Rekabet Kurumu için 1997-2000 yılları arasında Rekabet Kurumu Personel Seçme Sınavı düzenlenmiştir. T.C. Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü adına ise 1997-1998 yıllarında iki kez Teftiş Kurulu Başkanlığı Müfettiş Yardımcılığı Sınavı yapılmıştır. ÖSYM, 1997 yılında Bayındırlık ve İskân Bakanlığı için bir kez Mühendis Seçme Sınavı, Sağlık Bakanlığı için Eğitim Hastanelerine Atanacak Personel İçin Yabancı Dil Sınavı ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı için Sanayi Müfettiş Yardımcılığı Sınavı düzenlemiştir.

Ayrıca, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü adına iki farklı sınav gerçekleştirilmiştir: Müfettiş Yardımcılığı Sınavı ve Mühendis ve Kadastro Teknisyeni Seçme Sınavı. Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü için Teftiş Kurulu Başkanlığı Müfettiş Yardımcılığı Eleme Sınavı, Türkiye Demiryolu Makinaları Sanayi A.Ş. (TÜDEMSAŞ) için TÜDEMSAŞ Personel Seçme Sınavı ve Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu için Personel Seçme Sınavı da yine 1997 yılında ÖSYM tarafından yapılmıştır. Ayrıca 1997 ve 2000 yıllarında iki kez olmak üzere T.C. Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü için personel seçme ve müfettiş yrd. gibi alanlarda T.C. Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü Sınavları düzenlenmiştir.

1998 yılı, ÖSYM'nin farklı kurumlar için sınav düzenleme faaliyetlerinin yoğun bir şekilde devam ettiği bir yıl olmuştur. Bağ-Kur Genel Müdürlüğü adına 1998-2000 yıllarında üç kez Personel Seçme ve Müfettiş Yardımcılığı Sınavı yapılmıştır. Sağlık Bakanlığı için Eğitim Hastaneleri Klinik ve Laboratuvar Şef/Şef Yardımcılığı İçin Personel Seçme Sınavı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu için Teftiş Kurulu Başkanlığı Müfettiş Yardımcılığı Sınavı düzenlenmiştir. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu için ise Müfettiş Yardımcılığı Sınavı ve Personel Seçme Sınavı olmak üzere iki farklı sınav gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 1998 yılında, Yüksek Seçim Kurulu için de bir Personel Seçme Sınavı yapılmıştır.

1998 ve 2000 yıllarında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı adına Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Müfettiş Yardımcılığı Sınavı yapılmıştır. Ayrıca 1998 ve 2001 yıllarında Başbakanlık Basın, Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü adına Başbakanlık Basın, Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Basın Ataşeliği Sınavı

ÖSYM tarafından yapılmıştır. 1998 ve 2000 yıllarında Sağlık Bakanlığı için Sağlık Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Müfettiş Yardımcılığı Sınavı yapılmıştır. Aynı yıllarda Sanayi ve Ticaret Bakanlığı adına Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Müfettiş Yardımcılığı Sınavı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü, Stajyer Kontrolör Sınavı ÖSYM tarafından düzenlenmiştir.

2000'li Yıllarda Yapılan Sınavlar

1999 yılı, ÖSYM'nin kamu personeli seçme süreçlerinde merkezî bir rol üstlenmeye başladığı önemli bir dönüm noktasıdır. 1999 yılından 2025 yılına kadar çeşitli alanlarda kamu personeli seçme işlemlerini ÖSYM yürütmeye başlamıştır.[85] Bu doğrultuda, İlk Defa Devlet Memuru Olarak Atanacaklar İçin Seçme Sınavı (DMS) düzenlenmiştir. Aynı yıl, BOTAŞ adına Koruma ve Güvenlik Görevlisi Seçme Sınavı, Dışişleri Bakanlığı için 1999-2000 yıllarında iki kez Aday Meslek Memuru Sınavı, Millî Savunma Bakanlığı için İşçi Adaylarını Seçme Sınavı, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu için Uzman Yardımcısı Seçme Sınavı, Petrol Ofisi için Koruma ve Güvenlik Görevlisi Seçme Sınavı ve Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu için TESK Müfettiş Yardımcılığı Sınavı ÖSYM tarafından düzenlenmiştir.

2000 yılı, ÖSYM'nin merkezî sınav sistemini daha da geliştirdiği bir yıl olmuştur.[86] Bu kapsamda, Millî Eğitim Bakanlığı için İlk Defa Memur Olarak Atanacaklar İçin Seçme Sınavı-Öğretmenlik yapılmıştır. Ayrıca, Resmî Gazete'de yayımlanan ilgili yönetmelikler çerçevesinde, İlk Defa Daimî İşçi Olarak Alınacaklar İçin Seçme Sınavı (DİS) ÖSYM tarafından gerçekleştirilmiştir.

Kamu personel alım süreçlerinde önemli bir dönüm noktası olan Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS), 2002 yılında hayata geçirilmiştir.[87] Bu sistem, kamu kurum ve kuruluşlarının çeşitli kadro ve pozisyonlarına yerleştirmeyi standartlaştırmış ve 2002'den 2025'e kadar Devlet Personel Başkanlığı/ Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı adına düzenli olarak KPSS düzenlenmiştir.

---

(85) 7.5.1999 tarih ve 99/12722 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kamu kurum ve kuruluşlarında devlet memuru olmak isteyenler ile Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarına sözleşmeli statüde gireceklerin yazılı sınavlarının ÖSYM tarafından yapılması öngörülmüştür.

(86) 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve 6.12.1985 tarihli ve 85/10206 sayılı Bakanlar Kurulu kararlarının eki yönetmelik hükümlerine dayanılarak, Maliye Bakanlığı, Devlet Personel Başkanlığı ve ÖSYM tarafından hazırlanan usul ve esaslar doğrultusunda, Eğitim-Öğretim Hizmetleri sınıfı kadrolarına ilk defa devlet memuru atanacaklar için Merkezî Sınav uygulanmasına karar verilmiştir.

(87) 18.03.2002 tarihli ve 2002/3975 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile (Resmî Gazete: 03.05.2002, Sayı: 24744) yürürlüğe giren Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik ve bu yönetmelik uyarınca Devlet Personel Başkanlığı ile ÖSYM tarafından hazırlanan 03.05.2002 tarihli Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar ile İlgili Usul ve Esaslar hükümlerine göre düzenlenmiştir. Bu kapsamda, meslek yüksekokullarının sağlık programlarından ve meslek liselerinin sağlık alanlarından mezun olanlar için Sağlık Bakanlığı kadrolarına yönelik sınavlar ve yerleştirme işlemleri ÖSYM tarafından gerçekleştirilmiştir. KPSS, kamu görevlerine ilk defa atanacaklar için (A) grubu kadrolarda kurumların kendi mevzuatına göre düzenleyeceği giriş sınavlarına kabul edilecek adayları belirlemek ve (B) grubu kadrolara atanmaya esas olacak yerleştirmeyi yapmak amacıyla puan sağlayan merkezî bir sınav olarak tasarlanmıştır.

Bu sınav, kamu personel alım süreçlerinde adil ve şeffaf bir değerlendirme sistemi oluşturarak önemli bir reform niteliği taşımıştır.

2013-2024 yılları arasında Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı için KPSS-Öğretmenlik Alan Bilgisi Testi (ÖABT), öğretmen kadrolarına atanacak adayların değerlendirilmesi amacıyla düzenlenmiştir. Bu sınavlar, eğitim sektöründe nitelikli öğretmen istihdamını destekleyerek kamu hizmetlerinin kalitesini artırmıştır.

2014 yılı, ÖSYM'nin uzun vadeli sınav projelerine odaklandığı bir yıl olmuştur. 2014-2025 yılları arasında Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı (EKPSS), ilgili sınav ve atama işlemleri; Engelli Kamu Personel Seçme Sınavı ve Engellilerin Devlet Memurluğuna Alınmaları Hakkında Yönetmelik ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve ÖSYM arasında akdedilen protokol hükümleri uyarınca düzenlenmiştir. Bu sınav, engelli bireylerin kamu sektöründe istihdamını artırmaya yönelik önemli bir adımdır.

Aynı dönemde, Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) bünyesindeki din hizmetleri kadrolarına yapılacak atamalarda esas alınacak puanların belirlenmesi amacıyla; ÖSYM tarafından ortaöğretim, ön lisans ve lisans düzeylerinde KPSS Genel Yetenek-Genel Kültür testleri ile eş güdümlü sınavlar gerçekleştirilmiştir.

2001 yılında Devlet Personel Başkanlığı adına Kurumlar İçin Merkezî Eleme Sınavı (KMS) düzenlenmesi kararlaştırılmıştır.[88] 2000 yılında Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu için Denetçi Yardımcılığı Eleme Sınavı, Dış Ticaret Müsteşarlığı için Dış Ticarette Standardizasyon Denetmenliğine Giriş Sınavı ve İhracatı Geliştirme Etüd Merkezî (İGEME) Uzman Yardımcılığı Ön Eleme Sınavı düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra, 2000-2003 yılları arasında dört kez Serbest Muhasebe Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir Odaları Birliği için Temel Eğitim ve Staj Merkezî Staja Başlama Değerlendirme Sınavı yapılmıştır.

Turizm Bakanlığı için Teftiş Kurulu Başkanlığı Müfettiş Yardımcılığı Eleme Sınavı ve Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. için Teftiş Kurulu Başkanlığı Müfettiş Yardımcılığı Giriş Sınavı da 2000 yılında ÖSYM tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte, ÖSYM'nin kamu kurumları adına düzenlediği sınavlar hem çeşitlilik hem de süreklilik açısından dikkat çekicidir. Her bir sınav, ilgili kurumların ihtiyaçlarına göre titizlikle hazırlanmış ve uygulanmıştır, böylece kamu hizmetlerinin kalitesi ve sürekliliği desteklenmiştir.

Aynı yıl, Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği için Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Avrupa Birliği Uzman Yardımcılığı Giriş Sınavı ve Telekomünikasyon Kurumu için Telekomünikasyon Kurumu Uzman Yardımcılığı Eleme Sınavı ÖSYM tarafından

(88) Bu karar, 17.1.2001 tarih ve 2001/2031 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile (Resmî Gazete: 13.03.2001, Sayı: 24341) yürürlüğe giren Özel Yarışma Sınavına Tabi Tutulmak Suretiyle Girilen Meslekler İçin Yapılacak Eleme Sınavı Hakkında Yönetmelik ve bu yönetmelik uyarınca Başbakanlık, Maliye Bakanlığı, Devlet Personel Başkanlığı ve ÖSYM tarafından hazırlanan 19.3.2001 tarihli Özel Yarışma Sınavına Tabi Tutulmak Suretiyle Girilen Meslekler İçin Yapılacak Eleme Sınavı ile İlgili Usul ve Esaslar hükümlerine dayandırılmıştır. Bu düzenleme, kamu kurumlarında uzmanlaşmış meslek gruplarına giriş için standart bir değerlendirme sistemi oluşturmayı amaçlamıştır.

düzenlenmiştir. Bu sınavlar, ÖSYM'nin kamu personel seçme süreçlerinde uzmanlık gerektiren pozisyonlara yönelik yetkinliğini ortaya koymuştur. 2003 yılında Kamu İhale Kurumu adına Kamu İhale Kurumu Uzman Yardımcılığı Sınavı düzenlenerek kamu ihale süreçlerinde uzmanlaşmış personel seçimi desteklenmiştir. ÖSYM, bu dönemde uzmanlık gerektiren pozisyonlara yönelik sınavlarını çeşitlendirmiştir.

2008-2014 yılları arasında Polis Akademisi için Polis Akademisi Polis Meslek Yüksekokulları Öğrenci Adaylığı Sınavı düzenlenmiş, emniyet teşkilatının nitelikli personel ihtiyacını karşılamak için önemli bir adım atılmıştır. 2011 yılında ise Anayasa Mahkemesi adına Anayasa Mahkemesi Raportör Yardımcısı Adaylığı Giriş Sınavı ilgili yönetmelik hükümleri uyarınca ÖSYM tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu sınavlar, ÖSYM'nin farklı kamu kurumlarının özel ihtiyaçlarına yönelik esnek ve güvenilir bir sınav organizasyonu sağladığını göstermiştir.

2012 yılı, ÖSYM'nin sosyal kapsayıcılık ve eğitim alanındaki sınavlarının öne çıktığı bir dönem olmuştur. 2012-2025 yılları arasında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı adına Engelliler İçin Kamu Personel Seçme Sınavları (ÖMSS-EKPSS) düzenlenmiştir.[89] Bu sınav, engelli bireylerin kamu istihdamına katılımını teşvik ederek fırsat eşitliğini artırmayı amaçlamıştır.

Aynı yıl, Emniyet Genel Müdürlüğü adına Dış Temsilciliklerin Korunmasında Geçici Süreli Görevlendirilecek Emniyet Genel Müdürlüğü Personeli Hakkında Yönetmelik hükümleri uyarınca amir ve memur ayrı ayrı olmak üzere dış temsilciliklerin korunmasında görevlendirilecek personel için sınavlar düzenlenmiştir.

Ayrıca, KOSGEB KOBİ Uzman ve Uzman Yardımcılığı Sınavı 2012 yılında ÖSYM tarafından yapılmıştır.[90]

2014-2025 yılları arasında İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü İş Yeri Hekimliği ve İş Güvenliği Uzmanlığı Sınavı (İSG) 12 kez uygulanmıştır.[91] 2014 yılında ÖSYM, iki önemli kurum adına giriş sınavı düzenlemiştir: İlk olarak, ilgili yönetmelik hükümleri çerçevesinde hukuk ve İİBF tabanlı bölümlerden mezun olan adaylara yönelik Kamu Denetçiliği Kurumu Uzman Yardımcılığı Giriş Sınavı gerçekleştirilmiştir. Aynı yıl içinde, 6332 sayılı Kanun uyarınca benzer mezuniyet kriterlerine sahip adaylar için Türkiye İnsan Hakları Kurumu İnsan Hakları Uzman Yardımcılığı Giriş Sınavı[92] da icra edilmiştir.

---

(89) 03.10.2011 tarih ve 28073 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan ilgili yönetmelik hükümleri çerçevesinde, Özürlü Memur Seçme Sınavı (ÖMSS) ÖSYM tarafından icra edilmiştir.

(90) 04.12.2011 tarihli ve 28132 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan KOSGEB KOBİ Uzman ve Uzman Yardımcılığı Sınav, Atama, Yetiştirilme, Görev ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerine istinaden; Kimya, Makine, Elektrik-Elektronik, Endüstri-İşletme, Gıda ve Metalurji-Malzeme Mühendisliği alanlarından mezun adayların katılımına açık olarak icra edilen bu sınav, KOSGEB'in uzman personel ihtiyacını karşılamaya yöneliktir

(91) 29.12.2012 tarihli ve 28512 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik" gereğince İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü bünyesinde düzenlenen İş Yeri Hekimliği ve İş Güvenliği Uzmanlığı Sınavı (İSG), ilgili yönetmeliklerin (28512 ve 28713 sayılı Resmî Gazeteler) 28. ve 35. maddeleri uyarınca ÖSYM tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu sınav; iş güvenliği uzmanları, iş yeri hekimleri ve diğer sağlık personelinin seçimi ile belgelendirilmesine yönelik yasal bir gerekliliktir.

(92) 6332 sayılı Türkiye İnsan Hakları Kurumu Kanunu ve ilgili yönetmelik hükümleri uyarınca düzenlenen sınav; hukuk, siyasal bilgiler, iktisat, işletme ile iktisadi ve idari bilimler fakülteleri mezunları ya da denkliği onaylanmış kurumlardan mezun olan adaylara yönelik olarak gerçekleştirilmektedir.

2015 yılında Başbakanlık için Başbakanlık Personeli Görevde Yükselme Sınavı, Şube Müdürü, Araştırmacı, Hukuk Müşaviri, Şef, Bilgisayar İşletmeni, Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni ve Memur kadroları için düzenlenmiştir.

2015 ile 2025 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanlığı adına Mesleki Bilgiler Seviye Tespit Sınavı[93] 11 kez düzenlenmiştir. Yine 2015 yılında Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Bağlı Ortaklıkları (BOTAŞ, ÇAYKUR, DHMİ, DMO, EÜAŞ, ESK, ETİ MADEN vb.) için İç Denetçi Aday Belirleme Sınavı gerçekleştirilmiştir.

2018 yılında Yüksek Seçim Kurulu adına Yüksek Seçim Kurulu Açıktan Atama Seçim Müdürü ve Seçim Müdür Yardımcısı Giriş ve Seçim Müdürü ile Şube Müdürü Görevde Yükselme Sınavı, 18.02.2018 tarihli ve 30336 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan yönetmelik gereğince yapılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Seçme Sınavı (MEB-EKYS)[94] 2019 ve 2025 yılları arasında 7 kez ÖSYM tarafından gerçekleştirildi. Akademi Giriş Sınavı (AGS) ve Öğretmenlik Alan Bilgisi Testi (ÖABT)[95] sınavları da 2025 yılında ÖSYM tarafından düzenlendi.

2020-2022 yılları arasında ÖSYM, farklı kamu kurumlarının uzmanlık ve sektörel yeterlilik ihtiyaçlarına yönelik çeşitli sınavlar yürütmüştür. Bu kapsamda, 25960 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan yönetmelik uyarınca, Hazine ve Maliye Bakanlığı adına İç Denetçi Aday Belirleme Sınavı (İç Denetçi)[96] gerçekleştirilmiştir. 2023 yılında mahalli idareler personelinin mesleki gelişimi için Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Sınavı (GYS) düzenlenmiş; 2024 yılında ise 30685 sayılı yönetmelik çerçevesinde, ziraat mühendisi ve eczacı gibi çeşitli meslek gruplarına izin belgesi sağlamak amacıyla Bitki Koruma Ürünleri Bayi ve Toptancılık Yazılı Sınavı (BKUBTS) icra edilmiştir. Söz konusu sınavlar, ÖSYM'nin sektörel ihtiyaçlara cevap veren özelleşmiş sınav kapasitesini kanıtlamıştır.

2024-2025 yıllarında Gelir İdaresi Başkanlığı için iki farklı sınav ÖSYM tarafından düzenlenmiştir. Gelir İdaresi Başkanlığı Gelir Uzman Yardımcılığı Giriş Sınavı (GUY)[97] ile Gelir İdaresi Başkanlığı Devlet Gelir Uzman Yardımcılığı Giriş Sınavı (DGUY)[98] ÖSYM tarafından yapılmıştır. Bu sınavlar, ÖSYM'nin mali yönetim alanında uzman personel seçme süreçlerinde kritik bir rol oynadığını ve kamu hizmetlerinin sürekliliğine katkıda bulunduğunu göstermektedir.

---

(93) 26.10.2011 tarih ve 28096 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Diyanet İşleri Başkanlığı Sınav Yönetmeliği'nin 6. maddesinin 1. fıkrası uyarınca personelin bilgi seviyelerini ölçmek ve mesleki hazırlıklarını değerlendirmek amacıyla yapılır.

(94) 5 Şubat 2021 tarihli ve 31386 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarına Yönetici Seçme ve Görevlendirme Yönetmeliği'nin 18 inci maddesi uyarınca; Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî eğitim kurumlarında yönetici olarak ilk defa görevlendirilecekleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

(95) Öğretmenlik Mesleği Kanunu gereğince Millî Eğitim Akademisinde hazırlık eğitimine alınacak öğretmen adayları için yapıldı.

(96) Hazine ve Maliye Bakanlığı İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından düzenlenen İç Denetçi Aday Belirleme Sınavı; 08.10.2005 tarihli ve 25960 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan ilgili yönetmeliğin 5. maddesi uyarınca, iç denetim eğitimine katılacak adayların seçilmesi amacıyla gerçekleştirilmektedir.

(97) 26.12.2009 tarihli ve 27444 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Gelir İdaresi Başkanlığı Gelir Uzmanlığı Yönetmeliği'nin 10. maddesi uyarınca Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı'na atanmak üzere yapılmıştır.

(98) 27.07.2012 tarihli ve 28366 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Devlet Gelir Uzmanlığı Yönetmeliği'nin 8. maddesi uyarınca düzenlenmiştir.

ÖSYM, maliye kamu personeli ihtiyacını karşılamaya yönelik sınav süreçlerini de yönetmiştir. Bu kapsamda, 5018 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelik hükümleri uyarınca; 2010, 2013, 2014, 2015 ve 2022 yıllarında Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Hizmetler Uzman Yardımcılığı Özel Yarışma Sınavı (MHUY)[99] gerçekleştirilmiştir. 2023 yılında ise, Yükseköğretim Kurulu Uzmanlığı Yönetmeliği doğrultusunda; en az üç yıl görev yapmış ve tezi başarılı kabul edilmiş adaylara yönelik YÖK Uzman Yardımcıları Yeterlik Sınavı düzenlenmiştir.

Aynı yıl içerisinde düzenlenen Adalet Bakanlığı Arabuluculuk Sınavı (Arabuluculuk) 30439 sayılı *Resmî Gazete'de* yayımlanan ilgili yönetmeliğin[100] 44. maddesi uyarınca ÖSYM tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu sınav, arabuluculuk eğitimini başarıyla tamamlayan adayların mesleki yeterliliklerini ölçmek amacıyla icra edilmiştir.

ÖSYM kamu kurumlarının yanı sıra Üniversiteler Üst Kurulu için yapılan personel seçme ve görevde yükselme sınavlarını da üstlenmiştir. 1994 ile 1996 yılları arasında üç kez Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı adına, özel yetenek sınavı ile öğrenci alan spor, resim ve müzik alanındaki yükseköğretim lisans programları için yapılan merkezî sınav olan Merkezî Özel Yetenek Sınavı (MÖZYES) düzenlenmiştir. 2006 yılında ise Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı için Yükseköğretim Kurulu Personel Alım Sınavı ÖSYM tarafından yapılmıştır.

2011-2013 yılları arasında Üniversitelerdeki İdari Personel Görevde Yükselme Sınavları (ÜGYS), ilgili Yönetmelik'in[101] 17. maddesi uyarınca bu tarihten itibaren merkezî bir yapıya kavuşturulmuş ve ÖSYM tarafından yılda bir kez uygulanmaya başlanmıştır. Öte yandan, 2011-2025 yılları arasındaki 14 yıllık süreçte toplam 15 kez düzenlenen ÖSYM Sınavı da bizzat kurum tarafından başarıyla gerçekleştirilmiştir."

Bankacılık Sektörüne Personel Seçim Sınavları

1986 ile 2005 yılları arasında 20 kez Türkiye Halk Bankası için (Personel Seçme/Yükselme/Yabancı Dil Yeterlik Sınavı) düzenlemiştir. 1990 ile 2008 yılları arasında ise 19 kez T.C. Ziraat Bankası için (Bankacılık Okulu/Müfettiş Yrd./Personel Seçme/Yabancı Dil Sınavı) düzenlenmiştir. 1989 yılında bir defa olmak üzere Sümerbank Holding A.Ş. Sınavı (Yabancı Dil Yeterlik) 1995 yılında yine bir defa olmak üzere Tarişbank Müfettiş Seçme Sınavı, 1997 ile 2003 yılları arasında 7 kez T.C. Merkez Bankası düzenlemiştir. 1997 yılında bir kez Emlak Bankası Müfettiş Yardımcılıkları Sınavı, aynı yıl

(99) Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Hizmetler Uzman Yardımcılığı Özel Yarışma Sınavı; 5018 sayılı Kanunun 60. maddesi ve 06.02.2013 tarihli ve 28551 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Malî Hizmetler Uzmanlığı Yönetmeliği'nin 5. maddesindeki ilgili yönetmelik hükümleri uyarınca ÖSYM tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu sınav, kamu idarelerinin uzman personel ihtiyacını karşılamak amacıyla Kamu Mali Yönetim ve Dönüşüm Genel Müdürlüğü koordinasyonunda yürütülür.

(100) 02.06.2018 tarihli ve 30439 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği

(101) Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumları Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği

olmak üzere yine bir defa Şekerbank Müfettiş Yardımcılığı Seçme Sınavı düzenlenmiştir.

1998 ile 2000 yılları arasında 3 kez Türk Eximbank ve yine aynı yıl aralığında 3 kez Türkiye Kalkınma Bankası Sınavı gerçekleştirilmiştir. Türkiye Vakıflar Bankası Müfettiş Yardımcılığı Sınavı yalnızca 1999 yılında, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Bankalar Yeminli Murakıp ve Bankacılık/Kurum Uzman Yardımcılığı Sınavı ise 2001 yılında birer defa uygulanmışlardır.

Tüm bu Bankacılık Sektörü Personel Seçim Sınavları, ilgili kurumların talebi ile ÖSYM tarafından gerçekleştirilmiştir.

Sınavlara İlişkin Bir Değerlendirme

Görüldüğü üzere Türkiye'de üniversiteye girişte ölçme, seçme ve yerleştirme meselelerinde ihtiyaç duyulan sistemi oluşturmak amacıyla kurulan ÖSYM zaman içinde daha geniş kapsamlı bir çalışma alanına yayılmıştır. Söz konusu kapsam genişlemesi özellikle 1980'lerin ikinci yarısından sonra yaşandı. İlk kez 1960'larda Cemal Mıhçıoğlu tarafından gündeme getirilen merkezî işe alım sınavları da bu dönemde ÖSYM tarafından düzenlenmeye başlandı. 1981 yılında ilk kez yapılan MEB Sınavları ile Millî Eğitim Bakanlığı Memuriyet Sınavlarının merkezîleştirilmesinin önü açılmış ÖSYM'nin sınav hizmetleri kapsamına girmiştir. Bu sınavlar günümüze dek yukarıda ayrıntısı verildiği haliyle geniş bir alanda gerçekleştirilmeye devam etmektedir.

Görsel 250: ÖSYM Başkanı Ünal Yarımağan Yeni Sınav Sistemiyle ilgili seminer verirken. 17.04.2009 (Emel Soy - Anadolu Ajansı)

Benzer bir eğilim 1982 yılından itibaren ise akademik personelin seçilmesi için yapılan dil sınavlarının da ÖSYM'nin yaptığı sınavlar arasına eklenmesiyle yaşandı. Böylelikle merkezî olarak yapılmaya başlanan yabancı dil sınavları zaman içinde çeşitlenerek aralıksız olarak bugüne dek ÖSYM tarafından düzenlenir hâle geldi. 1984 yılından itibaren ÖSYM çeşitli kamu kuruluşları için yapılan memuriyete giriş seçme sınavlarını da düzenledi. 1986 yılı itibarıyla Sağlık Uzmanlık Sınavları da ÖSYM'nin yaptığı sınavlar arasında yer almaya başladı. Aynı yıl içinde Askerî Kurumlara Giriş Sınavları, Bankacılık Sektörü Personel Seçim Sınavları da ÖSYM tarafından yapılmaya başlandı. Böylelikle zaman içerisinde çeşitli devlet kurumlarının personel seçme işlemlerini yapmak üzere yapılan mesleki yeterlilik sınavları da ÖSYM tarafından düzenlenmeye başlandı. Bunların yanı sıra, Türk devlet ve topluluklarından Türkiye'ye yükseköğrenim yapmak üzere burslu olarak gelecek öğrencilerin seçme ve yerleştirme işlemlerinin de ÖSYM tarafından yapılmasına hükümet tarafından karar verilmiştir (Toker, 1997, s.33). 1992 yılında ilk

defa gerçekleştirilen sınav 2011 yılına kadar 20 defa düzenlenmiştir.

1980 öncesinde birbirinden bağımsız olan çok çeşitli konularda yapılan bu sınavların hepsi zamanla ÖSYM'nin bünyesinde toplanmış oldu. Bir diğer ifadeyle, ÖSYM birbirinden ayrı tüm bu konuların bir araya toplandığı bir seçme ve yerleştirme organı haline geldi. Bunun sonuçlarından biri de ÖSYM'nin çok farklı alanlardaki uzmanları bir araya getiren bir bilgi ve birikim, araştırma ve geliştirme merkezî haline gelmiş olmasıdır. Dünyanın çeşitli yerlerindeki uygulamalara bakıldığında ÖSYM'nin üstlendiği bu sınavların çok farklı kurumlar tarafından üstlenildiği ve yürütüldüğü görülmektedir.

ÖSYM, ABD'de College Board'un düzenlediği SAT, PSAT, AP gibi sınavları, benzer şekilde ACT sınavına denk sınavları yaparken aynı zamanda lisansüstü eğitime giriş, hukuk alanındaki meslek sınavları, tıp ve diğer kamu kurumlarına yönelik mesleki yeterlilik sınavlarını da yapmaktadır. Bunun yanı sıra çok sayıda dilde yabancı dil sınavlarını da yürütmektedir. ÖSYM'nin bütün ülkenin merkezî sınav kurumu haline gelme süreci, bu açıdan bakıldığında oldukça özgündür ve gereğince takdir edilmemiş bir gelişmedir. Bu çalışmada tek bir sınavın yapılması için 1960'larda başlayan sürecin zaman içinde yaşanan çeşitli gelişmeler ve ihtiyaçlarla etkileşerek günümüzde nasıl bir yapıya evrildiğini ele almaya çalıştık.

SONUÇ

Üniversiteye geçişte benimsenecek kabul politikası tercihinden 1963 yılında doğan Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu'nu ortaya çıkaran etken, 1960'lı yılların sancılı iktisadi ve sosyal ortamında konuya dair bakış açısının yenilenmesiydi. Yükseköğretim kurumlarının kendi kurallarına göre öğrenci kabul ettiği bir dönemi kapatıp, standart bir merkezî giriş sınavı ile öğrenci kabulüne geçiş, nüfusu büyüyen, kentleşme oranı artan bir ülke için eğitimde yeni bir kamu politikası tecrübesini de ifade ediyordu. İlk merkezî sınavların yöneticisi Prof. Cemal Mıhçıoğlu yükseköğretime geçiş konusunu sadece bir eğitim sorunu olarak değil, bir "yönetim sorunu" olarak yapılandırmıştır. Böylece henüz başlangıç yıllarında, sınav ve yerleştirme süreçlerin akışını ayrıntılı şekilde tanımlamış ve bir merkezî sınav sistemi varsayımıyla hareket etmiştir. Üniversitelere ve akademilere artan aday başvurularını ve kısıtlı kontenjanları yönetmek için akılcı ve bilimsel bir sistem inşasını kaçınılmaz görmüştür. Temel amaçlar olarak nesnellik, hız ve verimlilik ilkeleriyle ortaya konulan bu politika çerçevesi sonraki on yıllarda da temelde aynı izlek üzerinde devam ettirilmiştir.

Komisyon, geniş bir iş birliği anlayışına dayalı olarak 1964-1974 yılları arasında merkezî sınavları yürütmüştür. Komisyonun imkân ve kaynaklarının kendi sınırlarına ulaştığı 1973-74 yıllarında modelin krize girdiği anda, yine Mıhçıoğlu'nun müdahalesiyle, özerk bir sınav merkezi kurulması kararı alınmıştır. Yedi yıl boyunca yükseköğretime geçiş için merkezî sınavlar yürüten Merkez (ÜSYM) döneminde, bu yılların yenilikçi yöneticilerinin girişimleriyle

kurum güçlü bir teknolojik altyapıyla donatılmış, adaylar ve aileler için güven inşa eden bir kurumsal vizyon benimsenmiş ve yükseköğretim bilgi sisteminin kurulması için ilk kapsamlı birim ve kurum sınıflandırmaları yapılmıştır. Ortaya çıkan büyük merkezî veri tabanları sonraki yıllarda yükseköğretim planlamasının temel girdileri olmuştur. ÜSYM ve ÖSYM'nin kurulmasının başlangıçta varsayılmayan kurumsal sonucu yükseköğretim sistemine dair ortaya çıkan büyük veri tabanları ve bilgi kaynakları olmuştur.

1981'de çıkan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu sonrasında merkezî sınavlardan sorumlu olan ÜSYM'nin yasal statüsü değişmiş ve çok güçlü bir merkezî planlama organı olan YÖK'e bağlanarak yeni bir döneme geçilmiştir. Yeni ismi ÖSYM olarak değiştirilen ve sahip olduğu pedagoji ve psikometri birikimiyle, ülkede nesnel bir sınava dayalı aday/öğrenci seçimi yapmak isteyen kurumların ilk başvurduğu üst düzey bir seçkin sınav kurumuna dönüşmüştür. ÖSYM ile ortaya çıkan "sınav merkezi" tanımı ve ona atfedilen yönetsel rol, dünyada benzerine az rastlanır bir ulusal ölçme ve değerlendirme otoritesini ifade eder hale gelmiştir.

Merkezî sınavlardan başlangıcından itibaren sorumlu olan kurumlar (ÜAK, YÖK vd.), Komisyon, ÜSYM ve ÖSYM aracılığıyla, bireysel başarıyı ödüllendirme, fırsat eşitliği koşullarının oluşturulmasına hizmet etme, liyakat ölçütlerine dayalı nesnel ölçüm, bilimsel ölçme ve değerlendirme genel ilkelerine bağlı bir anlayışı kamuoyuna sunmuştur. Dönem dönem sınavların sahibi olan kurumların aday seçim ilkelerinde dair benimsediği çeşitli politikalar bu alanlarda tartışma yaratmıştır. Bu kurumlar adına ve onlar tarafından belirlenen seçim ve değerlendirme ilkeleriyle sınavları yürüten ÖSYM, yurttaşlara eşit hizmet politikasına dayalı şekilde sınav hizmeti sunmaya bağlı kalmıştır.

Kuşkusuz merkezî sınav sistemi ve ÖSYM bugün kurumsallaşmış yapısı, geniş kaynakları ve benimsediği kurallarla eğitim düzeni içinde temel bir referans noktasıdır. Ancak unutulmaması gereken hususlardan biri, bu sınava öncülük eden idealist öğretim üyelerinin (Cemal Mıhçıoğlu, Haydar Furgaç, Altan Günalp, Fethi Toker) akademik ciddiyetlerinin bu mirasa yaptığı katkıdır. Bu isimler ülkenin iktisadi ve sosyal koşullarıyla bağlantılı şekilde, dar imkânlar ve büyük mali zorluklar içinde yenilikçi ve öncü bir kurumun ortaya çıkışına farklı dönemlerde hizmet etmiştir. Üniversiteler ve adaylar için mali külfet ve yoğun emek sarfiyatı içeren hassas bir konu, yenilikçi bir sistem tasarımı yoluyla, kamu bütçesine yük olmadan tamamen öz gelirleriyle yönetilen, hizmet alanında güncel teknolojileri kullanan ve bilimsel ölçme ve değerlendirme anlayışına bağlı bir kuruma dönüşmüştür.

Günümüzde sadece yükseköğretim alanının değil, birbirinden oldukça farklı meslek alanlarının, kamuda işe giriş süreçlerinin, özel sektörde personel seçmek isteyen kuruluşların ihtiyaç duyduğu nesnel ve etkin sınavlar ÖSYM tarafından yapılmaktadır. 1960'ların koşullarında masraflı ve örgütsel olarak dağınık olan yükseköğretime geçiş sürecinde aday seçim sürecini kamu bütçesine yük olmadan, sınav işlemleri için alınan ücretlerle etkin bir şekilde gerçekleştiren bir mekanizma olarak doğmuştur. Sonradan bu mekanizma, örgütsel bakımdan güçlü bir kurum hâlini

almıştır. Bu anlamıyla modernleşme tarihinin özgün kurumlarından biri olarak yükseköğretim tarihinin yönünü etkileyen kurumsal yeniliklerin odağında yer almıştır. Merkezî sınav kurumu olarak ÜSYM/ÖSYM altmış yıllık yüksek eğitim tarihinin dinamikleri içinde şekillenmiş, aynı zamanda uluslararası standartlarda sınavlar tasarlayıp uygulayacak bir konuma evrilmiştir. Tarihi gelişimi içindeki başarıları, sorunları ve krizlerini yönetme birikimiyle yükseköğretim politikası alanında düzenleyici bir işlev üstlenmiştir. Kurumsal olarak kendi tecrübesinden ürettiği standartlarla, yükseköğretim alanının yeniden üretim döngülerinde belirleyici role sahip olmuştur.

Alanyazın Üzerine Bir Değerlendirme

Elinizdeki çalışma Türkiye'de merkezî sınavların gelişimini ve bu sınavların yürütülmesi esnasında ortaya çıkan sorunlar ile bunlardan çıkarılan öğrenmelerin izini sürerek merkezî sınavların ortaya çıkardığı kurumsal çerçeveyi ele almaktadır. Çalışma sınav örgütlenmesinin merkezî hâle gelmesini teşvik eden ülkenin sosyo-tarihsel koşulları ile yükseköğretimin yasal çerçevesinin zaman içinde yarattığı merkezî örgütlerin ilişkisi arasındaki mantığa odaklanmaktadır. İlişkilerin art alanındaki zorunluluklar ile ilişkilerin ürettiği mekanizmalara yön veren aktörlerin ortak eylemlerinin bağlamını anlamaya çalışmaktadır. Bu bakımdan elinizdeki çalışmada merkezî sınavlar ile merkezî sınav kurumlarının teşekkülü tarihsel sosyolojik perspektiften bir yönetim ve organizasyon konusu olarak incelenmeye çalışıldı. Merkezî sınavların pedagojik tarihine sadece araştırmanın temel sorunuyla bağlantılı olduğu kadarıyla değinildi, özel olarak sınavların pedagojik evrimi konusuna girilmedi. Bu alanda yapılacak araştırmaların Cumhuriyet Dönemi yükseköğretim tarihinde özgün bir yer edineceğinden kuşku yoktur.

Merkezî sınavların gelişimine ilişkin konular daha önce çeşitli araştırmacılar tarafından incelenmiştir (Mıhçıoğlu, 1962; 1969; 1974; 1975; 1980; Özgüven, 1974; Payaslıoğlu, 1985; Dökmen, 1992; Eşme, 2014). Bunlar içinde Mıhçıoğlu'nun çalışmaları hem sınavların tarihi için birincil kaynak hem de sınavların gelişimini inceleyen uzmanlık çalışmalarıdır. Sonraki alanyazın 1960 sonrası merkezî sınavlar için büyük ölçüde onun anlatılarını merkeze alsa da bu kullanımlar parçalı ve eksiktir. Son yıllardaki araştırmalarda bu durum bir ölçüde değişse de ana anlatı değişmemiştir ve temel kaynaklara erişim kısıtlı kalarak yazın üretilmiştir. Bu nedenle elinizdeki çalışmanın ilk önceliği Mıhçıoğlu'nun merkezî sınavlara dair eserlerinin eksiksiz bir koleksiyonunu oluşturmaya başlamaktı. Tamamı 1960 sonrası basılan eserler olsa da bunlara erişimde büyük sorunlar bulunur ve geçmiş on yıllarda yapılan birçok eserde bu eserlerin birçoğuna atıf yoktur. Eserlere erişimle ilgili bu sorun alandaki araştırmacılar için temel bir kısıttı.

Merkezî sınavların gelişimiyle ilgili alanyazındaki parçalı ve eksik anlatıyı belirli bir düzeyde giderecek kaynak çeşitliliği kurmak için diğer önemli kaynakları da keşfetmek gerekiyordu. Amaç konuya dair

zaman dizinindeki boşlukları doldurmak, eksik kalan kısımları tamamlamak ve tekrarlanan yanlış anlatıları düzeltmekti. Bu yöntemle ilerledikçe egemen anlatılarda bulunmayan bazı kaynaklar araştırmaya dâhil edildi.

Bu nedenle elinizdeki çalışmada merkezî sınavların gelişim tarihinde etkili olmuş kişi, kurum, kurul ve çevrelerin konuyla ilgili eser ve belgelerini sistemli şekilde belirlemeye çalıştık. Temel amaç merkezî sınavların gelişimindeki zaman dizinini doğru bir zemine oturtmak, politikaların gelişimine etki etmiş kişileri zaman ve mekân bağlamları içinde tespit etmek, temel fikirlerin oluşum ve kurumsallaşmasının takibini yapmaktı. Kurumsal gelişimi izlerken politika inşasında ortaya çıkan patika bağımlılıklarını görmeye ve süreçlerin şekillenmesini belirleyen mekanizmaları anlamaya çalıştık.

Elinizdeki eserin kaynakları arasında merkezî sınavların gelişimini anlamak için muhakkak görülmesi gereken, mümkün olduğunca yeterli bir koleksiyon oluşturmaya çalıştığımız kısımlar şunlar oldu:

- Cemal Mıhçıoğlu'nun yükseköğretime giriş sınavlarının tarihine kaynaklık eden çalışmalarını anlattığı eserlerin koleksiyonu.
- 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu sonrası yeni bir işleyişe kavuşan, sekretarya kurulan ve karar defterleri yayımlanmaya başlayan Üniversitelerarası Kurulun 1973-1981 yılları arasında basılmış Kurul Kararları koleksiyonu.
- ÖSYM sorumluluğunda 1983-2013 yılları arasında basılan Yükseköğretim İstatistikleri kitapları.
- Hususi yıllarda basılmış ve karar süreçlerini etkileyen ve onları aydınlatan metinler (Test Araştırma Bürosu uzmanlarının metinleri, konuya dair MEB kaynaklı metinler, üniversite kuruluş kararları hakkında metinler).
- Konuya dair yazılmış ve birçoğuna erişmenin oldukça zahmetli olduğu ikincil literatür.
- Başta ÖSYM olmak üzere YÖK, ÜAK gibi konunun birincil tarafı olan kurumlar tarafından basılan rapor ve metinler.
- Konu ile ilgili yazılmış ve basılmamış lisansüstü veya doçentlik tezleri.
- Üniversite giriş sınavlarının tasarımı ve işleyişi hakkında bilgiler içeren sınav kılavuzları, rehberler, yönergeler.

1960'ların başında bir merkezî sınav olarak başlayan tecrübe bugün sayısız alanda merkezî sınavlarla ölçme, yerleştirme yapan büyük bir sınav mekanizmasına dönüştü. Bu gelişim yakın tarihin modernleşme tarihinden ayrı düşünülemez. Yükseköğretime yönelik talep son yetmiş yılda sürekli olarak ve katlanarak artmıştır. Ayrıca akademik kariyer mesleklerinde büyük bir genişleme yaşanmış ve gerek lisansüstü eğitime geçişte gerekse de akademik kariyer basamaklarında yeni baraj sınavları ortaya çıkmıştır (ALES, YDS, TUS, KPSS, YDS vb.). Üniversiteden mezuniyet sonrasında pek çok meslek sahasında mesleki yeterlilikleri belirlemek veya işe alımlarda kullanılmak üzere sayısı yüzleri geçen merkezî sınav uygulamaları ortaya çıkmıştır. Bütün bu sınav sisteminin temelinde 1960 sonrasında ilk kez yükseköğretim kurumlarında geçiş için başlatılan merkezî sınavlar bulunur. Bu

sınavın bu kadar yaygınlık kazanmasının en önemli nedeni ilk iki sınavın yönetim ve organizasyon olarak ayrıntılı planlanmış ve başka her alanda çoğaltılabilir şekilde tasarlanmış olmasıdır. Merkezî kurum olan ÜSYM kurulduktan sonra da bu model genişlemiş ve bugünkü olağanüstü hacmine ulamıştır. Mevcut merkezî sınav kapasitesi dünyanın birçok ülkesinde hayal edilemeyecek bir boyuttadır. Neredeyse tüm kariyer geçişlerini düzenleyen sınavların tek bir merkezî yetkili kuruluş tarafından gerçekleştirilmesi ilk sınavların temel tasarım mantığının anlaşılmasını ve 1974 sonrasında ÜAK, 1981 sonrasında ise YÖK ile ortaya çıkan merkezîleşme dinamiğinin incelenmesini gerektiriyor. Bu eserde bunu belgelemeye çalıştık.

Elinizdeki çalışma ÖSYM'yi ve onun doğuşuna zemin teşkil eden merkezî sınavları, bağlamı içinde inceleyerek birbirinden farklı alanları (yükseköğretime geçiş, uzmanlık mesleklerine seçim, memuriyete başlangıç, kariyer gelişimi vd.) düzenleyen merkezî sınav sisteminin doğuş ve gelişimini ve bir kurumsal tarihin şekillenmesini ortaya koymaya çalışmaktadır. Türkiye'de yükseköğretimde merkezî sınavların tasarımıyla başlayan ve çeşitli aşamalardan geçtikten sonra kurumsal bir boyut kazanan merkezî ölçme, sıralama ve yerleştirme işlemlerinin örgütsel tarihi günümüzde işleyen sistemin yapısını açıklamanın zemininde yer alır. ÖSYM'nin gelişme öyküsü bu bakımdan merkezî sınavların gelişimiyle ilgili olduğu kadar Türkiye'de yükseköğretimin ve meslek yaşamının ihtiyaç ve işlevlerini yansıtan bir özellik sergiler.

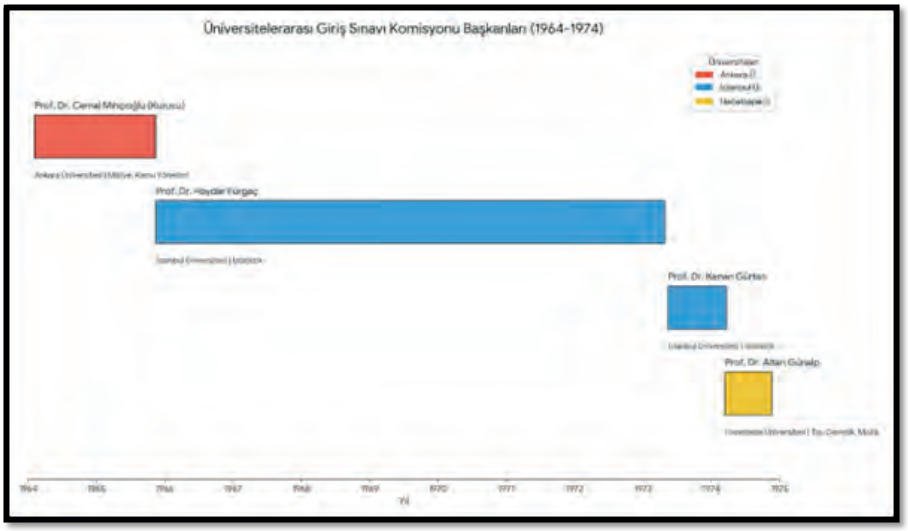

Görsel 251: e-Sınav Merkezi. 01.10.2016 (AA Arşivi)

EKLER

EK 1: Üniversitelerarası Kurula Bağlı Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanları [102]

Başkan	Uzmanlık Alanları	Görev Tarihleri
Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu (Kurucu – Ankara Üniversitesi adına)	Maliye, Kamu Yönetimi, Örgütler, Dil Çalışmaları	05.02.1964 – 14.11.1965
Prof. Dr. Haydar Furgaç (İstanbul Üniversitesi adına)	İstatistik	(Tahmini) Kasım 1965 – 28.04.1973
Prof. Dr. Kenan Gürtan (İstanbul Üniversitesi adına)	İstatistik	(Tahmini) Mayıs 1973 – 22.03.1974
Prof. Dr. Altan Günalp (Hacettepe Üniversitesi adına)	Tıp, Moleküler Genetik, Müzik	(Tahmini) Mart 1974 – 21.11.1974

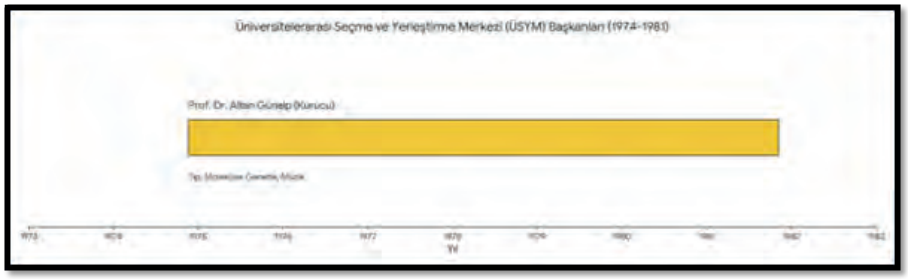
Görsel 252

(102) Göreve başlangıç ve bitiş tarihlerinin (ay, gün) tam olarak tespit edilemediği durumlarda ilgili birincil kaynaklardan hareketle verilen ay bilgileri en olası senaryoya göre tahmini olarak verilmiştir.

EK 2: Üniversitelerarası Kurula Bağlı Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM) Başkanları

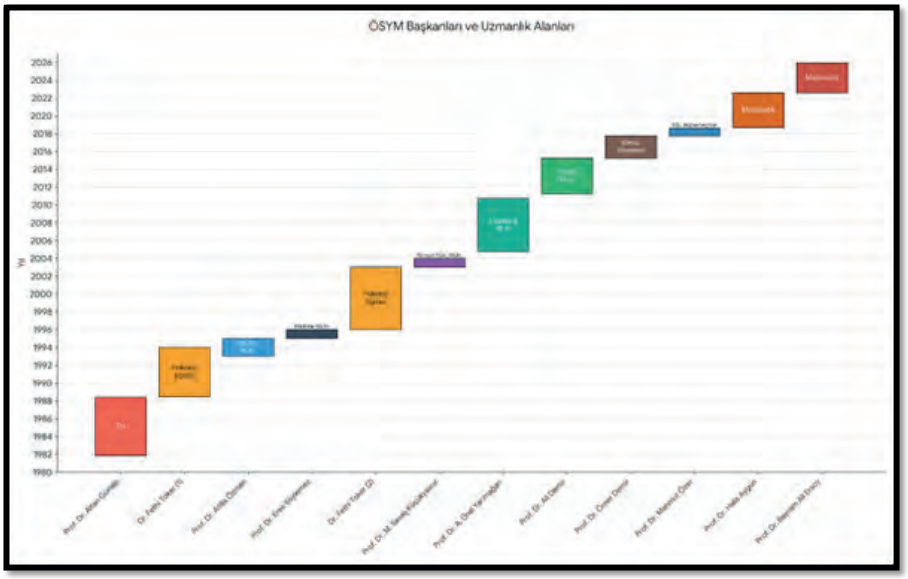
Üniversitelerarası Kurula Bağlı Üniversitelerarası Seçme ve Merkezi (ÜSYM) Başkanları

Başkan	Uzmanlık Alanları	Görev Tarihleri
Prof. Dr. Altan Günalp (Kurucu)	**Tıp, Moleküler Genetik, Müzik**	**21.11.1974 - 06.11.1981** (Tahmini)

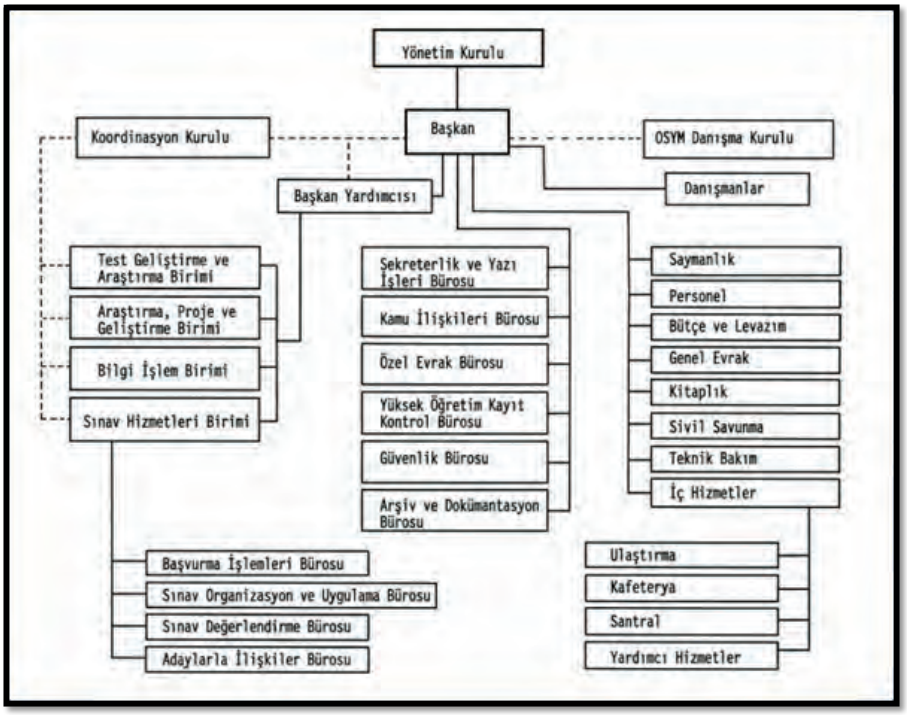
Görsel 253

Ek 3: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) Başkanları

Görsel 254

EK 4: 1978 Yılı Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM) Teşkilat Yapısı

Görsel 255: ÜSYM, 1977, s. 27.

EK 5: ÖSYM'nin Kurumsal Politikası[103]

MİSYON

Uyguladığı sınavlarda geçerli, güvenilir ve adil ölçme, seçme ve yerleştirme yapan bir kurum olmaktır.

VİZYON

Ölçme, seçme ve yerleştirme süreçlerini, uluslararası standartlarda yürüten bir sınav merkezi olmaktır.

TEMEL DEĞERLER

- Geçerli, güvenilir ve adil ölçme ve değerlendirme gerçekleştirmek
- Herkes için her yerde olmak
- Engeli, sağlık sorunu ve özel durumu bulunan adaylara bulundukları yerde hizmet vermek
- Sınav süreçlerinde yenilikçi olmak
- Hesap verebilir olmak

KALİTE POLİTİKASI

T.C. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı uyguladığı sınavlarda geçerli, güvenilir, bilimsel, adil, şeffaf ve yenilikçi bir anlayışla ölçme, seçme ve yerleştirme yapan bir kurum olarak

- Adayların en uygun ve rahat şartlarda sınav süreçlerini tamamlamalarını sağlamak ve beklentileri doğrultusunda memnuniyeti sürekli artırmak,
- "Herkes İçin Her Yerde Olmak" ilkesi ile erişilebilirliği artırmak,
- Tüm çalışmalarını ilgili kanun, yönetmelik ve diğer yasal mevzuatın verdiği yetki ve sorumluluklar çerçevesinde, bilimsel kaynakları ve otoriteleri referans alarak gerçekleştirmek,
- Sınav teknolojileri yönünden kendini sürekli yenilemek ve bu teknolojilere hızla uyum sağlamak,
- Hesap verebilir olmak,
- Yetkin ve yetkili personelinin katılımı ile yönetim sisteminin gerektirdiği şartlara uymak ve yönetim sisteminin sürekli geliştirilmesi ve iyileştirilmesini sağlamak

kalite politikamızdır.

BİLGİ GÜVENLİĞİ POLİTİKAMIZ

T.C. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı olarak

- Tüm çalışmalarımızı yerine getirirken her aşamada ilgili kanun, yönetmelik ve diğer yasal mevzuatın verdiği yetki ve sorumluluklar çerçevesinde hareket etmek,
- Başkanlığımız sorumluluğu kapsamındaki elektronik ortamda tutulan veriler ile yazılı, basılı ve benzeri ortamlarda yazılı, basılı ve benzeri ortamlarda bulunan tüm bilgi varlıklarının güvenliğini sağlamak, bilgiyi değerli bir varlık olarak işlemek, yönetmek ve yasal mevzuat gereksinimlerini karşılamak

(103)https://www.osym.gov.tr/TR,8789/hakkinda.html. (Erişim Tarihi: 22 Ekim 2025)

Ek Metinler

Ek Metinler Hakkında Bilgi

Türkiye'de yükseköğretime geçişte merkezî sınav sisteminin doğuşu ve yetkili komisyon, kurul ve kurumların nasıl şekillendiği konusunda araştırma merakı zayıf kalmıştır. Merkezî bir sınavın teşkili ve sonrasında yerleştirme işlemlerini de kapsayan bir merkezî sınav teşkilatının doğuşu üniversiteler ve diğer yükseköğretim kurumları için sancılı bir güzergâhtan geçerek şekillendi. Yükseköğretimi düzenleyen temel kanunların çizdiği sınırlar içinde gelişen öğrenci kabul siyaseti zaman içinde merkezî bir seçme, sıralama ve yerleştirme sistemine dönüştü. Ancak bu dönüşüm zorunlu bir güzergâh olmaktan ziyade dönemin şartları altında yetkili kişi, kurum ve kurulların değerlendirmeleri, arayışları, denemeleri, girişimleri ve kararlarını içeren yollardan geçerek ortaya çıktı. Yakın tarihin tozlu raflarında yer alan bu gelişme anılarda, sahaf koleksiyonlarında ve kütüphanelerde saklansa da konuya dair kamusal ilginin azlığı nedeniyle süreçte etkili kişiler, kurumlar ve etkisi büyük sonuçlar üreten girişimlerin sosyolojik bir değerlendirmesi yapılamadı. Merkezî sınavlar tarihi eserimize bir ilave katkı olarak hazırladığım bu kitapta yer alan metinler 1960'ların başından günümüze kadar merkezî sınav sisteminin gelişimine yön veren temel girişimleri kamuoyunun önüne sunmayı hedefliyor.

Türkiye'de 1964 yılına kadar tüm yükseköğretim kurumları öğrencileri kendi belirledikleri kurallara göre seçti. İlk kez 1946 yılında kurulan ve başkanlığını Millî Eğitim Bakanı'nın yaptığı Üniversitelerarası Kurul öğrenci seçimlerinde bazı genel düzenlemeler yaptı. Bakanlık tarafından lise mezunlarına yapılan olgunluk sınavı sonuçlarının ve lise mezuniyet başarı derecelerinin (orta, iyi, pek iyi) kıstas olarak alındığı bir kabul politikası çerçevesi ortaya çıktı. 1946'dan 1950'ye kadar devam eden bu uygulama 1950'den sonra üniversitelerin kendi belirlediği şekliyle kendi seçme ve sıralama usullerini yapmaları şeklinde değiştirildi. Birçok üniversite klasik kompozisyon, erken dönem test veya her ikisinin karma olarak kullanıldığı sınavlarla öğrencilerini seçti. 1950'li yıllar boyunca devam eden yüksek göç ve kentleşme düzeyleri yükseköğretim kurumlarına yönelik talebin artmasıyla sonuçlandı. Üniversiteler için öğrenci seçme yöntemleri özellikle belirli fakülte ve mesleklere yönelik artan yığılmalar nedeniyle gittikçe temel bir soruna dönüşmeye başladı.

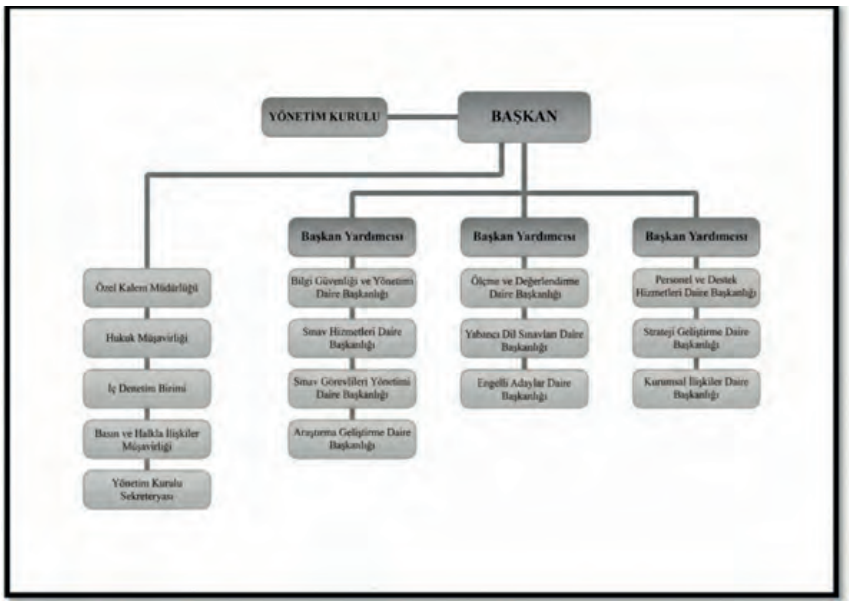
1961 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine (SBF) başvuruların belirlenen kontenjanların onlarca kat üzerine çıkmasıyla birlikte başlatılan test sınavı ile öğrenci seçme işlemi 1962'de SBF ile birlikte Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi ve Sosyal Hizmetler Yüksek Okulunda da başarıyla uygulandı. 1963'te aynı sınav üniversite genelinde başarıyla tekrarlandı. Üniversitelerarası Kurulun ilgisini çeken bu başarılı uygulamanın isteyen yüksek eğitim kurumlarının katılacağı bir merkezî sınav olarak yapılması için bir Kurul'a bağlı bir Komisyon tarafından yapılması kararlaştırıldı. 1965 ve 1966 yıllarında bu Komisyon Türkiye'deki ilk merkezî sınavları başarıyla gerçekleştirdi. Bu sürecin mimarı SBF öğretim üyesi Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu'ydu. Mıhçıoğlu yaptığı ve yönettiği tüm sınavların karar süreçlerini ve sonuçlarını eserlerine

taşıyarak belgelediği için bugün sınavın gelişimini şekillendiren hassas kararların ve kurumsal gelişimin öyküsünü kurabiliyoruz.

Eserde tarihi zaman dizini ile izleyebileceğiniz üzere henüz 1962'de test yöntemiyle ile yapılacak bir sınavın tüm üniversiteler ve öğrenciler için taşıdığı yüksek değer konusunda açık bir farkındalık bulunmaktadır. Sadece zaman, emek, organizasyon maliyetlerini çok büyük ölçülerde düşürmesi açısından değil, adil ve saygın bir kamu hizmeti ihtiyacının konusu olarak yüksek eğitime geçişin düzenlenmesinin oldukça titiz bir şekilde tasarlandığı görülmektedir. 1974'te Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Merkezi kuruluncaya kadar ÜAK'a bağlı Komisyon marifetiyle yürütülen merkezî sınavların ülke çapında örgütlenen bir sınav kurumuna ve sonrasında Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezine dönüşmesi ülkenin geçtiği tarihi süreçlerle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu tarihi süreçte etkin roller alan isimler olarak Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu, Prof. Dr. Haydar Furgaç, Prof. Dr. Altan Günalp, Prof. Dr. Fethi Toker ve sonrası ÖSYM başkanlarının hatırlanması gerekecektir.

Kitapta sunulan metinler tarihi sıra ile Belge üst başlığı altında numaralandırıldı. Bu metin seçkisi merkezî sınavların tarihini oluşturan ana belgelerden oluşmaktadır. Merkezî sınavlar tarihine yön veren gelişmeler, metinler ve kararlar ile sınavların işleyişinden sorumlu komisyon ve kurumların çalışma esaslarını belirleyen kanun veya yönetmelikler dikkate alınarak seçilmiştir. Bunlar dışındaki evraklar için ÖSYM web sitesinde yer alan Kurumsal sekmesi altındaki Mevzuat kısmındaki metinlere bakılabilir.[104] Belgelerin başına ne anlama geldiğini ve mahiyetini anlatan kısa bir tanıtım yazısı yazıldı.

EK 6

(104) https://www.osym.gov.tr/TR,8791/mevzuat.html

EK 7: Ankara Üniversitesine Giriş Sınavının Merkezîleştirilmesi Kararı (1962)

Merkezî Giriş Sınavı sisteminin kuruluşuna giden yolun ilk girişimini gösteren bu metin, Cemal Mıhçıoğlu tarafından Ankara Üniversitesi bünyesinde yürütülen, Siyasal Bilgiler Fakültesi (Eylül 1961) ile Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesinde (Ekim 1961) başarılı bir şekilde gerçekleştirilen giriş sınavları uygulamasından sonra, Ankara Üniversitesi Senatosunun aldığı bir karar üzerine oluşturulan sınav komisyonunun raporudur. Raporun konusu fakülte temsilcilerinden oluşan Komisyonun 16 Aralık 1961 tarihli toplantısında aldığı kararlardır.

Raporda fakültelerin birbirinden bağımsız olarak düzenledikleri giriş sınavlarındaki deneyimler ışığında bazı sonuçlara varılır. Buna göre;

- Öğrencilerin aynı anda birçok sınava başvurdukları ve bunun zaman kaybına, maddi külfete yol açtığı
- Artan talep karşısında klasik sınav uygulamasının değerlendirme aşamasında sıhhat ve sürat açısından doğru sonuçlar veremeyeceği kararlarına varılır.

Bu nedenle üniversite bünyesinde sınav işlemlerini düzenlemek üzere bir "Üniversite Giriş Sınavı Komisyonu" kurulması kararı alınmıştır. Benzer işleri yürüten komisyondan İstanbul Teknik Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesinde de bulunuyordu. Ancak Ankara Üniversitesindeki Komisyon ilk yıldan itibaren örgütlediği ve yaptığı sınavın ülke çapında da yapılması mantığıyla hareket etmiş, bu amacını açıklıkla belirtmiş ve merkezî sınav sisteminin kuruluşuna öncülük etmiştir. Bunun ilk adımını gösteren 1 numaralı Belge merkezî sınavların yurt ölçüsünde gerçekleştirilmesinin önünü de açmıştır. Belgede öne çıkan ve bundan sonra gerçekleştirilecek olan giriş sınavları için test yöntemi uygun tür olarak belirlenmiş, sınavın tek bir merkezden yürütülmesi, aynı gün ve saatte yapılması önerilmiştir. Belgeye göre Ankara Üniversitesi fakülteleri Mayıs ayında almak istedikleri öğrenci sayılarını içeren kontenjanlarını rektörlüğe bildireceklerdi.

Sınava kayıt esnasında öğrenciler kayıt olmak istedikleri programlar için bir tercih listesi hazırlayacak ve sınava girmek istedikleri merkezî seçeceklerdi. Tüm kayıt işleri için Ankara ve İstanbul'da kurulan büroların yanı sıra posta yoluyla da sınava kayıt yaptırılabilecekti. Sınava ilişkin tüm harcamalar sınav komisyonu tarafından aday öğrencilerden alınan harçlarla ve sınav yönetiminin çerçevesini belirleyecek senato kararıyla gerçekleştirilecekti. Raporun 1. maddesinde Giriş Sınavı'nın Ankara Üniversitesinin tüm fakültelerini kapsaması gerektiği belirtilmektedir. Belgeye tarihi nitelik kazandıran kısa 10. madde ise merkezî sınav sisteminin habercisidir. Buna göre giriş Sınavı'nın ileride tüm üniversitelerin katılımına açık olması gerektiği vurgulanmıştır. Nitekim bu raporun yazılmasının ardından 1962 yılında SBF, DTCF ve SHYO'yu kapsayan bir giriş sınavı düzenlenmiş, 1963 yılında ise Ankara Üniversitesinin tüm fakültelerini kapsayan üniversite çapında bir test sınavı gerçekleştirilmiştir. 1963 yılında tüm Ankara

Üniversitesi birimleri için yapılacak giriş sınavı başarılı olunca Üniversitelerarası Kurul bu sınavı katılmak isteyen tüm üniversiteler için yapmak üzere bir karar alacak ve 1964'te bu sınav ilk kez ülke genelinde yapılacaktır. Bu bakımdan Ankara Üniversitesinde bir tür pilot testleri yapılan merkezî sınavla ilgili bu belgenin eğitim tarihi açısından da önemi bulunmaktadır.

Görsel 256

Ankara Üniversitesi Senatosunca Teşkil Edilen Komisyonun, Giriş Sınavları ile Kayıt İşlerinin Birleştirilmesi Hakkındaki Raporu [105]

Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne,

Ankara Üniversitesi Senatosunun 21.11.1961 tarih ve 2190 sayılı kararına uygun olarak teşkil edilen Komisyonumuz, ilk toplantısını Rektörlüğün 11 Aralık 1961 tarihli daveti üzerine 16 Aralık günü yapmıştır.

Bu toplantıda, muhtelif fakülte temsilcileri, geçen yıllardaki giriş sınavlarına ait tecrübelerini ve karşılaştıkları güçlükleri izah etmişlerdir. Bu arada lise mezunlarının üniversiteye girme şanslarını arttırmak maksadiyle çok sayıda fakülteye aynı zamanda müracaat ettikleri tespit edilmiş, gerek idareye, gerek bizzat öğrencilere büyük külfetler yükleyen ve zaman kaybına yol açan bu durumun düzeltilmesi hususunda görüş birliği hasıl olmuştur. Ayrıca giriş sınavlarında kullanılan çeşitli metodlar münakaşa konusu edilmiş ve aday sayısının on bine yaklaştığı bir giriş sınavında klâsik metodlarla yapılacak bir seçmenin gereken sürat ve sıhhatten mahrum bulunacağı sonucuna varılmıştır.

Sınavların daha ziyade teknik yönlerine taallûk eden görüşmelere 22 ve 29 Aralık tarihlerinde Millî Eğitim Bakanlığı Test ve Araştırma Bürosunda, ilgili uzmanların da iştirakiyle devam olunmuş, bütün bu çalışmalar sonunda Komisyonumuz aşağıdaki tekliflerin Senatoya arzına oybirliği ile karar vermiştir:

1. Giriş sınavları her fakülte tarafından ayrı ayrı değil, bütün Üniversiteye şâmil olarak ve bir merkezden, tek sınav şeklinde yapılmalıdır.

2. Ankara Üniversitesine giriş sınavını ve bu sınav için gerekli kayıt işlerini düzenlemek üzere, her yıl Ocak ayı içinde, Senato kararı ile, her fakülteden bir temsilcinin katılacağı bir «Üniversite Giriş Sınavı Komisyonu» teşkil etmeli ve bu komisyonun Genel Sekreterliğine, ayni zamanda Komisyonun tabii üyesi olmak üzere, üniversite öğretim üyelerinden biri seçilmelidir.

3. Giriş sınavları test usulü ile yapılmalı ve testlerin gerek hazırlanmasında, gerek uygulama ve değerlendirilmesinde Test ve Araştırma Bürosu ile işbirliği edilmelidir.

4. Fakülteler, her yıl Mayıs ayı içinde, gelecek ders yılı için kabul edebilecekleri azami öğrenci sayısını yetkili kurullarından alacakları bir kararla tesbit edip en kısa zamanda Rektörlüğe bildirmelidirler.

5. Kayıtlar Ankara ve İstanbul'da açılacak birer muvakkat büroda yapılmalı, ayrıca taşra

---

(105) Belgenin alındığı kaynak: Cemal Mıhçıoğlu, İdari Bir Mesele Olarak Üniversiteye Giriş Sınavlarının Yeniden Düzenlenmesi – S.B.F. Tecrübesi, Bir İnceleme ve Teklifler içinde, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Araştırma Serisi: 6, Sevinç Matbaası, 1962, s.174-176.

şehirlerindeki lise mezunlarına posta ile Ankara'da kaydolabilme imkânları sağlanmalıdır. Sınavlar, Ankara'da ve icabında kurulması teklif edilen komisyonun uygun göreceği diğer merkezlerde aynı günde yapılmalıdır.

6. Kayıt sırasında öğrenciler, girmek istedikleri fakültelerin (varsa bölümün) adını tercih sırasına göre yazmalı, sınavın birkaç merkezde yapılması halinde hangi merkezde sınava gireceklerini belirtmelidirler.

7. Sınavlarla ilgili diğer hususlarda Komisyon karar vermeli ve bu kararlar Komisyon Genel Sekreteri tarafından yürütülmelidir.

8. Sınavların hazırlanması ve yürütülmesi ile ilgili her türlü giderler, Ankara Üniversitesi Harçlar Yönetmeliğine göre aday öğrencilerden alınacak harçlar hasılatından Komisyonun tespit edeceği esaslar dairesinde Senato kararıyle ödenmelidir. İşlerin intizamla yürümesi bakımından Üniversite Giriş Sınavı Komisyonu Genel Sekreterine bir yıllık mesaisi için 5000 TL. tutarında bir ücret ödenmesi uygun olur. Diğer şehirlerde görevlendirilecek şahıslara ödenecek yolluk ve yevmiyelerin miktarı da Komisyonca kifayetli bir seviyede tesbit edilmelidir.

9. Giriş sınavlarının tarihi, sonuçların 15 Ekimden önce açıklanmasını mümkün kılacak bir şekilde tesbit edilmelidir.

10. Bu merkezî sistem, ilerde diğer üniversitelerin de iltihakına açık tutulmalıdır.

Saygılarımızla arzederiz.

12 Ocak 1962

DİL VE TARİH COĞRAFYA FAKÜLTESİ Temsilcisi
PROF. DR. HALİL DEMİRCİOĞLU

HUKUK FAKÜLTESİ Temsilcisi
PROF. DR. HİCRİ FİŞEK

TIP FAKÜLTESİ Temsilcisi
PROF. DR. LÜTFÜ TAT

ECZACILIK FAKÜLTESİ Temsilcisi
PROF. DR. NURETTİN ÖKTEL

İLAHİYAT FAKÜLTESİ Temsilcisi
PROF. DR. KAMURAN BİRAND

VETERİNER FAKÜLTESİ Temsilcisi
PROF. DR. MİHRİ MİNİOĞLU

FEN FAKÜLTESİ Temsilcisi
PROF. DR. CEMİL DİKMEN

SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ Temsilcisi
PROF. DR. BAHRİ SAVCI

ZİRAAT FAKÜLTESİ Temsilcisi
PROF. DR. CAHİT ÖNCÜ

Raportör
(SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ)
DOÇ. DR. CEMAL MIHÇIOĞLU

EK 8: Ankara Üniversitesine Giriş Sınavının Bütün Üniversitelere Uygulanması Düşüncesi (1963)

EK 7'nin ilk maddesinde öngörülen giriş sınavının Ankara Üniversitesinin tüm fakültelerine şamil olması gerektiği vurgusunun ardından, Ankara Üniversitesi Senatosunun 27 Mart 1962 tarih ve 2260 sayılı kararı ile "tek kayıt ve test usulüne dayanan tek bir sınav" usulü bir yönetmelikle düzenlenerek 1962-63 ders yılında Ankara Üniversitesinin tüm fakültelerine uygulanmıştır.

EK 8'de de Cemal Mıhçıoğlu 1963 yılında Ankara Üniversitesinin tüm fakülteleri için geçerli olan giriş sınavının öncesi, süreci ve sonuçları hakkında bir değerlendirmede bulunur. Bir önceki belgede olduğu gibi bu belgede de öğrenciler ve kurumlar açısından birbirinden bağımsız düzenlenen giriş sınavlarının ne kadar külfetli olduğu üzerinde durulmuş ve yeni sistem ayrıntılı olarak tanıtılmıştır.

Yeni sistemde kayıt işlemleri esnasında öğrenciler bir tercih listesi hazırlayarak sınav sonuçlarının ilanının ardından fakültelerin önceden ilan ettikleri kontenjanlara göre elde ettikleri puanları esas alınarak yerleştirilirler. Sınavın idaresi ve organizasyonu ile fakülte temsilcilerinden oluşan özel bir komisyon ilgilenir. Sınav işlemleri modern IBM makineleri ile gerçekleştirilir. Mıhçıoğlu bu belgede merkezî sınav öncesi vaziyet ile mevcut durumu mukayese etmiştir. Önceki sisteme nazaran öğrencilerden kayıt esnasında istenilen belge sayısı epeyce azalmıştır. Sınavda yalnızca test usulü benimsenerek sınavdan hızlı ve objektif bir netice alınması sağlanmıştır.

Mıhçıoğlu, Ankara Üniversitesinde uygulanan Merkezî Giriş Sınavı'nın tüm üniversiteler tarafından uygulanabileceği üzerine de birtakım değerlendirmelerde bulunmuştur. Nitekim bu fikir EK 7'de 10. Maddede de dile getirilmişti. "Tek kayıt ve tek sınav" fikri tüm üniversiteler tarafından benimsendiği takdirde üniversitelere başvuran öğrenci sayısı net bir şekilde ortaya çıkacak, farklı giriş sınavları arasındaki ölçme değerleri arasındaki fark ortadan kalkacak ve düzenlenen tek sınavla öğrencilerin seviyeleri hakkında fikir elde edilebilecektir. Tüm üniversitelerin dâhil olduğu bir sınav sisteminde öğrenciler faklı üniversitelerdeki fakülteleri tercih listelerine yazarak istemedikleri fakültelere listelerinde yer vermek zorunda kalmayacaklardır. Bu durum aynı zamanda üniversiteler tarafından ilan edilen kabarık yedek listelerinin de önüne geçmiş olacaktır.

Sistemin tüm üniversiteler tarafından benimsenmesi, üniversitelerin özerk yapıları gereği tek kayıt tek sınav hususunda ortak hareket etmelerine ve gönüllük esasıyla sisteme dâhil olmalarıyla mümkündü. Tam bu anda en kritik olay Üniversitelerarası Kurul'un 26 Nisan 1963 tarihli kararı ile Ankara Üniversitesinde gerçekleştirilen sınavın bir merkezî sistem ile "Türkiye'deki bütün üniversitelere" teşmilinin

imkânlarının araştırılmasını vurgulaması ile ortaya çıktı. Oluşturulan Komisyon'un üyesi ve raportörü Mıhçıoğlu sistemin benimsenmesi durumunda atılması gereken adımlarla ilgili bir dizi tavsiyede bulunur. Buna göre bir yönetmelik hazırlanmalı ve Ankara Üniversitesindeki fakülteler arası komisyonunkilere benzer görevleri olan "Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu" oluşturulmalıdır. Bu komisyonun üyeleri her üniversiteden gelen temsilciler olmalı ve merkezî Ankara'da bulunmalıdır. Sınav sorularının hazırlanması ve değerlendirilmesinde Millî Eğitim Bakanlığı Test ve Araştırma Bürosu ile iş birliği halinde olunmalıdır.

Mıhçıoğlu genel bir değerlendirmenin ardından 1963-1964 ders yılı itibarıyla bu sistemin uygulanması durumunda çok hayırlı bir teşebbüsün gerçekleşeceğini belirtir. Mıhçıoğlu'nun ve ilgili Komisyon'un önerisinin ÜAK tarafından kabul edilmesinden sonra 9-10 Temmuz 1964 tarihinde geçekleştirilen Türkiye'nin ilk merkezî giriş sınavına Ankara, Ege, İstanbul, Karadeniz Teknik, Atatürk üniversiteleri ile Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinin dâhil olmuş ve merkezî seçme ve yerleştirme sistemine ilk adım atılmıştır. Aşağıdaki 8 numaralı EK ÜAK kararına temel teşkil eden politika metnidir.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI

Üniversiteye Giriş Sınavlarının
Merkezî Bir Sisteme
Bağlanması Meselesi

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ - 1963 TEL: 105404

Görsel 257

Ankara Üniversitesinde Uygulanmakta Olan Üniversiteye Kayıt ve Test Usulü İle Giriş Sınavı Sisteminin Türkiye'deki Bütün Üniversitelere Teşmili Meselesi [106]

KONUNUN ÖNEMİ

Son yıllarda üniversitelerimize müracaat eden lise mezunu öğrenci adaylarının sayısında büyük artışlar olduğu malumdur. Öğrenciler muhakkak surette bir fakülteye yerleşebilmek için muhtelif şehirlerdeki çeşitli üniversite ve fakültelere kaydolmak suretiyle büyük zahmetlere katlanmakta, münferit fakülteler binlerce adayı kaydetmekte ve sınavlarını yapmakta, mevcut sistemin kaçınılmaz bir sonucu olan birçok idari güçlük ve külfetlerle karşılaşmaktadırlar.

Bu durum, son iki yıl zarfında Ankara Üniversitesi camiası içinde ciddi bazı teşebbüslere yol açmış ve meselenin halli yolunda önemli adımlar atılmıştır.

Bu konuda ilk teşebbüs Siyasal Bilgiler Fakültesinden gelmiştir. Ötedenberi klâsik tipte yazılı sınavlarla öğrenci seçen bu müessese, bilhassa 1961-62 ders yılı için müracaat eden aday sayısının bütün tahminleri aşarak 5000'in üstüne fırlaması üzerine, gerek seçme değeri, gerek sürat bakımından klasik tipe nazaran çok daha elverişli olduğunu düşündüğü test usulünü eski sistemle mezcederek başarı ile uygulamıştır. Bu arada aday kaydı ve sonuçların ilgililere duyurulması gibi işlemler de rasyonel hâle getirilerek bir çok lüzumsuz formaliteler bertaraf edilmiştir.

Bu kayıt ve sınav usulü aynı yıl içinde Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde ve Sosyal Hizmetler Akademisinde de uygulanmıştır.

Siyasal Bilgiler Fakültesindeki tecrübe sırasında yapılan anketler, yeni sistemin eskisine nazaran taşıdığı üstünlüğü açıkça ortaya koymuş ve eski sistemin gerek fakülte idarelerine, gerek adaylara yüklediği külfetler hakkında ilgi çekici sonuçlar vermiştir.

Dört binden fazla lise mezunu adayın cevaplandırdığı anket neticelerine göre, her öğrenci ortalama olarak -çok kere farklı şehirlerde bulunan- 5 fakülteye kaydolmuş ve her birinde ayrı ayrı sınava tabi tutulmuştur. Müracaat edilen fakülte veya yüksek okul sayısının 1- 25 arasında değiştiği görülmüştür.

Ankete cevap verenlerin takriben dörtte üçü sınavlara girebilmek için evlerinin bulunduğu şehirlerden ortalama olarak 28 gün uzaklaşmak zorunda kalmışlardır ve bunların yarısı müşkül şartlar içinde otellerde ve hatta hanlarda perişan olmuşlardır. Öğrencilerden her biri, evlerinden uzak kaldıkları süre içinde ortalama 450 lira kadar masraf yapmış ve bu meblağ adayların yarısından fazlası için büyük bir maddi fedakârlık teşkil etmiştir. Bu masrafı karşılıyabilmek için ailelerinin zaruri eşyalarını satmak durumunda kalanlar dahi olmuştur. Her öğrenci, başvurduğu çeşitli fakültelere çok sayıda fotoğraf (aday başına

---

(106) Belgenin alındığı kaynak: Cemal Mıhçıoğlu, Üniversiteye Giriş Meselesinin Merkezî Bir Sınava Bağlanma Meselesi içinde, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1963, s.9-16

ortalama 32 tane), diploma aslı veya sureti, sağlık raporu, aşı kâğıdı, iyi hal kâğıdı, nüfus kâğıdı sureti ve ikamet belgesi gibi vesikalar vermek zorunda kalmışlardır.

Fakültelerin değişik tarihlerde yaptıkları sınavlara yetişebilmek için şehirler arasında müteaddit seyahatler yapmak zarureti, birçok öğrencileri malî bakımdan olduğu kadar bedenen de sarsmış ve rahatsız etmiştir.

Bu durum karşısında Ankara Üniversitesi Senatosu, 21-11-1961 tarih ve 2190 sayılı kararı ile bu sistemin Ankara Üniversitesinin bütün fakültelerine teşmili meselesini inceleyip teklifler hazırlamak üzere her fakülteden gelecek bir temsilcinin iştirakiyle bir komisyon kurmuştur. Komisyon, 12 Ocak 1962 tarihinde Rektörlük makamına sunduğu raporunda bu hususta düşüncelerini bildirmiş ve üniversitenin bütünü için "tek kayıt ve test usulüne dayanan tek bir sınav" usulünü tavsiye etmiştir. Üniversite Senatosunun 27 Mart 1962 tarih ve 2260 sayılı kararı ile tasvip edilen bu sistem özel bir yönetmelikle düzenlenmiş ve içinde bulunduğumuz 1962-63 ders yılı başında uygulanmış bulunmaktadır.

Bu sisteme göre öğrenciler, girmeyi arzu ettikleri fakülteleri tercih sırasına göre basit bir kayıt kartonunda işaretlemekte ve bir yandan izhar ettikleri tercihler, diğer yandan geçirdikleri test sınavında elde ettikleri puvan toplamları esas alınarak, kontenjanı önceden tesbit edilmiş bulunan fakültelere tevzi edilmektedirler. Adaylardan 20'şer lira kayıt harcı alınmakta ve kendilerine fakültelere tevzi işlemine esas olmak üzere 10 fakülteyi öncelik sırasına göre işaretlemek hakkı tanınmaktadır. Sınavların organizasyonu ve idaresi, fakülte temsilcilerinden kurulan özel bir komisyonun nezareti altında cereyen [cereyan] etmekte ve bütün bu işlerin yapılmasında en modern IBM makinalarından faydalanılmak suretiyle sınavlar kısa bir zamanda (iki hafta içinde) sonuçlandırılabilmektedir.

Sözü geçen komisyon, hâlen geçen yılki tecrübeden alınan derslerin ışığı altında, oldukça başarılı bir şekilde uygulanmış bulunan yeni sistemin gelecek yıla ait hazırlıkları üzerinde çalışmaktadır.

YENİ SİSTEMİN DEĞERİ HAKKINDA DÜŞÜNCELER

Bu merkezî kayıt ve sınav sisteminin değeri hakkındaki düşüncelerimiz aşağıda gösterilmiştir:

A. Kayıt işleri. Bu sistemde kayıt işleri son derece basitleştirilmiş ve eskiden fakültelerce istenmekte olan belgelerin hemen hepsinden sarfınazar edilmiştir. Adaylar, memleketteki bütün liselere ve Millî Eğitim Müdürlüklerine yeter sayıda gönderilen ve ayrıca Üniversite Kayıt ve Sınav Bürosundan da temin edilebilen matbu bir dilekçe kartonundaki bos yerleri doldurmak veya işaretlemek suretiyle kayıtlarını kolaylıkla yaptırmaktadırlar. Kayıt sırasında sadece iki fotoğraf, 16 kuruşluk damga ve 50 kuruşluk posta pulu istenmekte, adaylar diğer lüzumlu belgeleri sınav sonuçları belli olduktan sonra getirmektedirler.

Sistem bütün Üniversitelere teşmil edildiği takdirde, bu usul, lüzumlu bazı ufak tefek değişiklikler yapıldıktan sonra aynen kullanılabilecektir.

B. Sınavın şekli. Test şeklindeki sınav, diğer üniversitelerde hâlen kullanılmakta olan klasik tipteki yazılı sınava nazaran daha üstündür. Bu kanaat aşağıdaki sebeplere dayanmaktadır:

1. Test tipi sınav klasik yazılı sınavlardan çok daha pratiktir. Bu tip sınavlar kısa bir

zamanda uygulanmak ve IBM makinaları yardımiyle süratle değerlendirilmek kolaylığına sahiptir. Esasen binlerce adayı eldeki mahdut zaman içinde başka türlü tatmin edici bir şekilde imtihan etmek son derece güçtür ve hatta imkânsız hâle gelmek üzeredir.

2. Testler klasik yazılı sınavlara nazaran daha objektiftir. Gerek Türkiye'de, gerek yabancı memleketlerde yapılan çeşitli tecrübeler, klasik tipteki sınavların, birden fazla şahıs tarafından notlandırıldıkları, hatta aynı şahıs tarafından farklı zamanlarda incelendikleri takdirde büyük değerlendirme farklarına imkân verdiğini açıkça göstermiştir. Gerçekten, memleketimizde, orta öğretime, mensup iki yüzden fazla öğretmene dağıtılan ayın Matematik, Tabiat Bilgisi ve Türkçe sınav kâğıdına bu öğretmenler tarafından takdir edilen notlar arasında hayret verici farklar bulunduğu görülmüştür. Bu tecrübe, Matematik kâğıdına verilen notların 2 ile 7, Tabiat Bilgisi kağıdına verilen notların 2,5 ile 10 ve Türkçe kâğıdına verilen notların 2 ile 9 arasında değiştiğini ortaya koymuştur. Test tipi sınavlarda bu gibi takdir farklarının ortaya çıkması bahis konusu değildir.

3. Testlerin bilgiyi ölçme değeri daha yüksektir. Klâsik yazılı sınavlarda ancak mahdut sayıda soru sorulabileceğinden, yoklanmak istenen bilgi alanının ancak mahdut bir kısmı yoklanabilmekte, dolayısiyle bu tip sınavlar şansa ve tesadüflere geniş ölçüde yer vermektedir. Test tipi sınavlarda ise çok sayıda soru sormak mümkün olduğu için soruları yoklanacak alanın çeşitli kısımlarından seçmek ve böylece tesadüflerin tesirini asgariye indirmek kabildir.

Burada test usulüne karşı yöneltilen tenkitler üzerinde de kısaca durmakta fayda görüyoruz:

1. Bazan, testlerin tesadüflere imkân verdiği, öğrencilerin cevapları gelişigüzel işaretlemeleri hâlinde dahi birçok soruları doğru cevaplandırmış olacakları iddia edilir. Daha çok test usulünü bilmiyenler tarafından yapılan ve biraz da bu usulün memleketimizde kötü uygulanmış olmasından ileri gelen hu iddia gerçeğe uymamaktadır. Doğru - yanlış tipi sorular için bir dereceye kadar doğru olan bu itiraz, üniversite giriş sınavlarında kullanılan çok seçmeli sorular için bahis konusu değildir. Her biri beş şıktan meydana gelen bu sorular tamamen tesadüfi olarak işaretlendiği takdirde bile cevabın doğru çıkması ihtimali yüzde yirmiden ibarettir. Bu ise, başarısını tamamen tesadüflere terketmiş bir öğrencinin binlerce adayın katıldığı bir sınavı kazanmasına kolay kolay imkân vermez. Kaldı ki tesadüfün rolü, yukarıda da işaret edildiği gibi, klâsik sınavlarda bundan daha fazladır.

2. Testlerin münferit bazı malûmatı yokladığı ve öğrencilerin muhakeme kabiliyetlerini o malûmatın arkasındaki prensiplere nüfuz derecelerini ölçemediği ileri sürülür. Gerçekten, hafızaya dayanan malûmatı ölçen soruların hazırlanması nisbeten kolay olduğu için tatbikatta bu çeşit sorulara daha çok yer verildiği görülür. Halbuki testlerde muhakemeyi ölçen sorular sormak da mümkündür ve bu tip soruların üniversite giriş sınavlarında imkân nisbetinde fazla sayıda yer almasına çalışılmaktadır.

3. Testlerin uygulama sırasında kopyaya müsait bulundukları ve gizliliği

sağlamanın güç olduğu söylenir. Ankara Üniversitesindeki son iki yıllık tecrübeler ve başka yerlerdeki tatbikat, cevaplandırma süresi genel olarak kısa tutulan testlerde kopya ihtimalinin klasik tip sınavlara nazaran daha az olduğunu göstermiştir. Nezaret işi de yapıldığı takdirde kopya tehlikesi tamamen önlenebilmektedir. Gizlilik meselesi ise, test sorularının sınavdan önce dışarı sızması ve adayların eline geçmesiyle ilgilidir. Gerekli idari tedbirler alınmak suretile gizliliğin tam olarak sağlanabileceği de tecrübelerle sabit olmuştur. Testlere son şeklini veren uzmanlar için gizlilik, titizlikle riayet edilen ve burada teferruatı üzerinde durmaya ihtiyaç göstermeyen idari tedbirlerle teminat altına alınabilecek bir meslek kaidesidir.

4. Testlerin, adayın bir fikri sistemli olarak işleme ve ifade kabiliyeti gibi hususları ölçemediği iddia edilir. Gerçekten bilhassa sosyal ilimler öğretimi yapan bazı fakülteler için önemli olan bu kabiliyetleri en iyi ölçecek sınavlar klâsik tip sınavlardır. Ancak kabul etmek gerekir ki aday sayısı binleri bulan ve çok sayıda mümeyyiz tarafından değerlendirilmesi zaruri olan sınavlarda, yukarda işaret edilen sübjektiflik ve takdir farkları sebebiyle, esasen öğrencileri bu bakımdan güvenilir bir derecelendirmeye tabi tutmak fiilen mümkün olmamaktadır.

Siyasal Bilgiler Fakültesinin 1961- 62 yılındaki tecrübesi de, dikkatli bir şekilde hazırlanmak suretile mahzurları asgariye indirilmiş klasik tip sınavlardaki başarı derecesi ile testlerdeki başarı derecesi arasında yüksek bir korelasyon bulunduğunu, bir başka deyimle, bunlardan birinde başarılı olanların diğerinde de başarı gösterdiklerini açık bir şekilde ortaya koymuştur. Bu durum karşısında giriş sınavlarının sadece test usulü ile yapılabileceği sonucuna varılmış ve Ankara Üniversitesinde geçen yıl uygulanan giriş sınavlarında kompozisyon tipi sorulara yer verilmemiştir. 14.000 civarında adayın katıldığı bir sınavda bu çeşit soruların kullanılması maddeten de mümkün olamazdı.

Bütün bu sebeplerle üniversite giriş sınavlarında test usulünün gerek sıhhat, gerek sürat bakımından klâsik tipteki sınavlara nazaran daha üstün olduğunu kabul etmek gerekir.

SİSTEMİN BÜTÜN ÜNİVERSİTELERE TEŞMİLİNİN DİĞER FAYDALARI

Ankara Üniversitesinde uygulanan merkezî sistemin bütün üniversitelere teşmilinde ve üniversitelerimizin hepsi için "tek kayıt ve tek sınav" usulünün kabulünde, yukarıda zikredilenlerden başka bazı önemli faydalar daha vardır. Bu faydaları aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

1. Merkezî bir sistemde bütün lise mezunu adaylar aynı sınava tabi olacakları için, üniversitelere kaç kişinin müracaat ettiği kesin olarak bilinecektir. Bugünkü durumda aynı adayların çeşitli üniversitelere ve fakültelere ayrı ayrı müracaat etmeleri yüzünden aday sayısını gösteren rakamlar sun'i olarak kabarmakta ve üniversiteler bu kadar fazla talep karşısında kontenjanlarını dar tutmuş olmak töhmeti altında kalmaktadırlar.

2. Üniversitelerin çeşitli fakültelerinde yapılan giriş sınavları arasında kalite bakımından farklar mevcuttur ve

bunların bir kısmı sıhhatli bir seçmeyi mümkün kılacak vasıfta olmaktan uzaktır. Bir merkezden dikkatli bir şekilde hazırlanacak ve en ileri teknik vasıtalardan faydalanılarak uygulanacak sınavlar daha üstün bir seçme değerine sahip olacaktır.

3. Kayıtlar bir merkezden yapıldığı takdirde, adaylar hakkında toplanacak bilgiler memleketin Millî eğitim politikasına ışık tutacak istatistiki tahlillerin yapılmasına imkân verecektir. Bu arada çeşitli liselerin ve lise kategorilerinin başarı dereceleri ve sebepleri hakkında güvenilir mukayeseler yapmak kabil olacaktır.

4. Hâlen sınavların birbirinden farklı olması, çeşitli üniversitelerdeki fakültelere giren öğrencilerin seviyesi arasında mukayeseler yapılmasına imkân vermemektedir. Merkezî bir sistem bu bakımdan da ilgi çekici karşılaştırmaları mümkün kılacaktır.

5. Bugün Ankara'da uygulanan sistemde, daha ziyade fakültelere dağıtma işinin adaylara ikinci bir defa daha başvurmadan yapılabilmesini sağlamak amaciyle tanınan 10 tercih hakkı, öğrencilerin girmeyi arzulamadıkları fakülteleri dahi işaretlemelerine yol açmaktadır. Halbuki bu sistem bütün üniversitelere teşmil edilince, adaylar muhtelif üniversitelerde arzularına tekabül eden benzer fakülteleri işaretlemek suretiyle bu tercih haklarını temayüllerine daha uygun bir şekilde kullanmış olacaklardır. Mesela Tıp tahsili yapmak isteyen Ankaralı bir öğrenci bugünkü durumda sadece Ankara'daki Tıp ve Eczacılık Fakültelerini listenin başına alıp daha sonra hiç de ilgi duymadığı diğer fakülteleri tercih listesine sokmak zorunda kaldığı halde, sistem teşmil edildiği takdirde, şayet tıp tahsili yapmayı Ankara'da okumaya tercih ediyorsa, listesine, sözü geçen iki fakülteden sonra İstanbul ve Ege Üniversitelerindeki Tıp, Dişçilik ve Eczacılık fakültelerini de dâhil edebilecektir.

6. Sınavlara girmek için binlerce adayın bir şehirden diğerine akın etmelerinden doğan mahzurlar, Ankara Üniversitesinin kendi bünyesi içinde merkezî sisteme gitmiş olması dolayısiyle bir dereceye kadar hafifletilmiş bulunmakla beraber, bugün de geniş ölçüde devam etmektedir. Sistem diğer üniversitelere de teşmil edildiği takdirde, sınavlar bütün üniversitelerde aynı zamanda yapılacak ve öğrenciler farklı üniversitelerdeki fakülteleri tercih etmiş olsalar dahi, bulundukları yere en yakın üniversitelerde ve sadece bir defa sınava gireceklerdir.

7. Ankara Üniversitesinde merkezî sisteme gidilmesi bir çok lüzumsuz tekrarları önlemiştir. Sistemin bütün üniversitelere teşmili, tekrarları memleket ölçüsünde gidermiş olacaktır.

8. Bugünkü durumda birçok üniversite ve fakültelere aynı zamanda müracaat eden öğrenciler, sınavda başarı gösterdikleri fakültelerce ilân edilen listelerin hepsinde adları çıktığı halde -pek tabii olarak- en çok arzu ettikleri yerlere kesin kayıtlarını yaptırmakta ve diğerlerine gitmemektedirler. Bu sebeple kontenjanları dolmayan fakülteler müteaddit yedek listeler ilân etmek zorunda kalmaktadırlar. En çok arzuladıkları fakülteye giremeyip başka bir fakülteye yazılmış olan adaylar da, bu yedek listelerde isimlerini görünce kayıtlarını sildirip diğer

fakültelere geçmekte, bu defa ayrıldıkları fakültelerde münhaller olunca yeni yedek listelerin çıkarılması gerekmektedir. Bu listelerdeki öğrencilerden bir kısmı esasen başka yerlerdeki üniversitelerde daha fazla tercih ettikleri fakültelere girmiş bulunduklarından davete icabet etmemekte, bu defa tekrar yedek listeler çıkarmak ihtiyacı belirmektedir. Bu yüzden, başka üniversiteler, daha sonra fakülteler arasında kendini gösteren öğrenci akını birçok karışıklıklara sebep olmakta, bazı fakültelerde kesin kayıtlar fiilen birinci üniversitelere teşmili bu önemli mahzuru da geniş ölçüde ortadan kaldıracaktır.

SİSTEMİN TEŞMİLİ HÂLİNDE YAPILACAK İŞLER

Üniversitelerarası Kurulun 26 Nisan 1963 tarihli kararı merkezî sistemin "Türkiye'deki bütün üniversitelere" teşmili imkânlarının araştırılmasından bahsettiğine göre, bu sistemin sadece Üniversitelerarası Kurulda temsil edilen üniversiteleri değil, bunlar dışında kalan diğer üniversiteleri de içine alacak şekilde genişletilmesinin bahis konusu olduğunu kabul etmek gerekir. Ayrı bir statüye tabi bulunan Atatürk Üniversitesi ile Orta Doğu Teknik Üniversitesinin merkezî sisteme iltihakı konusunda kendi yetkili organlarının karar vermesi gerekeceği tabiidir. Bu sistemin ilerde üniversiteler dışındaki yüksek öğretim müesseselerinin iltihakına açık tutulması da düşünülebilir. Bu iltihaklar, sınava girecek toplam öğrenci sayısında kayda değer bir artış doğurmıyacak, buna mukabil bir çok fayda ve kolaylıklar sağlıyacaktır.

Sistem ilgililer tarafından benimsendiği takdirde yapılacak ilk işlerden biri, hazırlanacak bir yönetmelikle sistemin ana hatlarının düzenlenmesi olacaktır. Ancak yönetmeliğin, ilerde uygulama sırasında seyyaliyeti ortadan kaldıracak mahiyette, teferruata müteallik hükümler ihtiva etmemesi gerekir.

Bu merkezî sistemin genel yönetimi, hâlen Ankara'da uygulanan sistemi yürütmekle görevli fakültelerarası komisyonunkilere benzer görevleri bulunan bir "Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu" tarafından deruhte edilmelidir. Bu komisyonun toplantı yeri ve sistemin organizasyon merkezî Ankara olmalıdır. Başkentten uzakta bulunan üniversitelerden çok sayıda temsilcinin Ankara'ya gelip gitmesi pratik bakımdan güçlükler arzedeceğinden, bu komisyona her üniversiteden bir temsilcinin katılması elverişli bir hal tarzı gibi görünmektedir. Bu görevin, diğer üniversitelerin birer temsilcisi ile takviye edilmek suretiyle Ankara Üniversitesindeki komisyona verilmesi de düşünülebilir.

Yeni sistemin teferruatlı bir şekilde düzenlenmesi ve çalışmaların yürütülmesi sorumluluğu, gereken yetkilerle mücehhez ehliyetli bir idareciye verilmeli ve bu zat bahis konusu komisyonun tabii üyesi olmalıdır.

Adaylar, bugün Ankara'da uygulanan usulle kayıtlarını yaptıracaklar ve şimdilik Ankara, İstanbul, İzmir ve Erzurum'da aynı günde yapılacak test tipi sınavlara katılacaklardır. Testlerin hazırlanma ve değerlendirilmesinde Millî Eğitim Bakanlığı Test ve Araştırma Bürosu ile işbirliği edilecek, adaylar izhar ettikleri tercihlere göre ve puvan durumları dikkate alınarak çeşitli fakültelere dağıtılacaklardır.

Burada işin teknik teferruatına fazla inmeksizin testin genel bünyesi ve adayların fakültelere tevzii ile ilgili bir noktayı kısaca açıklamakta fayda görüyoruz. Adaylara bir

günde uygulanacak testler muhtemelen dört kısımdan meydana gelecektir:

(1) Zekâ testi,

(2) Sosyal Bilimler testi,

(3) Yabancı Dil testi ve

(4) Fen ve Tabiat Bilimleri testi.

Zekâ testi, adından da anlaşıldığı gibi adaylarının zekâsını ve öğrenme kabiliyetini ölçmek amacını güden 80 kadar sorudan meydana gelecektir. Sosyal Bilimler testi, esas itibariyle, öğrencilerin lise müfredatında okutulan Türk Dili ve Edebiyatı, Sosyoloji, Psikoloji, Mantık, Tarih ve Coğrafya gibi konulardaki bilgisini ölçmek üzere 150 kadar soru ihtiva edecektir. Yabancı Dil testi İngilizce, Fransızca ve Almancadan yapılacak ve 30 kadar sorudan meydana gelecektir. Fen ve Tabiat Bilimleri testi ise, Matematik, Fizik, Kimya ve Biyoloji konularını içine alacak ve -Sosyal Bilimler testi gibi- 150 kadar soru ihtiva edecektir.

Fakültelerin öğretim konularına göre bu sahalardan arzu edilenlere ağırlık verilip o fakültelere ayrılacak adayların tesbitinde ağırlıklı puvanlar dikkate alınacaktır. Nitekim geçen yıl Ankara'da Fen Fakültesi için Fen puvanlarına çift emsal tatbik edilmiş, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin Filoloji bölümleri için adayların ilgili yabancı dillerden muayyen bir puvanın üstünde not almış olmaları şart koşulmuştur.

Yukarıda tespit edilen esaslarda, sonradan ihtiyaçların ve durumun gerektirdiği değişiklik ve ayarlamaların yapılabileceği tabiidir.

Birbirinden uzak şehirlerde bulunan üniversiteleri içine alan böyle bir sistemde sınavların mümkün olduğu kadar erken bir tarihte yapılmasında pratik bakımdan birçok faydalar vardır. Bu sebeple sınavlar Haziran ayı içinde yapılmalı ve bütünlemeye kalmış öğrencilere de bu sınavlara katılma hakkı tanınmalıdır. Ancak kazanan öğrencilerin kesin kayıtlarını yaptırabilmek için liseden mezun olmuş bulunmaları gerekeceği tabiidir.

Ana hatlarını yukarıdan beri izaha çalıştığımız bu sistem, kabul edildiği takdirde, kanaatimizce 1963-1964 ders yılından itibaren memleket ölçüsünde uygulanabilecek ve bu suretle Türk Üniversite idaresinde çok hayırlı bir teşebbüs gerçekleştirilmiş olacaktır.

15 Mayıs 1963

Görsel 258

EK 9: Ankara Üniversitesine Giriş Sınavının Merkezî Giriş Sınavına Dönüştürülmesi Kararı (1963)

İçerik olarak EK 8 ile örtüşen bu belge, Üniversitelerarası Kurulun 26 Nisan 1963 tarihli kararı ile merkezî sistemin "Türkiye'deki bütün üniversitelere" teşmilinin imkânlarının araştırılmasını incelemek üzere teşkil edilen Komisyonunun bu konu hakkında ÜAK'a sunduğu karar metnidir. Üzerinde durulan konular bir önceki belgelerde de zikredilen farklı giriş sınavlarının sebep oldukları zorluklar, sınavın test usulü ile yapılması gerektiği ancak bunun için yetişmiş personel olmadığından dolayı merkezî sınavın tüm üniversiteleri teşmil etmesi durumunda Millî Eğitim Bakanlığı Test ve Araştırma Bürosu ile iş birliği yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Merkezî giriş sınavının teknik ve mali meseleleri düzenlendiği takdirde 1964-1965 ders yılında bu sistemin uygulanabileceği belirtilmiştir.

Üniversitelerarası Kurulca Teşkil Edilen Komisyonun Hâlen Ankara Üniversitesinde Uygulanmakta Olan Giriş Sınavı Sisteminin Diğer Üniversitelere de Teşmili Hakkındaki Kararı (1963)[107]

Ankara, 24 Mayıs 1963

Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne

Üniversitelerarası Kurulun 26 Nisan 1963 tarihli toplantısında "hâlen Ankara Üniversitesinde uygulanmakta olan test usulü ile üniversiteye giriş sınavı sisteminin Türkiye'deki bütün Üniversitelere şamil olmak üzere organizasyonunun mümkün olup olmadığı hususunu" incelemek üzere teşkil edilen Komisyonumuz, 24 Mayıs 1963 günü saat 14.00 te Ankara_ Üniversitesi Rektörlük binasında toplanarak meseleyi çeşitli yönleri ile görüşmüş ve aşağıdaki noktalarda mutabakata varmıştır:

(107) Belgenin alındığı kaynak: Cemal Mıhçıoğlu, Üniversiteye Giriş Sınavlarının Merkezî Bir Sisteme Bağlanması Meselesi içinde, Ankara Üniversitesi Yayınevi, s. 7-8.

1- Üniversitelerin ve Fakültelerin hâlen müstakilen uyguladıkları kayıt ve sınav sistemi, bir yandan öğrencilerin farklı şehirlerde bulunan çeşitli fakültelere müracaatları sebebiyle adaylar için külfetli olmakta, diğer yandan bir defada yapılması mümkün, ~ayıt ve sınav işlerinin müteaddit defalar tekrarlanmasına yol açmaktadır. Bu itibarla, Türkiye'deki muhtelif Üniversiteleri içine alacak merkezî bir, sistem, bu mahzurları ortadan kaldıracağı gibi, daha başka birçok faydalar da sağlıyacaktır.

2- Böyle bir merkezî sistem ancak test usulü ile tahakkuk ettirilebilecektir.

3- Ancak test usulü, bir yandan bu konuda ihtisas bilgisine sahip personele, diğer yandan teknik imkân ve vasıtalara ihtiyaç göstermektedir. Nitekim, bu usul geçmiş yıllarda İstanbul Üniversitesinde denenmiş, fakat lüzumlu personel ve vasıtaların bulunmaması yüzünden başarısızlığa uğramıştır. Komisyonumuzun yaptığı görüşmelerde, gerekli personel ve vasıtaların Millî Eğitim Bakanlığı Test ve Araştırma Bürosunda mevcut bulunduğu ve Ankara Üniversitesinin geçen yıl bu Büro ile yaptığı işbirliğinin başarılı olduğu ifade edilmiş, bu işbirliğinin sistemin diğer Üniversitelere teşmil edilmesi halinde de mümkün olacağı anlaşılmıştır.

4- Test usulü sınavlarda gizlilik sağlanması meselesinin önemi üzerinde durulmuş, sistemin bütün üniversitelere teşmili halinde de gizliliğin sağlanabileceği ve geçmiş yıllarda tatbikatta müşahade edilen güçlüklerin giderilebileceği tesbit edilmiştir.

5- İstanbul Teknik Üniversitesi temsilcisinin hu üniversitenin özellikleri hakkında verdiği izahat üzerine, tecrübe mahiyetinde olmak üzere, kontenjanı 550 olan İstanbul Teknik Üniversitesi için testle 1000 adayın seçilmesi ve üniversiteye bu adayları bugüne kadar uygulamakta olduğu sistemle ikinci bir elemeye tabi tutmak imkânının sağlaması hususunda fikir birliğine varılmıştır. 6- B~ sistemin, teknik ve mali teferruatı bilahare düzenlenmek şartiyle, 1964-65 ders yılı için uygulanabileceği sunucuna varılmıştır. Ancak hu teşebbüsün gerçekleşebilmesi için lüzumlu hazırlıklara ve bilhassa mali meselelerin halli için gereken teşebbüslere derhal geçilmesi icabetmektedir.

Saygılarımızla.

Başkan
Prof. Dr. Mecit Çağatay
(Ankara Üniversitesi)

Üye
Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer
(İstanbul Üniversitesi Temsilcisi)

Üye
Prof. Dr. Yusuf Vardar
(Ege Üniversitesi Temsilcisi)

Üye
Prof. Sedat Ersoy
(İst. Teknik Üniversitesi Temsilcisi)

Üye
Doç. Dr. Cemal Mıhçıoğlu
(Ankara Üniversitesi Temsilcisi)

EK 10: İlk Merkezî Sınav İşlemleri Yönetmeliği (1963)

Üniversitelere Kayıt ve Giriş İmtihanı Yönetmeliği hakkında olan bu belge Üniversitelerarası Kurul tarafından 26 Aralık 1963 tarihinde kabul edilmiştir. Mıhçıoğlu'nun EK 8'de sınavın tüm üniversiteleri teşmili durumunda bir "Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Komisyonu" kurulması tavsiyesine muvafık olan bu yönetmeliğe göre "Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Komisyonu" kurulmuştur.

Bu belge Komisyonun teşkilat yapısı ve görevleri üzerinde durur. Ayrıca üniversitelerin, Komisyona kontenjan durumlarını bildirmeleri ve sınavın ne zaman düzenlenmesi gerektiği belirtilir. Yönetmelikte yabancı uyruklu adaylar yönetmelikte yer alan esaslara tabi tutulmamış bu konu üniversite ve fakültelerin kendi tasarruflarına bırakılmıştır. Merkezî kayıt ve giriş sistemi tüm üniversite ve fakültelerin katılımına açık tutulmakta ve katıldıkları takdirde komisyona bir temsilci göndermeleri gerektiği belirtilmiştir.

Üniversitelere Kayıt ve Giriş İmtihanı Yönetmeliği (1964)[108]

5 Şubat 1964

Madde 1- Üniversitelere bağlı fakülte ve yüksek okullara aday kaydını ve giriş imtihanlarını düzenlemek ve yürütmek üzere, bir "Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Komisyonu" kurulmuştur.

Madde 2- İmtihan Komisyonu, merkezî kayıt ve giriş imtihanı sistemini kabul eden üniversitelerin senatolarınca iki yıl seçecekleri birer üyeden meydana gelir.

Madde 3- Komisyon üyeleri, aralarından birini "Genel Yönetici" olarak seçerler. Genel Yönetici, komisyonca alınan kararları tatbik eder. Aynı zamanda, komisyona başkanlık eder.

Madde 4- Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Komisyonu:

a- Aday kaydı işlerinin yürütülmesi ile ilgili esasları tesbit eder.

b- Giriş imtihanlarının hazırlanması, tatbiki ve neticelerin değerlendirilmesinde takip edilecek usulleri belirtir ve bu konuda, ilgili kurumlarla iş birliği yapabilir.

Madde 5- Merkezî kayıt ve giriş imtihanı sistemini uygulayan üniversitelere bağlı fakülte ve yüksek okulların gelecek öğretim yılı için kabul edecekleri öğrenci sayısı, Nisan ayının ilk yarısında komisyon başkanlığına ilgili üniversitelerce bildirilir.

Madde 6- Giriş imtihanları, yaz tatili başlarında, komisyonca uygun görülecek bir tarihte yapılır.

---

(108) Bu yönetmelik Üniversitelerarası Kurul tarafından 26 Aralık 1963 tarihinde kabul edilmiş, 5 Şubat 1964 tarih ve 11625 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır.

Madde 7- Aday kayıtlarını yaptırmak üzere müracaat edenlerden, herhangi bir diploma veya diploma yerine geçecek bir belge istenmez. Bununla beraber, imtihanı kazanan adayların kat'i kayıtlarını yaptırabilmeleri için, lüzumlu diplomaya veya diploma yerine geçecek belgeye sahip olmaları lazımdır.

Madde 8- Giriş imtihanları test usulü ile yapılır. Adayların çeşitli fakülte, bölüm ve okullara ayrılmalarında, puvan durumları, öğretim müesseseleri arasında bir tercih yaparken adayların takip ettikleri sıra ve bu müesseselerin kontenjanları gözönünde tutulur.

Madde 9- Yabancı uyruklu adayların kayıt ve kabul şartları yukarıdaki esaslara tabi tutulmaz. Bu öğrencilerin alınma şartları ilgili fakülte veya yüksek okullarca tesbit edilir.

Madde 10- İmtihanlarla ilgili olup bu yönetmelikte belirtilmemiş olan hususlar hakkında, komisyon gerekli kararları almağa yetkilidir.

Madde 11- Merkezî kayıt ve giriş imtihanı sistemi, diğer üniversite ve yüksek okulların katılmalarına açık tutulur. Katılmak talebinde bulunan üniversite veya yüksek okulun kabulü, komisyonca karar altına alınır. Sisteme katılan kurumlar, komisyona birer temsilci gönderirler.

Madde 12- Üniversitelerarası giriş imtihanı komisyonunun hangi üniversiteye bağlı olacağı, Üniversitelerarası Kurulca iki yılda bir tesbit edilir.

Madde 13- Bu yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

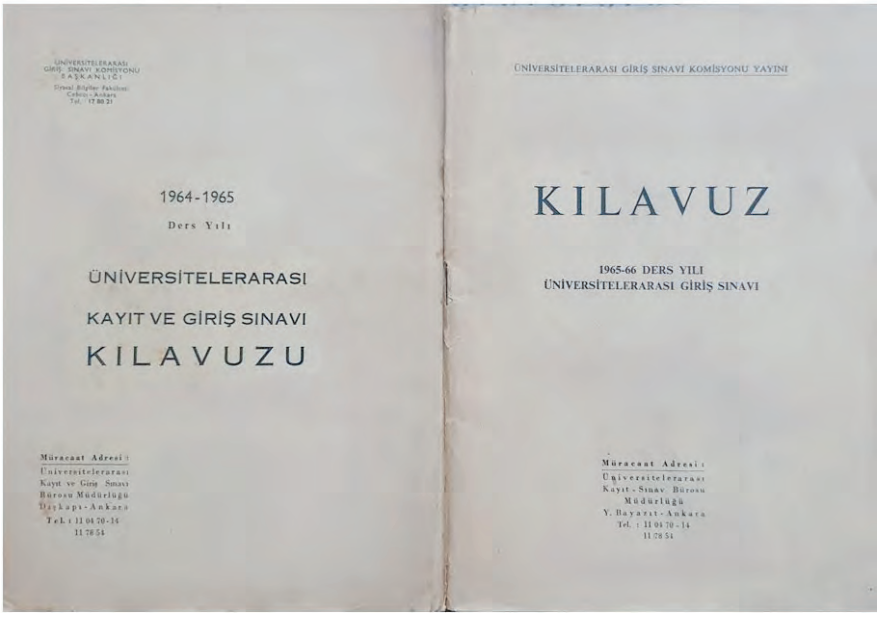
Görsel 259: (Sağdan) Fevzi Apaydın, Durmuş Ali Özçelik, Şükrü Işık, Osman Nuri Poyrazoğlu, Kuruluş Yıl Dönümü, ÖSYM Yemekhanesi. 19 Kasım 2005. (Nevin Bıyık Arşivi)

EK 11: İlk Merkezî Sınav Kılavuzu Ön Sözü (1964)

Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanlığı görevini ifa eden ve 1962 ve 1963 senelerinde önce SBF, DTCF, SHYO daha sonra Ankara Üniversitesinin tüm fakültelerinin dâhil olduğu üniversiteye giriş sınavlarını düzenleyen ve idare eden Cemal Mıhçıoğlu tarafından giriş sisteminin kayıt ve sınavına ilişkin unsurlarının genel hatları zaten belirlenmişti. Bu kılavuz merkezî giriş sınavına dâhil olan yükseköğretim kurumlarının sayısının artmasıyla öğrenci ve velilere yeni sistemi tanıtmak ve bu konudaki endişelerini gidermek adına hazırlanmıştır. Daha önceki belgelerde olduğu gibi bu belgede de merkezî sınav sistemi ve öncesi dönem yeni sistemin lüzumunu izah etmek adına mukayese edilmiştir. Ardından kayıt işlemleri adım adım anlatılmıştır. Bu belgenin önemi merkezî sınavın yapıldığı ilk yıldan itibaren bir sistem bakış açısının ve ona uygun iş ve işlemleri gerçekleştirecek vasıta ve kurumların belirlenmiş olmasıdır.

Bu bakımdan metnin ayrıntılı olarak hazırlanmış olması Mıhçıoğlu'nun sistem odaklı perspektifinin ilk sınavdan itibaren sınavın sonraki yıllarda yaşanan sorunlara rağmen kalıcı hâle gelmesini sağlayan etkenlerden biri olarak görülebilir. Metinde sadece Mıhçıoğlu'nun yazdığı Önsöz'e yer verilmiştir. İlgili kılavuz sonraki yıl küçük düzeltmelerle daha geliştirildiği için EK 13'te ona yer verildi. İlk merkezî sınavın tasarlayıcısının sınavı nasıl gördüğünü anlamak bakımından bu Ön söz temel bir belge niteliğindedir.

Kılavuzda Önsöz'den sonra kayıt tarihleri, harcı vb. hakkında bilgilere yer verilmiştir. Sınava dâhil olan üniversite ve akademiler hakkında bilgi verilmiştir. (Ankara, İstanbul, Ege, Atat ürk ve Karadeniz Teknik Üniversiteleri ile Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisidir. İstanbul Teknik Üniversitesi ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi ise bu sisteme dâhil değildir.) Buna göre merkezî sisteme dâhil 98 fakülte, bölüm, diğer yüksek öğretim kurumları ve kontenjan durumları belirtilmiştir. Kayıt ve sınav işleri ile ilgili tek yetkili kurumların "Üniversitelerarası Kayıt ve Sınav Bürosu" ve gereken hâllerde Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanlığı olduğu bildirilmiştir.

Görsel 260

1964-1965 Ders Yılı Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş Sınavı Kılavuzu Ön Söz[109]

Üniversitelere giriş sınavlarının yapıldığı aylar, son yıllarda yurdumuzda binlerce aile için ıstıraplı bir devre hâline gelmişti. Çeşitli fakültelerin sınavlarına katılabilmek için' lise mezunları, bazan anne ve babalarının refakatinde, şehir şehir dolaşır, büyük maddi ve mânevi sıkıntılara katlanırlardı. Sınav tarihlerinin fakültelerce birbirinden bağımsız bir şekilde tesbit edilmesi, lise mezunlarının üniversite şehirleri arasında gidiş gelişini artırır, bazan sınavların aynı gün ve saatlere rastlaması öğrencileri güç durumlarda bırakırdı. Ankara Üniversitesinin 1961-62 ders yılından itibaren uygulamaya başladığı ve diğer bazı üniversitelerimizde de zaman zaman değişik şekillerde denenmiş olan merkezî sistem bu güçlüklerin bir dereceye kadar ortadan aldırılmasını sağlaması bakımından önemli bir adım teşkil etti. Bu sisteme göre öğrenciler, bir tek defa kayıt yaptırıp bir tek defa test usulü ile sınava tabi tutuluyor, kayıt sırasında ifade ettikleri tercihlere, puvan durumlarına ve fakülte kontenjanlarına göre arzu ettikleri yerlere ayrılıyorlardı. Gerek öğrenciler, gerek müracaat eden binlerce adayın sınavını yapmakta yıldan yıla artan teknik ve idari güçlüklerle karşılaşan fakülte idareleri için bu sistem sadece büyük kolaylıklar sağlamakla kalmıyor, aynı zamanda eski klâsik usullere nazaran daha sıhhatli bir seçmeye imkân veriyordu. Bu sistemin diğer üniversiteleri de içine alacak şekilde genişletilmesi yönünde kuvvetli bir cereyan başladı ve yapılan çalışmalar sonunda, bu Kılavuzda esasları belirtilen Üniversitelerarası merkezî sistem ortaya çıktı.

Söz konusu sistem, bu kılavuzda teferruatlı bir şekilde açıklanmış bulunmaktadır. Kılavuzun başında sistemin anahatları hakkında toplu bilgi verilmiş, bun- dan sonra öğrencilerin nasıl müracaat edip kayıtlarını yaptıracakları, sınavların şekli ve sınavdan sonra yapılacak işler teker teker açıklanmıştır. Bu arada yurt dışında bulunan Türk öğrencilerle yabancı uyruklu öğrencilerin durumu hakkında da bilgi verilmiştir. Kılavuza lüzumlu bütün bilgiler konmuş ve herşey herkesin kolaylıkla anlıyabileceği şekilde, hattâ tereddüt uyandırabilecek bazı noktalar birkaç defa tekrarlanmak suretiyle açıklanmıştır.

Bu Kılavuzu öğrencilere ve velilere mümkün olduğu kadar faydalı hâle getirebilmek için merkezî sisteme dâhil üniversitelere bağlı fakülte, bölüm ve yüksek okullarla diğer yüksek öğretim kurumları, burs imkânları ve öğrenci yurtları hak- kında bilgi verilmiştir. Kılavuzun "içindekiler'" sayfasında bu bilgilerin bulunduğu sayfalar gösterilmiştir.

Kılavuz, ihtiyaç duyulacak bütün bilgileri içine almakla beraber, burada bazı noktalara dikkati çekmekte fayda görüyoruz;

1. Merkezî sisteme dâhil kurumlar Ankara, İstanbul, Ege, Atatürk ve Karadeniz Teknik Üniversiteleri ile Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisidir. Bu kurumların 1964-65 ders yılı için kabul edecekleri

(109) 1964-1965 Ders Yılı Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş Sınavı Kılavuzu, s. 1-3. (Üniversitelerarası Kurul, Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanlığı)

öğrenci sayısı 9367 dir. Bunlardan herbirine ne kadar öğrenci alınacağı 36-41. sayfalardaki listede fakülte ve bölümler itibariyle ayrı ayrı gösterilmiştir. İstanbul Teknik Üniversitesi ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi bu sisteme dâhil değildir. Bu durum karşısında öğrencilerin bu üniversitelerle ayrı ayrı temas etmeleri, herbirine ayrı ayrı kayıt yaptırmaları ve harç yatırmaları gerekmektedir. Bununla beraber, biz Orta Doğu Teknik Üniversitesi ile bazı bakımlardan işbirliği halinde çalışmakta ve her iki tarafa da müracaat eden öğrencilere kolaylıklar sağlamaktayız. Oraya da müracaat etmek niyetinde olan öğrenciler için 11 inci sayfada önemli bazı açıklamalar yer almaktadır.

2. Adayların girmek istedikleri yerleri nasıl belirtecekleri sayfa 36-41 arasında açıklanmıştır. Adaylar, fakülte, bölüm v. b. adlarının sol tarafında bulunan [ ] işaretleri arasındaki rakamları sayfa 42'de verilen örneğe uygun olarak müracaat formundaki hanelere yazmak suretiyle tercihlerini belirteceklerdir. Fakülte ve bölüm adlarının sağındaki rakamlar ise 1964-65 ders yılı için alınacak öğrenci sayısını göstermektedir.

3. Kayıt süresi 20 Mayıs-20 Haziran 1964 tarihleri arasında olmakla beraber, öğrencilerin liselerde dersler kesilmeden, yani 30 Mayıs tarihine kadar kayıtlarını yaptırmalarını tavsiye ederiz. Böylece müracaatların son günlere kalması halinde doğabilecek sıkışıklıklar önlenmiş olacaktır.

4. Öğrenciler kayıt ve sınav işleri ile ilgili müracaatlarını "Üniversitelerarası Kayıt ve Sınav Bürosu"nun bu Kılavuzun ön kapağında gösterilen adresine yazılı olarak yapacaklardır. Bu Büro ve gereken hallerde Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanlığı dışında hiçbir makama müracaat edilmemesi ve esasen yapılsa dahi bu gibi müracaatların yetkisizlik sebebiyle dikkate alınamıyacağı önemle hatırlatılır. Sınavların organizasyon ve idaresi, dürüstlük ve ciddiyeti ile ilgili müracaatların doğrudan doğruya Komisyon Başkanlığının yine bu Kılavuzun ön kapağının sol üst köşesindeki adresine yapılması gerekmektedir.

5. Bu yıl 75 lira olarak tesbit edilen ve mali durumu müsait olmıyan öğrencilere ağır gelmesi muhtemel olan sınav harcının, merkezî sisteme dâhil 98 fakülte, bölüm veya diğer yüksek öğretim kurumlarından herhangi birine girme hakkı sağladığı ve gerek kayıt, gerek sınav işlerinin birleştirilip basitleştirilmesi sayesinde öğrencilere sağlanan tasarrufların sadece bir kısmin teşkil ettiği gözden uzak tutulmamalıdır.

6. Test usulünün daha çok büyük şehir çocuklarının üniversiteye girmelerine imkân verdiği yolunda zaman zaman bazı iddialar öne sürüldüğü görülmektedir. Yurdun özellikle doğu bölgelerindeki liselerin başarı derecelerinin düşük olmasından kaynak olan bu düşüncenin yerinde olmadığını belirtmek isteriz. Söz konusu liselerin düşük başarı göstermelerinin başta gelen sebebi bazı derslerin öğretmensizlik yüzünden hiç okutulamaması, birçoklarının da meslekten yetişmiş olmıyan ek görevli ve vekil öğretmenler tarafından okutulmakta olmasıdır. Görülüyor ki meselenin hal tarzını başka taraflarda aramak lâzımdır.

7. Bize zaman zaman sorulan bir soru da lise olgunluk sınavları ile ilgilidir. Öğrendiğimize

göre Millî Eğitim Bakanlığının bu konuda alınmış kesin bir kararı henüz yoktur. Kanaatimizce, böyle bir karar alınsa bile, fakültelere yapılacak müracaat sayısı, esasen mahdut olan kontenjanların çok üstünde olacağı için üniversiteler mevcut şartlar devam ettiği sürece giriş sınavı yapmaya devam edeceklerdir.

8. Bu Kılavuzun sonunda bir "Soru Kâğıdı" yaprağı bulacaksınız. Orada belirtilen noktalar hakkındaki düşüncelerinizi sayfanın ilgili kısmına muntazaman kay- dediniz ve sonunda orada belirtilen adrese postalayınız. Gerek öğrenciler ve velileri, gerek lise idarecileriyle üniversite ilgilileri fikirlerini bildirmek suretiyle gelecek yılki çalışmalarımızda bizlere ışık tutmuş olacaklardır.

9. Sınavların tarafsızlık ve ciddiyeti hakkında vatandaşlarımızın tam bir güven içinde bulunmaları bizler için son derece önemlidir. Bu hususta gerekli tedbirler alınmış ve alınmaktadır. Bu konuda bütün ilgililerin bize yardımcı olmalarını dileriz.

Üniversitelerarası Giriş Sınavı
Komisyonu Başkanı
Prof. Dr. Cemal MIHÇIOĞLU

Görsel 261: Bir grup ÖSYM çalışanı ÖSYM Başkanı Fethi Toker ile beraber. Kuruluş Yıl Dönümü, ÖSYM Yemekhanesi. 19 Kasım 2001 (Nevin Bıyık Arşivi)

EK 12: İlk Merkezî Sınav Hakkında Bilgiler (1964)

1964-1965 Ders Yılı Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş Sınavı Kılavuzu Önsözü'nün yer aldığı bir önceki metin ile mutabık olan "Üniversitelerarası Giriş Sınavı Hakkında Genel Bilgi (1964)" adlı bu belgede sınav sisteminin gelişim sürecine değinildikten sonra sınava dâhil olan yükseköğretim kurumları, sınav tarihi, sınavın uygulanacağı merkezler, sınava girme şartları belirtilmektedir.

Daha önce Ankara Üniversitesi Giriş Sınavı için geçerli olan şartlar ilk merkezî sınav niteliğinde olan 1964-1965 Üniversitelerarası Kayıt işlemleri ve Giriş Sınavı için de geçerli olmuştur. Bu durum sistemin ilk uygulamasından itibaren incelikli bir şekilde hazırlandığı ve genişlemeye müsait bir yapıda olduğunu ispatlar niteliktedir. Nitekim, 1962 yılında Cemal Mıhçıoğlu'nun kaleme aldığı "Ankara Üniversitesi Senatosunca Teşkil Edilen Komisyonun, Giriş Sınavları ile Kayıt İşlerinin Birleştirilmesi Hakkındaki Raporu" adlı metinde (EK 7) bu sistemin tüm üniversitelerin katılımına açık olduğu belirtilmiş çok geçmeden de bu durum gerçekleşmiştir. 1964 ve 1965 yılı merkezî giriş sınavlarının Kılavuz'larının Cemal Mıhçıoğlu tarafından hazırlandığı yazarın anılarında anlatılmaktadır (1983, s. 37-39).

Üniversitelerarası Giriş Sınavı Hakkında Genel Bilgi (1964)[110]

1. 1964-65 ders yılından itibaren Türk Üniversitelerine giriş, geçen yıllarda olduğu gibi ayrı ayrı değil, bir merkezden ve iki günde yapılacak, test usulüne dayanan genel bir yarışma sınavı ile olacaktır.

2. Yeni sistem Üniversitelerarası Kurulun 26 Aralık 1963 tarihli kararı ile kabul edilmiş ve "Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş İmtihanı Yönetmeliği" 5 Şubat 1964 tarih ve 11625 sayı Resmî Gazetede yayınlanmıştır.

3. Bu yıl merkezî sisteme şu kurumlar katılmıştır: Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi (Erzurum), Karadeniz Teknik Üniversitesi (Trabzon) ve Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi.

   Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, sadece genel lise mezunlarına ayrılan kontenjanını doldurmak için sınava katılmaktadır. Ticaret liseleri mezunlarının seçimi Akademice yapılacaktır.

4. Sınav 9-10 Temmuz 1964 Perşembe ve Cuma günleri yapılacak, sınava girmek için adaylarda lise diploması ve hattâ o anda

(110) 1964-1965 Ders Yılı Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş Sınavı Kılavuzu, s. 5 (Üniversitelerarası Kurul, Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanlığı)

liseyi bitirmiş olmak şartı aranmayacaktır. Bu duruma göre lise son sınıfta bütünlemeye kalan öğrenciler de bu sınava katılabilecekler, ancak kazandıkları takdirde kesin kayıtlarını yaptırabilmeleri için tabiatiyle liseden mezun olmuş bulunmaları gerekecektir.

5. Adaylar, lise ve Millî eğitim müdürlükleri ile üniversite genel sekreterliklerinden tedarik edecekleri bir "müracaat formu"nu doldurup postalamak suretiyle kayıtlarını yaptırabilecekler, bu formda, hangi fakültelere girmek istediklerini on tercih ifade etmek suretiyle işaretleyecek ve ayrıca sınava hangi şehirde gireceklerini de bildireceklerdir.

6. Merkezde kayıtlar yapıldıktan sonra adaylara "Giriş Sınavı Kimlik Kartları" gönderilecek ve nerede, hangi binada ve salonda sınava girecekleri bildirilecektir.

7. Sınav, Ankara, İstanbul, İzmir, Erzurum ve Trabzon'da olmak üzere beş merkezde yapılacaktır.

8. Adaylar sınav sorularını IBM kartlarını işaretlemek suretiyle cevaplandıracaklar, bu kartlar elektronik makinalardan geçirilmek suretiyle otomatik olarak puvanlanacak ve yine elektronik makinalarda adayların tercihleri ile puvan durumları göz önünde bulundurularak çeşitli fakültelere ayrılacaklardır.

9. Sınav sonuçları ilgili üniversite ve fakültelerde toplu olarak ilân edilecek, ayrıca basın yolu ile de ilgililere duyurulmaya çalışılacaktır.

10. Yabancı uyruklu öğrenciler, bu merkezî kayıt ve sınav sistemine tabi değildirler ve gerektiğinde girmek istedikleri fakülte veya bölümlerce ayrıca sınava tabi tutulacaklardır.

Görsel 262: ÖSYM ve MEB iş birliğinde 4-6 Ekim 2024 tarihleri arasında Ankara'da Uluslararası Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Sempozyumu düzenlendi. ÖSYM Başkanı Prof. Dr. Bayram Ali Ersoy (Ön sıra sağdan yedinci) ve sempozyum düzenleme ekibi. 06.10.2024
Fotoğraf: Tuncay Bölükbaşı

EK 13: İkinci Merkezî Sınavın Kılavuzu (1965)

Bu belge ÜAK tarafından yayınlanmış olup, 5 Temmuz 1965 tarihinde gerçekleşecek olan merkezî sınavın ikinci yılına ilişkin bilgileri ihtiva etmektedir. İsmi yazılmamış olsa da belge Cemal Mıhçıoğlu tarafından kaleme alınmıştır. Belgede ilk merkezî sınavın öğrenci ve kurumlar tarafından memnuniyetle karşılandığı üzerinde durulmuştur. Genel olarak sistemin bir önceki sınav ile aynı olduğu bazı ufak değişiklikler yapıldığı belirtilmiştir. Bu belge, İkinci kez düzenlenecek merkezî sınavın tüm aşamaları hakkında ayrıntılı bir izahta bulunarak öğrenciler nazarında herhangi şüpheye ve süreç boyunca bir aksamaya mahal vermeyecek şekilde hazırlanmıştır.

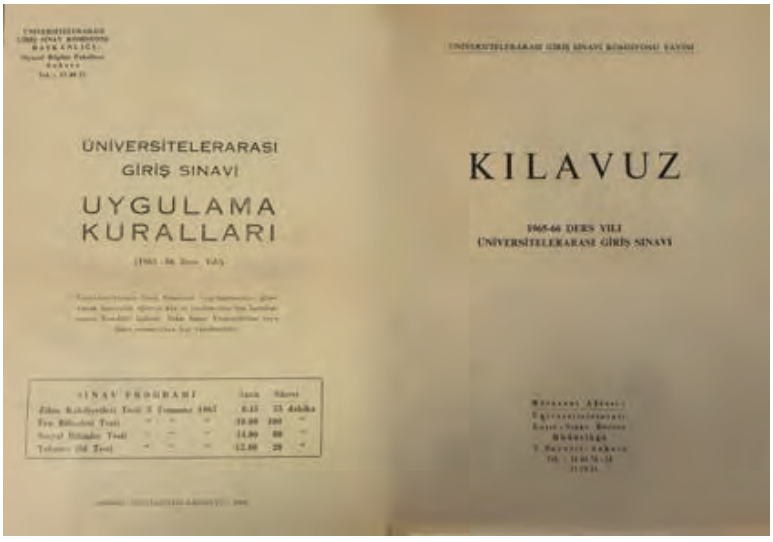
İlk merkezî sınava dair değerlendirmelerde bulunan Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu başkanlığı görevini yürüten Cemal Mıhçıoğlu, ODTÜ ve İTÜ'nün merkezî sınava dâhil olmamaları sebebiyle ortaya çıkan durumu izah ettikten sonra bu okulları tutumlarından ötürü eleştirmektedir. Çünkü, merkezî sınava girip başarılı olan adaylar bu iki okulun da giriş sınavlarına başvuruda bulunmaktaydılar. Adaylar, ODTÜ ve İTÜ sınavlarında başarılı olmaları durumunda ise kayıtlarını sildirip bu okulları tercih etmeleri merkezî sınava dâhil olan okullarda kontenjan boşluklarına ve nihayetinde yedek listeler hazırlamasına sebep olmakta ve iş yükünü arttırmaktaydı.

Öğrencilerin kayıt ve sınavlarla ilgili her türlü müracaatlarını Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş Sınavı Bürosu Müdürlüğü'ne yapmaları gerekmekteydi. Sınav tek bir merkezden bir günde test usulü ile gerçekleştirilmiş ve sınava girecek adaylarda lise diploması aranmayacaktı. Kesin kayıt için liseden mezun olmak gerekiyordu. İlk sınavda olduğu gibi sınav başvuruları lise müdürlükleri ile üniversite genel sekreterliklerinden alınan Başvurma Belgeleri hazırlanarak posta yoluyla yaptırabilecekti. Bu belgede adayların tercih ettikleri fakülteleri ve sınava girecekleri merkezî de belirtmeleri gerekiyordu. Ardından adaylara sınava nerede, hangi binada ve salonda girecekleri bilgisinin yer aldığı "Giriş Sınavı Kimlik Kartı" gönderilecekti. Bu sınav işlemleri de IBM makineleri ile gerçekleştirildi. Yabancı uyruklu öğrenciler içinse daha önce olduğu gibi merkezî sınava dâhil olmayıp girmek istedikleri kurumların ayrıca düzenleyecekleri sınavlara girmeleri gerekmekteydi.

Bu belgede bir önceki sınavda başka bir yabancı dil bölümünü tercih ettikleri halde adayların İngilizce sorularını cevaplandırmış olmalarından ötürü yabancı dil sınavına giren adayların girmek istedikleri yabancı dilin sorularını çözmeleri gerektiği üzerinde durulmaktadır. Ayrıca belgede sınavın ölçme ve değerlendirme ölçütleri hakkında detaylı bilgi verilmektedir. Yedek listelerin ne zaman ve ne şekilde ilan edileceği, sınav esnasında adayların uyması gereken kurallar hakkında bilgi verilir. Sınav sonrası işlemler ile ilgili olarak ise sınav sonuçlarının fakülte ve yüksek öğretim kurumlarında ilan edileceği basından da bu konuda faydalanılmaya çalışılacağı belirtilmektedir.

Boş kalan kontenjanlarla ilgili olarak adayların tercih listesinde, kontenjanı boş okulun adına yer verip vermemesine bakılmaksızın ilgili

kurumca kaydı yapılabileceği belirtilmektedir. Kesin kayıt hakkı kazanan adaylar ise belirtilen tarihlerde kayıt yaptırmalı aksi takdirde haklarını kaybedecekleri ve sınav sonuçlarının bir sonraki sınav için geçerli olmayacağı ifade edilmektedir. Kesin kayıt için istenilen belgeler hakkında bilgi verilmektedir. Bu belgede dikkat çekici bir diğer husus bazı adayların zannettiklerinin aksine sınava girdikleri şehirde bir üniversite tercih etmek zorunda olmadıklarına değinilmesidir. Sınavın tüm merkezlerde aynı şekilde uygulanacağı ve sonuca göre adayların istedikleri üniversiteyi tercih edebilecekleri ifade edilmektedir. Tercih listesinin dikkatli bir şekilde doldurulması gerektiği, en çok istenilen fakültenin/bölümün ilk sıralara yazılması gerektiği; henüz üniversitelerin bir taban puanı olmadığı, bu nedenle bir önceki sınav deneyiminden yola çıkarak en çok tercih edilen fakülteler için rekabetin daha şiddetli olacağı belirtilir. Yurt dışında bulunan Türk öğrenciler ile ilgili olarak "Turkish-American Field Service Association" tarafından verilen burslarla Birleşik Amerika'da lise son sınıfı okuyan ve ancak 13 Ağustos'ta yurda dönecek olan 110 Türk öğrencinin New York 'ta, Merkezî Sisteme dâhil bütün üniversitelerle diğer yüksek öğretim kurumlarının sınavına girmeleri mümkün olacağı belirtilmiştir. Bu öğrencilerin sınav kayıt işlemleri de diğer öğrenciler ile aynı olacaktı. Yabancı uyruklu öğrencilerin sınav kayıt işlemleri ve girecekleri sınavlar Türk öğrencilerden farklıydı. Yukarıda da belirtildiği gibi bu öğrenciler girmek istedikleri fakültelere doğrudan başvurmalıydılar. Yabancı öğrenciler için merkezî sınava dâhil olan üniversitelerin ayırdığı kontenjanlar şu şekildeydi: Ankara Üniversitesi: 213, Atatürk Üniversitesi: 25, Ege Üniversitesi: 38, İstanbul Üniversitesi: 478, Karadeniz Teknik Üniversitesi: 10, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi: Müracaat edecek bütün yabancı öğrencileri kabul edecektir.

Görsel 263

Kılavuz: 1965-66 Ders Yılı Üniversitelerarası Giriş Sınavı[111]

Müracaat Adresi:

Üniversitelerarası Kayıt Sınav Bürosu Müdürlüğü, Y-Beyazıt – Ankara

Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş Sınavı Sistemine Dâhil Kurumlar:

1. Ankara Üniversitesi
2. Atatürk Üniversitesi (Erzurum)
3. Ege Üniversitesi (İzmir)
4. İstanbul Üniversitesi
5. Karadeniz Teknik Üniversitesi (Trabzon)
6. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi
7. Yüksek Denizcilik Okulu (İstanbul)
8. Sağlık İdaresi Yüksek Okulu (Ankara)

Kayıt Süresi: 8 Mayıs- 8 Haziran 1965

Sınav Günü: 5 Temmuz 1965 Pazartesi

Not: Adayların saat 8.00 de sınav yerlerinde bulunmaları lâzımdır. Sınav saat 8.30 da başlayacaktır.

Sınav Konuları:

1. Zillin Kabiliyeti Testi
2. Sosyal Bilimler Testi (Türk Dili ve Edebiyatı, tarih, coğrafya, psikoloji, sosyoloji, mantık)
3. Fen Bilimleri Testi (Cebir, geometri, fizik, kimya, biyoloji)
4. Yabancı Dil Testi (İngilizce, Fransızca, Almanca)

Önsöz

Bu yıl, üniversitelerarası giriş sınavının ikinci uygulama yılıdır. Üniversitelerimizin büyük çoğunluğunu içine alan merkezî sistem sayesinde, öğrenciler ve veliler büyük maddî ve manevî sıkıntılardan kurtarılmışlardır. Sınav sonuçları ilân edilirken adayların çeşitli testlerden aldıkları puvanlarda ayrı ayrı gösterilmiş ve sisteme hâkim olan açıklık birçok yersiz dedikoduları önlemiştir. Geçen yılki uygulamadan sonra merkezî sisteme dâhil kurumlar arasında yaptığımız bir anket, bu kurumların da kendilerini birçok yorucu idari işlemlerden kurtaran yeni sistemden hoşnut olduklarını açıkça göstermiştir.

Bu yıl uygulanacak aday kaydı ve giriş sınavı sistemi, geçen yıl edinilen tecrübelerin ışığı altında yapılan bazı ayarlamalar hariç esas çizgileri itibariyle aynıdır.

1964-65 öğretim yılı uygulamasında yedeklik için adayların yeniden müracaata dâvet edilmeleri, hem öğrenciler bakımından zahmetli olmuş, hem de kendi çalışmalarımızı bu ikinci safhada lüzumundan fazla ağırlaştırmıştı. Bilindiği gibi, yedek liste çıkarmak ihtiyacı diğer bazı yüksek öğretim kurumlarının, bu arada özellikle İstanbul ve Orta Doğu Teknik Üniversitelerinin merkezî sistemin dışında bulunmalarından ileri gelmektedir. Merkezî sisteme dâhil kurumlara giriş sınavında başarı gösteren öğrencilerin birçoğu bu iki teknik üniversitenin giriş sınavlarına da katılmakta ve başarılı oldukları takdirde kayıtlarını sildirip oralara gitmektedirler. Toplam öğrenci kontenjanları

(111) Üniversitelerarası Kurul, Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Yayını, 1965.

üç bine yaklaşan bu Üniversitelere geçişler merkezî sistemdeki kurumların kontenjanlarında sonradan önemli boşluklar doğurmakta, bu yüzden yedek öğrenci alma ihtiyacı ortaya çıkmakta, dolayısiyle merkezî sisteme dâhil kurumlar arasında da sayısı binleri aşan zincirleme bir öğrenci kayması olmaktadır. Söz konusu üniversitelerin merkezî sisteme katılmaları bu gibi hareketleri geniş ölçüde önliyecektir. Lise müdürleri, geçen yıl giriş sınavına katılan öğrenciler ve merkezî sisteme dâhil kurumlar arasında yaptığımız anketler, söz konusu kaymaları önlemek üzere Teknik Üniversitelerin de bu sisteme katılması lüzumuna işaret etmektedir. Bu üniversitelere merkezî sisteme katılmaları için yaptığımız yazılı davetler reddedilmiş ve bu kurumlar sınavlarını bu yıl da ayrı olarak yapacaklarını bildirmişlerdir. Bağımsız üniversiteleri merkezî sisteme katılmaya zorlamak imkânından mahrum bulunduğumuz meydandadır. Burada, adı geçen üniversitelerin anlamakta güçlük çektiğimiz bu olumsuz tutumunu esefle karşıladığımızı vatandaşlar önünde açıkça ifade etmekle yetineceğiz. Buna karşılık, İstanbul 'da bulunan Yüksek Denizcilik Okulu ile Ankara'daki Sağlık İdaresi Yüksek Okulu'nun merkezî sisteme katılmasından duyduğumuz memnunluğu da belirtmek isteriz.

Bu Kılavuz'da öğrencilerin ihtiyaç duyacakları bütün bilgiler yer almaktadır. Kılavuz'a geçen yıla ait tecrübelerden faydalanılarak bazı ilâveler yapılmış ve ilgililer için daha da faydalı hâle getirilmesine çalışılmıştır.

Öğrencilerin kayıt ve sınavlarla ilgili her türlü müracaatlarını Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş Sınavı Bürosu Müdürlüğünün bu Kılavuz'un kapağında gösterilen adresine yapmaları ve Komisyon Başkanlığına başvurmamaları gerekmektedir.

Geçen yıl sınavların tarafsızlık ve ciddiyeti konusunda öğrencilerin ve velilerinin gösterdikleri güveni büyük bir memnunlukla karşılıyoruz. Bu yıl da çalışmalarımızın aynı titizlik içinde cereyan edeceğinden bütün vatandaşlarımız emin olabilirler.

Ankara, 8 Mayıs 1965

Üniversitelerarası Giriş Sınavı
Komisyonu Başkanı
Prof. Dr. Cemal MIHÇIOĞLU

ÜNİVERSİTELERARASI GİRİŞ SINAVI HAKKINDA GENEL BİLGİ

1. 1965-66 ders yılında Türk Üniversitelerine giriş, bir merkezden ve bir günde yapılacak, test usulüne dayanan genel bir sıralama sınavı ile olacaktır.

2. Bu yıl merkezî sisteme şu kurumlar dâhildir: Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Ege Üniversitesi (İzmir), Atatürk Üniversitesi (Erzurum), Karadeniz Teknik Üniversitesi (Trabzon), Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, İstanbul Yüksek Denizcilik Okulu, Ankara Sağlık İdaresi Yüksek Okulu.

   Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, sadece genel lise mezunlarına ayrılan kontenjanını doldurmak için sisteme katılmaktadır. Ticaret liseleri mezunlarının seçimi Akademice yapılacaktır.

3. Sınav 5 Temmuz 1965 Pazartesi günü yapılacak, sınava girmek için adaylarda lise diploması ve hattâ o anda liseyi bitirmiş olmak şartı aranmıyacaktır. Bu duruma göre lise son sınıfta bütünlemeye kalan öğrenciler de bu

sınava katılabilecekler, ancak kazandıkları takdirde kesin kayıtlarını yaptırabilmeleri için tabiatiyle liseden mezun olmuş bulunmaları gerekecektir.

4. Adaylar, lise müdürlükleri ile üniversite genel sekreterliklerinden tedarik edecekleri bir Başvurma Belgesi'ni doldurup postalamak suretiyle kayıtlarını yaptırabilecekler, bu belgede hangi kurululara girmek istediklerini altı tercih ifade etmek suretiyle işaretleyecek ve ayrıca sınava hangi şehirde gireceklerini de belirteceklerdir.

5. Merkezde kayıt yapıldıktan sonra adaylara birer "Giriş Sınavı Kimlik kartı " gönderilecek ve nerede, hangi binada ve salonda sınava girecekleri bildirilecektir.

6. Sınav, yurt içinde Ankara, İstanbul, İzmir, Erzurum, Trabzon, Adana ve Diyarbakır'da olmak üzere yedi merkezde, yurt dışında ise New York ve Bonn'da yapılacaktır.

7. Adaylar sınav sorularını IBM kartlarını işaretlemek suretiyle cevaplandıracaklar, bu kartlar elektronik makinalardan geçirilmek suretiyle otomatik olarak puvanlanacak ve yine elektronik makinalarda adayların tercihleri ile puvan durumları göz önünde bulundurularak çeşitli kurumlara ayrılacaklardır.

8. Sınav sonuçları ilgili kuramlarda toplu olarak ilân edilecek, ayrıca basın yolu ile de ilgililere duyurulmaya çalışılacaktır.

9. Yabancı uyruklu öğrenciler, bu merkezî kayıt ve sınav sistemine tâbi değildirler ve gerektiğinde girmek istedikleri fakülte ve bölümlerce ayrıca sınava tâbi tutulacaklardır.

MÜRACAAT VE KAYIT İŞLERİ

1. Giriş sınavına aday kaydı 8 Mayıs-8 Haziran 1965 tarihleri arasında yapılacaktır.

2. Adayların, sınava katılabilmek için Başvurma Belgesi'ni doldurmaları ve yukarda belirtilen kayıt süresi içinde, Kayıt-Sınav Bürosunun bu Kılavuzun ön kapağındaki adresine postalamaları gerekir. Adaylar müracaatlarını posta ile yapacaklar, Kayıt Bürosuna şahsen müracaat etmiyeceklerdir.

3. Bu yılkinden farklı olan geçen yıla ait Müracaat Formları hiçbir şekilde kullanılmıyacaktır.

4. Tam olarak doldurulmayan Başvurma Belgeleri adaylara iade edilecek ve gecikme dolayısiyle hakları zayi olduğu takdirde hiçbir sorumluluk kabul edilmiyecektır.

5. Kılavuz ve Başvurma Belgesi, lise müdürlüklerinden veya sisteme dâhil üniversitelerden ve yüksek öğretim kuramlarından temin edilebilir.

6. Üniversitelerarası giriş sınavına katılmak için sınav harcı 100 TL. dir. Bu para, herhangi bir banka vasıtasıyla Ankara Üniversitesinin Ziraat Bankası Ankara Merkez Müdürlüğündeki 640/8117 numaralı hesabına gönderilmelidir. ***Havale makbuzunun Başvurma Belgesine ekli olarak gönderilmesi şarttır. Posta ile, doğrudan doğruya kayıt bürosuna para gönderilmez.***

7. Aday, girmek istediği kurumları Başvurma Belgesi'nde şöyle gösterecektir: Bu Kılavuzun 53-56 ncı sayfalarındaki listede merkezî sisteme dâhil bütün fakülte,

bölüm, yüksek okul ve diğer yüksek öğretim kurumlarının adları ve baş taraflarında her birine verilmiş numaralar vardır. Aday, başvurma belgesinin ilgili hanelerine, kendi tercih sırasına göre, bu numaralardan 6 tanesini yazacaktır. Numaraların okunaklı yazılmasına özellikle dikkat edilmelidir.

8. Posta ile yapılan müracaat üzerine kayıt işlemi tamamlanan adayın adresine, sınava gireceği şehri, binayı ve salonu gösteren, fotoğraflı ve tasdikli bir Giriş Sınavı Kimlik Kartı gönderilir. Bu maksatla adayların, üzerine kendi adreslerini yazıp 50 kuruşluk ppsta pulu yapıştıracakları, bir zarfı da kayıt için müracaat sırasında yollamaları lâzımdır.

9. Özet olarak, adayların kayıt için göndermeleri gereken belgeler şunlardır:

   a- Başvurma Belgesi,

   b- 100 TL. lik sınav harcının yatırıldığına dair makbuz,

   c- Üstünde adayın adresi ve 50 kuruşluk pul bulunan zarf.

10. Her aday, kayıt için bir tek defa müracaat etmelidir. Birden fazla kayıt kartonu doldurmak suretiyle müracaatta bulunanların sınav işlemleri iptal edilecektir. Bunun için adaylar, mükerrer kayıt yaptırmaktan dikkatle kaçınmalı, müracaatlarını yakınlarına veya arkadaşlarına yaptırmayıp bizzat kendileri yapmalıdırlar.

11. Adaylar Başvurma Belgesini, bu kılavuzu dikkatle okuduktan sonra doldurmalıdırlar. Kayıt işlemi yapılıp adaylara kimlik kartları gönderildikten sonra Başvurma Belgesinde herhangi bir değişiklik yapılamaz ve adayın sınava gireceği şehir değiştirilemez. Kayıt Bürosu, zaruret gördüğü hallerde, adayın sınava girmek istediği merkeze en yakın bir başka merkezde sınava girmesini istiyebilir ve bunu Kimlik Kartına yazmak suretiyle adaya bildirir.

12. Aday, Başvurma Belgesini en ufak bir tereddüde dahi meydan vermiyecek bir şekilde, okunaklı olarak, kitap harflerile dolduracaktır.

13. Başvurma Belgesi ile sınav harcı makbuzunu en geç 8 Haziran 1965 günü saat 17.00'ye kadar Kayıt-Sınav Bürosunda olacak şekilde postalamıyanların müracaatleri dikkate alınmıyacaktır.

14. Giriş sınavına kayıt için Başvurma Belgesi ve harçtan başka hiçbir belge (mezuniyet belgesi, çıkma, nüfus kâğıdı örneği, fotoğraf v.b.) gönderilmemelidir. Bunlar gönderildiği takdirde hiç dikkate alınmıyacak ve adaya geri de verilmiyecektir.

15. Adayların yatıracakları kayıt harcı, herne sebeple olursa olsun hiçbir suretle geri verilmez.

16. En geç 22 Haziran 1965 akşamına kadar sınav "Kimlik Kartı " eline geçmiyen adayların Kayıt Bürosuna telefon ya da telgrafla başvurmaları gerekir.

17. Başvurma belgesinde yanlış bilgi verenler, bu arada lisenin 1 ve 2 nci sınıflarında oldukları halde sınava girenler hakkında, Türk Ceza Kanununa göre, resmî makamlara gerçeğe aykırı beyanda bulunmak suçundan kovuşturma yapılacaktır.

SINAV İŞLERİ

Sınavda kullanılacak testlerle ilgili açıklamalar sayfa 18 dedir.

1. Adayların sınav günü, tesbit edilen saatten önce sınav salonunda bulunmaları şarttır. Gecikenler sınava alınmaz.

2. Adaylar, sınav günü, yanlarında ucu sivri, koyu siyah ve yumuşak iki kurşun kalem ve bir silgi bulunduracaklardır. Test sınavında başka cins kalem kullanılmaz.

3. Adayların, sınava gelirken yanlarında ikinci bir fotoğraflı kimlik kartı (lise hüviyet cüzdanı, nüfus kâğıdı v.b.) getirmeleri şarttır. Sınav salonuna girerken, adaya Kayıt Bürosundan verilen kimlik kartıyla bu kimlik kartı gözcüler tarafından karşılaştırılacak ve sınava giren kimseyle kayıt yaptıran şahsın aynı olup olmadığı dikkatle kontrol edilecektir.

4. Sınavda şu testler kullanılacaktır:

   a) Zihin Kabiliyeti Testi

   b) Fen Bilimleri Testi (Cebir, Geometri, Fizik, Kimya, Tabiat Bilgisi)

   c) Sosyal Bilimler Testi (Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Coğrafya, Psikoloji, Sosyoloji, Mantık)

   d) Yabancı Dil Testi (İngilizce, Fransızca, Almanca)

5. Yabancı dil testi standart puvanının %50 si Sosyal Bilimler Testi puvanına eklenecek ve ikisi bir test gibi işlem görecektir.

6. Edebiyat ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakülteleri ile Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesinin ve Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesinin İngiliz, Fransız ve Alman Dili ve Edebiyatı Bölümlerinden birine girmek isteyen adayların, sınavda mutlaka o dilin sorularını cevaplandırmaları gerekir. Bu noktaya dikkati çekmek ihtiyacını duymamızın sebebi, geçmiş yıllardaki giriş sınavlarında bazı adayların, örneğin Fransız dili ve Edebiyatı bölümüne girmek istedikleri ve kayıt kartonuna bu yolda işaret koydukları halde, İngilizce sorularını cevaplandırmış olmalarıdır.

7. Üniversitelerarası giriş sınavına katılacak bütün adaylar, yukarda 5 inci maddede yazılı testlerin hepsine girmeye mecburdurlar. Sınav sonunda bütün adaylar için bir tek toplam standart puvan hesaplanacak, (a) Fen Fakülteleri ile Karadeniz Teknik Üniversitesine ve FKB öğretimine ihtiyaç gösteren Ziraat, Veteriner, Tıp, Eczacılık ve Diş Hekimliği Fakültelerine ayırmada, ilân edilecek aday sayısının en az iki katı aday arasından Fen Bilimleri Testi standart puvanı esas alınarak yapılacak tasnif sonunda elde edilecek sıra, (b) İstanbul Edebiyat Fakültesine, Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine ve Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesinin Ekonomi ve İşletme bölümleri dışındaki bölümlerine ayırmada, ilân edilecek aday sayısının en az iki katı aday arasından Sosyal Bilimler Testi standart puvanı esas alınarak yapılacak tasnif sonunda elde edilecek sıra, (c) diğer kuramlara ayırmada sadece toplam standart puvana göre elde edilecek sıra esas olacaktır.

8. İngiliz, Fransız ve Alman Dili ve Edebiyatı bölümlerine girecek öğrenciler için, 25 soruluk yabancı dil testindeki soruların en az 18 ini doğru cevaplandırmış olmak şartı aranacaktır. İlgili kurumlar kontejanlarım dolduramadıkları takdirde, sonradan bu baraj puvanını indirmeye yetkilidirler.

9. Ekim ayında öğretime başlıyan kurumlar için, yedekleri de ihtiva eden listeler düzenlenerek ilgili kuramlara gönderilecek ve Komisyon Başkanlığınca ayrıca ilân edilecektir. Ancak söz konusu öğrencilerin adları öğretime Kasım ayında başlıyacak kurumların listelerine de dâhil edilecektir. Öğretime Ekimde başlıyan kurumlar, yedek adayları uygun görecekleri şekilde peyderpey kesin kayıtlarını yaptırmaya davet edeceklerdir.

10. Öğretime Kasımda başlıyan kurumlar için, yedek ihtiyacını asgariye indirmek üzere kontenjandan fazla aday adı ihtiva eden uzun listeler ilân edilecektir. Bu listelerin kaçar kişilik olacağı, geçen yılki tecrübe göz önünde bulundurularak ve ilgili kuramların görüşü alınarak tesbit edilecektir. Bu listelerde adı çıkan öğrencilerin hepsi kesin kayıtlarını aynı zamanda yaptırabileceklerdir.

11. Adayların, sınavın ciddiyetini bozabilecek en ufak hareketlerden dahi sakınmaları, birbirleriyle konuşmamaları, her hangi bir şekilde kopyaya teşebbüs etmemeleri, test sorularını bildirilen saatte cevaplandırmaya başlayıp söylendiği zaman kalemlerini bırakmaları, sınav malzemesini noksansız olarak iade etmeden salonu terketmemeleri, gürültü yapmamaları ve sınav salonunda verilecek talimata harfiyen riayet etmeleri menfaatleri icâbıdır. Sınav sırasında sigara içilmez. Sınav salonunda sıra içinde ve üstünde silgi ile kalemden başka bir şey bulundurulmaz. Bu kurallara riayet etmiyenler derhal sınav salonundan çıkarılır ve itirazları hiçbir şekilde dinlenmez.

12. Sınav gününden önce, adayların sınava girecekleri salonları görmeleri tavsiye olunur.

SINAV SONRASI İŞLERİ

1. Sınavın sonucu, sisteme dâhil fakültelerle diğer yüksek öğretim kuramlarında ilân edilecek, bastırılan listeler Lise Müdürlüklerine de gönderilecektir. Bu konuda basından da faydalanmaya çalışılacaktır.

2. İlân edilen listelerle kontenjanı dolmıyan kurumlara adayların tercihleri arasında o kurumun adını yazmış olup olmamasına bakılmaksızın öğrenci alınacaktır. Boş kalan kontenjanların doldurulması işi -Komisyon Başkanlığının ilânı üzerine- doğrudan doğruya ilgili kurumlarca yapılacaktır. Bu safhada Fen konularına ve Sosyal Bilimlere ağırlık veren kurumlar bu konulara ait testlerden alınan puvanı esas alarak ve toplam standart puvana bakmaksızın kayıt yapacaklardır. Toplam standart puana göre öğrenci alan kurumlar ise bu puana göre öğrenci alacaklardır.

3. Sınavda kazanan adayların, ilâna göre aşağıda 6 ncı maddede yazılı belgelerle sınavını kazandıkları kurum idaresine başvurup kesin kayıtlarını yaptırmaları şarttır. İlân edilen tarihe kadar esas kaydını yaptırmayanlar üniversiteye girme haklarını kaybettikleri gibi, bu yılki sınavda başarılı olmak gelecek yıllar için hiçbir şekilde üniversiteye girme hakkı sağlamaz. Bir başka deyimle, üniversitelerarası giriş sınavını kazanan fakat bütünleme sınavım veremiyen adayların gelecek yıl için hakları saklı tutulmaz.

4. Adayların müracaat ederken

doldurdukları Başvurma Belgeleri, Kayıt-Sınav Bürosu tarafından, adayların kazandıkları fakülte, bölüm veya diğer yüksek öğretim kurumlarına gönderilecektir. Aday, kazandığı yere esas kaydını yaptırırken, Başvurma Belgesindeki kimseyle esas kaydını yaptıranın aynı şahıs olup olmadığı da ayrıca kontrol edilecektir.

5. Aday kimlik kartları sınav sırasında toplanmıyacak ve bu kartlar kesin kayıtlar yapılırken adayların yanında bulunacaktır.

6. Esas kayıt için Fakültelere gönderilmesi gereken belgeler şunlardır:

   a) İlgili fakülte dekanlığına ya da yüksek okul idaresine hitaben yazılacak, esas kaydın yapılmasına ve gerekli belgelerin sunulmakta olduğuna dair pulsuz bir dilekçe (bu dilekçeye, giriş sınavı aday numarası'nın da yazılmasına özellikle dikkat edilmelidir).

   b) Devlet lise diplomasının aslı ya da mezun olduğuna dair okuldan alınacak tasdikli belge,

   c) Nüfus kâğıdı örneği,

   d) Altı tane vesikalık fotoğraf,

   e) Askerlik tecil vesikası veya terhis teskeresi örneği.

   Bu yıldan itibaren adaylardan sağlık raporu ve aşı kâğıdı istenmiyecektir.

7. Kesin kaydını yaptıran adayların, kurumlara ayrıca bir "yazılma harcı" yatırmaları gerekmektedir. Bu harç Ankara Üniversitesi için 50 TL, İstanbul Üniversitesi için 50 TL, Ege Üniversitesi için 25 TL, Atatürk Üniversitesi için 25 TL, Karadeniz Teknik Üniversitesi için 15 TL. dır.

8. Ege Üniversitesi öğretime 1 Ekimde, Atatürk Üniversitesi Ekim ayının ikinci haftası başında, Ankara Üniversitesinin Tıp Fakültesi ile Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi 1 Ekimde, geriye kalan diğer fakültelerle yüksek öğretim kurumları ise 1 Kasımda başlıyacaklardır.

ADAYLARIN ÖZELLİKLE DİKKAT ETMELERİ GEREKEN BAZI NOKTALAR

1. Bazı öğrenciler, Ankara ve İstanbul gibi büyük merkezlerde sınava girmeyi, Erzurum, Diyarbakır, Adana ve Trabzon gibi şehirlerde girmeye tercih edebilirler. Bu arada, oralarda yapılan sınavla sadece o üniversitelere öğrenci alınacağını sananlar olabilir. Halbuki daha önce de belirtildiği gibi, her şehirde sınava giren adayların kartları merkeze getirilecek ve bütün kartlar bir arada değerlendirilecektir. Dolayısiyle, her adayın girmek istediği fakülte ya da bölüm, o adayın puvan durumu ve tercih sırasına göre belli olacaktır. Ayrıca sınavlar her tarafta aynı şekilde ve aynı ciddiyetle yapılacağına göre, adayın farklı şehirlerde sınava girmesi sonucu etkilemiyecektir.

2. Adayların girmek istedikleri kurumları tercih sırasına göre işaretlerken çok iyi düşünmeleri ve tercihlerini gerçek arzularına uygun olarak yazmaları gerekir. Geçen yıllarda öğrencilerden bir kısmı, daha kolaylıkla girebileceklerini ümit ettikleri bazı fakülte veya bölümleri başa yazmak suretiyle üniversiteye girme şanslarını arttıracaklarını sanmışlar ve

tercih listesini ona göre düzenlemişlerdi. Ama bu öğrenciler, puvan durumları elverişli olduğu halde, tercih listesinde daha aşağı sırada yer verdikleri, fakat aslında daha çok arzuladıkları diğer fakülte ve bölümlere girmek imkânından kendilerini mahrum etmiş oldular. Bu gibi öğrencilerin, üniversiteye girişi garanti etmek için bu yola gitmekte ısrar ettikleri anlaşılmaktadır. Böyle hareket etmeleri tabiatiyle mümkündür ve önlenemez. Bu takdirde adayların söz konusu kurumları tercih listesinin başına değil sonuna yazmaları menfaatleri icabıdır. Zira, puvanları yüksekse, aynı kurumu listenin başına yazmış olan başka adayların da önüne geçebilmektedirler. Yine geçen yıllarda, az sayıda da olsa bazı öğrencilerin tercih listesini rasgele doldurdukları ve neticede ayrıldıkları kurumdan memnun olmadıkları görülmüştür. Bu yıl bu gibi durumlara meydan verilmemesi için adayların dikkatli olmaları önemle tavsiye olunur.

3. Kurumlara ayırmada sadece kontenjan, tercihler ve puvan durumu esas alınmaktadır. Test sonuçlarına göre fakültelere doğrudan doğruya üniversitece bir dağıtım yapıldığı yolundaki intiba ve söylentiler doğru değildir.

4. Bazı adaylar "filân fakülteye girmek için en az kaç puvan almış olmak lâzımdır?" şeklinde sorular sormaktadırlar. Bilindiği gibi, yapılan sınav sonunda adaylar başarı derecesine göre sıralanmakta ve çeşitli kurumlara listenin başındaki adaylar, yani en yüksek puvanı tutturanlar alınmaktadır. Dolayısiyle çok rağbet gören fakülteleri istiyenler arasında kuvvetli öğrenciler daha fazla bulunmakta ve bu kurumlara girişte rekabet daha şiddetli olmaktadır. Belirli bir kuruma girmek istiyenlerin kaç puvan alacakları önceden bilinemiyeceği için bu gibi kesim noktalarının tesbiti yoluna gidilmemektedir. Bununla birlikte, geçen yılki tecrübe en çok rağbet gören, bir başka deyimle en yüksek puvana ihtiyaç gösteren kurumların Diş Hekimliği, Eczacılık ve Tıp Fakülteleri ile Kimya mühendisi ve genel olarak mühendis unvanı veren kurumlar ve Siyasal Bilgiler Fakültesi olduğunu ortaya koymuştur.

5. Bazı fakültelerdeki öğretim üyelerinin çocuklarının o fakültelere sınavsız alınacaklarına dair zaman zaman söylentiler, hattâ basında haberler çıkmıştır. Ehliyete dayanan böyle bir sınavda bazı kimselere ayrıcalık tanımanın mümkün olmadığı ve zaten kanunlarımızın da böyle bir uygulamaya müsaade etmeyeceği meydandadır.

6. Geçen yıllarda münferit üniversite ya da fakülteler çerçevesi içinde yapılan sınavlarda, gözcülerin adaylara yardım ettiği, soruların ele geçtiği, test defterlerinin elden ele dolaştığı yolunda bazı söylentilerin ortaya çıktığı olmuştur. Yapılan soruşturmalar, bu söylentilerin hiç bir esasa dayanmadığını ve başkalarından duyulan asılsız dedikodulardan kaynak aldığını göstermiştir. Bununla birlikte söz konusu söylentilerin kesin olarak önlenmesi ve sınavların en ufak bir şüpheye dahi meydan vermeyecek bir şekilde idaresi son derece önemlidir. Bu hususta gerekli tedbirler her zamankinden daha sıkı bir şekilde alınmıştır. Bu konuda, sınava katılan öğrencilere de vazife düşmektedir. Bu yıl yapılacak sınavlarda,

adayların sınavın ciddiyeti hakkında şüphe uyandırabilecek durumları, yer ve şahıs belirterek ve mümkünse tanık da göstererek Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanlığına bildirmeleri ve şahsî gözlemlerine dayanmayan dedikodulara inanmamaları önemle rica olunur. Bazı sınavlarda test defterlerinin kaçırıldığı da olmuştur. Bu defterler sonradan bazı kimselerce çoğaltılarak giriş sınavına katılan öğrencilere o sınavda kullanılacak soruları içine aldığı iddiasiyle satılmak istenmektedir. Kaybolan testlerin ilerde bir daha kullanılması da söz konusu olmadığı için adayların bu gibi sahtekârlara kanmamaları önemle hatırlatılır. Test sorularının elden ele dolaştığı yolundaki söylentilerin ortaya çıkmasının önemli bir sebebi de muhtemelen budur.

7. Adaylardan kayıt sırasında tercih ettikleri 6 fakülte, bölüm ya da yüksek okulu bildirmelerinin istenmesi ilk bakışta garip karşılanabilir. Gerçekten adayların en çok arzuladıkları yerlere girmeleri esastır ve bir adayın herhangi bir fakülteyi meselâ 6 ncı olarak göstermiş olması oraya girmeyi pek istemediğine işarettir. Ancak, bu tercihler, adayları -özellikle puvan durumları en çok istedikleri yerlere girmelerine imkân vermeyen öğrencileri- fakültelere ayırmada yine kendi eğilimlerini dikkate almış olmak için istenmektedir. Tam 6 tercih bildirmek mecburi değildir. İsteyenler daha az tercih bildirebilirler. Ancak bu takdirde, bu kurumların sınavını kazanamamaları halinde, puvan durumları tercih listesine koymadıkları yerlere girmelerine müsait olsa dahi buralara girmek imkânından mahrum duruma düşmüş ve açıkta kalmış olurlar. Geçen yıllarda nisbeten düşük puvan alan bazı öğrenciler bir yere yerleştiği halde daha yüksek puvan tutturan diğer bazı öğrencilerin üniversiteye girememeleri bu yüzdendir.

YURT DIŞINDA BULUNAN TÜRK ÖĞRENCİLERİN DURUMU

Sınavın yapıldığı 5 Temmuz 1965 tarihinde bazı Türk öğrencilerin yurt dışında bulunacakları anlaşılmaktadır. Bunlar, özellikle "Turkish-American Field Service Association" tarafından verilen burslarla Birleşik Amarika'da lise son sınıfı okuyan ve ancak 13 Ağustos 'ta yurda dönecek olan 110 Türk öğrencidir. Bu öğrencilerin, memlekete dönmeden, New York 'ta, Merkezî Sisteme dâhil bütün üniversitelerle diğer yüksek öğretim kurumlarının sınavına girmeleri mümkün olacaktır.

Bu öğrenciler de diğer Türk öğrenciler gibi Başvurma Belgesi dolduracak ve istenen diğer belgelerle harç makbuzunu Üniversitelerarası Kayıt - Sınav Bürosunun adresine postalıyacaktır.

İstanbul 'da "İmam Sokağı, Ziya Bey Hanı, No. 5/1" adresinde bulunan "Türk- Amerikan Field Servis Derneği "nin (Tel. 49 43 10) yazılı isteği üzerine bu derneğe yeter miktarda Başvurma Belgesi ve Kılavuz gönderilecek ve AFS öğrencilerinin durumu ile bu dernek meşgul olacaktır. Amerika 'da bulunan adaylar gerekli belgeleri ayrıca lise müdürlüklerinden aileleri vasıtasiyle tedarik edebilecekleri gibi, Üniversitelerarası Kayıt-Sınav Bürosuna yazmak suretiyle de isteyebilir ve ayrıca New York Kültür Ataşeliğinden alabilirler.

Avrupa 'da bulunan Türk öğrencilerin sınavı ise Almanya 'da Bonn 'daki Kültür Ataşeliğinde yapılacaktır.

YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN DURUMU

Merkezî Sistem 'e dâhil öğretim kuramlarına girmek istiyen yabancı uyruklu adayların kayıt ve seçim işleri Türk öğrencilerinkinden farklı bir usule tabidir. Esasen bunların kontenjanları da ayrı olarak tesbit edilmiştir. Yabancı uyruklu öğrencilerin, ilgili fakültelere doğrudan doğruya başvurmaları gerekmektedir. Müracaat eden adaylar, ilgili kurumlarca düzenlenecek bir yoklamaya tabi tutulacaklardır. Çeşitli fakülte, bölüm ve yüksek okullarla Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinin 1965-1966 ders yılı için tesbit ettiği yabancı öğrenci kontenjanları aşağıda gösterilmiştir:

Ankara Üniversitesi: Eczacılık Fakültesi 3, Hukuk Fakültesi 15, İlahiyat Fakültesi 10, Siyasal Bilgiler Fakültesi 40, Veteriner Fakültesi 3, Tıp Fakültesi 25, Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi 15, Fen Fakültesinin Matematik Bölümü 10, Fizik Bölümü 6, Kimya Bölümü 6, Tabiiye Bölümü 10 ve Ziraat Fakültesi 20 yabancı uyruklu öğrenci kabul edeceklerdir. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin çeşitli bölümlerine toplam olarak 50 yabancı uyruklu öğrenci alınacaktır. Böylece Ankara Üniversitesinin bütününe alınacak öğrenci toplamı 213'ü bulmaktadır.

Atatürk Üniversitesi: Fen-Edebiyat Fakültesine 5, Ziraat Fakültesine 20 yabancı uyruklu öğrenci alınacaktır. (Toplam: 25)

Ege Üniversitesi: Fen Fakültesi Matematik-Astronomi, Fizik-Matematik, Kimya- Fizik ve Tabii İlimler Bölümlerinden herbirine 2 şerden 8, Ziraat Fakültesine 15, Tıp Fakültesine ise 15 yabancı öğrenci alınacaktır. (Toplam: 38)

İstanbul Üniversitesi: Tıp Fakültesine 50, Hukuk Fakültesine 180, Edebiyat Fakültesine 122, Fen Fakültesine 54, İktisat Fakültesine 25, Orman Fakültesine 22, Eczacılık Fakültesine 15, Diş Hekimliği Fakültesine 10 yabancı öğrenci alınacaktır. İstanbul Üniversitesinin bütününe alınacak öğrenci sayısı 478 dir.

Karadeniz Teknik Üniversitesi: Temel Bilimleri Fakültesine 10 yabancı öğrenci alınacaktır.

Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi: Müracaat edecek bütün yabancı öğrencileri kabul edecektir.

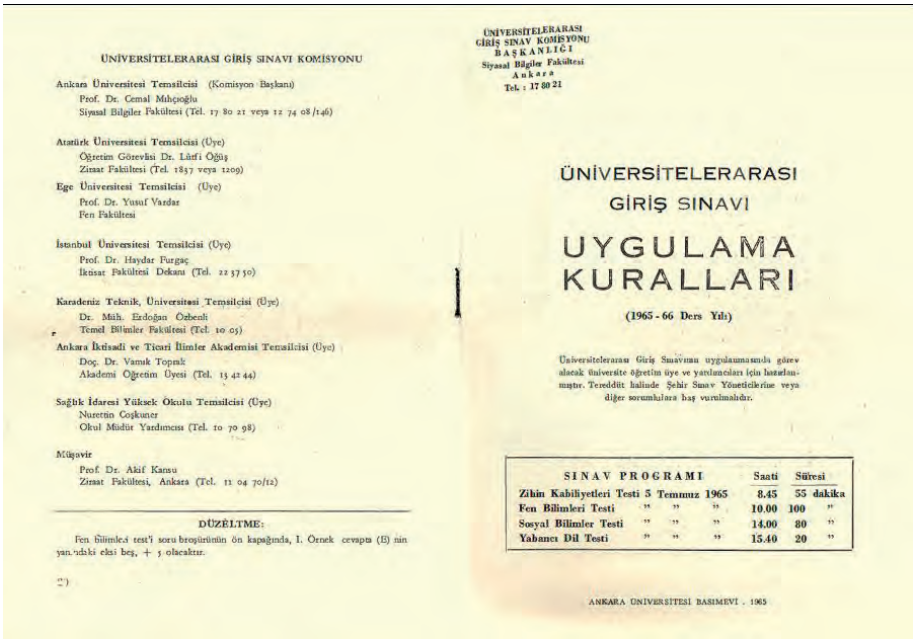
Görsel 264: ÖSYM'de Yaz. Fotoğraf:Tuncay Bölükbaşı

EK 14: İkinci Merkezî Sınavın Uygulama Kuralları (1965)

Bu belge, Üniversitelerarası giriş sınavının ikinci uygulama yılı için uygulanacak kuralların talimatlarından oluşmaktadır. Ankara Üniversitesi tarafından Cemal Mıhçıoğlu öncülüğünde gerçekleşecek olan sınavın işleyişine dair tüm aşamalar ve görevlendirmeler açıklanmıştır. Sınavda yer alacak olan kurumlara girmek isteyen öğrenciler (Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Ege Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi ve Ankara Sağlık İdaresi Yüksek Okulu) Ankara, İstanbul, İzmir, Erzurum, Trabzon, Adana, Diyarbakır, New York ve Bonn şehirlerinde düzenlenecek olan test usulü merkezî bir sınava tabii tutulacaklardır. Sınavın ilk uygulanması tecrübesinden de yola çıkarak, sınavın güvenilirliği için uyulması gereken katı kurallar belirlenmiştir.

Uygulama kuralları sınav öncesi, sınav süreci ve sınav bitişi olarak ayrılmıştır. Öğretim üyelerinin sınavda alacağı görevlerin sıfatları belirlenmiş, bu görevlerin içeriği ve sorumlu oldukları alanlar belirtilmiştir. Sınav için hiyerarşik bir düzen kurulmuştur. Buna göre bölge başkanları şehir sınav yönetimleri bina sorumlusu salon başkanları olarak genelden özele giden bir sistem teşkil edilmiştir.

Şehir sınav yönetimi ve bölge başkanlarına özel talimatlar hazırlanmış sınav sorularının alınması dağıtılması ve toplanma süreçleri büyük titizlikle planlanmıştır. Sınav sorularının alınmasıyla başlayan süreç, görevlilerin binaya gelmeleri, öğrencilerin salonlara nasıl alınacağı, giriş ve çıkış saatleri şeklinde ayrıntılı şekilde belirtilmiştir. Sınav esnasında görevlilerin öğrencilere hangi aşamada hangi uyarıları veya bilgileri verecekleri, sınavda oluşması gereken düzeni nasıl sağlayacaklarına dair madde madde uygulama kuralları belirtilmiştir. Mıhçıoğlu öncülüğünde belirlenen bu uygulama kuralları sınavın Ankara Üniversitesi uygulamasından sonra İstanbul Üniversitesine geçişinde ve sonraki sınav uygulamalarında takip edilecek kuralların temelini oluşturma konusunda önem arz etmektedir.

ÜNİVERSİTELERARASI GİRİŞ SINAVI KOMİSYONU

Ankara Üniversitesi Temsilcisi (Komisyon Başkanı)
Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu
Siyasal Bilgiler Fakültesi (Tel. 17 80 21 veya 12 74 08/146)

Atatürk Üniversitesi Temsilcisi (Üye)
Öğretim Görevlisi Dr. Lütfi Oğuş
Ziraat Fakültesi (Tel. 1857 veya 1209)

Ege Üniversitesi Temsilcisi (Üye)
Prof. Dr. Yusuf Vardar
Fen Fakültesi

İstanbul Üniversitesi Temsilcisi (Üye)
Prof. Dr. Haydar Furgaç
İktisat Fakültesi Dekanı (Tel. 22 37 50)

Karadeniz Teknik Üniversitesi Temsilcisi (Üye)
Dr. Müh. Erdoğan Özbenli
Temel Bilimler Fakültesi (Tel. 10 05)

Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Temsilcisi (Üye)
Doç. Dr. Vamık Toprak
Akademi Öğretim Üyesi (Tel. 13 42 44)

Sağlık İdaresi Yüksek Okulu Temsilcisi (Üye)
Nurettin Coşkuner
Okul Müdür Yardımcısı (Tel. 10 70 98)

Müşavir
Prof. Dr. Akif Kansu
Ziraat Fakültesi, Ankara (Tel. 11 04 70/12)

DÜZELTME:
Fen Bilimleri testi soru broşürünün ön kapağında, I. Örnek cevapta (E) nin yanındaki ekisi beş, + 5 olacaktır.

2)

ÜNİVERSİTELERARASI
GİRİŞ SINAV KOMİSYONU
BAŞKANLIĞI
Siyasal Bilgiler Fakültesi
Ankara
Tel.: 17 80 21

ÜNİVERSİTELERARASI
GİRİŞ SINAVI

UYGULAMA
KURALLARI

(1965 - 66 Ders Yılı)

Üniversitelerarası Giriş Sınavının uygulanmasında görev alacak üniversite öğretim üye ve yardımcıları için hazırlanmıştır. Tereddüt halinde Şehir Sınav Yöneticilerine veya diğer sorumlulara baş vurulmalıdır.

SINAV PROGRAMI				Saati	Süresi
Zihin Kabiliyetleri Testi	5	Temmuz	1965	8.45	55 dakika
Fen Bilimleri Testi	"	"	"	10.00	100 "
Sosyal Bilimler Testi	"	"	"	14.00	80 "
Yabancı Dil Testi	"	"	"	15.40	20 "

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ - 1965

Görsel 265

Uygulama Kuralları: Üniversitelerarası Giriş Sınavı (1965-66 Ders Yılı)[112]

ÜNİVERSİTELERARASI GİRİŞ SINAV KOMİSYONU BAŞKANLIĞI

Siyasal Bilgiler Fakültesi Ankara

Tel.: 17 80 21

Üniversitelerarası Giriş Sınavının uygulanmasında görev alacak üniversite öğretim üye ve yardımcıları için hazırlanmıştır. Tereddüt halinde Şehir Sınav Yöneticilerine veya diğer sorumlulara baş vurulmalıdır.'

ÖNSÖZ

Üniversitelerarası Giriş Sınavının ikinci uygulama yılındayız. Geçen yıl memleket ölçüsünde ilgi uyandıran bu büyük teşebbüs, merkezî sisteme üye kurumlara mensup öğretim üye ve yardımcılarının ciddi gayretleri sayesinde başarıya ulaşmıştır. Bu yılki başarımız da sınavın uygulanmasında vazife alacak herkesin aynı ciddiyet ve sorumluluk duygusu ile hareket etmesine bağlıdır.

Geçen yıl olduğu gibi bu yıl da aşağıdaki noktalara mutlak surette riayet edilmesi gerekmektedir:

1. Bütün görevliler, eksiksiz olarak ve zamanından önce vazifeleri başında bulunmalıdırlar.

2. Sınav salonlarında görev alan Gözcüler, yanlarında gazete, dergi ve kitap bulundurmamalı ve sınav sırasında bunlarla hiçbir şekilde meşgul olmamalıdırlar.

3. Gözcülerin sınav sırasında bir araya gelip birbirleriyle konuşmak gibi sınav disiplini ile bağdaşmıyan hareketlerden titizlikle kaçınmaları lazımdır. Gözcüler, Salon Başkanlarınca kendilerine gösterilen öğrenci grubuna nezaretten başka hiçbir şey yapmıyacaklardır.

4. Gözcülerin, hiçbir kötü niyetleri olmadan bile sınav sırasında adaylara yaklaşmaları ve onlarla ilgilenir intıbaını uyandırmaları sınavın ciddiyetine gölge düşürmekte ve sonradan -özellikle sınavı kazanamıyan öğrenciler tarafından- asılsız birçok dedikodular çıkarılmasına yol açmaktadır. Bu bakımdan, gözcülerin adaylara yaklaşmaları ve onlarla konuşmaları yasaktır. Gerek gözcüler, gerek adaylar, söyliyeceklerini başkalarının da duyacağı şekilde yüksek sesle ve uzaktan söyliyecelerdir.

5. Bazı Gözcülerin sınav başladıktan sonra ellerine yedek test broşürlerinden birini alıp açarak inceledikleri görülmektedir. Ne Salon Başkanları, ne de Gözcüler broşürleri açmaya ve soruları incelemeye yetkili değildirler. Görevlilerin sınavın ciddiyeti hakkında da şüphe uyandırmaktan geri kalmıyan bu hareketten kesin olarak sakınmaları gerekir.

6. Gerek test broşürlerinin, gerek cevap kartlarının eksiksiz olarak toplanması hayati bir önem taşımaktadır. Salon Başkanları, test paketleri içinden çıkacak Tutanak Çizelgesini dikkatle doldurup

---

(112) Üniversitelerarası Kurul, Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyon Başkanlığı, Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Yayını, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1965.

altını ilgililere imzalatacak ve her türlü vukuatı bu Çizelge üzerinde titizlikle tesbit edeceklerdir. Test broşürü veya cevap kartı noksan çıkan veya Tutanak Çizelgesini usulüne uygun olarak doldurmayan Salon Başkanları vazifesini yapmamış demektir.

Diğer lüzumlu bilgilere broşürün müteakip sayfalarında yer verilmiş bulunmaktadır.

Sınavdan önce her üniversite şehrinde Şehir Sınav Yöneticileri tarafından toplantılar düzenlenecek ve görevli arkadaşların tereddüt ettikleri noktalar varsa aydınlatılacaktır.

Üniversite öğretim üye ve yardımcılarının bu teşebbüsün tam bir başarıya ulaşması için ellerinden gelen gayret ve titizliği göstermelerini rica eder, saygılarımızı sunarız.

Ankara, 12 Haziran 1965

Komisyon Başkanı ve Giriş Sınavı Genel Yöneticisi

Prof. Dr. Cemal MIHÇIOGLU

GENEL BİLGİ

Bu yıl, Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Ege Üniversitesi, İstanbul

Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi

ve Ankara Sağlık İdaresi Yüksek Okuluna giriş sınavları, bir merkezden, bir günde

ve test usulü ile, yapılacaktır. Sınavın yapılacağı şehirler şunlardır: Ankara, İstanbul,

İzmir, Erzurum, Trabzon, Adana, Diyarbakır, New York ve Bonn.

Sınav işlerinde üniversite öğretim üye ve yardımcıları aşağıdaki sıfatlarla görev

alacaklardır:

1. Şehir Sınav Yöneticileri: Sınavın yapılacağı her şehir için birer tane. (Ön kapağın iç yüzüne bakınız).
2. Bölge Başkanları: Ankara; İstanbul' ve İzmir gibi büyük ve dağınık şehirlerde ihtiyaca göre.
3. Bina Sorumluları: Her bina için bir tane.
4. Salon Başkanları: Her salon ya da dersane için birer tane.
5. Gözcüler: Her salon ya da dersane için yeter sayıda (Her salonda Başkan'dan ayrı olarak en az bir gözcü bulunacaktır

Önceden tesbit edilip Şehir Sınav Yöneticilerince ilgililere duyurulacak tarihlerde ve yerlerde, bütün görevlilerin katılacakları toplantılar yapılacak, bu toplantılarda sınavla ilgili açıklamalarda bulunulacak, testin Salon Başkanlarınca nasıl uygulanacağı müşahhas olarak gösterilecek ve görevlilerin tereddüt ettikleri noktalar varsa aydınlatılacaktır. Bütün görevlilerin bu toplantılarda bulunmaları şarttır.

SINAVDAN ÖNCE YAPILACAK İŞLER

1. Sınavın yapılacağı şehirlerdeki salonlar ve her salonda kaç kişinin oturacağı tesbit edilmiş ve buralarda sınava girecek öğrencilerin aday numaralarına göre listeler düzenlenmiş bulunmaktadır. Bunlara göre, Bina Sorumluları, sınavın yapılacağı binanın giriş kapısından başlıyarak çeşitli yerlerde, adayların sınava girecekleri salonları kolayca bulmalarını sağlıyacak ok işaretleri konmasını sağlarlar. (Adaylara verilen "Giriş Sınavı Kimlik Kartı"nın üstünde adayın hangi bina ve salonda sınava gireceği yazılmıştır).
2. Bina Sorumluları, görevli oldukları

binalardaki salonlarda sınavın gerektirdiği, salonların temizletilmesi, karatahta, tebeşir gibi gerekli malzemenin tedarikiyle ilgili her türlü ön hazırlıkları yaptırır, sınav günü için salonların açık ve düzenli bulundurulmasını sağlarlar.

3. Salon Başkanları, sınav gününden önce salonlarını ziyaret edip görürler. Bundan sonra, kendilerine yardım edecek gözcülerle bir toplantı yapıp son hazırlıkları gözden geçirir ve aralarında görev dağıtımı yaparlar.

4. Salon Başkanları, sınavdan bir gün önce salonların kapılarına adayların oturacakları yerleri gösteren bir salon plânı asarlar. Ayrıca her salonda adayların oturacakları yerlere, aday numaraları ya tebeşirle yazılır ya da üstünde aday numarası yazılı kartlar raptiyelenir. Böylece, özellikle büyük salonlarda adayların kolaylıkla oturmaları sağlanmış olur .

5. Bölge Başkanları, onların olmadığı yerlerde Şehir Sınav Yöneticileri, o bölgedeki organizasyon hakkında ilgililere bilgi veren ve yapmaları gereken işleri belirten bir talimat hazırlayarak görev dağıtım listesiyle birlikte bölgelerindeki veya şehirlerindeki bütün görevlilere dağıtırlar. (Bakınız: sayfa 14)

6. Sınavdan önce her salon için Ankara'da hazırlatılacak malzeme şunlardır:

7. Görevli bulunduğunuz sınav salonuna alınacak bütün adayların aday numarasını ve adlarını gösterir bir liste. Bu listeler en son test bitinceye kadar Salon Başkanlarının cebinde bulundurulacak ve son testin bitiminde tutanak çizelgesi ile birlikte paketlenecektir.

   a. Zihin Kabiliyeti ve Fen Bilimleri için ayrı ayrı, Sosyal Bilimler ve Yabancı Dil için birlikte basılmış soru broşürlerini ve her test için cevap kartlarını (4 adet) ihtiva eden mühürlü paketler. Test cevap kartlarının üstünde adayların numarası, ayrıca testlerin de numarası yazılıdır. Test numaraları şöyledir:

Testin adı	**Numarası**
Zihin Kabiliyeti Testi	1
Fen Bilimleri Testi	2
Sosyal Bilimler Testi	3
Yabancı Dil Testi	4

Ayrıca bir paket de üstünde hiç aday numarası yazılı olmıyan test cevap kartı vardır. Bunların üstüne, ait oldukları testi belirtecek numaralar (1, 2, 3 ve 4) delinmiş ve basılmıştır. Daha sonra da belirtileceği gibi bu kartlar sadece gerektiğinde kullanılacaktır.

Soru broşürleri paketi, her sınavdan önce bütün adaylar sınav salonundaki yerlerini aldıktan sonra, sınav programında gösterilen başlama saatlerinde adayların önünde açılacaktır.

   b. Gerektiğinde kullanılmak üzere bir miktar kalem ve silgi.

   c. Sınav süresince ve sınavdan sonra Salon Başkanları tarafından doldurulacak bir "tutanak çizelgesi".

   d. Zihin Kabiliyeti Testi ile Fen Bilimleri Testi verildiği zaman müsvedde olarak öğrencilere dağıtılmak üzere birer paket boş kâğıt.

   e. Paketleme malzemesi (ip, lâstik bant, zamklı bant, v.b.)

8. Bölge Başkanları bulunan şehirlerde

Bölge Başkanları, bulunmıyan şehirlerde Bina Sorumluları, torbalar içine konmuş bulunan testleri sınav günü saat 7.00'de önceden kendilerine bildirilecek adreslerden alıp bölgelerine götürürler.

9. Bölge Başkanları bulunan şehirlerde Bina Sorumluları, saat 7.30'da Bölge Başkanlarının bulunduğu merkeze gidip test torbalarını alırlar.

10. En geç saat 8.00'de Salon Başkanları ve Gözcüler binalarına gelmiş olurlar. Vaktinde gelmiyen Salon Başkanları ve Gözcülerin yerine Bina Sorumluları yedekleri görevlendirir.

11. Saat 8.15'te bina kapıları açılır ve öğrenciler içeriye alınır. (Öğleden sonraki sınavlarda bina kapıları sınavın başlamasından yarım saat önce açılır)

12. Adayların sınav odasına alınması şöyle olur:

    a. 40 kişiliğe kadar olan nisbeten küçük odalarda, salona alınan adayın kimlik kartı kapıda incelenir. Müracaatı yapanla sınava giren şahsın aynı kimse olduğu kontrol edilir, bu arada adayın yanında bulundurması gereken kendi kimlik belgesi (okul hüviyeti ya da nüfus kâğıdı) ile "Giriş Sınavı Kimlik Kartı" karşılaştırılır ve fotoğraf iyice incelenir.

    b. Büyük salonlarda, kapıda birikmeye engel olmak için bu kontrol adaylar oturduktan sonra yapılır. Ayrıca büyük salonlarda adayların yerlerini bulmalarına Gözcüler yardım eder.

13. Saat 8.45'ten sonra (öteki sınavların da başlama saatlerinde) kapılar kapatılır ve geç gelenler sınava alınmaz.

14. Adaylar, yerlerine oturduktan sonra sınav başlayıncaya kadar yapılacak işler ve kontroller şunlardır:

    a. Adaylara, Giriş Sınavı Kimlik Kartlarını (ve büyük salonlarda ayrıca kendi kimlik belgelerini) masa veya sıralar üzerine, gözcülerin kolayca görüp kontrol edebilecekleri bir yere koymaları söylenir.

    b. Her öğrencide iki yumuşak kurşun kalem ve bir silgi bulunup bulunmadığı kontrol edilir, bulunmuyorsa, yedek olarak getirilen silgi ve kalemlerden verilir.

    c. Adayların silgi ve kalemlerden başka sıranın içinde ya da üstünde hiçbir şey bulundurmamaları sağlanır.

    d. Adaylara, her sınavdan önce o testin kartları dağıtılır ve bu kartların üzerindeki numara ile kendi aday numaralarının aynı olup olmadığını dikkatle kontrol etmeleri söylenir. Herhangi bir adaya yanlış aday numaralı ya da numarasız bir cevap kartı verilmişse bu kart, ikinci paketteki ve üzerinde sadece test numarası (1, 2, 3, 4) bulunan kartlardan biriyle değiştirilir. Boş kart verilen adaya, adını, soyadını ve numarasını bu kartın üstüne yazması söylenir. Üzerinde aday numarası yazılı normal cevap kartlarına isim yazılması gerekli değildir. Önemle belirtelim ki, her adayın kendi aday numarasın taşıyan bir kartı vardır ve öğrencilere bu kartlar verilmelidir. Söz konusu kartların bulunmaması son derece istisnai bir haldir. Yabancı dil testinde, her aday müracaat formunda belirttiği Almanca, Fransızca ya da İngilizce

testini cevaplandırabilir. Her üç yabancı dil için aynı tip cevap kartı kullanılır.

e. Kartların kontrolü bittikten sonra test paketi adayların gözü önünde açılır ve broşürler adaylara dağıtır.

f. Zihin Kabiliyeti Testi ile Fen Bilimleri Testinde verilen müsvedde kâğıtlarının üstüne adayların ad ve soyadlarını yazmaları söylenecek ve bu kâğıtlar testin sonunda toplanıp imha edilerek durum tutanak çizelgesinin arkasına yazılacaktır.

SINAV SÜRESİNCE YAPILACAK İŞLER

1. Her testin devamınca, o teste katılmıyan, terkeden veya çıkarılan adaylar aday listeleri üzerine işaretlenir. Böylelerinin aday numaraları ve adları, ayrıca tutanaklara geçirilir. Teste girenler için liste üzerine sadece bir işaret konur.

2. Sınav başlamadan önce, sınavın ciddiyeti, sınavda sigara içilemiyeceği, mürekkepli kalem, renkli kalem veya tükenmez kalem kullanılamayacağı, dağıtılacak test broşürlerine hiçbir şey yazılmaması, cevap kartlarının kıvrılıp örselenmemesi, kopyaya teşebbüs eden öğrencilerin derhal kartlarının alınıp sınavdan çıkarılacakları hatırlatılır.

3. Sınav sırasında adaylar salon başkanları ve gözcülerle konuşamazlar. Ellerindeki test sorularında iyi basılmamış kısımlar bulunan adaylar durumu yüksek sesle bildirir, bunun üzerine gözcüler o test broşürünü değiştirirler. Değiştirilen bozuk test broşürlerinin, kapak sayfaları üstüne büyük harflerle "HATALI" veya "NOKSAN" kelimeleri yazılır.

4. Herhangi bir şekilde kopyaya teşebbüs edenler ya da sınavın ciddiyetini bozacak diğer hareketlerde bulunanlar derhal salondan çıkarılır ve durum tutanak çizelgesinin arkasına yazılır.

5. Pek uzak da olsa bazı öğrencilerin birbirleriyle test cevap kartlarını değiştirmeye teşebbüs etmeleri ihtimaline karşı gözcülerin uyanık bulunmaları gerekir.

6. Gözcüler, sınavın bitimine kadar, prensip olarak, aynı gruba gözcülük ederler. Gözcülerin yerleri ve nezaret edecekleri gruplar Salon Başkanı tarafından gösterilir.

7. Gözcüler, adaylara kartlarını bükmemelerini ve zedelememelerini hatırlatırlar. Çünkü bükülmüş ve zedelenmiş kartlar, makinalarda puvanlanamaz.

8. Sınav sırasında gözcüler her adayı her test için en aşağı bir defa kontrol etmeli ve kontrolde şu noktalara dikkat etmelidirler:

   a. Aday, test için doğru kartı kullanıyor mu? Kart, kendi aday numarasını taşıyor mu?

   b. Aday, cevapları karta istendiği şekilde işaretliyor mu?

      Cevap yerlerini koyu siyah kurşun kalemle iyice karalıyor mu?

      Dörtgenleri tam dolduruyor mu? (Sınavlardan sonra kartlar üzerinde hiçbir düzeltme yapılamaz).

Bu talimatta yapılan açıklamalar doğru olarak takip edilirse, giriş sınavı

normal bir şekilde yapılır ve hata çok az olur. Sınav sırasında yapılan hataları sonradan

tesbit etmek çok sakıncalı ve güç bir iştir. Örneğin, bir aday yanlış aday numarası taşıyan bir kartı doldurmuşsa değerlendirme sırasında o kartın aranıp bulunması icabeder. Böyle bir yanlışlığı bulmak için on binlerce kartı gözden geçirmek zorunda kalınabilir. Eğer durum derhal tutanak çizelgesine kaydedilerek öğrenciye aday numarasız bir kart verilip aday numarası yazdırılırsa bu mahzur önlenmiş olur

9. Salon Başkanları ve gözcüler sınav sırasında birbirleriyle konuşmak, gazete okumak, test sorularını incelemek gibi nezaret görevini aksatacak başka işlerle asla meşgul olamazlar.

10. Sınavda özel durumlarla karşılaşılması halinde, salon başkanları bina sorumlularına, bina sorumluları bölge başkanları ya da şehir sınav yöneticilerine başvururlar.

SINAV AŞAĞIDAKİ ŞEKİLDE YAPILIR

Önce her adaya uygulanacak testin kodunu ve kendi aday numarasını taşıyan

IBM cevap kartı verilecektir.

Aşağıdaki açıklamada etrafı çizgi ile çevrilmiş kısımlar, her sınav başlamadan önce adaylara yüksek sesle okunacaktır. Böylece teste nerede girerlerse girsinler bütün adaylara aynı açıklama verilmiş olacaktır.

Şimdi Zihin Kabiliyeti Testini (Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler ve Yabancı Dil Testlerini) dağıtacağız. Testler zamklı bantla kapatılmıştır. Bantları yırtmayınız ve testin içine bakmaya yeltenmeyiniz. Size ne yapacağınız söyleninceye kadar testleri sıranızın üstüne bırakınız.

Test broşürlerinin üzerindeki açıklamayı yüksek sesle okuyunuz(*) ve bitirdiğiniz zaman şöyle deyiniz:

Soracağınız bir şey var mı?

Sorulan soruları cevaplandırdıktan sonra adaylara şunları söyleyiniz:

"Başla"' dediğim zaman test broşürlerinin kenarını yırtarak broşürü, açınız ve soruları cevaplandırmaya başlayınız.

Adaylar hazır olduğu zaman BAŞLA deyiniz ve saatinize bakarak testin başlama ve bitiş zamanlarını doğru olarak bir yere kaydediniz. Salonda yazı tahtası varsa tahtaya yazınız. Her testin süresi test broşürünün açıklamalar kısmında yazılmıştır.

Test için ayrılan zaman bittiği anda şunları söyleyiniz:

DUR! Test broşürlerini kapayınız. Cevap kartlarını sıranızın sağ üst köşesine, test broşürlerini de sıranızın ortasına koyunuz. Şimdi cevap kartlarını ve test broşürlerini toplayacağız.

Önce cevap kartlarını, sonra da test broşürlerini (ve Fen Bilimleri Testinde müsvedde kâğıtlarını) teker teker toplayıp tamam olup olmadığını kontrol ediniz.

Herşeyin tamam olduğu anlaşıldıktan , sonra adayları salondan çıkarınız.

Test broşürlerinin ve cevap kartlarının eksiksiz olarak toplandığı kesin olarak tesbit edilmedikçe kapılar açılmaz ve öğrenciler salondan dışarı çıkarılmaz.

Test uygulayıcısı Salon Başkanı, programın başarısında en önemli rolü oynıyacaktır. Programın hatasız yürütülmesi testlerin

(*) Sayfa 16 da tipik bir testin ön ve arka kapakları gösterilmiştir. Diğer testlerin kapağı da esas itibariyle buna benzemektedir.

uygulanmasındaki titizliğe bağlıdır. Sınava katılan bütün adaylar için sınav şartları eşit tutulmalıdır.

Testi uygulamada da gereken dikkat ve titizliğin gösterilmesi şarttır. Bu nokta

programın en önemli kısmını teşkil etmektedir.

DİĞER BAZI AÇIKLAMALAR

1. Adayların Kimlik Kartına basılmış olan resmi mühürün klişesi yandadır.

2. Test aralarında dışarı çıkılıp çıkılmıyacağı duruma göre Salon Başkanları tarafından kararlaştırılacaktır.

3. Test sırasında bazı adaylar tuvalete gitmek ihtiyacını duyabilirler. Salon Başkanları, bu gibi öğrencilerin bir gözcü nezaretinde dışarı çıkıp dönmesine müsaade edebilirler. Zaman kaybı dolayısiyle adayların sınav salonundan ayrılmayı zaruret olmadıkça istemiyecekleri tabiidir.

4. Cevap kartlarının testler, uygulandıktan sonra sicimle bağlanması halinde, kartlar zedelenmekte ve sonradan makinalarda işlem görürken yırtılmaktadır. Bu bakımdan kart destesini tutturmak için, paketlere konmuş bulunan lâstik bantlar kullanılmalıdır.

5. Salon Başkanların ile Gözcülerin göğüslerine, adlarını ve Fakültelerini gösteren bir kartonun iğnelenmasi uygun olur. Bu hususta gerekli hazırlığı Bina Sorumluları yapmalıdır.

6. Salon başkanlarının, testin bitimine 5 dakika kala öğrencilere saati hatırlatmalarında fayda vardır.

DİKKAT: Dört test için de yukarıdaki açıklama uygulanacaktır. Ancak Zihin Kabiliyeti Testi ile Fen Bilimleri Testinde soru broşürleriyle birlikte öğrencilere boş müsvedde kâğıtları da dağıtılacak ve bu kâğıtların üstüne adlarını ve soyadlarını yazmaları istenecektir.

SINAVDAN SONRA YAPILACAK İŞLER

1. Öğleden önce uygulanacak testlerden herbirinin bitiminde gerekli Sayım ve Kontroller yapıldıktan sonra, cevap kartları, test broşürleri ve ilgili Tutanak Çizelgesi birlikte paketlenir ve Salon Başkanı tarafından Bina Sorumlusuna teslim edilir. Öğleden sonra da aynı işlem yapılır. (Aday Listesi de pakete konmalıdır.)

2. Salon Başkanlarınca Bina Sorumlularına teslim edilen cevaplandırılmış kartlarla test broşürleri her ikisinin huzurunda sayılarak tutanak çizelgesi (ve son testten sonra adayların listesi) ile birlikte paketlenecek ve üzeri mühür mumu ile mühürlenecektir. Mühürlemede sınavın yapıldığı binadaki kurumun resmi mührü kullanılacaktır.

ŞEHİR SINAV YÖNETİCİLERİ VE BÖLGE BAŞKANLARI İÇİN TALİMAT

A) Test broşürleri ve cevap kartlarının merkezden alınması, sınav salonlarına dağıtılması, sınavdan sonra toplanıp merkeze getirilmesi:

1. Merkezde hazırlanan test broşürleri ve cevap kartları torbaları her şehirde sınava girecek öğrenci sayısına göre büyük paketler halinde hazırlanmış ve mühürlenmiştir.

2. Bu paketler, Şehir Sınav Yöneticileri ya da Komisyon Başkanlığının görevlendireceği başka şahıslar tarafından, sınavdan bir gün önce sınav yapılacak şehirde bulunacak şekilde, ait oldukları şehirlere götürülürler. Söz konusu paketlerin Komisyonun görevlendireceği kimseler tarafından götürülmesi halinde bu paketler, götürüldükleri şehirlerde Şehir Sınav Yöneticilerine teslim edilirler.

3. Sınav günü testlerin nerelerden, nasıl ve kimler tarafından alınıp salonlara getirileceği yukarıda açıklanmıştır.

4. Her testten sonra Salon Başkanları, test broşürleri ile cevap kartlarını sayıp Tutanak Çizelgesini doldurur, bulunmıyanların aday numaraları ile adlarını Çizelgeye yazar ve ondan sonra Bina Sorumlusuna götürerek teslim ederler.

5. Bina Sorumluları, bu paketleri yukarıda açıklanan şekilde teslim alıp mühürledikten ve hepsini bir arada torbaya koyup yine mühürledikten sonra Şehir Sınav Yöneticisine teslim ederler. Bölge Başkanları bulunan şehirlerde torbalar Bölge Başkanı tarafından Şehir Sınav Yöneticisine verilir.

6. Torbalar, merkeze Şehir Sınav Yöneticileri ya da Komisyon Başkanlığının görevlendireceği kimseler tarafından getirilir.

B) Diğer işler:

1. Şehir Sınav Yöneticileri, kayıtlar kapandıktan sonra, görevli oldukları şehirdeki bina ve salonları gezerler. Komsiyonun hazırladığı plânda gösterilen salonların sınav gününe hazır olup olmadığını, salonların sınava elverişli bulunup bulunmadığını tesbit edilen sayıda öğrenci alıp almıyacağını sınavdan önce bir defa daha yerinde kontrol ederler.

2. Sınavdan önceki hafta içinde, sınavda görev alanların katılacağı toplantılar yapılır. Şehir Sınav Yöneticilerinin düzenliyeceği bu toplantılarda, sınavın uygulanmasıyla ilgili kurallar tartışılır, testin nasıl uygulanacağı müşahhas olarak gösterilir ve görevlilerin tereddüt ettikleri noktalar varsa aydınlatılır. Bu toplantılar, Bölge Başkanları ya da Bina Sorumlularının başkanlığı altında, daha küçük gruplar halinde de yapılabilir.

3. Sınav günü Şehir Sınav Yöneticileri ve Bölge Başkanları, yedek gözcü ve salon başkanlarını önce çok önemli bir mazereti dolayısiyle gelmiyenler olduğu takdirde onların yerine, sonra da gözcü sayısı az olan salonlara dağıtırlar. Bununla beraber, sınavın sonuna kadar elde ihtiyaca yetecek kadar yedek gözcü bulundurulması ihtiyata uygun olur. Bölge Başkanları ya da Bina Sorumluları, diğer bölgelerden veya binalardan gelen talepleri bu şekilde karşılarlar.

4. Şehir Sınav Yöneticileri, sınavın yapıldığı her binadaki Bina Sorumlusuna test broşürleri ve cevap kartları paketlerinin mühürlenmesi için yeter miktarda mühür mumu sağlarlar.

EK 15: ÜAK'ın ÜSYM'nin Kuruluşuna İlişkin Kararları

Bu belge Üniversitelerarası Kurulun 18-19 Ocak 1974 tarihli toplantısının 22 numaralı kararı ile 22-23 Mart 1974 tarihli toplantısının 4 numaralı kararını içermektedir. Söz konusu kararlar Türk yükseköğretimi açısından bir kırılma noktası ve yeni bir evreye geçişin adımı olması bakımından önemlidir. 1970'li yıllarda artan öğrenci sayısıyla birlikle mevcut sistemin bu kadar öğrenciyi aynı anda sınav yapma konusunda yetersiz kalması nedeniyle sistem içinde bir değişimin yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Aynı dönemde sınavın İstanbul Üniversitesi adına yöneticisi olan Prof. Dr. Haydar Furgaç'ın ani vefatı ve sonrasında 1973 yazında yapılan sınavın sorularının çalınması sonrası büyük bir kriz ortaya çıkmıştır. Kamuoyunda da sisteme karşı güvensizlik telkin eden basın organlarının yayınları sonrasında konu daha temelli bir şekilde 11 Ağustos 1973 tarihli olağanüstü toplanan Üniversitelerarası Kurul'un gündemine gelmiştir. Kurul sınavdan sonra harekete geçerek sınavı sorunsuz şekilde tekrar yapmıştır.

Sonrasında Komisyon'a bağlı yürüyen ve önemli mali sorunlarla boğuşan sınav yöneticilerinin üzerlerindeki sorumluluğu yeniden değerlendirmek üzere Cemal Mıhçıoğlu'nun eşgüdümünde bir Komisyon kurularak sınav sisteminin tekrar değerlendirilmesi istenmiştir. Kurulun yaklaşık bir yıl boyunca gündeminde kalan bu konuya dair görevlendirilen Komisyon yeni bir merkezî sınav örgütü kurulması yönünde ayrıntılı tavsiyeler veren bir rapor sunmuştur. Bu raporların sonucunda Üniversitelerarası Kurul üst üste yaptığı toplantılarda bir karar çerçevesine kavuşmuştur.

1974 yılının 18-19 Ocak toplantısında üniversitelere artan talebe karşı bu kadar öğrenciyi aynı anda sınav yapabilecek bir sistem geliştirilmesinin gerekliliği üzerinde durulmuştur. Kurul bu konunun çözümü için üniversiteye giriş sınavının düzenlenmesi öğrencilerin yerleştirilmesi konusunda çalışmalar yapacak ve ÜAK'a bağlı bir Merkez kurulması kararını almıştır. Bu karar Üniversitelere Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinin (ÜSYM) kuruluşu ve kurumsallaşmasına giden önemli bir süreci başlatmıştır.

22-23 Mart toplantısında seçme ve yerleştirme çalışmalarının, Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü'nün tam sorumluluğu ve yetkisi altında Ankara'da yürütülmesi kararı alınmıştır. Ayrıca sisteme dâhil olmak istemeyen ODTÜ için de karar alınarak 1750 sayılı üniversiteler kanunun "Üniversitelere giriş, insan gücü plânlaması, üniversitelerin kapasiteleri, öğrencilerin yetenekleri ve Yüksek Öğretim Kurulunun önerileri dikkate alınmak suretiyle Üniversitelerarası Kurulca düzenlenir." maddesi uyarınca ODTÜ'nün de sisteme dâhil edilmesine karar verilmiştir. ODTÜ'nün de merkezî sisteme dâhil edilmesini sistemin parçalı bir yapıdan tam ulusal bir standardizasyona geçtiği kritik bir noktayı temsil etmektedir.

Aşağıda verilen kararlar bu sürecin sonunda ÜAK'ın vardığı nihai çerçeveye dair konuları içermektedir.

ÜNİVERSİTELERARASI KURUL
KARARLARI

(11 Ağustos 1973–20 Temmuz 1974)

Görsel 266

Üniversitelerarası Kurulun ÜSYM'nin Kuruluşu İçin Aldığı Kararlar (1974)

8-19 Ocak 1974 Tarihli ÜAK Toplantısında Alınan Kararlar

KARAR- 22

Üniversitelere giriş sorununu incelemek, düzenlemek ve Yönetmelik hazırlamak üzere, Üniversitelerarası Kurulun 21-22 Eylül 1973 tarihli toplantısında kurulan komisyonun raporu, bu konudaki Yüksek Öğretim Kurulunun görüşü, Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Kenan Gürtan'ın görüş ve teklifleri, Üniversitelerarası Kurul Başkanlığının sunuşu ve Millî Eğitim Bakanlığının ön kayıtlarla ilgili yazısı okundu ve konu geniş olarak görüşüldü.

a. 1974 - 1975 öğretim yılı için seçme sistemine devam edilmesine;

b. Üniversitelerarası Kurula bağlı merkezî ve sürekli bir örgütün kurulmasına; bu örgütün araştırma, seçim ve yerleştirme ile ilgili çalışmaları yapmasına, yetiştirme hususunda Üniversitelerin özelliklerinin de gözönüne alınarak çalışmaların yürütülmesine;

c. Çok büyük bir kitleyi bir anda imtihan etmenin imkânsızlaşması karşısında bu işi çözümleyecek bir yol bulunması gerektiğine;

d. Raporu hazırlayan Komisyonun Üniversitelerarası Kuruldaki görüşmelerin ışığı altında ve işin aciliyetini de gözönüne alarak derhal bir uygulama plânı, yönetmelik tasarısı hazırlamasına;

e. İta amirliği, kayıt ücreti gibi konuların komisyonun getireceği esaslar sırasında görüşülmesine karar verilmiştir.[113]

22-23 Mart 1974 Tarihli ÜAK Toplantısında Alınan Kararlar

KARAR- 4

a. Görevli komisyonca hazırlanan raporla yönetmelik okundu. Yeni yönetmeliğin çok iyi hükümler ihtiva ettiği ancak formaliteler icabı resmileşmesinin zaman alabileceği benimsenerek kamu oyu yönünden beklemeye tahammülü olmayan konuyla ilgili bu yıl yapılacak uygulamanın öncelikle görüşülmesi ve sonra yeni yönetmeliğin incelenmesine geçilmesine oy çokluğu ile,

b. 5 Şubat 1964 tarihli 11625 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan yönetmeliğin yürürlükte olduğuna ve mezkûr yönetmeliğin 12. maddesi gereğince Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Komisyonunun Hacettepe Üniversitesi rektörlüğüne bağlanmasına,

c. Üniversiteye gireceklerin seçme ve yerleştirme çalışmalarının Yönetmeliğe göre kurulacak Komisyonca Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü'nün sorumluluğu altında Ankara'da yürütülmesine ve bu konuda Rektörlüğün tam yetkili kılınmasına,

d. 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun 52.

---

(113) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 11 Ağustos 1973-20 Temmuz 1974, Toplantı sayısı: 4, 18-19 Ocak 1974, 22 nolu karar, s. 25.

maddesi uyarınca Üniversitelerarası Kurul'da temsil edilen bütün Üniversitelerin aynı seçme ve değerlendirme esaslarına tâbi olmasına ve bu durumda ODTÜ'nün de aynı sisteme dâhil edilmesine,

e. Üniversitelerarası giriş imtihanı komisyonunun isin müstaceliyetine binaen Üniversitelerarası Kurul'ca her Üniversiteden görevlendirilecek bir adayla teşkili hususu kabul edildi ve neticede;

Ankara Üniversitesinden Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu,

İstanbul Üniversitesinden Prof. Dr. Hasan Çanakçıoğlu,

İstanbul Teknik Üniversitesinden Prof. Dr. Sedat Ersoy,

Atatürk Üniversitesinden Prof. Dr. Münip Yeğin,

Ege Üniversitesinden Prof. Dr. Fuat Saatçi,

Karadeniz Teknik Üniversitesinden Prof. Dr. Altan Gümüş,

Orta Doğu Teknik Üniversitesinden Prof. Dr. Tarık G. Somer,

Hacettepe Üniversitesinden Prof. Dr. Vural Bertan,

Boğaziçi Üniversitesinden Prof. Dr. Vedat Yerlici,

Çukurova Üniversitesinden Prof. Dr. Erdoğan Pakel'in

görevlendirilmelerinin ilgili Üniversite ve Senatolarına bildirilmesine ve üyelerin en kısa zamanda Hacettepe Üniversitesi'nde toplantıya çağrılmasına, bu değerlendirme sistemine katılacak diğer öğretim kuramlarından da temsilci istenmesine (geçen yıllarda toplantılara katılan Akademi ve Yüksek Okullar dikkate alınacak) ve bu temsilcilerin en kısa zamanda Komisyon Başkanlığına bildirilmesine ve ayrıca:

1. Komisyonun kendi içinde işleri devamlı yürütecek bir yürütme komitesini teşkil edebileceğine,

2. Buna göre komisyonca süratle işlerin başlatılmasına,

3. Tüm Üniversitelerin bilgisayar ve uzmanlarının yardımcı olmasına,

4. Giriş imtihanlarında alınacak kaydiye ücretlerinin 100 TL olmasına,

5. İstanbul Üniversitesi bütçesine bu maksatla konmuş ödeneğin Hacettepe Üniversitesi bütçesine aktarılması için, Üniversitelerarası Kurul Başkanlığınca teşebbüse geçilmesine,

6. Komisyon Başkanlığının çalışmaları ile ilgili kararlarının sınavlardan önce tüm üniversitelere bildirilmesinin esas alınmasına,

7. Komisyonda ve işlerin yürütülmesinde çalışacak personelin fazla mesailerinin maddî değerlendirme hususunun Hacettepe Üniversitesi Teknoloji Enstitüsü imkânları içinde Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğünce karşılanmasına,

8. Görevli komisyonun, Üniversitelerarası Kurul'a konu ile ilgili olarak sunulan raporlara ve Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu'nun basılı dokümanında yer alan önerilere göre seçme ve yerleştirme ile ilgili bütün teknik ve İdarî hususları

kapsayacak bir bildiriyi kamuoyuna duyurmasına,

9. Seçme ve yerleştirme işlerinin çeşitli üniversitelerin öğretime başlama tarihleri dikkate alınarak azamî 15 Eylül'e kadar bitirilmesi için gerekli tüm tedbirlerin zamanında eksiksiz alınmasına,

10. Görevli Komisyonun MEB test bürosu Basım ve elemanlarından illerdeki dershanelerden faydalanmasına ve illerdeki öğretmenlerin gözcülük işinde yardımlarının sağlanmasına,

11. MEB ile işbirliği bakımından Komisyona MEB'den de bir elemanın Komisyon Başkanlığınca davet edilebileceği kararlarına varılmıştır.

e. Üniversitelerin en yetkili organları Fakülte veya Yüksek Okul kontenjanlarının % 20'sinin aşmamak kaydıyla puan durumları ile bağlı olmaksızın kendi içlerinde yapılacak sıralamaya Türkiye düzeyindeki liselerin yaz döneminde mezun olmuş en başarılı öğrencilerinin isteyen üniversitelerce alınması hususunun Komisyonca esaslara dâhil edilmesine, liselerin en başarılı öğrencilerin tespit ve sıralamasının bütün liseleri kapsayacak şekilde ilgili en yetkili üniversite organınca tayin olacak kurallara göre yapılmasına, tespit olunacak bu kurulların seçme sınavlarından önce, Üniversitelerarası Kurul'un bilgisine sunulmasına,

f. İsteyen üniversitelerin ayrılacak bir özel kontenjan içinde yapılacak bir özel sıralama ile meslek liseleri mezunlarını da kabul edebileceklerine,

g. Bir çok üniversitede uygulandığı gibi Orta Doğu Üniversitesinin ayrı bir sıralama imtihanı yaparak yabancılar sorununu halletmesine,

h. Yukarıdaki hususların, gereği ivedilikle yapılmak üzere tüm Üniversitelere ve ilgililere bildirilmesine oy birliğiyle,

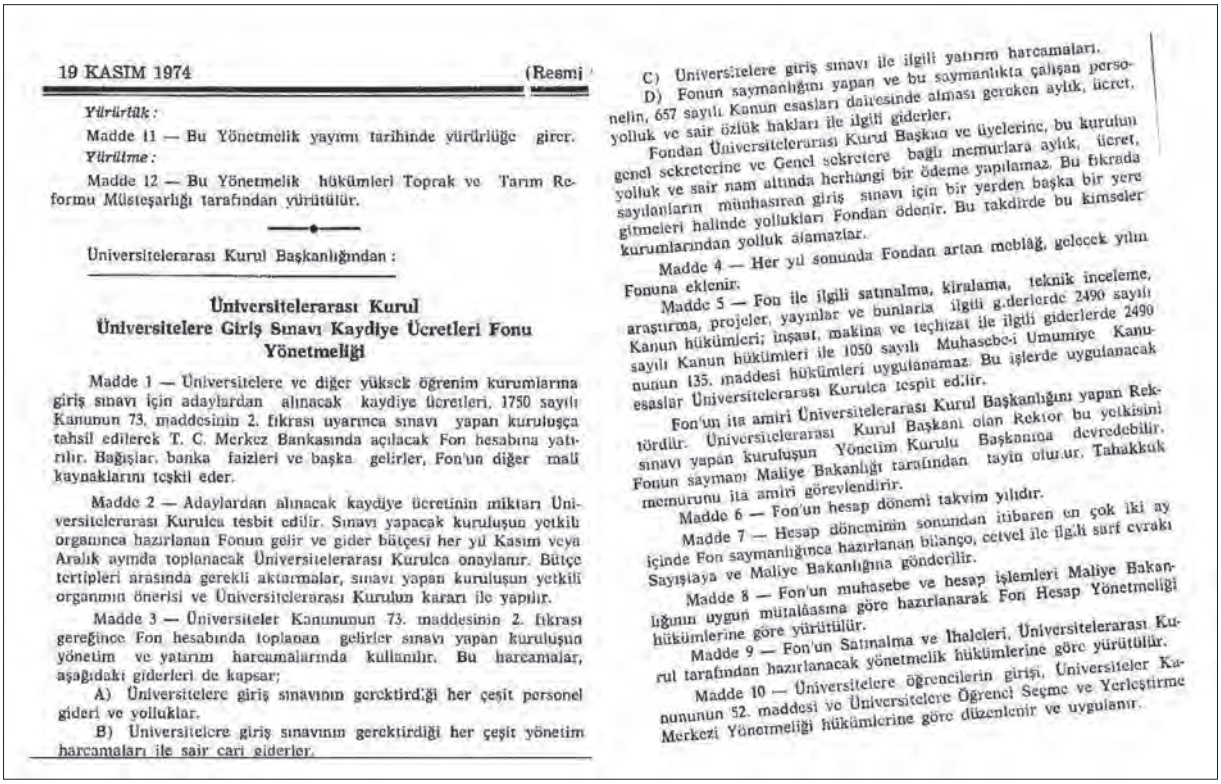
i. Hazırlanmış yeni yönetmeliğin aynen benimsenmesine ancak resmî makamlarca süratle kabul edilecek hukukî şekle sokmak üzere redaksiyonun Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın yürütücülüğünde Prof. Dr. Safa Reisoğlu tarafından yapılmasına bu seklinin görüşülerek kesin şekle sokulmasına, karar verildi.[114]

---

(114) Üniversitelerarası Kurul Kararları: 11 Ağustos 1973-20 Temmuz 1974, Toplantı sayısı: 5, 22-23 Mart 1974, 4 nolu karar, s. 30-32.

EK 16: Üniversitelerarası Giriş Sınavı Kayıt Ücretleri Yönetmeliği (1974)

Bu belgede sınava ilişkin mali düzenlemelerin yapıldığı kararlar ele alınmaktadır. Sınav giriş ücreti için öğrencilerden alınacak ücret bu belgeyle birlikte bir üniversitenin kasasından ziyade Merkez Bankasında açılacak bir fona yatırılması kararlaştırılmıştır. Buraya yatırılan ücretler sınavı yapan kuruluşun ihtiyacı olan yerlere harcanması kararı alınmıştır. Böylece sınava ait özerk bir mali fon kurulmuştur. Belgede ayrıca tüm bu işlerin "Üniversitelere Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yönetmeliği" hükümlerine göre yapılacağını söyleyerek, bir önceki belgelerde komisyon veya Hacettepe Üniversitesine bağlı birim olarak geçen yapının artık resmi bir "Merkez" (ÜSYM) olduğunu teyit eder. Dolayısıyla bu yönetmelik, ÜSYM'nin sadece kâğıt üzerinde değil, mali olarak da doğduğu belgedir. Bu belge ÜAK tarafından görevlendirilen dönemin Hacettepe Üniversitesi rektörü Prof. Dr. İhsan Doğramacı tarafından geliştirilmiş, dönemin Boğaziçi Üniversitesi rektörü Prof. Dr. Aptullah Kuran tarafından son düzeltmeleri yapılarak son hali verilmiştir.

19 KASIM 1974 (Resmi

Yürürlük :

Madde 11 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme :

Madde 12 — Bu Yönetmelik hükümleri Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından yürütülür.

Üniversitelerarası Kurul Başkanlığından :

Üniversitelerarası Kurul
Üniversitelere Giriş Sınavı Kaydiye Ücretleri Fonu Yönetmeliği

Madde 1 — Üniversitelere ve diğer yüksek öğrenim kurumlarına giriş sınavı için adaylardan alınacak kaydiye ücretleri, 1750 sayılı Kanunun 73. maddesinin 2. fıkrası uyarınca sınavı yapan kuruluşça tahsil edilerek T. C. Merkez Bankasında açılacak Fon hesabına yatırılır. Bağışlar, banka faizleri ve başka gelirler, Fon'un diğer mali kaynaklarını teşkil eder.

Madde 2 — Adaylardan alınacak kaydiye ücretinin miktarı Üniversitelerarası Kurulca tesbit edilir. Sınavı yapacak kuruluşun yetkili organınca hazırlanan Fonun gelir ve gider bütçesi her yıl Kasım veya Aralık ayında toplanacak Üniversitelerarası Kurulca onaylanır. Bütçe tertipleri arasında gerekli aktarmalar, sınavı yapan kuruluşun yetkili organının önerisi ve Üniversitelerarası Kurulun kararı ile yapılır.

Madde 3 — Üniversiteler Kanununun 73. maddesinin 2. fıkrası gereğince Fon hesabında toplanan gelirler sınavı yapan kuruluşun yönetim ve yatırım harcamalarında kullanılır. Bu harcamalar, aşağıdaki giderleri de kapsar;

A) Üniversitelere giriş sınavının gerektirdiği her çeşit personel gideri ve yolluklar.

B) Üniversitelere giriş sınavının gerektirdiği her çeşit yönetim harcamaları ile sair cari giderler.

C) Üniversitelere giriş sınavı ile ilgili yatırım harcamaları.

D) Fonun saymanlığını yapan ve bu saymanlıkta çalışan personelin, 657 sayılı Kanun esasları dairesinde alması gereken aylık, ücret, yolluk ve sair özlük hakları ile ilgili giderler.

Fondan Üniversitelerarası Kurul Başkanı ve üyelerine, bu kurulun genel sekreterine ve Genel sekretere bağlı memurlara aylık, ücret, yolluk ve sair nam altında herhangi bir ödeme yapılamaz. Bu fıkrada sayılanların münhasıran giriş sınavı için bir yerden başka bir yere gitmeleri halinde yollukları Fondan ödenir. Bu takdirde bu kimseler kurumlarından yolluk alamazlar.

Madde 4 — Her yıl sonunda Fondan artan meblâğ, gelecek yılın Fonuna eklenir.

Madde 5 — Fon ile ilgili satınalma, kiralama, teknik inceleme, araştırma, projeler, yayınlar ve bunlarla ilgili giderlerde 2490 sayılı Kanun hükümleri; inşaat, makina ve teçhizat ile ilgili giderlerde 2490 sayılı Kanun hükümleri ile 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunun 135. maddesi hükümleri uygulanamaz. Bu işlerde uygulanacak esaslar Üniversitelerarası Kurulca tespit edilir.

Fon'un ita amiri Üniversitelerarası Kurul Başkanlığını yapan Rektördür. Üniversitelerarası Kurul Başkanı olan Rektor bu yetkisini sınavı yapan kuruluşun Yönetim Kurulu Başkanına devredebilir. Fonun saymanı Maliye Bakanlığı tarafından tayin olunur. Tahakkuk memurunu ita amiri görevlendirir.

Madde 6 — Fon'un hesap dönemi takvim yılıdır.

Madde 7 — Hesap döneminin sonundan itibaren en çok iki ay içinde Fon saymanlığınca hazırlanan bilanço, cetvel ile ilgili sarf evrakı Sayıştaya ve Maliye Bakanlığına gönderilir.

Madde 8 — Fon'un muhasebe ve hesap işlemleri Maliye Bakanlığının uygun mütalâasına göre hazırlanarak Fon Hesap Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülür.

Madde 9 — Fon'un Satınalma ve İhaleleri, Üniversitelerarası Kurul tarafından hazırlanacak yönetmelik hükümlerine göre yürütülür.

Madde 10 — Üniversitelere öğrencilerin girişi, Üniversiteler Kanununun 52. maddesi ve Üniversitelere Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yönetmeliği hükümlerine göre düzenlenir ve uygulanır.

Görsel 267: ÜSYM Yönetmeliğinin yayınlandığı 19 Kasım 1974 tarihli Resmî Gazete ilgili kısım

Üniversitelerarası Kurul Üniversitelere Giriş Sınavı Kaydiye Ücretleri Fonu Yönetmeliği (1974)[115]

Madde 1 — Üniversitelere ve diğer yüksek öğrenim kurumlarına giriş sınavı için adaylardan alınacak kaydiye ücretleri, 1750 sayılı Kanunun 73. maddesinin 2. fıkrası uyarınca sınavı yapan kuruluşça tahsil edilerek T. C. Merkez Bankasında açılacak Fon hesabına yatırılır. Bağışlar, banka faizleri ve başka gelirler, Fonun diğer malî kaynaklarını teşkil eder.

Madde 2 — Adaylardan alınacak kaydiye ücretinin miktarı Üniversitelerarası Kurulca tesbit edilir. Sınavı yapacak kuruluşun yetkili organınca hazırlanan Fonun gelir ve gider bütçesi her yıl Kasım veya Aralık ayında toplanacak Üniversitelerarası Kurulca onaylanır. Bütçe tertipleri arasında gerekli aktarmalar, sınavı yapan kuruluşun yetkili organının önerisi ve Üniversitelerarası Kurulun kararı ile yapılır.

Madde 3 — Üniversiteler Kanununun 73. maddesinin 2. Fıkrası gereğince Fon hesabında toplanan gelirler sınavı yapan kuruluşun yönetim ve yatırım harcamalarında kullanılır. Bu harcamalar, aşağıdaki giderleri de kapsar;

A) Üniversitelere giriş sınavının gerektirdiği her çeşit personel gideri ve yolluklar.

B) Üniversitelere giriş sınavının gerektirdiği her çeşit yönetim harcamaları ile sair cari giderler.

C) Üniversitelere giriş sınavı ile ilgili yatırım harcamaları.

D) Fonun saymanlığını yapan ve bu saymanlıkta çalışan personelin, 657 sayılı Kanun esasları dairesinde alması gereken aylık, ücret, yolluk ve sair özlük hakları ile ilgili giderler.

Fondan Üniversitelerarası Kurul Başkan ve üyelerine, bu kurulun genel sekreterine ve Genel sekretere bağlı memurlara aylık, ücret, yolluk ve sair nam altında herhangi bir ödeme yapılamaz. Bu fıkrada sayılanların münhasıran giriş sınavı için bir yerden başka bir yere gitmeleri halinde yollukları Fondan ödenir. Bu takdirde bu kimseler kurumlarından yolluk alamazlar.

Madde 4 — Her yıl sonunda Fondan artan meblâğ, gelecek yılın Fonuna eklenir.

Madde 5 — Fon ile ilgili satınalma, kiralama, teknik inceleme, araştırma, projeler, yayınlar ve bunlarla ilgili giderlerde 2490 sayılı Kanun hükümleri; inşaat, makina ve teçhizat ile ilgili giderlerde 2490 sayılı Kanun hükümleri ile 1050 sayılı Muhasebe-i Umumîye Kanununun 135. maddesi hükümleri uygulanamaz. Bu işlerde uygulanacak esaslar Üniversitelerarası Kurulca tespit edilir. Fonun ita amiri Üniversitelerarası Kurul Başkanlığını yapan Rektördür. Üniversitelerarası Kurul Başkanı olan Rektör bu yetkisini sınavı yapan kuruluşun Yönetim Kurulu Başkanına devredebilir. Fonun saymanı Maliye Bakanlığı tarafından tayin olunur. Tahakkuk memurunu ita amiri görevlendirir.

---

(115) Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı'nda onaylanarak Resmî Gazete'de yayımlanmak üzere gönderilen yönetmelik 19 Kasım 1974 tarih, 15067 sayılı Resmî Gazete'nin 7. Sayfasında yayımlanmıştır.

Madde 6 — Fonun hesap dönemi takvim yılıdır.

Madde 7 — Hesap döneminin sonundan itibaren en çok iki ay içinde Fon saymanlığınca hazırlanan bilanço, cetvel ile ilgili sarf evrakı Sayıştaya ve Maliye Bakanlığına gönderilir.

Madde 8 — Fonun muhasebe ve hesap işlemleri Maliye Bakanlığının uygun mütalâasına göre hazırlanarak Fon Hesap Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülür.

Madde 9 — Fonun Satınalma ve İhaleleri, Üniversitelerarası Kurul tarafından hazırlanacak yönetmelik hükümlerine göre yürütülür.

Madde 10 — Üniversitelere öğrencilerin girişi, Üniversiteler Kanununun 52. maddesi ve Üniversitelere Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yönetmeliği hükümlerine göre düzenlenir ve uygulanır.

Geçici Madde 1 — Fon Satınalma ve İhale Yönetmeliği yürürlüğe girinceye kadar, Fon'un satınalma ve ihale işlemleri Üniversitelerarası Kurul Başkanının uygun gördüğü bir Üniversite Satınalma ve Döner Sermaye Yönetmeliği esasları çerçevesinde yürütülür. Sözü edilen Döner Sermaye Yönetmeliğinin bu yönetmeliğin 5. Maddesinin 1. fıkrası ile çelişen hususları için bu maddenin 1. fıkrası hükümlerine uyulur.

Geçici Madde 2 — Fon Hesap Yönetmeliği çıkıncaya kadar Üniversitelerarası Kurulun uygun göreceği bir Üniversitenin Döner Sermaye Yönetmeliği uygulanır.

Geçici Madde 3 — Fonun Saymanı Maliye Bakanlığı tarafından tayin edilinceye kadar, bu görevi Üniversitelerarası Kurul Başkanının görevlendireceği bir Üniversite Saymanı yapar.

Madde 11 — Bu Yönetmelik, Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Madde 12 — Bu yönetmelik hükümlerini Üniversitelerarası Kurul Başkanı yürütür.

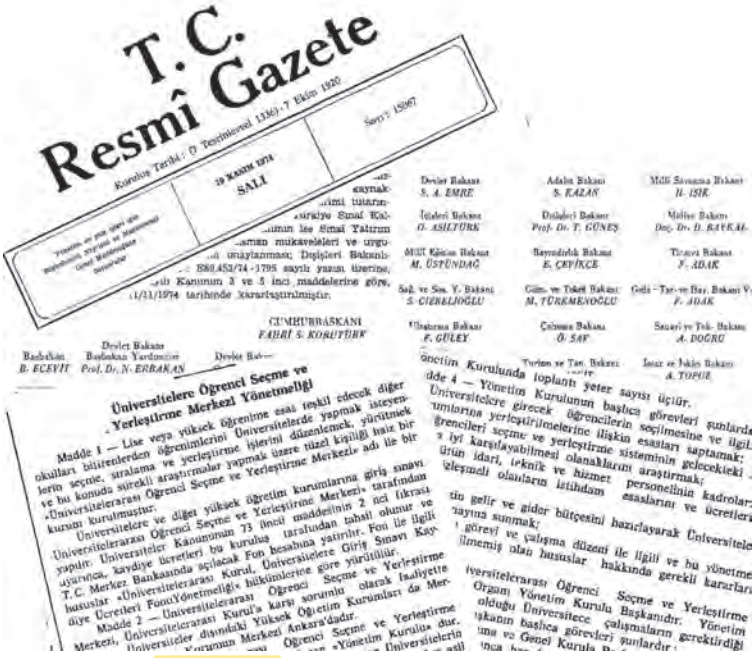

Görsel 268: ÖSYM'de İlkbahar. Fotoğraf: Tuncay Bölükbaşı

EK 17: ÜSYM Kuruluş Yönetmeliği

Bu belge on iki yıl boyunca ÜAK'a bağlı Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyon Başkanlığı tarafından yürütülen sınavın yeni bir örgütsel çerçeveye taşınmasının yönetmeliğidir. Yine ÜAK'a bağlı olarak ve yönetmelikle kurulan "Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi" (ÜSYM), çalışma ilkeleri, sorumlulukları, süreçleri bakımından tanımlanmıştır. Yönetmelik, ÜSYM'yi yükseköğretim kurumlarına giriş sınavını düzenleyen bir kurum olarak belirlemiş ve tanımlamıştır. merkezin, Üniversitelerarası Kurula karşı sorumlu olduğu belirtilmiştir. Bir başka deyişle, 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu'na göre bir üst kurul olarak tanımlanan ÜAK sınavın sahibi ve yürütülmesinden de sorumludur.

Belgede ÜSYM'nin kurumsal hiyerarşisi de belirlenmiştir.merkezin karar süreçlerini yapılandıracak Yönetim Kurulu, kuruluşun çalışma esaslarını belirlemek, geleceğini planlamak ve işlerliğini arttırmak için AR-GE çalışmaları yapmak, çalışacak personelin ücret ve çalışma koşullarını belirlemek,merkezin gelir-gider bütçesini hazırlamak gibi görevlerle donatılmıştır. ÜSYM'nin Yürütme Kurulu ise tüm yapılan çalışmaları ve raporları sorumlu olduğu üst kurum olan ÜAK'a sunmakla görevlendirilmiştir. Bunun dışında kurum için bir Danışma Kurulu kurulması kararlaştırılmıştır. Danışma Kurulu merkezin işleyişi, yönetimi ve gerekli görülen konularda tavsiye ve istişare yapılabilmek üzere yetkilendirilmiştir.

T.C.
Resmî Gazete

19 KASIM 1974
SALI

CUMHURBAŞKANI
FAHRİ S. KORUTÜRK

Üniversitelere Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yönetmeliği

Görsel 269: ÜSYM Yönetmeliğinin yayınlandığı 19 Kasım 1974 tarihli Resmî Gazete ilgili kısım

Üniversitelere Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yönetmeliği (1974)[116]

1. "Lise veya yüksek Öğrenime esas teşkil edecek diğer okullar bitirenlerden öğrenimlerini üniversitelerde yapmak isteyenlerin seçme, sıralama ve yerleştirme işlerini düzenlemek, yürütmek ve bu konuda sürekli araştırmalar yapmak üzere tüzel kişiliği haiz bir "Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi" adı ile bir kurum kurulmuştur. Üniversitelere ve diğer yüksek öğretim kurumlarına giriş sınavı "Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi" tarafından yapılır. Üniversiteler kanununun 73'üncü maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca, kaydiye ücretleri bu kuruluş tarafından tahsil olunur ve T.C. Merkez Bankasında açılacak Fon hesabına yatırılır. Fon ile ilgili hususlar "Üniversitelerarası Kurul Üniversitelere Giriş Sınavı Kaydiye Ücretleri Fonu Yönetmeliği" hükümlerine göre yürütülür.

2. Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Üniversitelerarası Kurul'a karşı sorumlu olarak faaliyette bulunur. Üniversiteler dışındaki-Yüksek Öğretim Kurumları da Merkeze üye olabilirler. Kurumun Merkezi Ankara'dadır.

3. Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinin karar organı beş kişiden oluşan "Yönetim Kurulu" dur. Yönetim Kurulu Başkan ve üyeleri Ankara'da bulunan üniversitelerin en yetkili organlarınca gösterilecek en az üçer aday arasından beş asil ve üç yedek olmak üzere Üniversitelerarası Kurulca üç yıl için seçilir. Yönetim kurulunda toplantı yeter sayısı üçtür.

4. Yönetim Kurulunun başlıca görevleri şunlardır:

   a) Üniversitelere girecek öğrencilerin seçilmesine ve ilgili öğretim kurumlarına yerleştirilmelerine ilişkin esasları saptamak;

Görsel 270: Başbakan Bülent Ecevit, Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan, Senato Genel Kurulunda hükümete ayrılan sıralarda görüşmeleri izledi. 05.02.1974 (Anadolu Ajansı)

(116) Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı'nda onaylanarak Resmî Gazete'de yayımlanmak üzere gönderilen yönetmelik 19 Kasım 1974 tarih, 15067 sayılı Resmî Gazete'nin 7. Sayfasında yayımlanmıştır.

b) Öğrencileri seçme ve yerleştirme sisteminin gelecekteki ihtiyaçları daha iyi karşılayabilmesi olanaklarını araştırmak;

c) Örgütün idari, teknik ve hizmet personelinin kadrolarını, bunlardan sözleşmeli olanların istihdam esaslarını ve ücretlerini saptamak;

d) Merkezin gelir ve gider bütçesini hazırlayarak Üniversitelerarası Kurulun onayına sunmak

e) Merkezin görevi ve çalışma düzeni ile ilgili ve bu yönetmelikte açıkça belirtilmemiş olan hususlar hakkında gerekli kararları almak.

5. Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinin Yürütme Organı Yönetim Kurulu Başkanıdır. Yönetim Kurulu Başkanı bağlı olduğu Üniversite tarafından çalışmalarının gerektirdiği ölçüde izinli sayılır. Başkanın başlıca görevleri şunlardır:

a) Yönetim Kuruluna ve Genel Kurula Başkanlık etmek;

b) Yönetim Kurulunca hazırlanan Yönetmelikleri Üniversitelerarası Kurul'un onayına sunmak;

c) Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinin teknik ve büro hizmetlerini yürütecek uzman ve memurları atamak;

d) Merkezin yönetim ve araştırma işlerinin düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlamak.

6. Üniversitelerarası Kurulun kararı ile Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Danışma Kurulu kurulabilir. Danışma Kurulu tüm Üniversiteler ile Merkeze üye Yüksek Öğretim Kurumlarının en yetkili organlarınca iki yıl için seçecekleri birer temsilciden oluşur. Danışma Kurulu, Yönetim Kurulu Başkanının başkanlığında ve onun daveti üzerine toplanır. Danışma Kurulu Yönetim Kurulu Başkanının sunacağı konuları tartışır ve tavsiyelerde bulunur.

7. Bu yönetmelik yayımı tarihte yürürlüğe girer.

8. Bu yönetmelik hükümlerini Üniversitelerarası Kurul Başkanı yürütür."

Görsel 271: YÖK Protokol Girişi. Fotoğraf: Mustafa Bayram

EK 18: YÖK Kanunu'nda ÖSYM'ye İlişkin Maddeler (1981)

Bu belgede 12 Eylül 1980 askerî müdahalesi sonrasında yeni anayasal düzen içinde yükseköğretimin konumunun ve yerini değişmesiyle birlikte ortaya çıkan yeni kurum tanıtılmaktadır. 1981 yılında yükseköğretim alanında çıkan 2547 sayılı kanun ile birlikte güçlü bir merkezîleşme ortaya çıkmıştır. Yapılan değişiklik öncesinde üniversiteler, rektörlerin oluşturduğu Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) aracılığıyla görece özerk bir yapıya sahipti. 1974'teki ÜSYM yönetmelik belgesine göre sınav merkezi (ÜSYM) de bu özerk yapıya, yani ÜAK'a bağlı olarak faaliyet göstermekteydi. 1980 askerî müdahalesi sonrasında yeniden düzenlenen üst kurullar olan Yükseköğretim Kurulu ve Üniversitelerarası Kurul ile birlikte üniversite özerkliği tanımında büyük bir değişim gerçekleşmiş ve ÜAK'ın birçok yetkisi YÖK'e devredilmiştir. Böylece 1981 Yükseköğretim Kanunu ile ÜAK'ın elindeki tüm idari ve yürütme gücü yeni kurulan Yükseköğretim Kuruluna (YÖK) devredildi. ÜSYM ise Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) olarak yeniden adlandırıldı ve YÖK'e bağlandı. ÖSYM artık YÖK'ün belirlediği esaslara göre öğrenci adaylarının yükseköğretim kurumlarına yerleştirilmesi işlemlerini yapan ve bu faaliyetlerle ilgili araştırma ve diğer hizmetleri gerçekleştiren bir kuruma dönüştü.

ÖSYM için toplanan ücretlerin Yükseköğretim Kurulu Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Fonunda toplanmasına ve fonun idari yönetiminin de YÖK'e geçmesine karar verilmiştir. Ayrıca ÖSYM'nin bir önceki yıl elde ettiği "kârın" (gelir-gider farkının) %25'i artık zorunlu olarak YÖK'ün hesabına aktarılır kuralı getirildi. YÖK'ün bu fonu nereye harcayacağı da belirlendi. Buna göre; bilimsel araştırma projeleri, yurt içi ve yurt dışı öğrenci/öğretim elemanı değişim programları, öğretim üyesi yetiştirme programları ve YÖK'ün kendi altyapısının güçlendirilmesi gibi alanlarda bu payı kullanması kararlaştırıldı. ÖSYM'nin idari yapısındaki bu değişimler işleyişinde de değişimler yaşanmasını gerekli kıldı ve bir sonraki EK 19'da da görüleceği üzere yeniden işleyiş ve görev yönetmeliği hazırlandı.

Görsel 272: YÖK Başkanı Prof. Dr. Erol Özvar (sağdan üçüncü)'ın ÖSYM Ziyareti. ÖSYM Başkanı Prof. Dr. Bayram Ali Ersoy (sağdan beşinci). 04.03.2026 Fotoğraf: Tuncay Bölükbaşı

Yükseköğretim Kanunu'nun, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinin Görevi, Kuruluşu ve İşleyişi ile İlgili 10. Maddesi ve Sonrasında Yapılan Değişiklikler (1981) [117]

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi:

MADDE 10. Görevi, kuruluş ve işleyişi:

a. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Yükseköğretim Kurulunun tespit ettiği esaslar çerçevesinde yükseköğretim kurumlarına girecek öğrencilerin sınav esaslarını tespit eder, sınavları hazırlar, yapar, öğrenci isteklerini de gözönünde tutarak Yükseköğretim Kurulunun verdiği esaslara ve sınav sonuçlarına göre değerlendirir, öğrenci adaylarının üniversitelere ve diğer yükseköğretim kurumlarına yerleştirilmesini sağlar ve bu faaliyetlerle ilgili araştırmaları yapar.

b. Öğrenci adaylarından seçme ve yerleştirme sınavları için kayıt ve sınav ücreti alınır. Bu ücretler, oluşturulacak Yükseköğretim Kurulunun Başkanıdır. Bu fon öncelikle öğrenci seçme ve yerleştirme hizmetleri için kullanılır. Fondan yapılacak harcamalarda ve diğer mali hususlarda döner sermaye ile ilgili esaslar uygulanır. Fonun yönetim, işletme ve denetim esasları Yükseköğretim Kurulunca tespit edilir. Her yıl sonunda fondan artan meblağ gelecek yılın fonuna eklenir.

10. MADDE'DE YAPILAN DEĞİŞİKLİK

(Bu değişiklik, 19.8.1983 gün ve 18140 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 2880 sayılı Kanunla yapılmıştır.)

MADDE. 10. Kuruluş, işleyiş ve görevleri:

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Yükseköğretim Kurulunun tespit ettiği esaslar çerçevesinde yükseköğretim kurumlarına öğrenci alınması amacıyla sınavları hazırlayan ve yapan, öğrenci isteklerini de gözönünde tutarak Yükseköğretim Kurulunun tespit ettiği esaslara göre değerlendiren, öğrenci adaylarının yükseköğretim kurumlarına yerleştirilmesini sağlayan ve bu faaliyetlerle ilgili araştırmaları ve diğer hizmetleri yapan Yükseköğretim Kuruluna bağlı bir kuruluştur.

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, yükseköğretim kurumlarının isteği üzerine yükseköğretim kurumlarına anket, doçentlik sınavları dâhil her düzeyde sınav ve değerlendirme ile öğrenci kayıt işlemlerini ve Yükseköğretim Kurulunca verilecek diğer işleri yapar.

Merkez, bu hizmetleri ücret veya bedel karşılığı yapar. Toplanan ücret veya bedeller Yükseköğretim Kurulu Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Fonunda toplanır. Fonun ita amiri Yükseköğretim Kurulu Başkanıdır. Bu fon öğrenci seçme ve yerleştirme hizmetleri için kullanılır. Fondan yapılacak harcamalarda ve diğer mali hususlarda döner sermaye ile ilgili esaslar uygulanır. Fonun yönetim, işletme ve denetim esasları Yükseköğretim Kurulunca tespit edilir. Her yıl sonunda fondan artan meblağ gelecek yılın fon hesabına aktarılır.

(117) Bu madde, 6.11.1981 tarihli 17506 sayılı Resmî Gazete'de yer almıştır.

Madde 10 –

(Değişik madde: 03/03/2011- Sayı: 27863.)

(Değişik madde: 17/08/1983 - 2880/6 md.)

Kaynak aktarımı:

(Ek fıkra: 18/06/2008 - 5772 S.K./1. md.)

Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığının bir önceki yıla ait bütçe geliri ile bütçe gideri farkının % 25'i her yıl şubat ayı sonuna kadar Yükseköğretim Kurulu hesabına aktarılır. Aktarılan bu tutarı, bir yandan Yükseköğretim Kurulu bütçesinin (B) işaretli cetveline öz gelir, diğer yandan (A) işaretli cetvelin mevcut veya yeni açılacak tertiplerine ödenek olarak eklemeye Yükseköğretim Kurulu yetkilidir. Sermaye ödenekleri, yılı yatırım programı ile ilişkilendirilir.

(Ek fıkra: 18/06/2008 - 5772 S.K./1. md.) Ödenek kaydedilen tutarlar, öncelikle yükseköğretim kurumlarının bilimsel araştırma projeleri ile yurt içi ve yurt dışı öğretim elemanı ve öğrenci değişim programlarının desteklenmesi, yurt içi ve yurt dışında öğretim üyesi ve araştırmacı yetiştirilmesi ile Yükseköğretim Kurulunun fiziki ve beşerî altyapısının güçlendirilmesi amacıyla kullanılır.

(Değişik fıkra: 25/06/2009 - 5917 S.K./19. md.)(***)

Söz konusu hizmet ve faaliyetlere ilişkin olarak Yükseköğretim Kurulunca uygun görülen tutarlar, ilgili yükseköğretim kurumlarına tahakkuk ettirilmek suretiyle ödenir. Yurt içi ve yurt dışında öğretim üyesi ve araştırmacı yetiştirilmesi amacıyla yükseköğretim kurumlarına ödenen tutarlar karşılığını bir yandan ilgili yükseköğretim kurumunun (B) işaretli cetveline öz gelir, diğer yandan (A) işaretli cetveline ödenek kaydetmeye ilgili yükseköğretim kurumu yetkilidir.

(Değişik fıkra: 25/06/2009 - 5917 S.K./19. md.)(***) Bilimsel araştırma projeleri ile yurt içi ve yurt dışı öğretim elemanı ve öğrenci değişim programlarının desteklenmesi amacıyla yükseköğretim kurumuna aktarılan tutarlar, ilgili yükseköğretim kurumunun bütçesine gelir kaydedilmeksizin, açılacak özel hesaplarda izlenir.

(Ek fıkra: 25/06/2009 - 5917 S.K./19. md.)(*4*) Yurt içi ve yurt dışı öğretim elemanı ve öğrenci değişim programlarının desteklenmesi amacıyla program yürütücüsü yükseköğretim kurumunun özel hesaplarda izlediği tutarlardan, programlardan yararlanan öğrencilere burs verilebilir. Burs tutarı, 5102 sayılı Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs Kredi Verilmesine İlişkin Kanuna göre, lisans öğrenimi gören öğrencilere ödenmekte olan burs tutarının üç katını geçemez. Öğretim elemanlarına ise bu Kanun, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu ve ilgili diğer mevzuatta yer alan kısıtlamalara bağlı olmaksızın 2914 sayılı Kanunun 11 inci maddesindeki unvanlar itibarıyla belirlenen ek ders ücretinin on katını geçmemek üzere ek ders ücreti ödenebilir. Ayrıca, program süresi ile sınırlı olmak kaydıyla program kapsamında yapılan her türlü harcamalar özel hesaptan karşılanır.

(Ek fıkra: 25/06/2009 - 5917 S.K./19. md.)(*4*) Bilimsel araştırma projelerinin desteklenmesi için özel hesaba aktarılan tutarların harcanması ve muhasebeleştirilmesi ile yurt içi ve yurt dışı öğretim elemanı ve öğrenci değişim programlarının desteklenmesi amacıyla özel hesaba aktarılan tutarların kullanımı, bu kapsamda yapılacak ödemeler ile diğer hususlara ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulunca müştereken belirlenir. Bu kapsamda yapılan harcamalar 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre denetlenir.

EK 19: ÖSYM Kuruluş ve İşleyiş Yönetmeliği (1982)

EK 18'de değinildiği üzere 1981 yılında YÖK'ün kurulması ve ÖSYM'nin ona bağlanma süreci yükseköğretimde tam merkezîleşme yönünde atılmış önemli bir adım oldu. Yeni kurulan sistemle birlikte kurumların işleyişleri ve idari yapıları üzerinde de değişikliğe gidilmesi ve/veya düzenleme yapılması gerekmiştir. Bu nedenle 1982 yılında ÖSYM'nin işleyişi ve görev dağılımı hakkında bir yönetmelik çıkarılmıştır. Bu yönetmelikte ÖSYM'nin temel görevi belirlenmiş ve YÖK'e bağlı bir kurum olarak hareket edeceğinin altı çizilerek yükseköğretim kurumlarına girecek öğrencilerin sınav sistemini belirlemek, sınavları hazırlamak, uygulamak, seçme ve yerleştirme işlemlerini yürütmek ve sistemi geliştirme amacına yönelik araştırmalar yapma görevleri verilmiştir. Merkezde en yetkili kişi başkandır ve başkan YÖK tarafından atanır. Başkan bütün işleyiş ve yönetimin ana sorumlusudur. Başkana yardımcı olması için üç kişiden oluşan bir yürütme kurulu oluşturulur ve bu kurulun üyeleri de YÖK tarafından belirlenir. Merkez içinde bir danışma kurulu da kurulabilir ve bu kurul gerekli durumlarda tavsiyeler vermek üzere görevlendirilir.

Merkezin işleyişinin, YÖK ile tamamen eşgüdümlü şekilde yürütülmesi ön görülmüştür. Nitekim öğrenci sınavları, yerleştirmeleri, kontenjanları gibi durumlar YÖK'ün tespit edeceği esaslar çerçevesinde yapılamasının altı çizilmiştir. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavlarına ilişkin koşullar ve kurallar her yıl Merkez Başkanlığınca hazırlanacak sınav kılavuzlarında, yönetim yönergelerinde belirlenir. Sınava girecek adaylar bu kılavuz ve yönerge hükümlerine uymakla yükümlüdürler. Ayrıca yönetmelikte öğretim elemanlarının kesin bir mazereti olmaksızın ve bu mazeret rektör tarafından onaylanmadan ÖSYM'nin uygulayacağı sınavlarda görev almaları gerektiği kararlaştırılmıştır. Geçerli bir mazeret olmaksızın görevi kabul etmeyen, yerine getirmeyen veya görev yerine gelmeyenler hakkında Yükseköğretim Kurulu Başkanı'nın talebiyle soruşturma açılacağı belirtilmiştir.

Neticede bu yönetmelikle Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinin (ÖSYM) kurumsal yapısını, idari işleyişini ve görev tanımlarını net bir çerçeveye oturtarak, üniversiteye giriş sınavlarını merkezî, standart ve ulusal ölçekte uygulanabilir bir yapıya kavuşturmuştur. Böylece, Türkiye'de on yıllar boyunca milyonlarca öğrencinin yükseköğretim kurumlarına yerleştirilme sürecini düzenleyen merkezî sistemin yasal ve idari omurgasını tesis etmiştir.

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Kuruluş İşleyiş ve Görev Yönetmeliği (1982)[118]

(YÜKSEKÖĞRETİM KURULU BAŞKANLIĞINDAN)

DAYANAK:

Madde 1 — Bu Yönetmelik 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 65. maddesi gereğince hazırlanmıştır.

TANIMLAR:

Madde 2 — Bu Yönetmelikte Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi için Merkez, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanı için Başkan deyimleri kullanılmıştır.

MERKEZİN GÖREVLERİ:

Madde 3 — Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ilgili maddeleri uyarınca Yükseköğretim Kurulunca tesbit edilen esaslar çerçevesinde yükseköğretim kurumlarına girecek öğrencilerin sınav sistemini belirlemek, sınavları hazırlamak, uygulamak, seçme ve yerleştirme işlemlerini yürütmek ve sistemi geliştirme amacına yönelik araştırmalar yapmak ve kendisine Yükseköğretim Kurulunca verilecek diğer işleri yürütmekle görevlidir,

ORGANLAR:

Madde 4 — Başkan:

a) Başkan, Yükseköğretim Kurulu Başkanı tarafından doğrudan atanır veya 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 36. madde hükümleri uyarınca üniversite öğretim elemanları arasından görevlendirilir. Başkanın görev süresi üç yıldır. Süresi biten başkan yeniden bu göreve getirilebilir.

b) Görev, Yetki ve Sorumlulukları: Başkan

(i) Yürütme Kuruluna ve Danışma Kuruluna Başkanlık eder.

(ii) Merkezin görevlerinin, yönetim ve araştırma işlerinin düzenli bir şe kilde yürütülmesini sağlar.

(iii) Merkezin teknik ve büro hizmetlerini yürütecek danışman, uzman ve diğer görevlileri atar veya görevlendirir.

(iv) Merkezin yatırım programlarım, bütçesini ve kadro ihtiyaçlarını hazırlar ve Yükseköğretim Kurulunun onayına sunar.

(v) Merkezin birimleri ve her düzeydeki personeli üzerinde genel gözetim ve denetim görevini yapar ve gerekli gördüğü hallerde her düzeydeki personelin görev yerlerini değiştirir veya bunlara yeni görevler verir.

(vi) Merkezin uygulama ve araştırma faaliyetleri hakkında takvim yılının bitiminden itibaren iki ay içinde Yükseköğretim Kuruluna rapor verir.

(vii) Yükseköğretim Kurulu Başkanlığınca verilecek diğer görevleri yapar. Başkan görevi başında bulunmadığı zamanlarda Yürütme Kurulu üyelerinden birisini yerine vekil bırakır.

Madde 5 — Yürütme Kurulu:

a) Kuruluş: Yürütme Kurulu Merkez Başkanının önereceği 6 kişi arasından Yükseköğretim

(118) 06.01.1982 Tarihli Resmî Gazete'de (17566 Sayılı) yayımlanan yönetmelik.

Kurulu Başkanınca 3 yıl için seçilen üç üyeden oluşur. Bu üyeler üniversite öğretim elemanı olduğu hallerde Yükseköğretim Kanununun 38. madde hükümleri uyarınca görevlendirilir. Yürütme Kurulu, Başkanın çağırışı üzerine toplanır.

b) Görevleri: Yürütme Kurulu idari faaliyetlerde Başkana yardımcı bir organ olup aşağıdaki görevleri yapar.

(i) Yükseköğretim Kurulunun tesbit ettiği esasların uygulanmasında Başkana yardım eder.

(ii) Başkanın Merkez yönetimiyle ilgili olarak getireceği bütün işlerde karar verir.

(iii) Kanun ve Yönetmeliklerde belirlenen veya Yükseköğretim Kurulunca istenen diğer görevleri yapar.

Başkan, Yürütme Kurulu üyelerini Merkezdeki değişik birimlerin yönetim ve denetimi için görevlendirebilir.

Madde 6 — Danışma Kurulu:

(a) Kuruluş: Danışma Kurulu her üniversite Rektörünün önereceği ikişer aday arasından Yükseköğretim Kurulunca seçilecek birer üye ile değişik öğretim ve eğitim alanlarından Millî Eğitim Bakanlığınca görevlendirilmesi istenecek dört üyeden oluşur. Kurul, Başkanın çağırışı üzerine toplanır.

(b) Görevleri: Danışma Kurulu Başkanın sunacağı teknik ve uygulamayla ilgili konuları tartışır ve tavsiyelerde bulunur.

MERKEZİN KURULUŞU:

Madde 7 — Merkezde Başkana bağlı olarak kanun ve yönetmelikle verilen görevlerin gerekli kıldığı test hazırlama, ölçme ve değerlendirme, bilgiişlem, araştırma geliştirme, sınav hizmetleri, organizasyon ve koordinasyonla ilgili uzmanlık birimleri ile genel idari hizmetleri yürütmek üzere bürolar bulunur.

MERKEZ GÖREVLİLERİ:

Madde 8 — Başkan, merkez birim ve bürolarında sözleşmeli personel, memur ve işçi statüsünde çalışacak danışman, uzman ve diğer görevlilerle ilgili kadro önerilerini hazırlayarak gerekli işlemlerin yürütülmesi için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına sunar.

Üniversite öğretim elemanları Yükseköğretim kanununun 38. maddesi uyarınca Merkezde görevlendirilebilir.

SEÇME VE YERLEŞTİRME İŞLEMLERİNE İLİŞKİN ESASLARIN SAPTANMASI:

Madde 9 — Başkan, seçme ve yerleştirme işlemlerine ilişkin esaslar hakkındaki önerilerini Yükseköğretim Kuruluna sunar. Merkez, Yükseköğretim Kurulu'nun tesbit edeceği esaslar çerçevesinde sınavları hazırlar; uygulanmasını sağlar; seçmeye yardımcı olacak diğer hususları değerlendirir; adayların tercihlerini ve Yükseköğretim Kurulunun insangücü planlaması ve yükseköğretim kurumlarının kapasitelerini gözönünde bulundurarak belirleyeceği kontenjanları dikkate almak suretiyle seçme ve yerleştirme işlemlerini yürütür.

SEÇME VE YERLEŞTİRME SINAVI UYGULAMA ESASLARI:

Madde 10 — Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavlarına ilişkin koşullar ve kurallar her yıl Merkez Başkanlığınca hazırlanacak sınav kılavuzlarında, sınav uygulama ve yönetim yönergelerinde belirlenir. Sınava girecek adaylar bu kılavuz ve yönerge hükümlerine

uymakla yükümlüdürler. Bu gereği yerine getirmeyen adayların sınava ilişkin işlemleri geçersiz sayılır ve sınavları iptal edilir.

SEÇME VE YERLEŞTİRME SINAVLARINDA GÖREVLENDİRME ESASLARI:

Madde 11 — Üniversite öğretim elemanları ve diğer görevliler sınav haftasını içine alan yurtdışı izin ya da görev, uzun süreli hastalık ve kesinlikle asli görev yerinde bulunma gereği gibi zorlayıcı nedenler dışında öğrenci seçme ve yerleştirme sınavlarında kendilerine verilecek görevleri yapmakla yükümlüdürler.

Üniversite Rektörleri, yukarıdaki fıkra hükmü gereği sınavda görev alacak öğretim elemanlarının ve diğer görevlilerin tam listesini her yılın Ocak ayı içinde Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığına bildirir, Öğretim elemanlarının ve diğer görevlilerin görev, tür ve yerleri Merkez Başkanlığı tarafından hazırlanacak yönerge hükümlerine göre her sınav döneminde yeniden belirlenir.

Madde 12 — Öğretim elemanlarının ve diğer görevlilerin öğrenci seçme ve yerleştirme sınavlarında kendilerine verilen görevden çekilmeleri için mazeretlerinin bağlı bulundukları üniversite Rektörünce kabul edilmesi gerekir. Rektör kararım en kısa zamanda Merkez Başkanlığına bildirir.

Yükseköğretim Kurulu Başkanı yukarıdaki 11. maddede belirlenen zorlayıcı nedenler dışında ve geçerli mazereti olmaksızın görev kabul etmeyen, görev yerine gelmeyen ya da görevin gereklerini yerine getirmeyenler hakkında soruşturma açılmasını ilgili yükseköğretim kurumunun yetkili organından ister.

Madde 13 — 19 Kasım 1974 tarih ve 15067 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Üniversitelere Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yönetmeliği ve değişiklikleri ile 16 Mayıs 1980 tarih ve 16990 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Sınavı Uygulama ve Görevlendirme Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 14 — Bu yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 15 — Bu yönetmelik hükümlerini Yükseköğretim Kurulu Başkanı yürütür.

Görsel 273: ÖSYM'de Sonbahar. Fotoğraf: Tuncay Bölükbaşı

EK 20: ÖSYM Kanunu (2011) ve Sonraki Değişiklikler

Bu belge ÖSYM için kritik bir dönüşümü temsil etmesi açısından önem taşımaktadır. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi olan ÖSYM, 17 Şubat 2011 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan 6114 sayılı Kanun ile "Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı" olarak yeniden yapılandırılmış ve ismi bu şekilde değiştirilmiştir. İsimdeki değişiklikten de anlaşılacağı üzere 1981 itibariyle ÖSYM sadece öğrencileri yükseköğretime yerleştiren bir kurum olmanın ötesinde çeşitli bakanlıklara, kamu kurumlarına, bankalara gerekli görülen dil sınavlarını ve personel seçme sınavlarını düzenleyen bir kurum hüviyetini almıştı.

Kurumun sınav altyapı ve imkânları zamanla gelişmiş, böylece öğrenci seçme kurumu olma özelliğinin ötesine geçecek talepler ortaya çıkmaya başlamıştır. Standart test sınavı ihtiyacı olan kurumlardan gelen sınav hizmeti talepleriyle, ÖSYM ulusal düzeyde merkezî bir seçme, yerleştirme kurumu hâline dönüşmüştür.

ÖSYM uzun bir süredir üniversiteye giriş sınavlarını yapan bir organizasyon olmanın ötesinde, ulusal düzeydeki tüm merkezî sınavların sorumluluğunu üstlenen teknik ve bilimsel bir merkez hâline gelmiştir. Dolayısıyla 2011 yılında yapılan bu değişiklikle, fiilen kazanılmış bu çok işlevli hizmet tanımı kurumu müstakil bir tüzel kişilikli yapı olarak yeniden konumlandırmıştır.

Kanun, aynı zamandamerkezin ölçme ve değerlendirme alanında bilimsel araştırmalar yapmasını, yöntemler geliştirmesini ve bu alanda ulusal standartları belirlemesini de hükme bağlamıştır. Bu kanunla birlikte ÖSYM, idari ve mali özerkliğe sahip bir Başkanlık olarak yapılandırılmış ve sınav süreçleri güvenilirlik, gizlilik, bilimsellik ve tarafsızlık ilkelerine bağlanmıştır.

Görsel 274: ÖSYM Başkanlığı Genel İstişare Toplantısı, Antalya. 11.02.2024 Fotoğraf: Tuncay Bölükbaşı

Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Hizmetleri Hakkında Kanun (2011) [119]

Kanun Numarası: 6114

Kabul Tarihi: 17/2/2011

Yayımlandığı Resmî Gazete:

Tarih : 3/3/2011 Sayı: 27863

Yayımlandığı Düstur:

Tertip : 5 Cilt: 50

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı, Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı tarafından yapılacak her türlü sınav ve yerleştirmeler ve bu sınavlarda görev alanların yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.[120]

Tanımlar

MADDE 2 – (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Aday: Başkanlıkça yapılan sınav, ölçme, değerlendirme ve yerleştirmelere hak kazanmak amacıyla başvuran kişiyi,

b) Başkan: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanını,

c) Başkanlık: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığını,

ç) Değerlendirme: Ölçme sonucu ortaya çıkan verilerin uygun yöntemlerle çözümlemeye tâbi tutularak, adayların elde edilen sonuçlara göre sıralanmasını,

d) Eşdeğer sınav: Başkanlık tarafından aynı veya farklı zamanlarda farklı sorularla yapılan, ancak adaylara sağladığı haklar bakımından eşit sonuçlar verdiği Yönetim Kurulu kararı ile belirlenen birden fazla sınavı,

e) Kılavuz: Ölçme, seçme ve yerleştirme işlemlerine ilişkin uyulması gereken kurallar, duyurular veya yol gösterici açıklamalardan oluşan ve adaylar ile diğer ilgilileri bağlayıcı olan basılı veya elektronik ortamdaki bilgi paketini, [121]

f) Ölçme: Belirlenmiş usul ve esaslara göre adayların bilgi ve yetenek seviyelerinin, sorulara verdikleri cevapların puanlanması suretiyle tespit edilmesi işlemlerini,

g) ÖSYM: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığını,

ğ) Sınav: Belirlenen usul ve esaslara göre adaylara yazılı veya sözlü olarak soru sorma ve verilen cevaplar ile yaptırılan uygulamaları kayıt altına alma işlemlerini,

h) Sınav koordinatörlüğü: ÖSYM tarafından yapılan sınavlar için Devlet üniversiteleri ile ihtiyaç duyulması hâlinde kamu veya özel kurum ve kuruluşları ile yurt dışı temsilcilikler

---

(119) Bu Kanunun adı "Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunu" iken 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 84 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

(120) 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 84 üncü maddesi ile bu maddede yer alan "Başkanlığının teşkilat, görev ve yetkileri ile Başkanlık" ibaresi "Başkanlığı" şeklinde değiştirilmiştir.

(121) 2/12/2016 tarihli ve 6764 sayılı Kanunun 64 üncü maddesiyle, bu bentte yer alan "oluşan" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve adaylar ile diğer ilgilileri bağlayıcı olan" ibaresi eklenmiştir.

bünyesinde, sınav organizasyonu ve sınavlarla ilgili diğer işleri yerine getirmek üzere görevlendirilenlerden oluşan koordinatörlükleri,

ı) Yerleştirme: Değerlendirme sonucunda oluşan puanlar, tercihler, önceden belirlenen kontenjan ve şartlar dikkate alınarak adayların yükseköğretim kurumlarına veya ilgili kurum ve kuruluşlara yerleştirilme işlemlerini,

i) Yönetim Kurulu: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yönetim Kurulunu,

j) (Ek: 2/12/2016-6764/64 md.) Bireyselleştirilmiş sınav: Elektronik ortamda her bir adaya aynı veya farklı zamanlarda adayın verdiği cevaplara ve seviyesine göre soru sayısının ve soruların niteliğinin değişebildiği sorulardan oluşan sınavı,

k) (Ek: 2/12/2016-6764/64 md.) Deneme soru: Birbirine denk sonuçlar üreten sınavlar yapabilmek için benzer güçlük derecesi ve ayırt edicilik özellikleri olan soruları tespit etmek amacıyla gerçek sınavlarda sorulan fakat değerlendirme aşamasında puanlama dışı bırakılan soruyu,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuruluş, Görev ve Yetkiler ile Teşkilat Yapısı

Kuruluş, görev ve yetkiler

MADDE 3 – (1) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(2) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(3) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(4) Başkanlık, sınav, ölçme, değerlendirme ve yerleştirme hizmetlerini yerine getirirken ihtiyaç duyduğu aşamalarda, soru hazırlama, donanım ve yazılım olarak bilgisayar ve iletişim altyapısı, yazılım geliştirme ve güncelleme baskı, paketleme, taşıma, dağıtım, güvenlik ve işgücü hizmetleri satın alabilir. Sınav hizmetleriyle sınırlı kalmak üzere bu mal ve hizmetlerin temininde, Başkanlık ile Başkanlığın kuracağı veya iştirak edeceği şirketler tarafından gerçek kişiler, kamu tüzel kişileri veya özel hukuk tüzel kişilerinden alınan mal ve hizmetlerle ilgili olarak 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümleri uygulanmaz. Söz konusu mal ve hizmetlerin teminine ilişkin usul ve esaslar, Kamu İhale Kurumunun görüşü alınarak Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanacak yönetmelikle belirlenir. [122] [123]

Başkan, Başkan yardımcıları ve Yönetim Kurulu

MADDE 4 – (1) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(2) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(3) Başkan, görev süresince kadrosunda bulunduğu üniversitede ücretsiz izinli sayılır. Başkanlık görevi süresince, Başkanın kadrosuyla ilgili özlük hakları devam eder ve bu süreler terfi ve emekliliklerinde hesaba katılır; terfisi başka bir işleme gerek kalmadan süresinde yapılır. Görev süresi biten veya görevinden süresinden önce ayrılan Başkan, başka bir işleme gerek kalmaksızın üniversitedeki kadrosuna geri döner.

(4) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

---

(122) 2/12/2016 tarihli ve 6764 sayılı Kanunun 65 inci maddesiyle, bu fıkrada yer alan "iletişim altyapısı," ibaresinden sonra gelmek üzere "yazılım geliştirme ve güncelleme" ibaresi eklenmiştir.

(123) 4/7/2012 tarihli ve 6353 sayılı Kanunun 46 ncı maddesiyle, bu fıkranın ikinci cümlesinde yer alan "Başkanlık" ibaresi "Başkanlık ile Başkanlığın kuracağı veya iştirak edeceği şirketler" şeklinde değiştirilmiştir.

(5) (Mülga birinci cümle: 2/7/2018-KHK-703/84 md.) (...) Üçüncü fıkra hükmü Devlet üniversitelerinde görevli Başkan yardımcısı hakkında da uygulanır.

(6) 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tâbi olanlar arasından atanan Başkan yardımcılarında, en az dört yıllık yükseköğrenim mezunu olma ve en az on yıllık memuriyetinin bulunması şartları aranır. Bunlar, Başkan yardımcılığı süresince kurumlarından aylıksız izinli sayılır; Başkan yardımcılığı süresince bunların memuriyetle ilgili özlük hakları devam eder ve bu süreler terfi ve emekliliklerinde hesaba katılır; terfileri başka bir işleme gerek kalmadan süresinde yapılır. Görev süresi biten veya görevinden süresinden önce ayrılanlar, bir ay içinde önceki kurumlarında mükteseplerine uygun kadrolara atanırlar. Bunların Başkan yardımcılığında geçen süreleri makam tazminatı ile temsil veya görev tazminatı ödenmesi gereken süre olarak değerlendirilir ve bunlar emeklilik yönünden bakanlık genel müdür yardımcısı için belirlenmiş olan ek gösterge, makam tazminatı ile temsil veya görev tazminatından aynı usul ve esaslara göre yararlandırılır.

(7) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(8) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(9) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(10) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(11) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(12) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

Başkanlık teşkilatı

MADDE 5 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

Personel rejimi ve mali hükümler

MADDE 6 – (1) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(2) Başkana, Yükseköğretim Kurulu Başkan Vekiline ödenen aylık ve sosyal yardımları; Başkan yardımcılarına, Yükseköğretim Yürütme Kurulu üyelerine ödenen aylık ve sosyal yardımları geçmemek üzere, Cumhurbaşkanı tarafından tespit edilecek tutarda ödeme yapılır. (Değişik son cümle: 4/7/2012-6353/49 md.) Başkan ve Başkan yardımcıları tam zamanlı görev yapar ve görevleri süresince, lisansüstü eğitim faaliyetleri ve bu Kanun uyarınca kurulan şirket organlarında alınan görevler hariç, başka hiçbir kurum veya kuruluşta ücretli iş göremez. Bunlara, şirket organlarında aldıkları görevleri nedeniyle şirket kaynaklarından yapılabilecek aylık ödeme tutarı, 22/1/1990 tarihli ve 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 34 üncü maddesine göre kamu iktisadi teşebbüsleri yönetim kurulu başkan ve üyelerine ödenen miktarları geçemez. [124]

(3) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(4) (Mülga: 11/10/2011-KHK-666/1 md.)

(5) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(6) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(7) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(8) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(9) (Mülga birinci ila yedinci cümleler: 2/7/2018-KHK-703/84 md.) (...) (Ek cümleler: 2/12/2016-6764/68 md.) 8/4/1929 tarihli ve 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun uyarınca Başkanlık adına mecburi hizmet karşılığı yurt dışına gönderilenlerden doktora öğrenimlerini

(124) 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 84 üncü maddesi ile bu fıkrada yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

başarıyla tamamladıktan sonra mecburi hizmet yükümlülüklerini ifa etmek üzere Başkanlığın ilgili kadrolarına atananlar, bu fıkra kapsamında belirlenen kadro sayısına bağlı kalmaksızın sözleşmeli yerli uzman olarak da istihdam edilebilir. Bu şekilde istihdam edilenler, bu görevleri süresince aylıksız izinli sayılırlar ve aylıksız izinli sayıldıkları kadro unvanları dikkate alınmak suretiyle 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine tabi olmaya devam ederler. Bu görevlerde geçen hizmet süreleri kazanılmış hak aylık derece ve kademelerinde değerlendirilir. Bunlara sözleşmeli personel olarak çalıştıkları süreler için iş sonu tazminatı ödenmez ve bu şekilde çalışılan süreler bunların emekli ikramiyelerinin hesabında dikkate alınır.

(10) Bu Kanunun yürütülmesinde görev alan kamu görevlileri ile hizmet satın alınması durumunda yüklenici özel hukuk tüzel kişilerinin ilgili personeli, göreve getirilmeden önce imzalayacakları bir gizlilik sözleşmesi ile görevlerini yerine getirmeleri sırasında edindikleri kamuya, ilgililere ve üçüncü kişilere ait gizlilik taşıyan bilgileri, kişisel verileri, Başkanlıkla ve Başkanlık tarafından yapılan sınavlarla ilgili gizlilik taşıyan bilgileri, ticari sırları ve bunlara ait belgeleri bu konuda kanunen yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayamaz, kendilerinin veya üçüncü kişilerin yararına kullanamaz. Bu yükümlülük görevden ayrılmalarından sonra da devam eder.

(11) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(12) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(13) (Değişik: 2/12/2016-6764/68 md.) Başkanlıkça yurtiçinde ve yurtdışında sınav soru havuzunda yer alacak soruların hazırlanmasında görevlendirilenlere ve cevapların değerlendirilmesinde katkısı olanlara soru ücreti; 2 nci maddenin birinci fıkrasının (h) bendi uyarınca oluşturulan koordinatörlüklerin koordinatörüne ve diğer personeline, bina sınav sorumluları ile bina yöneticilerine, salon başkanlarına, gözetmenlere, sınav güvenliğini sağlayan kolluk kuvvetlerine, kapalı dönem çalışanlara ve sınav sürecinde görev alan diğer personele sınav ücreti ödenir. Kadrolu veya sözleşmeli çalışan personele ayrıca soru ücreti ödenmez. Memuriyet mahalli dışına sınav görevi için görevlendirilenlerden sınav ücreti ödenenlere 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre sadece yol gideri ödenir. Sınav ve soru ücreti tutarına ilişkin usul ve esaslar; sınavın ve soruların özelliği, sınava katılanların sayısı, görev ve yetkileri, sınav yerinin özelliği ve çalışma süresi gibi hususlar değerlendirilmek suretiyle, Cumhurbaşkanı tarafından belirlenir. Bu fıkrada yer alan hükümler, yükseköğretim kurumlarının açık öğretim sınavları, kamu kurum ve kuruluşları ile özel hukuk tüzel kişilerinin talepleri üzerine yükseköğretim kurumlarınca yapılan sınavlar hakkında da uygulanır.

(14) Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı tarafından yapılan merkezî sistem sınavlarında Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul ve kurum müdürlükleri ile koordinatörlüklerce, her bir başvuru kaydı için adaylardan alınacak başvuru, tercih, şifre verme gibi hizmet bedeli, okulların ve koordinatörlüklerin sınav hizmetlerine yönelik ihtiyaçlarında kullanılmak üzere koordinatörlük ile okul ve kurum müdürlüklerinin bağlı olduğu il veya ilçe millî eğitim müdürlükleri nezdinde açılan hesaba aktarılır. Başvuru, tercih, şifre verme gibi hizmet bedellerinin tahsiline ve söz konusu tutarların harcanmasına ilişkin usul ve esaslar

Millî Eğitim Bakanlığı ve Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı arasında imzalanacak protokolle, koordinatörlüklere ilişkin usul ve esaslar Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığınca Maliye Bakanlığının görüşü alınarak belirlenir. Bu harcamalar Sayıştay tarafından denetlenir. (Ek cümle: 2/12/2016-6764/68 md.) Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul ve kurum müdürlükleri ile sınav koordinatörlüklerinin bu fıkra kapsamındaki mal ve hizmet alımlarına ilişkin ödemeleri nedeniyle düzenledikleri kâğıtlar damga vergisinden istisnadır.

(15) Başkan, Başkan yardımcıları, Yönetim Kurulu üyeleri ile Başkanlık Müşaviri, Daire Başkanı, I. Hukuk Müşaviri, Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri, Hukuk Müşaviri, Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Uzmanı ve Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Uzman Yardımcısı ile Şube Müdürü olarak çalıştırılanlar, sekizinci ve dokuzuncu fıkralarda belirtilenler, Başkanlıktaki görevlerinin sona ermesinden itibaren iki yıl süreyle, Başkanlık tarafından yapılan sınavlara yönelik hazırlık kursları veya yayınlarla ilgili faaliyet gösteren gerçek kişiler ile özel hukuk hükümlerine tâbi tüzel kişilerde ya da bunların iştiraklerinde görev alamaz ya da bu tür işlere ortak olamaz ve bu tüzel kişilerden ya da iştiraklerden gelir sağlayacak ya da sağlayabilecek doğrudan ya da dolaylı ilişkiye giremez. Bunların eşleri, çocukları ile ikinci dereceye kadar kan ve kayın hısımları, bunların görevleri süresince, Başkanlık tarafından yapılan sınavlara yönelik hazırlık kursları veya yayınlarla ilgili faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları dışındaki tüzel kişiliklerde ya da bunların iştiraklerinde görev alamaz ya da bu tür işlere ortak olamaz ve bu tüzel kişilerden ya da iştiraklerden gelir sağlayacak ya da sağlayabilecek doğrudan ya da dolaylı ilişkiye giremez. (Ek cümle: 2/12/2016-6764/68 md.) Soru hazırlama ve denetleme faaliyetlerine ilişkin birimlerde görev yapanlardan bu fıkra hükümlerine aykırı durumları tespit edilenler başka birimlerde görevlendirilir.[125] [126]

(16) (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

(17) (Ek: 4/7/2012-6353/49 md.) Yurt dışı temsilcilikler bünyesinde sınav koordinatörlüğünün kurulacağı yerler ve süresi ile koordinatörlüklerin çalışma usul ve esasları, bu koordinatörlüklerde görevlendirilenlerin niteliği, görev süresi ve ödenecek ücretler, koordinatörlere yapılacak ödemeler dışında kalan diğer harcamaların neler olacağına ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanınca belirlenir. [127]

(18) (Ek: 4/7/2012-6353/49 md.) Soru hazırlama, denetleme ve değerlendirme konularında ihtisaslaşmış yardımcı doçent, doçent ve profesör unvanlı öğretim üyeleri, üniversitelerinin muvafakati ile Başkanlığın soru hazırlama ve denetleme hizmetlerinde görevlendirilebilir. Bu şekilde görevlendirilenlerin sayısı onu geçemez. Görevlendirilenler, görev süresince

---

(125) 2/12/2016 tarihli ve 6764 sayılı Kanunun 68 inci maddesiyle, bu fıkranın birinci cümlesine "Yönetim Kurulu üyeleri ile" ibaresinden sonra gelmek üzere "Başkanlık Müşaviri," ibaresi eklenmiştir.

(126) 11/10/2011 tarihli ve 666 sayılı KHK'nin 5 inci maddesiyle, bu fıkrada yer alan "dördüncü" ibareleri "Daire Başkanı, I. Hukuk Müşaviri, Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri, Hukuk Müşaviri, Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Uzmanı ve Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Uzman Yardımcısı ile Şube Müdürü olarak çalıştırılanlar" şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

(127) 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 84 üncü maddesi ile bu fıkrada yeralan "Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

kadrosunda bulunduğu üniversitede aylıksız izinli sayılırlar ve bunlara 6 ncı maddenin ikinci fıkrası uyarınca Başkan yardımcılarına ödenen aylık ve sosyal yardımların yüzde doksanı tutarında ödeme yapılır. Görevleri süresince, kadrolarıyla ilgili özlük hakları devam eder ve bu süreler terfi ve emekliliklerinde hesaba katılır. Görevleri sona erenler, başka bir işleme gerek kalmaksızın üniversitedeki kadrosuna geri döner. Bu fıkra hükümlerine göre görevlendirilenlerin asli kadroları esas alınarak belirlenecek sigorta primi işveren payı veya 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun geçici 4 üncü maddesi kapsamına girenlerin emeklilik keseneği kurum karşılığı ve genel sağlık sigortası primleri Başkanlık tarafından karşılanır. [128]

(19) (Ek: 12/7/2013-6495/53 md.) Yükseköğretim kurumlarının önlisans, lisans ve lisansüstü diploma programlarına kayıtlı öğrencilerden Başkanlıkça hizmetlerine ihtiyaç duyulanlar başvuru, tercih, sınav evrakının tanzimi ve benzeri sınav hizmetlerine yönelik geçici işlerde kısmî zamanlı olarak çalıştırılabilir. Bu şekilde çalıştırılan öğrenciler, bu çalışmalarından dolayı işçi olarak kabul edilmez. Kısmî zamanlı olarak çalıştırılan öğrencilere bir saatlik çalışma karşılığı ödenecek ücret, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu gereğince on altı yaşından büyük işçiler için belirlenmiş olan günlük brüt asgarî ücreti geçemez. Kısmî zamanlı çalışma karşılığı ücret ödenmesi, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu tarafından verilmekte olan burs veya öğrenim kredisinin kesilmesi veya aynı Kuruma ait yurtlardan yararlanma hakkının kaldırılması sonucunu doğurmaz. Kısmî zamanlı olarak öğrenci çalıştırılmasına ilişkin haftalık çalışma süreleri ve yapılacak ücret ödemelerinin tutarı ile diğer usul ve esaslar Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak Başkanlık tarafından belirlenir. Bunlar hakkında 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi hükmü uygulanır ve prim ödeme yükümlüsü Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığıdır. Hak sahibi olarak almış oldukları gelir ve aylıkları bu çalışmalarından dolayı kesilmez.

(20) (Ek: 2/12/2016-6764/68 md.) Başkanlık sınav, ölçme, değerlendirme ve yerleştirme hizmetleri ile sınırlı olmak üzere öğretim elemanlarına proje, araştırma ve incelemeler yaptırabilir, bilimsel raporlar hazırlatabilir. Bu hizmetlerde görev alan öğretim elemanlarına (40.000) gösterge rakamının ve bir ayda yapılacak toplam olarak (60.000) gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan aylık katsayısı ile çarpımı sonucu elde edilecek tutarı geçmemek üzere Başkanlıkça belirlenecek tutarda, diğer kanunlardaki düzenleme ve kısıtlamalara tabi olmaksızın doğrudan ödeme yapılır. Bu fıkra uyarınca yapılacak ödemelere ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sınavlara İlişkin Hükümler

Temel ilkeler

MADDE 7 – (1) Sınav, ölçme, değerlendirme ve yerleştirme işlemleri, güvenilirlik, gizlilik, tarafsızlık, bilimsellik ilkeleri çerçevesinde

(128) 2/12/2016 tarihli ve 6764 sayılı Kanunun 68 inci maddesiyle, bu fıkranın birinci cümlesine "ihtisaslaşmış" ibaresinden sonra gelmek üzere "yardımcı doçent," ibaresi eklenmiştir.

ve adaylara fırsat eşitliği sağlayacak biçimde yapılır.

(2) Sınavlar, adayların bilgi ve yetenek düzeylerine göre sıralanmasını sağlamak amacıyla, sıralama sınavları veya adayları belirlenen asgarî yetenek ve yeterlilikleri taşıyıp taşımadıklarına göre gruplandıran seviye tespit sınavları biçiminde yapılabilir. (Ek cümle: 2/12/2016-6764/69 md.) Sınavlardan sonra Başkanlık veya yargı mercileri tarafından iptaline karar verilen sorular değerlendirme dışı bırakılarak geçerli soruların puan değerinin yeniden saptanması suretiyle puanlama yapılır.

(3) (Değişik: 2/12/2016-6764/69 md.) Sınavlar, adaylara aynı veya farklı sorularla aynı anda veya farklı zamanlarda, basılı veya elektronik ortamda uygulanabilir. Sınavlar bireyselleştirilmiş sınav şeklinde de yapılabilir. Sınavlarda ek süre verilmek kaydıyla, adaylara aynı veya farklı sorulardan oluşan deneme soruları da sorulabilir. Adaylar dâhil hiç kimseye hangi sorunun deneme sorusu olduğu hakkında bilgi verilmez. Sınav puanları hesaplanırken güçlük ve ayırt edicilik özelliklerine göre her soru için farklı puan değeri belirlenebilir. Hangi alan veya konularda hangi sınav türlerinin uygulanacağına, ihtiyaçlar ve imkânlar çerçevesinde Yönetim Kurulu tarafından karar verilir.

(4) Elektronik ortamda yapılan sınavların kayıtları ile basılı ortamda yapılan sınavların cevaplarına ait elektronik veriler asgarî on yıl süreyle arşivlenerek güvenli bir ortamda saklanır. Sınavlarda kullanılan soru kitapçıkları, sınav sonuçlarının ilanından altı ay sonra, cevap kâğıtları ise bir yıl sonra imha edilebilir. (Ek cümleler: 2/12/2016-6764/69 md.) Soru kitapçıkları, cevap kâğıtları ve diğer sınav evrakının imajlarının güvenli bir elektronik ortama aynen aktarılması hâlinde bu süreler beklenmeksizin bunlar imha işlemine tabi tutulabilir. Bu suretle elektronik ortama aktarılan belgeler tüm iş ve işlemlerde geçerli olmak üzere sınav evrakının aslı hükmündedir.[129]

(5) Sınavlarla ilgili her türlü açıklama, başvuru ve sınav sonuçlarının adaylara duyurulması, Başkanlığın internet sayfasında yapılır. İnternet sayfasındaki duyurular adaylara tebliğ hükmündedir.

(6) Başkanlık tarafından farklı zamanlarda yapılan sıralama veya seviye tespit sınavlarının eşdeğerliği, her bir sınav sonucunun geçerlilik süresi ile Başkanlığın yaptığı yabancı dil sınavlarının uluslararası yabancı dil sınavlarıyla eşdeğerliği, ilgili uzman raporlarına dayalı olarak, Yönetim Kurulu kararı ile belirlenir. (Ek cümle: 2/12/2016-6764/69 md.) Başkanlık eşdeğerlik belirlediği uluslararası yabancı dil sınav uygulamalarını yapan merkezlerde her türlü inceleme yapabilir veya yaptırabilir.

(7) Yükseköğretim ile ilgili sınavlar Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yapılır.

(8) (Ek cümle: 2/12/2016-6764/69 md.) Soru hazırlama faaliyetlerine ilişkin olarak, yayımlanmış ve alenileşmiş her türlü yazılı, görüntülü ve sesli eserlerden yararlanılması veya iktibas yapılması eğitim ve öğretim kapsamında değerlendirilir, eser ve eser sahibinin kimliği gizli tutulur. Soruların hazırlanması, soru havuzunun oluşturulması ve şifrelenmesi, basılı veya

(129) 4/7/2012 tarihli ve 6353 sayılı Kanunun 50 nci maddesiyle, bu fıkrada yer alan "bir yıl" ibaresi "altı ay" şeklinde, "iki yıl" ibaresi ise "bir yıl" şeklinde değiştirilmiştir.

elektronik ortamda yapılan sınav sorularının güvenliğinin sağlanması hususlarına ve sınav türlerine ilişkin usul ve esaslar ile sınavlarda görev alacakların uyması gereken hususlar yönetmelikle düzenlenir.

(9) Özel kurumların taleplerine yönelik sınavlar, Yönetim Kurulunun yapacağı düzenlemeler ile gerçekleştirilir.

(10) (Ek: 2/12/2016-6764/69 md.) Başkanlık tarafından yurtdışında yapılan tüm sınavlarda da bu Kanun hükümleri uygulanır.

Sınav merkezleri, görevliler, sonuçlara itiraz

MADDE 8 – (1) Sınav hizmetleri; merkez teşkilatı, doğrudan merkeze bağlı temsilcilikler ile sınav koordinatörlükleri vasıtasıyla yerine getirilir. Sınav koordinatörlüklerinin çalışma usul ve esasları, bu birimlerde görev yapmak üzere personel görevlendirilmesi, görevlendirilecek personelde aranacak nitelikler ve bu personelin görevleri, birimlerin teknik altyapılarının oluşturulması, cari ve diğer giderlerinin ödenmesi ile yurt dışında yapılan sınavlara ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

(2) Devlet veya vakıf yükseköğretim kurumları, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Devlet veya özel ilk ve orta öğretim kurumları ile kamu kurum ve kuruluşlarının sınav evrakını saklamaya, başvuru merkezi veya sınav koordinatörlüğü hizmetlerini yürütmeye ve sınav yapmaya uygun mekânları, gerektiğinde Başkanlığın sınav hizmetlerinde temizlik, ısıtma ve aydınlatma giderleri de dâhil olmak üzere ücretsiz olarak kullanılabilir. [130]

(3) (Değişik: 2/12/2016-6764/70 md.) Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personelden Başkanlıkça uygun görülenler, ihtiyaç duyulması hâlinde sınav hizmetlerinde görevlendirilebilir. Başkanlık tarafından görevlendirilenlerin seçiminde yapılan tercihler görevlendirilmeyen diğer personel açısından bir hak doğurmaz. Görevlilerin Başkanlıkça belirlenen sınav kurallarına aykırı davranışlarının tespiti hâlinde mevcut görevlerinin derhal iptalinin yanı sıra bu personele belirli süreli veya süresiz olarak bir daha sınav görevi verilmeyebilir. Ayrıca görevlinin sınav kurallarına aykırı davranışının derecesi gözetilerek disiplin hükümlerinin uygulanması için bağlı olduğu kurum veya kuruluşa bilgi verilebilir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin ilkeler Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.

(4) (Değişik birinci cümle: 2/12/2016-6764/70 md.) Sınav sorularına ve sınav sonuçlarına itirazlar, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun ivedi yargılamaya ilişkin hükümleri saklı kalmak kaydıyla ilgili kılavuzlarda belirtilen süreler içinde doğrudan Başkanlığa yapılır. İtirazlarla ilgili işlemlerin ve saklanan bilgilerin tespit ve tevsikinde Başkanlık kayıtları esas alınır.

(5) Başvuru merkezleri ve koordinatörlüklere, sınav hizmetlerini yürütmek için süre şartı aranmaksızın taşınır, büro ve tüketim malzemesi verilebilir.

(6) (Ek: 2/12/2016-6764/70 md.) Elektronik sınav merkezi ihtiyacı bulunan yerlerde mülkiyeti veya kullanım hakkı üniversitelere, gerçek veya tüzel kişilere ait olan arsa üzerine elektronik sınav binası inşa etmek isteyen üniversite, gerçek veya tüzel kişilerce, Başkanlığın uygun göreceği ya da

---

(130) 12/7/2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanunun 53 üncü maddesiyle, bu fıkrada yer alan "kuruluşlarının" ibaresinden sonra gelmek üzere "sınav evrakını saklamaya, başvuru merkezi veya sınav koordinatörlüğü hizmetlerini yürütmeye ve" ibaresi eklenmiştir.

belirleyeceği sınav merkezi projesine bağlı olarak yapılacak olan binalar ile yapımı devam eden veya tamamlanmış binaların, on beş yıla kadar kiralanması için 3 üncü madde kapsamında Yönetim Kurulu kararı ile ön protokol yapılabilir. Başkanlıkça gerekli görülen hâllerde hizmet binası ve elektronik sınav binası ile ilgili diğer tesisler, 2/3/1984 tarihli ve 2985 sayılı Toplu Konut Kanununun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (m) bendine göre de yaptırılabilir.

Sınav güvenliği

MADDE 9 – (1) Sınav soruları ile bunları hazırlamakla görevlendirilmiş olan kişilerin kimlikleri gizli tutulur. (Değişik ikinci cümle: 2/12/2016-6764/71 md.) Başkanlık, gizlilik ve güvenliğin sağlanması için sınav öncesinde, sınav sırasında ve sonrasında gerekli bütün tedbirleri alır, ilgili tüm kurumlarla işbirliği yapar, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile yapılacak protokoller çerçevesinde veri tabanlarında sınav ve yerleştirmeler için ihtiyaç duyulan kişisel veri sorgulaması yapabilir. Soru havuzundaki sorular hiçbir koşul altında kısmen ya da tamamen üçüncü şahıslara verilmez. Adli ve idari soruşturma ve kovuşturmalarda soru havuzuna erişim için Cumhurbaşkanının izni gereklidir. [131]

(2) Sorular ve cevapları, yapılan sınav sona erdikten sonra Yönetim Kurulu kararına istinaden özel erişim usulleri ile adaylara açıklanabilir. (Mülga ikinci cümle: 12/7/2013-6495/53 md.) (...) (Ek cümleler: 2/12/2016-6764/71 md.) Ancak deneme soruları ve bu sorulara ilişkin bilgi ve belgeler sınav sonrasında hiçbir surette açıklanmaz ve paylaşılmaz. Bu soruları sınav sonrasında yetkilendirilmiş görevliler dışında herhangi bir yolla ezberlemek suretiyle de olsa elde ederek kaydeden, saklayan, aktaran ya da paylaşanlar hakkında 10 uncu madde hükümleri uygulanır. Bireyselleştirilmiş veya elektronik sınavlarda soruların açıklanıp açıklanmayacağı sınava başvuru aşamasında adaylardan alınacak onaylar çerçevesinde yürütülür. [132]

(3) Soruların hazırlanması da dâhil olmak üzere, sınav sürecinin herhangi bir aşamasında görev alanlar, ilgili mevzuat çerçevesinde Yönetim Kurulu tarafından belirlenen kurallara titizlikle uymakla yükümlüdür. (Ek cümle: 2/12/2016-6764/71 md.) Başkanlık sınavların her aşamasında ve sınav sonrası işlemlerde her türlü yazışma, açıklama, görevlendirme ve bilgilendirme işlemlerini, tebliğ hükmünde olmak üzere sınav görevlilerinin kişisel bilgi ve şifreleri ile girebildikleri Başkanlıkça sağlanan güvenli elektronik ortamlarda yapabilir.[133]

(4) Sınavlarda güvenliğin sağlanması amacıyla, soruların hazırlandığı, basıldığı, dağıtıldığı, muhafaza edildiği ve sınavların yapıldığı binalarda sınav öncesinde ve sınav esnasında sinyal karıştırıcı ve her türlü işaret, sembol, ses ve görüntünün ve elektrik sinyallerine dönüştürülebilen her türlü verinin herhangi bir iletim sistemi vasıtasıyla gönderilmesi veya alınması yoluyla yapılan iletişimin tespiti için

---

(131) 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 84 üncü maddesi ile bu fıkrada yeralan "Bakanlar Kurulunun" ibaresi "Cumhurbaşkanının" şeklinde değiştirilmiştir.

(132) 2/12/2016 tarihli ve 6764 sayılı Kanunun 71 inci maddesiyle, bu fıkranın birinci cümlesine "istinaden" ibaresinden sonra gelmek üzere "özel erişim usulleri ile adaylara" ibaresi eklenmiştir.

(133) 4/7/2012 tarihli ve 6353 sayılı Kanunun 51 inci maddesiyle, bu fıkrada yer alan ""amacıyla," ibaresinden sonra gelmek üzere "soruların hazırlandığı, basıldığı, dağıtıldığı, muhafaza edildiği ve" ibaresi eklenmiştir.

(134) 2/12/2016 tarihli ve 6764 sayılı Kanunun 71 inci maddesiyle, bu fıkrada yer alan "sinyal karıştırıcı" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve her türlü işaret, sembol, ses ve görüntünün ve elektrik sinyallerine dönüştürülebilen her türlü verinin herhangi bir iletim sistemi vasıtasıyla gönderilmesi veya alınması yoluyla yapılan iletişimin tespiti için gerekli teknik araç ve gereçler" ibaresi eklenmiştir.

gerekli teknik araç ve gereçler ve benzeri diğer cihazlar kullanılabilir. [134]

(5) Sınav güvenliğinin sağlanması amacıyla, genel kolluk görevlileri ile bunların gözetiminde olmak üzere özel güvenlik görevlileri, herhangi bir emir veya karar olmasına bakılmaksızın, adayların ve sınavın yapıldığı binaya girme hakkına sahip olan diğer kişilerin üstünü ve eşyasını teknik cihazlarla, gerektiğinde el ile kontrol etmeye ve aramaya yetkilidir. (Ek cümle: 2/12/2016-6764/71 md.) Sınav sırasında veya sınavdan sonra incelenen tutanaklar, kamera ses ve görüntüleri, telefon kayıtları, ihbarlar veya başka yollarla bu Kanun ve sınav kurallarının düzenlendiği yönetmelik veya kılavuz esaslarına aykırılık teşkil eden davranışlarının tespit edilmesi hâlinde adayın sınavı geçersiz sayılır, bu sınav veya yerleştirmeyle kendisine sağlanan haklar geri alınır. Adayların ve sınav görevlilerinin sınav binalarına giriş koşulları yönetmelikle düzenlenir.

(6) Görevli olması sebebiyle sınav süresince sınav yapılan bina ve salonlara girmek isteyenler, sorulmaksızın kimliklerini ibraz etmekle yükümlüdür. (Ek cümleler: 2/12/2016-6764/71 md.) Başkanlık, adaylar ve sınav görevlilerini kapsayacak şekilde biyometrik yöntemlerle kimlik doğrulaması yapabilir. Biyometrik doğrulamanın kullanılmadığı durumlarda; adayların ve sınav görevlilerinin sınav binalarına girişinde nüfus cüzdanı veya geçerlilik süresi dolmamış pasaport haricinde ilgili kanunlarında resmi kimlik belgesi hükmünde olsa bile başka bir kimlik belgesi geçerli kabul edilmez. Biyometrik yöntemlerle kimlik doğrulama uygulamaları için elde edilen veriler sınav hizmetlerinde kullanılmak üzere saklanabilir.

(7) (Ek: 2/12/2016-6764/71 md.) Başkanlık, sınav güvenliğinin sağlanması amacıyla sınav sırasında veya sonrasında kopya amaçlı kullanıldığı yolunda şüpheler üzerine ses ve kamera görüntü çözümleri ile yazı, imza, ifade ve sınav evrakında her türlü tespit, işleme, karşılaştırma, analiz ve inceleme yapabilir veya yaptırabilir, doğruluk analizi yapmak üzere gerekli cihazları kullanabilir, her türlü cihaz içeriğinin kopyasını alabilir.

(8) (Ek: 2/12/2016-6764/71 md.) Sınavlardan sonra incelenen sınav belgelerinde, elektronik kayıtlarda veya yapılan analizlerde olağandışı bulgulara rastlanması hâlinde adaylar, maliyeti Başkanlık tarafından karşılanmak üzere Yönetim Kurulu kararı ile eşdeğer sınava çağrılabilir. Adayın sınavının geçerli sayılıp sayılmayacağına eşdeğer sınav sonuçlarına bakılarak Yönetim Kurulu tarafından karar verilir. Çağrıya rağmen eşdeğer sınava katılmayan adayın sınavı geçersiz sayılır.

Ceza hükümleri

MADDE 10 – (1) Başkanlık tarafından yapılan sınavlarla ilgili olarak, sınav sorularının hazırlanma sürecinden başlamak üzere, görevlendirilen kişiler, başka bir kamu kurumunda veya özel kuruluşta görevli olup olmadığına bakılmaksızın, bu Kanun hükümlerine göre ifa ettiği görev bakımından, kamu görevlisi sayılır.

(2) Bu Kanun hükümlerine göre gizli olan bilgileri, hukuka aykırı olarak elde eden veya elinde bulunduran kişi, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu bilgileri ifşa eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(3) Başkanlık tarafından yapılan sınavlarda;

a) Ses veya görüntü nakleden cihaz kullanmak suretiyle kopya çeken veya bu suretle kopya çekilmesine aracılık eden,

b) Başka bir adayın yerine sınava giren veya kendi yerine bir başkasının sınava girmesine katkı sağlayan,

c) Bireysel veya toplu olarak kopya çeken veya Kopya çektirilmesine imkân sağlayan, [135]

kişi; fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) Sınav sonuçlarını adayın lehine veya aleyhine olacak şekilde değiştiren kişi, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(5) (Değişik birinci cümle: 2/12/2016-6764/72 md.) Sınavda kopya çektiği veya bu yönde fiiller işlediği tespit edilen adayın sınavı ile çok oturumlu sınavlarda oturumların herhangi birinde kopya çektiği veya bu yönde fiiller işlediği tespit edilen adayın bu oturumlardan oluşan sınavı iptal edilir. Bu aday ve başkasının yerine sınava giren kişi, sınavın yapıldığı tarihten itibaren iki yıl süreyle Başkanlık tarafından yapılan hiçbir sınava ve yerleştirmeye aday olarak başvuramaz ve giremez. Sınavı iptal edilenlerin, iptal kararı verilmeden önce, bu sınavdaki veya yasaklılık süresi içinde girmiş olduğu Başkanlıkça yapılan bir sınavdaki başarısına dayalı olarak bir kamu görevine atanmış veya sair bir hak iktisap etmiş olması hâlinde, ilgili kurum yetkilileri tarafından görevine derhal son verilir ve kendisine sağlanan hak geri alınır. Bu fıkrada yer alan hükümler ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarda yer alan fiilleri işleyen adaylar hakkında da uygulanır. [136] [137]

(6) Bu maddede tanımlanan suçların bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek cezalar yarı oranında artırılır. Bu suçların bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(7) Gizlilik ihlali suretiyle soruların elde edilmiş olmasından yararlanarak kopya çektiği için kendisiyle ilgili sınavın iptaline karar verilen adayın, soruların kimler tarafından temin edildiği ve ne suretle eline geçtiği hususunda bilgi vermesi hâlinde, Yönetim Kurulu kararıyla, sınava giriş yasağının süresi kısaltılabileceği gibi yasak tamamen de kaldırılabilir.

(8) Bu Kanun hükümlerine göre kamu görevlisi sayılan kişiler hakkında, görevleriyle bağlantılı olarak işledikleri iddia edilen suçlardan dolayı, 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümlerine göre, soruşturma izni kararı vermeye ÖSYM Yönetim Kurulu; Yönetim Kurulu Başkan ve üyeleri hakkında ise Yükseköğretim Genel Kurulu yetkilidir.

(9) (Ek: 2/12/2016-6764/72 md.) 9 uncu maddenin birinci fıkrasında yer alan görevlilerin kimlik bilgilerini, deneme sorularını veya sınavın devam ettiği süre içinde sınavlarda sorulan soruları aynen

---

(135) 12/7/2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanunun 53 üncü maddesiyle, bu bentte yer alan "Kopya çektirilmesine imkân sağlayan" ibaresinden önce gelmek üzere "Bireysel veya toplu olarak kopya çeken veya" ibaresi eklenmiştir.

(136) 2/12/2016 tarihli ve 6764 sayılı Kanunun 72 nci maddesiyle, bu fıkranın ikinci cümlesine "sınava" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve yerleştirmeye" ibaresi, üçüncü cümlesine "bu sınavdaki" ibaresinden sonra gelmek üzere "veya yasaklılık süresi içinde girmiş olduğu Başkanlıkça yapılan bir sınavdaki" ibaresi eklenmiştir.

(137) 17/1/2019 tarihli ve 7161 sayılı Kanunun 58 inci maddesiyle bu fıkraya "Bu aday" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve başkasının yerine sınava giren kişi" ibaresi eklenmiştir.

veya değiştirerek herhangi bir ortamda paylaşan, ifşa eden, her türlü işaret, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma ileten, yayımlayan veya işleyenler hakkında beşbin Türk lirası idari para cezası uygulanır. Fiilin tekerrürü hâlinde ceza her defasında bir kat artırımlı olarak uygulanır. İdari para cezası, 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundan kaynaklanan yükümlülükleri ve bu Kanunun 10 uncu maddesindeki ceza hükümlerinin uygulanmasını ortadan kaldırmaz. İdari para cezalarına ilişkin karar Yönetim Kurulu tarafından verilir. İdari para cezalarına karşı açılacak davalarda yetkili mahkeme Başkanlık merkezinin bulunduğu yerdeki idare mahkemeleridir. Bu Kanuna göre verilen idari para cezaları tebliğinden itibaren bir ay içerisinde ödenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 11 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1 – (Mülga: 2/7/2018-KHK-703/84 md.)

GEÇİCİ MADDE 2[138] – (Ek: 4/7/2012-6353/52 md.)

(1) 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin geçici 15 inci maddesinin (b) fıkrası hükmü, anılan Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 12 nci maddesinin ikinci fıkrasının yürürlüğe girdiği tarihten sonra bu Kanunun 6 ncımaddesinin sekizinci fıkrası uyarınca görevlendirilenler hakkında 31/12/2018 tarihine kadar uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 3 – (Ek:27/6/2019-7180/14 md.)

(1) 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 350 nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca sayısı onu geçmemek üzere Başkanlıkta soru hazırlamak üzere görevlendirilen yükseköğretim kurumlarında görevli öğretim elemanları ile Millî Eğitim Bakanlığında görevli öğretmenlere 31/12/2026 tarihine kadar, (40.000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarı geçmeyecek tutarda her ay ek ödeme yapılabilir. (Ek cümle:25/12/2024-7537/28 md.) Bu madde kapsamında görevlendirilenlere ayrıca soru ücreti ödenmez. Ek ödemenin tutarı ile usul ve esasları Cumhurbaşkanınca belirlenir. [139] [140]

MADDE 12 – 13 - (28/3/1983 tarihli ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)

MADDE 14 – (25/4/2001 tarihli ve 4652 sayılı Polis Yüksek Öğretim Kanunu ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)

MADDE 15 – (11/10/1983 tarihli ve 2914 sayılı

---

(138) 2/12/2016 tarihli ve 6764 sayılı Kanunun 73 üncü maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasında yer alan "31/12/2015" ibaresi "31/12/2018" şeklinde değiştirilmiştir.

(139) 8/4/2022 tarihli ve 7394 sayılı Kanunun 30 uncu maddesiyle bu fıkrada yer alan "31/12/2021" ibaresi "31/12/2024" şeklinde değiştirilmiştir.

(140) 25/12/2024 tarihli ve 7537 sayılı Kanunun 28 inci maddesiyle, bu fıkranın birinci cümlesinde yer alan "31/12/2024" ibaresi "31/12/2026" şeklinde değiştirilmiştir.

Yüksek Öğretim Personel Kanunu ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)

MADDE 16 – (2/9/1983 tarihli ve 78 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)

MADDE 17 – (4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Kanun ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)

MADDE 18 – (2/9/1983 tarihli ve 78 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)

MADDE 19 – (13/12/1983 tarihli ve 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)

Yürürlük

MADDE 20 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 21 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Görsel 275: ÖSYM Protokol Giriş Kapısı. Fotoğraf: Mustafa Bayram

(1) SAYILI CETVEL

(Mülga: 11/10/2011-KHK-666/1 md.)

6114 SAYILI KANUNA EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN MEVZUATIN VEYA ANAYASA MAHKEMESİ TARAFINDAN İPTAL EDİLEN HÜKÜMLERİN YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHİNİ GÖSTERİR LİSTE

Değiştiren Kanunun/ KHK'nin/İptal Eden Anayasa Mahkemesi Kararının Numarası	6114 Sayılı Kanunun Değişen veya İptal Edilen Maddeleri	Yürürlüğe Giriş Tarihi
KHK/661	6	2/11/2011
KHK/666	6	31/12/2011 tarihinden geçerli olmak üzere 2/11/2011 tarihinde
	6, (I) sayılı Cetvel	14/1/2012 tarihinden geçerli olmak üzere 2/11/2011 tarihinde
	6	15/1/2012
6353	3, 4, 5, 6, 7, 9, Geçici Madde 2	12/7/2012
6495	4, 6, 8, 9, 10	2/8/2013
Anayasa Mahkemesi'nin 27/12/2012 tarihli ve E.: 2011/139, K.: 2012/205 sayılı Kararı	6	10/10/2013
6528	6	14/3/2014
6764	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, GEÇİCİ MADDE 2	2/12/2016
KHK/703	Kanunun Adı, 1, 3, 4, 5, 6, 9, 11, GEÇİCİ MADDE 1	24/6/2018 tarihinde birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının andiçerek göreve başladığı tarihte (9/7/2018)
7161	10	18/1/2019
7180	Geçici Madde 3	5/7/2019
7394	Geçici Madde 3	1/1/2022 tarihinden itibaren uygulanmak üzere yayımı tarihinde (15/4/2022)
7537	Geçici Madde 3	27/12/2024

EK – 21: Üniversitelerarası Kurul Merkezî Giriş Sınavları, ÜSYM ve ÖSYM Zaman Dizini[141]

Aşağıda sunulan zaman dizini elinizdeki araştırmadan türetilmiştir. Daha önceden merkezî sınavların tarihi ile ilgili yazılmış iki eser olan Dökmen (1992) ve Eşme'nin (2014) çalışmalarının EK kısımlarında da bir zaman dizini verilmiştir. Bu eserlere metin içinde ilgili yerlerde atıflar verildiğinden zaman dizininde ayrıca atıf yapılmamıştır. Zaman dizinindeki bilgilerin atıflarına metin içindeki yer ve dönem anlatılarında bilgiler bulunmaktadır.

Bu zaman dizinini oluştururken şimdiye kadarki dizinlerden farklı bir yöntem izlendi. Merkezî sınavların gelişimi, yönetimi, karar süreçleriyle ilgili ilk kez sağlanan çok sayıda yeni bilgi içerdiğinden zaman dizininde de konusal ayrımlar gözetildi. Zaman dizinini konu başlıkları ile ayırmayı konuyla ilgili araştırmacılar için yararlı gördük.

Dizindeki bilgiler dört başlık altında toplandı.

I. Yükseköğretim Kurumlarına Giriş Sınavları Zaman Dizini

II. Merkezî Sınavlar: Kurumsal ve Yasal Sınav Gelişim Zaman Dizini

III. Cemal Mıhçıoğlu: Merkezî Sınav Planlanma Süreci, Yönetim Görevleri, Yazdığı Kılavuz ve Eserlerin Zaman Dizini

IV. ÖSYM'nin Görev Alanında Gerçekleştirdiği Sınavların Zaman Dizini: Bu zaman dizini ÖSYM yetkilileri tarafından yazarlara paylaşılan ve içinde ÖSYM'nin şimdiye kadar yaptığı sınavlarla ilgili bilgi olan bir Excel belgesinden hareketle hazırlanmıştır. Sınavların sınıflandırılmasında ÖSYM'nin kurumsal sınıflandırması da dikkate alınmış ancak son hâline yazarların yaptığı kümeleme ile karar verilmiştir. On alt başlık altında toplanan sınavların

1966-1973 tarihleri arasında Üniversitelerarası Giriş Komisyonu başkanlığı yapan Prof. Dr. Haydar Furgaç dönemiyle ilgili bilgiler Mıhçıoğlu'nun eserlerinden izlenebildiği için ve 1974 sonrasında ÜSYM/ÖSYM dönemlerindeki kurumlaşma süreçleri ayrıntılı olarak dizinlendiği için Prof. Dr. Altan Günalp ile ilgili de ayrı bir dizin yapılmamıştır.

(141) Dizinin oluşturulması Emine Güzel, Emine Kaya ve Tuğba Kalem Çetinkaya ile birlikte yapılmıştır.

I. Yükseköğretim Kurumlarına Giriş Sınavları Zaman Dizini

1923-1964 Yüksek öğrenim kuruluşlarına giriş sınavları, sınavları uygulayan kurumlar, sınavlara kayıt işlemleri, sınavların uygulanma biçimleri ve öğrencilerin yerleştirilme yöntemlerinin birbirinden bağımsız olduğu dönem

1950-1970 1950'lilerin ortalarından 1970'lerin başına değin Standart testlere dayalı sınavlarla ölçüm yapılmasının ilk uygulamalarına başlandı.

1950 1950'li yıllar boyunca İstanbul Üniversitesi standart testlerle öğrenci kabul etti.

1958 Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi standart testlerle öğrenci kabul etti.

1959 ODTÜ standart testlerle öğrenci kabul etti.

1960-1961 Bu ders yılında TAB'daki Amerikalı uzman Dr. George Wm. Angell tarafından Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne bütün Türk üniversitelerini içine alacak bir merkezî test sınavı yapılması teklifi. (Ancak herhangi bir netice alınamamıştır.)

1961 21 Kasım 1961 Ankara Üniversitesi Senatosu 2190 sayılı kararla üniversite giriş ve kayıt işlerini inceleyip teklifler hazırlamak üzere her fakülteden bir temsilcinin katılacağı bir komisyon kurulmasını kararlaştırdı. Doç. Dr. Cemal Mıhçıoğlu komisyon raportörü olarak görevlendirildi.

1961 Eylül ayında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Merkezî Giriş Sınavını uyguladı.

1962 Ankara Üniversitesinde SBF'ye ek olarak DTCF ve SHYO da Merkezî Giriş Sınavı uygulamasına dâhil oldu.

1963 Ankara Üniversitesi Giriş Sınavı uygulandı.

1963 26 Nisan 1963'te ÜAK üyeleri tarafından yükseköğretim kurumlarına geçişi düzenlemek üzere merkezî bir sınav sisteminin tüm üniversiteleri kapsayacak şekilde geliştirilmesi maksadıyla Ankara, İstanbul, Ege ve İTÜ temsilcilerinden oluşan bir ön hazırlık komisyonu kurma kararı alındı.

1963 ÜAK tarafından 24 Mayıs 1963'te tüm üniversiteleri kapsayacak bir merkezî sınav uygulaması kabul edildi.

1964 ÜAK tarafından 5 Şubat 1964 tarihinde Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu oluşturuldu.

1964 5 Şubat 1964 tarihinde komisyonun ÜAK'a sunduğu rapor doğrultusunda "Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş İmtihanı Yönetmeliği" kabul edildi ve bu yönetmeliğin 11625 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmasıyla "Merkezî Sistem" kurulmuş oldu

1964-1965 ÜAK tarafından Giriş sınavlarının

yürütülmesi işi iki yıllık süreyle Ankara Üniversitesi sorumluluğuna verildi ve sınav komisyonu başkanı Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu oldu.

1964 Sınav kayıt işlemleri 20 Mayıs-20 Haziran tarihleri arasında yapıldı.

1964 -1965 Ankara Üniversitesi öncülüğünde ilk "Üniversitelerarası Giriş Sınavı" (ÜGS) uygulandı. 9-10 Temmuz 1964 tarihinde İlk merkezî sınav uygulaması (İTÜ ve ODTÜ hariç) tüm üniversiteleri ve Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerini de içine alacak şekilde standart testlerle merkezî olarak gerçekleştirildi.

1964 16 Eylül 1964'te bu sınavın sonuçları ilan edildi. İTÜ Elektronik Hesap ve Araştırma Merkezi sınav sonuçlarının istatistiksel analizini yayımladı.

1965 Şubat-Mart 1965'te İTÜ ve ODTÜ merkezî sisteme yeniden davet edildi ancak her iki okul da bu davete olumlu yanıt vermedi.

1965 8 Mayıs-8 Haziran Üniversitelerarası Giriş Sınavı'na" (ÜGS) girecek adayların sınav kaydı gerçekleştirildi.

1965 5 Temmuz 1965 tarihinde ikinci kez "Üniversitelerarası Giriş Sınavı" (ÜGS) uygulandı.

1965 15 Eylül 1965'te sınav sonuçları "Ana Liste" olarak açıklandı. 30 Eylül 1965'te "Asil Kazananlar Listesi" açıklandı.

1965 ÜAK tarafından 14 Kasım 1965 tarihinde Sınav Komisyonu'nun görev süresinin bittiği bildirildi.

1965 14 Kasım 1965 Giriş Sınavlarının yürütülmesi vazifesi ÜAK tarafından İstanbul Üniversitesine verildi. Sınavın yeni yöneticisi Prof. Dr. Haydar Furgaç oldu.

1966-1973 İstanbul Üniversitesi (ve ona bağlı Elektronik Hesap ve Araştırma Merkezi) ÜAK'ın görevlendirmesiyle bu vazifeyi sekiz yıl sürdürdü.

1966 "Üniversitelerarası Giriş İmtihanı" (ÜGİ) Aday kayıt işlemleri 9 Mayıs-11 Haziran arasında gerçekleşti.

1966 İstanbul Üniversitesi yürütücülüğünde ilk "Üniversitelerarası Giriş İmtihanı" (ÜGİ) 6 Temmuz 1966'da yapıldı.

1967 İkincisi düzenlenen Üniversitelerarası Giriş İmtihanı'nın (ÜGİ) aday kayıt işlemleri 10 Nisan-26 Mayıs tarihleri arasında yapıldı.

1967 7 Temmuz 1967'de Üniversitelerarası Giriş İmtihanı (ikincisi) (ÜGİ) uygulandı.

1967 Merkezî sistemle ilgili adayların ve ilgililerin sorularını yazılı ve telefonla cevaplamak üzere Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) bünyesinde kurumun başkanı Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu'nun girişimiyle "İdari Danışma Merkezi" 25 Eylül 1967'de kuruldu ve Mıhçıoğlu'nun görev süresinin sonuna kadar etkin

şekilde çalıştı. Merkezî sınavların halkla ilişkiler boyutu kurumsal olarak desteklendi.

1968 Üniversitelerarası Giriş İmtihanı (üçüncü) (ÜGİ) kayıtları 24 Nisan-25 Mayıs tarihleri arasında yapıldı.

1968 Üniversitelerarası Giriş İmtihanı (ÜGİ) 5 Temmuz 1968'de uygulandı.

1968-1969 Bu dönemde yerleştirme işlemleri için tercih sistemi değiştirilir; adaylardan tercih istenmez ve sınav sonuçları açıklandıktan sonra adaylara doğrudan başvurma hakkı getirilir.

1968-1969 Mıhçıoğlu'nun görev süresi bitince bu yıl TODAİE bünyesinde İdari Danışma Merkezi danışma hizmeti vermeyi keser.

1969-1970 Üniversitelerarası Giriş İmtihanı (ÜGİ) (dördüncü) kayıtları 5-31 Mayıs tarihlerinde gerçekleşti.

1969-1970 Üniversitelerarası Giriş İmtihanı (ÜGİ) 11 Temmuz 1969'da gerçekleşti.

1969-1970 İTÜ Merkezî Sınava dâhil oldu.

1970 28 Eylül-3 Ekim 1970 8. Millî Eğitim Şûrası'nda "Ortaöğretim Sistemimizin Kuruluşu ile Yüksek Öğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi Konusunda VIII. Millî Eğitim Şurasının İncelemesine Sunulan Esaslar" başlıklı raporun esasları görüşüldü.

1971 Üniversitelerarası Giriş İmtihanı (ÜGİ) (beşinci) Kayıtları 24 Mayıs – 12 Haziran 1971 tarihleri arasında alındı.

1971 Üniversitelerarası Giriş İmtihanı (ÜGİ) 9 Temmuz 1971'de gerçekleşti.

1971 Anayasa Mahkemesi kararıyla özel yüksekokullar kapatıldı.

1973 28 Nisan 1973'te Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyon Başkanı Haydar Furgaç vefat etti.

1973 Prof. Dr. Kenan Gürtan İstanbul Üniversitesi adına Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyon Başkanı olarak görevi devraldı.

1973 6 Temmuz 1973 Üniversitelerarası Giriş İmtihanı (ÜGİ) soruları çalındı.

1973 11 Ağustos 1973'te ÜAK'ın ilk toplantısı düzenledi ve sınavın tekrarlanması için bir seri kararlar alındı.

1973 19 Eylül 1973'te sınav (son kez İstanbul Üniversitesi sorumluluğunda) sorunsuz biçimde tekrarlandı.

1974 18-19 Ocak 1974'te ÜAK'a bağlı merkezî ve sürekli bir sınav örgütünün kurulmasına karar verildi.

1974 22-23 Mart 1974 tarihli ÜAK toplantısında Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Komisyonunun Hacettepe Üniversitesi rektörlüğüne bağlanmasına karar verildi. Komisyonun verdiği bu görevi üniversite adına Prof. Dr. Altan Günalp üstlendi.

1974 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu

sonrasında ODTÜ hem ÜAK'a hem de merkezî sınava dâhil oldu.

1974 5 Temmuz 1974'te Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu tarafından Hacettepe Üniversitesi tarafından ÜSS gerçekleştirildi. Bu 1964'ten beri Komisyon'a bağlı gerçekleştirilen sınavın sonuncusu oldu.

1974 Üniversiteye kesin kayıt işlemleri 31 Ekim-4 Kasım 1974 tarihleri arasında yapıldı.

1974 19 Kasım 1974 Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Merkezi kuruldu.

1975-1980 ÜSS Dönemi

1975 24 Haziran 1975 Üniversitelerarası Seçme Sınavı (ÜSS) yapıldı.

1977 25-26 Ekim 1977 tarihinde Türk Eğitim Derneği tarafından sınavın önceki ve mevcut yöneticilerinin de katıldığı "Yüksek Eğitime Giriş Sorunları" başlıklı toplantı düzenlendi.

1981-1982 ÜSS-ÜYS Dönemi

1981 İki Aşamalı Sınav uygulamasına geçildi. Üniversitelerarası Seçme Sınavı (ÜSS) (13.04.1981)-Üniversitelerarası Yerleştirme Sınavı (ÜYS) (29.06.1981).

1983-1998 ÖSS-ÖYS Dönemi

1997 ÖSS'lerde üç kez başarılı olma sınırının altında puan almış olanlar için, 1998 ve daha sonraki yıllarda uygulanacak olan ÖSYS'lere başvuramama kararı alındı.

1998 1998 yılında uygulanmaya koyulan düzenleme ile mesleki ve teknik ortaöğretim mezunlarının meslek yüksekokulları (MYO) ile mesleki ve teknik eğitim fakültelerine yöneltmeyi esas alır. İmam Hatip lisesi mezunlarının da İlahiyat fakültelerine yöneltmek amaçlandı. Düzenleme içerisinde alan içi ve alan dışı katsayı uygulaması, ek katsayı uygulaması ve sınavsız geçiş gibi uygulamalar getirildi.

1999 İki aşamalı seçme yerleştirme sınavı tek aşamalı hâle getirildi.

1999 Kendi sınav alanından program seçen öğrenciler için OBP 0,5 gibi yüksek bir katsayı ile çarpılırken; alan dışı tercihlerde bu katsayı 0,2 şeklinde uygulandı. 2003 yılında ise bu sayılar 0,8 ve 0,3'e çıkarılarak aradaki fark açıldı.

1999-2009 Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) (ÖSS-YDS dâhil) uygulandı.

2009 21 Temmuz 2009 tarihli YÖK Genel Kurulunda alınan kararlar neticesinde OBP'nin etkisi %18,2'den %13'e düşürüldü.

2011 30 Kasım 2011 tarihi kararıyla, 2012 yılından itibaren alan-alan dışı katsayı farkı tamamen kaldırıldı.

2010-2017 Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS)-Lisans Yerleştirme Sınavları (LYS) uygulandı.

2018-2025 Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) ((Temel Yeterlilik Testi (TYT), Alan Yeterlilik Testi (AYT) ve Yabancı Dil Testi (YDT)) uygulandı.

2024-2025 YKS Kapsamında Spor Bilimleri İçin Özel Yetenek Sınavı (ÖZYES) uygulandı.

2000-2025 Dikey Geçiş Sınavı (DGS) uygulandı.

1993-2002/2013-2016 Teknik Öğretmenler İçin Mühendislik Tamamlama Programları Giriş Sınavı (Mühendislik Tamamlama) uygulandı.

1981-2025 Yurt Dışından Yükseköğretime Öğrenci Yerleştirme Sınavları (YÖS/TCS/YÇS/TR YÖS) uygulandı.

1992-2012 Yurt Dışında Çalışanların Çocukları İçin Yükseköğretime Giriş Sınavı (YÇS) uygulandı.

2023-2025 Türkiye Yurt Dışından Öğrenci Kabul Sınavı (TR-YÖS) uygulandı.

1989-2009 Türk Hava Kurumu Sınavları (Yabancı Dil/Pilot Adayı Seçme) uygulandı.

1989 24 Eylül 1989 tarihinde 1 defa Bulgaristan Göçmenlerinden Yükseköğretime Devam Etmek İsteyenleri Seçme Sınavı düzenlendi.

1992 Özbekistan Cumhuriyeti Öğrenci Seçme ve Yerleştirme İşlemi ÖSYM tarafından uygulandı.

II. Merkezî Sınavlar: Kurumsal ve Yasal Gelişim Zaman Dizini

1915 Alaattin Gövsa tarafından Binet-Simon Zekâ Ölçeği Türkçe'ye çevrildi.

1937 Sadrettin Celal Antel tarafından İstanbul Üniversitesi Pedagoji Enstitüsünün kurulmasına öncülük etmesi

1939 H. Hüsnü Cıntlı tarafından Gazi Eğitim Enstitüsünde öğrencilerin başarılarını ölçmek üzere test sınavı düzenlendi.

1946 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu yayınlandı. (Özerklik Kanunu)

1946 Üniversiteler Kanunu uyarınca 13 Haziran 1946 tarihinde ÜAK kuruldu ve üniversitelerin öğrenci kabul kararlarının şekillenmesinde MEB ile birlikte yetkili hale geldi.

1946 MEB Teknik Öğretime bağlı Psikoteknik Laboratuvarı kuruldu.

1948 Eğitim Enstitüleri'nin bütün sınıflarında haftada birer saat "ölçme tekniği" dersi konuldu.

1950 Ordu Test Bürosu açıldı.

1952 Eğitim Enstitüleri'nde "Özel Eğitim Bölümü" açılması ile bu bölümde haftada dört saat ölçme ve araştırma tekniği dersi verilmeye başlandı.

1953 4 Haziran 1953 MEB bünyesinde Talim ve Terbiye Dairesi'ne bağlı Test ve Araştırma Bürosu kuruldu.

1962 İTÜ bünyesinde Elektronik Hesap Merkezi kuruldu.

1962 Ankara Üniversitesi bünyesinde merkezî seçme sınav iş ve işlemlerini yürütmek üzere Haberleşme ve İstatistik Müdürlüğü kuruldu. Sınavla ilgili işlemleri 1978 yılına kadar

AÜ bünyesinde sürdürdü. Merkezî sınavlar 1966'da İstanbul Üniversitesi tarafından devralındıktan sonra bu müdürlük sınavın Ankara İl Yönetimi olarak görevini devam ettirdi. 1972 yılında adı Haberleşme-İstatistik ve Öğrenci İşleri Müdürlüğü olarak değişmiştir. Uzmanlar ve halk arasında resmi adı bu olmasa da Enformasyon Müdürlüğü olarak anılmıştır.

1964 ÜAK tarafından 5 Şubat 1964 tarihinde Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu oluşturuldu.

1964 5 Şubat 1964 ÜAK tarafından "Merkezî Sistem" kuruldu.

1966 İstanbul Üniversitesi bünyesinde İstanbul Üniversitesi Elektronik Hesap ve Araştırma Merkezi (EHAM) kuruldu. Bu merkez 1974 yılı sonuna kadar merkezî seçme sınavlarını yürüttü.

1973 20 Haziran 1973 tarihinde 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu çıktı. Bu kanun uyarınca MEB'e bağlı bir Yüksek Öğretim Kurulu kuruldu. Kurul, 1975 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından üniversite özerkliğine aykırılık gerekçesiyle kapatıldı. 1750 sayılı kanunla Üniversitelerarası Kurul yetkileri genişleyerek ve bir sekreterlik düzenine kavuşarak tüzel kişilikli bir Kurul olarak yeniden düzenlendi.

1973 Üniversiteler üzerinde gözetim ve denetim sağlamak üzere Başbakanlığa" bağlı Üniversite Denetleme Kurulu (ÜDK) kuruldu.

1973 24 Haziran 1973 "1739 sayılı" "Millî Eğitim Temel Kanunu" yayınlandı.

1974 19 Kasım 1974 yılında ÜAK'a bağlı olarak sınav işlemlerinden sorumlu olarak Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM) kuruldu.

1974 Üniversitelerarası Kurul'un oturumunda ÜSYM'nin ilk Yönetim Kurulu üç yıl süreyle görevlendirildi. (21-22 Kasım 1974)

1974 Aralık 1974'te ÜSYM Yönetim Kurulu göreve başladı.

1975 Şubat 1975'te: ÜSS-75 testlerinin hazırlanması ve Test Araştırma Bürosu'nun (TAB) kuruluş planlarının hazırlanması için dört kişilik bir uzmanlar ekibi oluşturuldu.

1975 Kasım 1975'te TAB'ın fiilen kuruluşu başladı. (ÜSS-74 testlerinin hazırlanmasına katılmış ve ÜSS-75 testlerini hazırlayan ekipte başkan yardımcılığı görevini üstlenmiş bir ölçme uzmanı TAB Yöneticisi olarak görevlendirildi. TAB, bir yönetici ve bir sekreterle, birkaç masa ve sandalyeden ibaret olarak çalışmaya başladı.)

1975 ÜSYM'ye bağlı Bilgi İşlem Merkezi Aydın Köksal tarafından kuruldu ve kurumun bilişim yapısının gelişiminde büyük bir adım atıldı.

1976 TAB'ın görev ve sorumluluklarını içeren ilk yönergesi olan ÜSYM-TEGAB (Test Geliştirme ve Araştırma Birimi) yönergesi uygulandı. (20 Ekim 1976 tarihine değin uygulanmıştır).

1976 30 Ekim 1976 tarihinde Test Geliştirme ve Araştırma Birimi Örgüt ve İşleyiş Yönergesi yürürlüğe girdi. (Bir önceki yönergenin geliştirilmiş halidir).

1976 Aralık 1976'da Madde Kodlama Yönergesi çoğaltılarak personele dağıtıldı. (Bu yönerge TAB bünyesi altında sistem geliştirme işlemlerinin temelini oluşturan çalışmaları ihtiva eder).

1976 ÜSS-76 Test Bataryası, TAB tarafından büyük personel ve zaman kısıtlılığı içinde hazırlandı ve uygulandı.

1976 Bilgi İşlem Birimi (BİB) içinde "İstatistiksel Çözümleme ve Araştırma Alt Sistemi'nin geliştirilmesine başlandı.

1976 ÜSYM'ye bağlı Araştırma ve Gelişme Birimi kuruldu.

1976 22 Aralık 1976 Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ve ÜSYM, 1977 ÜSS'ye başvuran adaylardan kişisel, sosyal, ekonomik ve eğitim durumlarına ilişkin bilgi toplamak için ortak bir araştırma yapmaya karar verildi. (Amaç öğrencilerin sosyal ve ekonomik kökenlerini belirleyerek bunların başarıya etkisini ele almaktır.) Bu araştırma DPT ve AGB-TAB-BİB iş birliği ile planlanmış daha sonra DPT ve AGB birlikte yürütmüştür.

1976 TAB tarafından büyük boy ve 62 sayfa tutarında bir ÜSS testlerine hazırlama kılavuzu yazılarak basımı sağlandı.

1977 28 Ekim 1977 tarihinde ÜSYM-Test Geliştirme ve Araştırma Birimi (TAB) İç Yönergesi Yönetim Kurulu tarafından onaylanarak yürürlüğe girdi. (Bir önceki yönergenin işleyişteki belirsizlik, yürütme konusundaki karar ve yetki çatışması gibi eksiklikleri sebebiyle yeni bir yönerge hazırlanmıştır).

1977 ÜSS-77 Test Bataryası hazırlandı ve uygulandı. Bu bataryanın önceki bataryalardan daha nitelikli olduğu belirtildi.

1977 Optik başvurma belgesi kullanılarak adaylardan bilgi alınmaya başlandı, bu sayede insan hatası azaldı ve işlem süresi kısaldı. (1974 yılında adaylara ilişkin bilgiler kartlara delinirken (her aday için 2 kart) 1975 ve 1976 yıllarında doğrudan manyetik şerit üzerine kaydedilmiştir. Böylece tutarsızlıklar önlenmiştir. Ancak, ister karta delinsin isterse doğrudan manyetik şeride kaydedilsin her iki durumda da bu işlem insan eli aracılığı (delgi operatörleri) ile yapılmakta idi. Dolayısıyla, iki kez delgi yapılmasına karşın yanlışlıklardan kaçınılması olanaksızdı. Ayrıca aday sayısındaki artış nedeniyle bu işlem artık istenilen sürede bitirilemeyecek boyutlara varmıştı. Gerçekten 1976 yılında 316000 adaya ilişkin bilgiler manyetik şeride, günde iki vardiya çalışan 28 kişilik bir delgi operatörleri grubu ile ancak 40 günde kaydedilebilmişti. Bütün bu nedenlerle 1977 yılında ilk kez

adaylardan başvuruya ilişkin bilgiler optik form ile alındı. Böyle insan müdahalesi kaynaklı yanlışlar kontrol altına alındı ve 360000 adaya ilişkin bilgiler 2 kez okuma yapılarak tek bir optik okuyucu ile 30 günde değerlendirildi).

1977 Adaylara Sınava Giriş Belgesi ile birlikte Kimlik Bilgileri Uyarı Belgesi gönderildi.

1977 Kimlik Kartları Sahtekârlığı önlemek amacıyla plastiklenmeye başlandı.

1977 "Test Geliştirme Sistemi İçinde Bilgi İşlem Çalışmaları-Mart 1977" adlı doküman hazırlandı. (Test geliştirme işlemlerinin bilgi işlem yöntem ve araçlarından da yararlandırılarak hızlandırılmaya çalışılması ve bu amaçla test maddelerinin tanıma ve nitelik kodları ile bilgisayar ortamına aktarılması, test ve madde ayrıştırımlarından başka, gereksinme oldukça ya da dönemsel olarak bilgisayardan çeşitli dökümlerin, yeni test formları ile ilgili sonuçların... vb.nin alınması ile ilgili etkili hizmetler sağlanması düşünülmüştür. Bu amaca yönelik olarak ÜSYM-BÎB ile yapılacak çalışmalar planlaştırılmış ve bunlar "Test Geliştirme Sistemi İçinde Bilgi İşlem Çalışmaları-Mart 1977" adlı dokümanda toplanmıştır).

1977 6 Temmuz 1977: Genelkurmay Başkanlığı, Askerî Ortaöğretim kurumlarında başarının ölçülmesi için ÜSYM'den kılavuzluk ve iş birliği talep etti.

1977 Temmuz 1977'de Kart delgi ve kontrol makineleri ile optik okuyucular geldi ve hizmete girdi.

1977 30 Ağustos- 8 Eylül 1977: ÜSYM Yönetim Kurulu Başkanı, Cenevre'de yapılan 36. UNESCO Uluslararası Eğitim Konferansı'na IAEA adına gözlemci olarak katıldı.

1977 22-23 Eylül 1977: Avrupa Konseyi'nin "Güney Avrupa Ülkeleri Yükseköğretim ve Araştırma Komitesi Çalışma Grubu"nun Ankara'da yaptığı konferansta ÜSYM adına bir tebliğ sunuldu. ÜSYM ziyaret edildi ve olumlu izlenimler edinildi.

1977 TAB personel sayısı yirmi beşe ulaştı.

1977 Mikrofilm sistemi kurulması için ihale gerçekleştirildi ve deneme çalışmaları başlatıldı. 1974'ten bu yana biriken yaklaşık 5.000.000 belgenin mikrofilme alınması işlemleri başladı.

1977 CEPES (Avrupa Yükseköğretim Merkezi) ile Türkiye arasındaki tüm ilişkilerde ÜSYM yetkili kuruluş oldu ve işler ÜSYM kanalıyla yürütülmeye başlandı.

1977 Genelkurmayın başvurusu üzerine Askerî Ortadereceli okullarda öğrencinin ve öğrenimin ölçülmesi çalışmaları planlama aşamasına geldi.

1978 Şubat 1978'de Bilgisayar

Sisteminin hizmete girmesi beklenmektedir.

1978 20 Ekim 1978 tarihli ÜAK toplantısında ÜSYM Yönetim Kurulu Başkanlığının, 1750 Sayılı Kanun'un 73. Maddesine göre kurulan fonda istihdam edilen personele 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerin uygulanmasına karar verildi.

1981 Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ikinci kez ancak Anayasal bir kurum olarak kuruldu.

1981 2547 Yükseköğretim Kanunu ile ÜSYM değişikliğe uğradı ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) adıyla yeniden düzenlenerek YÖK'e bağlandı.

1981 6 Kasım 1981 tarihinde 2547 sayılı "Yükseköğretim Kanunu" yürürlüğe girdi. Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM) adını Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) olarak değiştirdi.

1982 6 Ocak 1982 tarihli 17566 sayılı resmî gazetede yayınlanan "Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Kuruluş İşleyiş ve Görev Yönetmeliği" ile teşkilat yapısı ve görev dağılımı oluşmaya başladı.

1982 20 Temmuz 1982 tarihinde, 19 üniversite, 20 akademi ve spor akademisi, eğitim enstitüleri ile meslek yüksekokullarından oluşan 126 yükseköğretim kurumu 1981 Reformu çerçevesinde yeniden teşkilatlandırıldı (Üniversiteler dışında kalmış olan akademiler ile çeşitli bakanlıkların bünyesindeki yüksek okulların üniversite statüsünde yeniden örgütlenmesi ile bir dönem kapanmış oldu).

1983 21 Kasım 1983 tarihinde 18228 sayılı resmî gazetede ÖSYM teşkilatında çeşitlenmenin ve birimlerin arttığı bir yönetmelik kabul edildi.

1981 1981 yılında ilk kez yapılan MEB Sınavları ile Millî Eğitim Bakanlığı Memuriyet Sınavları merkezîleştirilmiş ve ÖSYM'nin kapsamına alınmış oldu.

1982 Akademik personelin seçilmesi için yapılan dil sınavları da ÖSYM'nin yaptığı sınavlar arasına eklendi.

1984 ÖSYM çeşitli kamu kuruluşları için yapılan memuriyete giriş seçme sınavlarını da düzenledi

1986 1986 yılı itibarıyla Sağlık Uzmanlık Sınavları da ÖSYM'nin yaptığı sınavlar arasında yer almaya başladı. Aynı yıl içinde Askerî Kurumlara Giriş Sınavları, Bankacılık Sektörü Personel Seçim Sınavları da ÖSYM tarafından yapılmaya başlandı.

1983-2013 YÖK'ün yetkilendirmesiyle ÖSYM yükseköğretim ile ilgili istatistikleri tuttu ve her yıl yayınladı.

1986-1987 ÖSYM Yükseköğretim istatistiklerini tablolaştırırken UNESCO'nun Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırması (ISCED) kullanmaya başladı.

2011 6114 sayılı Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Hizmetleri Hakkında Kanun ile ÖSYM Başkanlığı tarafından yapılacak her türlü sınav ve yerleştirmeler ve bu sınavlarda görev alanların yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları düzenlendi. Bu doğrultuda ÖSYM'nin teşkilat yapısı da yeniden şekillendi.

2013 Yükseköğretim İstatistikleri'ni derleme ve yayınlama işi ÖSYM'den YÖK'e devredildi.

2016 Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair 6764 Nolu Kanun'un 65. Maddesinde 6114 sayılı Kanun'un 3. maddesine "sınav görevlendirmeleri" ile "yazılım geliştirme ve güncelleme" ibareleri eklendi.

2018 2/7/2018 (KHK-703, 84. maddesi): 6114 sayılı Kanunun bazı maddeleri yürürlükten kaldırıldı ve yerine 703 sayılı KHK'nın 84. maddesi işlendi. Kanun adı "Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Hizmetleri Hakkında Kanun" olarak değiştirildi. Bazı yerlerdeki "Bakanlar Kurulu" ibareleri "Cumhurbaşkanı" veya "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirildi.

2018 15 Temmuz 2018 tarihli 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine ile ÖSYM idari yapısı hakkında yeni düzenlemeler getirilmiştir. Kuruluşun görev ve yetkilerini içeren 347. Maddeye göre; Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı, bu Bölüm ve ilgili diğer mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak üzere kamu tüzel kişiliğine, idari ve mali özerkliğe sahip, Yükseköğretim Kurulu ile ilgili, merkezi Ankara'da bulunan özel bütçeli bir kuruluştur. (347. Madde, 1. Fıkra).

III. Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu: Merkezî Sınav Planlanma Süreci, Yönetim Görevleri, Yazdığı Kılavuz ve Eserlerin Zaman Dizini

1962 Ankara Üniversitesi SBF Giriş Sınavı yürütücülüğü vazifesini üstlenir.

1962 İdari Bir Mesele Olarak Üniversiteye Giriş: Sınavlarının Yeniden Düzenlenmesi – S.B.F. Tecrübesi, Bir İnceleme ve Teklifler (Ankara: Sevinç Matbaası) başlıklı merkezî sınavlara giden yolu açan eserini yayımlar.

1963 ÜAK'ın görevlendirmesiyle merkezî sınavı tüm üniversitelere yaymak üzere yazdığı Üniversiteye Giriş Sınavlarının Merkezî Bir Sisteme Bağlanması Meselesi (Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi) eserini yayımlar.

1963 Ankara Üniversitesi Giriş Sınavı yürütücülüğü vazifesini üstlenir.

1963 ÜAK tarafından oluşturulan Yükseköğretime giriş ön

hazırlık komisyonunun Ankara Üniversitesi temsilcisi ve komisyonun raportörü olur.

1963 Ankara Üniversitesi Giriş Sınavı Hakkında Talimat (Ankara: AÜ Basımevi) başlıklı sınavın uygulama kurallarını geliştirir.

1964-1965 ÜAK'a bağlı yürütülen Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanı ve Giriş Sınavı Genel Yöneticisi olur.

1964 İlk merkezî sınav olan Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyon başkanlığı görevini üstlenir.

1964 Kılavuz, 1964-1965 Ders Yılı Üniversitelerarası Giriş Sınavı (Ankara: ÜGS Komisyonu Yayını) adlı ilk merkezî sınavın sistemini anlatan kapsamlı metni hazırlar.

1964 Üniversitelerarası Giriş Sınavı Uygulama Kuralları (Ankara: AÜ Basımevi) başlıklı ilk merkezî sınavın nasıl uygulanacağının tüm aşamalarını içeren metni hazırlar.

1965 Kılavuz, 1965-1966 Ders Yılı Üniversitelerarası Giriş Sınavı (Ankara: ÜGS Komisyonu Yayını) başlıklı ikinci merkezî sınavın sistemini anlatan metni hazırlar.

1965 Üniversitelerarası Giriş Sınavı Uygulama Kuralları 1965-1966 (Ankara: AÜ Basımevi) başlıklı ikinci merkezî sınavın nasıl uygulanacağının tüm aşamalarını içeren metni hazırlar.

1965 Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonunun ve Başkanı Mıhçıoğlu'nun 14 Kasım 1965'te görev süresi biter.

1965 Okullara Kayıt Formalitelerinin Basitleştirilmesi adlı makalesini yazar.

1965-1968 Bu yıllar arasında Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) başkanı olur. Kurum bünyesinde 25 Eylül 1967'de bir "İdari Danışma Merkezi" kurar. Bu Merkez üç yıl boyunca merkezî sınavlarla ilgili bilgi almak isteyen yurttaşların sorularına telefonla cevap verir.

1969 1964-1969 yılları arasında yapılan merkezî giriş sınavlarının genel bir değerlendirmesini içeren Üniversiteye Giriş ve Liselerimiz. Ankara: Ankara Üniversitesi SBF Yayınları) eserini yayımlar.

1969 Üniversitelerarası Giriş Sınavında Aldıkları Sonuçlara Göre Türkiye'deki Liselerin Başarı Durumları adlı makalesini kaleme alır.

1973 ÜAK tarafından oluşturulan Üniversite giriş sistemindeki sorunları inceleyecek Komisyon üyeliğine getirilir. (Komisyonun gayri resmi raportörlüğünü yapar.)

1974 ÜSYM'nin kuruluşuyla sonuçlanacak süreçte merkezî sınavların yeniden düzenlenmesi için ÜAK tarafından talep edilen ve sonraki yıllarda yapılacak sınavların çerçevesi ile kurulacak

örgütün yapısını belirleyen Üniversiteye Girişin Yeniden Düzenlenmesi – Bugünkü Durum ve Öneriler (Ankara: Ankara Eğitim Fakültesi Yayınları) başlıklı eserini yayımlar.

1974 ÜAK tarafından Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Komisyonu üyeliğine getirilir.

1974 ÜSYM Yönetim kurulu asil üyesi olur ve 1974-1977 yılları arasındaki bu görevi sürdürür.

1975 Üniversite Giriş Sınavlarına Katılan Aday Sayısını Sınırlama Zorunluluğu başlıklı makalesini kaleme alır.

1976 İşe Giriş Yarışma Sınavları 1965-1974. Ankara: AÜ Eğitim Fakültesi Yayınları.

1980 Eğitimde Yörelerarası Dengesizlik. Ankara: AÜ SBF yayınları.

1986 Bir Yönetim Deneyi, İdari Danışma Merkezi Kırtasiyecilikle Savaş. Ankara: AÜ Basın Yayın Yüksekokul yayınları.

1989 Eğitimde Yörelerarası Dengesizliğin Neresindeyiz? 1965-1976-1987. Ankara: ÖSYM-AGB.

IV. ÖSYM'nin Gerçekleştirdiği Sınavların Zaman Dizini[142]

a. Memuriyete Giriş Sınavları

1984 -1989 Yükseköğretim Kurulu Dünya Bankası Meslek Yüksekokulu Projesi Yabancı Dil Sınavı

1985-1989 Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Personel Seçme Sınavları 1985-1989

1985 Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Personel Seçme Sınavı

1985 Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Avukat Seçme Sınavı

1985 -2000 Devlet Planlama Teşkilatı Sınavları (Personel Seçme/Yabancı Dil/ Uzman Yrd.)

1986 Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü Personel Yükselme Sınavı

1986 Radyo ve Televizyon Kurumu Stajyer Muhabir ve Yardımcı Prodüktör Seçme Sınavı

1986 -1987 Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Yabancı Dil Sınavı

1988-1997 Devlet Personel Başkanlığı Sınavları

1988/1990 BOTAŞ Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. Yabancı Dil Sınavı

(142) Zaman dizininde ÖSYM'nin yaptığı sınavların bazıları sadece belirli yıllarda yapılmış, bazıları uzun süreler devam etmiş, bazıları ise farklı yıllarda yapılmıştır. Yıllar arasında (-) işareti olan yıllarda sınavların belirtilen yıllar arasında kesinti olmadan yapıldığı; yıllar arasında (/) işareti olan yıllarda sadece belirtilen yıllarda sınavın gerçekleştirildiği, tekil yıllarda ise sadece belirtilen yılda yapıldığı belirtilmektedir.

1989	Bilkent Üniversitesi Sınavları (Hazırlık Öğrenci Seçme/ Okutman)
1989	Millî Piyango İdaresi Personel Seçme Sınavı
1990-2004	Türkiye Büyük Millet Meclisi Sınavları (Personel Seçme/Uzman Yrd./Sekreterlik Daktilo)
1990	Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Uzman Yardımcılığı Seçme Sınavı
1990-2000	Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Sınavları
1990-1991	Yükseköğretim Kurulu Dünya Bankası 2. Endüstriyel Eğitim Projesi Yabancı Dil Sınavı
1990 -2000	Sosyal Sigortalar Kurumu Sınavları (Personel Seçme/Müfettiş Yardımcılığı vb.)
1991	Dışişleri Bakanlığı İdari Memur Seçme Sınavı
1991-2025	Yabancı Dil Kısmı İçişleri Bakanlığı Kaymakam Adaylığı Giriş Sınavı
1991-1998	İçişleri Bakanlığı Sınavları (İl Planlama Uzman Yrd./APK Uzman/Personel Seçme vb.)
1991	Sağlık Bakanlığı Hemşirelik Ön Lisans Eğitimi Programı Giriş Sınavı
1991-1997	Savunma Sanayi Müsteşarlığı Personel Seçme Sınavları
1991-2013	Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Sınavları (TODAİE)
1991-1993	Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Personel Seçme Sınavı
1992	Sağlık Bakanlığı Anadolu Üniversitesi Sağlık Personeli Ön Lisans Eğitimi Giriş Sınavı
1992	Emniyet Genel Müdürlüğü Sivil Personel Seçme Sınavı
1992	Dışişleri Bakanlığı İdari Memurları Seçme Sınavı
1992	Dışişleri Bakanlığı Aday Bölge Uzmanlığı Sınavı
1992	Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Koruma Görevlisi Seçme Sınavı
1992	Sağlık Bakanlığı Dış İlişkiler Dairesi Yabancı Dil Sınavı
1992	Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü Elektrik ve Makine Mühendisi Sınavı
1992	Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Adaylarını Yerleştirme Sınavı
1992	Sağlık Bakanlığı Yurtdışında Öğrenim Görecek Personeli Seçme Sınavı
1992-2025	Sayıştay Sınavları (Eleme/Yazılı)
1992/1993/1999	Petkim Sınavları (Y. Dil/ Koruma ve Güvenlik Görevlisi Seçme)
1992/1995	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Sınavları (Müfettiş Seçme/ Personel Seçme)
1992/1999	Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Sınavları (Personel Seçme/ Müfettiş Yardımcılığı)
1993	Dumlupınar Üniversitesi Personel Seçme Sınavı

1993-1996 Erciyes Üniversitesi Sınavları (Personel Seçme/Yabancı Dil)

1993-2015 Maliye Bakanlığı Sınavları (İç Denetçi/Personel Seçme/Uzman Yrd./Müfettiş Yrd. Vb.)

1993 Sağlık Bakanlığı Sağlık Personeli Seçme Sınavı

1993 Diyarbakır Belediyesi Personel Seçme Sınavı

1993-1994 Sağlık Bakanlığı Yabancı Dil Sınavı

1993/1999 Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu Sınavları (İşçi Adaylarını Seçme/Müfettişlik)

1993/1996/1998 Balıkesir Üniversitesi Personel Seçme Sınavı

1993/1995 Cumhuriyet Üniversitesi Personel Seçme Sınavı

1993/1998 Zonguldak Kara Elmas Üniversitesi Personel Seçme Sınavı

1994 Afyon Kocatepe Üniversitesi Personel Seçme Sınavı

1994 Dışişleri Bakanlığı Yabancı Dil Sınavı

1994/1997 Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sınavları (Personel Seçme)

1994 Başbakanlık GAP İdaresi Başkanlığı Koruma ve Güvenlik Görevlisi Seçme Sınavı

1994 Dış Ticaret Müsteşarlığı Orta Anadolu İhracatçıları Birliği Personel Seçme Sınavı

1994 Merkezî Özel Yetenek Sınavı (MÖZYES)

1994 Sağlık Bakanlığı Sağlık Enstitülerine Seçme ve Yerleştirme Sınavı

1994 Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Ön Lisans Eğitimi Programları Sınavı

1995-1996 Dicle Üniversitesi Sınavları (Yabancı Dil)

1995 Ondokuz Mayıs Üniversitesi Personel Seçme Sınavı

1995 Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. TEDAŞ Koruma ve Güvenlik Görevlisi Seçme Sınavı

1995 Dış Ticaret Müsteşarlığı Stajyer Dış Ticaret Kontrolörlüğü Giriş Sınavı

1995 Dış Ticaret Müsteşarlığı Uzman Yardımcılığı Sınavı

1995-2002 Gümrük Müsteşarlığı Sınavları (Gümrük Müşavirliği/Gümrük Komisyonculuğu/Muhafaza Memurluğu/Müfettiş Yrd. vb.)

1995/1998 Fırat Üniversitesi Personel Seçme Sınavı

1996 Kafkas Üniversitesi Personel Seçme Sınavı

1996/1998/1999 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Personel Seçme Sınavları

1996/1998 Millî Güvenlik Kurulu Uzman Yardımcılığı Giriş Sınavı

1996/2000 Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı Başbakanlık Müfettiş Yardımcılığı Eleme Sınavı

1996-2000 Türkiye Petrol Rafineleri A.Ş. TÜPRAŞ Personel Seçme Sınavı

1997-1998 Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü Başbakanlık Uzman Yardımcılığı Eleme Sınavı

1997-1999 Ankara Üniversitesi Sınavları (Personel Seçme/Lisans Tamamlama)

1997-1998 İnönü Üniversitesi Personel Seçme Sınavı

1997 Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Mühendis Seçme Sınavı

1997 Türk Patent Enstitüsü Teknik ve İdari Personel Seçme Sınavı

1997 Sağlık Bakanlığı Eğitim Hastanelerine Atanacak Personel İçin Yabancı Dil Sınavı

1997 Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Sanayi Müfettiş Yardımcılığı Sınavı

1997 Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Müfettiş Yardımcılığı Sınavı

1997 Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Mühendis ve Kadastro Teknisyeni Seçme Sınavı

1997 Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığı Müfettiş Yardımcılığı Eleme Sınavı

1997 Rekabet Kurumu Personel Seçme Sınavları

1997 Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu Personel Seçme Sınavı

1997 Türkiye Demiryolu Makinaları Sanayi A.Ş. TÜDEMSAŞ Personel Seçme Sınavı

1997/2000 T.C. Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü Sınavları (Personel Seçme/Müfettiş Yrd.)

1997-1998 T.C. Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığı Müfettiş Yardımcılığı Sınavı

1997- 2025 Adalet Bakanlığı Sınavları (ADLİ/İDARİ/İCRA/HMGS/İYÖS)

1998-1999 İstanbul Üniversitesi Personel Seçme Sınavları

1998 Yüzüncü Yıl Üniversitesi Personel Seçme Sınavı

1998 Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Müfettiş Yardımcılığı Sınavı

1998 Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Personel Seçme Sınavı

1998 Yüksek Seçim Kurulu Personel Seçme Sınavı

1998/2001 Başbakanlık Basın, Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Basın Ataşeliği Sınavı

1998 Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Teftiş Kurulu Başkanlığı Müfettiş Yardımcılığı Sınavı

1998-2000 İş ve İşçi Bulma Kurumu Sınavları (Personel Seçme/Müfettiş Yrd.)

1998/2000 Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Müfettiş Yardımcılığı Sınavı

1998-2000 Bağ-Kur Genel Müdürlüğü Sınavları (Personel Seçme/Müfettiş Yardımcılığı)

1998 Sağlık Bakanlığı Eğitim Hastaneleri Klinik ve Laboratuvar Şef/Şef Yardımcılığı İçin Personel Seçme Sınavı

1998/2000 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Müfettiş Yardımcılığı Sınavı

1998/2000 Sağlık Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Müfettiş Yardımcılığı Sınavı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

1998/2000 Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü, Stajyer Kontrolör Sınavı

1999 Petrol Ofisi Koruma ve Güvenlik Görevlisi Seçme Sınavı

1999 Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Uzman Yardımcısı Seçme Sınavı

1999 İlk Defa Devlet Memuru Olarak Atanacaklar İçin Seçme Sınavı (DMS)

1999 BOTAŞ Koruma ve Güvenlik Görevlisi Seçme Sınavı

1999 Millî Savunma Bakanlığı İşçi Adaylarını Seçme Sınavı

1999 Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu TESK Müfettiş Yardımcılığı Sınavı

1999-2000 Dışişleri Bakanlığı Aday Meslek Memuru Sınavı

2000 İlk Defa Daimî İşçi Olarak Alınacaklar İçin Seçme Sınavı (DİS)

2000 Ticarette Standardizasyon Denetmenliğine Giriş Sınavı

2000 İlk Defa Memur Olarak Atanacaklar İçin Seçme Sınavı

2000 Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Denetçi Yardımcılığı Eleme Sınavı

2000 Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME) Uzman Yardımcılığı Ön Eleme Sınavı

2000- 2003 T. Serbest Muhasebe Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir Odaları Birliği Temel Eğitim ve Staj Merkezi Staja Başlama Değerlendirme Sınavı

2000 Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Müfettiş Yardımcılığı Eleme Sınavı

2000 Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. Teftiş Kurulu Başkanlığı Müfettiş Yardımcılığı Giriş Sınavı

2001 Kurumlar İçin Merkezî Eleme Sınavı (KMS)

2001 Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Avrupa Birliği Uzman Yardımcılığı Giriş Sınavı

2001 Telekomünikasyon Kurumu Uzman Yardımcılığı Eleme Sınavı Kamu Personel Seçme Sınavı

2002 Sağlık Bakanlığı (KPSS-SB)

2002-2025 Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS)

2003-2009 Kamu İhale Kurumu Uzman Yardımcılığı Sınavı

2006 Yükseköğretim Kurulu Personel Alım Sınavı

2008-2014 Polis Akademisi Polis Meslek Yüksekokulları Öğrenci Adaylığı Sınavı

2010/2013/2014/2015/2022 Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Hizmetler Uzman Yardımcılığı Özel Yarışma Sınavı (MHUY)

2011-2013 Üniversitelerdeki İdari Personel İçin Görevde Yükselme Sınavı (ÜGYS)

2011 Anayasa Mahkemesi Raportör Yardımcısı Seçme Sınavı

2011-2025 Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı İçin Personel Sınavları

2012-2025 Engelliler İçin Kamu Personel Seçme Sınavları (ÖMSS-EKPSS)

2012 Özürlü Memur Seçme Sınavı (ÖMSS)

2012 Dış Temsilciliklerin Korunmasında Görevlendirilecek Emniyet Genel Müdürlüğü Personelini Seçme Sınavı

2012 Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı KOBİ Uzman Yardımcılığına Giriş Sınavı

2013-2024 KPSS-ÖABT

2014-2025 KPSS-DHBT

2014- 2025 Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı (EKPSS)

2014-2025 İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü İşyeri Hekimliği Ve İş Güvenliği Uzmanlığı Sınavı

2014 Kamu Denetçiliği Kurumu Uzman Yardımcılığı Giriş Sınavı

2014 Türkiye İnsan Hakları Kurumu İnsan Hakları Uzman Yardımcılığı Giriş Sınavı

2015 Başbakanlık Personeli Görevde Yükselme Sınavı

2015 Diyanet İşleri Başkanlığı Mesleki Bilgiler Seviye Tespit Sınavı

2015 Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Bağlı Ortaklıkları İç Denetçi Aday Belirleme Sınavı

2018 Yüksek Seçim Kurulu Açıktan Atama Seçim Müdürü ve Seçim Müdür Yardımcısı Giriş ve Seçim Müdürü ile Şube Müdürü Görevde Yükselme Sınavı (YSK)

2020-2022 Hazine ve Maliye Bakanlığı İç Denetim Koordinasyon Kurulu İç Denetçi Aday Belirleme Sınavı

2023 İl Özel İdareleri, Belediye ve Bağlı Kuruluşları İle Bunların Üyesi Olduğu Mahalli İdare Birlikleri Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Sınavı (GYS)

2023 Yükseköğretim Kurulu Uzman Yardımcıları Yeterlik Sınavı (YÖK Yeterlik)

2023 Adalet Bakanlığı Arabuluculuk Sınavı (Arabuluculuk)

2024 Tarım ve Orman Bakanlığı Bitki Koruma Ürünleri Bayi ve Toptancılık Yazılı Sınavı (BKUBTS)

2024-2025 Gelir İdaresi Başkanlığı Gelir Uzman Yardımcılığı Giriş Sınavı (GUY)

2024-2025 Gelir İdaresi Başkanlığı Devlet Gelir Uzman Yardımcılığı Giriş Sınavı (DGUY)

b. Yükseköğretime Geçiş Sınavları

1975-1980 Üniversitelerarası Seçme Sınavı (ÜSS)

1981-1982 ÜSS-ÜYS Dönemi, 1981-1982 yılında Üniversite sınavı iki aşamalı olarak düzenlenmiştir. Üniversitelerarası Seçme Sınavı (ÜSS)" ve "Üniversitelerarası Yerleştirme Sınavı (ÜYS)

1983- 1998 Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS)-Öğrenci Yerleştirme Sınavı (ÖYS)

1999-2009 Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) (ÖSS-YDS dâhil)

2010-2017 Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS)-Lisans Yerleştirme Sınavları (LYS)

2018-2025 İki aşamalı sınav sistemi Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS): Temel Yeterlilik Testi (TYT), Alan Yeterlilik Testi (AYT) ve Yabancı Dil Testi (YDT)

2024-2025 YKS Kapsamında Spor Bilimleri İçin Özel Yetenek Sınavı (ÖZYES)

2000-2025 Dikey Geçiş Sınavı'nın (DGS

1993-2002/2013-2016 Teknik Öğretmenler İçin Mühendislik Tamamlama Programları Giriş Sınavı (Mühendislik Tamamlama)

1981 -2010 YÖS (Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı)

1992-2011 Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Toplulukları Sınavı (TCS)

1992-2012 Yurt Dışında Çalışanların Çocukları İçin Yükseköğretime Giriş Sınavı (YÇS)

2023-2025 Türkiye Yurt Dışından Öğrenci Kabul Sınavı (TR-YÖS)

1989-2009 Türk Hava Kurumu Sınavları (Yabancı Dil/Pilot Adayı Seçme)

1989 Bulgaristan Göçmenlerinden Yükseköğretime Devam Etmek İsteyenleri Seçme Sınavı (1 defa düzenlenmiştir.)

1992 Özbekistan Cumhuriyeti Öğrenci Seçme ve Yerleştirme İşlemi (1 defa düzenlenmiştir.)

c. Açık Öğretim Sınavları

1983-1996 Anadolu Üniversitesi AÖF Sınavları (Ara Sınav/Yıl Sonu/Bütünleme)

d. Bankacılık Sektörü Personel Seçim Sınavları

1986 – 2005 Türkiye Halk Bankası Sınavları (Personel Seçme/Yükselme/Yabancı Dil Yeterlik)

1990 – 2008 T.C. Ziraat Bankası için T.C. Ziraat Bankası (Bankacılık Okulu/Müfettiş Yrd./Personel Seçme/Yabancı Dil)

1989 Sümerbank Holding A.Ş. Sınavı (Yabancı Dil Yeterlik)

1995 Tarişbank Müfettiş Seçme Sınavı

1997 – 2003 T.C. Merkez Bankası (Personel Seçme Sınavları) düzenlemiştir.

1997 Emlak Bankası Müfettiş Yardımcılıkları Sınavı

1997 Şekerbank Müfettiş Yardımcılığı Seçme Sınavı

1998-2000 Türk Eximbank (Personel Seçme Sınavları)

1998-2000 Türkiye Kalkınma Bankası Sınavı (Personel Seçme Sınavı)

1999 Türkiye Vakıflar Bankası Müfettiş Yardımcılığı Sınavı

2001 Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Bankalar Yeminli Murakıp ve Bankacılık/ Kurum Uzman Yardımcılığı Sınavı

e. Yabancı Dil Sınavları

1982-1996 Üniversitelerarası Kurul Doçentlik Merkezî Yabancı Dil Sınavı (DOÇ)

1995 Üniversitelerarası Kurul Doktora/ Sanatta Yeterlilik Merkezî Yabancı Dil Sınavı

1989-2012 Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı (KPDS)

2000-2012 Üniversitelerarası Kurul Yabancı Dil Sınavı (ÜDS)

2013-2025 Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı (YDS)

2014-2025 Elektronik Yabancı Dil Sınavı (e-YDS)

2019-2025 Yabancı Dil Sınavı (YÖKDİL)

2022-2025 Elektronik Yükseköğretim Kurumları Yabancı Dil Sınavı (e-YÖKDİL)

1993 Başbakanlık Personeli Yabancı Dil Sınavı (1 defa uygulanmıştır.)

2025 ÖSYM 4 Beceri Temelli İngilizce Sınavı (e-TEP)

2025 Elektronik Yabancı Dil Olarak Türkçe Sınavı (E-YDTS)

f. Sağlık Grubu Uzmanlık Sınavları

1986 Sağlık Bakanlığı Asistanlık Sınavı (1 defa uygulanmıştır.)

1987-2025 Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (TUS)

2007-2025 Tıpta Yan Dal Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (YDUS)

2012-2025 Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (DUS)

2017-2025 Eczacılıkta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı (EUS)

2003-2009 Türk Ortopedi ve Travmatoloji Birliği Derneği Ortopedi ve Travmatoloji Yeterlik Sınavı (TODBİD)

2004-2009 Türk Üroloji Yeterlilik Kurulları Üroloji Yeterlik Sınavı (TÜYK)

2006-2009 Türk Nöroşirurji Derneği Nöroşirurji Yeterlik Sınavı (TND)

2007-2009 Türk Radyasyon Onkolojisi Derneği Radyasyon Onkolojisi Yeterlik Sınavı (TROD)

2010 Tıpta Uzmanlık Dernekleri Yeterlilik Sınavları Hematoloji, Nöroşirurji, Radyasyon Onkolojisi (1 defa uygulanmıştır.)

g. Yurtdışı Yükseköğretim Diploma Denklik Sınavları

1997-2013 Yükseköğretim Kurulu Yurt Dışı Yükseköğretim Diplomaları Denkliği İçin Seviye Tespit Sınavı (STS)

2013-2025 Tıp Doktorluğu Alanında Yurt Dışı Yükseköğretim Diploma Denkliği İçin Seviye Tespit Sınavı (STS-Tıp Doktorluğu)

2013-2025 Diş Hekimliği Alanında Yurt Dışı Yükseköğretim Diploma Denkliği İçin Seviye Tespit Sınavı (STS-Diş Hekimliği)

2020-2025 Eczacılık Alanında Yurt Dışı Yükseköğretim Diploma Denkliği İçin Seviye Tespit Sınavı (STS-Eczacılık)

2013-2024 Öğretmenlik Meslek Bilgisi Alanında Yurt Dışı Yükseköğretim Diploma Denkliği İçin KPSS Eğitim Bilimleri

2025 Öğretmenlik Meslek Bilgisi Alanında Yurt Dışı Yükseköğretim Diploma Denkliği İçin Seviye Tespit Sınavı (STS-Öğretmenlik)

h. Askerî Kurumlara Giriş Sınavı

1986-1995 GATA Hemşirelik Yüksek Okulu Giriş Sınavı

1996-2011 Uzman Jandarma Okulu Giriş Sınavı

2003-2016 Jandarma Astsubay Temel Kursuna Alınacak Öğrenciler Seçme Sınavı

2000-2001 Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı Hava Kuvvetleri Askerî Lise Giriş Sınavı

2002-2016 Türk Silahlı Kuvvetleri Askerî Liseler ve Astsubay Hazırlama Okulunda Öğrenim Görecek Öğrencileri Seçme Sınavı (ALS)

2016 Askerî Lise Mezunları İçin Üniversiteye Geçiş Sınavı (ALÜGS)

2018-2025 Millî Savunma Üniversitesi Askerî Öğrenci Aday Belirleme Sınavı

i. Millî Eğitim Bakanlığı Memuriyet Sınavları

1981-1995 Millî Eğitim Bakanlığı Türk Kültür Vakfı-AFS Sınavları

1990-1998 Millî Eğitim Bakanlığı Sınavları

2005-2006 Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Sınavı

2023 Millî Eğitim Bakanlığı Görevde Yükselme Yazılı Sınavı (MEBGYS)

2019-2025 Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Seçme Sınavı (MEB-EKYS)

2025 Akademi Giriş Sınavı (AGS) ve Öğretmenlik Alan Bilgisi Testi (ÖABT)

j. Orta Öğretime Geçiş Sınavı

1984-1985 Türk Eğitim Derneği TED Ankara Koleji Giriş Sınavı

1992 Millî Eğitim Bakanlığı Anadolu Liseleri Sınavı

k. Lisansüstü Eğitime Geçiş Sınavı

1997-2006 Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı (LES)

2007-2025 Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı (ALES)

1993-1997 Yurtdışında Lisansüstü Eğitim Görecek Adayları Seçme Sınavı

Kaynakça

Birincil Kaynaklar

Kanun, Yönetmelik ve Kararnameler

- T.C. Resmî Gazete. (1946). Üniversiteler Kanunu (Kanun No. 4936). Sayı 6336.
- T.C. Resmî Gazete. (1960). 13.6.1946 tarih ve 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna madde eklenmesi hakkında Kanun, (Kanun No. 115). Sayı 10641.
- T.C. Resmî Gazete. (1973). Üniversiteler Kanunu (Kanun No. 1750). Sayı 14587.
- T.C. Resmî Gazete. (1981). Yükseköğretim Kanunu (Kanun No. 2547). Sayı 17506.
- T.C. Resmî Gazete (1982). Yönetmelikler. Sayı 17566.
- T.C. Resmî Gazete (1983). Kanun Hükmünde Kararname 124, Sayı 18228.
- T.C. Resmî Gazete. (2018). Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. Sayı 30479.
- T.C. Resmî Gazete. (1992). Bazı Lise, Okul ve Fakülte Mezunlarına Unvan Verilmesi Hakkında Kanun. Sayı 21226.
- T.C. Resmî Gazete (2013). Yabancı Dil Bilgisi Seviye Belirleme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. Sayı 28518.
- T.C. Resmî Gazete. (1992). Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. Sayı 21308.
- T.C. Resmî Gazete. (1929). Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun. (1929). Kanun No 1416
- T.C. Resmî Gazete. (2014). Türk Öğrencilerin Yabancı Ülkelerde Öğrenimleri Hakkında Yönetmelik. Sayı 32624.
- T.C. Resmî Gazete. (1983). Yükseköğretim Kurumları Öğretim Elemanları Kadroları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Sayı 18167.
- T.C. Resmî Gazete. (2006). Bütçe Kanunlarında Yer Alan Bazı Hükümlerin İlgili Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelere Eklenmesi ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. Kanun No 5538. Sayı 26226.
- T.C. Resmî Gazete. (2007). Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği. Sayı 26519.
- T.C. Resmî Gazete. (2005). Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Yönetmeliği. Sayı 2590.
- T.C. Resmî Gazete. (2011). Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Hizmetleri Hakkında Kanun 6114. Sayı 27863.

ÜSYM ve ÖSYM Raporları

- Dökmen, Ü. (1992). Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi: Kuruluşu, Gelişmesi, Çalışmaları.
- Güvenç, Bozkurt. (1992). Seçilmiş Bazı Ülkelerde Yükseköğretime Geçiş.
- Kuzgun, Yıldız. (1985). Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Adayları İçin Üniversiteler, Yükseköğretim Programları ve Meslekler Rehberi.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1984). 1983-1984 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1985). Üniversiteler Yükseköğretim Programları ve Meslekler Rehberi.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1985). 1984-1985 Öğretim Yılı Yükseköğretim Stratejileri.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1986). Yükseköğretim Programlarına Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemindeki Değişiklikler.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1989). ÖSS ile Yoklanan Bilgi ve Becerileriler Farklı Okul Tür ve Sınıflarında Ne Ölçüde Kazanılmaktadır?
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1989). Test Hazırlama Kılavuzu.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1989a). Sayın Altan Günalp'in Anısına.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1990). Yükseköğretime Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sisteminin Esasları ve Bu Sistemde Yapılması Düşünüle Değişiklikler.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1991). Adayların Sosyo-Ekonomik Özellikleri ve Sınavdaki Başarıları.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1992) Adayların Sosyo-Ekonomik Özellikleri ve Sınavdaki Başarıları.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1997). Yükseköğretim Kurumlarında Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1998). Üniversitelere Olan Talebin Yoğunluğunun Nedenleri ve Özellikleri Konusunda Bir Araştırma.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1998). Üniversitelere Olan Talebin Yoğunluğunun Nedenleri ve Özellikleri Konusunda Bir Araştırma.
- Payaslıoğlu, A. (1985). Türkiye'de Yükseköğretim Kurumlarına Öğrenci Seçme ve Yerleştirme. Öğrenci Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi.
- Toker, F. (1997). Türkiye'de Yükseköğretime Giriş. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi.
- Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1977). 1974-1977 Çalışma Raporu.
- Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1979). Üniversitelerarası Seçme Sınavına Giren Adayların Yükseköğretim Programlarını Tercihleri Üzerine Bir Araştırma.
- Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1976). Üniversitelerarası Seçme Sınavı Uygulama Yönergesi.
- Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1979). ÜSS Kılavuzu.
- Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1979). ÜSS'ye Giren Adayların Yükseköğretim Programlarını Tercihleri Üzerine bir Araştırma.

- Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1979). Yükseköğretime Geçişte Fırsat Eşitliği.
- Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1980). İki Aşamalı Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Sınav Sistemi.
- Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1981). Ortaöğretim Yıl Sonu Başarı Ortalamalarının Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı Puanlarına Katılması.

Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) Kararları

- Üniversitelerarası Kurul. (1973). Üniversitelerarası Kurul Kararları (11 Ağustos 1973- 20 Temmuz 1974).
- Üniversitelerarası Kurul Genel Sekreterliği. (1974). Üniversitelerarası Kurul Kararları (14 Ekim 1974- 27 Haziran 1975).
- Üniversitelerarası Kurul Genel Sekreterliği. (1975). Üniversitelerarası Kurul Kararları (21 Ekim 1975- 29 Haziran 1976).
- Üniversitelerarası Kurul Genel Sekreterliği. (1976). Üniversitelerarası Kurul Kararları (15 Ekim 1976- 28 Haziran 1977).
- Üniversitelerarası Kurul Genel Sekreterliği. (1977). Üniversitelerarası Kurul Kararları (17-18 Ekim 1977- 30 Haziran 1978).
- Üniversitelerarası Kurul Genel Sekreterliği. (1978). Üniversitelerarası Kurul Kararları (19 Ekim 1978- 26 Haziran 1979).
- Üniversitelerarası Kurul Genel Sekreterliği. (1979). Üniversitelerarası Kurul Kararları (15 Ekim 1979- 1 Temmuz 1980).
- Üniversitelerarası Kurul Genel Sekreterliği. (1980). Üniversitelerarası Kurul Kararları (3 Eylül 1980- 27 Haziran 1981).

Diğer Birincil Kaynaklar

- Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Kayıt ve Sınav İşleri Bürosu. (1963). Ankara Üniversitesi Giriş Sınavı Hakkında Talimat.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1986). Türkiye'de Yükseköğretim Reformu ve İnsangücü Potansiyeli.
- Doğramacı, İ. (1988). Kasım 1981- Kasım 1988 Yükseköğretimde Gelişmeler, Yükseköğretim Kurulu.
- İstanbul Üniversitesi İktisadi Fakültesi Elektronik Hesap ve Araştırma Merkezi (1969). Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Rehber.
- İstanbul Üniversitesi İktisadi Fakültesi Elektronik Hesap ve Araştırma Merkezi. (1971). Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Rehber.
- İstanbul Üniversitesi İktisadi Fakültesi Elektronik Hesap ve Araştırma Merkezi. (1973). Üniversitelerarası Giriş İmtihanı Rehber.
- İTÜ ve İTÜ Teknik Okulu Giriş Sınavı Aday Kayıt Karnesi (1965-66)
- Kürkçüoğlu, N & Tuncer, T. (1968-1969). İstanbul Teknik Üniversitesi Giriş Sıralama İmtihanları. Matbaa Teknisyenleri Basımevi.
- Mıhçıoğlu, Cemal. (1962). İdari Bir Mesele Olarak Üniversiteye Giriş Sınavlarının Yeniden Düzenlenmesi: SBF Tecrübesi, Bir İnceleme ve Teklifler. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Sevinç Matbaası.
- Mıhçıoğlu, Cemal. (1963b.). Üniversiteye Giriş Sınavlarının Merkezî Bir Sisteme Bağlanması Meselesi. Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara.

- Mıhçıoğlu, Cemal. (1965). Okullara Kayıt Formalitelerinin Basitleştirilmesi. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 20 (4), 93-104.
- Mıhçıoğlu, Cemal. (1969) Üniversitelerarası Giriş Sınavında Aldıkları Sonuçlara Göre Türkiye'deki Liselerin Başarı Durumları. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 24 (4), 57-110.
- Mıhçıoğlu, Cemal. (1969a.). Üniversiteye Giriş ve Liselerimiz. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Mıhçıoğlu, Cemal. (1974). Üniversiteye Girişin Yeniden Düzenlenmesi: Bugünkü Durum ve Öneriler, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Mıhçıoğlu, Cemal. (1975). Üniversite Giriş Sınavlarına Katılan Aday Sayısını Sınırlama Zorunluluğu. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8 (1), 9 – 21.
- Mıhçıoğlu, Cemal. (1976). İşe Giriş Yarışma Sınavları 1965-1974: Çeşitli Öğretim Kurumlarının Başarı Durumları Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Mıhçıoğlu, Cemal. (1978). Üniversiteye Giriş Sınavları Öğrenci Seçmede Ne Derece Geçerlidir?." Türk Eğitim Derneği (Ed.), Yüksek Öğretime Giriş Sorunları: Türk Eğitim Derneği I. Eğitim Toplantısı içinde, Şafak Matbaası.
- Mıhçıoğlu, Cemal. (1980). Eğitimde Yörelerarası Dengesizlik, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Mıhçıoğlu, Cemal. (1983). Özkaynakça: Bir Deneme, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Mıhçıoğlu, Cemal. (1989). Eğitimde Yörelerarası Dengesizliğin Neresindeyiz? 1965-1976-1987, ÖSYM Araştırma Geliştirme Birimi.
- Mıhçıoğlu, Cemal. (1997). Anneme Mektup: Anılarla Sarmaş Dolaş ya da Yarım Yüzyıl Sonra Artvin. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 52 (1), 23-47.
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi. (1973). Ortadoğu Teknik Üniversitesi Hakkında Genel bilgiler ve 1973-1974 Seçme Sınavları ile İlgili Açıklamalar. Sanayi-i Nefise Matbaası.
- Utku, Şenol. & İpek, Muzaffer. (1965). 1964-65 Ders Yılı Üniversitelerarası Giriş Sınavı Sıralaması ve Bazı İstatistik Sonuçları.
- Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanlığı. (t.y). 1964-1965 Ders Yılı Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş Sınavı Kılavuzu.
- Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanlığı. (1964). Üniversitelerarası Giriş Sınavı Uygulama Kuralları.
- Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanlığı. (1964). 1964-1965 Ders Yılı Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş Sınavı Kılavuzu.
- Üniversitelerarası Giriş Sınavı Komisyonu Başkanlığı. (1965). Üniversitelerarası Giriş Sınavı Uygulama Kuralları (1965-1966 Ders Yılı).
- Millî Eğitim Bakanlığı VII Millî Eğitim Şurası. (1961). Yüksek Öğretim Komitesi Raporu.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (1970). Ortaöğretim Sistemimizin Kuruluşu ile Yüksek Öğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi Konusunda VIII. Millî Eğitim Şurasının İncelemesine Sunulan Esaslar.

- Millî Eğitim Bakanlığı. (1970). Sekizinci Millî Eğitim Şurası.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2017). YÖS ve Yurtdışından Öğrenci Kabulü ile İlgi Konular, https://cidde.meb.gov.tr/www/yos-ve-yurtdisindan-ogrenci-kabulu-ile-ilgi-konular/icerik/44.
- Üniversitelerarası Kurul (1979) Üniversitelerarası Kurul Üniversitelerarası Kurul Beşinci Kuruluş Yıllığı 1974-1979.

Gazete Arşivleri

Millîyet Gazetesi arşivi

Ulus Gazetesi arşivi

Cumhuriyet Gazetesi arşivi

Hürriyet Gazetesi arşivi

İkincil Kaynaklar

Kitaplar

- Akkutay, Ü. (1984). Enderûn Mektebi. Gazi Üniversitesi yayınları.
- Antel, S. Celal (1955). Terbiyede Ölçü, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Matbaacılık Okulu.
- Atçıl, A. (2019). Erken Modern Osmanlı İmparatorluğu'nda Âlimler ve Sultanlar. Klasik Yayınları.
- Atuf, N. (KANSU). (1932). Türkiye Maarif Tarihi (Bir Deneme). Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi.
- Balkır, S. Edip. (1963). Öğrenci Kayıt ve Kabul İşleri. 1946-1956 Yıllarında İstanbul Teknik Üniversitesi. Teknik Üniversite Matbaası, İstanbul, s. 257-281.
- Bowles, Frank (1967). Yüksek Öğrenime Giriş, Cilt 1, (çev. Necmi Sarı), Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Çadırcı, M. & Süslü, A. (1982). Ankara Üniversitesi Gelişim Tarihi. A.Ü. Basımevi.
- Çelik, M. (2019). Osmanlı Medreseleri ve Avrupa Üniversiteleri 1450-1600, Küre yayınları.
- Dölen, Emre. (2009). Türkiye Üniversite Tarihi 1, Osmanlı Döneminde Darülfünun (1863-1922), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Dölen, Emre. (2010). Türkiye Üniversite Tarihi 2, Cumhuriyet Döneminde Osmanlı Darülfünunu (1922-1933), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Dikmen, O. (1971). Özel Yüksek Okular Meselesi, Türkiye Özel Yüksek Kurumları Derneği Yayını.
- Eşme, İ. (2014). Liseden Üniversiteye Dar Geçit Türkiye'de Yükseköğretim Geçiş Sistemi. Fevziye Mektepleri Vakfı yayınları.
- Gülseçen, S. ve Özmen, İ. (2019). Haydar

Furgaç Elektronik Hesap Merkezi'nden BUYAMER'e İstanbul Üniversitesinin Bilişim Tarihine Yolculuk (1964 – 2019). İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Yayını.

- Günalp, Altan. (1978). Üniversiteye Giriş Sınavları Öğrenci Seçmede Ne Derece Geçerlidir?." Türk Eğitim Derneği (Ed.), Yüksek Öğretime Giriş Sorunları: Türk Eğitim Derneği I. Eğitim Toplantısı içinde, Şafak Matbaası.
- Gür, B. ve Çelik, Z. (2011). YÖK'ün 30 Yılı, SETA Yayınları.
- Hirş, E. (der.). (1950). Dünya Üniversiteleri ve Türkiyede Üniversitelerin Gelişimi, C.1, Üniversitesi Yayımları.
- İhsanoğlu, E. (2010). Darülfünun, Osmanlı'da Kültürel Modernleşmenin Odağı. IRCICA.
- İhsanoğlu, Ekmeleddin. Fenler Evi Dârülfünûn: Müslüman Dünyasının İlk Modern Üniversitesi. Doğan Kitap, İstanbul 2021.
- İpek, M. (1967) İ.TÜ. Elektronik Hesap Merkezi 1964-1967, İTÜ Elektronik Hesap Merkezi Yayınları, Teknik Üniversite Matbaası, İstanbul.
- İpşirli, M. (2021). Osmanlı İlmiyesi. Kronik Kitap.
- Kaptan, S. (1986). Türkiye'de Yükseköğretim Reformu ve İnsangücü Potansiyeli, Sosyal Planlama Başkanlığı.
- Kingsbury, Joseph B., Mıhçıoğlu, Cemal. (1962). Türk Devlet Teşkilatında Personelin Yetiştirilmesi, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Doğuş Ltd. Matbaası.
- Köksal, Aydın. (2007). Hacettepe Yılları Cumhuriyetin 44. Yılında Açan Bir Devrim Çiçeği, Ankara.
- Kurt, T. ve Gür, B. (2012). Eğitimde Eşitsizliğin Algoritması: AOBP. SETA Yayınları.
- Kuzgun, Y. (1980). Üniversite Adaylarına Meslekleri Tanıtma Rehberi. Üner Yayınları.
- Lord Robbins Başkanlığındaki Yüksek Öğretim Komitesi. (1967). Çeşitli Ülkelerde Yüksek Öğretim (A. Ferhan Oğuzkan ve Turhan Oğuzkan, Çev.). Varlık Yayınevi.
- Malche, Albert. (1939). İstanbul Üniversitesi Hakkında Rapor, T. C. Maarif Vekilliği Ana Programa Hazırlıklar, Seri B, No 5, Devlet Basımevi, İstanbul.
- Mıhçıoğlu, Cemal. (1972). Daha İyi Bir Kamu Hizmeti İçin: Siyasal Bilgiler Fakültesi Üzerinde Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Mıhçıoğlu, Cemal. (1986). Bir Yönetim Deneyi: İdari Danışma Merkezi, Kırtasiyecilikle Savaş, Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Yayınları.
- Mıhçıoğlu, Cemal. (1983). 1983. Türkiye'de Çağdaş Kamu Yönetiminin Başlangıç Yılları, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Miller, B. (1941). The Palace School of Muhammed the Conqueror. Cambridge.
- Özaydın, Celal. (1955) Üniversiteye Gireceklere Kılavuz, Fakülteler Matbaası.
- Özgüven, İ. Ethem. (1974). Üniversiteye Giriş Sorunu (Doçentlik Tezi), Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Özgüven, İ. Ethem. (1978). Üniversiteye Giriş Sınavları Öğrenci Seçmede Ne Derece Geçerlidir?. Türk Eğitim Derneği (Ed.), Yüksek Öğretime Giriş Sorunları: Türk Eğitim Derneği I. Eğitim Toplantısı içinde, Şafak Matbaası.

- Özkan, Akdoğan. (2005). Anı ve Fotoğraflarla Bilişim Tarihimiz. Microsoft-Arkadaş Yayınevi.
- Pedagoji Cemiyeti. (1956). Pedagoji Hareketleri, IV. Eğitim Kongresi Raporları. İstanbul. Pedagoji Cemiyeti Yayınları.
- Saray, Mehmet. (1996). İstanbul Üniversitesi Tarihi (1453-1993), İstanbul Üniversitesi Yayınları
- Tan, Hasan. (1966). Giriş Sınavlarımız İyi Öğrenci Seçebiliyor mu?, ODTÜ Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- TED. (1978, 25-26 Ekim). Yükseköğretime Giriş Sorunları, Türk Eğitim Derneği I. Eğitim Toplantısı, Şafak Matbaası.
- Tekeli, İ. & İlkin, S. (1993). Osmanlı İmparatorluğunda Eğitim ve Bilgi Üretim Sisteminin Oluşumu ve Dönüşümü. Türk Tarih Kurumu.
- Toker, F., Kuzgun, Y., Cebe, N., Uçkunkaya, B. (1968). Zekâ Kuramları. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Dairesi Araştırma ve Değerlendirme Bürosu.
- Toker, Fethi. (1978). Üniversiteye Giriş Sınavları Öğrenci Seçmede Ne Derece Geçerlidir?." Türk Eğitim Derneği (Ed.), Yüksek Öğretime Giriş Sorunları: Türk Eğitim Derneği I. Eğitim Toplantısı içinde, Şafak Matbaası.
- Tural, Erkan. (2014). Türkiye'de Kamu Yönetimi Eğitiminin TODAİE Tarihi 1940-1990, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.
- Widmann, Horst. (1981). Atatürk Üniversite Reformu, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları.
- Unat, R. F. (1964). Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Katkı. Millî Eğitim Basımevi.
- Üniversiteli Kadınlar Derneği. (1961). Türk Üniversiteleri Kılavuzu. Ankara.
- Vardar, Nükhet. (2007). Mücadeleci Bir Bilimci Yusuf Vardar'ın Sözcükleriyle "Hakikatte Aşk... Bilgide Kuvvet...", Numune Matbaacılık ve Cilt San. Ltd. Şti.

Makaleler

- Arlı, A. (2024). Türkiye'de Yükseköğretime Erişim: Ön Lisans ve Lisans Programlarına Yönelen Öğrenci Talebinin Yapısı (1997-2023). Üniversite Araştırmaları Dergisi, 7 (4), 334-347.
- Aysal Cin, U. D. (2023). Mühendis Mekteb-i 'Alîsi Başvuru ve Giriş İmtihanı Süreçleri. İTÜ Dergisi 250. Yıl Özel Sayısı, 1, 30-34.
- Bridges, C.F. (1956). Test ve Araştırma Bürosu. Pedagoji Hareketleri içinde. İstanbul, s. 80-81.
- Ergun, T. (1996). Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü: Bir Örgütsel Gelişme Örnekolayı. AMME İdaresi Dergisi, 29 (2), 3-18.
- Ersoy, O. (1956). Okullarımızdaki İmtihan Usullerinin Başka Memleketlerinki İle Mukayesesi. Pedagoji Hareketleri içinde. İstanbul, s. 88-102.
- Günalp, A. (1985). Âdeta savaş planı yapıyoruz. Önder Şenyapılı ile mülakat. Bravo. Temmuz, s. 20-24.
- Kılan, N. K. (2019). İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dekanı ve İstatistik Kürsüsü Başkanı Prof. Dr. Haydar FURGAÇ'ın Türkiye'de İlk Kez: 'Birden Çok Üniversiteyi İçine Alan Üniversitelerarası Giriş İmtihanı'nın (ÜGİ), Elektronik Bilgisayar Sisteminde Değerlendirilmesi' Projesinin 'Mutfak Çalışması'nın Kısa Öyküsü: Yıl 1973. (Ed.) S. Gülseçen, İ Özmen. Haydar

Furgaç Elektronik Hesap Merkezi'nden BUYAMER'e İstanbul Üniversitesi'nin Bilişim Tarihine Yolculuk (1964 – 2019) içinde, 100-102.

- Köksal, A. (2019). İstanbul Üniversitesinden Hacettepe'ye, Elektronik Beyin'den Bilgisayar'a, ÜGİ'den ÖSYM'ye. (Ed.) S. Gülseçen, İ Özmen. Haydar Furgaç Elektronik Hesap Merkezi'nden BUYAMER'e İstanbul Üniversitesinin Bilişim Tarihine Yolculuk (1964 – 2019) içinde, 90-99.
- Ülgener, S. F. (1974). Haydar Furgaç'ı Anarken. Prof. Dr. Haydar Furgaç'a Armağan. İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayınları, IX-XIV.
- Yılmaz, A. ve Akdağ, M., & Durmuş, M. A. (2016). Türk ve Yabancı Öğrencilere Türkiye'de Yükseköğretim Fırsatları: YÇS, UİP ve TCS. Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi (TURKSOSBİLDER), 1(2), 40–57.

Ansiklopedi Maddeleri

- İpşirli, Mehmet. (2022). Enderun. Türk Maarif Ansiklopedisi. https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/enderun
- Meşeci-Giorgetti, Filiz. (2022). Antel, Sadrettin Celal. Türk Maarif Ansiklopedisi. https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/antel-sadrettin-
- Özcan, Ahmet. (2022). Medrese. Türk Maarif Ansiklopedisi. https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/medrese

Görsel 276: ÖSYM Başkanı Prof. Dr. Bayram Ali Ersoy ve Çalışma Ekibi. 29.04.2026 Fotoğraf: Mustafa Bayram

Yazarlar

Alim Arlı (Prof. Dr.)

Lisans ve YL derecesini Ankara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden, doktora derecesini İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden aldı. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesinden pedagoji eğitimi aldı. Wisconsin Üniversitesi-Madison'da misafir araştırmacı olarak bulundu.

Denizli Pamukkale Üniversitesi (2001-2003 ve 2009-2014), İstanbul Üniversitesi (2003-2009), İstanbul Şehir Üniversitesi (2014-2020), İstanbul Teknik Üniversitesi (2020-2023) ve Marmara Üniversitesinde (2023-devam ediyor) öğretim elemanı olarak çalıştı. 2012-2014 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu başkanı Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya'nın danışmanlığını yaptı. Çalıştığı üniversitelerde çok sayıda idari görev üstlendi. Sivil toplum çalışmalarına katıldı.

Hâlen Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü Orta Doğu Sosyolojisi ve Antropoloji anabilim dalı başkanlığı ve Yükseköğretim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi müdürlüğü yapmaktadır. Bilgi ve bilim sosyolojisi, kent ve göç sosyolojisi, yükseköğretim sosyolojisi ve çağdaş sosyoloji teorisi alanında yayınlanmış kitap ve makaleleri, editörlük çalışmaları ve bildirileri bulunmaktadır.

Hâlen TÜBİTAK tarafından 1001 çağrısı kapsamında desteklenen 124R002 numaralı *"Türkiye'de Yükseköğretimin Dönüşümü: Örgütsel Değişim, Büyüme Politikaları ve Kurumsallaşma (1923-2023)"* başlıklı araştırma projesinin yürütücülüğünü yapmaktadır.

Yazımda İş Birliği Yapılan Yazarlar

Emine Güzel

İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Fakültesinden yüksek lisansını bitirdi. Hâlen aynı enstitüde doktora tez çalışmalarına devam etmekte ve Alim Arlı yürütücülüğündeki TÜBİTAK 1001 araştırma projesinde çalışmaktadır.

Emine Kaya

Marmara Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsünde yüksek lisansını bitirdi. Hâlen doktora tez çalışmalarına devam etmekte, aynı kurumda araştırma görevliliği yapmakta ve Alim Arlı yürütücülüğündeki TÜBİTAK 1001 araştırma projesinde çalışmaktadır.

Tuğba Kalem Çetinkaya

İstanbul Şehir Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde yüksek lisansını tamamladı. Hâlen Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsünde doktora tez çalışmalarına devam etmektedir. Alim Arlı yürütücülüğündeki TÜBİTAK 1001 araştırma projesinde on sekiz ay süreyle çalıştı.

e- Kitap

25. yıl hatırası

Görsel 277 (Nevin Bıyık Arşivi)

50. yıl hatırası

Görsel 278 Fotoğraf: Tuncay Bölükbaşı, 19 Kasım 2024

ÖSYM
50 yıl

e- Kitap